Universidad de Deusto
Biblioteca

HADRIANI VI
QUESTIONES
IN 4 SENT.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BEATISSIMI PATRIS HADRIANI SEXTI

Pontificis maximi, Natione Traiectẽſis, Iuris diuini profeſſoris excellentiſſimi, Quotlibeticę queſtiones lucubratione exactiſſima & linceo viſu nuper recognitę.

Excellentiſſimi viri, itidem & ſacræ Theologiæ profeſſoris eruditiſſimi. M. Ioannis Briardi Athenſis, eiuſdem academiæ vicecancellarij Quæſtiones quotlibeticæ, cum alijs nonnullis eiuſdem.

Vęneunt a Ioanne petit cõmorante in vico diui Iacobi, ſub interſignio Lilij aurei.

1527

Universidad de Deusto Biblioteca

ANDREAS LEVESCATIVS CAMPANVS MAGISTRO Dionyſio Rubentel Iuris vtriuſq; prudentiſſimo, necnõ acerrimo Pariſienſis Academiæ cauſſarum defenſori, gaudere & bene rem gerere.

INgrati profecto videremur plurimũ vir humaniſſime, ſi beneficiorũ quæ ex te hæc noſtra Academia quotidie accipit, eſſemus immemores. Quę ſane tanta ſunt, vt ea numerare ſit difficillimum. Cũ tu diu noctuq; circa eã ſeruandam ſic inuigilas, vt ſi vel Argi tibi oculi ſuppeterent, vixdum tuis aſſiduis atq; improbis vigilijs, & noctiſurgijs, quibus totus paleſcis, hoc tuũ corpus, & ſi robuſtum, ſatiſfaceret. Frequenter enim, quid frequenter, immo aſſidue & omnibus prope horis, & potus & cibi, & omniũ aliarum rerum delicatarũ (quibus cęteri ſupra modũ indulgent) obliuiſceris apud teipſum, reuoluendo quibus modis & rationibus hanc noſtrã Rempub. literariam integram cõſeruare poſſis. Sed eo iam venimus vt etiã quæ iuſta ſint frequẽter negentur. Vnde tã multa iurgia, cõtentiones, diſſidia oborta cõſpicimus, vt lybicas harenas omnes pernumerare ſit facilius. Quis eñ neſcit fratrẽ fratri inſidias moliri, ac mille verſutias, fraudes, dolos, calũnias, inuicẽ quibus noceant excogitare? O quãta Reipub. noſtrę pernicies, quã ſic paſſim graſſari videre eſt, vt oĩa ꝓpe ob id apud mortales ſupremũ periculũ minitentur, & quaſi iã ad vaſa vſq; cõclamatũ ſit, nihilq; apud nos iã tutũ relinquatur. Cũ fides (Tullio atteſtãte) iuſtitiæ fundamentũ merito appelletur, nullũ quo quieſcat apud mortales locũ reppererit, charitas perierit, & rerũ omniũ bonarũ ſpes ſit demerſa, omnia deniq; pericula nos circũſtare videãtur. Quãobrẽ nihil ſalutis aut miſericordiæ nobis ſupereſſe credamus. Nã hoc tempore ſolũ vacat potentib9 opprimere, priorib9 rapere, priuatis ꝑdere, miſeris flere. Sed quid hęc cõmemoramus? cũ (vt adagialis fert parœmia) vulnus tm̃ refricemus, quod ſane multo grauius ipſo vulnere eſt, quin poti9 nobis præſens pharmacũ, ac remediũ perquirẽdũ ſit, quo hęc oĩa apud manes ſepeliãtur, atq; in profundiſſimis inferorũ tenebris obruta deliteſcãt. Quod ſi tuam manum vir cõſultiſſime, parumper extendere velis, has omnes Reipub. noſtræ peſtes ſedulo abire, ac ꝓprias ſedes, hoc eſt perpetuas tenebras repetere aſtringes facile. Curabiſq; oĩa hominũ melius referãtur conſilia quippe exulẽ fidem ac religionem a ſanctis Chriſtianorũ finibus expulſã, reducẽ breui ſperabim9. Hominũ quoq; charitas, ac fratern9 amor quaſi rediuiu9 ignis relucebit, oĩa ſub hęc hominũ flagitia tuo perſpicatiſſimo conſilio extingui neceſſe eſt. Nã virtutes in te tot relucent, moribus vndiq; defecatiſſimis ſic fragras, vt nec de his me poſſe ſatis tuto dicere ſciã, nec ſi ſciã dicere auſim. Nã ſi de iuſtitia primo, fortitudo ſecũdo loco ſedẽs indignabitur, ſi de temperantia, prudentia pręponi attentabit, idq; adeo verũ eſt, vt vel illa noſtra comitia quibus omniũ literatorũ defenſor, ac prope Reipub. noſtræ literarię gubernaculũ, nullo refragante, es declaratus, locupletiſſime atteſtãtur. Vnde gratulor tibi, gratulor doctis omnibus, gratulor ſęculo vir optime, quod tuarũ virtutũ præmiũ dixerim, an teſtimoniũ publice acceperis, quod is vir ad maximas ꝓueheris dignitates, cui ſemper hoc hominũ genus, atq; hæc ſecta vitæ placuit, quod inſigne aliquod habet, quo iam ſtare aduerſus & vetuſtatẽ poſſit & poſteritatẽ ſcilicet. Quia veluti recuperaſſe nũc oculos ceca prius fortuna videri poteſt, dum cumulare honoribus eum geſtit. In quo virtutũ pene omnium quaſi quidã concẽtus exauditur. Quare ne me tibi vir prudentiſſime, blandiri potius q̃ vera dicere exiſtimes, finẽ his rebus faciam. Interim tamẽ ne vanus & mendax videri velim, faciã quod facio neceſſe eſt. vt animũ agnoſceres meum hoc te munuſculo literario donatũ tuoq; nomini cõſecratũ voluimus, quod niſi idoneũ tuæ magnitudini ſaltem beneuolum agnoſcas. Hocq; tamen precamur, vt noſtræ ſemper Pariſienſis Lutetiæ immemor nõ ſis, quod ſi feceris, perpetuos apud deum oratores illius alũnos es habiturus.

¶ Ex noſtro paruę Sorbonę gymnaſio. Pridie Calendas decembres. Vale.

1527

De litera. A.

Aron an peccauerit cõflando iudeis vitulum fo. xix. L
Alimelech rex gerare nõ peccauit volendo ſibi Saray vxorem Abrahe quã dixit Sororẽ eſſe fo. xxv. Q
Actus malus dicitur ex cuiuſcũque circunſtantie defectu fo. primo. B.
Acceptio perſonarum locum nõ habet in gratuitis folio. xxxiij. I
Actus meritorius nõ differt ſpecie moris a quolibet nõ meritorio fo. eodem. L
Actio q̃uis nõ ↄcedatur niſi decepto vltra dimidiũ iuſti precij: q̃ſq; tñ diuino iure tenetur refũdere q̃tũ habet vltra iuſtum preciũ niſi tam modicum ſitq; preſumitur alter ei condonaſſe fo. xxxix. E
Actũ ordinis exequens ſcienter in mortali peccat mortaliter fo. xlix. A
Actus ſpũales per cõparationem ad ſpiñ creatum ſecundum probabiliorem opiniõem vendi poſſunt fo. lviij. B I
Actus qui ordinantur ad opus ſupernaturaliter aut miraculoſe producendum non licite vendũtur: alij autem bene. fol. lviij. k
Actus exterior culpã nõ auget niſi intẽſiorẽ reddiderit volũtatis actum interiorem fo. lxiiij. B b
Actus meritorij ſubſtãtia vẽdi vel locari poteſt: ſʒ nõ ipſa qualitas que eſt a ſpiritu ſancto. ibidem. F
Actus quidam tam ſunt ardui vt pro terreni muneris ↄpenſatione nullo mõ licite fieri poſſunt vt ſunt exponere vitam/ ſubire mortem ⁊c̃. fo. lxv. O O
Actui alterius cauſam dans/ interdum penã incurrit/ quam nõ incurreret ſi ipſum perſonaliter exerceret fo. lxvi. Q Q
Actum ſaluti neceſſariũ faciens timore vel munere minus peccat q̃ ſi omnino non faceret fo. lxix. L
Ad actum nõ neceſſarium ſaluti/ inducere metu vel munere nõ eſt pctm̃ niſi ſpecialiter actus ille ſit priuilegiatus vt eſt collatio beneficiorum/ mutui preſtatio. ibidem. M
Ad actum aliquem poteſt quis dupeiciter induci. folio. lxx. O P
Ad actum ſaluti ſue neceſſarium licitum eſt aliquẽ inducere/ quem alias noſcitur non facturus. folio. lxiiij. I I. ⁊ lxv. KK
Adorãtes hoſtiam nõ ↄſecratam quomodo excuſẽtur. fo. lxx. in ſecundo ſuppoſito ante B.
Affectus nimiũ terrenus tria operatur fo. xlj. añ B
Affectus prauus vnde extingui deberet/ incrementum ſumit. ibidem. T
Affectus an infect9 ſit terrena cupiditate quomõ cognoſcatur fo. xlj. C. in principio tertie.
Agẽs id de quo dubitat an ſit pctm̃ mortale peccat mortaliter diſcrimini ſe exponens fo. ix. A.
Agere contra ſcrupulum licet/ immmo frequenter expedit. ibidem
Agnoſcere dei legem: ⁊ ipſam cognitam infirmitate tranſgredi: nõ ſemper eſt deteſtabilius q̃ ipſam nolle cognoſcere. fo. xxxiiij. A B
Amor doctrine ſeu legis ex tribus attendi ſolet attentione/ obſeruantia/ ⁊ defenſione fo. xxj. C.
Amor finis naturaliter cauſaẽ ⁊ nõ libere f. xlij. B
Amando diuitias (ſm Augu.) tm̃ quiſq; peccauit q̃tum dolet eas amittendo licet eas chriſto non preponeret fo. xliij. A.
Amor primum venialis tantum ĩcreſcere poteſt vt poſt fit mortale peccatum fo. xliij. C
Amor nunq̃ ſatis ſoluitur deo niſi plus ſingulis ⁊ perfecto corde ametur fo. eodem. G.
Amor triplex eſt rationalis/ ſenſitiuus/ ⁊ naturalis. folio eodem. A
Amor dei ad quem obligamur debet eſſe nõ ſolum extenſiue ſuper omnia/ ſed etiam intẽſiue fo. xlvj. F
Amor id eſt in anima qđ põdus in corpore fo. xlvij.
Amor dei qui nobis eſt in p̃cepto ſufficiẽter nos reponit in ſtatu ſalutis/ nec vllum compatitur mortale peccatum fo. eodem. K
Amor nõ ſolũ capitur pro interno affectu/ ſed etiã quñque pro externo affectu. eodem. R S
Amari cupit deus ſolum tantum q̃tum pecuniam amamus quomodo intelligitur. eodem. S
Amor quidam eſt complacentie/ ⁊ quidam efficientie ſeu efficax. fo. lxx. D
Animal nõ ruminãs neq; findens vngulas quõ intelligitur eſſe immundum fo. xv. A
Antecedens ex altera de ſcito/ ⁊ altera de opinato/ ſolum infert ↄñs de opinato fo. xlvij. M
Anima toties ſpiritualiter moritur: quoties peccat mortaliter fo. lxxxvij. S
Appetere dignitatem vt ꝑſit/ ⁊ eandem appetere vt preſit multum differunt fo. viij. A
Appetitus primatus minus principalis amor ẽ arguit mercenarium fo. eodem. B
Appetere primatũ vt ꝑſit laudabile eſt. f. eodẽ. C.
Apoſtate non ſoluʒ licet ſinere ſua auferre: vt Gratiano placet: ſed etiam alia bona monaſterij dare: ne monaſterio noceat fo. xix. O
Aquam a ſacerdote emere poſſunt parentes pueri baptiʒandi: ſed nõ ipſum baptiſma fo. lxiij. y.
Arborem bonã non poſſe malos fruct9 facere quomodo intelligatur. fo. ij. M
Aſſenſus totalis diſcurſus practici ſaluari nõ põt niſi ſimul operetur/ ſi poſſit fo. xxiij. I
Aſſenſus maioris diſcurſus practici ſillogiſmi non ſaluatur ſine efficaci volitione finis quem principiũ dicit proſequendum eſſe. fo. eodem. E
Aſſenſus adhibitus peccato eſt peccatum. f. xxx. A
Attentio an requiratur ex precepto in legendis horis canonicis/ miſſa ⁊ ſimilibus. recitantur tres opiniones. fo. l. F
Augmentum vel intenſio/ quandoq; eſt circunſtantia trahens in aliam ſpeciem fo. xxxiij. L
Auarus quomodo dicatur habere aurum pro deo/ ⁊ guloſus ventrem. fo. xlv. G

De litera. B.

Baptiſma teneẽ quilibʒ ſibi ⁊ ſuo paruulo ꝓcurare q̃tum licite põt: imo ⁊ intercedente pecunia q̃uis nõ intẽtiõe ſimoniaca fo. lxiiij. C C.
Bñficiũ trib9 caſibus quis cogiẽ de ſuo facere ↄtra. c. p̃carie. x. q. ij. f. ij A
Beneficia gratie dominus propter peccata ſubtrahit. folio. xxj. A
Beneficium conferens propter conſanguineitateʒ peccat mortaliter tribus de cauſis. fo. lxij. G
Beneficium adeptus per peccatũ/ non propter hoc cedere debet beneficio: niſi mentalis ſimonia interceſſerit cum opere ſubſecuto. ibidem. I K
Bonum triplex eſt honeſtum/ vtile/ ⁊ delectabile. folio. xxij. E.

De litera. C.

CAuſa peccati poteſt quis eſſe dupliciter/ directe ⁊ poſitiue vel indirecte ⁊ priuatiue. fo. xviij. colum. ij. E
Calidi: frigidi: ⁊ tepidi: qui dicanẜ in lege dei. fo. xvj. A.
Charitati habituali multa ſunt compoſſibilia: que nullatenus actu ſunt cōpoſſibilia. fo. xlvij. C.
Charitatis multi ſūt actus diuerſi: immo ſibi incōpoſſibiles. Ibidem.
Charitatis motus nobis nō ineſt/ ſi nō dolemus de proximi malo. fo. xlviij. F. colūna. iiij.
Canonicus corꝑali pñtia eccleſiam decorans licet id faciat ob inanem gloriā meretur pecuniā ſibi ob hoc promiſſam. fo. lxiiij. co. j. H H.
Cauſa occaſiōalis eſt: que ad opus ꝑ ſe nō inclinat: ſed aliꝰ ex hoc aſſumit ſibi animū faciēdi. f. lxxix. G
Cauſa priuatiua an teneaẜ ad reparatiōem damni. fo. lxxxij. C D.
Cauſa poſitiua damni quis ſit multipliciter ⁊ quibus illor modorum tenetur ad reparatiōem. ibidem. F G H. ⁊ fo. ſequenti. I K.
Cauſa poſitiua quare populus mixtim/ partim ꝓ ꝓprijs pctīs: partiʒ ꝓ alienis damnificaẜ: an teneaẜ in ſolidū ad repatiōeʒ dāni. f. lxxxiij. P R. ⁊ f. ſe. S
Ceci culpabiliter quoad intellectū dicunẜ: qui cum poſſint: nolunt cernere ea que ſunt ſalutis/ nolūt inꝗ̄ effectu ⁊ ſi nō affectu. fo. xvij. F
Certius nihil inuenitur eoꝙ disputatiōis dente teritur. fo. xliij. A
Claues ſacerdotij an ſe extēdant ad culpe remiſſionem dubium eſt. fo. xxxvij. B. colūna ſecūda.
Cōformitas ad rectā rōnem in rebus dupliciter ſumiẜ/ vel in rōne ſigni/ vel regulati. fo. iij. in pñci.
Correptio fraterna nō eſt omittenda ꝓpter hoc ꝙ correptus corripientē odio ꝓſequeẜ/ dum tamen ex hoc ſperaẜ corrigendus finaliter. fo. iij. A
Cōtritio talis dʒ eſſe diſpoſitioꝙ plus diſpliceat ei culpa vt eſt offēſiua dei ꝗ̄ vt eſt pctī nociua. f. iiij. A
Cōtra cōſcientiam nō licet agere/ nec iudici cōtra opinionem licet ꝓnunciare fo. xiij. A
Cōſcientia multipliciter deponi poteſt. ibidem. B
Cōſcientia vt licite cōtra eam agatur: debet deponi per actum ↄtrarium: ſiue ex ꝓbabili: ſiue ex temeraria cauſa orta fuerit. ibidem. B.
Corripere primū: ac intimare piculum nō tenemur qñ ṽiſimiliter nihil ꝓderit noſtra admonitio: qui ſe ponat in parte piculoſa: ſed ſinere licet eum ex ignorantia agere: aut ad aliquos remittere qui oppoſitū tenēt ab eo qꝺ ſcimus verum eſſe. f. xiiij. E
Coopari licʒ primo: cū ṽiſimiliter noſtra coopatio nō eſt ei allatura detrimentum ſalutis. fo. xviij. G
Cooperari malo: in deo nō eſt pctm̄: qꝛ neminem tenetur a caſu ſeruare: ſecus eſt de homine qui primū tenetur ſeruare. ibidem. H K.
Cooperatio ſemper eſt illicita: cū tertio infertur aliquod nocumentum: alias non. fo. xix. L.
Cooperatio ad diuinationē aut artem magicā exercendā etiam ab eo qui paratus eſt/ pctm̄ eſt/ propter ſpecialem ꝓhibitionem. ibidem. M
Corruptio peccaminoſa vnde attēdaẜ. f. xxvj. I
Corruptior ne ſit qui de induſtria peccat: an qui infirmitate: an qui ex ignorantia. ibidem. K L.
Cōſulēs id: qꝺ eſt ↄtra legē diuinā peccat. f. xxx. B
Cōſenſus eſt quadruplex. ibidem. ⁊ fo. xlij.
Cōſentiens in actum alteri ꝓhibitum diuina lege peccat ꝗ̄uis etiā agēs excuſeẜ ꝑ ignorantiā. f. xxx. ⁊ folio. xlij. E.
Cōſiliū malū dans ex ignorātia qui tñ ſe peritū in illis iactat: vel ꝓ tali exhibet teneẜ etiam ſatiſfacere: ⁊ reſtituere de leuiſſima culpa. fo. xxxij. M
Cōtritio q̄lis actꝰ ſit ⁊ an cadat ſub p̄cep. xxxiij. I
Cōdemnaꝰ iniuſte ſm ṽitatē ꝗ̄uis iuſte ſm allegata ⁊ ꝓbata nō teneẜ in ↄſciētia ſoluere. f. xxxv. B
Cōtractus ⁊ ſi ſit nullus ob defectū ſolemnitatuʒ de iure adhibēdar: pōt tñ quis ſic adeptū in foro cōſcientie licite ſeruare. fo. lxxvj. K
Contemptus quadruplex eſt/ quor ſolus tertius modus inducit pctm̄ mortale. f. xxxvij. E.
Cōtrahētibꝰ nō licet ſe aīo circūuenire ⁊ ſi forte būre ꝓpter difficultatē ſciendi ver p̄ciū niſi ſit in tam modico ꝙ partes ſibi videnẜ cōdonaſſe. f. xl. M.
Cōſenſus in veniale/ eſt pctm̄ veniale niſi illud fuerit veniale tm̄ ꝓpter ſurreptionem vel ignorantiam tunc enim eſſet mortale. fo. xlij. G H.
Cōſenſus duplex eſt verus ⁊ interp̄tatiuꝰ. ibidē. I
Cōſenſus verus adhuc duplex eſt ↄditionalis ⁊ abſolutus fo. ibidem. K
Cōſilium nullum eſt quod nō aliquādo ſit in precepto. foli. xlviij. B
Cōtemptus tres ſunt ſpecies. fo. lv. A
Cōfuſio duplex eſt adducens pctm̄: ⁊ adducēs gratiam ⁊ gloriam. ibidem. B
Cōſentiens poſt pecunie ꝑ alium ꝓmiſſionē ꝓ beneficio in ſolutiōe aut redditionē ſimoniacus efficiẜ ſed ꝓuiſio non infirmatur. fo. lxj. C
Cōſuetudo ligās induciẜ in his que ſūt mere facultatis dū ſubeſt cauſa ⁊ fiat nō exactiōe miniſtrorū ſed intentione obligandi. f. lxiij. X
Cōſulere licet alicui e duobus malis. vbi alterū omnino facere velit vt minus faciat. fo. lxiiij. E E
Cogere infideles ad fidē ſolum malum eſt: quia ꝓhibitum. fo. lxv. Kk
Cōuentus ꝗ̄tumcūꝗ̄ tenuiter fundatus ſi ꝓpter tꝑalia recipit perſonam quā habita facultatū ↄpotētia nō reciperet ſimoniā cōmittit. fo. lxvj. V
Cōſenſus in actum p̄teritum ↄtra rectitudinē virtutis ꝑpetratum etiā ſi tūc illo nō peccabat/ eſt peccaminoſum. fo. lxxj. L
Cōſenſus infamati de crimine falſe impoſito: ꝗ̄uis liberet ab obligatione reparādi famā in vim reſtitutionis ⁊ ſimiliter de crimine occulto extra caſus cōceſſos nūꝗ̄ tñ liberat īfamātē a pctō. lxxviij. M M
Cōſilia intelligūtur ſaluis p̄ceptis ⁊ p̄cepta minora ſaluis maioribus fo. lxxvij. D D.
Compellere vt de crimine occulto ſe aliꝗ̄s ꝓdat: cōtra charitatem eſt: ibidem. F F.
Credere aliꝗ̄d explicite teneẜ quilibet ratiōe vtens fo. xvj. colūna. ij. Credere poteſt quis dupliciter ſe nō poſſe a pctīs abſtinere. f. eodem. B
Credere teneẜ quilibet expreſſe ſe a peccatis abſtinere poſſe. fo. xvij. G
Crimen alterius occultum referēs ex auditu ſi faciat aīo ledēdi nō bñ excuſaẜ a mortali ſed ſi ſolū recitet corā puſillis videẜ ſolū eſſe veniale. f. lxxv. G
Crimē occultum eius ꝗ̄ diffamatus eſt de alio detegi nō poteſt ↄtra de ꝑalude. ibidem. H.
Crimē occultū alteriꝰ ob iuſtā neceſſitatē detegēs nō peccat nec obligaẜ ad repatiōeʒ fo. lxxvj. O ⁊ Q
Crimē publicū ⁊ qꝺ ꝓbari pōt ob vtilitatē/ occultū ṽo ſolū ob neceſſitatem reuelari pōt ibidem. I
Crimen publicum referendi ſex ponūtur modi: ſm Gerſonē duo mali: reliqui liciti. ibidē. I.
Crimen alterius referens ſine detrimento fame nō peccat fo. Ibidem. A A.
Crimen occultum ſuum tenetur quis ꝓpalare in caſu ⁊ tñ non conſentit actu debito: vt hoc per aliū fiat. fo. lxxvij. H H.
Culpa nō idē eſt apud iuriſtas qꝺ pctm̄ apud theologos ⁊ eius ſpēs ac diffinitiōes vide. fo. xxiiij. L.

¶ De litera D.

DAmnum maiꝰ eſt in amiſſione vnius aīe ꝗ̄ in interfectiōe innumerabiliū corpor hoīm innocentū f. iij. in pñ.
Damna reparare in foro ↄſcientie teneẜ quis que ſua culpa etiā leuiſſima alteri data ſunt. fo xxx. C. D. E
Deceptio dr oīs inductio ad errorē ſiue ſit error intellectꝰ ſiue affectꝰ: ꝗ̄ error mor nūcupaẜ. f. j. c 3. E
Decimas non pōt quis licite petere in loco in quo nō ↄſuecuerūt ſoluere decimas. fo. iij. A.
Deum nullus offendere debet parū: ne alius offendat multū. fo. iiij. A.
Deludere caute hoſtē per equiuocationē lʒ. f. v. B.
Detinere alienū nolente dño actualiter ꝗ̄uis volēte actu debito: nullū peccatū arguit. Ibidē. C
Debens aliquid certe ꝑſone teneẜ illum querere vt ſoluat ſecꝰ aūt eſt qñ teneẜ vnicuiꝗ̄ indifferenter tūc eñ ſufficit ſoluere occurrentibus. fo vij.
Debitū ſubtrahere ſola publica autoritate lʒ: ſed in debitū ſeu gratuitū indifferēter ponit quilibet. fo. xv co. iiij. B
Deꝰ neceſſario obſeruat ꝗ̄ ſibi ſūt iuris nāe. f. 18. K
Decimas quo ad quotā prefixā nō eſſe nunc in obligatione probatur. Ibidē B. ⁊ ſoluuntur rationes in oppoſitū fo. xxviij. D. E F. G
Decie quibus de cauſis a clericis recipiūtur f. xxix
Decīas clericis male viuentibꝰ nō erogātibꝰ pauperibus non magis negare poſſunt laici: ꝗ̄ debituʒ creditori auaro nō perſoluere. Ibidem. B
Decime nō debenẜ cū effectu: niſi petātur. Ibi. C.
Deliberatū aliquid facere eſt ab eo ꝙ eſt ex deliberatione aliquid facere. fo. xliij. M
Deus ſi qñ eſt debitor ſibi debitor eſt: vt promiſſa ↄpleat. fo. liiij. L
Decretū ⁊ voluntas dñi varia eſt de factis ſimiliter quo ad nos circūſtantionatis. Ibidem. M
Debitū an ſit reddendū cū iniuria aliquali creditoris: pulchre diſtinguitur. fo lv. co. iij. A.
Delegatꝰ pape ſi tenuiter ei in beneficijs ꝓuiſū eſt pōt ꝓ labore moderatū ſtipēdiū capere: ſi aūt nullū laborē faciat: ſed vtiẜ aſſeſſore: nihil ei lʒ capere: ⁊ extra hūc caſū nūꝗ̄ pōt. f. lxix. co. ij. H. ⁊ c. iiij. M
Detractionis ⁊ contumelie differentia: ⁊ quid ſit vtrūꝗ̄ fo. lxxiiij. co. ij. C.
Debitū iuſtitie aliud eſt a debito ſm ↄdignitatem fo. lxxvij. co. iij. E E
Defectus naturalis aut vicij corporis alicuiꝰ ſine cauſa referre nō lʒ nec improbare abſꝗ̄ vicio ↄtumelie vel detractionis ⁊ eidē ad reſtitutionē obligatur. fo. lxxviij. co. ij. Kk
Detractiōis cauſā dās requirēdo: inueſtigādo aut ſigna ſubire gratificationis exhibendo: grauiꝰ detrahente peccat: ⁊ ad fame reparationē eque vel plꝰ ꝗ̄ detrahens teneẜ. fo. lxxviij co. iiij. A
Detractionē audiēs ⁊ non ꝓhibens minus peccat ceteris paribus ꝗ̄ crimini referens niſi detractiōi cauſam dederit. fo. lxxix. co. iij. F
Deus nō ſolū bona fortune: ſed etiā bona corporis ⁊ vitā ipſam ſine iniuſtitia p̄t auferre. f. lxxx. co. ij A
Deꝰ aliqñ iuſtos ꝓpẜ ↄmixtionē malor ī ſubſtātia aut corꝑe punit: imo ⁊ morte ipā. f. lxxx. co. ij. b c d.
Deus duplr̄ hoībꝰ aufert ꝗ̄ ipſis ↄtulit puta ꝑ ſubtractionē gr̄e ⁊ ꝑ viā iuſtitie commutādo aut diſtribuendo. fo. eodem. co. iij. E
Deus nō infert iuſtis malum pene/ niſi in ꝗ̄tum cōducit eorum ſpirituali vtilitati. fo eodem. F
Deus nō punit queꝗ̄ iuſtū pena gehēnali vel ſpūali ꝓ alio poſt noui teſtā. ↄfirmationē. f. lxxxj co. ij. K.
Deus poſt hanc vitam nō accipiet perſonam: ꝗ̄uis ita faciat in hac vita fo. lxxxj. co. ij. L
Delicti grauitas ex grauitate pene poſt hanc vitam infligende menſuratur. ibidem
Diligere deum cōuertitur cum eo quod eſt ſermonem dei ſeruare fo. xxj. colūna. j. A
Diſplicētia pctī nō ſemꝑ de congruo meretur gratiam fo. xxxij. co. iij. C
Diſpēſatio ſine cā nō tutat in foro ↄſcie. xxxviij. G
Dilectio dei ſuper omnia quomodo habetur in precepto fo. xlvj. colūna. ij. A B C D E
Diligimꝰ rē vnā plus alia q̄druplr̄. f. xlvij. co. iij. Q
Dilectio dei ſuꝑ oīa vt eſt ceteris oꝑibus magꝫ meritoria: ita oībus eſt magꝫ ſatiſfactoria. f. lj. co. ij. S
Diſplicēs deo multis modis mittiẜ ad intercedēdū Folio. lv. colūna. ij. A
Dubitans an aliq̄d ſit mortale/ ſi certus ſit ꝙ oppoſitum agendo nō peccabit/ non pōt illud agere ſine mortali fo. xij. colūna. j. E F
Dubium de aliquo an ſit mortale ſiue ſit ex ꝓbabili cauſa ſiue facili dū tñ ſit ſatis volūtariū cꝫ obligat ad non agendum fo. xij. co. ij. F.
Dubiū tale ꝑ actū ↄtriū deponi hʒ nō ꝑ deſꝑatū. ibid
Dubitās de vtroꝗ̄ ↄdictorior an ſūt mortalia vl̄ venialia debet inſequi minus graue ꝙ ſi eque grauia videnẜ debet examinare rōnes vtriuſꝗ̄ partis ⁊ fortioribus adherere/ in equalitate aūt rōnū locus eſt gratificationi fo. xj. co. iij. ⁊ quarta. B
Dubietas iuris nō arguit periculū ſed ſolū dubietas quoad animū dubitātis fo. xij. colūna. j. D
Dubitās de actu an ſit mortalis an nō: nō pōt licite obedire p̄cipienti illum actum fo. ⁊ co. eiſdem. D
Soluuntur rationes in oppoſitū ibideʒ. F G
Dubitās de ſeruitute vxoris nō tenetur illi petēti debitum reddere fo. vij. co. j. D
Dubitās ſequi dʒ qꝺ certiꝰ exiſtimat f. xiiij. co. j. C
Dulcedo illa quā deuoti aliꝗ̄ ſentiūt nō eſt actꝰ volūtatꝫ elicitꝰ ſʒ paſſio q̄dā actui tributa xlvj. c. iiij. G
Dubitare de parētū ↄquiſitione: an iuſte an iniuſte nemo debʒ ſine cauſa fo. lxxxiiij. c. iij. V. De lr̄a E

ECcleſia in foro exteriori cogit dubitātē bone fidei ↄiugi debitū reddere ⁊ ecōtra Secus aūt in foro aīe vbi dubitās ex ſua īcredulitate ſibi p̄iudicat. f. xij. co. iiij. I
Eccleſia in quibꝰ innitiẜ p̄ſumptioni fallit ſepe ⁊ falliẜ fo. xxxiij. co. ij. H. Eccl̄ia actū interiorē anime p̄cipere aut ꝓhibere p̄t. fo. l. c. ij. G
Eccleſiaſticus aliquoties teneẜ laicis reparare dāna ꝗ̄ ꝓ ſuis pctīs eis infert deus. fo. lxxxij. co. ij. G
Epm̄ ſimoniace ꝓmotū ſed occulte vt ita ꝓbare nō poſſim aut nō noīatim ex cōicatū vel ſuſpenſum in ſcr̄or miniſtratiōe vitare nō teneor. f. xviij. c. ij. C D
Equitas duplex eſt fo. xxxix. co. ij. A
Equitati ſiue ſcripte ſiue nō: mō ſit equitas ad quā tenemur nemo lege vel ſtatuto cōuenire licite poteſt Fo. eodem. colūna. iiij. D

Universidad de Deusto Biblioteca

Errorem doct ſequens in his que ſunt iuris poſitiui nõ peccat fo.xxv.co.ij.paulo añ O
Errores ſunt vicini hereſi dicere ꝙ omnis lex naturalis vl' humana obligat ad mortale ⁊ ꝙ nulla talis obligat ad mortale fo.xxxvij.co.ij.A B
Errorem de bono ſupererogationis vt ſcientie vel artis quis abijcere ⁊ corrigere tenetur/ ſed nõ quo ad integritatẽ vite vel bonitatẽ:⁊ ergo ꝑorẽ errorẽ corrigẽs reſtituere nõ tenet̃ nec peccat: ſm vero corriges peccat ⁊ reſtituere tenet̃.f.lxxviij.c.ij.M M
Euchariſtie aut abſolutiõis ſacramentũ an ſit impendendũ ei quem nouimus perſiſtere in mortali/ pulchre reſoluitur per diſtinctionem fo.xix.co.iiij. A.⁊ folio ſequenti.co.j.B
Euchariſtie ſacramentum tenet̃ miniſtrare curatus pctõri quem veriſimiliter preſcit iudiciario ordine conuinci non poſſe fo.xx.co.ij.D
Euchariſtia ſuſpectis de crimine eque tradi poteſt ſicut a ſuſpecto recipitur iuramentũ quo ſe purgat folio.x.F
Euchariſtia dum pctõri occulto in publico tradit̃ nõ datur cani fo.xx.co.iij.H
Euchariſtia in caſu mitti poſſet in ſentiniam corporalem fo.xx.co.iij.K
Euchariſtie loco an poſſit hoſtia nõ ꝯſecrata dari/ due recitant̃ opiniones fo.xx.co.iij.K
Euchariſtiam nocens occulte licite ſumit:etiã a dãte in ꝓbationem ſup innocentia dũ tñ ipſe eo animo nõ ſuſcipiat: vel ſaltem ſolum vt innocens in publico fo.lxxvij columna quarta.G G
Excõicatum qui teneant̃ vitare in quib' ⁊ qualem excõicatum:vide fo.vj.co.j.paulo añ L
Excõicato nõ licet cõicare vbi de directo agitur ad cõicationem excõicati vel per metum gladij de indirecto tñ vt neceſſitate famis bñ licet fo.⁊ c.eiſdẽ.L
Excõicatio aut alia pena inferri nõ debet cũ plus perturbat infirmos bonos ꝙ corrigat animoſos malos folio.vij co iij.V
Excõmunicatus generaliter ⁊ ſi nõ ratione eccleſiaſtice cenſure tñ lege charitatis in miniſtratione ſacramentoꝝ vitare debemus immo ⁊ in ꝯuerſatione corporali:ſi ex hoc veriſimiliter ſit reditur' ad cor. fo xx columna ij.E
Excõicatus iniuſte in foro ꝯſcientie nõ tenet̃ ſe ꝓ excõicato habere niſi forte ꝓpter ſcandalum vitandum aut aliquid extrinſecum fo.xxxv.co ij D
Excõicatus iniuſte defectu cauſe nõ priuatur participio ſuffragioꝝ eccleſie fo.eodem.co.iij.E
Excõicato communicãs nõ peccat mortaliter/ niſi ſex caſibus ſm Jo An fo.xxxvij co.iij.C
Excõicato participãs in indifferentib' ſolũ minorem excõicationẽ incurrit fo.xxxviij co.iiij.K
Excõicato nemo participare debet propter quẽcũꝙ metum dum directe agit̃ ad hoc vt eccleſie preceptum tranſgrediatur.ibidem
Excõicat' abſolui põt petẽdo abſolutionẽ ꝑ alio/ vel ſi ſacerdos a quo vult poſtea ſacramẽtal'r abſolui ꝑ iſto petat abſolutionẽ fo.lxxvij.co.iiij.G G
Exemplo alios efficacius corrũpim' ꝙ doctrina/ vel conſilio.fo.lxxxiiij.co.iiij.A
Exemplo alios inducens ad peccãdum obligat̃ ad reparationem damni anime fo.lxxxv B
Exemplo aliũ corrumpẽs tenet̃ in vim reſtitutiõis illum inducere ad verã pñiam nõ ſolũ vt ab illo peccato ad qd eſt inductus ceſſet fo.lxxxv.co.iiij.G
Exemplo alios corrumpẽs ſatiſfacere nõ põt quacunꝙ eſtimatione pecuniaria:nec liberatur corruptoꝝ remiſſione.fo.lxxxvj co.j.I
Exemplar quatenus iuuat ⁊ dirigit efficientẽ:comprehenditur ſub cauſa efficiente ſicut doctrina vel conſilium fo.lxxxvj co iiij.P

¶ De litera F.

Fama quid ſit.fo.lxxiiij.co.ij.C.
Famam auferre aliud eſt ab infamare ⁊ famã attenuare.Ibidem.
Famã attenuare vel aufferre multis modis contingit Ibidem.
Famam propriam non licet hoĩ ſine rationabili cauſa deſtruere ſicut nec domũ aut alia bona prodigere fo lxxv co.iiij.N
Fides quid ſit.fo x co.j.D
Fides ſecũ ꝯpatitur dubitationẽ de ꝓificatiõe credití ſed nõ dubitationẽ de veritate crediti.Ibidẽ.
Filios noſtros ſi induſtrij ſunt diuinis literis mancipare oportet.fo xlviij co.ij.F.
Filiũ nõ puniri pctõ parentũ ꝓmiſſio eſt noui teſtamenti fo.lxxx co.iiij.G
Fortaſſis fortitudie morali q̃s dicat̃. f.68 c.4.D
Frequentia pcti venialis non facit ipſum mortale fo.xxxvij co iij D.
Fructus ⁊ obuẽtiones decimaꝝ ⁊ beneficioꝝ locari poſſunt dum eius principale percipiẽdi non alienetur fo.lvij co iij B
Furatus ob neceſſitatẽ ſi vbi ad pinguiorẽ fortunam venerit reſtituat nõ peccat:ſec' ſi non reſtituat.fo iij co.iij E
Furioſo repetẽti gladiũ an reddi debeat f.xix.c ij o
Fundamẽti ratio eſt ferre ſeu ſuſtinere totũ pond' vel on' edificij adeo vt quo illud tractũ fuerit appẽdicia aut ſequat̃ aut neceſſario decidãt.f.44 c j.B
Furioſus ſicut peccat in lucido interuallo ꝯſentiẽdo in homicidiũ qd fecit in furia:ita ⁊ deſiderãs occidere in furia vl' ꝓginẽ ſtuprare.fo.lxxj.co.iiij.N.
Furtũ nõ eſt penit' occultũ qñ res furtiua demõſtrari nõ põt:nõ innoteſcẽdo furẽ.lxxxviij co j.
Furtũ nõ ꝯmittitur in reb' minimis niſi aĩus damnificãdi aſſit:etiã detractio non ꝯmittitur ſi in paruo ledatur fama vt veriſimiliter pro nihilo habeat diffamatus fo lxxviij.co ij L L

¶ De litera G.

Gieſi ad reſtitutionem datorum a Naamã Syro multiplici iure tenebatur.fo.lxij.colum.iij. paulo ante O

¶ De litera H.

Habitus ſunt in aĩa qd pond' vel leuitas in corpore.fo lxxij co.iij.B.
Hereſis eſt cũ Manicheo dicere hoĩem pctm̃ vitare nõ poſſe:⁊ cũ Iouiniano aſſerere hoĩem peccare nõ poſſe f.xvij.c.ij
Hereſis ſtricte capta ꝙuis nũꝙ ſit ſine aĩ pertinacia:ſtat tñ in hoĩe mortalis infidelitas cum prõptitudine corrigendi.Ibidem.
Helias quõ excuſet̃ a pctõ ⁊ etiã reparatione damnificationis:cũ imprecaret̃:vt nõ plueret ſuper terram annos tres ⁊ menſes ſex:⁊ cũ ad eius inſtantiã l.ꝓi igni de celo ꝯſumpti fũt.f. lxxxiij. c.iij.M.N
Horas canonicas legens ac illis ex volũtate non attendens non plus ſatiſfacit ꝙ omitteret aut ſolum attenderet ſine vocali ꝓlatione: ⁊ mortaliter peccat.fo.l.co.iij.I.
Hominem vicioſum nihil bene facere err'or eſt. folio.lxxij.c.iij.A

¶ De litera I.

Idolothitũ in extrema neceſſitate an ſit ꝯmedẽdũ cũ ꝓiſimili ſcãdalo proximoꝝ recitant̃ due opiniões.f.vij.c.j.añ S.
Ignorãtes ſimplices ſubtilitates diuini iuris:ſi ſufficiẽter inq̃rant a ſuis prelatis de agẽdo nõ peccãt ſe ꝯformãdo opinioni falſe.fo.v.co ij.F
Ignorantiã inuincibilẽ cadere in iure diuino probatur.fo.v.co iij.G.⁊ fo.xxiiij.co.iiij.K. ⁊ ſoluuntur rationes in oppoſitum.
Ignorantem aliquid facere ⁊ ex ignorantia:quomodo differũt.fo xxiij.co.iiij.A.
Ignorantia quedam eſt iuris ⁊ quedã facti :iuris: quedã diuini:quedã hũani:quedã vincibilis:⁊ q̃dã inuincibilis:⁊ hoꝝ deſcriptiões:vide.f xxiij.c.j.c.d.
Ignorantia inuincibilis iuris diuini excuſat:vincibilis autem non.Ibidẽ.E.F
Ignorantia inuincibilis eſt:vl' quo ad diſſolutionẽ vel euaſionẽ ⁊ diſſolutionẽ ſimul.fo.xxiiij.co.iiij.I
Ignorantia iuris poſitiui nõ excuſat niſi ſit probabilis.fo xxv co.j.
Ignorãtia facti triplex eſt:affectata:craſſa ſeu ſupina ⁊ ꝓbabilis ⁊ deſcribunt̃ mẽbra.f.xx.co.ij.O.
Ignorãtia facti q̃liſcũꝙ an ſp excuſet.ibi.P.⁊ R
Impulſus ab extrinſeco cui ſcz volũtas nõ eſt cauſa diminuit rationẽ pcti fo.xxvj co.ij.E.F
Impetrare infallibiliter quis põt aliquib' ꝯditiõibus aſſiſtentibus:que enumerant̃ fo liij co.iij
Impoſſibilitas reſtituendi in bonis anime nõ commutat obligationẽ in temporalẽ aliquã recõpenſã vt in bonis corporis neꝙ deſcendit obligatio ad heredes:ſed pure extinguitur.fo.lxxxvj co ij.L.M
Inuincibilis ignorantia nõ eſt quã faciendo quod in ſe eſt vincere poteſt fo.xv.co.j.C
Intellectus nũꝙ culpabiliter errat ſine vitio volũtatis.fo.xvj.co.iiij.E
Intelligentia dicti alicuius ex cauſis eſt aſſumẽda fo.xxj.co.j.A
Intellectus bñ põt diſſentire primo principio propter inordinationẽ appetit'.fo.xxiij.co.j.H
Infidelitas vt dicit purã negationẽ nõ eſt peccatũ ſed potius pena:reniſus aũt volũtatis aut negligẽtia:facit ipſam eſſe pctm̃.fo.xliij co ij O.P
Iniq̃ q̃rẽdi cibũ duo ponũt̃ modi.f.xlviij.c j.A.E
Iniuſte acquirere aliud eſt:quã inique acq̃rere.folio lxj.co iiij.F.⁊ inique auferre aliud ab eo quod eſt iniuſte auferre.fo.lxxvj co ij R
Iniuſtitiã ꝯmitti:qui aliquid accipit ꝓ eo qd gratis facere tenet̃:⁊ tenet̃ reſtituere.fo lxij c j.G H
Iniuriaꝝ actio qua q̃s agere põt intra vnũ annũ ⁊ nõ poſt:expirat poſt annũ:ſed nõ ob hoc ſopit̃ reſtituẽdi obligatio ſi q̃d iniuſte abſtulerit f 75.c.ij.I K
Iniuriaꝝ actio ꝑ diſſimulationẽ abolet̃. f.lxxv.K.
Iniuſtitia facti ſolum ligat ad reſtitutionẽ:⁊ ꝙtũ iniuſtitia ꝯmutatiua violat̃ fo.lxxvj.co iiij.Y
Iniuriã nõ releuat veritas dicti f.lxvvij c j. B B
Iniurioſum dicens preſumit̃ animo contumelie dixiſſe:⁊ ergo niſi contrariũ probet ꝯdemnand' eſt iniuriarum.Ibidem
Iniuriã facit:⁊ tenetur ex cõſequẽti ad fame reparationẽ qui defert aliquẽ de crimine ſemel punito: vel cuius aboletionẽ obtinuit aut de eo ſcelere qd nõ punitur vt eſt ſimplex fornicatio ⁊c.Ibidem
Iraſcuntur facile egrotãtes:pauperes:amãtes:ſitientes ⁊c̃.fo.xlviij.co.iiij.E
Iuſtũ:honeſtũ:⁊ vtile ſp re coincidũt ſed ꝯfuſa ſolũ quadã cogitatione diſtinguit̃ fo.vij.co.iij.A
Iudici licere vt contra conſcientiã ꝓnunciet hereſis eſt fo xiiij co.ij.G
Iudex punire poteſt aliquẽ ſine culpa: non tamen ſine cauſa.Ibidem.
Iudex propter dicta teſtiũ non poteſt condemnare innocentẽ.Ibidẽ.H
Iuramentũ ab eo qui ſcitur periuraturus a priuato exigi non poteſt:a iudice aũt immo ⁊ in caſu a priuato exigi põt ⁊ expedit fo.xix co ij.N
Ius nature quecũꝙ vultis vt faciant vobis homines ⁊c intelligit̃ de velle ⁊ nolle ex debito ⁊ ꝯſideratis oĩbus circũſtãtijs occurrentib' f.xx.c.iiij.O
Iuſti ꝑcij ſm ſcotũ triplex ẽ grad' f.xxxix.c iiij.E
Iudex in his que dãna reꝝ ꝯcernitur licite poteſt ſm allegata ⁊ ꝓbata iudicare ꝯtra veritatem:ſec' in damnis corporis.fo.xl co j H
Iure humano concedente ꝙ nõ poſſum' iuſte poſſumus fo.eodẽ co.ij.K.L
Iudicis arbitrio ſunt ꝙ pauciſſima relinquẽda ob tres cauſas fo xl co.iij.A
Iuſtus quant' amic' ſit patrie fo.lij co j.B
Iuſtitiã vt dicit rationẽ formalẽ virtutis impoſſibile eſt vendi non ſecus ꝙ impoſſibile eſt hominem gratis ꝓ pecunia diligi.f.lxix c j in ꝑn.paulo añ F
Iudex vt pronunciet iuſtũ vel caueat ab iniuſto nihil capere põt:ſicut nec t eſtis vt verũ dicat: licite tñ capit laboris moderatũ ſtipendiũ:niſi hoc obligetur gratis facere fo lxix co ij G
Iudicem ſi parati aĩ nõ ſit aliquid accipere vt recte iudicet ob temporalẽ vtilitatẽ non licet inducere:ſecus ob ſpiritualẽ ſi vero parati eſt animi licet malo eius vti ad noſtrã vtilitatẽ.fo lxix.co iij.I.
Iudex ꝓnunciare debet pro iure ſcripto ⁊ ꝯtra eq̃tatem non ſcriptam vbi diſcordant:niſi ſit princeps fo.lxx.co iij B
Iudex corrupti eſt aĩ ſi gaudet ꝙ iuſto errore contra iuſtitiam ꝓnunciauerit aut ſi decreuerit iudicare cum amico ſi habuerit doctorẽ aliquem vel glo. pro illa parte.fo lxxj co.iiij O
Iudicis in dubio ꝓnunciãtis pena ponit̃.Ibi O
Iudex timẽs ſibi periculũ aĩe ne vcz corrumpatur aut ſi frequẽter corrupt' fuerit vere volẽs penitere debet onus iudicature reſignare.fo lxxij.co.iij.B
Iudex inquirere non poteſt contra aliquẽ etiã infamatum de vno crimine de alio crimine ſine ꝑſumptione fo lxx v.co ij I
Iuramentũ de veritate dicẽda ſuper interrogãdis nõ extẽdit ad penit' occulta.fo lxxvij.co ij. C C
Iure hũano ad reparationẽ tenet̃ quicũꝙ ſeruũ aliquẽ peiorẽ vel malũ fecerit ſiue dolo ſiue nõ ꝙuis nõ ſp teneat̃ edicto aq̃lie f.85 c.3.E.F ⁊ fo ſeq.I
Iuſte ſi mutuatũ fuerit filioſa.nõ ob necẽ pẽtũ ⁊c nõ lzci ꝯ mutuãtẽ exceptiõe macedoniani ſe tueri. f.36.c.j.I

¶ De litera L.

Lachryme non ſemper arguũt quãtitatẽ doloris ſed ſolũ ſenſibilitatẽ: et quib' de cauſis frequenter minor dolor oſtenditur in lachrymis ⁊ nõ maior.fo xxxij co iiij D
Lachryme quatuor ex fontib' laudabiliter poſſũt profluere fo xxxiij.co j.E
Labor qui eſt in myſterio ſacramentoꝝ aut locari vel vendi poſſit:recitantur due opiniones. fo lvij. co.iiij.⁊ folio ſequenti per totum.
Legibus ipſis lege opus eſt que ipſas corrigat.⁊c̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

atqꝫ hoc maxime de humanis legib⁹ itelligit.xx.c.ij.f
Lex iniqua ſiue preceptuȝ neminem obligat in foro cōſcientie fo.xxxviij.colūna.iij.A
Lex propter quas cauſas dicitur iniuſta fo.xxxiiij colūna.iij.A ꝛ fo.ſequenti.B
Lex iuſta ligat in foro cōſciētie ſed ſolū ad methas rationis fo.xxxv.co.iij.G H
Lex quomodo nō eſt poſita iuſto.fo.xxxvj.col.iij.M
Leges humane nō ſemꝑ obligant ad culpā ſed aliquando ad penam ibidem.co.iij.R
Legem humanam iuſtam pretergrediens dei legem ex conſequenti tranſgreditur.ibidem.S
Legis humane contempt⁹/mortale inducit/ſine aūtē hmōi ꝯtemptu aliqñ tranſgreſſio eſt venialis: qñqꝫ mortalis qñqꝫ ſine culpa.fo.xxxvij.co.iij.D
Legi ſuperioris cōtrauenientē nō peccare qñ ſimul ꝯcurrit p̄ceptum diuinum ꝓbaꝛ.fo.xxxviij.c.j.G
Lex impoſita ſine cā nō obligat fo.xxxviij.co.ij H
Legē ſuperioris an poſſit quis cū cauſa p̄tergredi ſine ſuperioris auctoritate fo.eodem.co.iij.J
Lex oīm pctā excludere nō pōt fo.xxxix.co.iij.B.
Lex quauis multos prouocet ad peccandum ſi tñ grauiorib⁹ peccatis obuiet/non ob hoc eſt iniuſta.fo.xxxix.colūna.iij.C
Lex qñ cenſenda eſt fouere pctm̄ fo.xl.co.j.F
Lex ſeu ꝯſtitutio licet interdum iniuſtū decernat/tñ ꝑ hoc nemini fit iniuria ꝓpter receptionē ꝛ acceptionem illius legis.fo.ꝛ co.eiſdem.G
Lege cōtra alium vti non poſſumus/lege inqꝫ fūdata ſupra preſumptionē mō ꝯſtiterit veritatē p̄ſūptioni minime eſſe conſentaneā.fo.xl.H
Leſbie edificatio quid denotet.fo.xl.co.iiij.B
Legem aſſiſtere ꝛ legem nō reſiſtere quid intereſt.Fo.lxxv.k
Loth quomodo excuſandus veniat a peccato in proſtitutione filiarum.fo.vj colūna.iiij.P
Loth ſi peccauit:vt p̄tendere videtur Aug.fuit ob hoc ꝗ tertio puta filiabus attulit illa coopatio vel nata erat afferre detrimentū ſalutis fo.xix.co.j.L
De litera.M.
Matrimonio conſūmato teneꝛ vterqꝫ alteri debitum reddere ſiue vterqꝫ voto ſimplici ſit ligat⁹/ſiue exigēs tantum fo.x.colūna.iij.H
Malus oīs ignorat.i.corrupt⁹ eſt/circa pricipiū practicū/nō tñ neceſſario errat/vel ignorat ſpeculatiue bonitatē vel malitiā actus fo.xxij.co.iiij F.
Maledicus quis dicatur fo.xxxiij.co.iiij A
Maritus vxori occulte adultere nō teneꝛ debitum reddere etiam iudice mādante fo.xxxv.co.j.C
Magnes ex ferro attracto nihil pōderꝫ ſumit adeo vt aggregatū ex magnete ꝛ ferro p̄ciſe ſit eque graue cum magnete fo.xlvj co.iij.D
Magiſter ꝑ doctrina a pueris ſm̄ Alex.de Malis nihil cape pōt ſed ꝑ labore fo.lviij.co.iiij.G
Magiſter doctor vel ſacerdos publice peccās adiungit peccato circunſtantiam trahentem in aliā ſpeciem peccati fo.lxxxv.co.j.B
Medicus egrotū pauperē gratis tenetur curare/diuitem autē ꝛ nolentē aliquid medico contribuere tenetur impenſis curare/ſed poſtea expenſas repetit fo.ij.co.iiij.A.ꝛ fo.lviij co.iiij.L
Meritorie quis eligit retardari a gloria propter proximum.fo.iiij.co.iiij.B
Medicus i caſu pōt egroto petēti ſibi fieri medicinam mortiferā:illā exhibere.fo.xx.co.iiij.N.
Mereri ꝛ impetrare quō differāt.fo.l.co.iij.L
Meritū condigni non excedit perſonā operantis.fo.lij co.j.paulo ante B.
Mereri nemo alteri pōt qui etiā ſibi pōt tamē ſatiſfacere pro altero nō ſatiſfaciēdo ꝑ ſe:ſoli tñ prodeſſe pōt in charitate exiſtenti.fo.lij co.ij D.
Meritū vite eterne non habetur propter relationē habitualem in deū:ſed requirit actualē vel virtualem fo.lxxiij.co.j F.
Mortē corporalē vti tenemur nemini inferre ꝛ ipſam excludere ſi poſſumus:ita ꝛ ſpiritualem. folio.ij.co.ij.A.cum ſequenti.
Motus ſubitus infidelitatis ſolum eſt peccatū veniale.fo x co j.E.
Motus paſſionū ꝛ membroꝝ q̄diu ſunt inuolūtarij carent culpa vel peccato.fo.xxvj co ij.G
Mortale peccatū non remittitur adulto ſine magno dolore appetitus intellectui preterq̄ in baptiſmo.fo xxxij co iiij.D
Modus precepti qñqꝫ cadit ſub precepto qñqꝫ nō fo.xxxiij.co.ij J
Motus appetitiuus circulo agiꝛ fo.xliij.co.ij.A.
Motuū appetitus ordo traditur.fo.ꝛ co eiſdē.B
Munus requirens aut oblatū recipiēs pro eo qđ obligatus eſt peccat.fo.lxix.co.j.F.
De litera N.
Neceſſitas duplex eſt ꝯditionata ꝛ abſoluta:ꝛ p̄ia neceſſitate neceſſe eſt vt eueniant ſcandala ex tribus conditionib⁹.fo.ij co j.k
Neceſſitas dicitur nō ſolū cuiuȝ oppoſitum eſt impoſſibile:ſed etiam vbi eſt difficile.folio j co.iiij.J.
Neceſſariū triplex a Bonauētura diſtinguiꝛ:ſtabile:inuiolabile:ꝛ incōmutabile.fo lxxj co ij J
Nolle peccare efficaciter impoſſibile eſt:niſi etiam nolit retinere:vnde veriſimiliter ad peccatū ꝓtrahetur.fo.lxxj.co.j H
Notoriū triplex diſtinguitur preſumptione iuris ꝛ facti fo.lxxiiij co ij B
De litera O
Obligationē non poſſe eſſe ad peccatū probatur fo iiij co iiij.A.
Obligatione manente qñqꝫ eius effectus ſuſpenditur fo vj co ij M
Obedientia licite denegatur ſuperiori dum eſt contentus actu debito.folio x co.iiij K
Obligatio omnis diſpoſitiōe veteris legis inducta morte Chriſti extincta eſt.fo xxviij co j A
Obligatus ad celebrandū miſſā pro defuncto aliquo nō ſatiſfacit celebrādo pro multis niſi aliunde illi tantū ſatiſfactiōis applicet vt valori miſſe equiualeat fo liiij co iij O
Obligatio reſtituēdi in bonis aīe tollitur per quēcunqꝫ dānificatus reducaꝛ ad penitentiam ſiue per ſcandalizantē ſiue alium.fo.lxxxvj co.ij.L
Obſtinatio in pctm̄ nō arguit ſufficientē impoſſibilitatē per quā ſcȝ deo obligareꝛ quis a reductione illius ad ſalutē.fo.lxxxvj co.iiij N.
Occaſio duplex eſt ꝛ accepta:ꝛ occaſionis accepte pulchra per ſimile declaratio.fo.j co iij G.
Occaſiones peccatoꝝ ꝛ nō ſola peccata oportet vitare fo xliiij co ij.C.
Omiſſio opis mie eſt dānabilis.f.ij.c.ij.A.B.C.
Omnino occultum:pene occultū:ꝛ manifeſtum deſcribuntur.fo.lxxiij co.ij.A.
Omittens prohibere detrahentē non qꝛ alias deterius actur⁹ erat:ſed ne ei indignetur detrahēs aut etiā ex odio diffamati:peccat ſed reſtituere nō tenetur fo.lxxix.co.j.tertia propoſitione.
Opus bonum ꝗ nullā mali ſpeciem habet licet nūq̄ ſit ſcandalū actiuū eſt tñ nōnūq̄ ꝓpter aliorum ſcandalū paſſiuū omittendū:ꝗ ſi nō omittatur aliā rationem mali induit.fo.j.co.iij.H.
Opinio quid eſt.fo.x.co.j.D.
Opinionē alicui⁹ doct.ſequēs in agendis non oīno tutus eſt niſi etiam ad deū confugiat.fo.xv.co.ij.D
Optare ſe ſic eſſe diſpoſitū vt oīa pro Chriſto relinquere queret lōge differt ab eo qđ eſt velle oīa pro Chriſto relinquere ſcđm quē eſt amoꝝ dei ſuper omnia non aūt primum.fo.xlvij.co.ij.O.
Opus penale ſiue difficile ex charitate ꝓcedens eſt ſatiſfactorium.fo.lij.co.ij.C.
Opinio Scoti de hoc.fo.liij.co.j.A.
Opus ex genere bonum pudore ſeu formidīe pene faciens etiā ob honorē ꝛ ſanitatē.ꝛc.eo ipſo peccat.fo.lv.co.iiij.A.ꝛ fo.lxviij.co.iij.C
Opus moraliter bonū non pōt quantūlibet paruā deordinationem continere.fo.lxviij.co.ij.A.
Operātes iniquitatē male diuidunt eo ꝗ deo forte aliqđ ſui dāt:ſibi aūt ſeipſos.fo.lxviij.co.iij.B.
Opprobriū:infamiā:ꝛ ꝯfuſionem ꝓximi tenemur ꝓhibere cū poſſumus.fo.lxxviij.co.iiij.B.
Orationū quadruplex eſt genus.fo.xlix.co.ij.A.
Oratio multiplr̄ inficitur prauitate.Ibidē.A.
Oratio que diciꝛ deficiēs bonitate.f.xlix.co.iij.C.
Orō ex defectu attētiōis ac feruoris:deo freq̄nter redditur ingrata.fo.xlix.C.D.ꝛ fo.ſequē.F.
Orationi vocali triplex attentio adhiberi poteſt.folio xlix.co.iiij.D.
Oratio laicorū quam ipſi non intelligūt eſt ſine fructu ſpeculatiōis de ſenſu verboꝝ ſed nō ſine fructu meriti.fo.l.co.j.F.
Oratio integra ꝛ mortua que ſit.fo.l.iij.J.
Oratio ſana ꝛ viua deſcribitur.Ibidem.
Orationis triplex eſt effectus.fo.ꝛ.co.eiſdē.k.
Oratio infecta prauitate aut deficiēs bonitate nō eſt ſatiſfactoria nec meritoria:eſt tamen nonnunq̄ impetratoria.fo.l.co.iiij.M.
Oratio quātūlibet integra:ſȝ mortua nō eſt meritoria aut ſatiſfactoria:eſt tñ ex ſe impetratoria.ibi.N
Oratio ſana ꝛ viua eſt meritoria:ſatiſfactoria:ꝛ impetratoria.Ibidem.O
Oratio mortua ſicut ꝛ alia opa mortua ex charitate facta valet ad ſex.fo.lj.co.j.P.Q.
Orōs debite vel actu vel v̄tute implicare debet cōditionē diuini beneplaciti.fo.lj.co.iiij.T.
Oratur fruſtra pro illo qui meretur non accipere.fo.lij co.iiij.F.
Oratio ſm̄ ꝓpoſitū min⁹ ꝓdeſt cuiqꝫ multoꝝ q̄ ſi vni applicaretur.fo.liij.co.j.A.
Oratio alteri proficere poteſt duobus modis ſatiſfaciendi ꝛ merendi.fo.lij.co.ij.B.
Orō ꝑ viā meriti ꝓficere pōt alteri dupl̄r Ibi.C.
Oratio ꝑ viam ſatiſfactionis nō eque ꝓdeſt multis ſicut vni ſoli proficeret.fo.liij.co.iiij.H.
Oratio quāto pro pluribus fundiꝛ ceteris parib⁹ tanto deo eſt acceptior.fo.liiij.co.j.J.k.
Oratio illa non ſemper eſt acceptior que facili⁹ vel plura impetrat.Ibidem.
Oratio priuata minorē requirit diſpoſitionē quā publica q.ſ.fit tāqꝫ a miniſtro eccleſie.f.lv.c.iij.B
Oratio fuſa ꝓ pecunia ex quo vicio labefactaꝛ ſymonie non ꝓdeſt:intelligo qñ pro pecunia vt precio funditur.fo.lxv.co.ij.M M.
De litera P.
Paſcere fame morientē aut defēdere iniuriaȝ paſſum nō tenemur pure gratis:immo lȝ ꝓteſtari de mercede laboris:aut dati repetitiōe: ſi ad pinguiorē fortunā venerit.fo.ij.co.iiij.D.
Pape ſnīe aut determinatiōi aut etiam expoſitiōi ſcripture ſacre:ſm̄ quoſdā magis ſtādū ē q̄ expoſitiōi quorūcūqꝫ ſctōꝝ.f.xiiij.co.iiij.D
Paulus cuſtodiendo veſtes lapidantiū Stephanū quō peccauerit cooperādo.fo.xix.co.j.M.
Participia in dus tripl̄r accipiunꝛ.f.xxij.co.iij
Paſſio appetitus ſenſitiui vincere pōt rationē tribus modis.fo.xxiij.co.iij.B.C.ꝛ D.
Paſſio ſcientiā vincere nō pōt ꝓpter ipſius certitudinē ea manēte in vniuerſali ꝛ particulari:pōt tñ eā extinguere per diſtractionē.fo.eodem.E.
Parati aī debet eſſe q̄libet oīa ꝑdere ꝓ Chriſto ſub pena eterne dānationis.fo.xliiij.C.
Participiū ad merendū ꝛ participiū ad ſatiſfaciendum dupliciter differunt.fo.liij co.iij.D.E
Partes litigātes ſi adinuicē conuenerint ſtare dictamini aliquoꝝ qđ illi iuris eſſe dixerint ſimoniaȝ nō ꝯmittunt.fo.lix co.iiij.H.
Papa nō ex eo ꝗ bñficiū ꝯfert ꝓ pecunia:hoc ipſo cū acceptante diſpenſat:vt bñficiū ſeruare poſſit ꝛ penas iuris euitare.fo.lxv.co.iiij.P P
Papa vendens beneficium an committat ſimoniā.fo.lxvj.co.iij.T.
Paſſio omnis appetit⁹ ſenſitiui ex amore vel odio naſcitur.fo.lxx.co.iij.C.
Pena peccātibus eſt medicina:nihilqꝫ infelicius felicitate peccātiū.fo iij.A.ꝛ fo.xlviij co iij A.
Penitere vere nemo pōt:niſi oēs occaſiones facto vel ꝓpoſito abiecerit:que veriſimiliter ipſum ꝓtrahent in peccatum.fo.v.co iiij.P.
Perplexa eſt vxor credēs viro dicēti ſe dolo cōtraxiſſe matrimonium:ꝛ vir poſtea id reuocat atqꝫ hoc mētitū aſſerit:quo nō obſtāte mulier adhuc credit primū eſſe veꝝ:ſi tūc vir debitū petat.fo.xij co.ij.G
Peccādi venialiter in genere nobis ineſt neceſſitas non aūt ad aliqđ particulare:ſimiliter ſicut nec ad peccandū mortaliter.fo.xvj co.iiij C
Penā de⁹ aliquoties nō vult remittere ob cuiuſcūqꝫ deprecationē vt ibidē ꝓbaꝛ culpā tñ ſemper per peccatoris ꝯuerſionē remittit fo.ꝛ co.eiſdē.D
Peccatū accidere nō pōt niſi ex corruptiōe alicui⁹ principioꝝ humanoꝝ actuū intellect⁹:vȝ volūtatis vel appetitus ſenſitiui.fo.xxj.co.iiij.A
Pctm̄ quib⁹ cauſis ꝯmitti pōt ꝛ quatupl̄r.Ibidē.
Peccare ex induſtria diffinitur fo xxij co ij B
Peccare ex infirmitate quid ſit.fo.xxiij.M
Peccare ex ignorantia quid ſit.fo.eo B.
Peccati grauitas vñ attendaꝛ fo xxv co iij.A.B
Peccatū ex infirmitate:ignorātia:ꝛ induſtria quō ꝯparantur ſibi in malitia fo.xxv.co.iiij C.
Pctm̄ vnū qñ diminuit aliud.fo.xxvj.co ij.H.
Pctōribus facile veniā ꝛ ſecuritatē ꝓmittere reprehenſibile eſt.fo xxxij co ij.A.B.
Pnīa vera multa includit ꝛ req̄rit fo.xxxiij.co.j F
Penam nemo ſoluere tenetur:niſi cōdemnetur.fo

Universidad de Deusto Biblioteca

lio.xxxvj.co.j.L ⁊ fo.lxxv.co.ij.k.
Peccarent preceptum aliquod ſtatuentes:dicẽtes ipſum eſſe mandatũ dei:ac ſic dei mãdata augentes fo.xxxix.co.j.M.
Pctm̃ mortale cõſtituitur ex multis gradib⁹ quoꝝ qlibz per ſe ſumptus eſſet veniale.fo.xliiij.c.iiij E.
Peccãs mortaliter ſm aliquos ſemper fruitur ali qua creatura.fo.xlv.co.ij.B.
Peccare põt qs mortalit᷑ ex bñuolẽtia ꝓpter aliũ ⁊ tñ eundẽ in deũ diligere.fo.xlv co.iij.C.D.E
Peccatũ nõ ſemper effectiue eſt ex pctõ: ſed qñqꝫ etiam ex bono.fo.xlvj.co.j.I.
Penã aliquid minuit dupliciter:exeptiue ⁊ preſer uatiue.fo.lj co.ij.R.
Permutãtes cõuentionem aut pactionẽ facere ne quiunt ſine ſimonia: ſecus ſi ſolũ ſua deſyderia ſibi mutuo exponãt:⁊ oĩa ſuperioris arbitrio diſponẽda relinquant.fo.lix.co.iiij G
Pecunia ſm Altiſ in caſu incitare poteſt vt detur prebenda.fo.lx.co.iij.M.
Pena duplex eſt nocens ⁊ non conferens:alia cõferens ⁊ non nocens.fo.lxxxj.co j ⁊ ij.I.
Pctm̃ cõtinuat᷑ q̃diu reducti non fuerint quos hõ corrupit:ſi eos reducerere põt ⁊ negligit.f.81.c.j I
Precepta iuris poſitiui ſufficit obſeruare ſm intẽtionẽ precipiẽtis.fo vj.co j L ⁊ fo.xiiij co.j.D
Precepta contraria ſimul currrunt:illud ſequendum eſt qd plus ligat.fo.vij.co j.S
Precepta oĩa que ptinẽt ad impendendũ proximo aliquod beneficiũ reducuntur ad preceptũ de honore parentũ.fo vij.co.iij V
Preceptũ Exo.xxij maleficos nõ patieris viuere ⁊c.ꝯtualiter eſt affirmatiuũ:ſicut nõ pmittes ꝓximũ fame interire:⁊ ita nõ obligat ad ſp.f.vij c.3.V
Preſcriptio fieri põt intercurrẽte nõ ſolũ dubitatione:ſed etiam mala fide.fo.xij co ij.G.
Preceptũ ſuperioris nõ tenemur exequi:cũ ẽ illicitum ex parte actus:ſecus ſi ſolũ ſit illicitũ ex parte precipientis.Ibi.co.iij H.I.
Preceptũ ſup falſa preſumptione fundatũ non ligat in foro aĩe:quanqꝫ de iure contra eã non admittatur probatio.fo.xiiij co iij H.
Prelatis aut predicãtib⁹ nõ eſt credendũ niſi quatenus ſm dei legẽ docent.fo.xv co.j.B.
Preceptũ quo ad literam obſeruari non debet: qñ ꝓximo veriſil᷑r non eſt ꝓfuturũ fo.xv.co.iij.A
Preceptũ implere non tenemur cũ factũ eſt nobis impoſſibile:non ſolum impoſſibilitate facti:ſed etiã iuris fo xviij co j.B
Proximũ cõſolatiõe:doctrĩa:aut coertiõe:tenemur ad deũ adducere aut a pctõ reuocare dũ ꝓbabiliter ſcim⁹ aut dubitam⁹ q hoc poſſum⁹.f.xviij.co.iij.F
Prohibitoꝝ quedam ꝓhibentur q2 mala: ⁊ quedã propter cauſam ⁊ non q2 mala fo.⁊ co.eiſdem.G.
Practicum principiũ ſemper eſt conforme appetitui.fo.xxij.co iiij E.priori.
Precipere nec ꝓhibere põt quis id cui⁹ trãſgreſſorem nõ põt punire quõ hoc intelligitur fo.l.co.j.H
Precum fuſione munus regulariter interuenit: ⁊ ita preces ſimoniã inducũt.fo.lx.I.K.
Preces ſi ſolũ apud collatorẽ idoneitatẽ pſone exponãt põt abſqꝫ ſimonia ꝓpter eas cõferre bñficiũ alias nõ collatur⁹ fo.lx co ij L.⁊ f.lxj co.ij D.
Prebẽdã dare nõ licet pro ſeruitio etiã honeſto:vt pro cauſa finali.fo lxij co.iij.L
Preceptũ aut opus ſupererogatiõis exequẽs ob munus vel metũ tanqꝫ diſpoſitionẽ ſubiecti alias tñ nõ facturus:nõ peccat fo lxv.co j.LL
Prebẽda vt annexa cõfraternitati nõ eſt mere tpalis:⁊ ergo ſimonia in emptione tenenda eſt:qñ eo intuitu fit contractus fo lxvij.co.j.XX
Propoſitũ firmũ habens ⁊ poſtea ex alia cauſa incipiens id velle:qualiſcunqꝫ ſit cauſa volitio differt ad minus numero.fo lxxxv.co iij.E.

De litera Q.

Q Uilibet ad tantã legis diuine notitiam tenet᷑ vt ſuos actus pro qualitate ⁊ conditione perſone poſſit dirigere.fo.xxj co.ij.B

De litera R.

R Eſtitutio cũ cõſtare nõ põt de ꝓ quo dño cui debeat fieri ⁊ q̃liter.f.x co.iij.H
Recupare lz hoĩ ꝓpria auctoritate rẽ ſuã vl᷑ equiualẽtẽ:dũ ſine ſcãdalo aut turbatiõe fieri põt:etiã ſi cũ ſcãdalo capiat nõ tenet᷑ reſtituere.f.36.c.ij M
Renunciare oĩbus quid ſit:⁊ quid omnia reliquere pro Chriſto.fo xlvj co.iiij.I
Receptis prius ad participiũ oĩm meritoꝝ que fiunt in aliquo ordine vel coĩtate:per poſteriores ad miſſos nullũ fit preiudiciũ.fo.liiij co.iij.N.
Receptores dñoꝝ qui ſoluere drñt quo vſqꝫ mun⁹ acceperint ⁊ principales debitores non ſoluentes añqꝫ iure cõpellant᷑:qꝫ ſint tuti.fo.lxij co.j.H.
Reſtituere tenetur quicũqꝫ pro ſacramẽtis beneficijs:pro loco in monaſterio:pro portiõe ad menſam ſancti ſpũs:pro receptione ad hoſpitale:diſtributione eleemoſyna quã facit vt exequutor munus acceperit.fo.⁊ co.eiſdem.H
Reſtituere tenetur qui animo nocendi aliũ a cõſecutione alicuius officij vel prebende impedit:non quidẽ equiualens illi dãdo:ſed ad arbitriũ boni viri deducto q̃tũ inter ꝓpe eſſe ⁊ habere. fo.lxxvj.c.ij.S
Reſtituere nõ potẽs famã ꝓut tenetur ei ad recõpenſam in alijs ad arbitriũ boni viri ⁊ deſcendit hec obligatio ad heredes.fo.lxxvj.S
Reſtituere tenemur qñ cauſa ſumus vt damnũ de⁹ per homines aut demones iniuſte fieri ſinit. folio.lxxxij.C.E.F
Reſtituẽdi obligatio aliqñ paritur nulla cõmiſſa iuſtitia immo nullo precedente pctõ.fo.lxxxiiij.S.
Ruere ſinit deus qñqꝫ in peccatũ aliquẽ ob alteri⁹ demerita.fo.xlviij.co.D

De litera S.

S Acerdos ex cõfeſſione ſciẽs cõfitentẽ inuĩcibili ignorãtia iuris diuini aut probabili iuris hũani vel facti excuſari an tenet᷑ veritatẽ intimare ⁊ innoteſcere malitiam facti.fo.xxx.co.iiij E.⁊ fo.ſequenti..F.G.H
Sacerdos ſciens inter aliquos affinitatẽ quã probare non poteſt:non tenetur ei conſcientiam de hoc facere imminente ſcandalo.fo xxxj.co.iiij.k
Sacramentũ penitentie de attrito facit contritum fo.xxxiiij co.ij.H
Sanguiſuge due ſunt dicentes affer:affer.ſ.auaritia ⁊ luxuria.fo.xlj.co.j.A
Sacerdos miſſam celebraturus aliq̃d recipere poteſt immo q̃tumuis multum qñ liberaliter offertur.fo.lxiij.co.iij.X.
Sacerdoti an liceat pecuniã dare ſi alias nolit paruulum baptizare.fo.eo.y.
Sacramentum ordinis per peccatum nõ licite ſibi procurat quiſpiam/eadẽ etiã intẽtione qua baptiſma ſibi aut paruulo licite ꝓcurat.f.lxiiij.co.j.CC
Sacerdotez inducere licet pecunia vbi alias nollet baptizare ſicut ⁊ per pene a ſuperiori inferende cõminationem.ibidem.
Sacramenta metu cõferens duplici duci poteſt intentione ſm hoc iudicandum an ſimoniam committat/nec ne.fo.lxvij.colũna.ij.XX.
Scandalon grece offendiculum/ruina/vel pedis impactio latine dicitur.fo.j.colũna.j.B
Scandalum definitur.ibidem.
Scandalum quare potius definitur per minus rectum qꝫ per malum aut peruerſum.fo.eo.colũ.ij.
Scandalum paſſiuum quid ſit.ibidem.D
Scandalum quare nõ fit per peccatum cordis ſm ſe cõſideratum.ibidem colũna.iij.F.
Scandalum quoddam eſt datum/⁊ quoddam acceptum.ibidem.G
Scandalum tam actiuum qꝫ paſſiuum eſſe peccatũ probatur.fo.j.colũna.iiij.I
Scãdalum nõ ſolum quãdo ſequitur alteri⁹ ruina: ſed etiã qñ q̃tum eſt de natura act⁹ ꝯnat⁹ eſt alijs dare cauſam ruine.fo.eodem co.iij.H
Scãdalum paſſiuum ꝓximi adeo eſt vitandum/vt omne qd fieri poteſt agẽdo vel omittendo ſalua ꝟitate vite faciendũ eſt.fo.iij.co.j.LMN
Scãdalum cauſam antiquis conſtitutiõibus dedit quibus clericus ambulans in foro vel nundinis nõ ob aliquod emendum mãdatur degradari/⁊ inter epulas cãtans grauiter obiurgari ⁊c.f.iij.co.ij.N
Scãdalum qñ oriri dꝫ ex malitia.fo.iij.co.iij.A.
Scandalum vbi orietur ex infirmitate vel ignorãtia/propter ipſum tenemur opera meritoria omittere vel ſaltem differre.fo.iij co.iij.A
Scandalum quale oritur ex hoc q prelatus predicat in ſtatu mortalis peccati fo.vj co.ij.M
Scandalum obligationẽ voti nõ ſuſpendit/licet ſit iuſta cauſa diſpenſationis.fo.vj.co.iij.O
Scrupulus quid ſit ſm Gerſo.fo.ix.co.iij.A
Scrupulus quid ſit ſm auctorẽ.fo.ix.co.iij.B
Scrupulus ſtat cũ ſciẽtia vel fide de oppoſito.ibid
Scire nõ poteſt quis certitudinaliter ſe adimplere preceptum de diligendo deum ſed ſolum probabili coniectura.fo.xlvij.co.ij.N
Scire nihil prodeſt:niſi habeatur ſimul modus ſciẽdi.fo.xlviij.co.j.A.⁊ D.colũna ſequenti.
Sciẽtia q̃uis melior mũdis infinitis ſi eſſẽt nihilomin⁹ precio vili diſtrahi põt/ſicut ſeruus ſm nature dignitatẽ infinitis mundis eſt melior/⁊ tamẽ iuſto precio venditur.fo.lviij co.iiij K
Scienti ⁊ conſentienti nõ fit iniuria ⁊c.intelligitur de cõſentiente in his quorum arbitriuz vel dominiũ habet.fo.lxxxvj.co.iij.O
Sermo iuſtitie iuuenibus ſm mores nõ affert fructum ſed detrimẽtũ/⁊ id quidem tribus modis fo.xxvj.A.colũna.iiij.⁊ fo.ſequenti.B C
Seruitiũ diuinũ dupl᷑r capit᷑.fo.lxiiij co.ij.F.
Secretum cõmiſſum homini per cõfeſſionem nullo modo poteſt reuelari:aliter vero cõmiſſa detegi poſſunt ob neceſſitatem multitudinis temporalem/vel ſpiritualem.fo.lxxvj.colũna j.P
Serui cõſẽſus null⁹ eſt:⁊ habet᷑ ſuus ꝑ ĩuito qñ ei⁹ cõſenſus eſt ꝑ ſupiorẽ reprobat⁹ fo.lxxvj.co.iij.R
Simonia alio noĩe Balamia dicit᷑.fo.lix.co.j.A
Simonia dupl᷑r capit᷑ fo.lix.colũna.ij.B C
Simonia generaliter dicta per quinqꝫ munera committitur quoꝝ ſufficientiã vide.fo.lix.co.ij.C.
Simonia deſcribitur.Ibidem.D.
Simonia illicita eſt ob tres cauſas.fo.lix.co.iij.E.
Simonia quadruplex eſt:quedã mentalis tñ ſine opere:quedã cum opere ſubſecuto: quedã conuentionalis ⁊ quedã quaſi cõuentionalis.fo.lix.co.iij.
Simoniace tam per metum qꝫ per munus fieri probatur.fo.lx co.iij.N.O.
Simonia an obliget ſemper ad reſtitutionem pulchre diſtinguitur.fo.lx.co.iij.A.⁊ fo.ſequẽ.c.j.B.
Simonia mentalis ſolum:an ad reſignationem beneficij obliget.fo.lxj.co.iij.E
Simoniacũ mentaliter diſpẽſare poteſt epiſcopus ſolũ qñ reſtitutio facienda eſt eccleſie:ſecus cum reſtitutio facienda eſt ei qui dedit.fo lxij.co.ij.k
Simoniace acq̃ſita cui reſtitui debeãt f.lxij.c.4.o.q
Signa gratificatiõis vel conſenſus ſi ſint cauſa dãni tenetur homo ratione ſignorum ad reparatione damni.fo.lxxviij co.iiij B.C.
Signum nullũ proſperitatis aut aduerſitatis ſufficienter ⁊ neceſſario arguit aliquem iuſtũ eſſe aut impium.fo.lxxxvij.co.j.A.in fine.
Socius tenetur iuuare ſocium:etiam ſi nullam habeat iuriſdictionem folio.ij.columna iij.L.⁊ l.xi co.j paulo ante.F.⁊ ſoluuntur argumẽta in oppoſitum.Ibidem.F.G.
Socium non tenetur quis ab iniuria eripere cũ proprij corporis periculo.Ibidem.
Spũale multipliciter dicitur ad ſimilitudinẽ ſpũs creati vel increati fo.lvij co iij.A
Spiritualia a dño vero emi poſſunt ⁊ vendi ſed nõ a diſpenſatoribus:quibus preceptũ eſt gratis dare fo.lxiij.co.j.R
Spũalia vẽdi nõ pñt:nõ q2 ineſtimabilia:ſed ꝓpter preceptũ de gratis miniſtrãdo.fo.lxiij.co.ij.E E.
Stultus in quo differt a fatuo.fo.xlj.co.ij B
Suadere licet vbi ꝓximus abſolute peccatur⁹ eſt vt minus malũ agat.fo.xiij.co.ij.E.
Superioribus obedire tenemur precepto quarto Decalogi.fo.xxxix.co.j.M

De litera T.

T Entare ſe an etiã oĩa parat⁹ ſit pro Chriſto derelinquere: an martyriũ ſuſtinere valde piculoſũ eſt ⁊ difficile.fo xlvij.P
Teſtis nihil pro ſua depoſitiõe capere põt ſed ſi magnos labores ſubierit inquirẽdo quid vere poſſit deponere aut extra domiciliuz eundo licite capit aliquid.fo.lviij.co.ij E.⁊ fo.lxx.co.j.Q.
Terminus periodi nature alius eſt a termino quẽ iuxta qualitatẽ ⁊ merita nobis prefixit deus. folio lxxxvij co ij.ſcda queſtione.
Timor poteſt ſe dupliciter habere quo ad eſſe cauſa alicuius actus.fo.xxvij.co.ij.B
Timore pene tãqꝫ ꝓpter finẽ omittẽs ꝓhibitũ peccat omittẽs aũt timore culpe in nullo delinq̃t.ibi
Tranſgreſſiones quatuor ponuntur a Gerſone: q̃ vir ad fundum extergi poſſunt.fo.lxxxv.B
Turpia lucra a fiſco extorquent᷑ fo.lxij.co.iiij O.

De litera V.

V Eritas iuſtitie ⁊ doctrina quid ſint folio iij.co j.paulo añ k.
Veritas vite quid ſit.fo iij co.j.k
Veritatem vite nemo pretermittere debet ad vitãdũ ſcandalũ.fo.⁊ co eiſdẽ L.

Vere vtile .i. vtile ad ſalutẽ ſolum iuſtum: honeſtũ: ne equum eſt: ⁊ contra. fo. vij. co. iiij. B.
Veritas intellectus ſpeculatiui ſumitur ex cõformitate intellectus ad rem: practici vero ex ꝯformitate ipſius ad appetitum. fo. xxiij. co. iij. C
Veritati superne adeo addicti ſunt angeli vt nihil abſolute velle queant quod non prius diuina didicerint voluntate implendum. fo. lxxxiij. co. iij. D
Verba imperatiui vel optatiui modi cũ culpã vel ruinam ſonant: in ſacris literis exponuntur ꝑmiſſiue aut prenunciatiue. fo. xxxiij. B. ⁊ fo. ſeque. C
Velle aliqd illicitũ ſub ꝯditione turpitudinẽ auferente: nõ eſt illicitũ ſecus aũt eſt de alia ꝯditiõe turpitudinem nõ auferente. fo. xlij. co. iiij. L
Velle ſeu optare vt libido virtuti preferri poſſit: vt affectus vel libido ſit regula agendoꝝ mortale peccatum eſt. fo. lxxj. co. ij. I
Viri iniquitas melior eſt ꝙ̃ mulier bñfaciens quõ intelligatur. fo. xxvj. co. j. D
Vita oĩs completa ⁊ inordinata aut eſt male vtẽs aut male fruens: non aũt verum eſt de qualibet vita fo. xlv. co. iij. E
Vltio quare a nobis tantopere expetitur ponũtur quatuor cauſe. fo. xlviij. co. iij. B
Volũtas imperfecta que ⁊ velleitas: dꝫ eſt impoſſibilium: volũtas tamen efficax non. fo. xvij. co. j. G
Voluntas informata hac volitione volo omne peccatum vitare: ſtat cum peccaminoſa operatione vel omiſſione: dum intellectus errat ſed ſine hmõi errore intellectus: eſt impoſſibile. Ibidem.
Volens antecedens neceſſario vult ꝯſequẽs: quod ſcit ad ipſum ſequi: quomodo ſit maxima illa limitanda. fo. lxx. co. iiij. F. ⁊ fo. ſequenti G.
Voluntas inordinata dicitur quuꝫ minus amandũ plus amat fo. xx. co. iiij. A
Voluntas inordiata reddit̃ ꝓpter duas cauſas ibi.
Voluntas non concurrit libere: ſed naturaliter ad actum exteriorem ⁊ ſoluũtur rationes in oppoſitũ. fo. xxiij co. j. I. K. L
Voluntas efficaciter volens finem: neceſſario vult oĩa que ſcit ad finẽ illũ eſſe neceſſaria f. xxiij. c. ij. M
Voluntas duplex eſt appetitus ⁊ eligentie. folio. xlij. co. ij. D
Voluntas an reddatur vitioſa ex eo ꝙ finem reſpicit temporalẽ. fo. lxiij. co. ij. S. T. ⁊ V. ⁊ folio. lxv. co. iij. M N
Voluntas eundi ad eccleſiam cauſa recipiẽdi diſtributiones: tripliciter poteſt intendere. fo. lxiiij. colũna. iij. G G
Voluntati ſeu diſpoſitioni dei: quo ad futurũ vbi non eſt nobis certa licet immo tenemur ignorãtes repugnare ſeu nos difformare.
Vſurarius vſuras tenetur reſtituere: etiam ſi veriſimiliter ſciant filias ſuas pre paupertate nimia ſe proſtituras. fo. v. C
Vſurarium non poſſe adiri extra caſũ neceſſitatis cõis doc. opinio eſt: ſed falſa. fo. xvij. A. ⁊ folio ſequenti. B. C
Vſurarium accedens ⁊ ab eodẽ ad vſurã recipiens extra caſum neceſſitatis non peccat dum tñ ei non placeat alterius peccatũ. fo. xviij co. iiij. M
Vulnerans alium letaliter ſi tertius eundem examinauerit: primꝰ nõ tenetur niſi hoĩs vulnerati quomodo intelligatur. fo. lxxxvij. co. j. R.

¶ Finis Tabulæ.

¶ Quodlibetica queſtio prima reuerendiſſimi in Chriſto pr̃is, domini, ac magiſtri noſtri Hadriani Florentij de Traiecto ſacræ theologiæ profeſſoris eruditiſſimi epiſcopi Darthucenſis, Cardinalis titulo beatoꝝ Ioannis & Pauli martyrũ, ac inſignis academię Louanieñ. Cancellarij multo digniſſimi An. a ſalute. m. cccclxxxviij louanij diſputata.

B VTrum propter ſcandalum vitandũ in ꝓximo: liceat alicui cõtrauenire voto vel iuramento a ſe prius rite facto. Cuius queſtionis profunditatẽ dũ tacitus dimetior: ac diſcutio: ⁊ quanta cum oporteat ſapientia eſſe preditum qui tam doctiſſimorũ viroꝝ expectatiõi etiã ad minimum ſatiſfacere poſſit: vehemẽter exhorreo onus ſubire tam arduum viribus meis lõge impar: vbi ſub faſce antea ruendum mihi ſit ꝙ̃ leuandum. Temerarium enim eſt velle docere quempiam: que nondum plene didicerit. Iudicare de alijs ipſum ab omnibus iudicandum quo fieri ſolet: vt magiſter fiat erroris: qui nõ plene diſcipulus fuerit veritatis. xxiiij. queſtio. iij. quid autem iniquius. Quomodo etiam ſermonem ſuum ſale condire poterit in gratia: vt cuiqꝫ quemadmodum oportet loquatur: quod ad Coloſſenſes vltimo monet Apoſtolus qui ignorantie circumfuſus nebulis: nec ipſum ſal videre ſinit̃: quo alia condire monetur. Quoties autem ſalis condimẽto neglecto in nõ opportuno tempore: aut nõ opportuno loco loquimur aut non vt conuenit audiẽtibus: ſermo malus: iuxta Hieronymi ſententiam de ore noſtro ꝓcedit: de quo in extremis ratio reddenda erit xxij. queſtio. v. quotiẽs. Et quis queſo neſciat huic tam preclaro ac digniſſimo cetui: nihil tam exquiſitum: tam elaboratum afferri poſſe: quod nequeat iuſte culpari: quid enim adduci poterit: quod non certum manifeſtumqꝫ erit: aut occultum ac abditum. Si manifeſtum ⁊ neminem latere preſumatur: vt cibus cõmunis erit faſtidio: ſi occultum ac abditũ dicens de eo recte diſſerere non creditur. Quid igitur mirum patres percelebres ac viri eruditiſſimi: ſi rei huiuſcemodi immenſitatẽ perhorreſcam et degenerem animũ meũ (iuxta vulgatũ prouerbium) timor arguat. Ne tamen piiſſime mr̃is mee facultatis artium onus ſemper recuſare videar: cuius honorem ſua gratia participo ⁊ commodum quãtum potero queſitum decidere conabor. Et quia ſtultuꝫ eſt ante hiſtoriam effluere in ipſa autem ſuccingi: ſecundi Machab. ij. ad materiã accedo. Primo oſtenſurus quid ſit ſcandalũ. Secũdo quid omitti aut fieri debeat ad vitandũ ſcandalum. Et tertio certas obiectiones vt breuius potero expediã. ¶ Pro primo
B igitur ſciẽdum eſt vt dicit gloſa Mathei. xv. ſuper verbo ſcis quia phariſei audito verbo hoc ſcandaliſati ſunt: ſcandalon vel ſcandalum grece nos offendiculum: ruinaꝫ vel impactionẽ pedis dicere poſſumus: vnde quis ſcandaliſauerit: id eſt occaſionẽ ruine dederit: ⁊ quia offendiculũ ruina ⁊ impactio proprie dicitur in corporalibꝰ: in ſpiritualibus autem tranſumptiue: oportet ꝙ ſpũale ſcandalum de quo nunc ſermonem habeo, dicatur ad ſimilitudinẽ corporalis impactiõis: que ſolum fit cũ ambulãti obijcitur aliquid in via: quod ei fit occaſio cadendi. Nihil autem malum eſt facere caſum eius qui ĩ via dei ambulat: niſi ſit aliquod minus rectũ. Si enim nullum rectitudinis defectum habeat: potius muniet ꝙ̃ ad ruinam inclinet. ¶ Ex hoc ſumitur a doctoribus hec diffinitio ſcandali. Scandaluꝫ eſt dictũ vel factum minus rectum alteri prebens occaſionẽ ruine: que diffinitio effectualiter ponit̃ in Glo. Mathei. xviij. ſup verbo ſi manus vel pes tuus ſcandaliſet te: abſcide eum: ⁊c̄. Vnde dicit ſcandaliſat: qui verbo vel facto minus recto occaſionem dat ruine.

¶ Cõtra hanc diffinitionem multipliciter inſtatur.

¶ Primo ſic: omne minus rectũ eſt rectũ: cũ comparatiuus preſupponat poſitiuum: ſed nullum ſcãdalum eſt factum vel dictum rectũ: cum ſemper ſit peccatum: ergo. ⁊c̄. ¶ Secundo. Aliquod eſt ſcandalum paſſiuũ puta ſpũalis ruina proximi ex dicto vel facto alterius: ⁊ illi nõ cõpetit deſcriptio: ergo ⁊c̄. ¶ Tertio. Numeri. xxxj. ſup illud vlciſcere prius filios Iſrael de Madianitis dicit Glo. ſcandalum eſt qñ recte ambulãti deceptio ſubmittitur ad ruinã: ſed non ſemper per factum vel dictum minus rectum decipimus eũ: quem ad peccandum inducimus: cum quãdoqꝫ ſit ſciens ⁊ conſentiens in peccatum: ſcienti autem ⁊ cõſentienti non fit iniuria neqꝫ dolus. de re. iu. libro. vj. ſcienti. ¶ Quarto. Peccato cordis poteſt quis alium ſcandaliſare prebẽdo ei occaſionem ruine: ſed illi non conuenit dicta deſcriptio. ergo. ⁊c̄. ¶ Quinto facto bono et recto poteſt quis aliũ ſcandaliſare: ergo non eſt de ratione ſcandali: ꝙ ſit minus rectum ſiue habẽs defectum rectitudinis. Antecedẽs patet de illo verbo Chriſti: niſi mãducaueritis carnem. ⁊c̄. quo multi etiã ex diſcipulis chriſti ſcandaliſabantur: ⁊ abierunt retro. Et ꝙ ſcandaliſauit eos: patet: qꝛ legit̃ eis Chriſtum di- C
xiſſe hoc vos ſcandaliſat: ſi ergo videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius. ⁊c̄. pro illo etiam eſt illud Eſaie octauo: vbi de chriſto dicitur: erit in lapidẽ offenſionis: ⁊ petram ſcandali. Nefas autem eſt cogitare vel dicere ꝙ aliquod dictuꝫ vel factum chriſti fuit minus rectũ: per defectum rectitudinis ergo facto bono et recto poteſt quis ſcandaliſare.

¶ Ad hec reſpondeo. Primo ad primum ꝙ minus rectum in diffinitione ſcandali non dicitur per comparationem proprie dictã: vt idem ſit quod rectum quo eſt aliquid rectiꝰ. Sed abuſiue per priuationẽ rectitudinis: vt ſenſus ſit minus rectum: id eſt deficiens a rectitudine: ⁊ hoc ſemꝑ eſt malum: dicitur tamen potius in diffinitiõe minus rectum ꝙ̃ malum: vel peruerſum ad denotãdum ꝙ ſcandalum non ſolum reperitur in his que mala ſunt ex genere actus: ſed etiã in his que ſm̃ ſe non ſunt mala: ſed habent mali ſpeciem. Talia enim etiam ſunt per ſe inductiua ad peccatũ: et ſic ſunt ſcandala: vt comedere idolothitum: quia habet ſpeciẽ mali: cum videatur fieri in veneratione idoli ſcandaliſat infirmos qui putant ipſum nõ fieri niſi in venerationem idoli. Hinc quarto Ethicoruꝫ dicit Philoſophus nihil differt an ſm̃ veritatem ſint turpia vel ſm̃ opinionẽ neutra enim operanda ſunt: et ſic nec verecundandum: et

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

Apoſtolus prime ad Theſſal.v. Spũ nolite extin-
guere:⁊ prophetias nolite ſpernere:oĩa probate qđ
bonum eſt tenete: ab omi ſpecie mala abſtinete vos.
D ¶ Ad ſecundũ dico ꝙ ſcandalum paſſiuum non ca-
dit ſub diffinito dicte diffinitionis. diffinitur eñ ſo
lum ſcandalum actiuum. paſſiuum vero ſcandalum:
nihil aliud eſt: ꝗ̃ ruina ſpiritualis quã ex dicto vel
E facto quis incidit. ¶ Ad tertium dico: ꝙ omnis in-
ductio ad errorem eſt deceptio:ſiue quis ducatur in
errorem intellectus:exiſtimando verũ quod falſum
eſt:ſiue in errorem affectus qui dicitur error morũ
aut vite: et ſic ſcandaliſatus ſemp decipitur errore
vite ſeu morum:quamuis non ſemper errore intelle
ctus. Et ꝗ̃uis ſcandaliſans non ſemp decipit ex in-
tentione proponendo alium inducere ad errorem:
ſemper,tamen decipit re ipſa; puta facto vel verbo
ſuo minus recto: qđ ex ſe eſt inductiuũ ad errorem.
F ¶ Ad quartum dico ꝙ ſpiritualis obex qui ſcanda
lum actiuum dicitur: debet in via ambulanti obijci
ad hoc vt ſcandaliſet.quod fit.dum venit in eius no-
titiam alterius venire non poteſt: niſi ꝑ ſigna aliqua
exteriora que in dicto vel facto conſiſtunt:et ſic non
ſcãdaliſat niſi mediãte dicto vel facto minus recto:
G et hoc eſt actiuum ſcandalum. ¶ Ad quintum dico:
ꝙ ſcandalũ ſumitur dupliciter. Uno modo genera-
liter pro facto vel dicto: a quo per occaſionem pro-
cedit alteri⁹ ruina: ſiue occaſio ſit data ſiue accepta
et ſic bona dicta vel facta bene ſunt ſcandala. Alio
modo ꝓ dicto vel facto ex ſe dãte occaſionem ruen-
di:et ſic ſcãdalum dicitur de malis ex genere:vel ha-
bentibus ſpeciem mali. Diſtinctio occaſionis date ⁊
accepte innuitur ab Apoſtolo ad Romanos ſepti-
mo cum dicit. Occaſione autem accepta peccatum
per mãdatũ operatum eſt in me omnẽ concupiſcen-
tiam:vbi glo. talis eſt nr̃a carnalitas vt ardẽtius de
ſideret ꝓhibita:quibus nõ memoratis iaceret quaſi
ſopita: innoteſcentia eñ mandati magis eſt repreſſi-
ua et refrenatiua concupiſcentie :quam inflamma-
tiua: ſed per accidens:ex noſtra ſtultitia et carnalita
te que mandato ſe confirmare non nititur: fit vt ma
gis peccemus mandato nobis manifeſto: qꝛ ſeruus
ſciens volũtatem domini et non faciens : plagis va-
pulabit multis. Luce duodecimo. ¶ Et meli⁹ erat
eis viam iuſtitie nõ agnoſcere:quam poſt agnitionẽ.
⁊c. Quomodo Sapientie.xiiij. dicitur ꝙ creature
dei ſunt in muſcipulam pedibus inſipientium. His
ſimile datur in corporalibus. Ut ſi volenti tranſire
viam lutoſam : ſupponantur lapides :vt fieri ſo-
let mediãtibus quibus poſſit tranſire viam ſine de-
fedatione. Talis ſi nollit auertere lapides ⁊ ambu-
lando celum aſpiciat plus forte fedabitur ꝗ̃ ſine la
pidibus:vt ſi per eos totaliter ruat ĩ lutum: ſed cer
te lapides nõ dant ei occaſionem defedandi: ſed ipſe
ſumit: quum magis ſint ei preſidio vt poſſit ſe non
fedare ſi velit: ſic dico de xp̃o: qđ eius dicta vel fa-
cta ſcandaliſabãt primo modo: ſed non dabant occa-
ſionem ruendi:et ſic loquuntur doctores de ſcanda-
lo actiuo. ¶ Hic tamẽ aduertendum eſt : quod licet
H factũ bonũ quod nullam ſpeciem mali habet nunꝗ̃
ſit actiuum ſcãdalum: bene tamen eſt peccatũ aliud
ſi fiat tempore quo illud omittere teneor : ad vitan-
dum paſſiuum ſcandalum proximorum. Uerbi gra-
tia ſit princeps terre; non habens legitimum here-
dem : qui ſi ingrediendo religionem deſerat terras
ſuas erit malis libertas auertendi plurimos ex ſub
ditis ſuis a vera Chriſtiana fide:ad infidelitatis er-
rorem:talis niſi omittat:vel ſaltem differat ingredi
religionem peccat illo bono: ſed non fit tunc hoc fa-
ctum bonũ bene:et ſic ſimpliciter eſt malum ex tem-
poris circunſtantia. Unde vt dicit Dionyſius. iiij.
de diuinis nominibus. Bonum eſt ex integra cauſa
malum vero ex ſingulis defectibus. Et Philoſo-
phus. ij. Ethicorum circa diffinitionem virtutis:
quod dirigere : id eſt bene agere vnice contingit : id
eſt tantum vno modo : peccare vero multis modis:
ex quibus clarum eſt actum dici malum : ex cuiuſ-
cunꝗ̃ circũſtãtie debite defectu. ¶ Ex iſtis infero
correlarie ꝙ omne ſcandalum tam actiuum: ꝗ̃ paſſi- I
uum eſt peccatum. De paſſiuo certum eſt quia nihil
aliud eſt ſcandalum paſſiuum : ꝗ̃ ſpiritualis ruina
proximi ex dicto vel facto alicuius. De actiuo ver-
bo. Primo ꝑ diffinitionem ſcandali actiui : quia eſt
dictum vel factum minus rectum. ⁊c̃. Secũdo quia
vt dicit glo. numeri. xxxj. grauius peccatũ eſt dare
peccati cauſam: ꝗ̃ peccare: ſed ſcandaliſare eſt dare
peccati cauſam: ergo. Tertio : quia peius eſt ledere
aliquem in bonis anime: ꝗ̃ fortune vel corporis: vt
patet. ix. q. j. ex merito plebis. ⁊c̃. deteriores: ſed le-
dere alium in bonis fortune vel corporis: ſine dubio
eſt peccatum: ergo etiam ledere ĩ bonis anime: quod
fit per ſcandalum actiuũ. Hinc dicit Hieronymus
in Michea: qui de ſuis aſſeclis: id eſt ſeruitoribus
ordinant vitam eorum in ſcandalum populi expõẽ
tes rei ſunt infidelitatis eorũ: qui ſcandaliſantur. j.
queſtione. j. Si quoſcunꝗ̃ de aſſeclis. et ibidem c.
placuit. Si qui propter exactionem miniſtrorum a
baptiſmate ſe ſubſtraxerint (et idem iudicium eſt
de alijs ſacramentis) neceſſe eſt vt ab his perditio
eorum requiratur : quorum ſpolia pertimeſcẽtes a
baptiſmi gr̃a ſe ſubtraxerũt. Quarto patet idẽ au-
ctoritate Chriſti. Matthei. xviij. Qui ſcandaliſaue
rit vnum de puſillis his expedit ei vt ſuſpendatur
mola aſinaria in collo eius: ⁊ demergatur in profun
dum maris. Gloſa. Quia melius eſt pro culpa bre-
uem ſuſcipere penam: quã eternis ſeruari cruciati-
bus hoc non procederet: niſi ſcandalũ actiuum eſſet
peccatum. ¶ Contra iſtud correlarium inſto tripli-
citer. Primo ſic. Nulla peccata eueniunt ex neceſſi-
tate: ſed ſcãdala eueniũt ex neceſſitate. Iuxta illud
Saluatoris. Math. xviij. neceſſe eſt vt veniant ſcan-
dala. ergo. Maior patet: quia ſcḋm beatum Auguſti-
num. Peccatum adeo volũtarium malum eſt: vt niſi
ſit voluntariũ nõ eſt peccatum. Que ſententia adeo
vera et manifeſta eſt: vt nulla huic doctorum pauci-
tas nulla indoctorum turba diſſentiat. xv. queſtio-
ne prima in principio. Et vaſis ire deus non inferet
interitum: niſi ſpontaneum inueniretur homo habe
re peccatum. xxiij. queſtiõe. iiij. Nabuchodonoſor.
ergo nullum peccatum euenit ex neceſſitate. Secũ-
do ſic. Nullum peccatum procedit ex pietatis affe-
ctu. Nam vt dicitur Matthei. vij. Nõ poteſt arbor
bona fructus malos facere: ſed aliquod ſcandalum
procedit ex pietatis affectu. ergo. Minor probatur
quia ſuꝑ illud ſaluatoris Matthei. xvj. dicẽtis Pe
tro ſcandalum mihi es: dicit Hieronymus. Error
Apoſtoli de pietatis affectu veniẽs: nunꝗ̃ mihi in-
centiuum videtur eſſe dyaboli. ¶ Tertio ſic. Scan-
dalum dicit impactionem : ſed non quicunꝗ̃ impin-
git cadit: ergo ſcãdalũ qđ eſt ſpũalis impactio põt
eſſe ſine pctõ ſine caſu ſpũali. ¶ Ad hec dico. Pri-
mo ad maiorẽ prime obiectiõis ꝙ licet nullũ pctm̃
euenit ex neceſſitate abſoluta: bene tñ ex neceſſita-

te conditionata. Ex tribus cõditionibus ſcilicet di-
uine preſcientie: aut prenunciationis : cõditione nr̃e
carnalitatis: et cõditione vtilitatis inde prouenien-
tis: quomodo dicit Apoſtolus. j. ad Corinthios. xj.
Neceſſe eſt hereſes eſſe : vt qui probati ſunt manife-
ſti fiant. De prima neceſſitate dicit Chryſoſtom⁹:
quod tale neceſſe non deſtruit ſpontaneum poteſta-
tis : neꝗ̃ libertatem electionis: quia predictio eius
ſcandala non inducit. Non enim quia predixit futu-
ra ſunt: ſed quia futura ſunt predixit. ¶ De ſecũda:
K ſcilicet neceſſitate ex conditione noſtre carnalitatis
datur: ſicut medicus videns aliquos indebita dieta
vtentes : dicat: neceſſe eſt tales egritudinem incur-
rere: quod intelligitur: niſi dietam mutauerint. Ita
ſimiliter de ſcandalis neceſſe eſt ſcandala euenire :
ſupple ſi homines vitam carnalem continuauerint.
¶ Ad ſecundum reſpondet Beatus Tho. xxxviij.
diſtin. iiij. ⁊ ſecũda ſecunde. q. xliij. articulo ſecũdo:
L ꝙ ſcandalum ſumitur ibi pro quocunꝗ̃ impedimen
to preſtito alicui in via quam proſequi intendit. vo-
lebat enim Petrus quodam pietatis affectu mot⁹
ad Chriſtum: impedire ipſum: ne pateretur intẽdẽs
ꝙ dictum Petri nõ erat ſcandalum ſcḋm dictam diſ-
finitionem: quod peccatum nominat. ¶ Hec ſolutio
multis non placet : tum quia actus Petri erat er-
ror: vt patet ex verbis Hieronymi allegans: tum qꝛ
actus bonus non tam duram increpationem meruiſ
ſet: vt ei diceretur: vade retro me Sathana : adiecta
cauſa ſcandalum mihi es : quia non ſapis ea que dei
ſunt: ſed que ſunt hominum: vbi Gloſa interline. ad-
uerſarie mee voluntatis offendis me: volẽdo preire
ſequere potius ſententiam meam . Ideo admitto ꝙ
dictum Petri erat peccatum ⁊ ſcãdalum actiuum:
quantũ in ſe fuit ſcandaliſans: vt vult Ricardus de
media villa in quarto: retrahendo Chriſtũ ab eo qđ
ex iniũcto patris ⁊ lege charitatis facere debuit: li-
cet per ipſum Chriſtus non ſcandaliſabatur: qꝛ pec
care non potuit. ¶ Ad maiorem igitur rationis di-
M co ꝙ ibi per arborem vt vult Glo. ⁊ etiam Lyra. in-
telligitur actus bonus interior : qui non facit fru-
ctum malum: id eſt actum exteriorem malum. ſic au
tem non erat de actu interiore Petri: licet proceſſe-
rit ex pietatis affectu: ſicut mẽdacium obſtetricum
egyptiarum. Nec mirum ꝙ affectus naturales ſine
diſcretione: et recte rationis moderamine inducant
ad peccatum: quia vt dicit Bernard⁹: zelus ſine di-
ſcretione precipitat. Et. vj. Ethicorum dicit Phi-
loſophus ſicut corpori forti ſine viſione moto : acci-
dit falli fortius: qꝛ viſum non habet: ita prediti vir-
tutibus naturalibus : ſine prudentia in via morum:
longius aberrant. Et. vij. Ethicorum: cum probat
incontinentiã ire minus malam eſſe: ꝗ̃ ſit incõtinen-
tia concupiſcentie dicit : ꝙ ſicut veloces miniſtrorũ
ante auditum omne dictum: id eſt priuſꝗ̃ audiãt, fi-
nem precepti excurrunt: ⁊ ita in actione peccant: et
canes audito ſonitu ſtatim latrant: non ſcrutato an
ſit amicus qui ſtrepitũ facit ; ita ira audit quidẽ ra-
tionem: ſed preceptum nõ exaudit id eſt non totali-
ter audit: ⁊ properat ad vlciſcẽdũ. Ita ſimiliter ze
lum habẽtes ſine ſcientia et diſcretione : peccant in
actione: licet pietate moueãtur ad agendum . Hinc
ad Romanos. x. dicit Apoſtolus : voluntas cordis
mei: et obſecratio fit pro illis in ſalutem teſtimoniũ
enim perhibeo illis ꝙ emulationem quidem : id eſt
zelum dei habent : ſed non ſcḋm ſcientiam. ¶ Nec ob-
ſtat quod Hieronymus dicit actũ Petri de pieta-
tis affectu procedẽtem non fuiſſe incentiuum dya-
boli. Quia vt dicit Auguſtinus: ſunt qui nõ ſolum
non vincuntur: ſed vltro ſe peccato offerũt: nec expe
ctant tentationem : ſed preueniunt voluptatem : de
peni. diſtin. quinta cõſideret. Et in libro de eccleſia-
ſticis dogmatibus. Non omnes cogitationes noſtre
male a dyabolo excitantur: ſed aliquoties ex noſtri
arbitrij motu emergunt . Non oportet igitur omne
peccatum ꝓcedere ex incentiuo dyaboli: vt pulchre
deducit Thomas prima ſecũde . q. lxxxviij. arti. vl.
¶ Ad tertium dico: ꝙ ſicut null⁹ impingit corpora
liter niſi aliquo modo flectatur a rectitudĩe: ita nul- N
lus impingit ſpiritualiter: niſi aliquo modo recedat
a rectitudine ſpirituali: et talis diſceſſus a ſpiritua-
li rectitudine ſemper eſt culpa ad minus venialis.
¶ Sequitur nũc ſecũdus articulus: in quo qđ omit-
ti vel agi debeat ad vitandũ ſcandalum: inquiritur.

Secundo videre ſtatui qđ omitti aut fie-
ri debeat ad vitãdum ſcandalum. Pro-
pter ſcandalũ vitandum ſcilicet ne ſcan-
daliſet: tenetur homo potius omnia tor
menta et damna ſubire: ꝗ̃ actiue ſcanda-
liſet: melius eſt enim omnia mala pati: ꝗ̃ malo con-
ſentire. xxxij. q. v. Ita ne. Scandaliſare autem: vt ex
dictis patet eſt peccare. ¶ Ad cognoſcẽdum autem
quid homo facere teneatur: vt preſeruet proximum A
a ſcandalo paſſiuo : pono hanc concluſionem . ¶ Si-
cut tenemur proximo non inferre mortem corpora-
lem: et eũ a morte corporali preſeruare ſi poſſumus
ita et de morte ſpirituali . Primam partem quo ad
hoc quod tenemur proximo non inferre mortẽ cor-
poralem probo ex illo mandato decalogi. Non oc-
cides : ꝙ etiam tenemur proximum a morte corpo-
rali quantum poſſumus preſeruare. Probabo: pri-
mo ꝙ hoc tenemur per ſubuentionem in facultati-
bus . Secundo ꝙ tenemur ad hoc: repellendo ab eo
iniuriam . Primo probo ex verbo Ambroſij : quiſ-
quis paſcẽdo hominem ſeruare poteris: ſi non paue-
ris occidiſti. lxxxvj. diſtin. paſce. Et ſi tempore peri-
culi: quo iuſtus ad mortem rapitur plus apud te va
leat pecunia tua ꝗ̃ vita morituri : non eſt leue pec-
catum. lxxxvj. diſtin. non ſatis. Non eñ grãdis dif-
ferentia eſt: letum inferas: an admittas: mortem eñ
languentibus probatur infligere: qui hanc cum poſ
ſit non excludit. lxxxiij. diſtinctione prouidendum:
vbi gloſa infert : ꝙ medicus gratis tenetur curare
infirmum: quia plus debet valere apud eũ vita mo-
rituri: ꝗ̃ propria pecunia. lxxxvj. diſtinctione nõ ſa-
tis. Et mota queſtione ſi infirmus ſit diues: et nihil
velit dare medico: an teneatur ipſum gratis curare:
cum nemo cogatur de ſuo beneficium facere. x. que-
ſtione ſecunda precarie: et medicus licite recipit pe-
cuniam. xiiij. queſtione quinta : non ſane : reſpondet
ꝙ tenetur cum ſuis impenſis curare: et ſi conualue-
rit: repetat: quia vtiliter geſſit eius negocium: alle-
gat. ff. de nego. geſt. l. Pomponius. Ad argumentũ
vero ex. capitul. precarie : ibi non reſpondet : ſed in
capitulo precarie ſuper verbo. cogi. ponit tres exce-
ptiones ab illo: ſcilicet nemo cogitur de ſuo. et cete-
ra. Primo fallit : ſeptima queſtione prima. omnis.
vbi dicitur qui negant fugientibus : et neceſſitatem
patientibus faciendam eſſe miſericordiam : ipſum
Chriſtum negant : qui eſt miſericordia et veritas.
Secundo fallit : vbi aliquis alij prodeſt : et ſibi non
nocet. allegat. ff. de aqua plu. arcenda: in ſum. §. item
varius. Tertio fallit. lxxxvj. diſtinctio. paſce. et hoc

Univerſidad de Deuſto
Biblioteca

ſeruit propoſito: pro excluſione argumenti: quod
ſcilicet hic ſit ſpeciale. Etiā tex. nū dicit ꝙ nemo co
gitur de ſuo beneficium facere: ſed ꝙ nemo cōtra
rationē: ⁊ vtilitatem cogitur. ⁊c. Hic autem non eſt
contra rationē ſed ex rationis naturalis dictamine
⁊ diuine legis precepto. ⁊ ſic nō obſtat illud ca. pre
carie. Et pro hac opinione Gloſſa multum facere
videtur: ꝙ tenemur ꝓhibere ſi poſſumus eum: qui ni
titur necare ſeipſum. xxiij. queſtione. iiij. nimium.

B ¶ Idem ꝙ ſcilicet teneamur per facultatum ſubmi
niſtrationem ⁊c. Probo auctoritate diuine legis.
nā vt legitur. Matthei. xxv. in finali iudicio dicet
dominus dānandis. diſcedite a me: ⁊c. eſuriui ⁊ non
dediſtis mihi manducare: ſitiui ⁊ non dediſtis mihi
bibere: hoſpes eram ⁊ non collegiſtis me. nud' fui ⁊
non cooperuiſtis me: infirmus ⁊ in carcere. ⁊ nō viſi
taſtis me: interpretans ſibi hec denegata: quādo ꝓ
ximis neceſſitatem patientibus non ſunt impenſa.
Ubi manifeſte patet ꝙ pro omiſſione operum miſe
ricordie quibus proximum in vita ſeruare poſſem'
eternaliter damnabimur. ergo tenemur: ⁊c. Hic Ja
cob. v. dicitur Agite nunc diuites: plorate vlulātes
in miſerijs: que aduenient vobis. diuitie veſtre putre
facte ſunt: veſtimenta veſtra a tineis comeſta ſūt. au
rum ⁊ argentum veſtrum eruginauit: ⁊ erugo eorū
erit vobis in teſtimonium: ⁊ manducabit carnes ve
ſtras ſicut ignis. theſauriſatis vobis iram in nouiſſi
mis diebus. Et Ambroſius. Non minus eſt crimi
nis: quam habenti tollere: cum poſſis ⁊ habundans
ſis: indigentib' denegare. eſurientium panis eſt: quē
tu detines: miſerorum' indumentum: quod tu re
cludis: redēptio captiuorum: pecunia quā in terra
defodis. Tantorum te ergo inuadere ſcias bona ꝗ
tis poſſis preſtare quod velis. xlvij. diſtinc. ſicut hij.
Et Hieronimus Aliena rapere conuincitur: qui vl
tra neceſſaria ſibi retinere ꝓbat. xlij. diſtictione. c. j.

C ¶ Secundo probo ꝙ tenemur ad hanc preſeruatio
nē a morte: per iniurie repulſiōem a proximo. Pri
mo ex c. fortitudo. xxiij. q. iij. vbi dicitur. Fortitu
do que bello tuetur a barbaris patriam vel domi in
firmos: aut a latronibus ſocios plena iuſtitia eſt.
Etiā qui a ſocio non repellit iniuriam cum poteſt:
tam in vitio eſt: ꝗ ille qui facit eadem cau. ⁊: q. non
inferenda ⁊ Et ibidem c. finali dicitur. oſtēdit ꝓphe
ta nec illos immunes eſſe a ſcelere: qui permiſerunt
principibus Chriſtum crucifigere. cum pro multi
tudine timerentur ⁊ poſſent ſe a conſenſu: ⁊ illos a
facto liberare: qui enim deſinit obuiare cū poteſt: cō
ſentit. Ubi gloſa. hic ſumitur euidens argumentū
contra illos. qui dicūt ꝙ ſocius nō tenetur iuuare
ſociū: niſi habeat aliquam iuriſdictiōem. Nec videt
valere Glo. aliorum ad predictos textus dicendo ꝙ
poteſt: dicit poteſtatem iuriſdictiōis. ⁊ nō viriū cor
poralium quia ſic textus non diceret ꝙ nō repellit
a ſubito. ⁊c. Item nec exemplum de Moyſe ſerui
ret ſic Ambroſio ad ſuum propoſitum qꝛ Moyſes
cū Egyptiū inferentē hebreis iniuriā occideret et
D abſcōderet ſub ſabulo nullā erat iuriſdictionē aſſe
cut': nec diuina ordinatiōe nec humana ſocietate: vt
videtur ex textu. Exodi ſcdo. Et pro iſto facit. ca.
dilecto de ſen. ex libro ſexto vbi dicit. Licet vnicui
ꝗ ſuo vicino vel proximo pro repellēda iniuria: ſuū
impartiri auxilium. Immo ſi poteſt ⁊ negligit vi
det iniuriantem fouere: ac eſſe particeps eius culpe
vbi textus videtur ſolum loqui de potentia corpa
li: ⁊ non iuriſdictiōis. Et qꝛ ad ſcire veritatem opꝫ

magis de fonte ꝗ de riuulis querere. lxxvj diſtin. ſe
iunium. recurramus ad auctoritatem diuine legis:
vn̄ hi canones originaliter ſumpti ſunt: Prouerbio
rum. xxiiij. dicitur. Erue eos qui ducuntur ad mor
tē ⁊ qui trahūtur ad interitum liberare ne ceſſes: ſi
dixeris vires non ſuppetunt: qui ſcrutator eſt oīm
ipſe intelligit. ⁊ ſeruatorē anime nihil fallit: reddet
que homini iuxta opera ſua: vbi manifeſtum eſt pro
phetam ſolum loqui de potentia viriū ⁊ corporalis
fortitudinis. Item prime Joan. iij. dicitur: Qui vi
derit fratrem ſuum neceſſitatem patientem ⁊ clau
ſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas dei manet
in eo: quaſi dicat nullo modo. Sed qui videt fra
trem ſuum per iniuriam peremi: cum ei poteſt ſine
piculo ꝓprij corpis ſuccurrere: ſi nō ſubuenit clau
dit viſcera ſua ab eo: ergo charitas dei non manet in
eo: ⁊ ſic peccat. Addo notāter cū poteſt ſine pericu
lo ꝓprij corporis: quia ordinata charitate tenetur
quiſꝗ preferre ꝓprij corporis ſalutē ſaluti corpa
li ꝓximi. niſi ꝓximus fuerit eccleſie dei valde neceſ
ſarius ad ſalutem ſpiritualē multorū. quomodo cō
mendantur priſca ⁊ aquila: eo ꝙ ceruices ſuas pro
paulo ſuppoſuerunt. ad Romanos. vl. Itē ſi nō ꝓ
ſeruauerimus ei vitā cū poſſum' per iniurie repul
ſionē nō videmur ipſum ope ⁊ ꝟitate diligere: vt mo
net Joan. j. canonica ſua. iij. c. ſed verbo ⁊ lingua. et
ꝗd ſtultius eſt dicere: ꝗ ꝙ tenemur ꝓximo ꝑ facul
tatū ſubminiſtrationē ſubuenire ⁊ nō ꝑmodicā no
ſtram: vbi alias iniuſte perimeretur: ⁊ cuius aſinum
ruentē ſub onere teneremur ſubleuare. Iuxta illud
Exo. xxiij. Si videris aſinum odientis te: iacentem
ſub onere. nō ꝑtrāſibis: ſed ſubleuabis cum eo: non
ipſum violenta morte teneamur eripe: Et ſciāt iſti
ſe nō habituros de allegationis nitore ſubſidiū. vbi
iudicabitur eo teſte quo iudice. ix. q. iij. aliorū. Etiā
huius opinionis reperio fuiſſe illum antiquū gloſa
E torem Iuris canonici Joannem: vt patet ex Gloſa
preallegata: ⁊ glo. ca. quāte preſumptionis. de ſen.
ex communi. Nec videtur valere argumētum quod
alij pro ſe adducunt licitum eſt pro defenſione pecu
niam accipere: nec repetitur ſi data fuerit. pro quo
allegauit. ff. de do. ſi pater. §. primum: ergo nō tene
tur quis ad hoc: ꝓ quo allegant. ff. de condi. ob tur.
cau. l. vl. Quia lex illa loquit de illo ad qd quis ab
ſolute ⁊ pure gratis tenetur. loquitur enim de cō
modatario qui repoſcenti cōmodatum nō vult gra
tis commodatum reſtituere ⁊ ſimilibus. Jam certū
eſt quiſꝗ pure gratis tenetur commodatum reſtitu
ere ſecus eſt de iſtis operibus miſericordie: in defen
dendo vel paſcendo morientem Quod probo ex ca.
ſi quis de furt. vbi dicitur ſi quis per neceſſitatē fa
mis aut nuditatis furatus fuerit cibaria vel veſtē
aut pecus peniteat ebdomadas tres. ⁊ ſi reddiderit:
non cogatur ieiunare. vbi ſm vnam lecturam docto
rum: ⁊ videtur maxime equitatis: quamuis neceſſi
tas fuit maxima. Si poſtea pinguiorem fortunam
fortitus non reſtituerit: peccat. Si vero neceſſitate
ceſſante ſtatim reſtituit: in nullo deliquit. et non co
gitur penitere vel ieiunare. Ex quo concludo ad ꝓ
poſitum: ꝙ nō teneor pure gratis paſcere fame mo
rientem vel defendere eum qui accipiendo iniuriam
perimeretur ſed poſſum ꝓteſtari de mercede mei la
boris vel ope: aut dati repetitiōe: ſi ad piguiorē for
tunā venerit. etiā a patiente neceſſitatē: licite capio
pecuniā ꝓ cibo meo quo eū paſco. ⁊ tamē nihilomi
n' tenerer eū ſine pecunie acceptiōe paſcere ſi pecu

ꝙ nō teneo' pure gratis paſcere fame morientē ſ.

piam non haberet: ergo nullo modo valet argumen
tum. licite ſumo pro defenſione pecuniam: ergo ad
hoc non teneor. ¶ Secundam partem concluſionis
ſcilicet ad idem tenemur quo ad mortē ſpiritualem
probo: quia tenemur proximum preſeruare a morte
corporali cū poſſumus: etiaꝫ a ſpirituali. Cōſequē
tia tenet a minori. ¶ Unde ſic argumētatur Augu
ſtinus. Quid igitur de opere miſericordie quod ꝓ
vita eterna adipiſcenda: ⁊ pena eterna vitanda hoī
bus debemus impendere iudicandum eſt: ſi pro ſalu
te iſta non ſolum temporali: ſed etiam breui: ſic nos
ſubuenire hominibus ratio vera ⁊ benigna compel
lit. xxiij. queſtione quarta: ipſa pietas. Item quia
plus tenemur diligere animam proximi: ꝗ eius cor
pus: cum maius damnum ſit in amiſſione vnius ani
me: ꝗ in interfectione innumerabilium corporū ho
minum etiam innocentium. xxiiij. queſt. iij. ſi habes.
¶ Ex qua concluſione ſic fundata infero hoc corre
larium. Omne quod fieri poteſt agendo vel omittē
do ſalua veritate vite: faciendum eſt ad vitandum
ſcandalum paſſiuum proximi: ſed nihil contra veri
tatem vite. Pro intellectu huius correlarij aduer
tēdū eſt quod veritas: vt in rebus reperitur: dicit cō
formitatem ſeu adequationem rei ad intellectum ⁊
ergo omne illud quod intellectui recto ſeu rationi
recte conforme eſt ⁊ adequatum: dicitur verum. po
teſt autem rationi recte aliquid dupliciter eſſe con
forme: in ratione ſigni ⁊ in ratione regulati vt dicit
beatus Thomas diſtinctione. xlvj. iiij. in fine prime
queſtionis. In ratione ſigni actiones noſtre ſunt cō
menſurate ad mentem: dum quis taleꝫ ſe exhibet in
dictis ⁊ factis exterius: qualis eſt interius. ⁊ talis
appellatur a Philoſopho. iiij. Ethicorū. eutheka
ſtos id eſt verax ſermone ⁊ vita: cōfitens circa ipſū
exiſtentia ⁊ non maiora: vt iactator: neꝗ minora vt
yron ſiue yronicus. In ratione regulati: aliquid eſt
adequatum intellectui: quando eſt tale quale recta
ratio dictat ipſum debere eſſe. Ipſa enim ratio eſt.
ſignum ad quod oportet agentem aſpicere vt poſſit
recte agere ac medium attingere: ſuperabundantiā
⁊ defectum declinando: vt dicitur in principio ſe
xti Ethicorum. Et iſtud regulatum aut eſt opatio
vel opus procedēs a tali operatione. Et quia opera
tio procedens ab anima: eſt quedam vita ſecunda.
Ideo rectitudo talis operatiōis dicitur veritas vi
te. Rectitudo autem operis regulati conſiſtit in pe
cunia diſtributa ſecundum meritū ⁊ dignitatē ꝑſo
k narum accipientium vel data cōmutatiue ꝓ aliquo
appreciabili: dicitur veritas iuſtitie. Ex iſtis cōclu
do ad propoſitum: ꝙ omnis rectitudo actuū noſtro
rum eſt veritas vite: cum veritas vite nihil aliud ſit
ꝗ conformitas ſeu adequatio operationis vt regu
lati ad rectam rationem: vt ad ſuā regulaꝫ. Ex quo
patet ꝙ nō ſaluat veritas vite ſine veritate doctri
ne vel iuſtitie: ſi enim falſum doceatur vel iniuſtum
fiat operatio noſtra non eſt recta cum non ſit rationi
recte conſentanea. Et ergo etiam ad veritatem vite
pertinet. vt qd exterius geritur: interiorē mētis ha
L bitum ⁊ diſpoſitionem repreſentet: de verbo. ſigni.
cle. exiiij. ¶ Hoc premiſſo probo primo ſecundam ꝑ
tem correlarij: videlicet ꝙ nullus debet aliquid fa
cere contra veritatem vite ad vitandum in proximo
ſcandalum paſſiuum. Primo quia indecens eſt ſuū
crimen alienis commodis impendere. xlvj. diſt. ſicut
non ſuo. Nec vult deus tali lucro: tale damnum cō
penſare: xxxiij. q. v. ſi dicat vir. Hic autem impēde

ret crimen ſuum alieno commodo: ergo. Idem vult
regula iuris: qui ſcandaliſauerit. ſi de veritate ſcan
dalum oritur: vtilius naſci permittitur: ꝗ veritas
relinquatur. Preterea ordinata caritate quiſꝗ te
net ꝓpriā ſalutē preferre ſaluti proximi: ergo nul
lus debet aliquid committere contra veritatē vite
pro ſalute ſpirituali ꝓximi. Primam partem eiuſ
dem correlarij ꝙ ſcilicet omne quod fieri poteſt. ⁊c.
probo primo per gloſam Mar. ix. ſuper verbo: quiſ
quis ſcandaliſauerit: que dicit. Notandum ꝙ in bo
no opere noſtro aliquādo cauendum eſt ſcandalum
proximi: aliquando pro nullo habendum. Inquan
tum ſine peccato poſſumus vitare proximi ſcanda
lū debemus. Si vero de veritate ſcandalum orit: vti
lius naſci permittitur. ⁊c. Idem ſentit Hierony. in
ſua regula. Omne illud faciendum eſt ad vitandum
ſcādalū ꝓximi: quod fieri poteſt ſalua veritate vi
te: iuſtitie: doctrine. ſed omnes tres ille ꝟitates ſal
uantur vt oſtenſum eſt cum ſaluat veritas vite: er
go omne qd fieri poteſt agendo ¶ Secūdo quicūꝗ
ordinem diligendi peruertit: plus diligendo quod
minus diligendū eſt aut ecōtrario: eius charitas eſt
inordinata: vt patet ꝑ Amb. exponentem illud can
ticorum ſecundo. Introduxit me rex in cellam vina
riā: ordinauit in me charitatē. ⁊ per magiſtrum di.
ix. ſecundi ſententiarum in principio. Sed qui pro
pter ſcandalum vitādū in proximo: nō facit qcquid
poteſt ſalua veritate vite peruertit ordinē diligēdi
plus diligendo: quod minus debet diligi: ergo. Mi
nor patet: quia tenemur ſuper alia preter deum ⁊ ꝓ
priam ſalutem diligere ſalutem ⁊ animā ꝓximi. Ali
as eīm nō diligimus ꝓximum ſicut nos ipſos. Sed
ſi quis aliquod eorū que emitti vel fieri poſſunt ſal
ua veritate vite nō vult omittere aut facere vt pre
ſeruet proximū a morte ſpirituali: plus diligit illd
ꝗ proximi ſalutem: cum nemo ambigat eū plus di
ligere illud quod vult ſaluare cuꝫ alterius detrimē
to vel deperditione. ergo plus diligit minus diligē
dum. ¶ Et cōfirmo quia ſicut nos ꝓximos noſtros
diligimus: quando ad mores bonos ⁊ ad vitam eter
nam conſequendam ſicut nobis eorum ſaluti cōſuli
mus. quando nos in eorum peccatis ⁊ periculis co
gitam': ⁊ ſicut nobis ſubueniri optaremus. ita eis
ſubuenimus: de penit. diſti. ij. c: charitas ſecūdo. Et
Auguſtinus debet homo diligere proximum ſuum
ſicut ſeipſum. vt quem potuerit hominē beneficen
tie conſolatione: doctrine informatione: aut diſci
pline coertione: adducat ad colendum deū. xxxiij: q.
iiij. debet homo. ſed pro ꝓpria ſalute tenemur face
re quicquid poſſumus ſalua ꝟitate vite. ergo ⁊ ꝓ ſa
lute proximi. Ex his patere exiſtimo: quanto ſtudio
⁊ prouidentia cauere debeamus. nec ex dictis vel
factis noſtris aliquis ſumat occaſionem ſpiritualis
ruine: non conſiderātes que noſtra ſunt: ſed que ſūt
aliorum. Ad philippenſes ſecundo: Et debent fir
miores imbecillitates infirmorum ſuſtinere: ⁊ non
ſibi placere: ſed proximo in bonum ⁊ edificationem
ſicut nec Chriſtus ſibi placuit. Ad Romanos deci
mo quinto. Niſi enim alter alterius onera portaue
rimus non implebimus legem Chriſti. vt innuit A
poſtolus ad Galath. ſexto cum dicit alter alterius
onera portate: ⁊ ſic implebitis legem Chriſti Qua
ſi dicat aliter non implebitis. Hinc emanaſſe credo
illa ſanctorū patrū cōſtituta: quibus clericus nō ꝓ
emendo aliquid in nundinis vel foro deambulans:
ab officio ſuo mandatur degradari. xix. diſtinc. cle

ricus. Et clericus qui inter epulas cātat acerrime obiurgari ⁊ ſi in vitio pſiſterit excōmunicari. xxij. q. j. clericū. Et ꝙ exiens de auditorio: ſacerdote verbum faciente in eccleſia debeat excōmunicari de cōſecra. diſtin. j. ſacerdote: que ſi iam ſeruarentur: pauci noſtri timeo euaderent penas q2 iam prohdolor ⁊ omnes declinauimus. ſimul inutiles. ⁊c. ⁊ hec de ſecundo articulo.

¶ Tertius articulus.

¶ Reſtat nunc tertio vt veritas magis eluceſcat q̄d in particularibus caſibus agendum ſit argumētatiue tangere q2 in his que circa operationes ſunt ſermonibus vniuerſales quidem fiāt inaniores. particulares autē veriores ſecūdo Ethicorū. ¶ Et primo inſto contra primam partem correlarij dupliciter. ¶ Primo ſic. Cōſilia poſſunt pretermitti: ſalua veritate vite ⁊ tamen nō tenemur ea pretermittere ad vitandum in proximo paſſiuum ſcandalum ergo prima pars antecedentis patet. quia q̄d precipitur eſt neceſſitatis. conſilium vero voluntatis. Vn̄ p̄cepto domini non obedire peccatum eſt. cōſilio aūt ſi quis vti noluerit: minus boni adipiſcetur: non mali aliq̄d perpetrabit. xiiij. q. j. quiſquis. ¶ Et ſecunda pars probatur per illud Hieronymi ad Eliodorū: licet paruulus in collo pendeat nepos: licet ſparſo crine ſciſſis veſtibus oſtendat vbera mater: licet in limine pater iaceat: percalcato patre ſiccis oculis ad vexillū crucis euola. ſummū genus pietatis eſt in hac re eſſe crudelem. Et loquitur de ingreſſu religionis: q̄ eſt conſilij: ⁊ non precepti. ergo. ⁊c. ¶ Secundo

A ſic: Res temporales non ſunt dimittende propter ſcandalum. ergo non omne: ⁊c. Antecedens patet: quia beatus Thomas Cantuarienſis repetijt res eccleſie: cum ſcandalo regis ⁊ principum Anglie. ¶ Ad primum dico ꝙ Hieronymus loquitur: vt exponunt doctores: vbi ſcandalum oritur ex malicia ⁊ hoc contemnendū eſt exemplo Chriſti. cui cum diceretur: ſcis quia phariſei ſcādaliſati ſunt audito hoc verbo ait. Omnis plantatio quā nō plantauit pater meus celeſtis eradicabit: ſinite eos ſūt ceci ⁊ duces cecorum. ⁊c. Et dicitur oriri ſcādalū ex malitia: dū quis non propter nature infirmitatem: nec q2 ignorat quod agit eſſe malum: ſed tāq̄ filius tenebrarū odiens opera lucis cōcitatur: vel potiꝰ ſeipſū cōcitat: ex hoc quod videt bona fieri: ad faciendū mala. Sed ſi ſcandalum paſſiuū orietur ex infirmitate vel ignorantia opus conſilij propter ipſum vitandū deberet pretermitti vel ad minus differri. Iſtud patꝫ primo vbi ſcandalum oritur ex infirmitate: vt ponamus aliquē bonum prelatū: qui ſubditos ſuos verbo doctrine ⁊ conuerſatione vite: vt pane celeſti ſuſtentat in via dei: qui gregem deſerat veriſimile eſt ꝙ ſtatim ſubuertentur: ⁊ more aliorum incipiēt vitijs carnis deſeruire. Iſte non poterit lege charitatis ſuū gregem deſerere aſſumendo vitam religiōis. Cū iuxta ſententiā gregorij. qui valet ⁊ renuit omnipotentis dei oues paſcere. oſtendit ſe paſtorem ſummum non amare. Nec poteſt quis licite ibi ſecretum ſuū vtilitati proximorum preponere octaua q̄ſtione prima. in ſcripturis. ⁊ decima ſexta queſtione. i. vos autem Quod idē oporteat vbi ſcandalum oritur ex ignorantia patet per illud leuitici decimo nono: non maledices ſurdo: nec coram ceco ponas offendiculum: ſed timebis dominum deum tuum. Vbi gloſa: ſurdo maledicere eſt abſenti ⁊ non audienti derogare. Coram ceco ponere offendiculum eſt diſcretam quidem agere: ſed ei qui lumen diſcretionis non habet ſcādali occaſionem prebere: ergo vbi ruina in peccatum orietur ex infirmitate vel ignorantia tenemur bona opera noſtra omittere vel ſaltem intermittere vt proximos a morte ſpirituali preſeruemus ¶ Quo ad ſecundum argumentum videtur dicere bea. Thomas ſecunda ſecunde: queſtione. xliij. art. octauo. in corpore queſtionis: ꝙ repetitio talium bonorum ſicut ⁊ depoſitorum eſt in p̄lato de neceſſitate ſalutis. ⁊ ergo non poteſt pretermittere propter quodcūq̄ ſcandalum ſalua veritate vite. Et ſic argumentū nō procedit. ſecus eſſet ſi fuiſſent bona ſua que licite dimiſiſſe potuiſſet. Sed iſtud nō videt̄ vniuerſaliter procedere: quia eccleſia ipſa propter generale ſcandalum tenetur bona ſua dimittere apud non veros dominos. Et ergo dicunt doctores communiter ꝙ nō poteſt licite petere decimas in locis. vbi non eſt conſuetum ſoluere decimas. cum timeatur ex hoc ſcandalum: ⁊ auerſio multorum a fide Quomodo Paulus propter ſcandalum in Chorinthijs vitandū noluit ab eis ſumere cibum. cum ex hoc offendiculum obueniſſet Euangelio Jeſu Chriſti. Vt patꝫ prie ad Corinth. ix. Etiā non plus eſt in p̄lato repetitio bonorum eccl'ie de veritate vite. q̄ꝫ in alio reſtitutio alieni prius iniuſte detenti: Sed ad p̄ſeruādū proximos a ſcandalo paſſiuo lꝫ differre reſtitutionē vt ex dicendis patebit: ergo etiā licet prelatis eccliarum differre repetitionē: ſi veriſimiliter timeat̄ emerſurum ſcandalū impediens aliquos a ſalute ¶ Ideo pro ſolutione argumenti p̄mitto ꝙ nihil infeliciꝰ eſt felicitate peccantium qua penalis nutritur impunitas ⁊ mala volūtas velut interior hoſtis roborat̄: xxiij. q. j. paratus: proſperitas em̄ ſtultorum perdet eos. puerbiorum. j. Hinc eccleſiaſtes. viij. dicitur: q2 nō cito contra malos pfertur ſnīa abſq̄ timore vllo perpetrant mala filij hominū. Et ſecundi Machab. vi. non multo tempore ſinere peccatoribus ex ſētētia agere: ſed ſtatim vltiones adhibere magni beneficij indiciū eſt. Ex quo patet ꝙ pene plurimos reuocāt a pctō: ſi ſtatim adhiberēt̄ pene: ⁊ nō eſſēt de impunitate ſecuri. In hoc caſu cū videlicet ex repetitione noſtra veriſimile eſt proximos qui noſtra detinēt tandem eſſe corrigendos: nō ſolū poſſumus: ſed tenemur noſtra repetere: immo ſi hoc tunc dimiſerimus: vel propter iudicium vulgi vel timorem cruciatus corpis non eſt ſine mortali peccato. vt ſentit beatus Thomas in materia de correctiōe fraterna ſecunda ſecunde. q. xxxiij. articulo. iij. Tunc em̄ talia ita anime dominātur: vt fraterne charitati p̄ponantur. Et idem ſentit Aug. lib. j. de ciuitate dei: pro quo etiā facit illud Aug. qui ad ſe confugientem q̄ꝫ tum honeſte poteſt ad reſtituendū nō cōpellit: ſociꝰ eſt fraudis ⁊ criminis. xiiij. q. viij. ſi res. Nec obſtat ꝙ pro preſenti ex noſtra repetitione multa ſcādala incurret dū tm̄ iſtud finaliter proficiet eius ſaluti. quia non tenemur proximum a ſcandalo paſſiuo preſeruare vbi non proficiet eius ſaluti. Quomodo dicit beatus thomas. xix. diſtinctio. iiij. quamuis ſciamus fratrem ex noſtra correctione pro preſenti cōcitandum ad odiū: dum ex hoc ſperatur finalis correctio fratris nū eſt deſiſtēdum a correctiōe. Et ſic credo fuiſſe in facto Beati Thome Cantuarienſ. Aut forte oriebatur ſcandalum ex malitia ⁊ hoc vt in priori ſolutione dixi cōtēnēdū eſt. Quō aūt liceat ſua repetere i caſu: vbi ſcādalū orit̄ ex infirmitate ⁊ nō ex malitia patebit i argumēto de reſtitutione.

¶ Contra ſecundam partem concluſionis: ꝙ ſcilicet aliquid ſit faciendum contra veritatem vite ad vitādum ſcādalum in primo arguit̄. Primo ſic. vitatio cuiuſlibet peccati pertinet ad veritatem vite: ſed ad vitandum ſcandalum proximi debet hō veniale peccatū cōmittere Ergo: minorem probo tripliciter. ¶ Primo ſic. quia plus debet homo cauere eternum dānum proximi quod incurreret per mortale pctm̄ q̄ꝫ temporale damnum proprium: q̄d incurreret per peccatum veniale. ¶ Secundo: quia vt probatur de noui operis nū. cum ex iniuncto. Ab his operibus que ſine peccato mortali ōmitti poſſūt: pariter ⁊ dimitti pro ſcandalo ceſſandum eſt: aut pro ſcādalo vitando inſiſtendum: vbi autem canon non diſtinguit. nec nos diſtinguere debemus. xv. q. iij. ſane. xxxj. q. j ꝙ ſi dormierit cū ſuis ſimilibus. ergo veniale poteſt ſine mortali. ⁊c. ¶ Tertio: quia mēdacium q̄d ad minus eſt peccatum veniale. licite fit pro vita corporali ſeruanda: ergo a maiori etiā licite fit pro ſalute ſpūali primi ſeruanda. Antecedēs patet exemplo Abrahe: qui vt legitur Geñ. xij. dixit Saray vxori ſue: noui ꝙ pulchra ſis mulier ⁊ cū te viderint Egyptij dicturi ſunt vxor illi eſt: ⁊ interficiēt me ſeruātes ſibi: dic ergo obſecro ꝙ ſoror mea ſis: vt bene ſit mihi ob gratiam tui. ⁊ ea occaſione vt in fine capituli dicitur dixit Saray ſororē ſuam eſſe. Et idem dixit Abimelech regi vt pꝫ geneſ. xx. Quod autem in hoc laudabiliter fecit ptꝫ: quia hoc facere debuit in tutelam corporis ſui ne tentaret deū. xxij. q. ij. q̄ritur: ſic etiā in immolatione yſaac videtur mētitꝰ Geneſis. xxij. dicens ſeruulis ſuis: expectate hic cū aſino: ergo ⁊ puer illuc vſq̄ properātes cum adorauerimꝰ reuertemur ad vos: ſuper quo dicit Ambr. prophetauit quod ignorabat. Ipſe ſolus diſponebat redire immolato filio: captioſe autem loquebatur cum ſeruulo: ne cognito negotio impediret eum aut gemitu obſtrepet aut fletu. xxij. q. ij. Si q̄ lib. ꝫ culpa. Et ſi forte in aliquo iſtorum excuſari poſſit a mēdacio: non videtur excuſari poſſe: quin decepit ⁊ hoc eque videtur contra veritatem vite: dicit̄ em̄ Leuitici. xix. nō mentiemini: neq̄ꝫ decipiet vnuſq̄ſq̄ꝫ proximū ſuum. ¶ Secundo probo idem ſic: reſtituere alienum eſt de veritate vite: immo de iure nature: ſed iſtud debet homo p̄termittere ad vitandum ſcādalum proximi: quod probo: q2 damnum ad quod per ſcandalum deueniretur maius eſt q̄ꝫ damnum ōſurgens ex nō reſtitutione: iam e duobus malis minus malum eſt eligendum. xiij. diſtin. nerui. Vnde dicit Panor. in. c. officij. poſt Innocētium ⁊ alios extra de peni. ⁊ remi. de illa que marito ignorāte ſuppoſuit ſibi partum alienum: ⁊ ſic defraudauit veros heredes. ꝙ ſi veriſimiliter ei crederetur ⁊ nullū ſit periculū in reuelando peccat niſi reuelet: ⁊ nō eſt ſibi penitētia fructuoſa durāte fraude: aut non crederetur ei nec habet probationes promptas: cum tūc fruſtra fieret non tenetur: argumento. c. plerumq̄ꝫ. ij. q. vij. Aut habet probationes promptas ⁊ veriſimiliter credetur ei: ſed ſubeſt periculū mortis i reuelādo: tūc debet potius tacere. quia in non reuelando eſt periculum rerum in reuelando autem periculum animarum ⁊ corporum inter que duo mala debet minꝰ eligere: allegat. c. nerui. xiij. diſtin. Et ad obiectionem de regula iuris que dicit ſcandalū vtilius naſci. ⁊c. Reſpondet poſt Innocentium ꝙ regula illa procedit in iudice vel teſte: qui habet iudicare vel dicere veritatem: quā non debet propter ſcandalum relinquere: ſed ſic non eſt de muliere. Adijciens in fine ꝙ ſatis eſt mulieri penitere ſi nō habeat vnde ſatiſfaciat his qui marito ab inteſtato ſucceſſiſſent. Et confirmo: depoſitariꝰ debet retinere gladiū deponentis contra eius voluntatem: vbi ex eius reſtitutione immineret periculū mortis eius cui reſtitueretur: vel ēt aliorum. xxij: q. ij. ne quis arbitretur. Sic ēt licet detinere hominē ne ſe p̄cipitet vel aliū feriat vt pulchre deducit beatꝰ Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. lxv. ar iij. ¶ Tertio ſic. non fornicari eſt de veritate vite: ⁊ tamen faciendum eſt ad vitandum ſcandalum: ergo. Secundam partem probo auctoritate magiſtri ſententiarum di. xxxviij. iiij. vbi in fine dicit ꝙ is qui cupit ad primam ⁊ veram vxorem reuerti. dum cogitur eccleſiaſtica diſciplina ſtare cum ſecunda incipit excuſari per obedientiam ⁊ timorem de hoc ꝙ in preſenti poſcēti mulieri debitum reddit: a qua tm̄ nunq̄ꝫ exigere debet: ergo iuxta magiſtri ſententiam ob ſcandalum vitandum emerſurum ex non obediendo eccleſie. licite fornicatur. Idem ſentit Hugo de ſancto Victore: qui inter doctores eccleſie inſignis habetur lib. ij. de ſacramentis parte. xj. cap. vj. vbi ex intentione determinat is qui clamdeſtine contraxit cum vna: ⁊ poſtea in facie eccleſie cum alia propter ſcandalum quod ex eius inobediētia oriretur: debet obediendo eccleſie manere cum ſecunda. Et reſolutorie ibi dicit in his ergo occultis in quibus temporalis inſtitutionis non naturalis preceptionis preuaricatio eſt: mihi videtur ea que latent: manifeſtis ⁊ maxime his: q̄ ſine graui ſcandalo mutari non pn̄t p̄iudicare non debere: ſed magis expedire: vt in manifeſtis ſcādalum caueatur: ⁊ de occultis ad gratiā ⁊ miſericordiā defugiatur. Et vt vult cum homo ſua malitia vagente in neceſſitatem peccandi venit: vt nō poſſit portare legem: niſi maledictionem p̄uaricationis incurrat cōmittat illi deꝰ per miſericordiā legem ⁊ donat penitenti: vt ſaluus eſſe poſſit. Qui vtiq̄ꝫ nō ſaluaret̄: ſi per iuſtitiā ⁊ rigorē legis ſine miſericordia iudicaretur. Addit fortaſſe nō tibi. ⁊c. ¶ Si forte q̄s dixerit plures doctores poſteriores tenere oppoſitū ⁊ illis propter multitudinē eſſe aſſentiendū. Videt̄ auctoritas iſtorum multitudini p̄pōderare: aut ad minꝰ equiparari. Vn̄ vbi ſcripture aliq̄ recipiunt̄ a paucioribꝰ maioris auctoritatis: alie a pluribꝰ: equalis auctoritatis h̄ nde ſūt. xix. di. in canonicis ſcripfis. ⁊ ſic ad minꝰ opiniōi huic adherēs: cēt tutꝰ ⁊ habet̄ intētū: ꝙ talis licite fornicabit̄. ⁊c. ¶ Si dixeris per eccleſiā determinatū opin̄: ⁊ huic eſſe ſtādū: de. ſen. excō. c. inquiſitioni. vbi d2: ꝙ ſciens pro certo impedimentū propter quod alteri cōiugū cōmiſceri nō poſſet ſine mortali pctō dꝫ potiꝰ humiliter excōicationis ſententiam ſuſtinere: q̄ꝫ per carnale cōmerciū pctm̄ operari mortale videtur nō ſufficiēt̄ excludere argumentū. Tū q2 nullū videt̄ eſſe tale impedimentū: niſi lege nature impediēs: propt̄ q̄d nō poſſit ad mandatū eccleſie. vt vitet ſcandalum cōmiſceri nō ſue vxori. Tū q2 nulli dubiū eſt: qui propter mādatum nunq̄ꝫ debeat pctm̄ opari ſꝫ an actꝰ qui alias eēt mortalis: excuſet̄ a peccato ppt̄ eccl'ie mandatum ⁊ ſcandalum ſicut propter ignorantiā. vt xxxiiij. q. j. in lectum. iā textus allegatus ſolū dicit ſi ſciat tale impedimentū: propter quod ſine mortali. ⁊c. tūc potius debet humiliter ⁊c. Nec facit mētionem de ſcandalo: an tollat effectū obligatiōis impedimenti: quo impeditur matrimonium per legē mere poſitiuam: an nō. Et ꝙ illud non deciderit videt̄

Universidad de Deusto Biblioteca

ex. c. literas de reſtitu. ſpo. quod eſt eiuſdem Innocentij. iij. vbi de tertia opinione que dicit aliquādo reſtitutionē eſſe faciendā ⁊ aliquādo non: dicit illi nō incōgrue adaptari vt in gradib⁹ diuina lege ꝓhibitis reſtitutioni aditus ꝓcludatur: ſed in conſtitutiōe interdictis hūna: locū habeat reſtitutio cū effectu. vnde non peccat qui in hoc articulo: ad mandatum eccleſie debitū reddit cōiugale. Et ſtatim ad ꝑpoſitū ſubditur: Nos nullā de ꝑdictis ſentētijs reprobamus: nec cuiqꝫ earum aliquod ꝑiudiciū ex noſtra reſponſione volumus generari: ergo videt̃ iudicium reliquiſſe. An in gradu cōſanguinitatis ſola humana lege interdicto: liceat ad mandatū eccleſie. ⁊c̄. Pro iſto facit ꝙ ibidem ſolū decidit: reſtitutionē non eſſe faciendā: cū offeruntur ꝓbatiōes parate de gradu diuina lege prohibito: ⁊ non de alijs: fundās ſe in hoc ꝙ tūc nō poſſit illi ſine mortali cōmiſceri. Per quod a cōtrario innuere videt̃: ꝙ ī ḡdib⁹ humana lege ꝓhibitis poſſit. Pro iſto etiā facit opinio glo. ⁊ Hoſtien. in. c. ꝓpoſuit de cōiu. ſeruo. dicentiū ꝙ tpe litiſpendentie poteſt quis cōmiſceri ei cui mouet queſtionem ſtatus: ad mādatū eccl̃ie: ſine hoc ꝙ in eā de nouo cōſētiat: vt in vxorem. Et idem videt̃ poſſe deduci: cōtra beatū Tho. xxxvj. diſt. iiij. ⁊ Panor. dicētes ꝙ nō tenetur talē: ꝓpter mādatū eccleſie in vxorē ducere. vbi ꝓbabiliter dubitat vel vehementer ꝓſumit: aut pro certo cognoſcit. Nam vt pꝫ ex. c. inquiſitioni de ſen. excō. ⁊. c. quid culpat̃ xxxiij. q. j. in dubio tenet̃ ei debitū reddere: ſed nō tenet̃ ſm̄ iſtos: ſicut nec ſm̄ alios: maritali ⁊ nouo cōſenſu in eam cōſentire. ergo poteſt eā cognoſcere tā ꝗ̄ talem cui queſtio ſtatus mouetur. Hoc tamē certum eſt ꝙ quicunqꝫ in his caſibus facit cōtra cōſciētiā: edificat ad iehennā. xxviij. q. j. omnes. §. ex his. ¶ Quarto ſic. Mutilare ſeipſum in aliquo membro eſt contra veritatem vite. vt patet ꝑ illud Apoſtoli ad Galathas. iiij: teſtimoniū ꝑhibeo vobis: quoniam ſi fieri poſſet: oculos veſtros eruiſſetis: ⁊ dediſſetis mihi. vbi gloſa marginalis: ⁊ eſt Auguſti. fieri poterat per potentiā: ſed non ꝑ iuſtitiam ergo fieri non poteſt: poſſe iuris. ꝙ tamen iſtud faciendum ſit ad vitandū ſcandalū patet per illud Matthei. v. ſi ocul⁹ dexter ſcandaliſat te: erue eum ⁊ proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorū tuorum: ꝗ̄ totū corpus tuū mittatur in iehennā. ⁊ idē dicit̃ Matthei. xviij. ¶ Quinto ſic. Vitare excōmunicatū eſt de veritate vite. ſed hoc debet ꝑmitti ad vitandū ſcandalum: vt patet ex. c. iulianis. xj. q. iij. ⁊ glo. ibi dē. cōmunicabant eñ ibi chriſtiani milites iuliano apoſtate ⁊ heretico: ne ſuſcitaret ſcandalum eccleſie. ¶ Et cōfirmatur: qꝛ Machabei ꝓ euitāda morte corporali bellauerunt in ſabbato. vt patet. j. mach. ij. quod erat cōtra veritatē vite. ergo a maiori ad vitandum mortem ſpiritualem ꝓximi. debet homo cōmunicare excommunicato. ¶ Sexto ſic. docere ſubditum in ꝑlato eſt de veritate vite. Nam de manu eius requiret dominus ſanguinem ſubditi pereūtis dicitur ezechiel. iij. Nec poteſt paſtoris eſſe excuſatio ſi lupus oues comedat ⁊ ipſe neſcit. de reg. iu. ꝗ̄uis cauſe. Sed hoc debet pretermittere ꝓpt̃ ſcandalum: ex quo peccaret docendo. prout clare deducit Thom̃. xix. di. iiij. in materia de correctione fraterna. Iam ad peccatū nulla eſt obligatio. ij. q. j. ſi peccatum. ¶ Septimo ſic. obſeruantia voti eſt de veritate vite. dicitur enim deute. xxiij. cum votū voueris deo non tardabis reddere: quia requiret illud dominus deus tu⁹. ⁊ ſi morat⁹ fueris imputabitur tibi in peccatum ſi nolueris polliceri. ⁊c̄. Sed voto cōtra ueniendum eſt ad vitandum ſcandalum. Quod ꝓbo primo. qꝛ hoc licet propter corporalem ſalutē ꝓximi vt patet de ꝓfeſſo: cui⁹ parētes deſtituti hūano auxilio: niſi eis ſuccurrat cōtra volūtatē ſui ſuperioris exeūdo: neceſſaria vite eis ꝓcurando peribunt. Ad hoc eñ tenetur lege diuina. cum ꝓceptum honorādi parētes extēdat ſe ad adminiſtrationem neceſſariorū vite: vt pꝫ Matthei. xv. Et ꝓ iſto eſt illud Gāgreñ cōſilij. ſi qui filij. xxx. diſt. ¶ Secundo ꝓbo idē ſic: illud quod votū fiēdū impediret. ſi p̄ns eſſet: etiā voto facto obligationē aufert. vt dicit beat⁹ Tho. diſt. xxxviij. iiij. in materia de voto in ſolutiōe ad primū. Et eſt rō. qꝛ nullus ꝑ actū ꝓpriū pōt ſeipſum eximere ab obſeruantia diuine legis. ergo propter qḋ preſens teneret̃ votū nō emittere. idem voto ſuperueniens excludit obligationem voti. Et ꝓpter hoc dicit Tho. votū recipe diſpenſationem: qꝛ alias ſubtraheret̃ ꝑlato ſiue ſuperiori ius ſuū: cū habeat ius ꝑcipiendi ex iuſta ⁊ rationabili cauſa interdū: qḋ non ſtat cū voti obſeruantia. ſed ſi ſcādalum de p̄nti eēt emerſurum ex actu vouendi: teneret̃ ad minus votū differre. ꝗ̄ ſi idem ſuperueniat voto facto: tollit voti obligationem. ¶ Et cōfirmo iſtud. qꝛ obligatio poſterior nō pōt ꝑiudicare priori: vt pꝫ ex. c. veniens. ⁊ c. intellecto: de iureiurā. ⁊ his q̄ ibi dicūt̃ ꝑ doctores. Sed prius ante emiſſionē voti: tenebat̃ nō ſcandaliſare tali actu: ergo ꝑ voti emiſſionem: nō eſt de obligatus. ¶ Octauo ſic. Non ꝓſtituere filiā eſt de veritate vite dr̄ eñ leuitici. xix. Nō proſtitues filiā tuā: vt cōtaminet̃ terra ⁊ impleat̃ piaculo. ſed hoc videtur faciēdū ad vitādum ſcandalū: exēplo Loth qui vt dicit̃ geñ. xix. zodomitis vallantibus domum ſuam: vt poſſēt cognoſcere viros: qui ad eū erāt nocte illa ingreſſi: egreſſus ad eos: ⁊ poſt tergū accludens hoſtiū ait Nolite q̄ſo fratres mei: nolite queſo malū hoc facere. habeo duas filias que necdū cognouerunt virū: educam eas ad vos: abutimini eis: ſicut placuerit. dūmmō viris iſtis nihil faciatis mali ꝙ aūt in hoc imitandū ſit: videt̃. qꝛ cōmendat eum Ambroſius: eo ꝙ domus ſue verecundie: ꝓferebat hoſpitalem gratiam. xxxij. q. vij. offerebat Sanctus Loth. ¶ Nono ſic: Sumere cibū pro refectione corporalis indigentie: eſt de veritate vite. cū ſit de iure nature ſtricte ſumpto: qḋ natura oīa animalia docuit. ⁊ tamē eſt ꝑtermittēdū ad vitādū ſcādalū: ergo. ¶ Secundam partem antecedētis probo. per illud Apoſtoli ad Roma. xiiij. Noli tuo cibo illum ꝑdere ꝓ quo Chriſtus mortuus eſt. Et illḋ. j. ad Chorin. viij. ſi eſca ſcādaliſet fratrem meum: nō manducabo carnem in eternum: ne fratrem meū ſcandaliſem. Et iterum ſati⁹ eſt fame mori: ꝗ̄ idolothito veſci: quod intelligitur cum ſcandalo aliorum. xxxij. q. iiij ſicut ſanctius. ¶ Ad hec reſpondeo primo ad primā probationem minoris prime rationis: ꝙ ad vitandum A peccatū nō īclinamur principaliter ex damno proprio. quia vt dicit Tho. hoc eſſet a peccato deſiſtere: timore pene. ⁊ hoc eſt peccare: ſi quis enim furtum non facit: quia timet ne iudicetur: intus in corde fecit ⁊ reus furti tenetur. de peniten. diſtinctione prima. ſi propterea. qui enim timore facit preceptum: nō facit de re. iu. qui ex timore. Sed inclinamur ad hoc: ne deū offendam⁹ cuius offenſa ēt eſt pctm̄ veniale. ꝗ̄uis nō ita magna vt mortale. Null⁹ aūt dꝫ deū parē offendere: nec alius offendat multū cū de

beat deum in infinitum plus: ꝗ̄ proximum diligere. Et ergo pulchre dicit Tho. diſt. xvij. iiij. in materia de contritione: ꝙ talis debeat eſſe cōtriti diſpoſitio ꝙ plus diſpliceat ei culpa: vt eſt offenſa dei: ⁊ ei indigna: ꝗ̄ vt eſt ſibi peccanti nociua: ſic ꝙ potius vellet ſuſtinere eternā penam: ſeparata tamen ab ea ratione offenſe: ꝗ̄ committere offenſam: etiā ſi poſſet impune. Hic Geneſis. iij. dicit Gloſa. Gregorij. Superbit qui peccatum non deſerit ⁊ ſi liceat impune. Dicit tamen Tho. ꝙ de hoc non eſt tentand⁹: quia nō facile poteſt homo menſurare affect⁹ ſuos. Immo quod min⁹ diſplicet: interdū magis diſplicere videtur. Dico igitur ꝙ nullus debet veniale cōmittere: vt alius vitet mortale cū ſecundū Aug. null⁹ ſit ad eternā ſalutē perducendus: opitulante mendacio. xxij. q. ij. primum immo implicat: ꝙ aliquod peccatum debeat fieri: eo ipſo enim quo peccatū eſt: debet nō fieri. Nec poteſt ad peccatum aliqua eſſe obligatio. xxij. q. j. ſi peccatū: alias eñ obligaretur ad contradictoria: ⁊ ſic ad impoſſibile: contra regulam iuris: nemo poteſt ad impoſſibile obligari. libro. vj. Hic tamen dico ꝙ meritorie poſſet eligere retardari a gloria: propter proximū: quomodo dicit Apoſtolus ad Philippeñ. primo: coartor e duob⁹ deſiderium ⁊c̄. Viuere autem in carne: neceſſarium propter vos: ⁊ hoc confidens ſcio: quia manebo ⁊ permanebo omnibus vobis ad profectū. Et ad Roma. ix. Optabam ego anathema eſſe a Chriſto pro fratrib⁹ ⁊c̄. Vbi Cryſoſt. dicit optabat per glorie priuationem: nō per culpe commiſſionē. Sic videtur Moyſes oraſſe Exodi. xxxij. Obſecro domine: peccauit populus iſte peccatum maximum: fecerūtqꝫ ſibi deos aureos: aut dimitte eis hāc noxā: aut ſi non facis: dele me de libro quem ſcripſiſti. Innuens ſe preoptare noxam fratrib⁹ dimitti: cum glorie pro-
B prie priuatione: ꝗ̄ ſine eis ad gloriā perduci. ¶ Ad ſecundam probationē dico: ꝙ exceptio illa ſatis habetur ex canone preallegato: ſi peccatum. xxij. q. j. ſi cum ad peccatum nulla poteſt eſſe obligatio: nūꝗ̄ peccandum eſt: etiā venialiter ad vitandum in alio mortale. ¶ Ad tertiam probationem dē Abraham dico: ꝙ Abrahā ibi nō eſt mentit⁹: ſed caute ꝑ equiuocationem veritatē celauit. Nā filia fratris in ſcriptura: etiā dicitur ſoror: vt patet Gene. xx. ſic enim Loth qui eodē gradu attinebat Abrahe: dict⁹ eſt frater Abrahe: Gene. xiij. Et ex hoc facto Abrahe ſumit Gloſa. doctrinā: ꝙ licet hoſtē caute per equiuocationē deluderet: dicēdo de eo q̄ querit̃ ad iniuſte occidendū: non eſt hic: ꝓ nō comedit hic. xxij. q. ij. queritur: ⁊ ibidē. c. nequis arbitretur. ¶ Ad illud aūt de deceptiōe dico: ibi prohiberi deceptionē malignitatis ⁊ nō pietatis que fit ad vtilitatē ꝓximi. Sic domini iuriſte diſtinguunt duplicē dolum: bonum ⁊ malum. xliij. diſt. in mādatis: ⁊. xxvij. diſt. qḋ interrogaſti: ⁊. xxij. q. ij. vtilem. Nec videtur mihi contrauenire illi mandato de non incipiendo: dicens latrones non eſſe vbi ſunt: cum preſcit interrogantem ſibi non crediturū: vt ſic periculum euadat: de quo Augu. in lib. de mendacio: ꝗ̄uis interrogantem vtiliter decipiat: in hoc ꝙ ſcit eum putaturū ꝙ per hoc nitatur ducere ipſum in laqueum latronū. Melius videtur exemplificandū ſi abducat eum a recto itinere eo ignorante: ne manus latronum incidat: vbi ſi ſciret: vellet per rectum iter incedere: nec crederet ibi eſſe latrones. ¶ De illo qḋ dixit ſeruulis ſuis. Geneſis. xxij. manete. ⁊c̄. videtur ꝙ quadā pietate modus: mentitus ſit: quemadmodum obſtetrices egyptie: ⁊ ſic ſeruit propoſito Gratiani. xxij. q. ij ſi quelibet culpa: vbi illa duo videt̃ in hoc equiparare. Nec in hoc imitandus: quia ſacra ſcriptura prohibet pro alterius vita mentiri: de vſur. ſup eo. ⁊ vt allegaui: nullus ducendus eſt ad eternā ſalutem opitulante mendacio. Mendacium enim eſt per ſe prauum ⁊ fugiendum: vt dicitur. iiij. Ethi. Nec videtur valere opinio abbatis Ioſeph collatiōe. xvij. ij. libri collationum patrum: ꝙ mendacio: tanꝗ̄ elleboro vtendum ſit: ad cuſtodiā virtutum: vel ſalutē proximi: quia non ſunt facienda mala: vt inde veni-
ant bona: ad Roma. iij. ¶ Ad ſecundum principale C
dico: ꝙ detinere alienum dn̄o volente: non eſt cōtra veritatem vite. In propoſito autem vbi quis ſolū ad horam ⁊ breue tempus detinet alienum: cum imminet ſcandalum ex reſtitutione: dominus eſt volens vel actu elicito vel debito ⁊ hoc ſufficit: vt dicit Scotus diſtin. xv. iiij. debet enim poti⁹ velle ad modicum temporis carere re ſua: ꝗ̄ ſibi cum ſcādalo aliorum importune reſtitui. Et ſic nihil facit cōtra veritatem vite. Nec regula iuris patitur in hoc caſu inſtantiā: que dicit: vtili⁹ ſcandalū. ⁊c̄. pluſꝗ̄ in iudice vel teſte. Loquitur enim de veritate vite: que in nullo caſu licite pretermittitur. Non tñ videtur verum: ꝙ mulier eſſet tuta perpetuo: nō faciendo rem reſtitui: propter periculū ſui corporis. Cū quia poterit ſibi ſufficienter de tutela corporis prouidere. Tum quia nō videtur: hoc ſcandalum homicidij: oriri ex infirmitate vel ignorantia: ſed ex malicia: ſi pro ſeruatione cōſcientie ſue ipſa rem alienā reſtituente: alius ex indignatione velit eam occidere: ⁊ tale ſcandalum eſt contemnendum: immo quod plus eſt vſurarius occult⁹: tenetur vſuras reſtituere: ⁊ ſi veriſimiliter ſciat filias ſuas penuria ⁊ paupertate deuictas: ſe proſtituras: ſicut ſi falſum teſtimonium dixit in innocentem occidēdum: tenetur hoc tractando ſententiam mortis ſubire: ꝗ̄uis veriſimiliter ꝑſciat multos de familia ſua: quib⁹ proprijs manib⁹ ſolitus eſt lucrari panem: ⁊ ſua exhortatione in bono detinere: auertendos a malo. Nec licet furari intentione donandi pauperibus: ne penuria deuicti vite veritatem relinquere cogātur arg. ca. non eſt putanda. j. q. j. ⁊. c. forte aliquis. xiiij. q. v. Nec tenetur domin⁹ velle rem ſuam pro perpetuo detineri: vt vitentur ſcādala iſtorū etiam vbi ex infirmitate: ⁊c̄. Tū quia neſcit an pl⁹ illaqueabit eos ꝓſperitas: ꝗ̄ aduerſitas. Tum quia poteſt rem velle ſeruare ad vſum magis pium: puta pro ſuſtentatione doctorum: qui multos cōuertunt ab iniquitate ad bonū: in quo mai⁹ lucrū conſiſtit: ꝗ̄ ſi iſti non ſcandalizētur. Tū quia poteſt ſibi ⁊ ſue poſteritati timere de lapſu ex penuria. Et hec eſt rō quare re⁹ furti tenetur: qui furti cōſcius: querēte poſſeſſore: non indicat. de furt. qui cū fure: ꝗ̄uis ex ſua indicatione ſciat furem plura peccata incurſurū. ¶ Pro
ſolutiōe tertij Premitto ꝙ ſimplices ſubtilitates F
diuini iuris ignorātes: ſi ſufficiēter inquirāt a ſuis ꝑlatis de agendo nō peccāt agēdo ꝯformiter opinioni falſe. Patet primo per illud Iob. j. boues arabāt ⁊ aſine paſcebātur iuxta eos ꝑ quod iuxta Gregoriū miſtice intelligitur: ꝙ ſimplices qui intelliḡūtur per aſinos: paſci debeāt in fide ⁊ cognitione ꝑlatorꝝ qui intelliḡūtur per boues. Secūdo per illud ſaluatoris Mat. xxiij. Super cathedrā Moyſi ſederunt ſcribe ⁊ Phariſei. Omnia ergo quecūqꝫ

Universidad de Deusto Biblioteca

dixerint vobis facite: ſm opera autem eorum nolite facere. Niſi iſtud dicatur: quomodo excuſabitur a peccato: qui prius cõtracto matrimonio per verba de preſenti: poſtea cũ alia contraxerunt: ⁊ matrimonio ſecundo: carnaliter conſummato iuxta iudiciũ ſedis apoſtolice adheſerunt ſecunde: ꝙ in hoc ſummus pontifex errorem pro iure dixerit: tenẽt cõmuniter omnes Theologi: qui etiam negãt eum in hoc poſſe diſpenſare. Et videtur patere prio ex. c. licet de ſpõ. duo. vbi papa conſultationi reſpondens: dicit primum matrimoniũ eſſe ſeruandũ: quãꝗ̃ a quibuſdã predeceſſoribus ſuis aliquãdo fuerit aliter iudicatum: iam cum papa reſpondet conſultationi: non nouum ius inducit: ſed reſpõdet: prout de iure. vt vult glo. in. c. cõſultationi de tempo. ordi. ergo dacitio predeceſſorum: non fuit ius ſed error. Unde dominus Antho. notat ibi vltimo: ꝙ iniuſta ſententia pape: maxime a ſucceſſoribus: non eſt pro iure ſuſcipienda. Et dominꝰ Franciſcus de zabarellis ibi quinto notat: ꝙ ſententia pape nõ ſemper facit ius. anteꝗ̃ tamẽ reprobaretur: ſtãndũ erat. Allegat de reg. iur. in cauſis. ⁊. c. fi. eo titu. recitat Gaſpari nũ tenere: ꝙ nec papa poſſet conſuetudinem talem approbare: qualis deſuper erat in Mutinẽſi eccleſia. Et quicquid de iſto ſit: hoc ſaltem certũ videtur: ꝙ matrimonium conſummatũ non diſſoluitur: ſi alter coniugũ labatur in hereſim: vt patet. j. ad Corinth. vij. ⁊ expoſitione omnium ſanctorum. Huius tamẽ cõtrariũ deciderat Celeſtinus tertius. ponens idẽ iuris inter fideles: quorum alter labitur ad infidelitatis errorẽ: ⁊ duos infideles: quorũ alter ad fidẽ conuertitur. Et hoc dictũ Celeſtini olim habuimꝰ in. c. laudabilem: de cõuer. in fi. vt vult glo. in c. quãto. de diuor. Et ibidem Hoſtienſ. commemorãs ſub vij. §. dicens in dicto. c. quãto. ſuper verbo licet: quidã predeceſſor. ſ. Celeſtinꝰ: qui dixit: ꝙ ſi vxor in fide relicta contraheret nõ redderetur primo reuertenti ad fidem ⁊ reconciliato: vt extra de cõuer. inſſ. laudabilem. §. idem ſiquidẽ. Pro iſto etiã facit qđ dicitur. c. quod propoſuiſti. xxxij. q. vij. de eo cuius vxor in infirmitate debitũ reddere non valet: qđ ibi dicit Gratianꝰ contrariũ euãgelio. dicitur eñ ibi: ſi non poterit continere: nubat: ſed opem ſubſidij nõ

G subtrahat. ⁊c̃. Hec dico non vt [more cain] pudẽda patris mei detegam quod in filio eiꝰ canaan gratiter punitum eſt: vt patet Geneſis. ix. ſed vt temeritatem eorũ reprehendã qui dicunt nullum per inuincibilem ignorantiam iuris diuini excuſari a peccato quia dicunt talem ignorantiam. ſ. inuincibilẽ non poſſe cadere in ius diuinũ: pro quo facere videtur illud. j. Joan. ij. c. Et nõ neceſſe habetis: vt aliquis doceat vos: ſed ſicut vnctio docet vos: ⁊ verũ eſt de omnibus vbi videtur ꝙ faciens diligentiã ſibi poſſibilem: nunꝗ̃ laborabit ignorãtia iuris diuini in agẽdis. Et illud Apo. j. ad Chorint. xiiij. ſi quis ignorauerit: ignorabitur: ꝙ hec nõ cõuincãt: poſtea deducam. Et contra eos preter prius allegata: eſt expreſſa ſententia glo. Matthei. xix. dicẽtis. Parum diſtat in vicio: fallere aut falli: ſcandalizare vel ſcãdalizari: ſi ex negligẽtia. Sed ex inuincibili ignorãtia diſtat: quia tunc falli peccatũ non imputatur: immo tali ignorantia videtur excuſari a ſuijpſius nece ⁊ interfectione Machabei: qui propter religionem ⁊ obſeruantiam ſabbati crediderunt: non licere manu auxilium ſibi ferre: vt nec lapidẽ mitterent in aduerſarios nec ora ſpeluncarum opilarẽt: vt patet. j. Machabe. ij. ⁊. ij. Machabe. vj. ꝙ nõ conuincãt auctoritates pro eis allegate: patet. Nã auctoritas Joãnis loquitur de ijs: que tenẽtur ſcire: vt ꝙ Jeſus ſit Chriſtus: id eſt Meſſias ⁊ vnctꝰ in lege promiſſus: de quo ibi prius loquitur. Jam nõ quilibet tenetur omnia iuris diuini precepta ſcire: vt certũ eſt: ſed in ijs que tenetur ſcire: ſi ſufficienter inquirat: ſemper a deo mediate aut immediate doctrinã recipiet. Nec obſtat etiã illud Apoſtoli: ſi q̃s ignorauerit: ⁊c̃. quia premittit ibi ſi quis inter vos videtur ꝓpheta eſſe aut ſpiritualis: cognoſcat hec: quia domini ſunt mandata. Si quis autem ignorauerit: ignorabitur: vbi glo. ſuper verbo cognoſcat: innuit difficilia eſſe verba epiſtolarum: cũ a prophetia vel ſpirituali iubet cognoſci: per quod videtur ſolũ loqui de ſpiritualibus ⁊ prophetis: quibus ſcilicet ex officio incubuit alios docere. Verũ eſt tamẽ ꝙ ignorantia iuris naturalis quo ad prima principalia legis nature: ⁊ alia q̃ quis pro officio vel ſtatu ſcire tenetur: vnicuiꝗ̃ eſt damnabilis. Et ſic credo limitandũ illud ignorantia iuris naturalis omnibꝰ adultis. ⁊c̃. j. q. iiij. tenebatur. §. notandũ Et iſtud ſentit Tho. j. ij. q. lxxvj. ar. ij. in corpore queſtionis. Et ibidem ar. iij. dicit: ꝙ ignorantia: que eſt oĩno inuoluntaria: ſiue quia eſt inuincibilis: ſiue quia eſt eiꝰ quod quis ſcire non tenetur: omnino excuſat a peccato.

¶ Ex ijs credo probabiliter dicendum: ꝙ ſincero H affectu ſalutẽ anime ſue querẽs: ſi cõſilio magiſtri: vel egregij illius doctoris Hugonis de ſctõ Victore: propter ſcandalum vitandum: nõ vere vxori debitum reddiderit: excuſatur a peccato: etiam ſi eorũ opinio ſit erronea. Ubi autẽ opinio magiſtri ⁊ Hugonis de ſancto Uictore per eccleſiam reprobata ſit (ſi reprobata eſt maioribꝰ meis diſcutiendũ relinquo) Mihi ſatis eſt: ſi dubitando inueſtigandi occaſionem dederim: vt ſub menſa dominorum: ſi deꝰ largiri dignetur: micas edere poſſim. Nec videtur ſufficiẽter reprobata: ex ſimili de gradibꝰ diuina lege prohibitis: quia ad hoc nunꝗ̃ propter ſcandalũ potuit obligari: hic vero potuit aliquãdo obligari propter ſcandalũ emergens: ad eam ducendũ: ⁊ debitũ reddendum. Et circa hoc fortaſſe ſimile dabitur: ſicut licet vere vxori propter ſcandalũ vitandum debitũ denegare: aut ſeipſum morti exponere: vbi neutrũ ſine ſcãdalo poſſet: ſed fieret cõtra veritatẽ vite: ita ſimiliter hoc caſu licite permiſcetur non ſue vxori ad vitandũ inobediẽtie ſcandalũ. ¶ Dico ſincero affectu: quia niſi fecerit quod in ſe eſt: nõ excuſabitur: ſed locũ habebit illud ſaluatoris. Si cecus ceco ducatũ preſtet. ⁊c̃. Mat. xv. ¶ Ad quartũ di- P co cũ glo. ibidem ꝙ tunc eruitur oculus: cum frangitur malꝰ vſus. proijcitur: cũ ex toto annihilatur nec intrare permittitur. Ad literã vero: nullũ membrũ ꝑſcindi: aut erui ꝓcipitur: ſic Job ſibi videtur eruiſſe oculum: cum diceret: pepigi fedus cum oculis meis: vt nec cogitarem quidem de virgine. Job xxxj. vbi Glo. pepigit fedꝰ cũ oculis: ne priꝰ incaute aſpiceret: quod poſtmodũ inuitus amaret. Huiꝰ omiſſionem lamentatur ꝓpheta Trenorũ. iij. Oculus meus depredatus eſt animã meam: in cunctis filiabꝰ vrbis mee Exponitur etiã paſſus ille a doctoribus miſtice: intelligẽdo per oculum: manũ: ⁊ pedem: omnia extrinſeca que nobis poſſunt eſſe occaſio cadendi. Ex quo ſumitur hec communis maxima: ꝙ nullus vere penitere poteſt: niſi abiecerit facto vel propoſito oẽm occaſionem: que veriſimiliter

cum pertrahat ad peccatum. de quo de peni. diſt. v. ca. falſas penitentias. ⁊. ca. negocium. ¶ Si forſan obiecerit aliquis. Salus anime preferẽda eſt ſaluti corporis: ſed licet alicui ſe mutilare realiter ꝓciden do membrum ob ſalutem corporis: ergo idem licet propter ſalutem anime conſeruandam. ¶ Dico cum Thoma ſecunda ſecunde. q. lxv. ar. primo. ſaluti ſpirituali poteſt aliter ſubueniri: cum peccatum ſubiaceat voluntati: nõ ſic de corporali. Et vt dicit Cryſoſtomus Matthei. xix. ſuper verbo ſunt eunuchi q̃ ſe caſtrauerunt: ꝙ concupiſcentia nõ fit ita ſciꝫ per realem preciſionem manſuetior: ſed moleſtior. Aliũde enim habet fomitis ſperma: quod in nobis eſt: ⁊ ꝓcipue a propoſito incontinenti: ⁊ mente negligenti. Nec ita abſciſio membri comprimit tentationes. vt cogitationis frenum. ¶ Ad quintum de vitatione excommunicatorum. hoc certum eſt ꝙ non tenemur iam aliquem excommunicatum vitare in ſacramentorũ adminiſtratione vel receptione: niſi ſentẽtia fuerit cõtra eum lata ſpecialiter ⁊ exꝓſſe. aut adeo notorie conſtiterit eum eandem ſententiam incidiſſe: ꝙ nulla tergiuerſatione celari poſſit: aut aliquo iuris ſuffragio excuſari. vt dicit quedam conſtitutio concilij Conſtantienſ. in Baſilienſ. confirmata verum non licet eis miniſtrare ſacramenta quando ꝓbari poteſt eos eſſe in peccato. argumento. c. ſi ſacerdos de officio iudicis ordinarij. Et an licite poſſint ſpecialiter cũ excommunicato participare oẽs de quibus loquitur. c. quoniam multos. xj. q. iij. vel lem audire a peritis. vbi dicitur. apoſtolica auctoritate ab anathematis vinculo hos ſubtrahimus. videlicet vxorem: filios: ſeruos: ancillas: ſeu mancipia nec non ruſticos ⁊ ſeruientes. additur necnon ⁊ omnes alios: qui non adeo curiales ſunt. vt eorũ cõſilio ſcelera ꝑpetrẽtur ꝙ autem loquitur de ſubtractione ab excommunicatione minori: videtur ex ca. inter alia. de ſen. excommuni ¶ Sed pro propoſito meo videre habeo: an pro ſcandalo vitando: liceat communicare excommunicato. cui alias ceſſãte ſcãdalo nõ licet communicare. Et dico ꝙ ſic: quia vt dicit beatus tho. xvij. diſtin. iiij. Precepta iuris poſitiui: nõ ſe extendunt vltra intentionem precipientis: q̃ eſt finis precepti: ⁊ hec eſt charitas ſm Apoſtolum. j. ad Thimo. j. Sed contra charitatem eſſet ſi pro inutili vitatione excommunicati: graue ſcãdalum proximorum quis generet. Unde vt dicit Au. conſilia ſeparationis inania ſunt ⁊ ꝑnitioſa: atꝗ̃ ſacrilega impia: ⁊ ſuperba: cum cõtagio peccãdi multitudinẽ inuaſerit ⁊ plus ꝑturbãt infirmos bonos

L ꝗ̃ corrigunt animoſos malos. xxiij. q. iiij. non põt. Quod aũt ſatis ſit precepta iuris poſitiui ſeruare ad intentionem ꝓcipientis ⁊ nõ ſm corticem litere: patet. xj. q. iij. qđ ꝓdeceſſor: vbi declaratur Bonifacius martyr nõ deliquiſſe coram deo: in eo ꝙ exigẽte eccleſiarum neceſſitate cõmunicauerat malis ſacerdotibꝰ nõ cõſentiendo eorũ iniquitati. de q̃bus iurauerat Gregorio: ꝙ eorum conſortia decliaret aut corrigeret: vbi glo. ſufficit ergo mẽtaliter aliquid adimpleri. ⁊ non corporaliter. xxiij. q. iiij. recedite. ⁊ pro illo faciunt notata doctorum. in. c. pleriꝗ̃ de immunitate eccleſiarum de agendis in foro cũ ſcientie. Nec obſtat. ca. ſacris: de his que vi metu ſue cau. fi. vbi dicitur. licet metus culpam attenuet: tamen eam non prorſus excludit. cum pro nullo metu debeat quis peccatum oꝑari mortale: excommunicationis labe credimus inquinari: ſcilicet cũ q̃ propter metum excommunicato communicat. Nam vt dicit Tho. diſt. xviij. iiij. ⁊ Ockam prima parte decalogi. q. xvj. ca. illud loquitur de participatione in diuinis: ⁊ multi alij exponũt textum de communione in crimine: quia fundat ſe ſuper cõmiſſione peccati mortalis. Aliter tamẽ ſoluo textũ: ꝙ loquitur: vbi directe per metũ agitur ad hoc vt quis cõmunicet excõmunicato: vt vult Panor. poſt multa aſſignãs hanc differentiam: quare per metum gladij nõ licet communicare excommunicato: ⁊ bene propter metum famis. xj. q. iij. quoniã multos: quia metu gladij agitur directe ad iniquitatẽ: non ſic in neceſſitate famis. Maleficia autem propoſito ac voluntate diſtinguuntur: de ſen. excommu. cũ voluntate: ergo vbi per metũ non agitur ad hoc vt communicem excommunicato: ſed tertius nititur me inuadere inermem: ſi ope excommunicati poſſim iniuriã repellere: ⁊ me a morte defendere: nõ pecco ſi hoc facio. Et ne dedignentur domini mei ꝙ ſic audeam textum iuris poſitiui limitare: ꝓbo hoc ex iure diuino de machabeis: qui vbi directe agebatur ad tranſgreſſionẽ legis per eſum carnis porcine: potius mortẽ elegerũt: ꝗ̃ patrias dei leges trãſgredi: vt patet. ij. Machabe. vij. vbi autem ſabbato ab inimicis expugnati ſunt: tanꝗ̃ inermes: quibus nõ liceret bellare ſabbato laudabiliter ſabbati obſeruationẽ omiſerunt: in propoſito autem per ſcandalum non agitur dire- M cte ad hoc: vt. ⁊c̃. ¶ Ad ſextum dico ꝙ ꝑlatus: nec licite docet populũ cũ ſuo peccato ſcãdaliſaret: nec licite omittit: propter neceſſitatẽ ſui officij: non tamen eſt ꝑplexus. quia vt dicit beatꝰ Tho. xix. diſti. iiij. poteſt: officium ſuum reſignãdo euadere peccati laqueum. ¶ Et ſi petatur: quale ſcandalum generaretur in populo: ex hoc ꝙ ꝑlatus epiſcopꝰ in peccato publico doceret populum: non enim poteſt dici: ꝙ hoc fit: quia populus tunc exiſtimat eum peccare mortaliter: quia hoc licite opinatur: cũ ſit manifeſtũ peccatum: ſi hoc ſit peccare: in peccato publico docere: ⁊ non videtur quomodo aliter ſcandalizatur. Dico quod ſcandalũ illud interdum eſt: quia ſubditi ex contrarietate vite ad doctrinam: ſepe mouentur ad credendũ falſa eſſe que docet: ⁊ ſic in peccata ruũt. Nã vt dicitur in principio decimi Ethi. ſermones de moribus quando diſcordãt ab his: que ſecundũ ſenſũ videntur: ſpreti atꝗ̃ reiecti habẽtur: ⁊ veritatem interimunt: cum ſermones minorẽ habeant fidem: ꝗ̃ opera: ſed ſermones conſẽtanei operibus: fidem habent: ⁊ prouocãt intelligentes viuere ſecundũ ipſos. Jdem videtur velle Gregoriꝰ cũ dicit cuiꝰ vita deſpicitur: cõſequens eſt: vt eiꝰ predicatio contemnatur. Etiam in exemplum vehemẽter culpa extenditur: quando pro reuerẽtia ordinis peccator honoratur. lxxxiij. diſt. nemo. Et capite lãgueſcente: facilius reliqua corporis mẽbra inficiũtur. vj. q. j. ſũt plurimi. Jd videtur pretẽdere Apoſtolus ad Roma. ij. qui in lege gloriaris: per preuaricationẽ legis deũ inhonoras: nomen enim dei blaſphematur per vos inter gẽtes: ſicut ſcriptũ eſt Et licet non ſemper tale vel ſimile ſcandalũ paſſiuũ ſequatur: actus tamen de ſe eſt ad tale ſcandalum inductiuus: ⁊ ſic ſemper eſt ſcandalũ actiuum: licet in- N terdum ſine paſſiuo. ¶ Pro ſolutione ſeptimi ꝑmitto ꝙ ſepe obligatione manente: eius effectus ſuſpẽditur: quomodo dicũt Juriſte actionẽ nõ tolli: ſed exceptione elidi. Patet illud in obligatione iuramenti in vaſalo ad dominum: que ſuſpenditur per

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

excommunicationē domini. vt vult glo. in. c. Julianus. xj. q. iij. pro illo eſt titu. xv. q. vj. nos ſāctorum. ⁊ c. iuratos. vnde domino abſoluto: ſtatim obligatur iterum cum effectu. Similiter vult Tho. ꝙ votū filij familias ante annos pubertatis. irritatiōe parentum ſuſpenditur vſqꝫ ad annos pubertatis. ⁊ tūc tenet votū implere. Idē tenet de Palude poſt cum diſtinct. xxxviij. iij. ⁊ Innocen. in. c. ſcripture. de voto ⁊ vo. redemp. hoc tamen non videtur verum propterea que dicuntur in. c. placet. ⁊ c. quidam intrauit. de conuer. coniug. vbi poſt irritationem voti ſolēnis eius qui ſine conſenſu coniugis monaſteriū ingreſſus eſt declaratur cōiuge mortuo nō debere ingredi monaſterium ratione voti. Et propter hoc tenet Panor. contrarium in dicto. c. quidā intrauit ⁊ c. ſcripture. Concedo tamen ꝙ etiam ante annos pubertatis ſi ſit doli capax: quo ad deum obligatur ex voto: vt patet Numeri. xxx. vbi dicitur de exiſtēte in etate puellari ſi aliquid vouerit niſi pater irritauerit: voti rea erit. ſi aūt ſtatim vt audierit pater cōtradixerit: vota ⁊ iuramenta eius irrita erūt: nec obnoxia tenebitur ſpōſiōi: eo ꝙ cōtradixerit pater. Quidam tamen ſenſerunt oppoſitum. ar. c. poſtulaſti. de re. ⁊ tran. ad religi. Nam vt ibi patet ex glo. olim habebatur in illa decretali ꝙ ingreſſus tenuit ſi malitia ſupplebat etatē. Et licet ſubtractio illiꝰ clauſule: hodie aliquid operetur: quo ad forum iudiciale. ita ꝙ non debeant iudicialiter cogi ad voti obſeruantiam: nihil tamen videtur operari quo ad obligationem in foro conſcientie: nec ex textu omiſſa illa clauſula. plus habetur. Item qui de conſenſu vxoris religioem profitetur ea remanente in ſeculo nec perpetuam cōtinētiam vouente: debet per epiſcopum reuocari ad thorū vxoris: vt dicit. c. j. de cōuer. coniug. ⁊ ſic tenetur debitum reddere: verꝰ monachus exiſtens. Nam ſi ea mortua iterū contrahat nō tenet matrimonium: vt dicitur eo. tit. c. ex parte primo: Et idem expreſſe dicit Tho. diſti. xxvij. iiij. Et idem videtur de ſeruo retracto per dominū de monaſterio. ſic in propoſito dico: ꝙ in caſibꝰ vbi aliquid eſt faciendum contra verba voti: obligatio voti ſuſpēdit. ⁊ ſic non fit aliquid cōtra veritatem vite: nec cōtra votum niſi verbaliter. Et ſic credo procedere: quod in ar. tactum eſt. de neceſſitate parentum: quā opinionem fouet Henricus de Gandauo. quodlibe. xij. Immo ꝑ ingreſſum religionis nō plꝰ videtur liberatus a precepto ſubueniendi neceſſitati parentum: ꝙ̄ a precepto leuandi extra puteū miſerum aliquem: ad quē niſi prelato inuito cucurrerit extra diſtrictū monaſteriū. ſuffocabitur in aqua: nec per votum liberatus eſt: a precepto dando elemoſynam: extremam neceſſitatem patienti: etiam ſine licentia prelati. vt tenet Tho. diſtin. xv. quarti in ar. in quo oſtendit an liceat monacho elemoſynam facere. quod etiam dicit glo. xij. q. j. nō dicatis ¶ Non
D admitto ꝙ tamen propter ſcandalū obligatio voti ſuſpendatur: quia ad vitandum ſcandala proximi: ſolū tenetur lege charitatis ad proximos. Et ergo vbi ediuerſo emergunt diuerſa ſcandala. prouidendum eſt pluribus ⁊ grauioribus: ſed ex nō obſeruatione voti: veriſimiliter emerſura ſunt in poſterū plura ſcandala: ꝙ̄ poſſunt in preſenti ex eius obſeruatione emergere: ideo nō tenemur talia ſcādala vitare. vnde in ſcandalis non eſt ſolum habenda ratio p̄ſentis temporis: ſed etiā futuri. Et ratio huius: quid plus per ſe inducit ſcandala ⁊ alia plura: q̄ magis docet prudentia quā ars. Dicat itaqꝫ talis cū Apoſtolo Chriſti bonus odor ſumus: ⁊c. ij. ad Chori. ij Credo tamen ſcandala que de preſenti emergerent eſſe iuſtam cauſam diſpenſationis in voto. ſed tunc non occurrunt ſcandala ex aduerſo ⁊ contraria parte. Et ꝑ hoc poſſet ſaluari glo. xvj. q. prima de monachis. que dicit monachus aſſumptus ad clericatū poteſt veſci carnibus: ne ſit alijs ſcandalo. Cum ergo aſſumitur in ar. per votum non eſt deobligatꝰ a precepto vitandi ſcādalum in omiſſione huius actꝰ dico ꝙ verum eſt de directo: ſed nō de indirecto: qꝛ propter votū magis per ſe eſſent ex omiſſione actus emerſura alia ſcandala. iā ad hoc nunc non tenetur: vbi alias ſine voto ad hoc teneretur. ¶ Ad octauū B
de facto Loth videtur dicere Aug. in libro queſtionum Geneſ. ꝙ aſcribendum ſit eius perturbationi: quia compenſatio in vitijs periculoſiſſime admittitur. ⁊ ſic non eſt aſſumendum in exemplū noſtre actionis xiiij. diſtin. qđ ait: in libro autem contra mēdacium dicit Loth ſic voluiſſe proſtituere filias: tāꝙ̄ ſi improbis dominus ſeruos ſuos cedēdos offerret ne hoſpites eiꝰ paterent̄ cedis iniuria: ſed in neutri paſſuum aſſertiue loquitur. Et videtur ꝓbabiliter dici poſſe: ꝙ in hoc contra veritatem vite nō egerit ſed ſolum conditionaliter ſuaſit minus malum. ſi a peccato nollēt deſiſtere. qđ licitum videtur. dicit eñ Augu. ſi facturus eſt qđ non licet: iam faciat adulteriū: non faciat homicidium. xxxiij. q. ij. ſi quod verius. immo videtur ex charitate procedere ſi volēti rapinam facere ſuadeam vt potius a diuite ꝙ̄ paupere ⁊ parum habente rapiat. Nec videtur voluiſſe proſtituiſſe filias contra mandatū domini allegatū cum proſtituere ſit inducere: vt volens fornicetur. Loth vero ſolum voluit. vt ſodomite potius ꝑ vim corrumperent ſuas filias: ꝙ̄ maius nefas tollerarent in hoſpites: ſciens eas non perdituras pudiciciam: ſi in apprehenſa vel oppreſſa ſua carne expleatur libido nō ſua. xxxij. q. v. ita ne. Nec poteſt corpꝰ corrūpi. niſi prius corruptus fuerit animus e. cau. C
⁊ q. non poteſt. ¶ Ad nonum. Quo ad materiā huius ſentit beatus Tho: xxxviij: diſt. iiij. ꝙ nō licet homini vt verbis eius vtar ſe dimittere mori fame: anteꝙ̄ idolothitum comedat: quia ſic ſibi ipſi manus iniiceret. ⁊ ſic malo pene: iungeretur malum culpe. Idem ſentit dominus Altiſ. q. xvj. quarti. addēs ꝙ tamen debet facere quantum in ſe eſt ne ſcandalizet proteſtando in publico ꝙ niſi comedat morietur fame: ⁊ tunc non ſcandaliſat. licet forte alij ſcandalizentur: Cōtrarie opinionis fuit Cancellarius Pariensi. in tractatulo de abſtinētia Carthuſieñ. a carnibus. dicens ꝙ liceat eis in neceſſitate etiam extrema: non veſci carnibus ad vitandum ſcandalum. ne ab alijs trahatur in exemplū: ⁊ rigor ordinis ex toto diſſoluatur ⁊ depereat. Unde dicit: eſtimo plane neminem ſane intelligētium dubitaturū: quin hoc poſſit. ⁊ plures ſpero dicturos fore: ꝙ ad hoc ꝑ ſcādali vitatione obligetur. ſi quidē plus eſt anima proximiqꝫ corpꝰ ꝓpriū aut eſca. Allegat pro ſe. ſi eſca ſcādalizat fratrem meum. ⁊c. j. ad Corinth. viij: Ex quo ibidem concludit ꝙ qui nullo veſci permittit̄: niſi idolothito. ſi ex hoc veriſimile ſeu probabile ſcādalum immineat fratribus debet ab eſca abſtinere. hic fortaſſe facile reſpōdebit̄. ſumptio cibi eſt de veritate vite. Et ideo non eſt propter quodcūqꝫ ſcandalum pretermittēda. Adduco igitur rationē aliā quā (⁊ ſi niſus ſum) ſoluere nō potui. ij. Macha. vj.

de Eleazaro qui vt ibi dicitur vnus erat de primoribus. i. excellentioribus ſcribarū: vir etate ꝓuectꝰ ⁊ vultu decorꝰ. qui dum compelleretur carnē porcinam comedere glorioſam mortem magis ꝙ̄ odibilem vitam complectens voluntarie preibat ad ſuppliciū: animo deſtinās nō admittere illicita propter vite amorem. Aſtātes iniqua cōmiſeratione cōmoti: propter antiquam viri amicitiam: ſecreto fecerūt afferri carnes quibus veſci ei licebat. vt ſimularet̄ māducaſſe. vt rex imperauerat de ſacrificij carnibꝰ ⁊ hoc ficto a morte liberaret̄. ille ſm̄ ſancte ⁊ a deo condite legis conſtituta reſpondit: premitti ſe velle in infernum: non eñ etatem noſtram inquit dignū eſt fingere: vt multi adoleſcentes arbitrātes Eleazarū. xc. annorum tranſiſſe ad vitam alienigenarum ⁊ ipſi propter meam ſimulationem: ⁊ propter modicum corporalis vite tempus decipiantur. ⁊ ꝓpter hoc maculam atqꝫ execrationem mee ſenectuti conquiram. nam ⁊ ſi in preſenti tempore: ſupplicijs hominum eripiar: ſed manum omnipotentis neqꝫ viuꝰ neqꝫ defunctus effugiam. Cūqꝫ plagis opprimeretur: ingemuit: ⁊ dixit: domine qui habes ſanctā ſciētiam: tu ſcis quia cū poſſem a morte liberari duros corporis ſuſtineo dolores: ſm̄ animā vero: propter timorem tuum: libenter hec patior. ⁊ hoc modo vita decedens: vniuerſe genti memoriam mortis ſue ad exemplum virtutis ⁊ fortitudinis reliquit. Si iſte vt textus ibi dicit ſm̄ diuine legis conſtituta rñdit ⁊ propter timorem dei cuius manus nec viuus nec defunctus effugere poſſet: hec pati debuit: certū mihi videtur: ꝙ cū ſcandalo proximorum non liceat ꝓpriam vitā ſaluare idolothitum comedendo. nam ſine ſcandalo: fuiſſet ei licitum vti illa ſimulatiōe in tutelā ſui corporis. exēplo dauid qui corā Achis rege: ſimulabat ſe furere. vt ſic manus eius euaderet. j. regū. xxj. ⁊ exēplo Jeſu: de quo. xxij. q. ij. vtilem ſimulationem. Iſtud probo ratione ſic. quicūqꝫ prefert ſalutē ſui corporis ſaluti ſpirituali ꝓximi inuertit ordinem diligēdi: cum teneatur plus aīam proximi: ꝙ̄ propriū corpus diligere. Hinc. j. Jo. iij dicitur. in hoc cognouimus charitatem dei: qꝛ ille pro nobis animam ſuam poſuit. ⁊ nos debemus pro fratribꝰ aīmas noſtras ponere. ergo. Propter hec dico: ꝙ vbi non poſſet veſci idolothito: ſine veriſimili ſcandalo proximi: debet potius mori: ꝙ̄ cum ſcandalo vitam ſibi ſeruare. Quod autē hoc liceat: probo ex ſimili. qꝛ exiſtens in acie belli: ⁊ ſi poſſit ſibi vitā ſaluare fugiendo: licite tamen preelegit proprijs periculis vniuerſorum tranquillitatem ſeruare. ergo ſimiliter. ⁊c̄. Et ſi liceat: tenetur iuxta primam partē correlarij. Iſtud ſub ambiguo tetigit Tho. ſecunda ſecunde: q. lxix. art. iiij. vbi dicit: iniuſte condēnatus licite poteſt per violentiam malis principibus reſiſtere: niſi forte propter ſcandalum vitandū. cum ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur. Cū igitur infertur: in ratione ꝙ ergo aliquid faciendū eſt contra veritatem vite. ⁊c̄. nego conſequentiam. ⁊ ratio eſt: quia hoc caſu ꝓpter ſcandalum emergens tollitur effectus obligationis precepti neceſſitatē
S corporalem reficientis. Pro quo noto hanc regulā quā effectualiter a quodam preceptore quondā accepi. Quādocūqꝫ duo p̄cepta contraria circa idē factum concurrunt. illud ſequendum eſt: qđ plꝰ ligat. tunc enim obligatio alterius ſuſpenditur: quo ad illud factum: propter equitatem maiorem alterius. Patet hoc de precepto reddendi depoſitum ⁊ precepto preſeruandi alium a morte cum poſſumus que concurrunt: dum quis repoſcit gladium depoſitum ad interficiēdū ſeipſum vel alium ⁊ qđ eſt minoris equitatis: puta reddendi depoſitum: cedit alteri. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. Item ſit ſeruus q̄ contra voluntatem domini cōtraxit: a quo dominꝰ petat ſibi impendi ſeruitium: ⁊ ſimul vxor petit ſibi reddi debitum: ſi ſit periculum fornicationis: debet prius vxori debitum reddere. vt dicit Glo: in. c. j. de coniug. ſer. ⁊ ibidem doc. Idē videtur ſentire Tho. diſti. xxxvj. iiij. dicēs ꝙ regulariter talis ſeruus debet potius obedire domino: ſed tamen in his multa particularia conſiderari debēt: ſicut in omnibus humanis actibus: ſcilicet periculum caſtitatis imminēs vxori: ⁊ impedimentum qđ ex redditione debiti ſeruitio imperato generaretur alijs huiuſmodi. quibꝰ omnibus rite penſatis: iudicare poterit: cui potius obedire teneatur. domino an vxori. Et iterum ſi domino in tali caſu immineret periculum mortis. ſine redditione debiti: ſeruus domino ſubueniat: tenetur domino. ⁊c̄. Idem videtur ſentire concilium toletanum: dicens ſi periculi neceſſitas vnum ex malis perpetrare compulerit illud debemus reſoluere quod minori nexu noſcitur obligare. Quid autē leuius quid ue grauius ſit: pure rationis acumine inueſtigemus. xiij. diſtin. duo mala. Nec videtur valere expoſitio glo. ꝙ procedit quo ad ſtultā opinionē quia ſic potius dixiſſet: neutrum faciendum: ⁊ errorem eſſe deponendum: Nec eſſet recurſus habēdus ad acumen rationis: vt diſcerneretur q̄d leuiꝰ quid ve grauiꝰ: ſed videtur loqui: vbi duo p̄cepta vocaliter contraria: circa idem factum concurrūt: Iſtud declaro in exemplo. Sit aliquis qui poſt conſecrationē in miſſa: recolit ſe ſimoniacum. Iſte cōteritur trepidat an debeat corpus domini ſumere: vt vitet ſcandalum aſtantium: an non ſumere ꝓpter ſuſpenſionem ⁊ preceptum eccleſie. Iſte vt dicit Altiſ. in iiij. q. xvj. non peccat ſumens tunc cum contritione corpus domini. vbi ſine concurſu talium cōtrariorū preceptorum dānabiliter ſumeret. Nec oportet admittere ꝙ talis demerito peccati precedentis ſit factus perplexus. ita ꝙ quicquid fecerit peccat. Tū quia ſic obligaretur in caſu ad impoſſibile: tum qꝛ Geneſis. iiij. de Cain exiſtēte in mortali peccato dicitur. nonne ſi bene egeris recipies ſin autē male ſtatim peccatum tuū in foribus aderit: ſed ſub te erit appetitus eius: ⁊ tu dominaberis illius. ſ. peccati. Preterea nullus agendo quod recta ratio dictat ſibi agendum: pro tunc peccat: ergo ⁊c̄. Et hec ſūt venerande domine quodlibetarie: que pro ingenij mei tenuitate de queſtione ꝓpoſita intelligere valui: offerens ea veſtre reuerentie humillime impugnanda.

¶ Arguitur contra concluſionem. Si teneremur ex debito ꝓximū p̄ſeruare a morte corporali: ſequeretur ꝙ teneretur homo querere cum quē poſſet a morte preſeruare: quod falſum videtur: ⁊ inconueniēs cum ſic monachi deberēt de ſuis clauſtris egredi ad preſeruandum. ⁊c̄. Sequela probatur: quia ſi q̄s debet alteri debitum aliquod corporale: puta pecuniā vel huiuſmodi: debet eum querere cui debet: vt debitum ſoluat. ¶ Et confirmo: quia oīa precepta diuina ad que obligamur reducuntur ad aliquod preceptum decalogi. ſed nullo precepto decalogi precipitur ⁊c̄. ergo. ¶ Contra ſecundam partem correlarij ſic. Augu. in lib 2o contra epiſtolam Permeniani: docet vbi ſciſmatis periculū timetur: a punitiōe

Universidad de Deusto Biblioteca

peccatorum eſſe ceſſandum : ſed ipſa punitio pecca-
torum eſt de veritate vite:ergo aliquid omittendum
eſt contra veritatem vite ad vitandum ſcandalum.
C ¶ Ad primum dico ꝙ aliquid debetur certe ⁊ deter
minate ꝑſone ſiue ſit bonum corporale ſiue ſpiritua
le:⁊ ad illud ſoluẽdum oportet debitã ſollicitudinẽ
adhibere:vt inquiramus eũ cui debetur:⁊ nõ eſt ſpe
crandũ donec occurrat. Alia ſunt beneficia que vni
cuiqꝫ indifferẽter debẽtur ⁊ nõ certe ⁊ determinate
ꝑſone:⁊ quo ad illa ſufficit ꝙ impẽdamꝰ his que no-
bis occurrũt:et occurſus eorũ quaſi ꝓ quadã ſorte
habẽd eſt.vt dicit Augu.i. de doctrina chriſtiana.
A ¶ Ad cõfirmationẽ dico:ꝙ oĩa p̄cepta que ꝑtinent
ad impẽdẽdũ ꝓximo aliquod bñficiũ:reducũtur ad
mãdatũ decalogi de honore parentũ:vt concorditer
dicunt doctores oẽs. ¶ Ad ſecũdum rñdeo ꝙ puni-
tio malorũ eſt de veritate vite:vt eſt actus virtutis
et medicina q̄dã ad cohibendũ peccata: ⁊ ergo intã-
tum habet rationẽ boni ⁊ iuſtitie:ĩquãtũ ꝑ eã pecca
ta cohibẽtur . vnde plectẽdo ⁊ ignoſcẽdo hoc ſolum
bñ agiť:vt vita hominũ corrigať.xxiij.q.prodeſt. Si
autẽ manifeſtum ſit ꝑ inflictionem penarũ plura et
maiora peccata ſequi.punitio vel penarum inflictio
non cõtinebitur ſub iuſtitia:nec erit actus virtutis:
ad quẽ obligamur. Vñ dicit Augu. Cum contagio
peccãdi multitudinẽ inuaſerit: ꝯſilia ſeparatiõis.i.
excõicatiõis inania ſunt: ⁊ ꝑnicioſa : atqꝫ ſacrilega:
et plus ꝑturbant infirmos bonos: q̄ꝫ corrigunt ani-
moſos malos.xxiij.q.iiij.nõ poteſt. ¶ Contra.prece
pti negatiui eſt punire maleficos: iuxta illud Exo.
xxij. Nõ patieris maleficos viuere:ſed p̄cepta nega
tiua ligãt ſemꝑ ⁊ ad ſẽꝑ:ergo ꝓ ſẽꝑ obligamur.⁊c̃.
¶ Reſpondeo. licet hoc preceptum Exodi ſit voca-
liter negatiuum : virtualiter tamen affirmatiuum.
ſicut et iſtud. Non permittes proximum fame inte-
rire:quod ſolum ligat aliquando : et non ad ſemper.
¶ Prima queſtio ſine argumẽtis. Propter quid di
cit Apoſtolus. Oĩa mihi licent:ſed non omnia expe
diũt:cũ nihil licere videať:quin bonũ ſit ⁊ expediẽs.
A ¶ Pro huius ſolutione vidẽdũ eſt:an aliq̄d ſit iuſtũ
equũ:ac licitũ:qđ non ſit vtile ad ſalutẽ:vt prima fa
cie p̄tẽdere videtur verba Apoſtoli. Et idẽ inſinua
ri videť in.c.magne deuotionis de vo.et vo.redemp.
vbi colligiť.in omnia agẽdo:tria eſſe attẽdẽda.quid
liceat ſm equitatem. ⁊ quid deceat ſm honeſtatem.
et quid expediat ſm vtilitatẽ.quaſi aliqđ equum ac
honeſtũ poſſit eſſe inutile.de quo.ij.lib.officiorum.
Tullius diſceptans:dicit: in hoc verbo vtile cõſue-
tudinem deflexiſſe de via: et ſenſim eo deductam:vt
ab honeſto vtile ſe cerneret: ⁊ cõſtitueret honeſtum
aliquod qđ non eſſet vtile: ⁊ vtile qđ non honeſtum:
qua nulla ꝑnicies maior vite hominũ potuit afferri.
Addẽs hec tria iuſtũ:honeſtũ: ⁊ vtile:re ſemꝑ coin-
cidere. Et iuxta grauem Philoſophoꝝ auctorita-
tem:cõfuſa ſolũ cogitatiõe diſtingui. Idẽ effectua-
liter dicit Ambro.ij.lib.officioꝝ:diſtiguẽs pro illo
aliã vtilitatẽ corporalẽ ⁊ pecuniã lucri: ⁊ aliã vtili-
tatẽ pietatis.iuxta ꝟbũ Apoſtoli. Corporalis q̄dẽ
exercitatio ad modicũ vtilis eſt : pietas aũt ad oĩa
vtilis eſt: ꝓmiſſionẽ hñs vite ⁊ q̄ nunc eſt ⁊ future.i.
ad Thi.iiij. Et ſubdẽs de vtilitate pietatis:ait. Eſt
igiť nõ ſolũ familiare cõtuberniũ vtilitatis ⁊ hone-
ſtatis:ſed eadẽ vtilitas que honeſtas. Et ſm Philo
ſophum.vij.Ethi. Bona corporalia non ſunt bona:
niſi vt cõmẽſurata ſunt mẽſura virtutis. Et ergo q̄
plus vel minus appetit ĩ bonis corporis q̄ꝫ decet:vi-

tuperať. Ex quibꝰ infero hoc ſolũ vere vtile eſſe.i. B
vtile ad ſalutẽ: quod honeſtum:iuſtum:ac equũ eſt.
Et nihil eſſe iuſtum ac honeſtum : quod non ſit vere
vtile: primam partem probo : quia ſola virtus valet
ad fructũ vite beate: et ſecũda pars patet:q2 omnis
actus virtutis vtilis eſt ad fine virtutis:qui eſt feli
citas ; ſeu eterna beatitudo . ad videndum autem in
propoſito quomodo aliquid poſſit elicere:ſiue equũ
eſſe quod nõ ſit vtile ad ſalutem. Dico ꝙ aliquid eſt
licitum ac equum ex genere cum.ſ. actus nõ eſt ſim-
pliciter prohibitus: quod tamen ex certa circũſtan-
tia loci vel tẽporis:fit illicitum:iniuſtum:⁊ malum
ꝟbi gratia edificare et alia mechanica exercere ſunt
licita ex genere actus : ⁊ tamen ex circunſtantia tẽ-
poris redduntur illicita:puta in ſabbato. Iam dico
ꝙ omnia de quibus loquitur Apoſtolus licebãt ei:
quantum erat ex genere actuum:ſcilicet ſua repete
re:idolothita comedere : et ſumptus ab his quibus
predicabat accipere:ſed nõ licebant ei: propter cir-
cunſtantiã loci aut tẽporis: propter imminẽs ſcan-
dalum fratrum: ⁊ ſic non expediebant : ꝙ hoc inten-
dat ex decurſu textus.pri.ad Chorint.x:vbi poſtq̄ꝫ
dixit:nõ poteſtis calicem domini bibere ⁊ demonio-
rum. Non poteſtis menſe domini participes eſſe et
demonioꝝ.addit. An emulamur dominum. Nunq̄d
fortiores ſumus illo. Omnia mihi licẽt:ſed non oĩa
expediunt omnia mihi licẽt: ſed nõ omnia edificãt
Vbi aperte videtur velle:ꝙ idolothitum comedere
ſibi licebat:ſed non expediebat. q2 fratres nõ edifi-
caſſet:ſed in ruinam precipitaſſet . vnde gloſa ſuper
verbo An emulamur.⁊c̃. Emulari videntur ⁊ inui
dere domino.cuius regnum diminuunt:qui cũ ſcã-
dalo fatrum comedunt:vnde male cedet eis: q2 non
fortiores ſunt illo.vnde ſubiungit ibi Apoſtolus.ſi
quis vocatus ad menſam infidelium velit ire:omne
quod apponitur comedat:nihil interrogãdo ꝓpter
conſcientiam. Si vero ei indicatum fuerit:ꝙ immo-
latum ſit idolis:abſtineat propter conſcientiam fra
tria:qui ſcilicet facto illo ſcandalizaretur. Idẽ ſen
tit dominus Altiſſi.q.xvi.iiij.dicẽs ꝙ licitum in di
cta auctoritate Apoſto.reſpicit materiaꝫ ſiue genꝰ
rei:expediens vero actum ſiue caſum.vt ſenſus ſit.
Omnia mihi licent in ſe:ſed non omnia expediunt
in caſu:ſcilicet cum ſcandalo fratris. Idẽ dicit bea
tus Auguſt.exponẽs illud.i.ad choꝝ.vij . Si quis
frater vxorem habet infidelem:⁊c̃.dicens ꝙ licituꝫ
tunc non expedit:quando per iuſtitiaꝫ que corã deo
eſt:non prohibetur: ſed vſus ipſius poteſtatis alijs
affert impedimentũ ſalutis:vt eſt dimiſſio coniugis
infidelis volentis cohabitare:que dimiſſa pernicio-
ſiſſime ſcandaliſatur offenſa: ⁊ in adulteria ruens:
cum alium ducere non poſſit: propter matrimoniũ
non eſſe ſolutum. Et ergo infert : quod licet ⁊ non
expedit:non poteſt dici bonum.ſicut de bono minori
⁊ maiori:vt tradere nuptui ⁊ non tradere: quorum
vtrũqꝫ expedit:ſed alterum magis ⁊ alterũ minus.
xxviij.q.i.ſic enim. Cum igitur nullus actus delibe
rate factus ſm indiuiduum poſſit eſſe indifferens:
vt bñ deducit Tho.i.ij.q.xix.articulo.ix.ſequiturꝙ
talis actus licitus ex genere cum nõ expedit eſt ma
lus:⁊ hoc ex circunſtantia:propter ſcandalum:⁊ ha
betur intentum. ¶ Ex quibus omnibus concludo:
ſepe homini non licere:quod ius habet faciendi.pu-
ta cũ vſus illius poteſtatis ſiue iuris alijs adferret
impedimentũ ſalutis.tũc eñ iure ſuo vtens:prefer
ret vſum ſui iuris ſpirituali ſaluti ꝓximi.⁊ ſic ordi-

nem diligendi interuertens : contra charitatem de-
linqueret iuxta illud ad Romanos. xiiij. ſi enim ꝓ-
pter cibum frater tuus contriſtatur: iam non ſecun
dum charitatem ambulas.
¶ Queſtio ſecunda ſine argumentis. Propter quid
dicit Cryſo. Qui primatum deſiderauerit in terris:
cõfuſionẽ inueniet in celis : quum puſillanimitatis
ſit ſi quis magnis dignus exiſtẽs:his ſeipſum nõ di-
gnificet:vt dicitur.iiij.Ethico. ¶ Hic dico ꝙ aliud
A eſt primatum appetere:vt quis preſit:aliud vt ꝓſit.
Primum videtur damnabile : ſecundum autem bo-
num meritoriũ ⁊ laudabile. ¶ De primo dicit Cry-
ſoſtomus:qui primatum deſiderat.⁊c̃. nec inter ſer-
uos Chriſti cõputabitur:qui de primatu tractaue-
rit.xl.diſtin.multi ſacerdotes.hoc Saluator Mat-
thei.xxiij.in phariſeis reprehẽdit :cum ait. Amant
primos recubitus in cenis: ⁊ primas cathedras ĩ ſy
nagogis: ⁊ ſalutationes in foro : ⁊ vocari ab homi-
nibus Rabbi. Vñ appetere primatũ vt p̄ſit: eſt ſuũ
querere:nõ que Ieſu Chriſti.de quo ad Philippẽ-
ſes.ij.queritur Apoſto.dicẽs. Omnes que ſua ſunt
querunt:non que Ieſu Chriſti:quod Hieronymus
exponẽs ait:q̄d eſt:que ſua ſunt querẽtes., Reſpon-
det:nõ Chriſtum gratis diligẽtes: deum nõ ꝓpter
deũ querentes:tẽporalia cõmoda ſequentes:lucris
inhiãtes: honorem ab hoĩbus appetẽtes. Hec quan
do amanť a ꝓpoſito: ⁊ ꝓpter hec ſeruiť deo:q̄ſquis
talis eſt mercenarius eſt:inter ſeruos dei ſe nõ cõpu
tet.viij.q.i.ſunt in eccleſia. Hinc ꝑ ꝓphetã ait dñs.
quis eſt in vobis : qui claudat hoſtia mea: aut incen-
dat altare meum gratuito: non eſt mihi voluntas in
vobis dicit dominus exercituum. Malachie.i.ꝙ ve
ro talis mercenario amore et nõ amore amicitie deũ
diligat:patet ex verbo Philoſo.ix. Ethicorum.vbi
tractãs de beniuolẽtia ait. Qui vult aliquã ꝓſpita
tẽ habere ſpe alicuius cõmodi ab illo cõſequendi:nõ
videtur erga illum eſſe beniuolus: ſed magis erga ſe
ipſum:et ſubdens ad ꝓpoſitũ ait:quemadmodũ nec
amicus:ſi illũ obſeruet ꝓpter quãdã vtilitatẽ. Sed
ſeruiẽs Chriſto:vt p̄ſit:obſeruat ipſum ob quãdam
vtilitatẽ. Nec arat in ſpe fructus ꝑcipiendi: quomo
do arare debet qui arat.i.ad Corinth. ix. vbi glo.in-
B terlinearis in ſpe : non pro ſpe. Nec paralogiſemus
noſmetipſos:licitum reputãtes appetere primatum
quãdocũqꝫ minus principaliter appetimus nõ finẽ
principalẽ in eo ſtatuẽtes.quaſi hoc amorẽ amicitie
non excludat: et ſic nõ arguat etiã amorem eſſe mer-
cenarium. Quia ſi primatum ſtatuamus finem diui
ni ſeruitij ſine quo nõ: puta nollemus deo ſeruire ni
ſi ob primatum quem ab eo ſperamus : abſqꝫ dubio
mercenario amore deum diligimus: proprium enim
eſt amicitie que vtilis gratia: ſimul cũ vtilitate mu-
tari.viij.Ethicorum. Cuius ſimile:eſt ꝙ preces pro
ordinando effuſe:carnales dicuntur:⁊ ſymoniam in-
ducunt:que non ſpirituali ſed carnali porrecte ſunt
affectu:cum alias pro dignitate ꝑſone nõ effũderẽ-
tur:non occurrẽte ſanguinis ratione.i.q.i.c.filium.
Conſimiliter.qui non admitterent aliquem in cano-
nicum:niſi eſſent temporalia emolumẽta : q̄ꝫuis ſine
pacto:recepturi: apud diſtrictum iudicem culpabi-
les iudicantur.c.tua nos.de ſymo. ergo mercenario
et carnali affectu ſeruit deo:qui eius animi eſt: ꝙ ſo
lum pro ipſo primatu vult deo ſeruire:et non alias.
Non enim tam deo q̄ꝫ primatui ſubmittit affectum:
quod eſt carnaliter ſapere. Sapientia autem carnis
inimica eſt deo. legi eñ dei non eſt ſubiecta:nec enim

poteſt.ad Roma.viij. Et hoc caſu ſiniſtra principa-
liter operari videtur : nec ſolum commiſcetur dex-
tre:in diuino opere ſeu ſeruitio: quia terreni cupidi-
tas in tantum dominatur: ꝙ nolit ſine illo perficere
ſpirituale opus . Sed ſi quis primatum appetit: ſo-
lum vt proſit:non offendit. Nec tunc ſiniſtra in ope- C
ratione miſcetur dextre: quia mercedem temporalẽ
non propter ſe meditatur : ſed propter regnum dei:
vt ſit leua ſub capite : et dextra in amplexu . vt vult
Magiſter diſtin. xxxviij ij. ſententiarum. ꝙ autem
licitum ſit hoc modo appetere primatum: bonũ cha
ritatiuum et laudabile : patet ex verbo Apoſtoli .
Qui epiſcopatũ deſiderat : bonum opus deſiderat.
hoc enim eſt ſolum querere aliorum ſalutem : ex no-
ſtra cura: ſollicitudine:⁊ labore:quod ſine dubio lau
dabile eſt : et magni meriti apud deum. Hinc domi-
nus ait Petro. Ioannis vl. Petre amas me:paſce
oues meas. Ex quo ſm Gregorium colligiť:ꝙ ſi is
qui valet : omnipotentis dei oues renuit paſcere:
oſtendit ſe paſtorem ſummum nõ amare. Si eñ vni-
genitus patris : pro explenda vtilitate omnium de
ſecreto patris ad publicũ noſtrum egreſſus eſt: nos
quid dicturi ſumus:qui ſecretum noſtrum preponi-
mus vtilitati proximorum. viij.q.in ſcripturis. Et
Augu. Qui electus ab eccleſia miniſterium euange
lizandi et baptizãdi renuit:merito digneqꝫ ab eccle
ſia contẽnitur: qui enim ſibi prodeſt et eccleſie: bene
intelligitur vtroqꝫ pede calciatus: q̄ vero lucrãdo-
rum curam refugit aliorum: diſcalciati illius nõ fi-
guratum ſignificabit:ſed impletũ in ſe portabit im-
probriũ.c.cau.et.q.olim. Et loquitur de eo:qui no-
lens ſuſcitare ſemẽ fratri ſuo premortuo : iuxta ve-
teris legis morem : vno pede diſcalciatus in faciem
conſpui ſolebat . Vnde iſtud eſt talentum a domino
cõmiſſum abſcondere : et non vt oportet nummula-
rijs cõmittere : vt poſſit Dominus capitale ſuũ re-
cipe cum vſura. Matthei.xxv. qui: vt ibi dicitur vt
ſeruus inutilis mittitur in tenebras exteriores:vbi
erit fletus et ſtridor dentium.omni enim habenti da
bitur: et ei qui non habet : auferetur ab eo quod ha-
bet. Quod intelligitur:habẽti talẽtũ ſuũ multipli-
catum dabiť gloria eterna: et ei q̄ nõ hꝫ talẽtũ mul-
tiplicatum auferetur ab eo quod habet.ſ.talẽtum a
deo ſibi cõmiſſum: cum habebit ad penam : quod eſt
inutiliter habere:⁊ ſic non habere: quomodo dicitur
auaro deeſſe:tam quod habet:q̄ꝫ quod nõ habet. Et
dabitur alteri habẽti : quia cedet ad gloriam beato-
rum punitio malorum:pro omiſſiõe operum miſeri-
cordie: iuxta mẽſuram talenti a domino ſibi cõmiſ-
ſi. Iuxta illud: letabitur iuſtus: cum viderit vindi-
ctam : manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.
Hic tamen aduertẽdum eſt: ꝙ is qui ſacerdotij aut
alium dignitatis gradum:nõ ad elationis pompam
ſed ad vtilitatẽ adipiſci deſiderat: prius vires ſuas
cum eo quod ſubiturus eſt onere : metiri debet:vt ſi
eſt impar: abſtineat : et ad id cum metu:etiam cui ſe
ſufficere exiſtimat:accedat.i.q.i.nõ eſt putanda. Ne
forte dũ loco delectatur glorie: ſubditis fiat auctor
ruine.xlix.diſtin.in princi. Hec ſub correctiõe ⁊ be-
nigna interpretatione omniũ:dicta ſint. Nec tedeat D
dominos meos ex iuuene audiſſe puerilia:cum a pe-
de:nũq̄ꝫ opera expetẽda ſint oculi: ſed ab vno quoqꝫ
membro proprium opus.i.ad Corinth.xij.

¶ Dicta Anno Domini.1488.ſub Magiſtro Ioan
ne Bryart de Ath.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶Quodlibetica Queſtio Secūda eiuſdem reuerēdiſſimi in Chriſto patris: domini ac magiſtri noſtri Hadriani Florentij de Traiecto: ſacre Theologie profeſſoris Eruditiſſimi epiſcopi Dartuceñ. Cardinalis titulo beatoꝝ Joannis et Pauli martyꝝ: ac inſignis academie Louanien. Cancellarij multo digniſſimi. Anno a ſalute humana. 1491. in ſcholis artium eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

Per venerabilem virum dominū quodlibetarium ſunt mihi nuper tres queſtiones propoſite: vna cum argumentis: reliq̄ ſine argumētis. Queſtionum ſine argumentis eſt. Utrum tenemur ad mandatum ſuperioris contra propriā ſententiā agere: dum ſcimus propoſitum apud maiores verti in dubium. ¶De hac queſtione cum tanta tamqꝫ perplexa ſit eius difficultas: vt q̄ dubietatis ſue aniam ſoluere tentauerit: nodum non immerito iudicabit̃ ligauiſſe. Et vno perplexitatis capite preciſo: ſeptē videātur exoriri pro vno. Mallem proculdubio peritorum in hac materia diſertas audire ſententias: q̄ tam doctiſſimorum virorum iudicio quibus ego et iudicior et longe ſum impar) iuuenile ſentimentū librādum committere: apud quos nonnunq̄ vt ſub venia dixerim) iniqua ſtatera eſt: et iniuſta ſunt pondera: vt dum propria magis placet ſententia: aut qđ conſueuerat audiri: alteri partium librandarum iniuſti ponderis non parū adijcit affectio: cūqꝫ tractu ſuo animā vni vehementer applicat: alterius examē debitum non admittit. Et quemadmodum nigrum interpoſitum facit albuʒ videri rubeum: ſic nos miſeros deludit affectio: vt et ſi euidentiſſima adducatur: pro nō placente demōſtratio: quam ſoluere nec preſumimus nec valemꝰ: vix ſophiſtica iudicetur a nobis ratio: quia tamen magiſtrorum preces (quorum ego factura ſum et indignus diſcipulus) reſpondere me cogunt que beneuolo armate fauore recuſantem ferirent ingratitudinis iaculo: ac proborum gratia euidentiſſime iudicarēt indignū: conſultius iudicaui: vt reſpondēdo ardua tentem de regimine conſcientie: ſiquidem vt nuſq̄ erratur periculoſius cū abducat a fine primo ⁊ optimo: ſic nec fructuoſius eruitur in quacunqꝫ materia de palea errorū veritas. Ut igit̃ materie noſtre veritas vndecūqꝫ in lucē ꝓdeat: omne quod mēte teneo in mediū liberē ꝓducam: vt ſi ſanum eſt doceam: aut de errato correptꝰ (qđ gratiſſimū foret) veritatē ex alio diſcā ſubmittēs oīa correctioni ſacroſancte Romane eccleſie: et omniū quorū intereſt deuiātes ad viā veritatis reducere. ¶Et ſunt ꝓ deciſiōe queſtionis tria inquirēda. ¶Primū cū apud docto. vertitur in dubiū: an prelati auctoritas ſe extēdat ad certū actuʒ precipiendū: qui dubitāter eſt licitus: an in tali dubio tenemur obedire. Secūdū an etiā in ꝓbabili dubio an actus qui precipit̃ eſt peccatum mortale. ⁊c̄. Tertio an cōtra propriā opinionem liceat obedire. ¶Et primo circa quodlibet adducā cōtraria motiua: vt ex eis iuxta ſe poſitis: magis clareſcat deciſa veritas. Et reſpondebo obiectis. Quo ad primū: ad partē negatiuā arguo ſic primo. Precipiēs in ꝓbabili dubio an ius habet: vtrū hoc ꝓpter ipſum fieri debeat: vel non. peccat in eo: ꝙ tale precipit. ergo in hoc licite negamꝰ ei obediētiā. cōſequētia tenet: qꝛ ſicut nō teneor rem a me poſſeſſam donare ei: qui ex dubia cauſa eam petit tanqꝫ ſuā. Unde dicit glo. ca. fi. de p̄ſcrip. Si qs ex rationabili cauſa dubitet: an res ſit ſua: adhuc manet bone fidei poſſeſſor: nec habet cōſciētiam leſam: ergo preſcribit: ſed debet inquirere ab alijs: vt perueniat ad notitiā veritatis: ar. xxxvij. diſ. ꝟ. vlti. xxiij. q. vi. occidit: quod cōtra dñm Antho. Panor. dicit apertiſſime probari in c. ſi virgo. xxiiij. q. ij. vbi dicitur bone fidei poſſeſſor rectiſſime quiſqꝫ dicitur: q̄diu poſſidere ſe ignorat alienū: cū vero ſciuerit: nec ab aliena poſſeſſiōe receſſerit: tunc male fidei perhibetur: tunc iuſte iniuſtus vocabitur. Et antecedens patet: qꝛ ſicut dubius de matrimonio exigēdo debitū coniugale peccat. iuxta. c. dñs. de ſcđis nuptijs. ſic qui dubitat eſſe ſuū qđ petit: cum actum coniugalem et poſſeſſionē equiparet Aug. in dicto. c. ſi virgo. Ex quo ſequi videt̃: ſi coniunx ſciat exigentē dubium de matrimonio: quāuis ſciat cauſam ex qua dubitat nō impedire: verbi gratia: quia viſa eſt ſola cū conſanguineo mariti loco et hora ſuſpectis: non tenet̃ marito debitum reddere: quēadmodū nec ſi ſciat eum votum ſimplex emiſiſſe: quod dicit Tho. xxvij. diſtin. iiij. Nullus eñi videt̃ teneri obedire: qñ alius tenet̃ nō precipere: ⁊ preceptū exeq̄ ſecus forte vbi p̄cipere eſſet ei pctm̄: ſed nō exequi. vt quidā opinātur ex fine. xxx. numeri. vbi de viro qui prius audito voto abſtinētie vxoris tacuit: et poſtq̄ reſciuit: cōtradixit: dicit̃ ꝙ portabit iniquitatē eius. ex quo videtur Augu. concludere virū peccare in prohibendo: qđ prius conceſſit mulierē tamen debere obedire. xxiij. q. v. manifeſtū: quod tñ textus: ſi bene inſpiciat̃ nō p̄tēdit. dicit eñi ꝙ ſi vir audiens tale votū vxoris tacuerit: ⁊ in diem alterū diſtulerit ſentētiā: quicq̄d vouerat atqꝫ promiſerat reddat: qꝛ ſtatim vt audiuit tacuit. Si autē cōtradixerit: poſtq̄ reſciuit: portabit ipſe iniquitatē eius: non eñi minꝰ licet marito in diē alterū differre ſentētiā: q̄ parētibꝰ reſpectu voti ſue ꝓlis: qbꝰ hoc licet ad annū. xxix. q. ij. puella. ꝙ autē dicit portabit iniq̄tatē eius: itelligēdū eſt exceptiue vel potiꝰ p̄ſeruatiue: quomodo diſpēſans dꝛ portare iiq̄tatē diſpēſati: nec cōtraueniēdo ei ad qđ priꝰ tenebat̃ peccet. hoc gñe locutiōis ſacerdos dꝛ portare iiq̄tatē ppli Leuiti. x. Et hircus emiſſarius oēs iniq̄tates ppli Iſraelitici. Leuitici. xix. et Eſa. liij. de xp̄o dicit̃: ꝙ dñs poſuit in eo iniq̄tates oīm noſtrū. Qđ ergo dicit Augu. nā cū ad pctm̄ viri ptinere voluerit lex: ſi prius pmiſit ⁊ poſt ꝓhibuerit: intelligēdū eſt nō de culpa viri: ſed de pctō portādo p virū ex pmiſſiōe taciturnitatis: qꝛ nihil aliud itēdit textꝰ: ſimiliter exponūt doctores illud ꝟbū Aug. ſi abnuat qđ prius cōceſſit (de cōſēſu diſſimulatiōis: vñ dicit Tho. xxij. diſt. iiij. ſi expſſe cōſenſiſſet: nō poſſet votū reuocare: vel potiꝰ itelligit̃ de cōſenſu ad tēpꝰ: vt in. c. chariſſimus. de cōuer. cōiu. Et iterꝫ: aliud eſt irritare: aliud p̄cipere: nō eñi debet aut pōt fieri p̄ceptū de cōtrario: priuſq̄ votū irritatū fuerit. Et ſimilr̄ i diſpenſatione. Argumētum autē ꝓcedit de diſpēſatione. ¶Secūdo ſic. ſi i dubio tenemur obedire cū certum eſt licere qđ p̄cipit̃: nullū pōt eſſe ꝓbabile dubiū an in tali teneremur obedire: qđ falſum eſt: falſitas pꝫ de iſto. cognita p violētiā ꝓrio marito vt reddat debitū: ⁊ nō igrediat̃ religionē. Tenet de palude ꝙ nō tenet̃ ne plꝰ habeat luxuria: q̄ caſtitas ⁊ oppſſio: q̄ innocētia. iiij. ſen. diſ. xxvij. q. iij. Idē tenet Bartholomeꝰ Brixien. i cōditiōibꝰ. vt refert Jo. Andree in regula q̄ ꝯtra. dñs Altiſſio. tenet ꝯtrariū. ꝓpter gñale ꝟbū Saluatoris: quos deꝰ coniunxit homo nō ſeparet: qꝛ qđ dñs in euāgelio dicit. Uiro non licet

vxorem dimittere niſi ob fornicationem hoc intelligitur de cōſūmato: extra de conuer. cōiu. ex publico. ⁊ aſſerit hoc etiā de illa que poſt votū ſimplex cōtrahens poſt negligēs innō ingrediendo religionē. ⁊c̄. pro ipſo facit. c. fi. lv. diſt. itē ducta ſub conditione caſtitatis ſeruande ſine nouo cōſenſu cognita: an teneatur reddere: de quo inter palud. ⁊ Tho. eſt diſſētio ⁊ pluros alios: item de corrupta de qua cōtractū ē ſub cōditiōe ſi inueniatur virgo: de qua inter Hoſti. ⁊ alios. ¶ Sequela patet: quia ſequit̃ apud aduerſariū dubiū eſt an hoc cadit ſub obedientia: ergo certum eſt ipſum cadere ſub obediētia cū ꝓ certo habeat ꝙ in dubio tenemur obedire: ⁊ ſic ex affirmatiōe dubij ſequitur eiuſdem negatio: ad quod euidentiſſime ſequerentur duo cōtradictoria eſſe ſimul vera: ſi ponat̃ de aliquo tale dubiū eſſe: an cadit ſub obedientia de qualicūqꝫ dubio aduerſarius loquat̃. ¶Tertio ſic: qui dubitat de ſeruitute vxoris: nō tenetur ei in dubio. ⁊c̄. ad mandatū eccleſie debitū reddere: ergo nō tenetur in dubio obedire: etiam cū certum eſt ⁊c̄. Añs probat̃: quia vel teneret̃ eā cognoſcere ad mādatum eccleſie maritali affectu: ⁊ ſic p̄iudicaret ſibiipſi: ex quo propter nouū conſenſum nō obſtāte ſeruitute iā fieret matrimoniū: aut fornicatio: ⁊ hoc nō qꝛ nemo pōt obligari ad peccatū. xxij. q. j. ſi peccatū: etiā ſic obligaret̃ ad impoſſi. cōtra regulā. nemo poteſt ad impoſſibile: ⁊c̄. ligatur eñi nō peccare: ⁊ hic ligaret̃ peccare. Hinc tho. xxxvj. diſt. iiij. in fine dicit: ſi ex cā ꝓbabili dubitet: vel vehemēter p̄ſumat vel certe cognoſcat: nō debet ei debitū reddere eccleſia p̄cipiente: qꝛ vel ſibi p̄iudiciū faceret: ſi eam vxorio affectu cognoſceret: aut alias fornicaretur: Idem dicit Ricar. eadē diſt. ⁊ ergo eccleſia rationabiliter ſtatuit p̄ſumendum eſſe pro mr̄imonio: ſi poſtq̄ audiuit eā ancillā eſſe carnaliter cognouit ⁊ idē eſt: ſiue cū audierit credidit vel dubitauerit: q̄q̄ glo. irrationabiliter limitet ad caſum cū etiaʒ crediderit qꝛ ſi dubitet ⁊ cognoſcat vel cognoſcēdo peccaret mortaliter vt patet ex. c. dñs de ſecūdis nuptijs: ⁊ maxia doctorū eſt: qui amat periculū peribit in illo. aut maritali affectu conſentiret in eā qualiſcūqꝫ ſit. ¶ Nec poteſt dici ꝙ in dubio pōt ei debitū reddere maxime ad mādatū eccleſie tāq̄ illi cui mouetur queſtio ſtatꝰ. vt dicit glo. fi. in. c. ꝓpoſuit de cōiu. ſer. ⁊ hoc ſolū quaſi ex primo cōſenſu ⁊ Hoſtienſis in ſumma amplexatur opinionem dicētem ꝙ hoc ſibi licet lite pendente etiam cum certus eſt de ſeruitute vxoris. ar. c. laudabilem: vt lite pendente nihil innouet̃. ⁊. c. inquiſitiōi: de ſenten. excō.

E Tum quia certus eſt hoc eſſet fornicari: Non etiam in dubio vt dicit cōmunis oīm doctoꝝ maxia ſubmittens ſe diſcrimini peccati mortalis: peccat mortaliter: iſte eſſet huiuſmodi: qꝛ in eiꝰ ptāte eſt amouere periculū ⁊ ita pro cōmodo ſuo cenſeret̃ ſe exponere: ⁊c̄. Secus forte vbi impedimētū amouere nō poſſet vt in ca. inquiſitioni: ergo oportet dicere ꝙ dubitans de ſeruitute vxoris: teneatur eam ducere ⁊ nō pōt ab ea iuridice abſolui muliere tempore medio exigere volēte debitū: qđ eſt cōtra oīm doctoꝝ opinionē: vel ꝙ in dubio nō teneret̃ reddere: ⁊ hoc ē ꝓpoſitū: idē currit in alijs vbi dubitatur: an mr̄imonium etiā tenet cōtractū inter perſonas legitimas ſub conditione caſtitatis ſeruāde: aut cōtra cōſuetudinē que ſcādalum generat: nondū approbatam per papā: de quo per Panor. de cog. ſpiri. c. ſup eo. ſi forte ponas vxorē nō velle de nouo cōſētire: ſed ſolū debitū. quaſi ex primo cō ſenſu req̄rere ⁊ ſic nō poteſt maritꝰ impedimentū amouere: ⁊ hoc idē iudiciū qđ de dubio impedimenti propter quod ſi ſit in re impeditur matrimonium. ¶Ad oppoſitum arguo: primo ſic: eger tenetur medico corporis obedire in his que medici iudicio neceſſaria ſunt ad ſanitatē cōſequendam: vt etiam in his que apud doctores ſub dubio cadunt an ſunt neceſſaria dū tñ conſtet ea non poſſe nocere: ergo ſimiliter obediendū eſt ſuperiori nō ſolū in his q̄ ſcimꝰ neceſſaria ad regimē ciuile politicū vel ſpirituale communitatis ſed etiā in dubijs cōſequentia tenet: qꝛ nō magis tenet̃ eger obſeruare debitū regimē ſanitatis quā q̄cūqꝫ alius debitū regimē politie ciuilis vel ſpiritualis. Añcedens patet qꝛ iure nature tenet̃ velle efficaciter ſanitatē ſibi ꝓcurare aut vitam cōſeruare quod quidē efficax velle non ſtat ſine amplexu oīm q̄ ſcit aut dubitat eſſe neceſſaria: ille eñi nō vult efficaciter infra quatuor horas perambulare viā a Louanio ad Mechliniā: q̄ cū poteſt fortius ambulare: tā lēte procedit: vt ꝓbabiliter dubitet an poſſet in quatuor horis viam perficere. Secundo ſic ſubuenire neceſſitati proximi ſimiliter ſeruare legē vitatiōis quoad excōmunicatum non ſolum cadūt ſub obligatione: cū F
certum eſt proximum neceſſitatem pati vel aliqueʒ excōmunicatum eſſe: ſed etiam dū cadūt ſub dubio: ergo ſimiliter in alijs p̄ceptis: dū dubiū eſt an actꝰ cadat ſub precepto de facto: ratione dubij eſt in obligatione. Antecedēs primo patet quoad primum qꝛ ſi obligaremur ſoluʒ ad eleemoſynam quando ſciremus eam proximo eſſe neceſſariam: rariſſime vel nūq̄ obligaremur ad eleemoſynam. Idē autē eſt ſi ſit corporalis aut ſpiritualis vt in correptiōe fraterna De ſcđo puta deuitādo excōmunicatū patet primo quoad ſeipſum: nā dubitans ſe excōmunicatū tenet̃ alios vitare ⁊ ſe diuinis non ingerere. vt in ca. illud dominus de cleri. excom. miniſtrāte. Quoad alium ſi dubitetur excommunicatus: patet etiam ꝙ in dubio debet vitare ſi ꝯſtet eum ſemel fuiſſe excōmunicatum: quia vt dicitur de ſententi. excom. cap. ſicut nobis talis debet vitare donec per literas aut alias docuerit legitime ſeſe eſſe abſolutum. ergo etiam in dubio ꝙ etiam anteq̄ conſtetcum aliquando fuiſſe excōmunicatū in dubio ſit vitandus: videtur ex hoc quia ſi publica fama eſt aliquem clericum ꝟberaſſe nec epiſcopus: nec aliꝰ debet ſibi cōmunicare donec ad arbitrium epiſcopi ſe purgauerit aut ad cautelā abſolutus fuerit. de ſen. excō. cū deſideres. vbi Panor. determinat ꝙ incontinenti eſt vitandus conformiter ad verba textus: iam certum eſt ꝙ fama nō facit plenam probationē. Et ita in dubio tenemur excōmunicatum vitare: quod intelligo ſine eius preiudicio: vbi autem excōmunicato fuerit ex vitatione preiudicium non tenemur ipſuʒ vitare: ⁊ i hoc caſu procedit opinio Innocentij: ꝙ fama tali exiſtente non tenemur ipſum vitare: niſi in mora purgandi fuerit aut in purgandis defecerit: pro quo facit cap. Nonne. viij. q. iiij. ⁊. c. multi. ij. q. j. Et licet ius antiquum allegatum hodie nihil probet quoad excommunicatum a iure vel homine generaliter: propter ſtatutum concilij conſtantiēſis: nihilominus currit de fama nunciante aliquem ſpecialiter excommunicatum ab homine denunciatum. Tertio ſic. quicunqꝫ exponit ſe diſcrimini ſeu probabili dubio peccati mortalis: peccat mortaliter: vt eſt communis ſententia omnium doctorum. Hinc cōcorditer aſſerūt

Univerſidad de Deusto Biblioteca

qui dubitat de peccato ſuo an ſit mortale vel venia⸗
le tenetur ipſũ cõfiteri ꝓpter dubiũ an cadit ſub le
ge cõfeſſionis q̃ tamẽ ſolum reſpicit mortalia ſcd̃m
Tho.xxj.diſt.iiij. de Palu. Bonauen. Bernar. ⁊c̃.
Et fundatur in illo eccleſiaſtici tertio. qui amat pe
riculum peribit in illo: ille aut amat periculum qui
cum poſſit ſecure agere: elegit illud de quo dubium
eſt an ⁊c̃. ſed in ꝓpoſito cũ dubitatur ꝓbabiliter de
aliquo an in illo teneamur obedire ⁊ certũ eſt lice
re: vt in illo obediat quis obediendo eſt ſecurus ⁊ nõ
A obediendo exponit ſe dubio: tenetur obedire qđ eſt
propoſitum. ¶ Pro deciſione premittendum eſt ꝙ
aliud eſt dubitare: ⁊ aliud eſt moueri ſcrupulo: vnde
regula magiſtralis eſt Quicũq; agit id de quo dubi
tat an ſit mortale peccat mortaliter diſcrimini ſe ex
ponens ſed contra ſcrupulos non licet: immo expe⸗
dit iuxta doctorum ſententiam frequẽter cõtra age
re: vt in via dei fiat homo robuſtus: ſolidus: ⁊ tran⸗
quillus: nõ trepidãs timore: vbi nõ eſt timor: ni for⸗
te timore inani cadat: vbi alias ambularet ſecurus.
Sed magna difficultas videtur ⁊ doctorũ varia ſen
tentia quid ſcrupulus cẽſeri debeat: contra quem
agere liceat timorato. ¶ Gerſon timoratorum cõſo
lator Cãcellarius Pariſienſis ⁊ ſacre theologie ꝓ
feſſor eximius ſentit omnẽ heſitationẽ formidinem
ſeu dubitationẽ eſſe: ſcrupulum cuius oppoſitum
magis credit aut eſtimatur a dubitante. vnde in tra
ctatu de penitẽtia inquirẽs que dubia peccati mor⸗
talis homo teneat cõfiteri: diſtĩguit triplicia dubia
hoc mõ. Aut q̃s credit magis ꝙ peccauerit morta
liter in hoc facto: ⁊ ſic tenetur cõfiteri vel conſcien
tiam deponere: aut dubitat ex quo ⁊ etiam tenetur
aut credit magis ꝙ non peccauerit cum dubio tamẽ
de oppoſito: ⁊ hoc dicitur ſcrupulus: ⁊ propter hoc
dubium non tenet: niſi aliunde teneatur: quãdoque
tamen expedit dicere: ſed ſepius contẽnere ⁊ contra
agere: preſertim habito cõſilio peritorũ. Et tracta
tu de preparatione ad miſſam conſideratione tertia
certitudo moralis ſufficiens ad celebrandum cõpa
tit: ſecũ vacillationem quandã aut heſitationẽ aut
ſuſpitionẽ ſeu ſcrupulos: ꝙ hõ ad hoc nõ ſit ſuffici
enter diſpoſitus aut aliquo ĩpedimẽto ligatꝰ ſit ⁊
ſi quis oppoſuerit dubitans de aliquo an ſit licitũ ⁊
ſtãte dubio id agẽs peccat: q2 ſe diſcrimini ſcienter
obijcit. Reſpõdeo inquit: cum domino Guilhelmo
Altiſſ. regulam hanc magiſtralem intelligendã eſſe
de tali dubio: quod eſt vehemẽs ⁊ magis vel ſaltem
eque inducit mẽtẽ credere: qđ eſt mortaliter illicitũ
ſicut quod eſt licitũ: Secus vbi mens inclinatur ꝑlꝰ
⁊ iudicat quod eſt licitũ q̃ȝ illicitum: q̃ȝ q̃ȝ non habe
at vſquequaq; certitudinẽ euidentẽ aut fixam: quia
nec hoc requiritur. Ex quibꝰ euidenter patet apud
hũc ſcrupulũ quãcũq; heſitationem aut dubitatio⸗
nem que ſtat in aliquo magis eſtimante vel opinãte
B ꝙ oppoſitũ ſit verũ. ¶ Oppoſitum ſentit bea. Tho.
quodlibeto. viij. q. xiij. cuius ſententia tanto credibi
lior videtur: quo ꝓ reſpõſione quodlibetica ad quã
omnes cõfluũt veritati exarande attentius inuigi⸗
laſſe creditur: vnde tractãs ibidẽ vtrũ habens plu⸗
res p̄bendas peccat eo ipſo ꝙ opiniones magiſtroꝝ
ſunt in contrarium inter cetera dicit. Si illa opinio
nõ eſt vera ſed magis contraria quam ipſe ſequitur:
tunc diſtinguendũ eſt. quia vel habet cõſciẽtiã de cõ
trario ⁊ peccat cõtra cõſciẽtiã quãuis non contra
legem aut non habet cõſcientiam de contrario: ſed
certitudinem ⁊ tamen in quãdã dubitationem indu⸗
citur ex contrarietate opinionũ ⁊ ſic ſi manente tali
dubitatione plures p̄bendas habeat: periculo ſe cõ
mittit ⁊ ſic procul dubio peccat magis amans bene
ficium temporale q̃ȝ propriam ſalutem. Si vero ex
opinionibus cõtrarijs in nullã dubitationem indu⸗
citſſic nõ committit ſe diſcrimini nec peccat: ex quo
manifeſte videt ꝙ iuxta beati Tho. ſententiã q̃ȝuis
magis credat vel eſtimet partẽ quã ſequitur eſſe ve
ram: nihilominus propter contrariã opinionem ali⸗
qua dubitatiõe moueatur nõ licet ei propter diſcri
men hoc operari: ſuppoſito etiam ꝙ nullũ ibi ſit diſ⸗
crimen ex parte rei ſed veritas. ¶ Cõfirmo hoc. po
namus gratia exempli medicus magis eſtimat pati
ẽti ſuo vinum mortem inferre nõ poſſe de quo tamẽ
propter aliorum contrariam opinionem dubitat ni
hilominus vt experiatur concedit ergo vinũ ⁊ inter
ficit: nullus dubitat apud diſtrictũ iudicẽ hũc reũ
teneri: ⁊ non alia de cauſa q̃ȝ ꝙ egrum periculo mor
tis expoſuit. Et ſi eñ mors ſecuta non fuiſſet: ipſe
nihilominus eque reus fuiſſet. ergo non licet agere
ptẽ dubiã que magis eſtimatur vera. ꝙ ſi hoc pericu
lum minꝰ veriſimile reprobamus in medico. quoad
mortem corporis: longe magis repudiãdum eſt con
ſimile periculum mortis aĩe: ꝙ ſi alicui videatur me
dicũ non deliquiſſe ⁊ tñ talis medici manibꝰ nollet
ſuam ſanitatem cõmittere: nihil aliud videt q̃ȝ ꝓba⸗
re circa alium quod damnauerit erga ſeipſum. Itẽ
q̃ ſcit aut ſcire debuit ex ſuo facto iniuriã aut iactu
rã veriſimiliter poſſe euenire: cẽſet culpa ſua dãnũ
dediſſe: de iniuri. ⁊ dam. dat. c. fi. ſed huic medico per
caſum veriſimile erat mortẽ eſſe ſecuturã licet minꝰ
veriſimile q̃ȝ oppoſitum: cũ in probabilibus dubijs
quelibet ps ſit veriſimilis. ſicut ⁊ probabilis licet
altera pars ſit probabilior ⁊ veriſimilior ergo nõ de
bet dici ſcrupulus cõtra quẽ liceat agere: oĩs for⸗
mido vel heſitatio qua hõ minꝰ mouet ad credẽdum
vt voluiſſe videt Gerſon. Sed eſt ſcrupulꝰ ꝯtra quẽ
licet agere: appẽtia vl' potiꝰ cã apparẽtie ex qua. ſ.
apparẽt que ſepe timorẽ pariter ⁊ pauorẽ incutiũt
que ſtat cũ credulitate: vel fide aut ſcientia oppoſiti
que tñ fides vel ſciẽtia excludit omnẽ dubitationẽ
⁊ formidinẽ oppoſiti: exemplũ credo mathematicis
aſſerentibus demonſtratum eſſe ꝙ triangulus habȝ C
tres angulos: ⁊c̃. contra quod ⁊ ſi adduceretur rõ
quam ſoluere non poſſem: non propterea hoc minꝰ
crederem. Sic in propoſito: ſi credo doctoribus aſ⸗
ſerentibus mihi aliquid licere: ⁊ ſi immergat in me
ratio probãs nõ licere: quam ſoluere neſcio ſi dictis
eorum: contra rationem fidem habeo. licite ago con
tra illã apparentiam vt cõtra ſcrupulum: ⁊ hoc eſti
mo principaliter intendiſſe Gerſon: q̃ȝ q̃ȝ ſm verba
extenſius locutus eſt: ſed ſi vento talium apparẽtia
rũ ceperimus dubitare. incipiemus ꝓculdubio con
tra agendo cũ petro ⁊ mergi. qui vt habetur Mat⸗
thei. xiiij. iuſſu domini ambulãs ſup aquas vt vidit
ventum validum veniẽtẽ timuit: ⁊ cepit mergi. cui
dñs cauſam cur mergeret explanãs: ait modice fi⸗
dei quare dubitaſti: quaſi diceret dubitatio tua eſt
cauſa deficiẽdi in opere: ſic patimur multas apparẽ
tias cõtra fidei articulos nobis ſepe inſolubiles ex
quibus tamen nequaq̃ȝ reuocamꝰ in dubium q̃ cre⸗
dimus. dubius enim in fide infidelis eſt de here. c. j.
ſi ergo propter apparentiam dubitaremus. non eſſe
mus in actu fideles. ¶ Dices fortaſſe multi ꝓpter
apparẽtias dubitãt in fide ſine pctõ. dicit ei doctor
ſubtilis diſt. xxiij. tertij ſententiarũ fides nõ exclu⸗

dit omnem dubitationem: ſed dubitationem vincẽtẽ
⁊ trahentem in oppoſitũ credibilis. Et ꝑ idez dicit
diſt. xxiiij. ibidẽ notitiam prophetarũ certiorẽ fuiſ
ſe fide: quia fides admittit aliquam dubitationẽ nõ
illa. Idem videtur ſentire. Jo. An. ⁊ poſt ipm Pa⸗
nor. c. j. de hereti. limitãdo illud ad dubitationem q̃
habet in ſe firmitatem vt ad perniciem ex quo ſequi
tur: ſi dubitatio ſtat cũ actuali fide multo magis bo
D na operatio: ⁊ dubitatio aliqua: an ipſa ſit licita ſta⸗
bunt ſimul. ¶ Dico breuiter indubitãter verũ eſt ꝙ
fides actualis ſeu ipſum credere nõ admittit ſecũ
formidinem vel dubitationem aliquam de oppoſito.
Alioquin nihil aliud foret fides noſtra q̃ȝ opinio: eſt
enim opinio cõceptio alterius partis: cum formidi⸗
ne de oppoſito: vt dicit Lincomeñ. in fine primi po⸗
ſterioꝝ ⁊ Auicenna ſexto naturalium. Hinc Hugo
de ſancto victore libro primo de ſacramentis: parte
x. q. ij. oſtendit fidẽ eſſe certitudinẽ animi de rebus
abſentibus: ſupra opinionem ⁊ infra ſcientiã conſti
tutam. Certitudo eſt: quoniam vbi adhuc dubitatio
ibi fides non eſt. Et ibi plus eſt fide ſtare: q̃ȝ mutari
eſtimatiõe. Et Auguſt. viij. de tri. c. v. vult ꝙ in his
q̃ ſunt fidei non licet dicere forte: quia dubitationẽ
importat: vñ ait ſalua fide: licet dicere forte virgo
Maria faciem habebat: forte aũt de ỽgine Maria
natꝰ eſt Chriſtus: nemo ſalua fide chriſtiana dixerit
¶ De dictis Scoti ſepe miratus fui: cum talem du⸗
bitationem etiam excludat opinio. tãdem ex cauſis
ſuis dicendi intelligentiam dicti repperi: quod ſcili⸗
cet fides non excludit dubitationem de modo verifi
cationis crediti: ꝓ quo ſcilicet fiat verificatio: vt pa
tet de multis creditis: que non intelligimꝰ ⁊ de quo
rum intellectu doctores fideles cõtrarie opinãtur
cuiuſmodi ſũt multi paſſus ſcripture: q̃ ꝓprijſſime
ſunt de fide: ſicut dicit Amb. illud Marie ad ange
lum. quomodo fiet iſtud: non fuiſſe verbum dubitã
tis: ſed modum inquirentis eius quod credidit: ſed
reuelatio intellectualis ſcripture non admiſit in ꝓ
phetis talem dubitationem ſignificationis in qua. ſ.
verba capiẽda eſſẽt: ⁊ hoc vult Scotus. Dubitatio
autem de veritate dicti ſiue magis ſiue minus appa
reat verum q̃ȝ nõ verum: excludit credere reſpectu
eiuſdem. Et ſic apud ipſum dubitantem cẽſetur vin
cẽs: ⁊ trahere in oppoſitum credibilis ſupple actũ.
¶ Pro intentione Jo. An. ⁊ Panor. ſufficit ꝙ ſub
ditus motus dubitationis circa articulũ fidei quẽ
explicite tenemur credere ſicut ⁊ ſubditꝰ motꝰ infi
delitatis ſolũ eſt pctm̃ veniale ⁊ ita ſtat cũ fide ha⸗
bitu repugnat nihilominꝰ actuali credere: ⁊ de illo
eſt ad propoſitum. ¶ Hac differẽtia ſcrupuli ⁊ dubi
E tationis p̄miſſa: ꝓ ſolutione q̃ſiti pono hãc cõcluſio
nez. Nulli licet agere de quo dubitat an ſit mortale
pctm̃ ſi certus ſit: ꝙ oppoſitum agendo nõ peccabit.
Qđ addo q2 ſi dubitet de vtroq; ꝯtradictoriorũ an
liceat: iã currit caſus articuli ſequentis. ⁊ extendo
hic agere ad omiſſionẽ: que etiã actus peccati dicit.
Hãc cõcluſionem ꝓbo. Primo ſic qui adhuc exiſti⸗
mat ſibi dubitandum de vita prioris cõiugis: nulla
tenus poteſt exigere debitum. vt dicit in. c. dominꝰ.
de ſecũ. nup. ſed hoc ſolum eſt: quia adhuc dubitat:
an hoc exigere ſibi liceat: ergo. ⁊c̃. ¶ Scđo ſic: nulli
licet magis velle ſeruare amorẽ creature: q̃ȝ dei. Ut
patet ex p̄cepto diligẽdi deũ ſup omnia: ſed qui pro
pter amicũ agit illud de quo dubitat an ſit mortale
vult magis ſeruare amorẽ illiꝰ q̃ȝ dei ex quo expo⸗
nit ſe periculo diſplicendi mortaliter deo: vt amico
placeat aut ſibiĳpſi quod exemplariter deduci poteſt
Si q̃s operat vt cõplaceat Petro: de quo dubitat
an diſplicebit Joanni cũ ceſſãdo ab opatiõe poſſet
in vtriuſq; gratia ꝑmanere: indubie diligit Petrũ
ſupra Joannẽ: Confirmat ſi medicus propter dele
ctationem velit ſumere cibũ de quo dubitat an ſibi
mortem inferret: indubie peccat. preferens delecta
tionem ſanitati proprie: ergo ſimiliter in propoſito
cum exponit charitatẽ dei diſcrimini interitus agẽ
do de quo dubitat an deũ ꝯſtituet ſibi inimicũ: vnde
Aug. amor meus pondus meum: eo feror: quocũq;
feror: ergo cenſebitur amor creature dominari: vbi
fortius impellit q̃ȝ amor dei ¶ Obijcies fortaſſe du
bitans ex cauſa leui ⁊ temeraria: poteſt licite cõtra
agere: cum vnicuiq; liceat ſue temeritati reſiſtere:
ne magis inualeſcens ipſum abſorbeat: iuxta illud
Pſal. cxxxvj. beatus qui tenebit: ⁊ allidet puulos
ſuos ad petrã: ergo male dr̃ indiſticte ꝙ dubitans
an factum ſit mortale: nõ põt hoc agere. Cõfirmat
tũ primo q2 de ſen. ex cõ. c. inquiſitioni dr̃ ꝙ ꝯſciẽtia
temerarie credulitatis exploſa poteſt quis reddere
⁊ etiã exigere debitũ cõiugale ſed illa expellit dum
q̃s incipit dubitare: ꝫ ⁊c̃. Cũ ſcđo. q2 dictũ eſt priꝰ
ꝙ licet agere ꝯ fortes appentias hoĩ inſolubiles: ꝫ F
a minori ẽt licȝ cõtra dubitationẽ nõ probabilẽ. Re
ſpõdeo nihil intereſt ad effectũ mortis ſpũalis infe
rẽde ex qua cã quis dubitet temeraria vel diſcreta:
ſed q̃liter dubitet: ſicut nec ex qua cauſa q̃s ſit eger
ſi ĩcurabiliter eger ſit: ſicut nec ex qua cauſa iraſcit
ſed qualiter: vt eñ iuxta ſñiam. Philoſophi p̄mo de
anima ex facili cauſa. quis grauiſſime iraſcitur vno
tẽpore: q̃ tempore alio ex magis ardua nequaq̃ȝ mo⸗
ueret aut deijceret a manſuetudine: ſic nõnunq̃ȝ ex
leuiſſima ⁊ maxie temeraria cauſa q̃s grauiſſime
dubitat: aut ſuſpicatur: ſed effectũ remedij conſeq̃n
di plurimũ refert: facilius nãq; ſoluitur ceteris pa
ribus temeraria dubitatio per contrariã fidẽ q̃ȝ ꝓ
babilis ⁊ diſcreta. Cũ igitur dicitur in argumento
vnicuiq; licet ſue temeritati obſiſtere ⁊ reniti: ⁊c̃. vti
q; verum eſt: ſed prudenter: non temere: hic autem
contra agẽdo temere renitit: quẽadmodũ ſi agat cõ
tra temerariã cõſciẽtiã: laborãdũ eſt igit ad temere
dubitationis vel cõſciẽtie depoſitionẽ ꝓpria inueſti
gatione aut alioꝝ cõſilio: ⁊ pro his qui ſacras lite⸗
ras non norũt: ſaluberrimũ conſiliũ eſt vt facile cre
dant peritorũ conſilio: maxime quoꝝ vita doctrinã
nõ reprobat: ne eis merito improperet illud Eſa. v.
ve qui ſapientes eſtis in oculis veſtris ⁊ corã vobiſ
metipſis prudentes an aũt poſſet eſſe tã exilis ⁊ re⸗
miſſa dubitatio de aliquo an ſit mortale: ꝙ delibera
te liceret ꝯtra agere: ⁊ an in hoc ſit differentia aliq̃
dubitationis a cõſciẽtia: an hec pari paſſu ambulãt
inquirit ſtudioſus pro quo ſeruit ꝙ vſus rationis
põt eſſe tã debilis: ꝙ cõſẽſus in mortale nõ eſt mor
talis vt in ĩperfecta vigilia contingit. Ad primã cõ
firmationẽ ex. c. inquiſitioni: dico intelligẽdũ eẽ de
depoſitione per actum cõtrariũ nõ ꝑ diſparatũ: cu
iuſmodi eſt actꝰ dubitãdi: alias ſe exponeret eſtima⸗
to ꝑiculo ſeu ꝑiculo quoad aĩȝ agẽtis. ¶ Ad ſcđaȝ
dico ꝙ nõ arguit a minori: ſed potius a maiori affir
matiue: q2 ex appentia occurrẽte: etiã quã quis ne⸗
ſcit ſoluere nõ habetur ꝑiculũ rei: cũ illa ex nr̃a opi
niõe nõ mutet nec ꝑiculũ eſtimatũ ſeu ad aĩm agẽtꝫ
vt ſit in dubitatiõe ſiue ſit temeraria ſiue ꝓbabilis ⁊
diſcreta: ex ꝯcluſiõe infero pro r̃ſiõe hoc correla
riũ. In dubio cũ certũ eſt licere quod p̄cipitur: te⸗

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

nemur obedire: quod itelligo de dubio apud animū
illius cui aliquid p̄ecipitur: non quia doctores alij
de illo dubitāt: ſi eīn̄ habeat eſtimationem rectā ſeu
veram ⁊ non moueť ex cōtraria doctorum opinione
ad dubitandum: non obligatur quouis modo obedi
re: ⁊ hoc ſenſu credo correlarium ſatis probatū eſſe
G ex concluſiōe. ¶ Ad rationes ante oppoſitum. Pri
mo ad primā: cuius vis ſtat in hoc: ſi p̄latus peccat
precipiendo ⁊ exequendo in caſu probabilis dubij:
alius non tenetur obedire. Nego aſſumptū: q2 ⁊ ſi
ſciam principem indicere bellū ſola libidine vlciſcē
di ſe. aut dominādi aut diuitias augēdi: ſi alias iuſta
cauſa ſubſit bellum gerendi: que cum non mouet: te
neor obedire: vt ſentire videtur Aug. libro contra
Manicheos. ſi humana cupiditate bellum geriť nō
nocet ſanctis: in quos non haber quiſq̃ poteſtatem
niſi deſuper datam. xxxij. q. j. quid culpatur. ¶ Fal-
lor ſi ita non precipit Apoſtolus: ſerui ſubditi eſto
te in omni timore dominis: non tantū bonis ⁊ mode
ſtis: ſed etiam diſcolis. j. Pe. ij. Nec hoc eſt diſcolū
fouere: aut in caſu illicito furioſo gladium reddere
aut conſenſu cooperationis in peccatum conſentire
ſed actum debitum: ne proximum deterius illaqui-
et libenter exoluere: ſicut ſi legitima debita ſoluat
ei quem ſcit pecuniam menſe funebri applicaturum
aut cum ſcortis conſumpturum: immo vt bene dicit
Tho. xxxij. queſti. iiij. liceret furioſo reddere gladi
um: quando maius periculum timeretur nō redden
do: ⁊ in hoc forte fundatur. c. debitores de iureiur.
Et ad probationem cum primo poniť per ſimile de
dubio rei poſſeſſe dico primo q talis non eſt in bona
fide. quia non credit rem ſuam eſſe: ſed ex iuſta cauſa
vt ponitur dubitat: nec probat oppoſitū ca. ſi virgo
quia loquitur de ignorantia praue diſpoſitiōis que
eſt error: quo crediť eſſe verum quod falſum eſt. qui
autem de iure dubitat: non errat hoc modo. Quod
ſic loquitur patet per illud quod ibi parificat igno
rantiam poſſeſſoris ⁊ virginis nubentis alieno viro.
quod virgini nequaq̃ licet quū dubitat. vt patet ex
ſepe dicto capi. dominus. Credo tamen nō ſolū du-
bitationem: ſed etiam malam fidem tempore medio
ſimul ſtare cum preſcriptiōe etiam de iure canonico
⁊ terris etiā eccleſie ſubiectis. puta ſi tempore quo
ſcit aut dubitat rem ſuam non eē: eſt animi reſtituē
di: cōſtituto quis ſit verus domin9 rei ⁊ interī ſubi
to impedit9 negotijs celerrimis bellorum aut alijs
non reſtituit ⁊ poſt credit ſuam eſſe: ibi enim non eſt
peccatum mortale. Et. c. qm̄ omne. non derogat le
gib9 aut cōſuetudinis locorū. niſi quatenus abſque
mortali peccato ſeruari nō poſſūt: vt patet ex tex.
⁊ idē eſt ſiue ſit fides ſubita ⁊ nō p̄manēs rei aliene
ſiue dubitatio de qua glo. ¶ Secundo dico q in tali
H dubio licite pōt retinere rem poſſeſſā. donec cōſtare
poterit quis ſit verus domin9. cum idē liceat: ſi ha-
beat certam fidē vel ſcientiā: q res ſit aliena ⁊ igno
ret cuius ſit propter diſcrimen preiudicādi vero do
mino: qđ imminet ex celeri reſtitutione: puta ſi ali9
conſumet bona: aut ſi aliter nō eſt ſoluēdo: ſi nihilo
minus conſtare non poſſet cuius ſit: tenetur ſe exone
rare: erogando pauperibus vel eccleſie cum p̄teſta-
tione ſi inueniatur verus dominus. q illi teneanť tā
tūdem reſtituere. Sed in caſu noſtro de obedientia:
vt nūc ipſum tractamus nullius alterius p̄iudiciū
imminet. ⁊ ita non licet ibi obedientia differre aut
denegare. Et cū vlterius aſſumitur. Quādocūque
ipſum precipere eſt alicui peccatum ita q nō lic3 ei

p̄cipere aut p̄ceptum exequi non tenemur obedire.
Pro quo adducitur illđ Tho. de voto ſimplici vni
us coniugis: cui alter non tenetur debitū reddere.
Dico que ad veritatē cum ratio illiciti prouenit ex
parte actus: puta quia ille in ſe iuſtus eſt ⁊ hoc ca
ſu p̄cedit glo. Aug. ad Rom̄. xiij. qui poteſtati reſi
ſtit. ⁊c̄. Si iubet quod nō licet: ⁊ allegať. xj. q. iij. nō
ſemper. ⁊. c. ſi dominus. Sed ſi ratio illiciti prouem
at ſolum ex conditione agentis: puta quia contra cō
ſcientiam ſuam dubitationem vel votum aut iura-
mentum. hoc non oportet: vt ſolet fundari in capi.
manifeſtū: xxxiij. q. v. Quod autem dicit Tho. non
teneri reddere poſtq̃ ali9 votum ſimplex emiſit eſti
mo magis q hoc dixerit aliorum opinionem referē
do q̃ iuxta ſententiam determinando: ſicut quod in
eadem ſolutione dicitur de profeſſione: ante finem
anni probationis in ordine mendicantium: quia ſic
cōtracto matrimonio ⁊ conſummato per eos quorū
vterq̃ voto ſimplici ligatur neuter poſſet licite de-
bitum reddere: quia tenentur etiam contracto m̄ri-
monio q̃tum licite poſſūt votū ſeruare: ſi ergo neu
ter alteri tenetur: ſequitur q nullus eorū licite po
terit alteri debitum reddere. dico igiť q matrimo-
nio cōſummato vter q̃ teneť alteri debitū reddere:
ſiue vterq̃ fuerit voto ſimplici ligat9 ſiue alť puta
exigēs tm̄: quā opinionē ſuſtinere videť glo. xxvij. q
. j. ſi q̇s. ⁊ hoc niſi votū vni9 p̄ceſſerit de cōſenſu alte
rius: q2 tunc nō ſolū illicitū exigeret: vex reqreret
nō debitū: hoc p̄bo expſſa intētione Aug. in epiſto
la ad ediciam ⁊ poniť. xxxiij. q. v. quod deo: vbi hor-
tať eam: vt inſtantiſſime p̄ſeueret in voto: quod vna
cum marito iam lapſo emiſit: addens ad quod te nō
exhortareť: niſi q2 tibi ad hoc ipſe conſenſerit: nā ſi
nunq̃ tenuiſſes eius aſſenſum nullus te defenderet
numer9 annorū. ergo non obſtāte voto mariti. ſi ipm̄
ſine ipſius cōſenſu vouiſſet: nō poſſet licite denegare
debitū: ⁊ quo ad hoc idē iuris eſt de vtroq̃ viro ſc3
reſpectu femine: ⁊ ecōtra cū ſint in poteſtate corpo
rū pares: vt dicit gratia. eo. c. ⁊. c. manifeſtū ⁊ gloſ.
nūeri. xxx. q̄ ſumpta eſt ex Aug. ¶ Ex hoc videri p̄t
habita iuſta cā debellandi: ſi princeps deo vouerit
nūq̃ de hoc ſumere vindictā: niſi aliter. quoad hoc I
populū ſuū abſoluerit ab obediētia: an ſubdit9 poſ
ſet ⁊ teneať ſibi opē ferre in bello. ¶ Ad ſcđm cum
dr. ſic nullū eēt p̄babile dubiū an certo p̄cepto tene
amur obedire: nego ſeq̄lā. Et ad p̄bationē reſpōdeo
qđ nō eſt certū quēlib3 in tali dubio debere obedire
rōne dubietatis: ſed ſolū dubitātē: ⁊ ergo ſi q̇s nō
dubitet ⁊ agit partē licitā quā credit licere: nō pec
cat ſecus ſi ſit in errore: q2 tūc poniť agere ꝯ legē ⁊
peccabit: niſi ignorantia eū excuſet: ſi negās obediē
tiā: cū recte eſtimet ſibi licere: audiat doctos aſſere-
re q teneať: tales inq̃ qđ9 merito deberet credere vl'
ad min9 de facto ſuo dubitare nō poterit ſine magna
temeritate in ſua fide ⁊ eſtimatiōe remanere: op3 ei
boues arare ⁊ aſinas iuxta eas pabulū q̄rere: nō ſe-
orſum ⁊ ſegregatim a bob9. ¶ Ad tertiū dico ſicut K
detētio alieni eſt licita dn̄o volēte actu elicito vel de
bito vt pulchre dicit ſcot9 di. xv. iiij. Ita in p̄poſito
denegatio obediētie. quā alteri teneť q̇s p̄ſtare i du
bio ſit licita: ſi ſuperiori placeat vl' placere debeat vt
nō obediať: cū & in dubio ſ̄uitutis ex obediētia tm̄
p̄iudiciū imineat ei cui p̄ceptū ſit vt puta fornicādi
vl' eā p̄petuo p̄ vxore tenēdi vt ſup̄ior debeat ſtare
ꝯtēt9 ſi nō obediať. dico cū b. tho. ⁊ alijs qđ nō teneť
obedire idē ē de eo q̇ ꝯdixit ſub cōditiōe caſtitat3 ſer

uande poſtq̃ incepit dubitare an conſenſus talis ef
ficeret matrimonium ⁊ alias non vult remanere cū
illa. Quod aūt ſuperior ſit contentus actu debito:
patet quia alias non pateret tali via recedendi iuri-
dice ſine peccato medio ab vxore vt probat argumen
tum: ⁊ hoc vxore ſibi volēte adherere ⁊ debitum exi
gere. ¶ Secundum pūctum. An actus qui dubitať
probabiliter eſſe peccatū mortale: cadit ſub obediē-
tia vel obligatione. ¶ Et arguo ad partem affirma-
tiuam. Primo auctoritate Augu. libro contra ma
nicheos. vbi dicit iuſtus ſi forte etiam ſub rege hoī
ne ſacrilego militet recte poteſt iubente bellare: ſi vi
ce pacis ordinem ſeruans: quod ſibi iubetur vel non
eſſe cōtra dei preceptum certum eſt vel vtrū ſit cer
tum non eſt. xxiij. q. j. Quid culpatur: ergo in p̄ba-
bili dubio peccati mortalis licet obedire. q ſi licet in
dubio tenemur: cum tota cauſa reuelans nos ab ob
ligatiōe obediendi eſſet dubium talis actus vtrū ſit
mortalis vel non: tenet cōſequētia: quia cum dubi-
tatur certum non eſt eſſe contra dei preceptum. iam
iuxta allegata verba Auguſtini tunc licite obedit.
tum quod precipitur. ⁊c̄. ¶ Secundo ſic: coniunx
dubitans de matrimonio an teneat vel non propter
dubium de vita prioris cōiugis tenetur debitū red
dere. Ergo in dubio peccati mortalis tenetur quis
obedire: conſequentia tenet: quia non teneretur ad
hoc coniunx ad exactionem coniugis: ſi non etiā ſub
ditus ad preceptum ſuperioris: Antecedens p̄ba-
tur expreſſa determinatione eccleſie de ſecundis nu
ptijs. c. domin9. vbi diciť. Qui de morte prioris con
iugis adhuc ſibi eſtimat dubitādū: ei qui ſibi nupſit
debitum non neget poſtulanti: quod a ſe tamē noue
rit nullatenus exigendum. ¶ Tertio quedam viden
tur apud doctores dubia neutra de cōtradictorijs.
ad quod ipſorum ſumus obligati ſeu quod liceat. er
go ſaltem ſi accidat ibi preceptum pro altera parte
neceſſe erit in tali dubio obedire: cōſequentia tenet
quia ibi priuſq̃ preciperetur pars illa erat eque du
bia: ergo poſtq̃ precepta fuerit niſi quis obediat ex
ponit ſe periculis pluribus. puta p̄iculo peccati ex
dubio: de contradictorijs quod eorum liceat: ⁊ peri
culo inobedientie. Antecedēs probatur exemplari
ter de cōſēſu metu mortis extorto: an ſufficit ad ma
trimonium. vt patet per doctores. xxix. di. quarti ⁊
licet cōmunior ſit opinio p̄tis negatiue: alia tamē
non videtur minus probabilis. ⁊ defenſatur p̄ doc.
iuris canonici. in. c. cum locum de ſpō. in ca. inter ce
tera. xxij. q. iiij. Si igitur poſt hoc contrahat cū alia
in facie eccleſie: quam cognoſcat dubium eſt: an ſecū
dum teneat. ſi ergo ibi accedat preceptum videtur:
obligari adherere ſecunde. ¶ Item probleuma neu-
trum videtur an matrimoniū contractum cōtra cō
ſuetudinem loci (que ſcandalum generat) nondum
approbatam a papa tenet vel non de quo per Pano
rm. ⁊ alios: in. c. ſup̄ eo. de cogna. ſpirituali. Ad op-
poſitum arguo. Primo ſic. votum aut iuramentum
non ligat ad actum in p̄babili dubio peccati morta
lis: ergo nec quodcūq̃ ſuperioris preceptum: tenet
conſequentia quia fortius ⁊ efficacius obligāt illa
q̃ preceptum ſuperioris. Antecedēs patet. ſi quis
iuret pro bono patrie ne maneat ſine certo ſucceſſo
re quolibet menſe ſemel exigere debitum coniugale
donec vxor impregnata fuerit. ſi tali egritudine la-
boret: q ſine probabili diſcrimine vite hoc nō poſſet
non teneretur iuramētum ſeruare. Item ſi interea
oriatur probabile dubium de impedimento affinita

tis aut conſanguinitatis inter ipſum ⁊ vxorem: cer
tum eſt quod nō tenetur cognoſcere aut ſaltem exi-
gere quod tamen iurauit: quia ad hoc non potuit iu
ramento obligari. Et conſtāte dubio voueat: aut iu
ret iuramentum eſt temerarium: ⁊ periurium carēs
iuſtitia. Jam q preſens impediret votū aut iuramē
tum: hoc in voto vel iuramēto prius facto intelligi
tur exceptum. ¶ Secundo ſic ad cuius preceptū nō
licet ſe ſcienter morti exponere ad eiuſdem p̄ceptū
non licet ſe probabili dubio ſeu periculo mortis ex-
ponere. Ergo ad nullius p̄ceptum licet ſe periculo
ſeu dubio mortalis peccati exponere: conſequentia
tenet quia ad nullius preceptū poſſet ſe ſciēter pec
cato mortali: ſeu morti anime exponere e pari paſſu
currunt certa mors ⁊ periculum ſeu dubium p̄ba-
bile mortis anime: ſicut in morte corporis aſſumit
argumentū. Antecedēs p̄bať: q2 illa eſt cauſa qua
re vxor non tenetur furioſo debitum reddere cū cor
poris periculo: ſecus ſi ſine eo vt dicit Ricar. xv. di.
iiij. ar. iiij. itē tradit doctor ſubtilis p̄ regula. xxxij
diſt. iiij. vbi eſt probabile p̄iculum de extinctiōe fe-
t9 vel q fiat obortus aut naſcatur p̄les leproſa cū
aliter poſſet ſuſcitari ſana: nō teneť vxor debitū red
dere: quod euidenter fundatur in illo leuitici. xx. q̇
coierit cum muliere in fluxo mēſtruo ⁊ reuelauerit
turpitudinem eius ipſaq̃ ap̄uerit fontem ſanguis
ſui. interficientur ambo in medio populi ſui. Itē an
tecedens videtur fundari. ij. regū. lxxxij. vbi Dauid
qui prius aquā concupierat allatā cum p̄iculo cor
poris reſpuit. ita inquiēs: num ſanguinē hominum
iſtorum bibā: qui profecti: ſunt ⁊ animarū periculū
bibam libans eā domino: quaſi diceret non licuiſſet
mihi hoc caſu p̄iculum corporis ſicut nec mortē pre
cipere. ideo ne temeritatem tanq̃ virtutem p̄bā: re
cuſo bibere. irratiōabile autē videtur q ad exactio
nem teneatur coniugale debitum ſoluere: cū p̄babi
liter dubitet an actus ipē cōiugalis erit fornicatio
⁊ nō teneреť cū p̄babil'r dubitať an actus ipſe erit
iniu pſius aut fetus extinctio: cum ibi ſit etiā ſolū
dubiū ipedimenti. ⁊ nō certa ſcientia. ¶ Tertio: ſi il
lud p̄cipiat operari p̄pheta qđ eius precepto nō in
teruenientе eſſet pctm̄ mortale. nō tenemur ei obe-
dire: donec certiſſime oſtēdat ſe miſſum a deo ⁊ eſſe
domini p̄phetā ⁊ nō in dubio p̄babili: ergo ſimiliť
nō tenemur ad exactionē cōiugis de quo p̄babiliť
dubitam9. an cōiunx ſit actū exercere qui ſine eius
exactiōe eſſet nobis mortalis p̄pter dubiū fornica
tiōis ⁊ idē iuris videť reſpectu ſup̄ioris ī ſubdito.
Aīs p3 p̄ illđ. iij. regū. xiij. vbi Gad p̄pheta: q2 ci-
to credidi pſeudo p̄phete fugiēti a ſe domino man-
datū habere quaten9 Gad reductū paſceret in Be-
thel ⁊ ſic expiraſſe p̄ceptū prius Gad de ꝯrio factū
a leone p̄cuſſus: interijt. vt inter prādēdū idē p̄phe
ta qui eū reduxerat: ſibi p̄nunciauit in ſermone dn̄i:
hinc dn̄s Altiſ. tractās illđ. iij. regū. xx. cū dixit mi
cheas in ſ̄mone dn̄i p̄cute me nolēti penā p̄nūciauit
q2 inq̇t noluiſti audire vocē dn̄i ecce recedes a me:
⁊ p̄cutiet te leo. đt gn̄aliter vex qđ in his q̄ ſūt ꝯtra
dei mādata debeat expectari: donec habeatur certū
ſignū de p̄pheta vel diſcretiōe ſpirituū. j. Jo. iiij. p̄
bate ſpūs ſi ex deo ſint. qm̄ m̄lti pſeudo p̄phete exie
rūt in mūdū. ⁊ iō dicūt do. Abrahā nequaq̃ tētaſſ3
īmolare filiū ſuū ſi nō certiſſim9 fuiſſet de dei reuela
tiōe Altiſ. ibiđ. ⁊ Tho. ſcđa ſcđe. q. xvij. art. v. idem
p3 ex ꝟbo ſal. Jo. xv. ſi op̄a nō feciſſē ī eis q̄ nēo ali9
fecit pctm̄ nō hērēt: itaq ſola certitudo atteſtatio

Univerſidad de Deuſto
Biblioteca

ſis miraculorum ⁊ non probabilis dubietas arguit
iudeos infidelitatis: ergo ſimiliter de ꝓpheta quo-
cūqꝫ alio. Cum etiam quia niſi neceſſe eſſet obedire
dyabolo precipienti immolationem filij aut depre-
dationem iniuſti hominis: quando ſubtilibus ſignis
appareret vt probabiliter dubitaretur eē. Chriſtꝰ
an tunc ipſum adorare: cum probabiliter dubitat᷑
an ſit ille cui latria debetur: quod non licet: etiamſi
portentum predixerit: ⁊ euenerit vt fūdat Aug. in
illo Deut. xiij: ſi ſurrexerit in medio propheta: ⁊c.
vt patet. xxvj. q. v. c. nec mirum ergo ſimiliter: cum
probabiliter dubitatur aliquis eſſe maritus aut p̄-
latus nō debetur ſibi actus qui ſoli ꝟo marito aut
p̄lato ratione coniugij aut p̄latiōis debetur. ꝓpter
dubium probabile de actu. ❡ Pro ſolutione primo
vidēdum eſt. quid liceat homini agere per ſe aut ad
preceptum prelati cum probabile dubium eſt de cō-
tradictorijs quod eorum liceat. Secundo quid ad
preceptum prelati cum alterum tantum ante prece-
ptionem eſt dubium an liceat: ⁊ oppoſitum certū eſt
licere. Quoad primum dico ꝙ iuſta ſtatera librāde
ſunt rationes vtriuſqꝫ partis: vt que pure rationis
acumine comperte fuerunt validiores (ceteris pari-
bus) vincāt etiam affectum: vt eis obediatur. ❡ Ad-
do notanter ceteris paribus: quia ſi alterum effica-
cius probetur veniale: ⁊ contradictorium minus ef-
ficaciter mortale eſtimo ꝙ licet ſubire veriſimilius
ꝑiculum minoris peccati: vt vitetur minꝰ veriſimile
periculū grauioris: cuius ſimile eſt in ꝑiculis amit-
tēdi facultates aut membra minus aut maius. Aſ-
ſignare autem in ſingulis quo gradu grauitas pec-
cati preponderare debeat veriſimilior in ꝑiculo mi-
noris peccati aut ecōtra nō cadit ſub arte: ſꝫ de his
docet prudentie conſilium ⁊ vnctio quomodo doct.
dicunt de honeſto neceſſario ⁊ debito attendēdis in
elemoſynis faciendis vel exhibendis beneficijs quā-
do vnum alteri debet preferri: quod ſumptum videt᷑
ex philoſopho quarto Ethicorum. ❡ Principale ꝓ-
batur quia ſtante equalitate peccati vtriuſqꝫ ſi ꝓ al-
tera fuerit efficatiores rationes: ibi eſt maius peri-
culū: ⁊ ita partem illam agendo ſubmitteret ſe ma-
iori ꝑiculo verbi gratia. maior. xiiij. annis infra an-
num probationis profeſſus ordinem mendicantium
⁊ ſtatim poſt exiens cōtrahit matrimoniū ⁊ cōſum-
mat hic penitens facti dubitat an poſſet vxori poſtu-
lanti debitum reddere: conſulit Beatum Tho. quē
repperit quarto ſentētiarū. diſt. xxvij. in ſolu. ad vl.
dicentem ꝙ talis profeſſio non ſoluit matrimoniū
non conſummatum: quemadmodum nec votum ſim-
plex: ſed vt dicit habetur pro nulla: iuxta decretalē
nouam. Ex quo euidēter ſequit᷑ eam etiam nō poſſe
dirimere matrimoniū poſt cōtractū. quod repperit
de facto conſuluiſſe doctores Bononieñ. vt refert
dñs Antho. c. ruſus. qui cle. vel vo. quos etiā ſeq-
tur dñs Angelus in ſumma que vulgo angelica no-
minatur ⁊ ita horum opinio eſt: ꝙ licite pōt debitū
reddere. ❡ Pro oppoſito repperit dominū Pe. de
Palu. diſt. xviij quarti dicentem ꝙ profeſſio tenet᷑
⁊ obligatur religiōi in gñe: ita ꝙ ſit monachus: exq̄-
rit fundamenta vtriuſqꝫ opinionis ⁊ tandē repperit
fundamētū prime eſſe: quia talis profeſſio non obli-
gat religioni cui primo facta eſt. ſit gratia exēpli
ordinis minorum: iam votum non dirimit matrimo-
nium poſt contracum niſi ſit ſolenniſatum per ſacri
ordinis ſuſceptionem vel promiſſionem tacitam vel
expreſſaꝫ factam alicui de religiōibus approbatis.

vt dicitur. c. vnico de vo. libro ſexto. ⁊ ſic non videt᷑
eſſe in propoſito. cum nō ligetur alicui certe religio-
ni: quod fundamentum videtur eſſe inefficax. Nō ei
ſequitur ex ꝓfeſſione facta nō ligatur religiōi quā
ꝓfeſſus eſt: ergo non fecit profeſſionem alicui de re-
ligionibus approbatis: etiam ſolenniſando ſufficiē-
ter votum ad effectum dirimendi matrimoniū poſt
cōtractū: nam qui in religione nō mendicantium
infra annum ſuſcipit habitum profeſſorum: tacite
profeſſus eſt: vt in. c. conſtitutionem de regularibꝰ
libro ſexto: ex qua tamen: vt ibi dicitur non obliga-
tur illi religioni: ſed religioni in genere: de quo ta-
men dicit Joannes Andre. Si cōtrahat nihil facit
⁊ poſt ipſum Panor. in. c. conſulti. extra de regula-
ribus: quāq̄ reprobet ibi ⁊ forte male cōmune opi-
nionem Innocentij Hoſtieñ. Joan. Andree. ⁊ gñā-
liter omnium preter dominum Cardinalem quem
in hoc ſequitur de eo qui abſolute vult mutare vi-
tam ⁊ ſumit habituꝫ nouitiorum eſtimo quod talis
ſecure nō obſtante ſua dubitatione poſſet negare de-
bitum: ſequendo opinionē de Palude quod poſſet
exemplificari. teſtator diſpoſuit in teſtamento vt ſa-
tiſfactis omnibus legitimis debitis: remanēs diſtri-
buatur pauperibus cōſtat legitime executori: q nō
de omnibus ſoluerit decimas: ibi propter dubiū de
decimis. ⁊c. ❡ Item epiſcopus precepti detegi per-
ſonam que deliquit: que dum cōfiteretur: non peni- B
tuit: dubitat ſacerdos: an teneatur propter opinio-
nem Juriſtarum in capitulo omnis vtriuſqꝫ ſexus
de peni. ⁊ re. ⁊ aliorum cōtrariam. ❡ Si vero poſt de-
bitum examen rationes appareant eque efficaces re-
ſpiciienduꝫ eſt ad grauitatē vtriuſqꝫ partis vt quod
eēt grauius peccatū: declinemus minori nos ſubdē-
do vt vult conſilium toletanū. xiij. diſt. duo mala. ⁊
Grego. eadē diſtin. c. nerui: ſi vero rationes fuerint
pares ⁊ peccatorum equa grauitas: in omnino pari-
bus locus videtur gratificationi. Si tamen ex affe-
ctu ſe ſentiat ad alterum magis inclinatum: tutius
videtur vt illi ſe ſubmittat ad quod minus inclinat᷑
eo ꝙ affectio ſemper facit plus apparere: que pro ſe
faciunt: ⁊ ita rectum iudicium impedit. Hoc vltimo
caſu obediendum eſt indifferenter in ea parte q̄ pre-
cipitur. Si rationes pro vna parte ſint efficaciores
in equalibus peccatis: aut pares inequalibꝰ: eiuſdē
tamen generis puta mortalis venialis: ſi p̄cipiatur
ps periculoſior: id eſt grauior in qualitate peccati
aut minus probabilis nū tenetur obedire. quia con-
tra legē nature p̄cipit qꝛ iubemur in periculis pec-
catorum ſemper minima ſumere: niſi ſuperior talis
fuerit vt eius p̄ceptio vim auctoritatis habeat faci-
ens alterā partē plꝰ vel eque appere vt pōt eē rōne
doctrine ⁊ ſctitatis ſimꝉ cōcurrentiū: vel rōne iñfe-
ctibilitatis: vt tenet᷑ de cōſilio gñali. nec q̄s iſto mō
agēs dubium amat ꝑiculū: quia nō cēſet᷑ amare: niſi
cū liberū eſſet ei tale ꝑiculū euitare ſine incurſu al-
teriꝰ maioris vel equalis. ❡ Quoad ſcdm videlꝫ cū
alterū ꝯdictoriū tm̄ cadit ſub dubio an licet: ⁊ hoc
p̄cipit᷑ vꝉ tāq̄ debitū exigit᷑: aliq̄n credidi diſtiguē-
dū puta vel eſt dubiū licere ꝓpꝛ dubietatē circūſtā-
tiaꝝ q̄ labefaciūt vꝉ iuſtificāt actū vt i actu debellā-
di qꝛ dubitat᷑: an ſubſit iuſta cā: vꝉ in mr̄imonio qꝛ du-
bitat᷑ an ſubſit ipedimētū ⁊ ꝙ i illis tenemur obedi-
re iuxta Aug. ſniam in dicto. c. quid culpat᷑. ⁊ deter-
minatione eccleſie in dicto. c. dñs ꝓ quo etiā allega-
ri ſolet. c. quiſitioni: de ſen. excō. aut eſt dubiū iuris
cognitis rei nature ⁊ omībus circūſtātijs vt in pro-

blematibus doctorum eſt de hoc: an aliquid liceat
an non: ⁊ ꝙ in tali dubio licet negare obedientiam:
tanq̄ in illicito non cadente ſub obedientia. ❡ Sed
diligentius examinans non repperi in hoc eſſe diffe-
rentiam: quia dubietas iuris non arguit periculum
rei: ſed ſolum quo ad animum dubitantis. Nam ſi ra-
tiones alterius opinionis nō inducant eū in aliquā
dubitationem ⁊ vacillationem mentis: non peccat
ratione dubij. Exemplum de ſolutione integre deci-
me predialis: de qua cōmuniter Juriſte: ⁊c. vide pa-
nor. in. c. aliquibus de decimis. Sicut ſi cauſa ꝓba-
bilis ex qua videtur impedimētum matrimonij fuiſ-
ſe non moueat maritum ad dubitandum. puta qꝛ cō-
fidit probitati vxoris . quamuis iam ſciat vxorem
fuiſſe illam quam ante matrimonium vidit cum con-
ſanguineo ſolam cum ſolo: nudam cuꝫ nudo: nō pec-
cat ratione dubij: etiam exigendo debitū: licet poſ-
ſet vtrobiqꝫ accidere. quid peccet contra legem igno-
rantia ipſum non excuſante: vt cum talis eſt: qui te-
netur ex illis cauſis credere vel ad minus ꝓbabilit᷑
dubitare: ſicut ſi opinio medicorum non faciat egrū
imperitum medicine. dubitare quod hoc ſit ei morti-
ferum: quod maxime appetit: non propter hoc excu-
ſatur a ſui ipſius nece ⁊ interfectione: ſi contra p̄ce-
D ptum eorum comedat. ❡ Dico igitur in faciendo
aliquam differētiam dubij iuris a dubio propter cir-
cunſtantiarum dubietatem pro concluſione, reſpon-
ſiua: Quod nullus dubitās de actu an ſit mortalis:
an non licite obedit ipſo ſic dubitante. probo ſic: qꝛ
nullum ſuperioris preceptum liberat ſeu eximit ho-
minem ab obſeruatiōe iuris diuini vel naturalis: ſꝫ
agere contra dubitationem peccati mortalis eſt iu-
re nature prohibitum: ſicut agere contra conſciētiā
peccati mortalis: ergo nulli licet ſic obedire. minor
patet: quia circumſcripta omni lege poſitiua dei ⁊ ho-
minum adhuc quodlibet talium eſſet mortale pecca-
tum. Conſequentia tenet: quia hoc eſſet obedire cō-
tra p̄ceptum negatiuum iuris nature ⁊ p̄cepta ne-
gatiua obligant ſemper ⁊ ad ſemper. Preterea qui
probabiliter dubitat de ſeruitute vxoris: non tenet᷑
ei etiam mandāte eccleſia reddere debitum. vt dicit
Tho. ſimiliter Ricar. diſtin. xxxvj. iiij. ⁊ eſt meo iudi-
cio neceſſario ſic dicendum: vt patet ex allegatis in
ij. ar. j. arti. ergo a maiori non tenetur cum probabi-
liter dubitat an actus erit fornicatio. conſequentia
tenet quo ad primū: ſm doct. non tenetur: qꝛ ſic vel
fornicaretur vel ſibi preiudicaret: quo ad tempora-
lem obligationem: ſi eam maritali affectu cognoſce-
ret. Cum ergo propter periculum anime tenet᷑ mul-
to maiora preiudicia ſubire vt ſcilicet periculū ani-
me euadat ſequitur ꝓpter tale periculum ipſum nō
teneri. iuxta regulam ſi vinco vincentē te. multo for-
tius vinco te. le. de acceptatiōibus. ff. de diuerſ. ⁊ tē-
porali. p̄ſcrip. Et quid ſtultius q̄ in dubio ſeruitu-
tis ſi vxor velit vxorio affectu ipm̄ cognoſcere ⁊ nō
ſolū quaſi ex primo conſenſu: ꝙ tunc nō teneatur. ⁊
tenetur vxore volēte ⁊ petēte debitum quaſi ex pri-
mo conſēſu ſolum. ex quo ſic ſolum eēt ꝑiculum for-
nicationis ⁊ non p̄iudicij tēporalis. Et ne ſolus exi-
E ſtimer hoc calle non trito incedere: ⁊ rationibus no-
uiter emergentibus docto. ſententiam pro meo affe-
ctu trahere repugnantem: allego probatiſſimū illū
theologum dominū Guilhelmū altiſſido. qui tertia
parte ſumme ſue agens de perplexitate operationū
querit quid ſi dubitet an ſit ſua: ea petente debitum
ſi reddat peccat mortaliter: qꝛ dubitat eā eſſe ſuam

⁊ ſi non reddat ſimiliter: reſpondetur recurrēdū eſt
ad epiſcopum dū tamē dubitauerit reddere non de-
bet hec ille. ❡ Obijcies fortaſſe ⁊ ſi forte poſſes ne-
gare ꝙ eccleſia determinat in dubio peccati morta-
lis eſſe obediendum: nequaq̄ tn̄ inficiari poteris ꝓ-
babilem doctor. opinionem hoc tenere. vnde beatus
Tho. xxxviij. diſt. iiij. in fine dicit: ꝙ ſi cauſa facit cer-
titudinem de vita prioris viri nec debet reddere nec
exigere. ſi probabilem dubitationem debet reddere:
ſꝫ non exigere: ſi autē ſit leuis ſuſpitio pōt vtrunqꝫ
licite facere: quia debet illā cauſam potius abijce-
re q̄ ſm hoc conſcientiam formare. Idē vult dñs
Petrus de tarentaſia eadem diſtin. de Palude diſt.
xxxvj. dicit ſic: preceptum eſſe per papam in. c. inqui-
ſitioni de ſent. excom. ⁊ circumſcripto p̄cepto pape:
nihilominus ſic eſſe agendum ⁊ dicendum: qꝛ de nō
reddendo neutra pars eſt certa: ſi non: eſt luxuria ſꝫ
quia preſumptio eſt pro matrimonio non eſt equale
dubium hinc inde: immo ſi equale eſſet dubiuꝫ puta
vna ſententia lata eſt pro matrimonio alia contra ⁊
neutra tranſiuit in rem iudicatam: adhuc qꝛ nullus
eſt ſpoliandus poſſeſſione: ⁊c. Et idem concorditer
vidētur dicere omnes doctores: ⁊ glo. iuris cano. in
c. dominꝰ. de ſecūdis nuptijs: ⁊ in. c. inquiſitiōi. de
ſenten. excō. Sed in dubijs pars minus periculoſa
eſt eligenda: ergo licet obedire vel debitum reddere
in dubio peccati mortalis. ❡ Et videtur efficacius
confirmari ex hoc: quia ſicut occidere hominem le-
gitime ſeu publice auctoritatis poteſtate: nō eſt cō-
tra prohibitionem homicidij: ſed occidere hominem
talis poteſtatis autoritate nō interueniēte. ita ſimi-
liter videtur ꝙ agere dubium peccati mortalis ad
mandatum ſuperioris: aut alterius exactionem qui
probabiliter dubitatur ius habere: nō videtur cade-
re ſub prohibitione iuris: nature quo ꝓhibemur du-
bium tale agere: ſed ſolum propria ſponte ſeu libe-
re tale quid agere. Aſſerere igit᷑ ꝙ in tali dubio obe-
dire nō licet: videtur dare pedem inobedientie ⁊ de-
clinare corda ſupplicīū in verba malitie ad excuſan-
das excuſationes in peccatis: vt eff renate audeant
negare inobedientiam propter dubium peccati affir-
mātes ſibi hoc licere ex p̄cepto iuris nature. ❡ Re- F
ſpondeo ad primū q̄d ad hoc doc. vidētur loqui ſm
methas fori exterioris ad q̄d ſcilicet ibi quis cogen-
dus ſit: ⁊ qꝛ aliud p̄tendētes cōtradicūt ſibijpſis ex
illo quod dicūt: aut dicere habēt de dubio ſeruitutꝭ
nō credo ex dictis eorū in ea parte poſſe argui ꝓba-
bile dubium. ❡ Ad ſecundum dico ꝙ ſicut a lege na-
ture non agēdi contra conſcientiam mali nō excipi- G
tur quis mādato ſuperioris vel exactione eius qui
dubitatur ius habere: ita nec a lege non agēdi quod
dubitamus eſſe mortale. ꝓpter quorum paritatem
videtur Hoſtienſis in illū errorem incidiſſe vt tādē
in ſumma amplexaretur opinionem ꝙ cum certitu-
dine ſeruitutis vxoris tp̄e litiſpendētie poſſet ad mā-
datum eccleſie vxori petenti debitum reddere tanq̄
illi moueretur q̄ſtio ſtatus quaſi ex primo cōſēſu ⁊
ſine nouo cū tn̄ ſciat tunc ibi non eſſe matrimonium
ad q̄d ſequitur actū eſſe fornicariū. ergo ſi hoc exci-
peret᷑ maxime foret: iō quia ſuperueniente in dubio
p̄cepto ſuperioris: tenemur obedire: vt etiam volūt
aduerſarij cuius cōtrariū euidenter deduci pōt ex
his que dixi de redditione debiti cū dubitat de ſerui-
tute vxoris ex quo ſic non pateret viro via receden-
di licite ⁊ ſine peccato medio ab vxore: quam du-
bitat ſeruam eſſe vt ſupra patuit. Nec eū ſimile de

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

occidendo hominem legitime poteſtatis auctorita-
te interueniente: cum hoc manifeſte doceat excipiē-
dum a prohibitione occidendi ſcriptura ſacra ⁊ nō
ſecus hic: ſed ſimile foret: ſi ad mandatū publice po-
teſtatis liceret occidere eum: qui nōdum cōuictus
eſt maleficus: ſed probabiliter dubitatur qꝺ certū
eſt non licere. propter quod in lege preceptum erat
neminem debere mori: vno tantum contra eum dicē
te teſtimonium: vt pꝫ. deut. xix. vbi expꝛ̄ſſe prohibet
ante debitam veritatis inquiſitionem: in quēcꝫ dam
nationis ſententiam proferri ⁊ idem ſi cōſtet princi
pem ex dubia cauſa velle mouere bellum marie de
quo dubiū eſt: an ſit verus priceps: quare eſſi in du
bio obligamur ei: quē dubitamus principē eē obedi
re: ⁊ nō prophete aut alicui appenti in effigie Chri-
ſti qui ꝓbabiliter dubitatur eſſe Chriſtus. Cū ad
ditur quod do pedem inobedientie. Reſpondeo qꝺ
multo ſincerius eam ſeruandam commendo: cū poſt
apoſtolos doceo: obedire oportet deo magis q̄ hoī
bus actuum quinto. Nec eget obedientia meo men
dacio vt loquar pro ea dolum. Non tamē dico oēm
dubitantem liberum ab obedientia: quidam enim ra
tionabiliter dubitant: aut ſine ratione credulitateꝫ
ſeu conſcientiam ſibi formant: quos ſua dubitatio:
aut etiam conſcientia nequaq̄ a lege obedientie li-
berat ſed merito peccatorum ſuorum tale quid inci
dunt. vt in eis compleatur illud Apo. xxij. Qui no
cet noceat adhuc: ⁊ qui in ſordibus eſt ſordeſcat ad
huc. Unde ꝙ magis eſt dicit Ricar. iiij. ſentētiaꝝ: ⁊
poſt eum Aſtenſis ⁊ plures alij. Si vxor credat ma
rito aſſerenti ſe dolo contrariſſe matrimoniū: puta
mentitum fuiſſe contrahendo: quod tamen credere
nō tenet iuxta. c. p tuas. de ꝓbatio. ſi poſt aſſerēti vi
ro tunc mentitus ſit: ⁊ primo vere cōtraxit ſi adhuc
credat primum eſt perplexa ipſo petente debitum: ſi
ue enim reddat: ſiue non reddat peccat reddendo cō
tra conſcientiam: ⁊ non reddendo contra legem con
iugij: quia licet primo ſibi preiudicauerit: tamen p
reuocationem: credo expirat hoc preiudiciū q̄ con-
cordat verbis quibus in contractu expreſſit ſuū cō
ſenſum de preſenti. Et doc. ſubtilis diſt. xxx. iiij. ad
mittit illam perplexitatem ſtante credulitate quod
limitandum credo quando tales circunſtātie occur
runt in viro vt merito ſit ei credēdum: cum ſe dicit
de dolo mentitum fuiſſe ⁊ mulier poſſet credere ſed
ex animi ptinacia: aut cōſimili cauſa iniqua nō vult
alias eſtimo durat preiudicium viri: quēadmodum
ſi vxori egritudinem intulerit: propter quā debitū
reddere nō valet: quam diu illa egritudo durat ſine
culpa mulieris: ſecus vbi vellet taliter egrotare: vt
vindictam ſumat de viro eidem debitum non reddē
H do. ¶ Ad rationes ante oppoſitum. Ad primum di
co primo: quia verba conſequentis nō poſſunt extē
di ad ſenſum cuius oppoſitum nō repugnat antece-
denti cum hoc impediat bonitatem conſequentie: et
Aug. ex iſto antecedente premiſſo. Ordo ille natu
ralis mortalium paci accommodatus hoc poſſit vt
ſuſcipiēdi belli auctoritas atq̄ conſiliū penes prin
cipes ſit: ſed ſi humana cupiditate bellum gerit: nō
nocet ſanctis in quos non habet quiſq̄ poteſtatem
niſi deſup datam. nō eſt poteſtas niſi a deo ſiue iubē
te ſiue ſinente: infert immediate hoc conſequēs er
go vir iuſtus ſi forte etiā ſub rege homine ſacrilego
militet recte poteſt illo iubente bellare: ſi vice pacis
ordinem ſeruans quod ſibi iubetur vel non eſſe con-
tra dei preceptum certū eſt: vel vtrum ſit: certū non

eſt. Hoc antecedens loquitur ſolum de eo quod eſt
contra dei preceptum ex animo inducentis ſeu mo
uentis bellum puta ex cupiditate: de quo alijs con
ſtare nō poteſt. cum affectus animi ſoli deo pateāt
ergo conſequens non poteſt extendi ad dubium eēn
di contra dei preceptum quo ad rem ipſam iuſſam:
ſeu preceptam. vt eſt quum probabiliter dubitatur
an iuſta cauſa ſubſit que allegatur: vel an cauſa que
ſubeſt ſufficiens ⁊ legitima ad indicendum bellum
Immo ego in hoc caſu amplius dico: ꝙ ⁊ ſi conſta-
ret ⁊ certum eſſet: precipientem contra dei prece-
ptum agere in mouendo bellum ⁊ precipiendo ſub
ditis inuaſionem ſi alias ſubſit iuſta cauſa bellādi
nō ſolū recte poſſunt: ſed ⁊ tenētur obedire vt patē
ter poteſt apparere ex his: que dixi i ſolutiōe primi
argumēti in primo articulo. Sed quia forte dicere
tur Auguſtinus nō infert ex illa parte: ſed ſi huma
na cupiditate ⁊c. Sꝫ ex illa ordo ille naturalis mor
talium paci ⁊c. Ideo aliter reſpondeo dictum Au-
guſti. complendum ſeu ſupplendum: ſi quod ſibi iu-
betur nō eſſe cōtra dei preceptum certū eſt: vel vtrū
ſit certum non eſt ſupple: dum tamē ab eo credatur
actu vel virtute non eſſe cōtra dei preceptum. ⁊ qꝺ
ſic intelligendum eſt ꝓbo ex verbo Apoſtoli ad Ro
manos. xiiij. omne quod nō eſt ex fide: peccatum eſt
quod licet communiter exponatur non ex fide: id eſt
cōtra fidem ſeu conſcientiā videtur tamen ꝙ Apo
ſtolus amplius voluerit dicere: cum vigilanter dixe
rit non ex fide: ⁊ non contra fidem: quod eque facile
dixiſſet: aperte inſinuans omne quod agimus pecca
tum eſſe: niſi credamus nobis licere: ⁊ hoc vel actu:
vel virtute: virtute inquā vel virtualiter vt ſi de hoc
cogitaret: eſtimaret ſibi licere. Itaq̄ verbo Apoſto
li non ſolum declaratur: agere contra dictamen con
ſcientie peccatum eſſe: ſed etiam contra dubitatio-
nem: Et p hoc vt omnes exciperēt niſi credat cōtra
dei preceptuꝫ eſſe: q̄uis certus nō eſt. Et p̄ter hoc
etiam excipio: vel ſi nō dubitet: nec ꝓpter hoc oīne
dubium vel conſciētia eum excuſat: vt licite nō obe
diat: ſed ſolū illa in quā ſcilicet dubietatē vel cōſciē
tiam ratiōabiliter ductus eſt: vt dixi prius ⁊c. Nec
oportet omnia dicta ſanctorum vniuerſaliter intelli
gere: quaſi forēt verba legis: cōpluries de induſtria
ſermonem temperent indefinite loquentes: ne ex vni
uerſitate ad errorē incidant. ¶ Ad ſecundum de. c.
dominus de ſecundis nuptijs: dico ꝙ loquitur ſm me I
thas fori exterioris: vbi p̄ſumitur pro matrimonio
donec ⁊ quouſq̄ oppoſitum probet: vbi nō ſolū co-
geretur dubitās coniugi exiſtēti bone fidei debitū
reddere: verū etiā ecōtra: bone fidei ei que ſe propo
nit dubitare ar. c. laudabilē: vt lite pēdēte nihil inno
uetur: ſecus in foro anime vbi ex credulitate ſua vel
dubio ſibi p̄iudicat: vt nō teneatur aliter ſibi debitū
reddere: Simile eſt de eo qui dolo ſe contrariſſe di-
cit: cui in foro anime non tenet debitū reddere vxor:
in foro autē exteriori illo non obſtāte debitum ei co
geretur reddere: ex quo hoc ſibi preiudicare ibi non
poſſit. Uel extendēdo ad forum penitētiale: dico ad
vtrūq̄ ſimul ꝙ limitāda ſunt ad dubium: qꝺ amo-
ueri pōt ex p̄ſuppoſitione habita ꝓ p̄cipiēte vel exi
gēte. niſi ſic cogeremur dicere ꝙ ſi ſciā principē ex
cauſa dubia belluꝫ mouere: ⁊ totum eiuſdē cōſiliū:
tenebor obedire ſubmittēdo me ꝓbabili piculo occi
dēdi innocētes. nec hoc valet ſi dicas certum eſt ibi
eſſe ꝯtra dei p̄ceptū: cū ꝯſtet eos peccare ⁊ indicēdo
bellū. ⁊ exequēdo. q̄ licꝫ ſit certū eo caſu illos pec-

care: hoc tn̄ nō reuelat ſcientes cauſam eſſe ſufficiē
tem quāq̄ ipſi dubitēt quin teneātur obedire: aut
ad minus poſſint obedire: ergo textus nō loquitur
de eſſe contra dei preceptū ipſi iubenti ſeu quoad
iubentē ſed quo ad obedientiā: ſi debeat cum preci-
ſione intelligi: vt ſcilicet tūc ſolū ⁊ alias non: licet
obedire: ⁊ de hoc maius patuit in prioribus. Pro
dicta reſtrictiōe. c. quid culpatur: ⁊. c. domin⁹: mul
tum facit cap. paſtoralis de fi. inſtru.

¶ Tertium punctum. An in probabili dubio docto
rum licet obedire: contra propriā ſententiā ſeu opi
nionem. Et arguo primo ꝙ ſic: quia hoc efficaciſſi-
me probari videtur: ex determinatione eccleſie de
ſen. excō. c. inquiſitioni dicentis verum cū conſcien-
tia pulſat animum ex cauſa probabili ⁊ diſcreta q̄
uis non euidenti ⁊ manifeſta: debitum quidem red-
dere poteſt: ſed poſtulare nō debet: vbi manifeſte ha
bere videtur: quod licet debitum reddere cōtra cō-
ſcientiā ex probabili ⁊ diſcreta cauſa ortam: quod
eſt intentū. Nec valet dicere ꝙ debet intelligi cōſci
entia debita: vt ibi premittitur de conſcientia leuis
⁊ temerarie crudelitatis quod ea ad paſtoris conſi-
lium exploſa poteſt debitum coniugale reddere et
exigere. Quia depoſita conſcientia non ageret con-
tra conſcientiam debitū exigendo. Jam text⁹ cau-
ſam dicti aſſignans ſubdit ne in alterutro vel cōtra
legem coniugij vel contra iudicium conſcientie cō-
mittat offenſam. ¶ Secundo ſic in probabili dubio
licet iudici habenti ſpecialem opinionem de iuſtitia
negocij iuxta doctioꝝ ⁊ pluriū opinionē cōtra pro
prium ſentimentum pronunciare: ergo licet ad mā
datum ſuperioris ⁊c. Probatur antecedēs: tū pri
mo quia qui in dubijs ſequitur quod probabilius ⁊
veriſimilius eſt: non peccat naturaliſſimum enim vi
detur ⁊ innate prudētie vt in incertis ſequamur qꝺ
certitudini videtur proximū: hinc de ſpon. c. iuue-
nis dicitur: in his que dubia ſūt quod certi⁹ eſtima-
mus: ſequi debemus: ſed veriſimili⁹ ⁊ probabili⁹ eſt
iudicē vnum falli in opinione q̄ plures maxime do-
ctiores eo ⁊ maioris induſtrie. Dicit eīn. iij. politi.
ꝙ turba meli⁹ iudicet: q̄ vnus hō quod facit ꝓ plu
ralitate. Et. vj. Ethicoꝝ. Non minus inhiandū eſt
expertoꝝ ⁊ ſeniorum ſententijs ſine demōſtratione
q̄ demōſtrationib⁹ ipſis veluti eīn per experientiā
viſū habentes principia diſcernūt: qꝺ facit ꝓ docto
rib⁹ ⁊ magis expertis. Tū ſecūdo: q̄ nō poſſet rex
tēporalis rectū ordinē bellandi inſtituere: niſi cete-
ris p̄ceptis ſupra ordinet: vt in dubio apud capita
neos ſeu duces exercit⁹ preualeat opinio plurimo-
rum ⁊ magis expertorū. Alioquin ſi quiſq̄ aut in-
uadendo aut defendendo teneretur iuxta propriam
opinionem agere: ſtatim exercit⁹ diuiſus ⁊ inter ſe
contrari⁹ ad nihilum decidet ⁊ deuincetur. Sed qꝺ
apud hominem eſt probitatis ⁊ neceſſarie prouiden
tie: non videtur a rege celeſti cuius ſapientie ⁊ boni
tate non eſt numerus quouiſmodo pretermiſſum: er
go ſaltem in diffiniendo communicata manu ⁊ cōſi-
lio licet contra propriam opinionem cū alijs ſenten
tiare ⁊ ſententiata exequi. Tum tertio: quia niſi ſic:
quiſq̄ teneretur initi proprie prudētie: quod eſt cō
tra illud prouerbiorum. iij. Non innitaris prudētie
tue. Ubi Hieronymus: prudentie ſue innititur: qui
quod ſibi ducendū vel agendū videtur: patrū decre-
tis anteponit: intelligens per patres non ſolū Ro-
manos pontifices: aut alios poteſtatem habētes le-
gis cōdende: ſed generaliter oēs ſeniores. qui expe-

rientia ⁊ ratione preeminēt. Ergo ſi quiſq̄ deberet
iuxta propriam opinionem pronunciare: ſemper de-
beret inniti proprie prudentie. Huius etiam cōtra
rium videntur ſentire omnes doctores iuris canoni
ci: notantes ꝙ in iudicio ſeu iudicando ſequenda eſt
communis opinio: niſi euidenter falſa fuerit vel cō-
uinci poſſit probabilib⁹ ratiōibus: quod iudex acu-
tiſſimi ingenij arbitrabitur: vide per Joan Andree
in. c. j. de conſtitutionibus: ⁊ Panor. in. c. j. de ſen. ⁊
re iudi. ¶ Tertio ſic: quis licite poteſt alteri conſule
re: vt agat qꝺ ſm ſuā opinionem eſt illicitū. Ergo
propter aliorum opinionē poteſt cōtra propriā age
re opinionem: conſequētia tenet: quia conſilium eſt
cauſa eorum que fiunt propter ipſum. Jam nulli li
cet in alio efficere: quod nō in ſeipſo Juxta illud ad
Romanos. j. Non ſolum qui faciunt: ſed ⁊ qui con-
ſentiunt. ⁊c. Antecedens probatur: quia hoc videt
ſūme humilitatis: de ſe parua ſentire. Juxta illud
ad Philippeñ. ij. Nihil per cōtentionē vel inanem
gloriam: ſed in humilitate ſuperiores ſeinuicē arbi
trantes. Attendens igitur propriam fragilitatē ⁊
quā incerte ſint ſue prudentie: non audet contra ma
iorum opinionem alteri forte laqueum inijcere. Et
ideo refert ei opinionem beati Tho. ⁊ Bonauentu-
re: ⁊ aliorum de his: que per ſimoniam mentalem tā
tū acquiſita ſunt: petēs vt ſecure quod ipſi ſentiūt:
agat. Et certe niſi hoc liceret: nō poſſet bona ꝯſcien
tia conſulentē ad doctiores remittere: quos ſcit cō-
trariam ſententiā fouere. ¶ Dices fortaſſe ſcit etiā
alios: vt ſeipſum poſſe falli: ergo lege charitatis te-
netur proximo ſuadere: vt incertum dimittat ⁊ pro-
ſequatur quod certū eſt. Sed contra hoc nihil rele-
uat in dubijs vtriuſq̄ partis ꝯtradictiōis: quia ibi
quācūq̄ partem egerit: ſemper dubium ꝓſequitur
vt patet ex dictis: ergo ſaltē ibi licebit ei cōtra pro-
priam opinionem ſuadere: Exemplum qui ſponſam
cognouerit ſine conſenſu de preſenti: ſupduxit aliā
et tandem cogitur per eccleſiam ad primam redire.
Hic conſultus tenet ſm opinionem Hoſtienſis qꝺ
ſcilicet ſecundū matrimoniū ſit nullū. Juxta. c. is q̄
de ſponſ. in ne poſſet ſuadere conſulenti ſe: vt in hoc
caſu eccleſie non obediat nec teneatur: vt dicit com
munis theologorum ⁊ iuriſtarum opinio. Item ꝓ-
feſſus de nudo conſenſu vxoris: reuocatur per dyo
ceſanum ad thorum ſue vxoris. Juxta. c. j. de cōuer.
coniuga. opinatur ipſe nullo modo licere monacho
alteri carnaliter commiſceri: ⁊. c. illud intelligendū
eſſe de licentia extorta. Juxta quorundā opinionē:
an ne ad preceptum eccleſie licite poſſit ei debitum
reddere. ¶ Quarto: quia niſi ſic: nō liceret canonico
fouere cauſam capituli: quā ipſe eſtimat iniuſtam
eſſe: ⁊ ſcit ab omnibus alijs etiam doctoribus opīa
ri equam iuſtam: ⁊ bonam. Sed deberet omnia po-
tius mala pati. quā malo cōſentire. xxiij. q. v. ita ne.
ſimiliter cōcluſionem de bello mouēdo captā a plu
ralitate: non liceret exequi ei cōtra cuius delibera-
tionem ⁊ opinionem de iniuſtitia belli mouendi con
cluſio capta eſt. Item nec medicus vna cū alijs pra-
cticans poſſet concluſionem fleubothomie cū alijs
exequi: quā ipſe ſētit egro mortiferā. Et qꝺ hoc li
ceat medico: patet. quia ſi ipſemet egrotaret poſſet
pro tutiore aliorum conſilium ſequi: quos reputat
magis exptos ⁊ doctiores ſe: ac vidit pluries ꝓfice
re egris: vt ipſe opinabatur egro mortē inferendā.
¶ Quinto ſic. iudex licite dānat eū quem ſcit eſſe in
nocentem: propter dicta teſtium in cōtrariū vt vult

Universidad de Deusto Biblioteca

beatus Tho. ſcda ſcde.q.lxvij.ar.ij.et ibidē.lxiiij.q.
arti.ix.vbi dicit de miniſtro ꝙ ſibi etiā liceat:niſi ſē
tentia contineat intolerabilem errorem ad excludē
dū carnifices martyꝝ. Idē tenet Alexander de
Halis:⁊ dominus Aſtiſſi.ij.parte ſumme:tractās
quibus ſit obediendū:vbi latius examinat iſtū ar.
Hoſtieñ.dominus Cardinalis ⁊ plures alij:vt vide
re poteris per Panoꝛ.in c.paſtoralis.de off.deleg.
ergo licet propter opinionem alioꝝ contra propriā
agere. ¶ Ad oppoſitū arguo ſic:nulli vnꝗ̄ licet age
re contra conſcientiā:ergo nō licet alicui agere con
tra propriam ſententiam:ad mandatum ſuperioris
q̄uis ſciat probabile dubium eſſe: an liceat qđ pre-
cipitur. Antecedens patet primo auctoritate iuris
humani. Omne quod fit contra cōſcientiā edificat
ad gehennā.xxviij.q.j.omnes.item.c.per tuas:⁊ de
cimo.vbi textus loquitur de erronea conſciētia:de
qua tamen minus videtur:ꝙ nō licet contra eā age
re. Secundo auctoritate iuris fontalis puta diuini
ad Roma.xiiij.qui autem diſcernit: ſi māducauerit
damnatus eſt:quia non ex fide.⁊c. Omne aūt quod
non ex fide peccatum eſt:vbi manifeſtiſſime eſt de in
tentione Apoſtoli:ꝙ diſcernens aliquos eſſe cibos
immundos:id eſt illicitos ad veſcendum:ſi māduca
uerit damnatus eſt.id eſt mortaliter peccat:⁊ tamē
illa eſt conſciētia erronea. Et iſtud videtur indiſpē
ſabile iuris naturalis preceptū:adeo ꝙ nec deꝰ ipſe
contra ipſum poſſit indulgere. Implicat enim illū
bene agere qui id agit de libertate:qđ credit vel eſti
A mat malum eſſe. ¶ Ideo pro reſpōſione breuiter po
no hanc cōcluſionem. Nulli vnꝗ̄ licet cōtra ꝓpriā
ſententiam ſeu opinionem agere: nec iudici contra
opinionem pronūciare. Probatur primo per illud
Exodi.xxiij.iuxta hebraicam veritatem. Non decli
nabis poſt rabbim ad malum:⁊ non reſpondebis in
iudicio poſt rabbim ad peccatum:in cuius pria par
te rabbim ſignificat multitudinē:in ſecunda magi-
ſtros:ſiue doctos:vt dicunt Lyra ⁊ omnes Hebrei
qđ confirmat noſtra tranſlatio que vltime partis lo
co habet:⁊ in iudicio non acquieſces plurimorū ſen
tentie vt a vero deuies:propter quod lex erat apud
Hebreos: in deliberationibus pro ſententiando vel
diffiniendo ab his debere incipi:qui ſunt minoris au
ctoritatis:ne forte formidarent recedere a ſentētia
maiorum. Et idem vt dicit Lyra obſeruant Theo-
logi Pariſius: ſed agēdo cōtra propriā ſententiā
vel opinionem:recidit a vero:vt ipſe eſtimat:ergo cō
trauenit mandato legis:⁊ illi verbo Eccleſ.iiij.pro
anima tua non confundaris dicere verū. Et ibidem
non contradicas verbo veritatis vllo modo:⁊ de mē
dacio ineruditionis tue confundere. ¶ Ratione ſic
nullus poteſt licite agere id de quo non poteſt iudi-
care dū agit:quod ipſū licet:ſed impoſſibile eſt ali-
quē iudicare ꝙ ſibi licet agere contra ſuā opinionē
vel ſententiā de bono vel malo:ergo ⁊c. Minor pa-
tet:quia ſic ſimul haberet ꝯtraria iudicia:verbi gra
tia:iudicaret ꝙ operari.a.ſit malū:⁊ ꝙ operari.a.nō
ſit malū:ex quo ponitur iudicare:qđ ſibi licet. Itē
ſi iudex habens opinionē quod de iure pronuncian-
dum eſt pro a.ſi ſimul iudicet propter opinionē alio
rum pronunciandum eſſe de iure contra a: habet cō
traria iudicia puta pronunciandum eſt de iure ꝓ a.
⁊ de iure non eſt pronunciandū pro a. ¶ Confirmo
hoc ſic. Qui efficaciter vult nū mentiri in certa ma-
teria contradictiōis:puta vtrū hanc rem fecerit vel
non. Si ipſe opinatur ſe feciſſe alijs multis ꝓ certo
aſſerentibus ꝙ non fecerit:non ſtat ꝙ ille nolit mē-
tiri:⁊ tamen dicat conformiter alijs:niſi opinionem
mutet:credendo alijs:quod non ſtat cū ſua opiniōe
priori:ergo ſimiliter non ſtat in iudice:ꝙ nolit iniu-
ſte pronunciare:⁊ tamen propter aliorū opinionem
pronunciat eo modo quo ipſe eſtimat illicitū pronū
ciare ⁊ generaliter impoſſibile eſt aliquē agere rē:
quā putat ſeu opinatur illicitā: ⁊ efficaciter nolit
agere illicitū:ſicut de pronunciare iniuſte ſeu cōtra
ius. ¶ Ad rationes ante oppoſitū. Ad primū de .c.
inquiſitiōi dico ꝙ cōſciētia depoſita poteſt reddere B
⁊ alias nō. Et cū obijcit̄ ꝙ ſic ea depoſita exigendo
nō cōmitteret cōtra iudiciū ꝯſciētie offēſā. ¶ Pro
ſolutione p̄mitto:ꝙ cōſciētia poteſt deponi triplici
ter. Primo modo per volūtariā auerſionē intellectꝰ
a ꝓpoſiti vel cauſe cōſideratiōe:vt eſt in volētibus
actu ignorare:ꝑ nō cōſiderationē:de quibꝰ Job.xxj
dixerūt deo recede a nobis:ſcientiā viaꝝ tuaꝝ nolu
mus. Et Eſa.iij. Qui dicūt aſpiciētibꝰ nolite aſpi-
cere nobis ea q̄ ſunt recta:loq̄mini nobis placētia:
⁊ q̄ ſic deponit adhuc cēſetur agere cōtra iudiciū cō
ſciētie qđ ⁊ ſi nō actu:virtute tñ adhuc exiſtit: ⁊ ꝗ
nō tā dr̄ cōſciētie depoſitio:q̄ȝ cōſciētie cōtemptꝰ
⁊ ſupba p̄ſūptio. Alio mō pōt deponi ꝑ nō volun
tariā diſtractionē vel obliuionē:quomō cōfitētibꝰ
accidere ſolet:vt prius apud ſe recollectis ſingulis
pctis dū ꝯfitent̄:interdū tertie ptis obliti ſūt:⁊ ta
lis depoſitio cōſciētie erronee ſimplr̄ liberat a pctō
cōtrauenīēdi:immo ⁊ ſepe depoſitio vere ſeu recte
ꝯſciētie:vt ſi priꝰ ex cauſa: ꝓbabili eſtimabat nō eſ-
ſe matrimoniū:⁊ poſtea bona fide cognoſcat:vbi tñ
in veritate nō eſt matrimoniū. Tertio pōt deponi ꝑ
rōes inducētes ſeu motiua inducētia ad cōtrariū:⁊
hoc duplr̄. Primo ſi ꝑ cōtraria motiua vel attēdēdo
inſufficiētiā cauſaꝝ:ex quibꝰ credidit: incipiat du-
bitare ⁊ neutrū iudicet nec primū nec ꝯtradictoriū
Scđo mō cū inducit̄ in ꝯtrariū iudiciū ſiue aſſenſū:
⁊ cū ſic depoſita fuerit cōſciētia circa nullitatē ma
trimonij:pōt reddere ⁊ exigere:dū tñ ex rōnabilibꝰ
motiuis ⁊ nō leuibꝰ:aut temerarijs ad hoc inducat̄
Iā dico ad improbationē:ꝙ textꝰ loquitur in caſu:
quo cōiūx habēs cōſciētiā:ſolū poteſt eā ꝑ ꝯtrariū
actū deponere ex p̄ſumptiōe bonitatis: quā habet
de altero:firmiter.ſ.tenēs ꝙ nollet peccare mortali
ter:⁊ ꝗ ſi exigat cū p̄ſumit eū nō exacturū:niſi cer-
tus eſſet:cauſas ex quibꝰ hec ꝯſciētia format falſas
eſſe:iā credit eſſe mr̄imoniū:hic ſi priꝰ exigeret anq̄ȝ
ab ea exigeret̄:certū eſt ꝙ ageret cōtra cōſcientiā
vel actu vel ꝟtute:⁊ dū exactꝰ vel exacta reddit: nō
ideo tūc reddere pōt:⁊ debet ne peccet in legē cōiu
gij:ſed exigere nō debet:ſupple nō añ: qꝛ ſic ageret
cōtra iudiciū cōſciētie. Et pōt hoc exēplariter de
clarari:ſi credat nō eſſe matrimoniū:qꝛ iā recolit ſe
maritū vidiſſe cū ꝯſāguinea in loco ⁊ tēpore ſuſpe-
ctis nudū cū nuda:ſolū cum ſola:ſed poſt q̄ȝ hoc mō
cōſciētiā depoſuerit:pōt libere exigere ſicut ⁊ red-
dere:nō eñ vult negare textꝰ quin cōſciētia ex pro-
babili cauſa adgenita:ſi poſt ꝑ ꝓbabiles cauſas vel
rōes depoſita fuerit:liceat cōtrariū agere eiꝰ qđ di
ctatū eſt Aliaſq̄ crediſſet ſubeſſe impedimētū:qꝛ
vidit ꝯſāguineā ⁊c. Et poſt teſtīonio fide dignorū
intelligat ipm̄ añ hoc fuiſſe caſtratū:nō poſſet debi
tū licite exigere. Quod aūt in depoſitiōe ꝯſciētie ex
ꝓbabilicā nō ſufficiat depoſitio:niſi ꝑ ſubtractionē
actꝰ ſiue poſitiōe ꝯtrarij:ptȝ:qꝛ hoc reqrit̄ in depo-
ſitiōe ꝯſciētie temerarie:ad hoc vt licite ꝯtrariū aga

tur:ergo multo fortius in conſciētia ex cauſa ꝓba-
bili ⁊ diſcreta. Antecedens patet:qꝛ ſic maneret du
biꝰ:⁊ in dubio nō poteſt cōtra agere:vt patet ex his
que dicta ſūt in ſcđo articulo. ¶ Ad ſm̄. Ad primā
C ꝓbationē antecedētis dico:ꝙ in dubio quiſq̄ȝ ſequi
debet:qđ certiꝰ exiſtimat ⁊ magis credit eſſe verū:
iā in ꝓpoſito ſuū opinatū videt̄ ſibi magis verū. Et
ſi forte aliud ſciat cōmunitati hominū eſſe ꝓbabiliꝰ
⁊ veriſimiliꝰ:nec ſtāt ſimul:ꝙ in opiniōe ſua adhuc
maneat:⁊ magis ſibi appareat ꝙ ipē decipiat̄:q̄ȝ oēs
alij ꝯtrariū opinātes:qꝛ nullꝰ opinat̄:niſi ꝙ ſibi ap
paret verū ſiue magis probabile:alioquin neutrali-
ter dubitās ꝓpter apparētiā rationū ad cōtraria:
poſſet dici opinari:ſi ꝗ videt̄ ſibi magis alios verū
ſentire:auctoritate alioꝝ deuictꝰ:nō eſtimaret con-
trariū magis eſſe verū:⁊ ita hoc nō opinaret̄. ¶ Si
ſi forte dicas pōt credere ſe in ſua opiniōe decipi:⁊
ꝓpterea velle ſeq̄ opinionē alioꝝ. Rñdeo implicat
aliquē in particulari credere ſe decipi: in hoc ꝙ de-
mōſtratū opinat̄:qꝛ ſi crederet ſe in hoc decipi cre-
deret hoc eſſe falſū:⁊ ſic ſimul opinaret̄ illud eſſe ve-
rū ꝙ tūc eſtimat eſſe falſū: Sed hec bñ ſimul cōcur
rūt:qđ ex cauſis ſibi apparentibus opinaret̄ aliq̄d
eſſe verū:qđ ꝓpter alioꝝ eſtimationē ꝯtrariā habet
ꝓ falſo:ſicut cū video aliq̄d a remotis ⁊ ex colore ⁊
figura q̄ mihi apparēt iudicarē eſſe Joannē:ſed qꝛ
video alios ei ꝓpinq̄ores ⁊ meliꝰ videtes q̄ȝ ego eſti
mare vel ſcire nō eſſe Joannē credo eis:ſed tūc nō
D habeo actualē opinionē ꝯtrariā. ¶ Ad ſcđaȝ ꝓbatio
nē eiuſdē añcedentis dico prio:ꝙ illo ſimili ꝓbaret̄
licere hoī ꝓpter alioꝝ opinionē agere:qđ ſcirēt in-
dubitāter illicitū:nō eñ poſſet rex tēporalis militi
bus debita p̄cepta bellādi inſtituere:niſi ſupra ordi
net:vt pluriū ⁊ magis exptoꝝ opinio p̄ualeat: etiā
ſi alij nō dubitāt eſſe ꝯtrariū alicui ex regis māda.
nā alias vnanimitatē ⁊ cōcordiā non ſeruabit: ſine
qua euaneſcit ſtatim:⁊ perit omne robur exercitꝰ:
⁊ hoc ideo expedit regi tēporali ſupraordinare: qꝛ
p̄cepta bellādi tradit ad finē ꝯmoda ꝯſequēdi:⁊ dā
na euitādi:cuiꝰ oppoſitū induceret obſeruatio cer-
ti mādati:cū plurimoꝝ opinio eſt in cōtrariū. Cele
ſtis aūt regis mādata q̄ oīa ſūt eq̄tas. Pſal.cxviij.
Et ad finē quē deꝰ intēdit maxime incōmoda:nūq̄ȝ
abducere poſſūt a fine quē deꝰ intēdit cū ab ipō de-
pēdeat cuiꝰ voluntatē nihil impedire poteſt:vñ nul
lus excuſat̄ ab obſeruatiōe oīm:que ſcit eſſe dei mā
data. Et q̄uis fortaſſe alij oppoſitū opinātes ꝑ er
rorē inuincibilē aut alias forte nō culpabilē cū fue
rit eiꝰ qđ ſcire nō tenētur:excuſarētur a pctō: ipſe
nihilominꝰ eos ſequēs ꝯtra ſētentiā aut ꝯtra ꝓpriā
opinionē: ꝓculdubio ſe labefaceret iniq̄tate ſeu pec
cato. Et ideo celeſtis regis p̄ceptū habemꝰ:vt nō ſe
quamur turbā ad faciēdū malū:aut in iudicio acq̄eſ
cam plurimoꝝ ſentētie vt deuiemꝰ a vero. Exodi.
xxiij. Etiā argumētū ꝓcedit: cū dux aut miles pro
pter alioꝝ ꝯtrariā opinionē ſcit regē nolle ꝙ aſtrin
gatur alio mādato:⁊ ita nō habet opinionē: ꝙ hoc
ſibi tūc nō liceat: ꝓpoſitū aūt noſtrū eſt:cū q̄s opi-
nat̄ ſibi aliq̄d illicitū:ꝙ tūc ſtāte ſua opiniōe:p̄cipiē
ti ꝯtrariū:obedire nō pōt. ¶ Ad tertiā ꝓbationē di
co:ꝙ ⁊ ſi nullꝰ debeat inniti ꝓprie prudētie:nō tñ
ꝓpterea licet agere ꝯtra ꝓpriā opinionē vel ꝯſcien
tiā. Vñ ille ꝓprie prudētie innitit̄:qui cū lactis fit
particeps ⁊ expers ſermōis iuſtitie:nō ſtat auctori
tati maioꝝ:ſed ex his q̄ ſibi apparēt ꝯcludit ita fo-
re:quēadmodū ꝓprio ſēſui inniteret̄:ſi q̄ viſu ſū de-
bilior ceteris:cū magis diſto:magis teneo hoīem vi
ſum a remotis eſſe Joannē:q̄ȝ iuxta alioꝝ iudiciū q̄
ſit u ꝓpinq̄ores fuerit credā cū eſſe Petrū:ſuppoſi
to tū ꝙ temere alioꝝ doctrine nō aſſentiā nō ꝓpter
hoc licet ꝯtra propriā opinionē agere:qꝛ ſcio alios
oppoſitū ſētire:⁊ ita niſi appētia ſeu ꝓbabilitas au-
ctoritatis in eo vincat motiua alia:non eſt tutus.
¶ Ad tertiū dico:ſi q̄s eſtimat veriſimile piculū mor E
tis imminere ꝓrio niſi ei medicinā corporalē dede-
rit:tenet̄ ſine dubio medicinā illā ſibi exhibere. Nā
mortē lāguētibꝰ ꝓbatur infligere:q̄ hāc cū poſſit:
nō excludit.lxxxiij.diſt.ꝓuidēdū:⁊ ibidē ad lōgum
ꝑ glo.⁊ lxxxvj.diſt.paſce:quāto magis tenemur ad
medicinā ꝟbi dei ꝓximo exhibendā:cū ſine ea eſtima
mus ei veriſimile periculū imminere. Hinc Act.xx
dixit Epheſijs Apoſtolꝰ:ꝯteſtor vos hodierna die:
q̄m mūdus ſū a ſanguie oīm veſtrū nō eñ p̄terfugi
quo minus annunciarē omne ꝯſiliū dei vobis: ꝓ cer
to nos inſtruēs vt vult Greg.ſi nō annūciamꝰ ꝓxi
mo medicinā ꝟbi celeſtis:mūdi a ſangie mortis ſpi-
ritualis nō erimꝰ.xliij.diſt. Epheſijs: ſed ſi ꝓſpicia
mus ꝟiſimiliter ꝑ ammonitionē piculi hoīes nō re-
trahēdos a parte piculoſa quo minꝰ hoc operētur:
qđ ex alijs actibꝰ eoꝝ ꝯiecturare poſſumꝰ: vtiliter
poſſumꝰ eis periculū nō intimare:ſed ad alios remit
tere quos noſcimꝰ oppoſitū tenere:vt dū peccaturi
ſint ꝯtra legē:minꝰ ſaltē offēdāt: ignorāter agēdo
ꝯtra legē:⁊ ex alioꝝ opiniōe videāt ur ſibi in aīo tu-
ti. Nec hoc eſt errorē pctī fouere: ſed potiꝰ dolorē
vulneris mitigare vt ꝙ mortē illaturū eſt: inferat
minꝰ acerbā:⁊ ita licet:niſi periculū fidei aut prela
tiōis officiū aut ſimile req̄rat expreſſā veritatis elo
quutionē. Sed nūq̄ȝ poſſumus licite eos abſolute
hortari ꝯtra ꝓpriā opinionē vel dubitationē ꝓba-
bilē:vt agāt iuxta alioꝝ ſentētiā ꝓpter dubiū ⁊ ve-
riſimile periculū pctī:ſicut nec medicꝰ poſſet horta
ri egrū vt ſumat iuxta alioꝝ ſñiaȝ illa:q̄ credit egro
fore mortifera aut ad minꝰ dubitat. ¶ Dico notāt̄
abſolute:qꝛ ſi hoc omit tēdo:eſſēt acturi deteriꝰ: li-
ceret ſuadere vt ſaltē maiꝰ vitēt.xxxiij.q.ij.ſi qđ ve
riꝰ tales ſūt multi:quos veritas ſcādalizat:q̄ dū mi
nora audiūt ſibi nō licere:de ſalute deſperātes ſine
ſpe venie maiora ꝯmittūt. ¶ Ad quartū principale F
dico prio de canonico:qđ eſt aliud ſpōte fouere cau
ſam iniquā:aliud coactꝰ auctoritate publica ꝑmit-
tere ſua auferri:vel etiā dare:ne maiꝰ rerū ſuarum
diſpēdiū patiat̄:alteri nō ꝓficiēdo:nō eñ neceſſe eſt
vt ꝓ fratre dāna ſubeamꝰ: cū ſcimꝰ nō ꝓfuturū fi
naliter:niſi ad inuidiā lites ⁊ rācores ſuſcitādos:iu
xta illud Hier.fruſtra niti ⁊ nihil aliud laborando
q̄ȝ odiū q̄rere extreme demētie eſt. Pro illo facit ꝙ
dicit Gratianꝰ.xvij.q.vl.in fi.de eūte in apoſtaſiā ne
eccleſia ſcādalū patiat̄:ne diſcedēs in deteriora p̄ci
pitet̄:ne in ꝑniciē monachoꝝ aut monaſterij incēdiū
inardeſcat:laudabiliꝰ ſibi ſua nō dico:reddūtur:ſed
auferri ſinūtur:q̄ȝ ab illo iſta inferātur qđ intelligē
dū puto de ſpōte reddere:ſi eñ metu iſtoꝝ reddāt:
potiꝰ cēſent̄ ablationē ſinere:ꝙ ipſi reddere: quō di
cunt docto.de parere iniuſte ſentētie:⁊ idē eſt de mi
lite:de medico etiā dico:ꝙ niſi ꝓpter alioꝝ opinio-
nē ſibi ipſi diſcredat:ꝙ nō ſtat cū actu opinādi: hoc
fore egro mortiferū nō poterit cōmunicata manu
hoc egro ſuadere:qꝛ nō ſtat in medico cū velle effica
citer ſanare:ſȝ ſolū cū velle expiri:an etiā illo ſūpto
poterit mortē euadere: ¶ Ad quītū dico:q̄uis Ho G
ſtieñ.⁊ dñs Cardi.metu illiꝰ arg.inducti fuerunt di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cere:ꝙ licet iudici agere cõtra ꝯſciẽtiã:⁊ iura dicẽ
tia:ꝗ agit cõtra ꝯſcietiã edificat ad gehẽnã: ꝓcede
re in ꝑuato:nõ in iudice ꝗ fungiẜ publico officio:
qꝺ videẜ hereſis tãto nocetioꝛ: quo ꝑter erroꝛẽ in
ducit etiã in aliud opꝰ malũ:eo ꝙ fit ꝯtra ꝯſciẽtiã
argumẽtũ hoc nõ conuincit:qꝛ vel iudex opinaẜ ſibi
licere vt ſic iudicet:⁊ ſic certũ eſt:nõ agit cõtra con
ſciẽtiã:ſed ẜm eã:lꝫ foꝛte agat cõtra dei legẽ:ſi opi
nio illa falſa ſit:ꝗ dicit hoc licere:ſi vera:tunc nullo
delinꝗt:queadmodũ nec ſi ex cauſa puniat innocẽtẽ
ſine tñ illiꝰ culpa: ꝓ quo eſt regula iuris:ſine culpa
niſi ſubſit cauſa nõ eſt aliꝗs puniẽdꝰ. Ex.c.ſi ꝗs cũ
militibꝰ.vj.q.j. Aut credit ſibi nõ licere:⁊ ſic indu
bie peccat cõtra cõſciẽtiã:ꝗuis nõ cõtra legẽ: ſup
poſita veritate opinionis:ꝙ lꝫ cõdẽnare innocẽtẽ pro
pter dicta teſtiũ in cõtrariũ. Nec releuat ꝙ fungiẜ
officio publico:qꝛ grauioꝛa facit vicia peccatoꝛũ:
ſublimitas peccãtiũ.xxv.q.j.nulli fas ſit. Si vero
ponaẜ nec credere:ꝙ lꝫ:neqꝫ ꝙ nõ licet. Iã ponitur
circa hoc agendũ nõ foꝛmare cõſciẽtiã: cõtraꝰ quã
ageret:vel ẜm quã ⁊c. ¶ Pꝛo materia tñ argumẽti
B dico:ꝙ ꝓpter dicta teſtiũ nõ liceret cõdẽnare inno
cẽtẽ queadmodũ nec ꝓpter dicta quoꝛũcũqꝫ teſtiũ
ſentẽtiã ⁊ ꝑceptũ iudicis: licere alicui cognoſcere
eã inter quã ⁊ ſeipſũ ſcit eſſe impedimentũ cõſãgui
tatis de cuius cõtrario teſtes deponũt:qꝛ iudex ꝓ
nũciat:⁊c̃.vt clare habeẜ ex.c. inquiſitiõi. de ſẽ.exc.
Et videẜ iſtud apte haberi exodi.xxiij.inſõtẽ. ⁊ iu
ſtũ nõ occides:vbi ꝑ inſõtẽ intelligiẜ vere innocẽs ꝑ
iuſtũ vero ille qui teſtimonio hominũ nõ põt ꝓbari
nocens qualis ſaltẽ publice nõ põt iterfici ꝓpter
ſcãdalũ. Nec obſtat:ſi ius ꝑcipit omnẽ ꝯuictũ ꝯdẽ
nãdũ:qꝛ ꝑceptũ tale vt certũ eſt fundaẜ ſup ꝑſũptio
ne veritatis depoſite ꝑ teſtes de falſitate incõuinci
biles. Iã ꝑcepto ſup falſa ꝑſumptione fũdato:ꝗꝗ
etiã de iure cõtra eã nõ admittaẜ ꝓbatio:non ligat
in foꝛo aĩe. Itẽ nõ videẜ caſus dabilis ꝗ ꝑ ſubſtitu
tionẽ:remiſſionẽ ad ſupioꝛẽ reſignationẽ officij:vel
cõſimilẽ modũ poſſet ſe ab hoc onere liberare. Sed
de his exactioꝛ conſideratio facienda eſt: cum pꝛin
cipaliter tractatur:an iudex licite poſſet ſecundum
allegata ⁊ pꝛobata iudicare.

¶ Pꝛima queſtio ſine argumẽtis.

C P Ropter ꝗd dñs ꝑcepit ſeruare ⁊ face
re:ꝗcũqꝫ dixerint ſedẽtes in cathedra
Moyſi:cũ alio ĩ loco:apte teſteẜ eos
duces cecos fuiſſe:quos ꝓplus ſeꝗns
in pctĩ foueã ductꝰ eſt. Pꝛeceptũ de
quo in ꝗſtiõe fit mẽtio: poniẜ Matt.
xxiij. Vbi dñs turbis iudeoꝝ ⁊ diſcipulis ſuis ſic lo
quitur ſupꝛa cathedrã Moyſi ſederũt ſcribe ⁊ pha
riſei:omnia ꝗcũqꝫ dixerĩt vobis:facite:⁊ ſeruate ẜꝫ
vero opa eoꝝ.⁊c̃. Secũda ps habeẜ Mar.vij.in iter
rogantibꝰ ſcribis ⁊ phariſeis:quare diſcipuli eius
nõ ambularẽt iuxta traditionẽ ſenioꝛũ: ſed cõibus
manibꝰ mãducabãt panẽ.clauꝫ clauo retũdẽs ait.
Bene ꝓphetauit de vobis hypocritis Eſaias ꝓphe
ta. Populus hic labijs me honoꝛat:coꝛ aũt eoꝛũ lõ
ge eſt a me:in vanũ aũt colũt me docẽtes doctrinas
⁊ ꝑcepta hominũ:derelinquẽtes mãdata dei:qꝺ eis
deducẽs in honoꝛe debito parẽtibꝰ ex dei mãdato:
vbi in ṽbo honoꝛ includiẜ neceſſarioꝝ adminiſtratio
quomõ etiã ſumiẜ ab Apoſt.j.ad Thim.v.qui bene
ꝓſũt ꝑſbiteri duplici honoꝛe digni habeãtur:dixit
eis. Vos autẽ dicitis:ſi dixerit homo patri aut mr̃i
coꝛbã qꝺ eſt donũ qꝺcũqꝫ ex me tibi pꝛoderit: vltra
nõ dimittis eũ ꝗcqꝫ facere pr̃i ſuo aut mr̃i:reſcindẽ
tes ṽbũ dei: ꝓpter traditionẽ quã vos tradidiſtis:
in quo vt dicit glo.impietatẽ ſub noĩe pietatis indu
cit docẽtes ꝙ oblatio dñi ꝗ verꝰ eſt pater:obſequijs
parẽtũ ꝑferaẜ:ita ꝙ iuxta doctrinã eoꝝ liceret vo
uere deo:ꝗbꝰ parẽtũ neceſſitates erãt releuãde: ꝯ
riũ vult dñs parificãs oblationẽ ⁊ votum tale illi ꝗ D
fit de rapina:quã vt iniuſtã ⁊ illicitã abhominaẜ dñs
ſed difficultas videẜ ſi votũ aũ emiſit pꝛiuſqꝫ paren
tes neceſſitatẽ paterenẜ:añ ne votũ ſit ſeruãdũ parẽ
tũ penuria nõ obſtãte. Lyꝛa. Matthei.xv.dicit:ſi fi
liꝰ deo bona ſua vouiſſet vel deo cõſecraſſet pꝛiuſqꝫ
parẽtes in neceſſitate eẽnt:nõ liceret de ipſis pare
tibꝰ ꝓuidere:moueẜ ex hoc:qꝛ votũ factũ de imola
titio nõ poterat imutare. votũ ãt factũ de nõ imo
latitio poterãt imutare.niſi ꝑ redẽptionẽ:vt pꝫ le
uitici vltimo Sed meo iudicio:ſicut votũ cũ paren
tes neceſſitatẽ patiũtur nõ ligat vouẽtẽ vt teneaẜ
offerre:ſi ſit immolatitiũ vl' redimere ſi ſit nõ immo
latitiũ vt manifeſte vult ſaluatoꝛ:ita pꝛiꝰ votũ poſt
factũ ad hũc caſũ ſe nõ extendit. Cũ ea nõ veniãt in
obligationẽ voti vel iuramẽti:ꝗ ſi occurrerit neceſ
ſario exciperẽẜ.c.ad noſtrã.ij.⁊.c. quintaualliſ. de
iureiu. Hinc ꝓ maxima dicit beatus Tho. xxxviij.
diſt.iiij.ꝗcꝗd votũ fiẽdũ impediret ſi pñs eẽt hoc vo
to facto ſuperueniẽs:obligationẽ aufert ꝓpter qꝺ
dñs Hẽri.de Gandauo tenet ꝓfeſſũ cõtra volũta
tẽ ſupioꝛis teneri egredi monaſteriũ: vt parẽtibꝰ ꝓ
uideat de neceſſarijs in hoc iure poli:ſeu diuino vide
tur aug.fũdaſſe.qꝺ dicit:ſi quis donet eccleſie oĩa
bona ſua retẽto ſibi vſufructu.cui poſt donationẽ ꝑ
ter ſpẽ generãẜ filij:in poteſtate habet epũs: nõ red
dere ꝗ donauerat:ſed iure foꝛi: nõ poli.xvij.q.vlt.c.
fina. Et ita verioꝛ videtur opinio dicẽtiũ ꝙ ibi epũs
alienum reddidit nõ eccleſie bona alienauit: ꝗꝗ ar
chidiaconus hoc repꝛobet. Alias ꝑter ⁊ cõtra rõem
limitãda eſſet ꝑticula illa. nõ iure poli. illo quo oĩa
ſũt ꝯmunia: quomõ ibidem limitat Archidia. ⁊ ſic
nõ plus potuiſſet Aug.dicere: ꝙ nõ habuiſſet illo
iure in ꝑtãte nõ reddere ꝗꝫ cuicũqꝫ alteri nõ dimit
tere vel donare:cũ illud nõ diſponat ſup diuiſione ⁊
ꝓpꝛietatibꝰ rerũ. Etiã in effectu admittiẜ Aug.ne
gaſſe ſuperiꝰ:vt debuiſſet negaſſe vnicũ ciꝰ interius
ſi eñ lex humana qua retinere potuit ſit iuſta tũc iu
re politi. retinere licuit: ſed ꝗcquid ſit de hoc: nihil
ad pñs: cũ aptiſſime cõſtet decreta ſcribarũ ⁊ phari
ſeoꝛũ cõtraria fuiſſe diuino mãdato. ¶ Dico igiẜ ad
ꝗſitũ cũ ꝑcipit dñs facere ⁊ ſeruare ꝗ cũqꝫ dixerit:
⁊c̃.intelligit hoc de his ꝗ ad cathedrã ꝑtinẽt. vt dꝫ
glo.interlinearis: cuiuſmodi ſunt ea ꝗ ẜm legẽ do
cent:nõ erroꝛes quos de capite ſuo cõfingũt:aut ꝑ
legibꝰ inſtituũt:cõtra illud Eſai.x. Ve ꝗ cõdũt le
ges iniꝗs ⁊ ſcribẽtes iniuſtitias ſcripſerẜ vt in iudi
cio oppꝛimerẽt paupes:⁊ vi facerẽt cauſe humiliũ
ppli mei. In quibꝰ fluminibꝰ dicit dñs eos fuiſſe du
ces cecos:ducẽtes alios in foueã pctĩ ꝗ legibꝰ illis
vtebãẜ ⁊ ſeꝗbãẜ. ¶ Dices foꝛtaſſe ſimplices tenebã
tur ſeruare decreta ⁊ leges maioꝝ in quibuſcũque
cauſis. ꝗ ſeruãdo eoꝝ decreta aut mãdata nõ pecca
bãt ꝯſequẽtia tenet:qꝛ vt dꝫ Aug.qui peccat legis
auctoꝛitate:nõ peccat.xxiij.q.iiij. Qui peccat. An
tecedẽs patet deuẜ.xvij.vbi diciẜ.ſi difficile ⁊ ambi
guũ apud te iudiciũ eſſe ꝑſpexeris inter ſanguinẽ ⁊
ſanguinẽ:cauſam ⁊ cauſam:lepꝛã ⁊ nõ lepꝛã:⁊ iudi
cũ inẜ poꝛtas tuas videris ṽba variari:ſurge ⁊ aſcẽ
de ad locũ quẽ elegerit dñs deus tuꝰ veniẽſqꝫ ad ſa

cerdotes leuitici generis:⁊ ad iudicẽ qui fuerit il
lo tempoꝛe:quereſqꝫ ab eis:qui iudicabũt tibi iudi
cij veritatẽ ⁊ facies quecũqꝫ dixerint: qui pꝛeſunt
loco quem elegerit dominꝰ:⁊ docuerint te iuxta le
gem eius:ſequeriſqꝫ ſententiam eoꝛum non declina
bis ad dextrã neqꝫ ad ſiniſtrã:⁊ ſubditur pena moꝛ
tis:qua puniendus eſt ſuperbus:qui noluerit obedi
re ſacerdotis imperio:in quo ſe fundat apoſtolicꝰ.
ca.per venerabilẽ:qui fi.ſunt legiti. Ex quo quidã
canoniſte demonſtratũ putant ꝙ in dubijs diffinien
dis magis ſtandũ eſt ſententie pape: ꝗꝫ quoꝛũcũqꝫ
ſanctoꝛum:etiam quo ad expoſitionem ſcripture ſa
cre. Ex quo pontificibus non ſanctis data eſt pote
ſtas iudicandi ⁊ interpꝛetandi:in verbis allegatis
Deute.xvij.de hoc Panoꝛ.in.c. aliquibus:de deci
mis:⁊.c.ne innitaris.de pꝛeſcrip.cuius contrarium
determinauit Gratianus.xx.diſt.in pꝛincipio. Pꝛe
terea ignoꝛãtia inuincibilis excuſãt a peccato:alias
teneremur ad impoſſibile:contra illud Hier. in ex
planatione fidei:execramus eoꝛum blaſphemiã:qui
dicunt aliquod impoſſibile a deo homini eſſe pꝛece
ptum:⁊ mandata dei non a ſingulis:ſed ab omnibus
in cõmuni poſſe ſeruari. Sed qui in dubijs ſequitur
decreta ⁊ ſententias maioꝛum: videtur inuincibili
ter errare: cum poſſit per ſe veritatem depꝛehẽ
dere:ex lege quã nũ noſcit aut certe nõ intelligit:er
go. Et ita rationabilis videtur opinio Landulphi.
xv.diſtin.iiij. Si quis ſit illius animi ⁊ pꝛopoſiti: ꝙ
nullomodo vellet operari cõtra legem dei ſi ſciret:
⁊ ſequatur in dubio contractuum opinionem alicu
B ius doctoꝛis:dato ꝙ illud qꝺ facit ſit malum ⁊ con
trariũ bonum creditur ꝙ nõ peccat. ¶ Dico ad pꝛi
mum:ꝙ textus ſoluit ſeipſũ:quia dicit ⁊ facies ⁊c̃.
additur ⁊ docuerit te iuxta legem eius:erroꝛ nõ do
cetur iuxta legem dei:ſed cõtra vel pꝛeter : vñ glo.
non dicit tibi vt obedias:niſi iuxta legem docue
rint. Nec obſtat quod dꝛ nõ declinabis ad dexterã.
⁊c̃.quaſi ad veritatẽ ambulare: cõtra eoꝝ decretũ
nõ liceret:quia loquitur de dextro ⁊ ſiniſtro extra
viam rectam:ſicut cũ idẽ pꝛecepit de pꝛeceptis dei:
non declinare ab eis:⁊c̃. Deutero.v.⁊ pluribꝰ alijs
locis Et hoc notat verum declinare:quod eſt in via
moꝛum a bono ⁊ recto recedere. ¶ Ad ſecundum
C dicitur ꝙ nullꝰ errat inuĩcibiliter:niſi faciat quod
in ſe eſt:vt miniſterio hominum vel eterna dei inſpi
ratione:doceatur de veritate:nũ eſt erroꝛ inuincibi
lis:quem faciendo quod in ſe eſt:poteſt quis vincere
qui ergo in dubijs inquirit veritatem ab hoĩe etiã
docto:nõ eſt tutus:niſi ſimul talem ſe exhibeat oꝛa
tionibus ⁊ lachꝛymis:qui merito a deo inſtrui de
beat de agendis:vbi defuerit humanũ myſteriũ:qꝺ
fit dũ ſufficienter ſe diſponit ad charitatem.j. Ioã.
ij. Nõ neceſſe habetis vt aliquis doceat vos:⁊ verũ
eſt de omnibus. Et non eſt mendacium:non enim ſi
nit charitas hebetudinem pati in his que neceſſaria
ſunt ad ſalutem:ſed vel humano miniſterio:vel diui
no inſtruitur de agendis:ꝙ ſi foꝛte charitatem ha
bens negligat in his que dubia ſunt:a doctoꝛibꝰ in
quirere reputãs ſibi ſatis eſſe:vt ꝑ oꝛationẽ a deo
requirat de veritate edoceri:ſine dubio charitate ſe
pꝛiuat deũ tentãs:vbi humanitꝰ patet ei via: actio
nem ſuã dirigendi:tenemur enim pꝛo ſalute tã coꝛ
poꝛis quã anime pꝛimũ facere quicquid humanitꝰ
poſſumꝰ:deinde oꝛationibus ⁊ gemitibus nos deo
committere. Ipſe eñ dat metuentibus ſe ſignifica
tionem vt fugiant a facie arcus. Pſal.lix. Dum ta
men nihil pꝛetermiſerint eoꝛum:que humanitꝰ agẽ
da ſunt:quomodo etiã intelligendũ eſt illud Ioan.
Nõ neceſſe habetis.⁊c̃. Et ne leuiter deo relicto cõ
mittamus nos doctrinis hominũ. Audiamꝰ Eſaiã
xxix.c. Eo ꝙ appꝛopinquat populus iſte oꝛe ſuo ⁊
labijs ſuis gloꝛificat me:coꝛ aũt eius lõge eſt a me.
⁊ timuerũt me mandato hominũ:⁊ doctrinis : admi
rationem faciã populo huic miraculo grandi:⁊ ſtu
pendo:peribit ſapientia a ſapientibus ; ⁊ intellectꝰ
pꝛudentiũ abſcõdetur. Et ibidẽ paulo añ : miſcuit
vobis dominꝰ ſpiritum ſopoꝛis: claudet oculos ve
ſtros:pꝛincipes ⁊ pꝛophetas:qui vidẽt viſiones ope
riet. Vnd eqꝺ nobis miſeris hoꝛribiliſſimũ eſt:mit
tit ſepe dominus malos docto.malis ex ira:vt viciſ
ſim ꝑ ſe ſicut iuſtũ eſt pereãt:dicit glo.ad Rom.x.
Quod expꝛeſſe fundari videẜ Ezechielis. xiiij. vbi
de perſeuerante in malicia dum interrogat pꝛophe
tam ⁊ recipit ꝓphetiam falſum:dicit dominus:ego
decepi pꝛophetam illum ⁊ poꝛtabũt. ſupple vterqꝫ
iniquitatem ſuam:iuxta iniquitatem interrogãtis: D
iniquitas pꝛophete erit. Ex quibus facile ꝑpende
re poſſumus:ꝗꝫ tuti ſumus dũ ſequimur erroꝛẽ do
ctoꝛis:non recurrẽdo animo contrito ⁊ humiliato
ad dñm vt vias noſtras dirigere digneẜ. Hinc bea
tus Tho.quodlibeto.iij.ar.x.in his que ꝑtinẽt ad
fidẽ ⁊ bonos moꝛes:nullus excuſatur:ſi ſequatur
opinionem erroneã alicuiꝰ magiſtri. In talibꝰ enim
ignoꝛantia nõ excuſat:quod intelligo de his:que ta
li neceſſaria ſunt ad ſalutem. Alias nũqꝫ erroꝛ etiã
inuincibilis excuſaret:quem tamen patiũtur multi
exiſtentes in charitate. Nec ſemper edocemur a ſpi
ritu ſancto in talibus:quo caſu intelligendũ eſt imo
illud Ioã.ix. Si ceci eſſetis:nõ haberetis peccatũ:
nunc autem dicitis quia videmus ⁊c̃. Ex quo patꝫ
ꝙ adherens erroꝛi ſuperioꝛis:nõ peccat ibi auctoꝛi
tate legis:cũ lex nõ iubeat in erroꝛibꝰ obedire. Nec
releuat a toto:ſi multi ſic faciãt:qꝛ nõ minꝰ ardebit
ꝗ cum multis ardebit.ij.q.j. ⁊ mlti. Leui.iiij. poniẜ
ſacrificiũ offerẽdũ ꝓ pctõ omnis turbe filioꝝ iſrael:
ſi ignoꝛauerit ⁊ ꝑ iperitiã fecerit: qꝺ eſt contra dei
mãdatũ.admitto tñ quoſdã errãtes ſipꝛ nõ pecca
re cũ fecerit qꝺ ĩ ſe eſt:ad humanitꝰ vl' diuinitꝰ ṽita
tẽ dicẽdã:ſed tũc illã ſcire nõ obligãẜ ſaltẽ ꝓ tunc.

¶ Secunda queſtio ſine argumentis.

P Ropter quid ꝑcepit Apoſtolus vt ſub
trahamus nos ab oĩ fratre ambulãte in
oꝛdinate cũ exẽplo domini merito debea
mus requirere publicanoꝝ ⁊ pctõꝝ con
ſoꝛtis. Pꝛeceptum de quo queſtio petit
poniẜ.ij.ad Theſſa.iij.vbi ſic ĩquit: Denũciamus vo
bis fratres in noĩe domini noſtri Ieſu chꝛiſti vt ſub
trahatis vos ab omni fratre ambulãte inoꝛdinate:
⁊ nõ ẜm traditionẽ quã acceperũt a nobis.⁊.j.ad co
rinth.v. Si is qui frater nominaẜ inter vos eſt foꝛni
catoꝛ:aut auarus : aut idolis ſeruiens: aut maledi
ctus:aut ebꝛioſus: aut rapax : cũ huiuſmodi nec ci
bũ ſumere. Si foꝛte dixeris Apoſt.loqui tñ de no
minatis:ꝑ ſententiã iudicis: vt apte ꝑtẽdit aug. in
Hom.de penitentia. ⁊ allegaẜ.ij.q.j.multi quãuis
magis Aug.in hoc opinãdo ⁊ nõ aſſerẽdo dixiſſe vi
deẜ.ĩ quo licet ei fidẽ nõ adhibere:tũ qꝛ cõcluſio ꝑ
qua hoc inducit nõ eſt vera abſolute.puta qꝺ nullũ
ꝓhibere poſſumus a cõione nõ obſtãte qꝺ ꝓhitio il
la medicinalis eſt: niſi ſpõte cõfeſſum aut in aliquo
ſeculari vl' eccleſiaſtico iudicio noĩatũ vl' cõuictũ ex
quo publico pctõꝛes:quos tales ꝑſiſtẽtes .ſ. ĩ pctõ

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝓbare poſſimus: liceat amouere: vt pꝫ d. ꝯſe. diſt. ij
¶ Pro dilectiõe: de mago. de offi. ord. ſi ſacerdos. im⸗
mo ad hoc tenemur mãdato dei: quo ꝓhibemur ſctũ
dare canib⁹. Admiſſa tñ veritate ſẽtẽtie vndecũqꝫ li
mitãda vl' reſtringẽda fuerit: videt̃ ex textu illo aplĩ
nõ habere fũdamentũ: cũ text⁹ nõ dicit vt Aug. al⸗
legat ſi qs frater noiatur fornicator ⁊c. ſꝫ ſic habet
ſi is q̃ frater noiatur inter vos fornicator aut auar⁹
⁊c. p hoc em̃ ꝙ ibi addit̃ noiatur frater: intẽdit apo
ſtolus excludere infideles quos ex regñatione bap⸗
tiſmat. fratres nõ habem⁹. Ut apte vult Cryſoſt.
B ſup epl'am ad Hebr. ⁊ euidẽter demõſtrari videt̃ ex
ꝟbis Apl'i: cũ em̃ ꝑmiſiſſet: ſcripſi vobis in epl'a ne
ꝯmiſceamini fornicarijs quã epiſtolã in canone nõ
habem⁹ addit: nõ vtiqꝫ fornicarij hui⁹ mũdi alioqñ
debuerat de hoc mũdo iã exiſſe Glo. interli. Si ꝑce
piſſẽ nõ cõmiſceri gẽtib⁹: neceſſe eſſet de mũdana cõ
uerſatiõe vos exire: cũ vbiqꝫ tales ſint. Addit nũc
aũt ſcripſi vobis nõ cõmiſceri ſi is q̃ frater noiatur
inter vos eſt fornicator. ⁊c. ſubdẽs ꝓ cauſa q̃d em̃
mihi de his q̃ foris ſũt iudicare: ac ſi dicat nõ eſt me
um iudicare vl' ꝓuidere de infidelib⁹: ſꝫ tãtũ de fra⸗
trib⁹: vt etiã in epl'a ad Theſſa. vigilãter expreſſit.
Tũ ⁊ ſi loq̃ret̃ ibi apl's de noiatiõe iudiciali: nõ tñ
poſſet rõnabiliter reſtrĩgi ad excõicatorialẽ: ſed ad
declaratiuã: ꝙ frater ſit fornicator aut auar⁹ ⁊c. Et
q̃d talis ſñia pl⁹ operabit̃ ad vitationẽ vt ipm ꝟita⸗
te teneamur: q̃ꝫ facti euidẽtia: ⁊ maxie nihil pl⁹ opa
bit̃ ad vitãdũ fratrẽ in cibo cõi ſumẽdo. Cõſimile
ꝑceptũ videt̃ dediſſe Petr⁹ in ordinatiõe clemẽtis
dicẽs pplo: vt primũ ſẽtiret clementẽ: alicui ꝓ ſuis
prauis actib⁹ aduerſũ: nolite ſpectare donec ille vo
bis dicat: cũ illo nolite eſſe amici: ſꝫ ſtatĩ ſine ei⁹ ꝯmo
nitiõe auertãt ſe a tali ⁊ nõ loquant̃ quib⁹ ipe nõ lo
quit̃: adiũgẽs: ſi q̃s ꝟo voluerit amic⁹ ee: q̃b⁹ ipe nõ
loquit̃: vn⁹ eſt ex illis q̃ extermiare eccleſiã dei volũt
q̃ dũ corpe videat̃ eſſe nobiſcũ: mẽte tñ ⁊ aĩo cõtra
nos eſt: lꝫ Gratia. c. ad menſã. xj. q. iij. ꝯtra rõem id
intelligat de notatis ꝑ ſentẽtiã: ne ꝯtrariũ ſit varẽſi
ꝯſilio. in. c. ſi tãtũ epõs: ⁊. c. placuit: vj. q. ij Rõ q2 illa
c. loquunt̃: vbi epõs ꝓbare nõ põt: ⁊ in ſubtractione
ꝑiudiciali ꝓria. Petr⁹ ꝟo vbi ꝓbare põt: vl' ſi ꝓba
re neq̃at: tũc intelligit de ſubtractiõe cõmunionis
alias gratuitate: idẽ videt̃ euidẽter ꝓbari. ij. Pa⸗
ral'. xix. vbi ꝑ ꝓphetã loquit̃ dñs Joſaphat. Impio
ꝑbes auxiliũ: ⁊ his q̃ odeũt deũ amicitia iũgeris: ⁊
idcirco irã quidẽ dñi mereberis: ſꝫ bona opa inuẽta
ſũt in te. ⁊c. Ipe aũt Joſaphat ſolũ ꝑbuerat impio
⁊ inimico dñi Achas auxiliũ in cauſa iuſta recupe⸗
rãdi. ſ. partẽ terre ab infidelib⁹ occupatã Intelligẽ
do igit̃ ꝑceptũ apl'i de pctõrib⁹ etiã añ ſentẽtiã iu⸗
dicis. ¶ Pro ſolutiõe q̃ſtiõis ꝑmitto: ꝙ in lege ve⸗
A teri aĩal nõ ruminãs aut nõ findẽs vngulã erat im
mundũ: ꝑ qð ſpũaliter dat̃ intelligi: q2 hõ nõ rumi⸗
nãs mãdata q̃ a deo accepit: immũd⁹ eſt: iuxta illud
Eccl'. iij. Que tibi ꝑcepit de⁹: illa cogita ſꝑ. Et iux
ta ſ̃iam Aug. Nõ min⁹ re⁹ erit q̃ verbũ dei negli⸗
gẽter audit: q̃ꝫ q̃ corp⁹ xpĩ ſua negligẽtia cadere in
terrã ꝑmiſit. j. q. j. Interrogo vos fr̃es. Aut ſi nõ fi
dit vngulã. i. ſi nõ diſcernit ſpm̃ a lr̃a immũd⁹ eſt: lr̃a
em̃ occidit: ſpũs aũt eſt q̃ viuificat. ij. ad Cor. iij.
Nec in ꝟbor̃ folijs: ſꝫ in radice rõis eſt euãgeliũ. j.
q. j. Marchiõ. In hoc manifeſte redarguit phariſe⸗
os dñs Mat. xij. dicẽs eis. Si ſciretis q̃d eſt miam
volo ⁊ nõ ſacrificiũ: nũq̃ꝫ ꝯdẽnaſſetis innocẽtes. ſ.
apl'os vellẽtes ſpicas ſabbato: qð phariſei credebãt
illicitũ ꝓpter lr̃ale mãdatũ obſeruatiõis ſabbati. Se
cernẽdo igit̃ ſpm̃ a lr̃a dico: ꝙ ꝑcepta q̃bus mãda⸗
mur extriſec⁹ aliq̃d exhibere ꝓrio: vel ſibi ſubtrahe
re: ſeu nõ exhibere dat̃ ad finẽ ꝑficiẽdi ꝓrio cũ igi
tur ꝑficim⁹ vt hũana fragilitas ſufa ꝑnoiſſe ꝑmittit:
lr̃alẽ obſeruãtiã talis mãdati ꝓrio nõ ꝓfuturã nõ
obligamur ꝑ tũc ad ꝑcepti illi⁹ obſeruãtiã. exẽplũ
tenemur frẽꝫ peccãtẽ corripe ⁊ vt ꝯuertat̃ efficaci⁹
admonere: qð cũ ꝓbabil'r ꝑſciuerim⁹ ei nõ ꝓfutur̃
nõ tenemur. Uñ aug. Si tibi ſcirẽ nõ ꝓdeſſe: nõ te
admonerẽ non te terrerẽ. de peñ. diſt. vij. c. ſi q̃s. ij. ſi
mil'r ꝓhibemur furioſo reddere gladiũ: ne ſe vel ali⸗
um interimat: qð tñ licet dũ mai⁹ ꝑiculũ eminet ex
nõ reddẽdo: vt dicit Tho. xxxij. di. iiij. In ꝓpoſito
ꝑceptũ apl'or̃ Petri ⁊ pauli de vitãdo pctõres fra
tres dat̃ vt ꝯfuſio eos ab errore reuocet. vt clare pꝫ
ij. ad Theſſa. iij. qð ſi q̃s nõ obedierit ꝟbo nr̃o: ꝑ epi
ſtolã: hũc notate. Glo. id eſt repᵱhẽdite vel nobis ſig
nificate ſequit̃. ⁊ nõ cõmiſceamini cũ illo vt cõfũda
tur: ⁊ nolite quaſi ĩimicũ eſtimare: ſꝫ corripite eũ: vt
fratrẽ. Ex quo manifeſte patet ꝙ hec ſubtractio eſt
correptio facti: q̃ nõ min⁹ neceſſaria eſt q̃ꝫ correptio
verbi cum magis inducat ad erubeſcẽtiã: ⁊ ſic effica
cius retrahat ſeu reuocet ab errore. pſal. lxxxij. im⸗
ple facies eor̃ ignominia: ⁊ q̃rẽt nomẽ tuũ dñe: ⁊c.
Sed vbi iã hec itegritas nõ ſolũ qð lamẽtat̃ Chry
ſoſtom⁹: nõ fugim⁹ ebrioſos: ſꝫ im⁹ ad eos: ⁊ parti
cipam⁹ cũ illis. xj. q. iij. ad mẽſam: ſꝫ qð deteri⁹ eſt:
puluillos cõſuim⁹ ſub vtroqꝫ cubito man⁹. vt ĩ for
dibus pctõr̃ molli⁹ requieſcãt dũ iuſtificam⁹ ipiũ ꝓ
munerib⁹ ⁊ iuſtitiã iuſti auferim⁹ ab eo. Eſai. v. Et
ꝑ dulces ſermones ⁊ bñdictiões ſeducim⁹ corda in⸗
nocẽtũ. ad Ro. vl. Et q̃d vos moror dñi nõ eſt in no
bis ꝑs in ſorte ſctõr̃: q̃b⁹ dñs in mõte ſctõ ſuo req̃ẽ
preſtabit: q̃ꝫdiu in cõſpectu noſtro: non eſt ad nihilũ
deduct⁹ malignus: vt glorificemus ſolũ timentes
dñm. pſal. xiiij Et quõ ſine iniq̃tate eſt: q̃ nõ ꝑfecto
odio odit inimicos dñi: q̃ ſũmũ bonũ eſt: quẽ ⁊ ſu
pra nos tenemur diligere: ꝓ quo facit pſal. c. Nõ ad
heſit mihi cor prauũ declinatẽ a me malignũ nõ co⸗
gnoſcebã: ⁊c. ac ſi apte dicat̃: alias cor deprauatum
haberẽ. ¶ Dices fortaſſe ſic docebis vxorẽ (vt virũ
corrigat) ab eo diſcedere ⁊ ſuũ a dño: ꝯ illð de di⸗
uortijs q̃ſiuit: ⁊ dabis q̃ſi velamẽ malicie euãgelicã
B libertatẽ. ¶ Rñdeo: aliud eſt ſubtrahere debitũ aliꝺ
nũ exhibere gratuitũ ſeu indebitũ Primũ ſola publi
ca auctoritate lꝫ cui⁹ ẽ in delicti penã alicui ſua au
ferre. vñ nõ ꝓpterea lꝫ ꝑuato hoi pecuniã debitã nõ
ſoluere. q2 creditor cũ ſcortis ꝯſũptur⁹ eſt: ſed ide⸗
bitã tenere t̃ vtiqꝫ tali nõ dare. ¶ Final'r ad oppoſitũ
C tactũ ĩ q̃ſtiõe ⁊ ſñia aug. ꝯfirmatũ. dico ꝙ diſtiguẽ
do tpa: ꝯcordabit̃ ſcriptura. ij. q. j. ſi peccauerit: cuꝫ
ex cõiõe nr̃a poti⁹ ſperat̃ correctio: cõicabim⁹ ⁊ cru
del'r vitarem⁹: imo ꝑuerſe vitãdo (vt vult aug.) vin⸗
cerem⁹ eos ad gehẽnã: ſꝫ cũ ex ſubtractiõe nr̃e cõio
nis ꝓbabil'r ſperat̃ fr̃is emẽdatio ⁊ nihilomin⁹ for
midãtes iudiciũ vulgi: q2. ſ. dicet nos ypocritas aut
ſepl'chra dealbata it⁹ ſñia ⁊ foris ꝯpoſita aut q2 tie
m⁹ carnis cruciatũ aut ẽt itereptionẽ ꝑtermittim⁹
hoc mõ fr̃eꝫ corrigere exclamat ꝯ nos chriſt⁹ q̃ vti⸗
litas ĩ ſãguĩe meo: cũ deſcẽdero in corruptionẽ: et
abſqꝫ dubio ſãguinẽ fr̃is de manu nr̃a req̃ret quem
dũ nõ colligim⁹: diſtricto ĩ iudicio cẽſebimur ſꝑgẽ
do occidiſſe. Mat. xij. Qui nõ eſt mecũ ꝯtra me eſt ⁊
q̃ nõ colligit mecũ: diſpergit. A quo nos ꝑſeruare
digetur qui in ſecula viuit benedictus. Amen.

¶ Quodlibetica Queſtio Tertia eiuſdem reueren⸗
diſſimi in Chriſto patris: domini: ac Magiſtri no⸗
ſtri Hadriani Florentij de Traiecto: ſacre Theolo
gie profeſſoris Eruditiſſimi epiſcopi Darthuceñ.
Cardinalis titulo beatorũ Joannis ⁊ Pauli mar⸗
tyrum: ac inſignis academie Louanieñ. Cancellarij
multo digniſſi. Anno a ſalute humana. 1492. in ſcho⸗
lis artiũ eiuſdẽ ſtudij ab ipſo diſputata.

D Er venerabilem dominum
quodlibetariũ ſunt mihi nu
per tres queſtiones propo⸗
ſite. Una cũ argumẽtis: re⸗
lique due ſine argumentis.
Queſtio cum argumentis.
Utrũ licet miniſtrare Eu⸗
chariſtiã aut abſolutionis
beneficiũ impendere ei qui
ſe aſſerit a criminibus abſti
nere nõ poſſe. Ad hãc queſtionẽ reſponſurus: quia
tangit doctrinã fidei: ſubmitto oĩa que dicã deter
minationi ſancte Romane eccleſie ⁊ omniũ quor̃ in
tereſt deuiantem in viã veritatis dirigere. Et erũt
pro deciſione queſiti tria videnda. Primũ an huiuſ⸗
modi aſſertio de nõ poſſe a criminibus abſtinere: po
nat aliquod peccatũ quo homo indignus redditur
perceptione ſacramentorum. Et quia ſuppoſito ꝙ
ſic conferre tali ſacramentũ videretur quoddã coo⸗
perari ad peccatũ. Secundo inquiretur an ſemper
illicitũ ſit prorio cooperari ad actũ peccati Tertio
an vnq̃ꝫ liceat euchariſtiã aut aliquod ſacramentũ
ſcienter indigno tradere. Et ne affectu potius q̃ꝫ ra
tione iudicare videar: adducã primo pro cuiuſlibet
articuli oppoſitis partibus argumẽta que potiorẽ
in materia diffi cultatẽ afferre videtur: vt ſic diſpu⸗
ta tionis dẽte trita veritas nõ cõmodius reficiat.
Siquidẽ Hieronymo teſte nihil certius deprehẽdi
tur eo: qð diſputationis dente teritur. Adduco igi
tur ad partẽ negatiuã prima tria argumenta. Pri⸗
mum. Nemo peccat in eo qð vitare non poteſt: ſed
hom ini impoſſibile eſt vitare huiuſmodi errorem:
ergo. ⁊c. maior eſt Auguſti. in libro de libero arbi⸗
trio: ⁊ libro de vera reli gione: vbi ſic ait. Uſqꝫ adeo
peccatũ voluntariũ malũ eſt: vt niſi ſit voluntariũ
nullo mõ eſt peccatũ. Et hoc quidẽ adeo: manifeſtũ
eſt: vt nulla huic doctor̃ paucitas nulla indoctorũ
turba diſſentiat. Hinc ibidẽ diffiniens peccatũ ait.
Peccatũ eſt voluntas cõſequendi vel retinendi qð
iuſtitia vetat: vnde liberum eſt abſtinere: ⁊ eſt regu⸗
la iuris: ꝙ nemo poterit ad impoſſibile obligari.
Minor probatur dupliciter. Primo quia huiuſmo
di error eſt aſſenſus intellectus: ⁊ oẽs actus intelle
ctus naturali neceſſitate producũtur queadmodũ
⁊ calefactio ab igne. Preterea ſm̃ Aug. lib. de pre
deſtinatione ſanctor̃: poſſe habere fidem ſicut poſſe
habere charitatem: nature eſt hominum habere au⸗
tem fidem quemadmodũ ⁊ habere charitatem: gra
tie eſt fideliũ. Quod clare fundatur in verbo Apo⸗
ſtoli ad Ephe. ij. Gratia ſaluti eſtis per fidẽ ⁊ hoc
non ex vobis: donũ enim dei eſt nõ ex operibus ne
quis glorietur: ſed errorẽ in his que fidei ſũt vitare
non poſſumus ſine fide: ergo non eſt in hominis po⸗
teſtate: ⁊c. Secũdo ſic. Cecus mente nõ peccat: ſed
taliter errans neceſſario eſt cecus mẽte: ergo. Ma
ior patet ex verbo ſaluatoris Joan. ix. Si ceci eſſe⸗
tis peccatum non haberetis: iam quia videtis pec
catum veſtrum manet. Et minor patet per illud
Apoſtoli. ij. Corinth. iiij. Quod ſi etiam opertum
eſt euãgeliũ noſtrum: in his que pereũt eſt opertũ:
in quibus deus huius ſeculi excecauit mentes infi
delium vt non fulgeat illuminatio euãgelij glorie
Chriſti. Et Joan. xij. Propterea non poterãt cre⸗
dere: q2 dixit Eſaias excecauit oculos eor̃ ⁊ idura
uit cor eor̃ vt non videãt oculis ⁊ corde intelligãt
⁊ ꝯuertantur ⁊ ſanẽ eos. Tertio ſic: q2 ſola volũta⸗
te peccatur: vt dicit Aug. lib. de duabus aĩabus: ſed
hic error ſtat ſine vitio volũtatis: ergo. ⁊c. minor pa
tet: tũ primo: quia ſtãte illo errore poteſt nihilomi⸗
nus voluntas velle abſtinere ab omni peccato: cũ vo
luntas ſit impoſſibilium vt tradit Philoſoph⁹. iij.
Ethicorum. Etiã poteſt efficaciter abſtinere velle
q̃ꝫdiu poſſet: ſed tunc in nullo videtur volũtas cul
pabilis: ergo. ⁊c. Tum ſecundo: quia ſtat cũ vera pe
nitẽtia: nã ad verã penitentiã ſufficit: vt in paupta⸗
te ſpiritus corde contrito ⁊ tremore ſermonum do⸗
mini cõfugiat homo ad deũ pro miſericordia: iuxta
illud Eſa. vltimo. Ad quem autem aſpiciã: niſi ad
pauperculũ ⁊ ꝯtritũ ſpũ ⁊ timentẽ ſermones meos
Sed q̃ ſic penitet: nõ ſtatim adipiſcitur notitiã oĩm
agendorum: vt patet Actuum. x. de Cornelio Cen
turiõe cuius eleemoſyne ⁊ orationes exaudite erãt
apud deum. ⁊c. nec ſtatim erat edoctus de agẽdis ⁊
neceſſarijs ad ſalutem: ſed accerſire debuit Petrũ
pro notitia eor̃ que erant ſibi neceſſaria ad ſalutem
¶ Ad oppoſitum arguo ſic. Primo omnis infideli
tas hereſis ⁊ blaſphemia eſt peccatũ mortale: quo
homo indign⁹ ⁊c. ſed hic error eſt huiuſmodi: ergo
⁊c. Maior patet ꝑ illud Marci vltimo. Qui nõ cre
diderit condemnabitur. Et Joã. iij. Qui nõ credit
iam iudicatus eſt. Minor videtur Hieroni. in expla
natione fidei ad Damaſum papã vbi ſic inq̃t. Execra
mus eorum blaſphemiam qui dicunt. impoſſibile ali
quid a deo homini eſſe preceptum ⁊ mandata dei nõ
a ſingulis: ſed ab omnibus in communi poſſe ſerua⸗
ri: ⁊ tam illos errare dicimus qui cum Manicheo
dicunt hominem peccatum vitare nõ poſſe q̃ꝫ illos
qui cũ Jouiniano aſſerũt hominẽ non poſſe peccare.
¶ Secundo ad idem videtur determinatio expreſſa
eccleſie in. c. ꝙ quidem de peniten. ⁊ remiſ. vbi dicit̃
ꝙ talium aſſerentium ſcilicet ſe a peccato abſtinere
non poſſe: q̃ꝫuis non ſit vera penitentia admittenda
tamen eorum confeſſio: ⁊c. ſed non videt̃ error ille
poſſe impedire veritatem penitentie niſi ponatur eſ⸗
ſe peccatum mortale: ergo ⁊c. ¶ Pro ſolutione pre
mitto ꝙ quilibet ratione vtens obligatur aliqua ex
plicite credere. Juxta illud Apoſtoli ad Hebreos
xi. ſine fide impoſſibile eſt placere deo. Cuius cauſã
ſubdit. Accedentem enim ad deum oportet crede⸗
re: quia eſt ⁊ ꝙ inquirentibus ſe remunerator ſit.
Et q̃ꝫuis ad plura explicite credẽda teneantur ma
iores eccleſie quam ſimp lices prout vult Gregor.
exponẽs illud Job. j. Boues arabant ⁊ aſine paſce
bantur iuxta illos: per boues intelligens maiores:
quorum eſt triturare fidei frumentum: ꝑ aſinas ſim
plices qui paſci habent in fide maiorum. Omnes ta
men obligantur explicite credere vel ſcire omnes fi
dei articulos in ſymbolo contentos ⁊ antecedentia
in illos cuiuſmodi ſunt deum eſſe. Et deum iuſte ⁊
miſericorditer ſeu pie mundũ gubernare: cui mani⸗
feſte repugnat deputare homini ad culpam qð vita
re nõ poſſet. Ex quo ſeq̃t̃ ꝙ licet ad hereſim ſtricte
ſumptam: que afficitur penis iuris: requirat̃ animi
pertinacia vt deduci ſolet ex. c. dãnam⁹: de ſumma

Universidad de Deus
Bibl

trinitate ⁊ fide catholica:vbi non dānatur Abbas
Joachim:ex ſuo errore cōtra vnitatem eſſentie in di
uinis:eo ꝙ ſine animi ꝑtinacia omnia ſubmiſerat de
terminationi R omane eccleſie. Idem ſolet probari
ex verbis Aug.xxiiij.q.iij.dixit Apoſt.Et.c.Qui
in eccleſia. Stat tamen in homine frequenter morta
lis infidelitas cum promptitudine corrigendi erro
rem poſtꝗ̄ ſibi ſufficienter doctū erit:quomodo ca
tholice fidei aduerſetur: patet hoc quia quiſqꝫ tene
tur multos articulos explicite credere:ſi ergo ꝓtē
pore quo ad hoc obligatur non credat: aut per deſi
diam ſuam incidat in contrarium errorem puta cre
dat Chriſtum verum corpus non habuiſſe: fantaſti
ce paſſum: aut humanū genus non redimiſſe. Talis
nō obſtāte promptitudine corrigēdi:⁊c̄. ſine dubio
mortaliter peccat:licet ꝓpter imperfectionē actꝰ
cōtingat huiuſmodi motus infidelitatis excuſari a
B mortali: vt tradit Tho.j.ij.q.lxxxviij.arti.ij.⁊ Ger
ſon in libello cōcluſionū: Jā dico ad q̄ſtionem quis
dupliciter poteſt credere ſe a peccatis abſtinere nō
poſſe. Primo ꝙ non poſſit hoc ſine ſpeciali dei gra
tia ⁊ adiutorio ⁊ ſic non errat. Unde conſilium Mi
leuitānum cui interfuerunt Augu.⁊ Anſelmus q̄
dixerit nos per liberum arbitrium ſine gratia iuſti
ficatiōis poſſe implere diuina mādata ꝗ̄uis facilꝰ
poſſemus per gratiam anathema ſit: de conſecrati.
diſtin.iiij.c.fina. Alio modo abſolute credendo non
poſſe ſe abſtinere a peccato aut non poſſe ad vitan
dū peccata a deo ſufficiens auxiliū impetrare etiā
ſi fecerit qd in ſe eſt. Et hic error eſt ſpecies infide
litatis oppoſita fidei:ad quā obligat credēdo deuz
iuſte:pie:⁊ miſericorditer mundum gubernare: illi
enim manifeſtiſſime repugnat:apud vnūquēqꝫ ſane
mentis deum homini imputare ad culpam:ad quod
vitandum nec dedit:nec dare paratꝰ eſt: ſufficientē
facultatē hoī inquā faciēti totum qd in ſe eſt. Qui
error etiā aperte cōtrarius eſt facere ſcripture. Ge
niſis.iiij. Nonne ſi bene egeris:recipies:ſin aūt ma
le:ſtatim peccatū tuum in foribus aderit. Sed ſub
te erit appetitus eius:ſcilicet peccati:⁊ tu domina
beris illiꝰ. Quod eſt verbum dñi ad Caim actu de
formatū peccato. Et.j.ad Corint.x.dicit Apoſto.
Fidelis deus qui non patitur vos tentari ſupra id
qd poteſtis:ſed faciet cū tentatiōe prouentū:vt poſ
ſitis ſuſtinere. Et de hoc ſcdo modo aſſerendi ſe a
peccato abſtinere nō poſſe: loquitur verbū Hiero.
allegatum. Execramus eorum blaſphemiam.⁊c̄. ⁊
decretalis:quod quidam.de peni.⁊ remiſ. ¶ Nec ra
tionabile eſt eam exponere de nō poſſe abſtinere ex
ꝯtrario affectu:quia ſcilicet vult nō abſtinere: ꝓut
effectu aliter eā canoniſte intelligūt:quia aliud eſt
nolle abſtinere:de quo in textu nulla fit mētio:⁊ ali
ud nō poſſe abſtinere:patet ergo: quomō plaſphe
mium impium ⁊ infidele eſt aſſerere.⁊c̄. ¶ Obijcies
fortaſſe illud Auguſt.in libro retractationū. ſunt
quedam neceſſitate facta merito improbāda:vbi ho
mo vult facere ⁊ non poteſt:vt eſt illud Apoſtoli nō
qd volo bonum hoc ago: ſed qd odi malum id facio.
ad Rom.vij. Et caro concupiſcit aduerſus ſpiritū
⁊ ſpiritꝰ aduerſus carnē:hec enim ſibi inuicē aduer
ſantur.⁊ nō quecūqꝫ vultis illa faciatis:ad Gal.v.
idem confirmari videtur verbo Hugonis libro.j.de
ſacramentis.parte.vij.ca.xxvij.vbi ſic dicit: nō po
teſt excuſare vlla neceſſitas quā operata eſt prior vo
luntas. Culpa enim volūtaria penam meruit: pena
operata eſt infirmitatē:infirmitas adduxit neceſſi
tatem. Et idcirco quia neceſſitatem operata eſt vo
luntas:ipſam voluntatē nō poteſt excuſare neceſſi
tas. Et Anſelmus.j.lib. Cur deus homo.c.xxv.nō
excuſat impotentia quin teneatur homo deo hono
rem reddere:quem ſibi abſtulit:quia in hāc impotē
tiam ſponte ſe deiecit: declarans hoc per ſimile de
ſeruo qui ſuſcepto domini mandato proijcit ſe in lu
tum vnde impoſſibilitatur iniunctum explere: quē
tamē illa impotentia non releuat:ergo nō videtur
blaſphemum impium ⁊ infidele.⁊c̄.aſſerere.⁊c̄.
¶ Reſpondeo poſt Bonauenturam in.iiij.diſtin.ij. C
ꝙ licet in nobis ſit neceſſitas peccandi venialiter in
genere:⁊ ad nullū determinate vt exemplificari ſo
let de exiſtēte in naui in varijs partibus perforata:
cuius quodlibet foramē poſſet nauta obſtruere: ſed
non omnia:nulla tamen ineſt homini neceſſitas pec
candi mortaliter:vt patet per magiſtrū diſt.xxxvj.
ij.vñ ꝗ̄uis homo ſine gratia nequeat vitare omnia
peccata mortalia:quia tamē poteſt ad deū pro gra
tia confugere:⁊ deus confugientem ad ſe ſuſcipiet
cum prope ſit dominus omnibꝰ inuocātibus eum:
omnibus inuocātibus eū in veritate. Pſal. cxliiij.
adeo vt Aug.affirmat ſi confugientem a ſe non re
ciperet eſſet in deo iniq̄tas. Fortaſſe dicetis.j.Reg.
iij. dr. Juraui domui hely ꝙ non expietur iniqui
tas domꝰ eius victimis ⁊ muneribus vſqꝫ in ſēpiter
num. Et Greg. Cū ſempiterna indignatio ſeſe (vt
ita dixerim) medullitus mouet:hāc opinio vel op
poſitio hūana nō remouet:nec ſe cuiuſqꝫ vtiliter de
precatio obijcit:cum ſemel deus aliquid ab intimis
iraſcendo diſponit.xxiij.q.iiij.c. Nabuchodonoſor.
ergo nō eſt paratus deus recipere ꝯfugientē ad ſe.
¶ Reſpōdeo ꝙ aliud eſt de abolitiōe pene: ⁊ aliud D
de remiſſione culpe:argumenta procedunt de pena
quā deus ſtatuit peccatoribꝰ infligendā: ſed culpā
ſemper paratus eſt remittere:⁊ gratiā iuſtificatio
nis conferre:iuxta illud Apoſtoli:ad Roma.x. idē
eſt dominus omnium diues in omnes qui inuocant
illū. Omnis enim quicūqꝫ inuocauerit nomen domi
ni ſaluus erit. Et Eccleſiaſt.ij. Quis inuocauit eū
⁊ deſperit illum quoniam pius eſt ⁊ miſericors ⁊ re
mittet in die tribulatiōis peccata. Et Ezech.xviij
Penitentiā agite ab omnibus iniquitatibꝰ veſtris:
⁊ nō erit vobis in ruinā iniquitas:ſubdit:nolo mor
tem morientis:reuertemini potius ⁊ viuite.⁊c̄. er
go impiū ⁊ blaſphemū eſt.⁊c̄. ¶ Ad rationes ante E
oppoſitum. Ad primam probationē minoris. Dico
ꝙ nunꝗ̄ intellectus culpabiter erat ſine vicio volū
tatis:vnde Augu.iij.de libero arbitrio:non tibi im
putatur ad culpā ſi inuitus ignores: ſed ſi ſcire nō
ſtudueris:ſi dignam ad recte faciendum operam nō
dederis:vnde volūtas quia domina eſt in regno ani
me:poteſt mouere intellectum vt diſcat: vel aduer
tat quācūqꝫ veritatem ad cuius notitiam vel fidē
obligatur. Et ſic ꝗ̄uis illi aſſenſus intellectꝰ natu
raliter cauſentur:tā veri ꝗ̄ erronei ex omnibꝰ ſuis
cauſis poſitis includendo ſub ly cauſis diſponēs re
quiſitas:antecedenter tamen ſunt in poteſtate volū
tatis:⁊ ſic poſſunt imputari ad culpā:quia.ſ.poteſt
remouere diſpoſitiones impediētes aſſenſum:⁊ con
gruas aſſumere: retrahere a conſideratione aliorū
⁊ mouere ad ſtudium neceſſariorum. Quod autem
affectiones voluntatis nō ſolum diſtrahant intelle
ctum:ſed etiam eius iudicium peruertant: patet ꝑ
illud.ij. Rhethoricoꝝ. Nō eadē videtur amātibꝰ ⁊
odiētibus iratis ⁊ manſuete ſe habentibus: ſed oīa

diuerſa vel ſaltem magnitudine:⁊ Joan.x. Quomo
do poteſtis credere qui gloriam ab inuicem accipi
tis:⁊ eam que a ſolo deo eſt nō queritis. Det domi
nus vt non eadem cauſa qua plerunqꝫ inficimur ab
erremus ⁊ excidamus a recta fide. ¶ Ad ſecundam
probationem minoris reſpondet beatus Tho. ſecū
da ſcde.q.ij.arti.v.ad primum. ſi in poteſtate homi
nis dicatur eſſe ſolum illud quod poteſt excluſo au
xilio gratie ſic ad multa tenetur homo: que non po
teſt ſine gratia reparante: vt ad diligendum deum
⁊ proximum. ſimiliter ad credēdum articulos fidei
ſed tamen hoc poteſt homo cum auxilio gratie dei:
quod diuinitꝰ miſericorditer quibuſdā datur alijs
iuſte non datur in penam precedentis peccati ſaltē
originalis vt dicit Aug.in lib. de correctiōe ⁊ grā.
F ¶ Ad ſecundum principale reſpondeo:cecitas que
excuſat a peccato eſt impotentia videndi intellectu
aliter vt in fatuis dormientibus: aut aliter ab vſu
rationis impeditis. Apoſt. autem loquitur de ceci
tate:non que dicit impotentiam videndi: ſed impo
tentiam recte videndi ex impedimento malitie: de
quo ſapien.ij. Excecauit eos malicia eorum: ⁊ talis
non excuſat a peccato. In propoſito tamen ſaluato
ris videtur cecum accipi:prout idem eſt ꝙ ſcientiaꝫ
ſuperbie ſibi non arrogare. premiſit enim in iudiciū
veni in hunc mundum vt qui ceci ſunt videant ⁊ qui
vident ⁊c̄. Et cum dicit Joan.xij. propterea nō po
terāt credere ⁊c̄. Dico poſt glo.ibidē:ꝙ nō poterāt
non quia neceſſitate non poſſēt:⁊ ita nulla culpa eēt
in eis. ſed quia nolebant quam voluntatem eorum
preſciuit ⁊ ꝑmiſſurus prenūciauit nolebāt inꝗ̄ ſēp
effectu ⁊ ſi non affectu vt exponitur illud pſal. Qui
diligit iniquitatem odit animam ſuam. ¶ Ad tertiū
G dico primo ꝙ ⁊ ſi voluntas completa (quam multi
velleitatem nominant) ſit impoſſibilium: voluntas
tamen completa q̄ efficaciter mouet ad eligendum
⁊ exterioris operis exercitium ſolum eſt poſſibiliū
queadmodum ⁊ electio. ſuppoſito tamen ꝙ volun
tas efficax vitandi oīe peccatum ſtaret cum dicto
errore ꝓut argumētum aſſumit de velle vitare quā
diu poſſet non arguit voluntatem vitio non ſubiace
re. Exemplum in illo qui vult fornicari ne puella ſe
interimat credēs ſe ad hoc teneri ne incurrat culpā
homicidij. Item hereticus qui volēs oē peccatum
vitare:tradit ſe incēdio pro hereſi quam fidei verita
tem autumat:indubie peccat non obſtante ꝙ animi
ſui pertinaciam putet eſſe pro veritatis fidei defen
ſione conſtantiam ⁊ debitam fortitudinē:vnde Apo
ſtolus ad Romanos.x. teſtificor illis quoniam zelū
quidem dei habent:ſed nō ſm̄ cōſcientiā. Et Joan.
xvj.dicitur:venit hora vt omnis qui interficit vos ar
bitretur ſe obſequium preſtare deo. Et.j.ad Thim.
j.qui prius fui blaſphemus ⁊ ꝑſecutor ⁊ contume
lioſus:ſed miſericordiam cōſecutus ſum:quia igno
rans feci in incredulitate mea:que indubitatū eſt in
Paulo grauia peccata fuiſſe voluntate ergo volē
ti omne peccatū vitare ſtat iam actu per aliud velle
peccare: vel etiam per omiſſionem intellectu ſimul
laborante culpabili ignorantia errore vel inaduer
tentia ꝗ̄uis ſit impoſſibile voluntatem peccare ⁊ ſi
mul omne peccatum vitare:nullo ſtāte in intellectu
errore vel ignorantia agendorum. Cū nullꝰ poſſit
efficaciter velle finem:quin ſimul velit omnia media
que ſcit vel credit ad illum finē neceſſaria. ¶ Ad ſe
H cundam probationem eiuſdē minoris dico ꝙ nullus
error mortaliter culpabilis cuiuſmōi eſt ille ad cu
ius oppoſitam fidē explicitam quis tenetur ſtat cū
vera penitētia:⁊ ita eſt de errore quo credit ſe a cri
minibus abſtinere non poſſe ⁊c̄. vt patuit. Et ita cū
errore tali non ſtat cōtritio ſpiritus:que auertit ho
minem ab oīni peccato mortali:quemadmodum nec
in heretico: qui volens vitare peccatum exponit ſe
pro errore:quem veritatem putat incendio. Nec ob
ſtat illud de Cornelio centurione. quia aliud eſt de
neſciētia agendorum: que ſunt poſitiui iuris diuini
aut humani ad que nō obligatur homo: priuſqꝫ ſuf
ficiēter per p̄conem cui fides adhibenda eſt: fuerit
promulgata: vt erat de baptiſmate ſuſcipiendo de
credulitate paſſionis Chriſti dei ⁊ hominis que per
Petrum ſibi erant annūcianda. Et aliud de errore
infidelitatis: cuius oppoſitum quiſqꝫ rōnis capax
tenet credere:cū talis error ſit in ꝓhibitione que li
gat ſemper ⁊ ad ſemper:⁊ hec de primo articulo.

SEcundo inquirendū eſt an ſem
per illicitum ſit primo coope
rari ad actum peccati. Et vide
tur primo ꝙ non. Primo ſic nō
requiritur in homine maior ꝑ
fectio quam ſit in deo iuxta il
lud Luce.vj. Non eſt diſcipulꝰ
ſupra magiſtrum: ſed perfectus
omnis erit: ſi ſit ſicut magiſter
eius:ſed deus vnicuiqꝫ cooperatur ad ſuum actum
peccati cum in omnem effectum plus influit cau
ſa prima ꝗ̄ ſecunda:ergo hoc licet ⁊ nobis. ¶ Cōfir
mo hoc ſic:ſi illicitum eſſet nobis ⁊c̄. foret ideo: qꝛ
cooperari ad actum peccati: inferret conſentire in
peccatum qui conſēſus in peccatum ſemper eſt pec
caminoſus: ſed hoc non ex quo ſic deus inferretur
conſentire in peccatum:ex eius cooperatione quod
nephas eſt cogitare aut dicere. Deo enim ſimiliter
ſunt odio impius ⁊ impietas eius. Sapi.xiiij. Nul
lus autē conſentit in id quod odit. Nec valet euaſio
ſi dicatur. Deus vt princeps ſolutus eſt legibus q̄
bus homo arctatur ⁊ ſtringitur ideo ⁊ ſi de deo ⁊c̄.
Quia ⁊ ſi nullis legibus poſitiuis aſtringi poſſit:
neceſſario tamen obſeruat q̄ ſunt legis nature. Nō
enim poſſet odire eum qui ſummo ipſi amore obſeq̄
tur ⁊ in nullo eius mandatum pretergreditur iaꝫ ſi
iſtud cooperari ſit nobis in prohibitione illud eſt iu
ris nature ⁊c̄. ¶ Secundo ſic. In ſanctorum vita ꝓ
ſpicimus quid in ſacra ſcriptura intelligere debea
mus:vt dicit Grego. ſup Ezechie. ſed ſancti non ſo
lum cooperati ſunt alijs ad actum peccati:immo vi
dētur eoſdem induxiſſe ergo licet nobis. Minor pa
tet de Loth. Gene.xix. qui Sodomitis clamantibꝰ
educ viros qui introierunt ad te nocte vt cognoſca
mus eos. Egreſſus ait. Nolite queſo fratres mei
nolite malum hoc facere. habeo duas filias q̄ necdū
cognouerunt viros: educam eas ad vos abutimini
eis ſicut vobis placuerint dummodo viris iſtis nihil
faciatis mali. Quod Ambroſi. vt ſumme charitatis
efferre videtur cum ait:offerebat ſanctꝰ Loth. filia
rum pudorem:quia minus erat ſm̄ naturam coire ꝗ̄
aduerſus naturam delinquere.xxxij.queſtiōe ſepti
ma offerebat. Secundo de Helia.iij. Reg.xviij.qui
ſacerdotes baal induxiſſe videtur ad ſacrificiū ido
lorum:cum eis inquit ponētes bouem ſuper ſtruem
lignorum ignem non ſupponite: ⁊ inuocate nomina
deorum veſtrorum ⁊c̄. Deus qui exaudierit ꝑ ignē
ipſe ſit deus.id ē habeat ⁊ colatur ꝓ deo. Tertio de

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

Simone ⁊ Juda qui coegerunt demones ꝑ idola da
re reſponſa quos vtiq; preſciebant falſa dicturos:
vt conuincerentur eſſe mendaces. Quarto de Heli-
zeo q̄ hoc videtur declaraſſe licitum .iiij. regū. v. ca.
Qui petenti Naaman ſyro hoc ſolum eſt de quo de-
preceris dominum pro ſeruo tuo quando ingredie-
tur dominus meus templum remmon vt adoret ⁊ il
lo innitente ſupra manum meam: ſi adorauero in tē
plo remmon adorante eo in eodem loco: vt ignoſcat
mihi dominus ſeruo tuo ꝓ hac re: cui Helizeus: va
de in pace: per quod declaraſſe videtur qd̄ licite po-
terat ſuſtentare man⁹ regis in actu idololatrie quo
modo etiā ibidem Lyra dicit licitū eſſe puelle chri
ſtiane vt portet caudam domine ſue euntis ad pha-
num. Nec releuare poterit ſi hec aut horū aliqua fa
cta dicantur ad vitandum maiora mala: quia nec illo
fine licet mala facere: vnde Apoſtolus ad Rom. iij
Et non ſicut blaſphemamur: ⁊ aiunt nos quidā di-
cere faciamus mala vt eueniant bona quorū dāna-
tio iuſta eſt. ¶ Tertio quia ſi ſic ſequuntur multa in
conuenientia in agendis. Primū non licebit vſuras
ſoluere cum ſit alteri peccatuꝫ recipere: nec ligabit
iuramentum ſuper ſolutione earum ꝓſtitum cōtra
ca. debitores. de iureiurādo. Cū iuramētum neq̄at
eſſe iniquitatis vinculum .xxij. q. iiij. inter cetera. ⁊
eadē. q. j. ſi peccatum. vbi habet̄ ꝙ nullus poſſet obli
gari ad peccatum iam cooperatio talis eſt: ⁊c̄. Secū
dum non ligaret iuramētum metu extortum de do
nando. contra. c. ſi vero. de iureiurando. ⁊. c. ad audiē
tiam. de his que vi metuſue cauſa fiunt: immo nec li
cebit ſeruare. Cum exceptio illa ſit extorquēti pec
catum ⁊ ita cooperatio danti niſi ⁊c̄. Tertium non
licebit cogere ad obſeruantiam mandati eum q̄ pre
noſcitur pene timore p̄cipaliter obediturus: talis
enim peccabit iuxta regulam qui ex timore. Et ple-
nius per Gratianum. xxiij. q. vj. c. fina. Quartū non
licebit debitum reddere coniugi que noſcitur votū
ſimplex emiſiſſe: aut ob voluptatem dānabilem con
iugale debitum expoſcere. Quintum nō licebit ſol-
uere ei: qui cum ſcortis noſcitur pecuniam conſum
pturus aut mercari cum eo qui ſcitur ob ſolam aua
riciam mercantijs intendere. Sextum nec iuramen
tū requirere ab eo qui ꝑ idola noſcitur iuraturus:
cōtra Aug. ad publicolam .xxij. q. j. Mouet te ⁊c̄.
¶ Oppoſitum ſcilicet ꝙ ſemper ſit illicitum videt̄
non minus pregnantibus medijs deduci poſſe: pri-
mum iure nature prohibemur in alterius peccatum
conſentire. ergo eodē iure illicitū eſt alteri ad actū
peccati cooperari: ⁊c̄. Antecedēs patet ꝑ illd̄ Apo
ſtoli ad Rom. j. Qui cum iuſtitiam dei cognouiſſēt
non intellexerunt quoniā qui talia agūt digni ſunt
morte nō ſolum qui faciūt: ſed etiam qui cōſentiūt
facientib⁹. vbi loquitur Apoſtolus de gentibus ſo
lis preceptis iure nature aſtrictis: ⁊ cōſequentia te
net: quia cooperari eſt quoddam conſentire vnde de
officio delegati .c. j. diſtiguit glo. quadruplicem cō
ſenſum: videlicet negligentie: conſilij cooperatiōis
⁊ auctoritatis: dicens omnia iura quibus cauetur
facientes ⁊ conſentientes pari pena puniendos eſſe:
debere intelligi de conſenſu cooperationis. Nam au
ctoritatis magis punitur negligentie ⁊ conſilij re-
gulariter minus. Secundo probo idem: deducendo
ad inconueniens. Primum quia liceret iuramentū
requirere ab eo: quem nouimus falſum iuraturum:
contra Aug. vt patet. xxij. q. v. qui exigit. Et c. ille
qui ꝓuocat. Secundū: quia ſic liceret furioſo gla-
dium reddere: ꝙ cum hoc ſit illicitum videtur ſolū
propter cooperationem ad actum peccati. ⁊ videtur
Gratianus ſenſiſſe omnē cooperationem ad actum
peccati eſſe illicitam. xvij. q. vl. c. fina. vbi de eunte in
apoſtaſiam ait. Sed ne eccleſia ſcandalum patiatur:
ne diſcedēs in deteriora precipitetur ne in perniciē
monachorum: aut incendium monaſterij occaſione
ſuorum inardeſcat: laudabilius ſibi ſua non dico red
duntur ſed auferri ſinuntur: quam ab illo iſta infe-
rantur: vbi hoc dicens ſenſiſſe videtur ꝙ illicite ſibi
redderentur propter cooperationem ad actum pec-
cati. ¶ Tertio efficacius videtur ſic probari. Nulli
lꝫ velle vt proximus peccet mortaliter: ergo non li-
cet cooperari ſibi ad actum mortalis culpe. Antece
dens patet: quia hoc eſt contra charitatem quā deo
debemus ⁊ proximo: quoniam in proximi peccato
dehonoratur deus ⁊ q̄ꝫ grauiſſime leditur proxim⁹
Et conſequentiam probo: quia ſequitur iſte coope-
ratur Joanni ad actum peccati: ergo Joannes pec
cat: ſed nullus poteſt velle antecedens niſi ſimul ve-
lit ⁊ conſequens: quod tamen auertit neceſſario ſe-
qui alias enim poſſet efficaciter velle ire ad eccleſiā
ſancti Petri: ⁊ tamen nolle hinc abire. Et generali
ter poſſet velle finem nolendo media: que ſcit aut pu
tat ad illum finem neceſſaria. vt in tempeſtate ſalua
re vitam ⁊ nolle merces eijcere: quod videt ad ſaluā
dum vitam neceſſarium: quod abſurdiſſimum eſt et
manifeſte falſum. ¶ Dicetis fortaſſe quempiam poſ
ſe velle antecedens nolendo conſequens conſequen
tie: quam ſcit vel credit neceſſariam: ſi nolit aut non
velit conſequentiam eſſe neceſſariam. Ut appetere
epiſcopatum: ⁊ nolle ſacerdotium: ire ad Angliam
⁊ nolle tranſire mare. Quod videtur deducere do-
ctor Subtilis. vj. diſtinctione. ij. Quia poteſt quis
ſcire antecedens ignorando conſequens: dum ne-
ſciat conſequentiam eſſe vel tenere: Ergo ſimiliter
velle antecedens: non volendo conſequens ſi non ve-
lit conſequentiam eſſe bonam. ¶ Dico ⁊ ſi veritatē
habeat de velle ſimplicis complacentie aut velle cō
ditionato nequaquā tamen ſtare poteſt de velle ef-
ficaci ꝙ non ſtat ſine executione in eo qui poteſt: ⁊
non impeditur: alias vt prius dixi poſſet quis effi-
caciter velle ſaluare vitam ⁊ nolle merces: ⁊c̄. ꝙ ne-
mo ſane mentis iudicabit fieri poſſe. ¶ Reſpondeo
ad queſtionem: ⁊ ſi queſtionem in proprijs terminis
a doctoribus tractatam non inuenerim: inuenio ta-
men eos in varijs caſibus particularibus cooperā-
di ad actum peccati non ſolum alijs contraria ſenſiſ
ſe: verum ⁊ ſibijpſis plurimum aduerſari. Unde in
facto receptionis ad vſuram: quod eſt quoddam co-
operari ad actum peccati communiter ſētiūt: ꝙ in
neceſſitate licet a parato fenus exercere ad vſuram
recipe ſed non extra neceſſitatē. Unde beatus Tho.
ſecunda ſecunde. q. lxxviij. arti. vlti. dicit nullo mo- A
do licet inducere: ſed ab eo qui paratus eſt dare ad
vſuram licet accipe propter aliquod bonum: vt eſt
ſubuentio ſue neceſſitatis vel aliene. ſicut incidēti
in latrones. licet manifeſtare ſua bona ne occidatur
q̄ tamē latrones diripiēdo peccant. Exemplo decē
virorum qui ad Hiſmael dixerunt. Nolite occidere
nos. quia habemus theſaurū in agro. Hieremie. xlj.
Jdē expſſius ponit Aſteñ. li. iij. ti. xj. arti. iij. addēs
poſt Ricar. ꝙ non debeat intelligi de ſola neceſſita
te extrema: ſed qua homo notabiliter damnificare-
tur aut notabilem penuriam incideret. Secūdum
Monaldum vero pro quanta neceſſitate licet non

determinat ars vel ſcientia: ſed charitatis intentio.
Et Antho. poſt dominum Petrū de palude parte
ij. ti. j. c. ix. §. vlti. dat rationē quare preter neceſſita
A tem capiens ad vſuram peccat. Quia inquit: nō ſo-
lum peccat qui alteri dat occaſionem peccādi: ſed
etiam qui ſcienter abſq; iuſta cauſa ⁊ neceſſitate ꝓ-
ponit alteri materiā: vnde ſumit occaſionem peccā-
di: maxime dum credit ipſum depoſitū ad taliter pec
candum: vt ſi mulier credens aliū diſpoſitum ad cō-
cupiſcendum eā: abſq; iuſta cauſa ⁊ neceſſitate ꝓſen
tat ſe ei peccat. Allegat ad hoc: quia vnicuiq; man-
dauit deus de proximo ſuo: nō ſatis autem diſplicꝫ
alicui damnatio proximi ſui: ſi ſcienter proponit ei
materiam: vnde ſumat occaſionem peccandi: ⁊ ſic eſt
in propoſito. ⁊c̄. ergo. ⁊c̄. Addēs ꝙ ſi petat ex iuſta
cauſa vel neceſſitate ſi abſolute petat mutuū: licet.
Sed ſi petat ſub excreſcentia vſure peccat: qꝛ null⁹
poteſt ab alio petere: quod ſcit eum abſq; peccato
facere non poſſe. Excuſat tamen ſimplices qui igno
ranter ſic petunt. Et alios qui firmiter tenēt ꝙ ali
as nollet mutuare. Jtē beatus Bernardus libro
quē edidit de cōtractib⁹ dicit ꝙ in duobus caſibus
recipiēs ad vſurā peccat mortaliter prio. Si abſq;
rationabili neceſſitate: quia tunc malo alterius ma-
le vtit̄. Secūdo quando vellet mutuare ꝓpter dei ti
morem ipſum inducit ad mutuandum ſub vſura.
B ¶ Sed hec ſententia dura videtur ⁊ multos inuol-
uere: plures em̄ humano pudore negligūt vel nolūt
ab amico mutuū petere: accedentes potius cuꝫ ſua
iactura menſam funebrem. Jtē nec vera videt̄: quod
ſic deduco: qꝛ vel ponimus ꝙ petitio noſtra afferret
occaſionaliter ꝓximo ſpirituale detrimētū anime.
Et ꝙ tunc neceſſitas noſtra nō releuat: vt liceat pe-
tere. Patet quia pro ſpirituali ſalute proximi ꝓcu
randa aut ſeruanda tenemur non ſolū facultates no
ſtras ſed ⁊ animas noſtras .i. vitam corporalem ꝓ
tali ſalute exponere. Preterea nō excuſamur ab im
pletione diuini mandati niſi per impotentiam cū ſcꝫ
impedire nō poſſumus. Sed cum ex facto noſtro ad
quos alias obligamur ex dei mandato veriſimiliter
prenoſcitur proximus ſumpturus occaſionem pec-
cādi excuſamur ab impletione diuini mandati de cō
fitēdo ſacerdoti peccata: ergo reddimur per hoc im
potētes facere: ⁊ nō impotētia facti: ergo impoten
tia iuris qua. ſ. nequimus hoc licite facere: ergo nō
licet propter neceſſitatem noſtram temporalem ꝓ-
ximo proponere: vnde veriſimile eſt eum ruiturum
eſſe in peccatum: etiam occaſione accepta non data:
cōſequentia vltima tenet quia vbi non excuſat neceſ
ſitas precepti diuini minus excuſare poterit tempo
ralium facultatum neceſſitas ⁊ minor principalis
pꝫ ꝑ ipſūmet beatū Tho. diſt. xvij. iiij. ſententiarum
vbi dicit ꝙ ſi cōfeſſurus ſciat ſuum ſacerdotē fragi
lem pronum. ſ. ad peccatum quod ei confitetur aut
ſi peccatū ſcit cōtra ipſum cōmiſſum: in omnibus ca
ſibus in quibus timet ꝓbabiliter ſibi periculū aut
confeſſori debet recurrere ad ſuperiorem vl' ab eodē
licētiam petere alteri cōfitendi ꝙ ſi illam obtinere
nō poſſit idē iudicium eſt de ipſo quod de eo qui co
piam non habet ſacerdotis: idem ſentit Altiſſi. iiij.
parte ſumme circunſtantijs peccati cōfitendis: ſed
ibi ſacerdos ſolum ſumeret occaſionem: cum confi-
tēdo peccatum magis videtur quis alium premuni
re ne cōſimiliter peccet q̄ꝫ eūdem ad peccatum indu
cere: ergo. Uel ponitur ꝙ petitio noſtra nullum al-
teri afferret detrimētum ſalutis: ⁊ tūc ſiue neceſſi-
tatem patiamur ſiue non nihil prohibere videtur q̄
pro commoditate noſtra liceat accidere ⁊ ſic neceſſi
tas corporalis ſeu imminens damnum facultatū:
nihil facit ad rationem illiciti vel liciti in huiuſmōi
cooperatione. Jn alio facto cōmunionis ſeu coopa
tionis ad actum peccati inuenio regulariter docto-
res ſentire ꝙ nulla neceſſitas efficere poſſꝫ vt liceat
ad actū peccati coopari: puta in caſu quo alicui con
ſtat ſuū epm̄ eſſe ſymoniace ꝓmotū ad ordinē q̄ꝫtū
cūq; occultum fuerit dicunt nulla via mūdi licere:
quacunq; pena eum afficiat vt epiſcopo in traditio-
ne ordinum communicet ordinem videlicꝫ ab eo ſu-
ſcipiēdo: vnde beatus Tho. ſecunda ſecunde. q. cap̄.
arti. ij. in ſolutione ad ſecundum. Quidam dicunt ſi
non pōt probare ipſum eſſe ſymoniace promotum:
debet obedire ordinem ſuſcipiendo ſed non exequi
ſine diſpenſatione. Quod reprobans addit hoc abſ-
q; ratione dicitur: quia nullus debet obedire ad cō-
municandum alteri in facto ſibi illicito: ille autem q̄
eſt ipſo iure ſuſpenſus quo ad ſe ⁊ alios illicite con
fert ordinem vnde nullus debet obedire recipiēdo
ab eo ordinem quacunq; ex cauſa. Jta ꝙ hic vult
nullam neceſſitatem excuſare quam tamē ponit ex
cuſare in receptione ad vſuram: que ſi inuicem nō ad
uerſētur neſcio quid ſit contrarietas. Cū vtrobiq;
equaliter habeatur ratio cooperationis ad actum
peccati. Eandem opinionem Tho. in hoc caſu tenet
reſolutorie glo. j. queſt. j. ſi qui a ſymoniacis: vnde di
cit quam potius deberet ferre excommunicationē
q̄ꝫtuncunq; occultum ſit crimen epiſcopi vt ꝓbari
nō poſſit: idem tenetur glo. j. c. per tuas de ſymonia C
⁊ ibi regulariter canoniſte. Sed meo iudicio oppoſi
tum verum eſt etiam de iure antiquo ⁊ ſi nulla deſu
per haberetur prouiſio ex conſilio conſtātieñ. aut
baſilieñ. quia licite conferret ordines etiam nomīa
tim excommunicato ſi ſciat excōmunicationem ei⁹
omnes latere forte quia acta iam combuſta ſunt: ⁊
omnes teſtes mortui vt patet per cap̄. cum non ab
homine de ſenten. excommu. ⁊ cap̄. ſi ſacerdos de of-
ficio ordinarij. ⁊ cap̄. placuit. vj. q. ij. ergo pari ratio
ne non tenetur ſubditus etiam in receptione ordinū
euchariſtie: aut alterius ſacramenti vitare ſuum
epiſcopum cum minus licere videatur ſubdito vt vi
tet ſuum prelatum q̄ꝫ econtra. Nec obſtat. c. inqui-
ſitioni de ſenten. excommu. quod dicit potius ferē-
dam eſſe excommunicationem: ⁊c̄. quia loquitur vbi
per cenſuram comminatam: quis cogitur ad hoc qd̄
ſe ſcit ſine mortali peccato facere non poſſe. vt patꝫ
ibi ex verbis textus. Secus autem eſt in propoſito
vt patet ex allegatis ſicut nec iam illicite ſumerem
euchariſtiam vel ordinem ab eo quem ſcio ⁊ proba-
re poſſem excommunicationis ſentētiam incurriſſe
dum nominatim excommunicatus non ſit aut denū
ciatus iuxta decretalem conſilij conſtātieñ. Pro re
ſponſione igitur ad queſitum: premitto primo ꝙ dif
ferēter poſſumus alteri eſſe cauſa peccati. Primo D
directe ⁊ poſitiue dum. ſ. alium prece precio aut cō
ſilio inducimus ad peccandum vel alias ei proponi-
mus vnde prenouimus ipſum veriſimiliter ruiturū
in peccatum. Secundo indirecte ⁊ priuatiue dū ſcꝫ
aliquid faciendo vel omittendo preſcimus aut pre-
ſcire deberemus aut probabiliter dubitare nos pro
hibituros proximi peccatum vel reuocaturos eun-
dem a peccato ⁊ tamē hoc non facimus aut nō omit
timus: ſicut nauta dicit̄ cā ſubmerſionis nauis q̄ñ
debuit ⁊ potuit ſubmerſionem nauis prohibere: et

Universidad de Deusto Biblioteca

non pꝛohibuit ſeu impediuit. Dico notanter ⁊ de-
buit: quia extra caſum debiti non dicitur cauſa ſub-
merſionis q̄ꝫuis potuiſſet plurium nauium ſubmer-
ſionem impedire. Patet ꝙ tunc ſumus cauſa pꝛiua
tiua peccati vel obſtinationis ꝓximi. Quia moꝛtem
languentibus pꝛobatur infligere qui hanc cum poſ
ſit non excludit. lxiij. diſtin. pꝛoui dēdum: Et per il-
lud Ambꝛo. Paſce fame moꝛientem ſi non paueris
occidiſti. lxxxvj. diſtin. paſce. quod ſi locum habet in
moꝛte coꝛpoꝛali longe verius eſt de moꝛte ſpiritua
li anime. Hinc Aug. ait. Illos fidentiſſime dixerim:
qui confugientem ad ſe quantum honeſte poteſt ad
reddendum non compellit: ſocium eſſe fraudis ⁊ cri
minis. xiiij. q. vj. ſi res. ⁊ ſimiliter eſt de alijs peccatꝫ
ergo ⁊ ad hoc ſeruiunt que adducuntur a doctoꝛi.
ad pꝛobādum fraternā coꝛreptionem omnibus eſſe
in pꝛecepto. ¶ Foꝛte dicetis quando poſſemus ope-
ratione vel omiſſione pꝛoximum a peccato reuoca-
re vel a perpetrando pꝛohibere ⁊ pꝛo tempoꝛe quo
ad hoc tenemur ſi non facimus vel omittimus verū
eſt: cēſetur cauſa peccati eius ſicut ſupꝛa dixiſti de
nauta: ſed hoc non arguit nos ſemper ad hoc obliga
ri. quando veriſimiliter pꝛeſcimus aut pꝛobabiliter
dubitamus: ⁊c̄. ſicut nec nauta dicitur cauſa ſubmer
ſionis nauium: quas gubernādas nō ſuſcepit: q̄ꝫuis
pꝛeſciat naues ſine ſua directione ſubmergendas.
F ¶ Reſpōdeo quādocūqꝫ poſſumus tenemur. Uni-
cuiqꝫ em̄ mandauit deus de pꝛoximo ſuo. Eccleſiaſ.
xvij. Lege enim charitatis tenemur pꝛoximū vt nos
diligere: ⁊ ergo peccatum eius impedire vel ipſum
a peccato reuocare cum poſſimus. Hinc Augu. ait.
Debet homo diligere pꝛoximum ſuum ſicut ſeipſū.
vt quē poteſt beneficij conſolatione doctrine exhoꝛ
tatione: aut pene coarctione adducat ad colendum
deum: xxiij. q. iiij. Debet homo. quod intelligo limi-
tandum dum conſtat nobis ꝙ hoc poſſumus vel pꝛo
G babiliter dubitamus aut hoc ſcire vel dubitare ex
occurrentibꝰ facti circunſtantijs obligamur. Secū
do pꝛemitto ꝙ pꝛohibitionis interdum pꝛohibetur
aliquid: non quia in ſe malum ſed ex cauſa ⁊ ille nō
ligant vbi ratio vel cauſa non habet locum vt patet
de pꝛohibitione iuriſiurandi ⁊ vinum ſumendi: in. c.
⁊ ſi Chꝛiſtus. de iureiurando. His pꝛemiſſis dico
ad queſitum quod pꝛenoſcimus cooperationem no-
ſtram veriſimiliter pꝛoximo non allaturam detri-
mentum ſalutis licet ſibi cooperari ad actum pec-
cati: quia tunc ceſſat ratio quare pꝛohibemur pꝛoxi
mo cooperari ad actum peccati. Item niſi ſic volen
ti occidere vxoꝛem: vt poſſet ducere aliam non lice-
ret conſulere: vt potius committat adulterium vxo
re manente in vita quod tamē licitum eſſe patet ex
verbis Auguſti. xxxiij. q. ij. ſi quod verius ⁊ ſi recte
hoc conſulo dubitandum eſt quin pꝛeces liceat ad-
iungere vt exequatur quod ſibi conſultum vel per-
ſuaſum eſt ſicut nolentē mutuare pauperi extremā
neceſſitatem patienti licite pꝛecibus induco vt po-
tius ſub vſura ſibi panē vel aliud mutuet vnde poſ
ſet viuere: quo vtiqꝫ minus delinquit q̄ꝫ ſi eum fame
perire ſinat. Hinc etiam beatꝰ Tho. xix. diſtinc. iiij.
dicit. Licet ſciamus fratrem ex coꝛreptione noſtra
concitandum ad odium dum ſperamus ꝙ odiū pau
latim tepeſcet ⁊ ſequetur coꝛrectio: non eſt abſtinē-
dum a coꝛreptione. Ergo licet cooperari fratri ad
actum quo ipſe peccat: dummodo hoc operari vel
cooperari noſtrum non eſt ſibi allaturum detrimen
tum ſalutis: ſed vbi operatio vel cooperatio noſtra
afferret ſalutis dettrimentum pꝛoximo puta pꝛouo
cabitur ex hoc ad peccandum aut obſtinabitur in
peccato vbi nobis non operantibus vel cooperanti-
bus reuerteretur ad coꝛ ⁊ peniteret de peccato: tūc
non licet operari hoc vel cooperari: quia hoc eſſet
percutere conſcientiam infirmam: Et ſic peccare in
Chꝛiſtū. j. ad Coꝛint. viij. Et eſſemus vtrobiqꝫ cau
ſa pꝛiuatiua vel poſitiua peccati: vel obſtinationis
pꝛoximi. Ab hoc tamen excipiendum eſt ſi actu no-
ſtro quo lederet̄ obſtinaretur vnus: plures eſſent
lucrandi. Tūc enim ſalus multoꝛum pꝛeferri debꝫ:
⁊ habet locum illud Apoſto. Chꝛiſti bonus odoꝛ ſu
mus in his qui pereunt ⁊ in his qui ſalui fiunt alijs H
odoꝛ vite in vitam alijs odoꝛ moꝛtis: in moꝛtem ſe-
cundo ad Choꝛinthios ſecunde. Et hoc concludūt
facta ſanctoꝛum allegata ſecundo argu. ante oppo-
ſitum. Ex his infero ꝙ a parato dare mutuum ſub
fenoꝛe licet etiā extra caſum neceſſitatis ad vſurā
accipere dum tamen non placeat nobis alterius pec
catum. Pꝛimum patet. quia tunc non afferret pꝛo-
ximo detrimētum ſalutis. Et ſecundum ſcilicet ꝙ
non licet habere complacētiam in peccato quia hoc
eſt dyabolice obſtinationis: ſi placeat in ratione pec
cati. quomodo pleriqꝫ illud Auguſti. intelligendū
putāt. Nullum peccatum adeo veniale eſt: quin fiat
moꝛtale dū placet. ⁊ ponitur in glo. j. ad Coꝛinthi.
xj. ⁊. xxv. diſtinc. c. vnum. §. criminis. aut etiam ſi pla
cet vt actus delectabilis vel vtilis ad finem deſide-
ratum non eſt ſine moꝛtali peccato dum actus ipſe
genere fuerit moꝛtalis ⁊ complacentia ſit actus li-
bere volūtatis vt eſt dum volo: deſidero vel appeto
per alium peccatum fieri: ſecus de cōplacentia que
in modum paſſionis etiam in iuſtis hominibus volū
tate renitente vt libera eſt inſurgit. Et quia ratio-
nes vtriuſqꝫ partis falſum adducunt. pꝛime ꝙ ſem-
per liceat cooperari ⁊ alie ꝙ nunq̄ꝫ omnes ſoluende
ſunt: Ad pꝛimam q̄ꝫuis ſententia Duran. ⁊ pluriū
alioꝛum certum teneat ꝙ deus ſubſtantiam actus
mali non concauſat quam opinionem vltimo tradit
Magiſter xxxvij. diſtin. ij. iudicium relinquēs pꝛu-
dentis lectoꝛis examini: quia tamen nō opoꝛtet oīa
in dubium reuocare cum ſuppoſitis dictis cōmuni
bus poterit oppoſitum ſaluari admiſſo cōcurſu ge
neralis influentie dei ad actum malum: dico ꝙ in ho
mine nō requiritur maioꝛ perfectio quam in deo cū
dei perfectio ſit infinita ⁊ ſic incompꝛehenſibilis: ſꝫ
multa requiruntur ad perfectionem ſeu virtutem
hominis que nō opoꝛtet obſeruare deum. Genera-
liter enim tenetur hō reuocare a peccato quos pōt:
Deus autem neminem: cui tamen tam facile eſſet
malas hominum voluntates ad bonum cōuertere:
vt eſt ſibi facile hoc velle ſecundum Auguſt. in En
chiridio. Et ergo nō opoꝛtet ſi cooperatur vbi ſcit
ſine ſua cooperatiōe hominem nō caſurum vel foꝛte
rediturum ad coꝛ ⁊ penitentiam ꝙ ſimiliter idem
licebit nobis. ¶ Ex hoc reſpondeo ad cōfirmatio- K
nem: ꝙ cooperari ad peccatum vel peccati actum nō
infert abſolute cōſentire in peccatum: ſed ſub cer-
tis modificatiōibus ſeu circunſtantijs videlicet dū
veriſimiliter pꝛenoſcitur aut pꝛenoſci deberet ꝙ af
ferret detrimentum ſalutis: afferret inquam occa-
ſione data vel etiam accepta vt de hoc pꝛius dix. Et
hoc in certo ſubiecto puta illo quod tenetur quan-
tum poteſt alterius ſalutem pꝛocurare ⁊ pꝛocura-
tam vel exeuntem conſeruare quod nequaquam lo-
cum habet in deo. Et ergo gloſ. ad Romanos pͥmo.

que dicit ꝙ conſentire eſt tacere cum poſſit arguere
vel erroꝛem fouere: intelligenda eſt vbi ⁊ quando
quis tenetur: alias deſcriptio competeret deo ⁊ eti
am homini iuſto pꝛo tempoꝛe quo ad arguēdum nō
tenetur cum ſubiungitur: deus neceſſario obſeruat
que ſunt iuris nature vtiqꝫ verū eſt de his que ſibi
ſunt iuris nature ſed non de his que hominibus ca-
dūt ſub pꝛecepto iuris nature vt patet de reuocare
L hominem a peccato. ⁊c̄. ¶ Ad ſecundum pꝛincipale
pꝛimo de facto Loth videtur inter Aug. ⁊ Ambꝛ.
cōtrarietas: an virtutis fuerit an vicij Aug. em̄ ſcri
bit hoc perturbationi mentis in Loth: ⁊ eū in hoc
non foꝛte limitandum vt patet. xiiij. diſt. ca. quod ait
zodomitis Loth. ꝙ vtiqꝫ verum videtur ſi veriſimile
erat aut dubium pꝛobabile filias ſuas peccato aſſē
ſum fuiſſe pꝛeſtituras cū magis tenebatur filiabꝰ
pꝛouidere: ⁊ eaſdem tueri contra veriſimiles occaſio
nes peccati q̄ꝫ extraneos hoſpites: iuxta illud. j. ad
Thi. v. ſi quis ſuoꝛum ⁊ maxime domeſticoꝛū curaꝫ
non habet fidem negauit ⁊ infideli deterioꝛ eſt. ⁊c̄.
Ambꝛ. idē factū loth virtuti aſcribere videtur pꝛo
ſuppoſito habens ꝙ tantū putauerit in filiabus aī
conſtantiam ꝙ ⁊ ſi violarentur coꝛpoꝛe: mente tamē
manerent incoꝛrupte. Non inquinatur aūt coꝛpus
niſi de conſenſu mentis: xxxij. q. v. per totū: quod ho
rum verius ſit non conſtat ex ſcriptura ꝓpoſito no-
ſtro ſufficit ſi eiꝰ cooperatio fuerit illicita fuit ideo
quia attuliſſet filiabus detrimentū ſalutis. ¶ Per
idem reſpondendum eſſet de facto Aaron: qui iude
is petentibus cōflauit vitulum paratis vtiqꝫ ꝓ tūc
idololatrare: vt patet exodi. xxxij. pꝛopter quod do
minus vehementer aduerſus Aaron voluit ipſū cō
terere: vt patet deut. ix. quia opus illud natū erat
alios ſimplices q̄ꝫtū ex ſe erat inducere ad ſimiliter
alijs idololatrādū. Unī ꝓ regula dico nō licet coopa
ri pꝛoximo ad actum peccati ꝑ quem alius leditur
⁊ ad eum caſum limitari debet quod dicūt doct. ſi
etiam indigenas cōplecti debeat: nō licet locare do
mum volenti fenerari: nec licet parato furari demō
ſtrare quo loco ſitum eſt alienum vt ipſum poſſit au
ferre: niſi in caſu quo dominꝰ actu elicito vel debito
eſſet volens. puta ſi ꝑnoſceretur fur: alias dominū
rei occiſurus vel maius damnū eidem pꝛo certo illa
turꝰ. ¶ De facto Helie dico ꝙ ibi genti iudeoꝛum ꝓ
fuit eādem ab idololatria reuocando nec alijs nocu
it qui parati erant ⁊ infirmi ꝓpoſiti amodo in idolo
latria perſiſtere: declaratio autē Heliſei intelligen
da eſt: cum per hoc non affertur alteri ſalutis detri
mentum. ¶ Ad tertiū pꝛincipale: Omnia illa licēt
ſub limitatione pꝛedicta: dū ſcilicet veriſimile ſit ꝙ
nō afferrēt ſalutis detrimētū quibꝰ coopamur aut
ſi noſcatur afferre omiſſio noſtra alios deterius ſcā
daliſaret: vt de nō obſeruando iuramentū metu ex-
toꝛtum. ¶ Ad rationes alterius partis ad pꝛimam
M patet ex dictis circa ſolutionem pꝛime rationis aū
oppoſitum: quādo cooperatio ad actum peccati cē-
ſetur cōſenſus in peccatum: Et ſi iuxta hoc pietas
quare Paulus cuſtodiendo veſtes lapidantiū Ste
phanum. dicitur act. viij. neci eius cōſenſiſſe cum ſo
lum veſtes cuſtodierit eoꝛum qui nihilominꝰ ſine eiꝰ
cooperatione erant Stephanum occiſuri: Et quare
non licebit a phitoniſſa reſpōſa expetere. ſi coopera
tio ſolum ſit conſenſus in peccatum: cum affert de-
trimentum ſalutis poſitiue vel pꝛiuatiue modo ſu-
poſito: dico ꝙ cooperatio ratione ſui ſolum eſt pec-
catum ⁊ cōſēſus in peccatum ſub modo dicto. ſi ta-
mē ſimul cōcurrat cōplacētia actꝰ peccaminoſi aut
abſolutum velle: ꝙ ꝑ aliū fiat. adiungitur ei aliud
peccatum cōſenſus. ⁊ ſic erat de paulo etiam ꝑ hoc
ledebatur pꝛoximus puta beatus Stephanus. ⁊ ſic
iuxta regulam datam talis cooperatio fuit illicita:
ſicut nō licet mihi furē iuuare in aſpoꝛtādo rē fur
tiuam: licet ſine opera mea aut auxilio eſſet idem ab
laturus: de requirere reſponſa phitoniſſe habemus
ſpecialem pꝛohibitionem leuitici. xix. nō declinabi-
tis ad magos: neqꝫ ab ariolis aliqd̄ ſuſcitemini ideo
nō licet. ⁊c̄. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ nō licet iura- N
mentum requirere ab eo quem nouimus falſum iu-
raturum dum per hoc induceretur peccare moꝛta-
liter: alias nō peccaturꝰ. Et hoc intendit Auguſti. F
vt patet ex ſua pꝛobatione qua dicit exactionem ta-
lem occidere duas animas ſuam ſcilicet ⁊ ipſius iu-
rantis. Secus ſi noſcatur paratus peierare ⁊ niſi iu
ramentum requirat̄ liberius ⁊ effrene in alijs etiā
decepturus pꝛoximum vt ſepe contingit in abomi-
nātibus periurium qui alia peccata furti ⁊ fraudis
⁊ ſimilia pꝛo nihilo reputant. Et iſtud credo ꝓcede
re in parte puta pꝛiuata perſona: que iuramentum
exigeret non autem in iudice cuius eſt communi vti
litati hominum pꝛoſpicere: vnde vt vult Tho. ſecū-
da ſecūde. q: xcviij. art. iiij. ⁊ gloſ. xv. q. v. c. pꝛeſbyte
ri. Et ſi iudex ſciat falſum iuraturum eum a quo iu
ramentū indicere ⁊ requirere. Beatus tho. adiūgit
quia nō tam iudex q̄ꝫ alius ad cuius inſtantiam fit
cēſetur exigere veram rationem credo quia maioꝛa
diſcrimina imminerent reipublice deceptionum ⁊
fraudis ſi iudex neceſſitate officij talia iuramēta nō
exigeret hoc credo mouiſſe ſanctum Bona. vt dice-
ret ꝙ pꝛo vtilitate communi liceret re quirere iura
mētum ab idololatra: qui noſcitur per idola iuratu
rus. diſtinct. xxxix. iij. ſentētiarum. ¶ Ad aliud de O
furioſo dico ꝙ vtiqꝫ liceret furioſo gladium redde-
re dum alias maioꝛa imminerent diſcrimina ſibi vel
alijs vt vult beatus tho. xxxij. diſtinctione. iiij. tra-
ctās materiam: an licet reddere debitum mēſtruate
ſic etiā in pꝛopoſito de cooperatione ad actum pec
cati non licet vbi nobis non cooperantibus non pec
caret vt furioſus ſine redditione gladij ſeruaretur
in vita niſi ſalus alioꝛum: vt pꝛius dixi: hoc require
ret. ¶ De verbo Grati. dico ꝙ nō ſolum licet ſinere
vt apoſtata ſua auferat ſed etiam alia bona mobilia
monaſterij tradere: ne ipſum monaſterium incēdat.
Quanquā Grati. placuerit quo ad hoc temperare
ſermonem. ¶ Ad tertium dico ꝙ maxima illa. Qui P
vult antecedens neceſſario vult conſequens quod
ſcit vel credit ad ipſum: ſed veritatē habet cum hoc
conſequens eſt medium neceſſario pꝛecauſandum
ab eo qui ſua volitione cauſaturus eſt antecedens
quia niſi efficaciter poſſet velle finem nolendo me-
dia que ſcit aut credit: et cetera: vt ſaluare vitam: ⁊
nolle merces eijcere: cum hoc ſcit aut credit eſſe ad
vitam neceſſarium. Secus dum conſequens non eſt
medium: quod pꝛecauſari debet ab eo qui vult ſua
volitione cauſare antecedēs patet. Nam deus vult
cooperari Ioanni ad volitionem deliberatam adul
terij: ad quod per neceſſariam conſequentiam ſcit
ſequi Ioannem peccaturum moꝛtaliter. Et ta-
men non vult hoc conſequens: ſic ſepe quis vult vſ-
qꝫ in finem permanere in peccato: ad quod credit ſe
qui ſe eternaliter puniendum quod in omnino non
vult. Et ergo docto. illud pſal. Qui diligit iniqui-
tatem odit animam ſuam. Exponunt: odit effectu: Q

Universidad de Deus Bib

non affectu. Jam in propoſito nos coopari ad actũ
peccati alterius: non infert ipm̃ peccare: tanq̃ effe-
ctum medium neceſſario p̄cauſandũ ab eo q̄ vult
ſua volitione cauſare antecedens.

T Ertio videndum eſt an vnq̃ licet
euchariſtiã vel aliud ſacramentũ
ſciẽter indigno tradere. Et videt
ꝙ ſic. Prio: oĩs chriſti actio nr̃a
eſt inſtructio ſ; ipe in cena tradi-
dit corpus ſuũ Jude quem nouit
actu pctm̃ habere: vñ Aug. chri-
ſtꝰ tãta patientia traditorẽ ſuũ ꝑtulit: vt ei primaꝫ
euchariſtiã cõfectã manibus ſuis in ore cõmẽdatã:
ſicut ceteris aplĩs traderet. j. q. j. chriſtus idẽ dicit
Diony. iij. c. Eccleſi. Hierarchie. Et. Mat. xxvj. dici
tur ſine exceptiõe. Accipite ⁊ bibite ex hoc oẽs: ⁊c̃.
¶ Secũdo ſic. de officio ordinarij ca. ſi ſacerdos di-
cit. niſi quis iudiciario ordine ꝓbare poterit: non li-
cet aliũ arguere nominatim: nec a cõione remouere
q̃uis ſciat ipm̃ ꝑ cõfeſſionẽ aut alias impenitẽtem
ꝑmanere in peccato. Ex quo videtur ꝙ indiſtincte
tradi debeat occulto peccatori ſiue in occulto petat
ſiue in publico. ¶ Et cõfirmat ꝑ illd Aug. nõ ꝓhi-
beat mãducare diſpẽſator pingues terre: ſed mone-
at exactorẽ. de cõſ. diſt. ij. nõ ꝓhibeat: de q̃bus pin-
guibus ꝓpheta ait. Incraſſatus eſt dilectus: ⁊ recal
citrauit incraſſatus impinguatus dilatatus dereli
quit deũ factorẽ ſuũ. Deut. xxxij. ¶ Tertio ſic iux-
ta decretũ cõcilij Conſtãtieñ. nõ tenemur in ſacra-
mẽtoꝝ adminiſtratione vel receptione quẽcũq; gñ a
liter excõmunicatũ ſuſpenſum vel interdictũ a iure
vel ab homine vitare: ſed talis petendo ⁊ ſuſcipiẽdo
manifeſte ⁊ publice: eſt manifeſtus ⁊ publicus pec-
cator: ergo licet ſciẽter. ⁊c̃. Minor patet: quia vt di
cit Syno. Baſil. ꝑ illã conſtitutionẽ non intẽdit ec
cleſia vel conciliũ huiuſmodi excõmunicatos inter-
dictos vel ꝓhibitos in aliquo reuelare vel eis quõ-
libet ſuffragari. Jam ſi petendo vel ſuſcipiendo in
excõmunicatiõe ſacramẽta non peccarẽt: maximũ
eſſet eis releuamẽ exhibituꝫ: ergo ⁊c̃. Confirmo ſic
ſuſpectis de crimine datur euchariſtie ad ꝓbationẽ
vt patet. ij. q. iiij. ſepe cõtingit: ergo: Similiter licet
tradere publicis pctõribꝰ alias ꝑiculoſum eſſet da
re ſuſpectis de crimine. ¶ Ad oppoſitũ videt primo
illud Matthei. vij. Nolite ſanctũ dare canibus ne-
q; mittatis margaritas ante porcos: quo precepto
ꝓhibemur ſacramẽta miniſtrare peccatoribus q vel
vt canes oblatrãt vel vt porci in ceno viciorũ volu-
tant. Nec reuelat ſi ſcandalum imminet: quia vt ait
Grego. Vtilius ſcãdalum naſci ꝑmittit q̃ veritas
relinquatur: de regulis iuris: quia ſcandalizauerit.
Confirmo hoc dupliciter. Primo ſic quia nulla oc
caſione ſcãdali imminẽtis liceret euchariſtiam mit-
tere in ſentinã corporalem: ergo minus in ſentinã vi
ciorũ quã multo amplius abhominatur dominus
cuiuſmodi eſt homo peccator. Secũdo quia ſcanda-
lum imminens nõ excuſat cum patet alia via obuiã-
di ſcandalo ſimul obſeruando p̄ceptũ ſed ita videt
in propoſito: cum poſſet ſacerdos tradere peccatori
hoſtiam non conſecratam: ergo ⁊c̃. ¶ Secũdo ſic: ſi
medicus corporalis daret egroto medicinã mortife
ram: non obſtante petitione egroti peccaret morta-
liter: ergo fortius medicus ſpiritualis ſi porrigat
intoxicũ anime peccabit mortaliter: immo ſi ſm au-
gu. non licet furioſo reddere gladium: minꝰ licebit
furioſo ſpiritualiter. non dico reddere: ſed donare
quo ſe interimat: ⁊c̃. ¶ Tertio efficacius videtur
idem ſic probari iure nature prohibemur alteri fa-
cere qd nollemus nobis fieri. vt patꝫ. j. diſt. in decr.
Et Matth. vij. dicitur. Omnia q̃cunq; vultis vt fa
ciant vobis homines: ⁊c̃. Hec eſt enim lex ⁊ ꝓphete
quod intelligẽdum eſt de velle ⁊ nolle: debetis nõ de
his q̃ facto habẽt homines: vt vult magiſter. iij. ſẽtẽ
tiarum. diſtin. xxxvij. Et glo. decre. in paſſu allega-
to. Sed quiſq; indignus tenetur velle vt ſibi indig-
no ad cõdẽnationẽ anime ſue non detur euchariſtia:
Ergo tenemur ⁊ nos alteri nolle dare. Fortaſſis di
cet aliquis poſt dominum Altiſſio. ꝙ licet indignus
tenetur nõ velle ſibi dari cum hoc ſit ſibi nociuũ te-
netur tamẽ cũ hoc non nolle ſibi dari: ex quo hoc fo
ret nociuum proximo: quẽ negando in publico ſcan-
dalizaret. Ex quo infertur licꝫ non dare ſibi eẽt vti
le: quia tamẽ proximo foret non nociuum non tene-
tur hoc velle ⁊ regula iuris nature qd prohibemur
⁊c̃. ſolũ habet qd nolumus nobis fieri. Magna aũt
differentia eſt int nolle ⁊ non velle cum nolle dicat
actum poſitiuum volũtatis non autẽ non velle. Sꝫ
hec ſolutio videtur ſeipſam interimere fatetur eñ
donationẽ illã ſibi eſſe ſpiritualr̃ nociuam: cum er-
go quiſq; teneatur nolle ſuum ſpirituale detrimẽtũ
prouenies ex peccato videtur teneri vt nolit ſibi da
ri. Preterea lege charitatis tenetur velle ꝙ ꝓximꝰ
non peccet: ergo ſi proximus peccaret nõ miniſtran-
do ſibi indigno in publico petẽti tenetur ⁊ ad minꝰ
licite poterit velle: ꝙ proximus ſibi petẽte nõ dene
get: ſed miniſtret: ⁊ ita non tenet illd nõ velle: vt aſſe
rit ſolutio. Confirmo principale ſic: ſi aliquid excu
ſaret ſacerdotem miniſtrãtẽ indigno ſacramẽta hoc
eſſet debitum miniſtrandi: ſed ſacerdos non obliga-
tur indigno petenti ad miniſterium ſacramẽtorum
ergo minor patet: quia ipſe indignus tenetur nõ pe
tere: alias petendo ⁊ recipiẽdo nõ peccaret cũ illud
tm̃ pctm̃ ſit: ad cuius oppoſitum obligamur: iã vbi
nulla eſt petitio ibi nulla eſt mora. Et vt tradit do-
ctor ſubtilis diſtin. xv. iiij. nõ tenetur quis alienum
reſtituere: quãdocũq; dominus eſt cõtẽtus ⁊ volẽs
actu elicito vel debito. ita. ſ. ꝙ ſaltẽ tenetur ⁊ obli-
gat velle: iam vt deduxi eſt volens actu debito. imo
ſufficeret ꝙ ex debito non ſit inuitus ſeu nolens. A
¶ Pro reſponſione dico primo ꝙ nullo modo licet
inducere aliquem vt ſumat ſacramenta quẽ nouimꝰ
(q̃tũ humana fragilitas futura noſſe ꝑmittit) ꝙ in
mortali peccato ꝑcipiet: non enim poſſet hoc fieri ſi
ne dãnabili irreuerentia ad ſacramenta q̃ dominus
in ſuffragium noſtre infirmitatis inſtituit: ſed ſi pe-
tat diſtinguũt docto. quia vel peccatũ petentis eſt
occultum ita ꝙ ꝓbari non poſſit vel publicum ſi p̊-
mum diſtinguendum eſt qꝛ vel petit in occulto. ⁊ de
bet ſibi denegari: ⁊ moneri ne quouis modo petat in
publico. aut petit in manifeſto ⁊ debet ei dari. Pri-
mo quia vt dicit beatus Tho. in. iiij. pro peccato oc
culto publicam penam inferens reuelator eſt cõfeſ-
ſionis aut proditor criminis. Secũdo qꝛ quilibet
chriſtianus habet ius ꝑcipiendi euchariſtiam ⁊ alia
ſacramenta niſi illud ꝑdat per pctm̃ mortale. Cum
ergo in facie eccleſie non conſtat peccatorem occul-
tũ illud ius amiſiſſe nõ poteſt ei denegari: alias eſſꝫ
ſacerdotibus facultas q̃ maxima pena pro libito
afficere quos vellent. Tertio quia ſcandalizaret ei
denegando. Hoc tamen limitandum credo ſi petat
a ſacerdote qui ei obligatur ad miniſteriuꝫ ſacramẽ
torum ꝓ tempore quo ad hoc tenetur. vnde ſi ſit cu-

ratꝰ eius ⁊ petens non ſit eger nec ſi eſt dies paſcha
lis debet ei euchariſtiam denegare: cuius rationem
aſſignat dominus petrus de palude qꝛ debet a mor
tali peccato ipſum impedire q̃tũ poteſt: ſed hoc po
teſt cum non teneatur ſibi pro tunc dare: ergo ⁊ ſi ꝑ
ſolam confeſſionem ſibi conſtet poteſt ei denegare:
non ꝙ ex confeſſione ius illud acquiſierit: ſed ante
habuit eo ipſo quo alius pro tunc non habuit ius pe
tendi: allegat ad hoc de temporibus ordinandorum
c. ad aures vbi negant ordines monachis petentibꝰ
promoueri prelatis eorum contradicentibus: vbi ꝓ
ratione dicitur. Quia eſſe poteſt ꝙ prelati eorum ſe
creta cõmiſſa nouerint ex quibꝰ eis conſtat ꝙ ſalua
cõſcientia nequeãt ſublimari. Jta in propoſito mi-
hi verius videtur: ⁊ ſi denegando non poſſet pecca-
tum eorum impedire: quia fortaſſe de manu eius ra
pient aut alias actu interiori intenſius volent ⁊ ita
grauius peccabunt q̃ ratio: quare eis denegare te-
netur eſt: quia nõ licet ſanctũ dare canibus. Si vero
B Petrus ſit peccator publicus ſeu manifeſtus om-
nino ⁊ in occulto ⁊ in manifeſto negãda eſt ei cõmu
nio iuxta illud Cipriani. Puto nec maieſtati diui-
ne nec euangelice diſcipline congruere: vt pudor ⁊
honor eccleſie tam turpi ⁊ infami contagione feda-
tur: vt ſcilicet tradatur cõmunio hiſtrionibus ⁊ ma
gis in ſuis ſceleribus ꝑſiſtẽtibꝰ de cõſe. diſti. ij. cap̄.
pro dilectione. Et in conſilio Bracarenſi ꝓhibetur
commemoratio fieri eorum: qui pro ſuis ſceleribꝰ
moriuntur impenitentes. xxiij. q. v. placuit: ergo mlꝰ
to magis eſt eis neganda ſacroſancta cõmunio. Et
hoc manifeſte probat verbum ſaluatoris allegatũ.
Nolite ſanctum dare canibus: ⁊c̃. ⁊ vt deduxi de eu
chariſtia ſimiliter dicendum eſt de abſolutione ſacra
mentali impendenda ⁊ alijs ſacramẽtis: Et quia ra
tiones vtriuſq; partis falſum cõcludunt. Prime ꝙ
ſemper liceat peccatoribus ſacramenta miniſtrare:
alie vero ꝙ nunq̃ opportunum eſt omnes pertracta
re. Prima ſolum concludit: ꝙ licet peccatori occul
to tradere in publico ⁊ hoc vbi imminet ex denega-
tione ſcandalum: vel etiam proderet peccatum oc-
cultum: vt fuiſſe arbitror in facto. Chriſti: cum Ju
de communicauit cum ceteris. non enim habemus
ꝙ ipſe obligatus erat eis tũc euchariſtiam miniſtra
re. Dico notãter ſi: ⁊c̃. ꝓpter motiua Hilarij. mat-
thei. xxvj. quia communicatis dixit dominus: donec
bibam illud vobiſcum nouum. ⁊c̃. Et in cõſecratio
ne ſanguinis: qui pro vobis ⁊ pro multis effũdetur
in remiſſ. ⁊c̃. vbi in ſecunda particula aliquos homi-
nes videtur excepiſſe non in prima. Et accideret de
facto proditio criminis occulti: ſi ſacerdos omnibꝰ
aliene parrochie communicaret de conſenſu ſuperio
ris vni ſoli hoc in publico negando: Et iuxta hoc
limitanda ſunt que in corpore queſtionis dixi de ſa
cerdote non proprio: ſeu non obligato pro tunc mi-
niſtrare. ¶ Circa hoc tamẽ eſt aduertẽdum: ꝙ Chri
C ſtus qui ſecretorum eſt cognitor: noſcens pro certo
quid cuiq; cõgruit ad ſalutẽ. potuiſſet vtiq; ſeipm̃
ſine reprehenſionis nota publico peccatori tradere
quẽadmodum ⁊ a peccatoribus publicis ſub magna
humilitate ſe tangendum prebuit aut nõ ſubtraxit
quod nobis (quibꝰ ad ipſum reuerẽtia eſt in p̄cepto)
nequaq̃ liceret. circa hoc etiam aduerte ꝙ cũ Aug.
⁊ alij doctores dicunt peccatũ Jude fuiſſe occultũ
intelligitur vel quia humanitus ꝓbare nõ potuiſſꝫ
Chriſtus preſcius quẽadmodum factioſi Judei ſi
requiſiti fuiſſent perhibere teſtimonium veritati: ne
gaſſent: ne fraudarẽtur intento. Et eo caſu liceret
curato miniſtrare ei quem veriſimiliter preſciret iu
diciario ordine cõuinci non poſſe propter ⁊c̃. vel qꝛ
occultum erat cum iam eſſe in propoſito tradendi q̃
forte poſt contentionem de tradendo cum Judeis D
habitam penituerat ante cenam domini. ¶ Ad ſecũ
dum de ca. Si ſacerdos. Dico ꝙ limitãdum eſt ſi pe
tat ab eo qui ſibi tenetur ad miniſterium ſacramẽto
rum ⁊ pro tempore: quo ad hoc tenetur: vt probare
videtur. c. ad aures de tempo. ordi. niſi vt in ſolutio
ne primi dixi immineat ex denegatione ſcandalum
aut aliud ſi quid conſimile ſit: quod magis tenemur
q̃ ſacramẽta indigno tradere. ¶ Ad cõfirmationẽ
dico ꝙ Aug. ibi loquitur de peccatoribus occultis
quorum. ſ. peccatum diſpenſator ꝓbare nõ poteſt.
Et hoc manifeſte ponit. c. ſi ſacerdos allegatum ꝑ
illam exceptionem niſi iudicario ordine: ⁊c̃. proba-
re poſſꝫ: nõ obſtat verbũ Aug. in homelia de penitẽ.
ſcꝫ nos quẽq̃ a cõmunione prohibere non poſſumꝰ
(q̃uis hec prohibitio nondũ ſit mortalis ſed medici
nalis) niſi aut ſpõte confeſſum aut in aliquo ſecula-
ri vel eccleſiaſtico iudicio nominatũ aut conuictum
ij. q. j. multi. Quod non loquitur de cõmunione alta
ris: ſed de cõmunione in conuerſatiõe humana quã
nulli interdicere poteſt niſi ſpõte confeſſio etiam li-
cet talem nõ poſſet a cõmunione altaris prohibere:
nõ tamẽ haberet ex hoc ꝙ non poſſet aut nõ deberet
ei euchariſtiam aut aliud ſacramẽtum non dare: cũ
aliud ſit prohibere: aliud non dare. ¶ Ad tertium re E
ſpondeo: ꝙ licet tales excõmunicatos non tenemur
vitare in miniſterio ſacramentorum pretextu cenſu
re eccleſiaſtice ſuſpentionis vel prohibitionis gene
raliter ꝓmulgate vt dicit cõſtitutio cõcilij Conſtã.
vtiq; tamen tenemur ratione peccati. ex. l. diuina ta
libus ſacramenta miniſtrare quemadmodum relaxa
tione concilij non obſtante ſi ſubtractione noſtre cõ
uerſationis veriſimile ſit tales generaliter excom-
municatos reuocandos eſſe ad cor: puta a peccato
ad penitentiã tenemur lege charitatis communio-
nẽ noſtre conuerſationis eis ſubtrahere: iuxta illd
p̄ceptũ apoſtoli. ij. ad Theſſa. iij. Denunciamus vo-
bis fratres in nomine Jeſu Chriſti vt ſubtrahatis
vos ab omni fratre ambulante inordinate: ⁊c̃. immo
niſi iſtis eſſent ſacramenta deneganda oporteret eoſ
dem petendo non peccare ⁊ ſacramenta licite ſume-
re. Quod ſancta ſynodus Baſilieñ. aperte reclamat
cum inquit: per hoc tamen huiuſmodi excommuni-
catos ſuſpenſos vel interdictos non intendit ſancta
Synodus in aliquo releuare: aut eis quomodolibꝫ
ſuffragari. Quis autem non videat maximum eis re
leuamen exhibitum: ſi licite poſſent ſacramenta pe-
tere ⁊ ſumere: aut oporteret licite dicere vt publi-
cis peccatoribus actu peccantibus licite tradant
ſacramenta quod nephas eſt ſentire aut dicere.
¶ Fortaſſe dicetis: ergo fruſtra additur in decreto
concilij adminiſtratione cũ ſic teneamur eis ſemper
ſacramenta nõ miniſtrare immo ſequitur decretum
manifeſtam falſitatem continere: niſi ad hoc confu-
giatur: ꝙ licet iure diuino ratiõe peccati teneamur
tales vitare non tamen pretextu cenſure eccleſiaſti- F
ce: et hoc addit concilij. ¶ Reſpondeo multis cõmu
nicamus in ſacramentorum adminiſtratione: quibꝰ
tamen ſacramenta non miniſtramus: puta quos in
loco miniſterij admittimus cum quibꝰ oramus aut
reſpõſũ tanq̃ a cuſtode accipimꝰ: ⁊ talẽ cõmunionẽ
nõ tenemur huiuſmõi excõicatis ſubtrahe e. Et ita

Universidad de Deusto Biblioteca

nō ſequitur nō tenemur eos vitare in ſacramētorū adminiſtratione. ergo poſſumus eis ſacramēta miniſtrare: cū vt dixi multis cōmunicam' in ſacramētorum adminiſtrationibus: quibus ipſa ſacramenta nō miniſtram': ⁊ ita illa clauſula nec fruſtra nec falſe additur: nec mirū ſi cōſtitutionē concilij generalis ſic limitare oporteat: cū id ſolū relaxauerit quod eſt poſitiui iuris humani cui ſupra ius diuinū nulla eſt poteſtas ipſum relaxandi aut deſtituēdi. xxv. q. j. ſunt quidam dicentes. Qui aūt cortici litere inherētes auſi fuerint aſſerere ꝙ licet talib9 ſacramēta miniſtrare meminerint illius Androculi: legib' ipſis lege opus eſt: que eas corrigat: queadmodū ⁊ marini piſces ſalſo mari educati: adhuc ſale egēt quo ſapidi fiant: aut a corruptione ꝓſeruētur. Quod maxime verū eſt de legib' ⁊ ſtatutis hūanis quas vtiqꝫ neceſſe eſt ad normā diuine legis corrigere: ne tādē locum in nobis obtineat qđ Phariſeis improꝑauit Chriſtus: Populus hic labijs me honorat: cor aūt eorum longe eſt a me: ſine cauſa aūt colūt me docentes mādata ⁊ doctrinas hominū: ſubaudi nō ad meā doctrinā vel legē correctas ⁊ moderatas: Mat. xv. Etiā niſi ſic correcte fuerint ⁊ moderate nihil humanarum traditionum lex eſſe poterit: neqꝫ certe lex dici meretur. Que enim ſcripta eſt lex non eſt niſi faciat opus regis ad quem ſpectat iuſtū virū ab adulterato ſecernere: vt dicit philoſophus. j. rethoricor. ¶ Ad cōfirmationē de ſuſpectis de crimine reſpondet beatus Tho. ix. diſtin. iiij. dupliciter. Primo ꝙ decretum illud eſt abrogatum: quia facere tales ꝓbationes eſt tentare deū. Vel ſecūdo ꝙ intentio decreti non eſt vt talis purgatio fiat: ſed vt propter timorē talis purgationis abſtineatur a peccato. Sz quia prima ſolutio effectualiter dicit concilium erraſſe aliquid ſtatuēs in quo tentaretur deus: ⁊ ſecūda non videtur ad mentem concilij: quia de furto incerto dicit omnes fratres communicandos: ⁊ hec verba. Corpus domini ſit tibi hodie in probationē: Item ibidem. c. finali. qđ videtur eiuſdem concilij. dicitur. ſi ſacerdos vel epiſcopus infamatus de maleficio noluerit celebrando innocentem ſe oſtendere quinquennio arcēdus eſt a liminibus eccleſie. Et ita videtur hoc ſtatutū vt effectualiter fiat: velle qđ ſatis eſt pro argumento: item nec plus videtur tentare deum: ſi ſuſpectus ſe purget communione euchariſtie: ꝙ ſi ſe purgaret iuramēto quo deum inuocat teſtem: ideo aliter reſpondeo negando cōſequētiam ⁊ declaro eam non valere: vt non ſequitur a ſuſpectis de crimine licet iuramētum pro purgatiōe exigere: ergo etiam dum conſtat eos crimen commiſiſſe de quo per iuramentum ſe purgarent ⁊ loquor de cōſtare vt cōuertitur cum eo: quod eſt ordine iudicario poſſe probari. Et eſt ratio: quia iuramētum purgationis ſolum requiritur ad tollēdam ſuſpitionē mali: quia ſcilicet creditur non velle peierare: ⁊ ſimiliter eſt de miniſtratione euchariſtie vel ſumpti-
H one ad probationē. ¶ Ad rationes poſt oppoſitum quibus infertur nūqꝫ eſſe licitum vt ſacramenta miniſtrentur indigno. Ad primam dico: ꝙ illa prohibitio domini loquitur de canib' ⁊ porcis: qui poſſunt repelli: iam repelli non poſſunt in publico: ſi deficiēte probatione ex repulſione imminet ſcandalum aut
K proditio occulti peccati: vt dictū eſt. ¶ Ad primā confirmationem dico: ꝙ aliud eſt de ſentina corporali ⁊ aliud de ſētina viciorum in quam mittitur de voluntate domini: dum occultum eſt eam eſſe ſentinam viciorum in caſibus ꝓmiſſis puta duz imminet ⁊c. Non video etiam quin in caſu liceret ipſum mittere in ſentinam corporalem: puta ſi alias rapere[t] ab hereticis ⁊ infidelibus: qui irreuerenter in ſacramentum impingerent: intelligo dum alia via non patet occultandi ſacramentum. ¶ Ad ſecundam cōfirmationem de hoſtia non conſecrata: Rñdet beatus L
Tho. ⁊ poſt eum Petrus de Palude. ix. diſt. iiij. ꝙ hoc non licet: quia daret ſacerdos occaſionem idololatrādi ex quo cibus ille adorādus ē priuſqꝫ ſumit. Sed iſtud non videtur probabile: cum in adoratiōe euchariſtie ſemper ſit tacita conditio: ſi conſecratio rite ſit celebrata: pro vt deciſum fuit in concilio Cōſtantieñ. alias non excuſaretur ab idololatria adorātes hoſtiam dum ſacerdos ſe fingit celebrare ⁊ non celebrat: aut certe fingit ſe celebrare ⁊ nō eſt ſacerdos: vt ſepe accidit. Nec obſtat. ca. de homine. de celebratione miſſarum: quia nō dicitur ibi ꝙ ſimulās ſe celebrare populum idololatrare faciat: ſed ſoluz ꝙ populum grauiter decipit: quod ideo eſt quia priuantur ſuffragio illius oblationis hoſtie: que multum valet chriſti fidelibus ex opere operato: ⁊ Bonauentura reſpondet quod illo caſu eque peccaret ſumens: ⁊ ipſe ſacerdos ſimulando: niſi fortaſſe ipſe peccator talem hoſtiam peteret ad vitandam infamiam ⁊ dominici corporis reuerentiam. Altiſſiod. dat caſum in quo: vt dicit: liceret ⁊ oporteret ſacerdotem ſimulare: puta ſi non habeat hoſtiam cōſecratam ⁊ eger petat corpus domini tunc vtiliter ſimulat petente egroto: etiam ſi credat ibi eſſe corpus domini: nec eſt ibi peccatum: quia fit vt vitet ſcandalū M
infirmi. ¶ Doctoribus communiter placet: vt in ſacramentis veritatis nil fiat ſimulationis. Et quid de hoc ſit an habens hoſtiam nō cōſecratā licite tradat pro cōſecrata ſicut ſacerdos impenitenti manū imponit ſimulans ſe abſolutionem ſacramentalem tradere pro nunc tranſeo. Mihi ſatis eſt ꝙ non ſemper ſic poſſet obuiare ſcādalo: puta ſi nullam nō cōſecratam habeat ad manum: Et ſi habeat ꝙ forte hoc modo non tenetur illud ſcandalum vitare: quia poteſt euchariſtiam tradere peccatori: cuius peccatum adeo occultum eſt: ꝙ probari non poteſt: exemplo Chriſti qui iuxta communem doctorum ſententiam verum corpus ſuum tradidit Iude: qui tamē potuiſſet ſcandalum ⁊ peccati proditionē vitaſſe ſi- N
mulando. ¶ Ad ſecundum de medico dico ꝙ aliud eſt de medicina quā medicus ꝓbare poteſt: egro fore aut eſſe nociuā: ⁊ aliud de hac medicina ſpirituali: quā nō poteſt ſacerdos probare occulto peccatori eſſe nociuam. Si tamen ponatur eger petēs toxicum ſiue medicinam ſibi mortiferam ſummus et expertiſſimus medicus ille ſe fame apud homines qui ſcādaliſabunt grauiter ſi alius nolit ei medicinam quā petit efficere: nec ei pateat via oſtendendi alijs ſpeciem morbi ⁊ contrarietatem medicine non nego quin poſſit ei licite huiuſmodi medicinam conficere queadmodum ⁊ furioſo gladium reddere: cum alias deterius ſe ⁊ alios perimeret: vt prius dixi poſt Tho. xxxij. diſt. iiij. ¶ Ad tertium dico ꝙ licet pec- O
cator occult' abſolute teneat velle euchariſtiā ſibi nō miniſtrari ⁊ etiā non petere non tamē tenet velle ꝙ ſibi indigno petēti non miniſtretur. Iam regula iuris nature allegata intelligēda eſt: de his que volumus aut nolumus ex debito ſub omnib' facti circūſtātijs occurrētib'. Per hoc patet ad cōfirmationē vltimo adductam ꝙ de facto ad extremum recte iudicare non poſſimus: niſi omnes rei circunſtantias loci ⁊ tēporis. ⁊c. perſpexerim': vt patet. xxiij. q. viij. Occidit phinees. ⁊. xxx. q. vlti. iudicantē. Iā in propoſito licet hic petens teneatur eſſe ↄtent' ⁊ volens: vt ſibi non detur abſolute: nō ſuppoſita ſua petitione in publico: tamē licite eſt nolēs vt ſibi indigno ſic petenti non detur. Cū recte dicet per intellectū ſibi vt premittitur petēti dandū eſſe: ⁊ iuſtiſſime velit per voluntatē vt fiat prout debitū eſt: ⁊ recta ratio fieri debere precipit.

¶ Argumentum Quodlibetarij.

¶ Arguit Quodlibetari9. Is qui credit ſe a criminibus abſtinere nō poſſe poteſt dolere de peccatis: ⁊ ſimul de hoc ꝙ a criminibus abſtinere nō poteſt: ergo eſt ſufficiēter attritus: vt abſolutio ſacramentalis virtute opis operati eidē ↄferre poſſit gratiā ſacramētalē: ⁊ per ↄſequēs abſolutio talis eſt eidē omni modo impartiēda. Pro reſpōſione ꝓmitto: illud Augu. lib. de penitētia. Recte penitēs quicqd ſordis poſt purificationē ↄtraxit: oportet vt abluat ſaltē lachrymis mētis dolorē oculi nō declarāt ⁊ ſciat ſe culpabiliter durū qui deflet dāna tēporis vel mortē amici: ⁊ dolorē pcti non oſtēdit in lachrymis. de peni. diſt. iij. ſūt plures: ergo ad verā penitētiam non requiritur ſolum propoſitū abſtinendi ab omni peccato mortali in futurū: vt clare colligitur ex vltima particula diffinitiōis penitētie: quā tradit magiſter ex verbis Ambr. ſ. ⁊ plangēda vltra cōmittere nolumus Nolle enim dicit poſitiuum actū ſed etiā vt certiſſimū eſt ꝙ actu non ſit in omiſſione vel commiſſione mortaliter culpabili: cum omnē labem peccati teneamur lachrymis mētis iā tergere vt dicit Aug. in ꝟbis ꝓallegatis iā in ꝓpoſito meo: qui ſic credit ſe a criminib' nō poſſe abſtinere actu delinqt ꝑ infidelitatis errorē: ꝙuis neſciēs queadmodū vt pri' dixi de alia hereſi infectis: qui vt peccata omnino vitent ſe tradunt incendio.

¶ Prima Queſtio ſine argumentis.

PRopter quid Mat. xiij. dicitur. Qui habet dabitur ei: ⁊ abūdabit: qui aūt nō habet: auferetur ab eo ⁊ qđ habet
A cū apertiſſimū ſit cum: qui nō habet: nihil poſſe perdere. ¶ Pro hui' ſolutiōe cū Hilario teſte intelligētia doctorum: ex cauſis ſit aſſumēda dicēdi ex quo nō ſermoni res: ſed rei ſermo ſubiectus eſt: attendendū eſt qua ex cauſa domin' verba illa ꝓtulerit: vñ predicante domino parabolam ſeminātis: cuius ſemen alterū cecidit ſecus viam. ⁊c. Accedētes diſcipuli interrogauerūt: cur in parabolis loqueretur turbis. Reſpondēs dominus ait: quia vobis datū eſt noſſe miſteriū regni celeſtis. ⁊c. qui enim habet: dabitur ei. ⁊c. Adiungens ideo in parabolis loquor eis: qr vidētes nō vidēt: ⁊ audiētes nō audiūt neqꝫ intelligunt: vt adimpleatur in eis prophetia Eſaie: auditu audietis ⁊ non intelligetis: vidētes videbitis: et non videbitis: incraſſatū eſt enim cor populi huius ⁊ aurib' grauiter audierūt: ⁊ oculos ſuos clauſerūt nequando videāt oculis ⁊ auribus audiāt: ⁊ corde intelligant: ⁊ ↄuertātur: ⁊ ſanē eos: vbi manifeſtū eſt dominū eis in parabolis locutum eſſe: ⁊ miſteria non docuiſſe: quia corde incraſſato affectu carnaliū oculos ſuos clauſerunt: intuitum mentis in amoroſam verbi dei cognitionem non dirigentes: Quod ſi habuiſſent: donaſſet etiam eis dominus noſſe miſteria. Senſus ergo verbi allegati eſt: qui habet ſupple verbi dei amorem: vt illuc mentis intuitum dirigat: dabitur ei ſupple ſenſus intelligēdi. Et qui nō habet verbi dei amorem: auferetur ab eo: ⁊ quod habet: puta naturalis capacitas intelligēdi: aſtucia deducendi: ⁊ ſic de alijs nature ⁊ dei donis. Que tunc merito cēſentur auferri: cum incipiūt inutiliter haberi ⁊ detrimentū offenſe ⁊ pene ex nō recto vſu afferre: vt vulgariter dicimus cum perdidiſſe manū: qui eam inutiliter magno dolore: ⁊ incurabili infectam habet. Hanc perditionem deplangens propheta ait. Percuſſus ſū vt fenum: et aruit cor meū. ⁊c. Pſal. cj. Percuſſus ſum inquā ardore concupiſcētie: ⁊ aruit cor meum: ſterilitate bonorum operum. quia oblitus ſum comedere panē meū: pane inquā nō vtiqꝫ corporalē: quē non ſinit obliuiſci quotidiana eſuries: ſed ſpiritualē: puta verbū dei: qđ animā charitatis amplitudine impinguat: ⁊ temporaliū amorem ſuperfluum omnino repellit ⁊ reſecat. Et Apoſtolus ad Rom. j. Et quia nō probauerūt deū habere in notitia: tradidit illis deus in reprobum ſēſum: vt faciant ea que nō conueniūt: repletos omni iniquitate. ⁊c. Tradit inquam non malitiam impartiendo: ſeu ad malum inclinando: ſed iuſto ſuo iudicio eos deſerendo: quibus gratiā non apponit qua a malo reſipiſcerēt ⁊ mererētur iuſtificari. Et Eſaie v. Propterea captiu' duct' eſt populus meus: qr nō habuit ſcientiam dei. i. non curauit habere: ⁊ nobiles eius interierūt fame: ⁊ multitudo ei' ſiti exaruit: propterea dilatauit infernus animam ſuam: ⁊ aperuit os ſuū abſqꝫ vllo termino: vt. ſ. eos recipiat ⁊ hec non ſine manifeſta ⁊ aptiſſima iuſticia: qui eñ deum nō diligit conſequens eſt vt ſit contra deum. Matthei. xij. Qui non eſt mecum: contra me eſt: et qui non colligit mecum ſpargit. diligere aūt deum cōuertitur cum eo: qđ eſt ſermonē ei' ſeruare iuxta illud Ioā. xiiij. Si qs diligit me ſermonē meū ſeruabit. ſ. corde ⁊ ope. ergo qui nō curat ſcientiā dei: deum non diligit. Et ita a primo ad vltimū contra deū eſt ⁊ ſpargit. Dignū autē eſt ⁊ aptiſſime equitatis: vt male meriti egeſtate laborēt. ſiti vel fame pereāt in pñti: quos eternus ignis torquebit poſt hāc vitā: vere igitur ait Pſalmiſta. Beat' homo quē tu erudieris domine: ⁊ de lege tua docueris eum vt mitiges ei a dieb' malis: donec fodiatur peccatori fouea. Pſal. xciij. Forte petetis an omnes artare velim ad ſciētie theologice facultatis ſtudiū: in quo B
diuina diſcunt ⁊ explanāt mādata. ¶ Ego neminē artare intēdo: ſed omnes excuſare nequeo. cū ſit certiſſimum quēlibet ad tātam diuine legis notitiā obligari qua poſſit actus ſuos pro qualitate ⁊ cōditione ſeu ſtatu ꝑſone dirigere abſqꝫ mortali peccato. vñ ꝓlati puta epiſcopi abbates curati: ⁊c. quos dominus vocauit in ſua eccleſia ad ſtatum oculi quorum eſt aliorū conſciētijs ⁊ ſaluti inuigilare: nō vident ſine dānabili culpa omiſſa diuine legis notitia: alijs intēdere. Nō enim (aiebāt apoſtoli) equū eſt nos relinquere verbum dei ⁊ miniſtrare mēſis. Actuū. vj. ⁊ Ozee. iiij. ait dominus. Conticuit populus me' eo ꝙ non habuit ſcientiam ſubdēs: quia tu ſciētiam reppuliſti: ego quoqꝫ te repellam ne ſacerdotio fungaris mihi. Et Petrus in ordinatione clemētis. te inquit oportet irreprehēſibiliter viuere: ⁊ ſūmo ſtudio niti: vt huius vite oēs occupationes abijcias ne aduocatus litium fias: ⁊c. ne ꝓfocatus pñtibus hominum curis nō poſſis verbo dei vacare annectēs ſicut īpietatis crimē eſt tibi o Clemēs. neglectis ꝟbi-

dei ſtudijs: ſollicitudies ſeculares ſuſcipere: ita lai
cis peccatum eſt: ſi non inuicem ad communis vite
vſū: oper ã fideliter dederint. xj. q. j. te quidē. Hinc
quondã conſilio epiſcoporū ſtatutum legimus: vt
qui ſacerdotem tutorem conſtituerit in eccleſia nul
la fieret pro eo per ſacerdotes deprecatio: quia añ
altare dei non meretur nominari in ſacerdotū pre
ce: qui ab altari ſacerdotes ⁊ miniſtros voluit auo
care xxi. q. iij. Cyprianus. Ceteri vero: quos dñs
in ſua eccleſia nō vocauit: ad ſtatutū oculi: ſibi vide
rint: ne apud diſtrictum iudicem cenſeantur oculos
ſuos a propoſito ſeu ſtatuto declinare in terrã: dū
pro temporalium conqueſtu: honoris: glorie: vel fa
cultatū neglectis diuinis humanis legibꝰ aut ſta
tutis ardentius inuigilant. Ex quo doctori cuidã
viſū eſt maiorem partē hominū expertē eſſe charita
tis: ob non obſeruantiam primi ⁊ maximi mandati:
ſcilicet Diliges dominū deū tuum ⁊c. in hoc ꝙ ho
minum ſtatuta: diuinis verbis ſeu legibꝰ multo for
tius amant. Amor ſiquidē doctrine ſeu legis ex tri
bus ppēdi ſolet videlicet ex eius attētione: obſeruã
tia ⁊ defenſione. Qui ergo remiſſius attēdit: rariꝰ
obſeruat: aut minus libere defendit diuinas leges:
ꝯuincitur deū nō ex toto corde (vt debitū ⁊ iuſtum
eſt) diligere ſeu amare: quod de obſeruãtia ⁊ defen
ſione pculdubio indiſtincte verū eſt. De attētione
vero: quo ad ea legis diuīe: que pro cōditione ſtatꝰ
⁊ pſone quis ſcire tenetur: ſi minꝰ attendit: etiã in
dubitatum eſt. Quo ad alia vero ſcire nō tenetur: ſi
nō victus neceſſitate fauore reipublice: aut quia ibi
plus valet ingenium vel alia cauſa conſimili: huma
nas leges attēdēdo ptulerit: ſed quoniã eaſdē plus
amat legibus diuinis: que ſūt anime pabulū: ad do
cēdum ⁊ arguendum corripiēdum ⁊ erudiēdum in
iuſtitia diuinitus inſpirate: vt dicit. ij. ad Thim. iij.
non video quomodo deū eiuſdē ſalutifere doctrine
auctorē poſſit ſup omnia amare: hoc itaqꝫ reſtat pa
tres doctiſſimi: vt omnes apprehēdamus diſciplinã
dei nequãdo: vt ppheta cōminatur: iraſcatur domi
nus ⁊ pereamus de via iuſta. Pſalmi. ij.

Secunda queſtio ſine argumentis.

Propter quod dicit dominus. Apoca. iij
Vtinã calidus eſſes aut frigidus: ſed qr
tepidꝰ es: incipiã te euomere de ore meo
cum deum cōſtet nature eſſe incorporee
qui nihil continere pōt aut ore emittere.
Pro huius reſponſiōe pmittēdū eſt quis in ppo
ſito calidus quis frigidus: ⁊ quis tepidus dicat.
Calidus dicit qui charitate feruēs nihil omittit eo
rū q̃ a deo pcepta ſūt. Frigidꝰ vero qui nō dei amo
re ſed pene formidine cogitur pcepta ſeruare: quo
ad ſubſtantiam operum. Tepidus vero: qui nec amo
re trahit: nec pene formidine ad diuine legis obſer
uantiam coarctat. qui tepidus metaphorice dicit:
eo ꝙ neutrū poteſt: videlicet nec calefacere nec fri
gefacere: agēdo amore diuino mandata vel certe ti
more. Hūc deus incipit de ore ſuo euomere: id eſt a
cura ſpeciali ⁊ protectione excludere. Hieremie. vj.
Erudire Hieruſalem: ne forte recedat anima mea
a te. Et ibidē fruſtra cōflauit conflator bñficij ex
hibitiōe vel penarū cōminatiōe: malitie eñi eorꝫ nō
ſunt cōſumpte: argētum reprobum vocat eos: quia
dominus proiecit eos: Glo. longe a ſe: quantum ſci
licet ad protectionē ⁊ curã ſpecialē medēdi lãguo
ribꝰ peccati. Quod autē peccatorē tepidum domi
nus ſic euomat: bñficia gratie ſue ſubtrahendo ma
nifeſte patet Eſaie. v. De vinea q uã ſtudioſe extru
xerat: ſed dū p vuis faceret labruſcas: penituit do
minum vinee: ⁊ ſtatuit ab ea auferre ſepē: vt eſſet in
direptionē pedibus cōculcantiū: vbi per ſepe iuxta
glo. intelligitur angelorꝫ cuſtodia. Et Hieremie. lj
in perſona angelorū dicitur. Curauimꝰ Babylonē
⁊ nō eſt ſanata: derelinquamꝰ eã: ⁊ eamus vnuſqꝫ
in terrã ſuã: vbi Grego. Sepe prudēs medicꝰ ac
cedit ad languentē ⁊ quantū ars patit ⁊ induſtria
medicine: non ceſſat. Sed ſi egritudo tanta eſt vt re
pugnet curationi: aut eger per impatientiã doloris
cōtra facit qꝺ iubetur: relinquit eū deſperãs medi
cus: ne expiret inter manꝰ eius: ⁊ mortis videatur
reus: ſic ſūt medici ſub magno medico angeli dei vo
lētes aias noſtras curare a vitijs: quos ipſi repelli
mus: dū conſilijs eorꝫ nō acquieſcimꝰ: ⁊ vidētes ſe
operã perdere dicūt adinuicē. Curauimꝰ Babylo
nem: ⁊ nō eſt ſanata: relinquamus ergo eã. ⁊c. Hinc
non ſine pregnanti cauſa hortatur nos propheta di
cens. Querite dominum dū inueniri poteſt: inuoca
te eum: dū prope eſt. Eſaie. lv. Quoniam niſi traxe
rit nos: ad eum venire nō poſſumus Joan. vj. Quē
tractum gratioſum demerito precedentiū delictorꝫ
elongat interdū dominus: vt qui in ſordibus eſt: ſor
deſcat adhuc: ⁊ penã cumulet: qui tractus culpam
deſerere noluit: hoc igitur ſi vocem domini audieri
mus: nolumus obdurare corda noſtra: nec exacerba
tos vt tepidos ab ore ſue ptectiōis ⁊ ſpecialis cure
iuſtificãdi nos excludat ſeu euomat deꝰ: quod ipſe
auertere dignet: qui viuit in ſecula benedictꝰ. Am.

Dicta anno. 1492.

Quodlibetica Queſtio Quarta eiuſdē reueren
diſſimi in Chriſto patris domini ac Magiſtri noſtri
Hadriani Florentij de Traiecto: ſacre Theologie
profeſſoris Eruditiſſimi: epiſcopi Darthuceñ. Car
dinalis titulo beatorum Joãnis ⁊ Pauli martyrū
ac inſignis academie Louanieñ. Cãcellarij multo
digniſſi. Anno a ſalute hūana. 1493. in ſcholis artiū
eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

Per venerabilem virū dñm
quodlibetariū ſunt mihi nu
per tres queſtiones propoſi
te. Vna cū argumentis reli
que due ſine argumentis.
Queſtio cū argumētis eſt.
Vtrū curabilior ſit ⁊ minꝰ
deū offendat: qui peccat ex
ignorãtia vł infirmitate: an
is qui peccat de induſtria.
Pro cuiꝰ queſtiōis deciſiōe. Prio dicã: quid eſt
cuiuſlibet illorum triū. ſ. peccare ex ignorãtia: infir
mitate: ⁊ induſtria: dubitãdo ſimul de quolibet ipſo
rū. Et ſcḋo quod illorꝫ ſit grauiꝰ: ⁊ magis corrupti
hoīs ſeu minꝰ curabilis. In quorꝫ deducatiōe ſi vel
lapſu lingue: aut ignorãtia aliqḋ dixero: qꝺ ſit pia
rum auriū offenſiuū: aut cōtra doctrinã ſancte ma
tris eccleſie: ex nunc reuoco ⁊ pro non dicto haberi
peto: ſubmittēs oīa correctioni ſacro ſancte ſedis
apoſtolice ac oīm quorꝫ intereſt errantē in viã veri
tatis reducere. Qua pteſtatione pmiſſa: pcedo ad
primi expeditionē. Primo tractaturus de peccato
ex induſtria. Secūdo de peccato ex infirmitate. Et A
vltimo de peccato ex ignorãtia. Ad ſciendū quid
ſit peccare ex induſtria. Premitto. Cū volūtas ſeu
appetitꝰ intellectiuus de ſua natura inclinet in bo

num: nō poteſt peccatū accidere niſi ex corruptio
ne ſeu inordinatiōe alicuius principiorum a quibꝰ
procedunt humani actus: que ſunt intellectꝰ: volū
tas: ⁊ ſenſitiuus appetitꝰ. Quando aūt in actibus
humanis peccatum occidit ex defectu intellectꝰ: fit
ex ignorantia quando ex ordinatione ſenſitiui appe
titus: dicitur fieri ex infirmitate Sed quãdo fit ex
inordinatiōe ſeu corruptione volūtatis: dicitur pec
catū de induſtria ſeu ex malitia. Et eſt volūtas inor
dinata: cum minus bonū magis amat. Quod enim
in corporibꝰ eſt pondus: hoc in animo eſt amor: vnde
Aug. in libro Confeſſionum. Amor meus: pondus
meum: eo feror: quocunqꝫ feror. Et quia ad magis
amare aliquid: ꝯſequens eſt electio patiēdi detrimē
tum in minus amato: vt q̃s potiatur eo qꝺ magis
amat: queãdmodū eligimus mēbri abſciſionē vt vi
tam ſaluemus: hoc modo volūtas plus amans diui
tias aut voluptates q̃ȝ ordinē rationis ſm diuinã
legem: ſequit vt velit diſpendiū pati in ſpūali bono
vt voluptate potiat: vel alio tēporali bono: qꝺ ma
gis amat: ⁊ ſic ſciēter vult malū ſpirituale. Et acci
dit hec inordinatio volūtatis: ex duplici cauſa Pri
ma eſt conſuetudo mala agēdi iam quaſi verſa in na
turã: que facit homini aliquid eſſe ꝯueniēs ſeu pla
cens ſm affectū: qꝺ ſimpliciter malū eſt: quomodo
aſſuetis veſci veneno: tandē eſt cōnaturale ⁊ conue
niēs: vt tradit Cōmentator: in principio. iij. Phyſi
corꝫ: qꝺ nature recte diſpoſite foret toxicū. Scḋa
cauſa eſt remotio phibētis. Poſtq̃ȝ eñi natura hu
mana in prio parēte ſpoliata eſt gratuitis ⁊ vulne
rata in naturalibus: verificatū eſt illud Gene. viij.
Senſus ⁊ cogitatio humani cordis in malū prona
ſunt ab adoleſcētia ſua. Et deflectit ſemp appetitꝰ
noſter magis in amorē preſentiū voluptatū ⁊ ſenſi
biliū: q̃ȝ in honeſtatis amorē: niſi aliquid phibeat:
erigēs nos in ſuperna ⁊ celeſtiū amorē: cuiuſmodi
ſunt metus penarū: ⁊ ſpes eterni premij: quibꝰ ſub
latis effrene amat volūtas noſtra tēporalē volupta
tem: aut aliud exptū bonū: hinc Eccleſiaſt. xxvij. dr
Si nō inſtanter tenueris te in timore dñi: cito ſub
uertetur domꝰ tua. Et. ij. Macha. vj. c. Multo tē
pore non ſinere peccatoribus ex ſentētia agere: ſed
ſtatī vltiones adhibere: magni bñficij eſt indiciū: qr
videlꝫ p hoc timor incutit: q̃ hoiem cohibet a pctō.
Hoc pmiſſo dico ꝙ peccare de induſtria eſt aliqḋ
B facere vel omittere: cuiꝰ intellectus notitiã habet
ꝙ ſit malū: vñ dicitur de induſtria: quaſi de ſciētia
ſeu notitia mali. Et dr ex malitia: qr videlicet tūc
pcedit ex inordinatiōe volūtatis. Sed qr multꝭ du
biū videtur: an ꝯtingat hoiem eligere: qꝺ actu no
uit eſſe malū: probo hoc expſſioribꝰ paſſibꝰ ſcriptu
re ſacre: ⁊ exꝑimēto. Nã Job. xxxiiij. dicit. Quaſi
impios pcuſſit eos in loco videntiū: qui quaſi de in
duſtria receſſerunt a deo: ⁊ oēs vias eiꝰ intelligere
noluerunt. Item ad Roma. xiiij. dicit Apoſt. Bea
tus homo qui nō iudicat ſeip ſū: in eo quod probat.
qui aūt diſcernit. ſupple cibos aliquos eſſe immun
dos ⁊ vetitos ad mãducandū ſi mãducauerit dãna
tus eſt. i. dãnatione ſe dignū facit: quia non ex fide:
omne aūt qꝺ non eſt ex fide peccatū eſt. Et ſuper il
lud Pſal. Forte viuos deglutiſſēt nos: dicit Aug.
Viui abſorbentur: qui ſciunt malū eſſe: ⁊ ꝯſentiūt:
Similiter illud Pſal. Fiat menſa eorū corã ipſis
in laqueum: qꝺ eſt ſcientes vicio ꝯſentire. Ecce no
uerunt muſcipulã: ⁊ mittūt pedē. Experimēto pro
bo idē ſic. Multi peccãt cū propoſito penitēdi de
hoc qꝺ agūt ⁊ placandi deū morte qꝺ non eſſet: niſi
ſcirent malum eſſe: qꝺ faciūt: vnde dicit Magiſter
xxij. diſtinc. ij. ſententiarū. Et poſt beatū Augu. ꝙ
Adam nō victus carnali cōcupiſcētia peccauit: ſed
amicabili quadã beneuolētia qua plerūqꝫ fit vt of
fendat deꝰ: ne offēdatur amicꝰ: ſed putauit vtrūqꝫ
fieri poſſe: vt ⁊ vxori morem gereret: ⁊ per peniten
tiam veniã haberet: ergo Adã ſciēs malum fecit.
Sed contra iſtud vidētur quedam pregnãtiſſime
rationes. Prima voluntas nō poteſt ſcienter malū
eligere: ergo non cōtingit modo pdicto ex malitia
ſeu de induſtria peccare: antecedens patet p illud. j.
Ethicorū. Omnis ars ⁊ omnis doctrina ſimiliter
actus ⁊ electio: bonum quoddã appetere videntur.
⁊ p illud. v. Ethicorum. Nullus vult ne incontinēs
quidē: qꝺ non exiſtimat eſſe ſtudioſum: ⁊ p illud. j.
Rhetoricorum. Eſt aūt volūtas cū ratione appeti
tus. Nullus enim vult: niſi cū patuerit eſſe bonum.
Etiã dicit Diony. iiij. de diuinis nominibꝰ. Nemo
operatur ad malū aſpiciēs. Secūda. Quia ſic nō
oportet errare aut ignorare facientē mala: ꝯtra il
lud. iij. Ethicorum. Ignorat quidē omnis malus:
que oportet operari: ⁊ a quibus fugiendū. Et illud
Prouer. xiiij. Errãt omnes qui operantur malum.
Tertia: quia voluntas poſſet eligere cōtra dicta
men ratiōis in vniuerſali ⁊ pticulari: cuiꝰ falſitas
patet primo: per illud Philoſophi. vij. Ethicorū.
Si vna fiat ex vniuerſali ⁊ pticulari ratiocinatio:
neceſſe eſt concluſum hic quidē dicere animã: in fa
ctiuis autē operari cōfeſtim: puta ſi omne dulce gu
ſtare oportet hoc aūt dulce: vt vinū: neceſſarium eſt
eum qui poteſt ⁊ nō prohibetur ſimul ⁊ hoc agere:
concludēs ex hoc apud incontinentem nō poſſe ſal
uari vtrūqꝫ principiū ſciētifice ⁊ in actu: qꝺ nō opor
teret ſi poſſet cōtra ſcientiã in vniuerſali ⁊ particu
lari agere. Secundo: quia ſi contraria iudicia eſſent
in eodē: patet: quia nihil humane ſit ab homine hoc
eſt deliberate: ſine intellectu practico ⁊ appetitu: vt
patet ex. iij. de anima. Ponamꝰ ergo: ꝙ cōtra iſtud
iudiciū in vniuerſali ⁊ particulari operetur. ſ. nulla
fornicatio eſt faciēda. Oīs concubitꝰ cū iſta eſt for
nicatio. ergo. ⁊c. Contra illud dictamen nō poterit
deliberate agere: niſi iudicet aliquē concubitum cū
illa faciendum: ⁊ ita habebit cōtraria iudicia ſimul.
cum opiniones contrariorum vel contradictoriorꝫ
ſint cōtrarie. iiij. Meta. ⁊. ij. Priorū. Tertio: quia
ſic principium practicum poſſet ſaluari in viro non
bono: contra Philoſophum. vj. Ethicorum. Prin
cipiū diſcurſus rerum agendarū eſt: ꝙ tale quid ſit
extremū ⁊ optimū: hoc autem niſi viro bono: non
apparet: qr prauitas obliquat ⁊ falſo errore labefa
cit circa practica principia: ex quo infert: ꝙ impoſſi
bile ſit prudentē eſſe quēpiã niſi ſit bonus. Quar
ta ratio eſt. Intellectus nō poteſt dictare malū eſſe
agendū: ergo nec volūtas ſcienter malū velle ⁊ fa
cere: conſequentia tenet ex prius aſſumpto: qr nihil
deliberate fit: ſine intellectu practico preuio. Et an
tecedens pbatur: qr ſic poſſet intellectus diſſētire
primo principio agendorū intellectis terminis: qꝺ
eſt contra Philoſophum. j. Poſteriorū. Etiã ma
lum in eo qꝺ malū: intelligitur debere non fieri: qꝺ
quiſqꝫ vel mediocris intellectus aduertit vtiqꝫ con
tradictionē includere. Pro horum ſolutione dicūt
quidam ⁊ ſi voluntas poſſit agere contra iudiciū ra
tionis in vniuerſali ⁊ patriculari: nō tamen contra
preceptū: qꝺ quidē precipere eſt ordinare quoddã

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

ad opus:non per nudā intimationem: que exprimi-
tur verbo indicatiui modi:puta hoc eſt ſibi facien-
dū:ſed vna cū intimatiōe mouēdo ad opꝰ:quod fie-
ri non poteſt:niſi in virtute primi mouētis inter vi-
res aīe qđ eſt volūtas:qualis intimatio (vt dicūt) ex
primitur verbo imperatiui modi:ita ꝙ imperare ſit
actꝰ ratiōis preſuppoſito actu volūtatis: vt tradit
Tho.j.ij.q.xvij.ar.j. Et videtur fulciri hec ſolutio
verbo Philoſophi.vj. Ethico.dicētis. Proprium
actū prudētie eſſe ꝑcipere:ebulie aūt eſt recte cōſu
lere:⁊ ſineſis.i.ſagacitatis recte iudicare:a qua dif-
fert gnomi.qꝛ innititur equitati:ſeu epyeykeye. ſi-
neſis vero legibꝰ ꝯmunibꝰ Sed hec quātūcūqꝫ mag
na clauis huius materie ⁊ difficultatum dicatur a
Capreolo:parū ⁊ pauca admodū videtur aperire.
Tum quia frequenter humane agimꝰ aliquid hoc
eſt deliberate:vtēdo ſolū in mente verbis indicatiui
modi:immo ⁊ Philoſophus talibus ſolum vtitur
cū dicit intellectū neceſſario aſſentire concluſo: ⁊
in actiuis neceſſarium confeſtim operari cum:q̄ po-
teſt ⁊ nō ꝓhibetur.vij. Ethicoꝝ. Similiter in libro
de motu animalium. Solutio vero data admittit vo
luntatē contra talē diſcurſum practicum poſſe ope
rari. Preterea ſic nulla erit ratio:quare apud incō-
tinentem nō poſſit ſaluari vtraqꝫ ꝑmiſſa diſcurſus
practici:contra ſolutionē ⁊ mentē Philoſophi ad
motiuum Socratis. Iterū nō ſaluat etiā ꝙ prin-
cipium diſcurſus practici non poſſit apparere homi
ni malo:vel ei qui ob voluptatem vel dolorem cor-
ruptus eſt:cōtra Philoſophum.vj.⁊.vij. Ethicoꝝ
¶ Ideo pro rationū vera ſolutione premitto ꝙ hu-
iuſmodi verba volendū:eligendū: operandū: proſe-
quendū.⁊c̄.tripliciter capiūtur vt ſufficit propoſi-
to. Primo vt dicūt nudam futuritionē actus quē
ſignāt: quomodo dicimus blaſphemiā predicandā
ab Antichriſto: ⁊ aliquem indignum eligendū eſſe
in epiſcopum. Secūdo modo vt dicunt debitū neceſ
ſitatis: vel congruentie ad eſſe virtutis ſeu actus
ſtudioſi.quomodo dicimꝰ ieiunandū eſſe quibuſdā.
voto ad hoc aſtrictis .i. debitū eſſe vt ieiunent:ꝗꝗ
ſciamus neminem eorum ieiunaturū. Tertio vt di-
cunt abſolute aliquid debere vel oportere fieri pro
hoīe ſic affecto:vt ſi q̄s efficaciter velit aliū a mor-
te liberare:aduertēs hoc fieri nō poſſe ſine mēdacio
iudicet mentiendū eſſe:ꝗꝗ ſciat omne mēdaciū pec
catum eſſe ⁊ illicitum. Et hoc tertio modo ſumun-
tur in diſcurſu practico. Quod ſic patet:qꝛ niſi ſic
malitia nō corrūperet practica principia:cū illi ma
ximū gradū malitie teneāt:qui ſciēter bono virtu-
tis ꝑferunt preſentē voluptatē vel tēporalē vtilita
tem. Etiā niſi ſic bonū intellectꝰ practici abſolute
eſſet veritas:⁊ malum eius falſitas:cuiꝰ oppoſitū
tradit Philoſophus.vj. Ethico. Speculatiue mē-
tis (inquit) laus ⁊ vituperatio in vero ⁊ falſo conſi
ſtit. Actui vero ⁊ intellectui veritas ꝯſentanea ap-
petitui recto:cui concordat illud. vij. Ethicorū.
Virtus principium cōſeruat:vicium corrumpit:in
rebus autem agendis principiū eſt cuius gratia:vt
in mathematicis ſuppoſitiones: neqꝫ illic ratio eſt
edoctiua principiorum neqꝫ hic:ſed virtꝰ aut ex na
tura aut ex conſuetudine:recte ſentire faciēs circa
principium. Et illud.vj. Ethico. Ei qui corruptꝰ
eſt ob voluptatē vel dolorē repēte nō apparet prin
cipium:neqꝫ oportere gratia huiꝰ neqꝫ propter hoc
ſuſcepiſſe omnia ⁊ egiſſe:natura enim vicium prin-
cipij corruptiuū eſt. Et illud. iij. Ethico. Qualis

quiſqꝫ eſt talis ⁊ finis videtur ei ſtudioſo viro verū
bonū:prauo aūt contingit vt egrotis quoad ſentire
amara vel dulcia. ¶ Ex quibus omnibus manifeſte E
patet ꝙ practicum principiū ſemper conforme eſt
appetitui. ¶ Et ſi dicatur:aſſēſus primorum prin
cipiorum practicoꝝ naturaliter cauſatur a notitia
terminorum:ergo non oportet appetitū conformē
eſſe vt ſaluetur principiū practicū. Reſpondeo:no-
titia terminorum non cauſat aſſenſum principij pra
ctici:niſi in patiēte diſpoſito:nō eſt aūt homo diſpo
ſitus ad aſſenſum practici principij : niſi eiꝰ natura
facta fuerit cognata ꝑ affectionē appetitus: quod
aperte voluit Philoſophus.vij. Ethicorū. Cū di-
cit ratio non eſt edoctiua principiorum : ſed virtus
aut ex natura aut ex conſuetudine recte ſentire fa-
ciens circa principium vbi ſub conſuetudine cōpre
hendit quecunqꝫ actualē affectionē ſeu appetitum
finis inducunt. ¶ Hoc ꝓmiſſo reſpondeo ad argu-
menta. Ad primū triplex eſt bonū.ſ.honeſtū:vtile ⁊
delectabile. Volūtas aūt licet ſemꝑ ferat̄ in aliqđ
tale bonum verum vel apparens poteſt tamen vtiqꝫ
ferri ſcienter in aliquod inhoneſtum: dū feratur in
ipſum ſub ratiōe vtilis:vel delectabilis:vere vel ap
parenter:⁊ ſic nō aſpiciēs pure ad malū operat̄:qꝛ
fertur in ipſum ſub ſpecie ⁊ ratione boni. ¶ Ad ſe-
cundum reſpondet beatus Tho.j.ij.q.lxxviij.ar.j. F
in ſolu.ad primū:ꝙ ignorantia q̄nqꝫ excludit ſcien-
tiam: qua homo ſcit hoc nunc eſſe malū:ſicut cū ex
paſſiōe peccatur quādoqꝫ excludit ſcientiā:qua ali
quis ſcit hoc malum nō ſuſtinendū eſſe ꝓpter cōſe-
cutionem illius boni:ſcit tamē ſimpliciter hoc eſſe
malum:⁊ ſic dicitur ignorare:qui ex malitia peccat
Sed nō videt̄ hec ſolutio ſatiſfacere:quia ſicut ſcit
hoc malum eſſe: ita ſcire poteſt hoc debere non fieri
⁊ nō ſuſtineri ꝓpter conſecutionem illius boni qđ
ꝓſequit̄. Ideo aliter reſpondet̄ ꝙ licet omnis malꝰ
ignorat ⁊ errat circa practica principia quia ſcilicꝫ
habet corruptum ⁊ falſum principium practicum:
nō tamen oportet ꝙ erret circa honeſtatem vel inho
neſtatem bonitatem vel malitiā actus: quia poteſt
ſcienter bonum vtile aut delectabile verum vel ap-
parēs honeſtati preferre. Et loquor de malo ſm in-
tentionem Philoſophi vt dicit malitiam diſtinctā
contra incōtinētiam ⁊ molliciem. Auctoritas vero
Prouer.potius loquitur de errore morum ꝗ̄ intel
ligētie.quomodo dicimꝰ errare incedētem ꝑ deuiū
ꝗꝗ per itellectū nihil falſi iudicet: ⁊ dicitur error
affectus vt ille error pedum. ¶ Ad tertium reſpon
deo:ad primā ꝓbationē falſitatis dico ꝙ Philoſo G
phus intelligit maiorem ſui diſcurſus: vt eſt practi
ca guſtandum .ſ. accepto tertio modo prius dicto.
cū hoc tamē ſtat volūtatem cōtra rationem rectam
in vniuerſali ⁊ particulari circa honeſtatem ſeu bo-
nitatem ſeu circa hoc an licet vel non licet actus op
poſitum velle aut nō cōformiter velle. Nec ſufficit
dicere poſt Buridanum.iij. Ethico.ꝙ ſolū oportet
operari quantum eſt ex parte intellectus: vel poſt
Adam.x.diſt.j.ſenten:ꝙ veritatem habet cū volun-
tas ꝯformiter maiori ⁊ miori vult ⁊ alias nō. Quia
(vt prius oſtēſum eſt) nō poteſt illa maior practica
ſtare in intellectu ſine cōformitate affectus. Ad ſe-
cūdam ꝓbationem falſitatis dico : ꝙ iudicia illa nō
ſunt ꝯtraria quia faciendum equiuoce ſumitur in ne
gatiua ⁊ affirmatiua:in negatiua ſecundo mō ꝓut
ſcilicet dicit debitū virtutis. Et in affirmatiua ter-
tio modo:prout ſcilicet dicit abſolute aliquid debe-

re vel oportere fieri:quomodo ſumi debet in praxi.
Et per idē reſpondeo ad tertiam improbationem:
ꝙ diſcurſus practicus prudentialis:non poteſt ſal-
uari in hoīe nō bono:vt ibi dicit Philoſophꝰ. Sed
certe diſcurſus quo iudicatur:omne malum debere
non fieri:ſeu non licere bene ſaluatur in homine ma
lo:immo eo deterior eſt quo melius nouit nō licere
que vult proſequi. ¶ Ad quartum dico:ꝙ nō eſt in-
H cōueniens intellectum diſſentire alicui primo prin
cipio practico propter inordinatam affectionem vo
luntatis: immo ipſa diſpoſitio ⁊ affectio volūtatis
facit aſſentire contrario : quemadmodum indiſpoſi
tio lingue fallit iudiciū ſenſus cōmunis de ſapore.
Philoſophꝰ aūt.j. Poſterioꝝ loquit̄ de principijs
ſpeculatiuis ⁊ conſimilibꝰ circa que natura ipſa re-
cte ſentire facit intellectis terminis. Secūda ꝓba
tio ibi adducta ſolum probat:ꝙ nullus ſane mentis
iudicat malum faciendum aut proſequendū eſſe ca-
piendo faciendum aut proſequendum ſecundo mo-
do:ſecꝰ ſi capiātur tertio modo quomodo ſumi ha-
I bent vt ſunt predicata principiorum practicorum.
¶ Ex his infero ꝙ impoſſibile eſt in homine ſaluari
aſſenſū totalis diſcurſus practici:q̄n ſimiliter ope-
retur ſi poſſit. Pro cuius probatione duo ſuppono
Primum:⁊ ſi voluntas ſit cauſa libera nihilominꝰ
actus volūtatis puta volitio mere naturaliter agit
⁊ ex neceſſitate:ſicut ignis ſol ⁊ ſimilia:ptꝫ:qꝛ ſi ip-
ſa volitio eſſet cauſa libera ſtaret efficax volitio ad
ambulandū in hoīe potēte ⁊ nō ꝓhibito ꝑ ſubtra-
ctionem neceſſarij vel appoſitione impedimēti : qui
tū non ambularet:qđ manifeſte experimur eſſe fal-
ſum. Tunc fit.ſubtractio neceſſarij:cū prima cauſa
deſinit cooperari vel nō adeſt cognitio requiſitorū
ad proſecutionem finis:quia ſine cognitione medio
rum:que vere aut apparenter ſunt media nō cauſat
volitio ſeu appetitꝰ finis opus ad extra. Fortaſſe di
ces: aliquis effectus nouus poteſt cauſari a volūta
te antiqua:ſine eius mutatiōe aut impedimēti amo
tione. Quod patet primo:quia ſi velim ex nunc am-
bulare ad pulſum campane:campana pulſāte per il
lam voluntatem ambulo. Secundo patet hoc ſi rex
iam velit aliquem pro hora ſexta fieri liberū:adue-
niente hora ſtatim fiet liber:regis voluntate in nul-
lo mutata:quod eſſe nō poſſet ſi actus volūtatis na
turali neceſſitate ageret. Nec releuat ſi dicat̄ poſt
Auerroyn.viij. Phyſicoꝝ. Cū affuerit ꝑſentia tē-
poris:pro quo voluit:fiet in homine noua concupi-
ſcētia:que erit cauſa effectus. Quia nihil aliud cau
ſabit illā concupiſcentiā: niſi volitio precedens cū
omnia alia ponantur ſimiliter ſe habere pretertem-
pus:qđ vtiqꝫ non erit illius concupiſcentie cauſa.
K ¶ Pro ſolutione premitto verbū Cōmentatoris.
viij. Phyſi.ꝙ dicunt (inquit) noſtre legis homines:
voluntatem dependere de actione entis noui in ali-
qua hora:ita ꝙ illud ens fiat ad preſentiā illius ho-
re:abſqꝫ eo ꝙ fiat illic trāſmutatio:eſt ſermo nō in-
telligibilis. Voluntas enim cum fuerit ad inuenien
dum aliquod ens in aliqua hora:neceſſe eſt vt in vo-
lente tūc fiat concupiſcentia in mente que non fuit
ante:⁊ illa eſt cauſa propinqua ad agendū in illa ho
ra. Et cauſa illius concupiſcentie eit preſētia illiꝰ
temporis que non erat ante:nec poteſt homo ſanus
fugere hanc fidem exiſtimatione preſentie:reprehē
dens ibi doctos ſue legis:eo ꝙ poſuerunt principiū
eternū mouere de nouo per voluntatem poſſibilem.
Idē ad longū deducit tractando opinionem Em-

pedoclis ⁊ Anaxagore dicens. Actionem nouā nō
poſſe depēdere a voluntate antiqua niſi per accidēs
quia ſcilicet agit per mediū quod non fuit poſitū:
idipſum etiam ſenſit Ariſt.viij. Phyſi. Cum dicit
voluntatem nō poſſe de nouo inchoare motum ſine
ſui mutatione aut impedimēti amotione. Quamꝗ̄
hec duo lumina nature errauerint circa volūtatē in
creatam que volitioni ſue identificatur ſeu eadē eſt
nequaꝗ̄ tamen credibile videtur eos deceptos fuiſ
ſe:circa ꝓprie volūtatis experientiā:precipue cum
facile ſit iudicare an voluntas cōpleta poſſit prece-
dere effectum dum non impediatur:non videtur tā
preclara ac laborioſiſſima ingenia latere potuiſſe.
¶ Hoc premiſſo dico ad primum:ꝙ volitio illa pre L
cedens non eſt tota cauſa noue concupiſcentie : ſed
ipſa potētia volūtatis ad minus eſt partialis:⁊ for-
te totalis cauſa ei :ita ꝙ prior volitio cedit in aduē
tu temporis ⁊ hoc ſuccedit: nullū aūt incōueniēs
eſt partialē cauſā naturalē precedere effectū ꝗ̄uis
non ſit impedita. Sed impoſſibile eſſet hoc de cauſa
totali ⁊ naturali:⁊ per idē ſoluetur cauillatio q̄ ibi
tangitur. Ad ſecundum dico:ꝙ volitio regis nō eſt
ibi propria cauſa libertatis:ſi ponatur libertas res
diſtincta a re denominata:qꝛ ſiue ipſa maneat: ſiue
trāſeat puta rege dormiēte:aſſeq̄tur libertatē in tē
pore ꝑfixo: iā nihil eſt cauſa:quādo nō eſt. Ex his
patꝫ ꝙ volūtas nō ꝯcurrit libere ſaltē vt cauſa par
tialis immediate ad actum exteriorē : quia ſic ſtan-
te volitione efficaci in potente ⁊ non prohibito ad
ambulandū:poſſet non ſubſequi ambulatio. ¶ Se- M
cundo premitto:ꝙ voluntas efficaciter volens finē
neceſſario vult omnia que ſcit ad finem illū eſſe ne-
ceſſaria:dico notanter efficaciter ad excludendū vo
litiōem cōditionatā ⁊ ſimplicis ꝯplacētie qualis
bene reperitur in deſperante de ſalute vel ſanitate
aſſequenda ſeu recuperanda ꝓbo ſic: quia ſicut aſſē
ſus antecedentis naturaliter cauſat aſſenſum conſe
quentis dum noſcitur aut creditur ad ipſum ſequi.
ita volitio efficax finis neceſſario cauſat volitiōem
omnium que quis ſcit aut credit neceſſaria ad talē
finē cōſequendū. patet idē exēplariter:ſi quis in tē
peſtate maris videat mercium eiectionē neceſſariā
ad ſaluandam vitam nullus ſane mentis dicet eum
velle vitam ſaluare: niſi etiam velit merces eijcere:
quis etiam tam hebes eſt qui neſciat eum non velle
efficaciter ambulare: quem videt nolle arripere ba-
culū : quem talis ſibi nouit ad ambulandum eſſe ne
ceſſarium.vnde Philoſophus.iij. Ethicoꝝ. Si ꝑſti
tuto fine inueni aut impoſſibile eſſe quo finem opor
tet attingi diſcedunt:ideſt deſinunt velle finem.
¶ Ex his deduco principale correlarium ꝙ maior
diſcurſus practici non ſoluatur ſine efficaci volitio
ne finis quem principium ipſum dicit ꝓſequēdū eſſe
⁊ illa naturali neceſſitate cauſat volitionē omniū
que ſciuntur neceſſaria ad talē finē. Cum ergo mi-
nor adiuncta ponat id ſine quo finis haberi non po-
teſt oportet voluntatem efficaciter velle hoc mediū
⁊ ita oꝑari niſi ꝓhibeatur iuxta primum preſuppoſi
tum verbi gratia ſit iſte diſcurſus: in hoc bello eſt ꝑ
me fortiter agēdum ꝓ ſalute populi Chriſtiani ⁊ fi
dei orthodoxe. ſed non poſſum in ipſo fortiter agere
niſi hoſtes inuadendo ſubeam pro nunc mortis pe-
riculum ergo hoc eſt nunc faciendum volēs efficaci
ter finē ꝑſtiturū ꝑ maiorē : neceſſario vult medium
ꝓpoſitum ꝑ minorē tanqꝫ ad finē illum neceſſariū.
⁊ ita vult cū mortis diſcrimie hoſtes inuadere. Po-

Universidad de Deusto Biblioteca

teſt tamẽ vtiqꝫ volitio efficax finis ſtare ſine volitio-
ne mediorum que ſunt ad finem illum neceſſaria: cũ
nõ ſciuntur vel creduntur eſſe neceſſaria: ſed tũc pri-
ma volitio impeditur ꝑ defectũ partialis cauſe aut
ſaltem conditionis ſine qua nõ: puta talis cognitio-
nis ꝙ illa ſint media vel ꝙ ſunt ad finem illum neceſ-
ſaria ¶ Peccare ex infirmitate eſt actum vel omiſ-
ſionem culpabilem facere non ex deliberatione pro-
A pter paſſionis impetum: vnde ſicut corpus infirmũ
eſt quando humores ⁊ membra nõ ſubdũtur eiꝰ vir-
tuti regitiue: ſic metaphorice animi infirmitas dici-
tur cum affectiones ſenſitiue nõ ſubduntur virtuti
regitiue anime puta rationi: ſed eã deducunt ad cõ-
ſenſum vetiti vel omiſſionem precepti. Unde dicit
Philoſophus .j. Ethicorum. Tam incõtinentis ꝙ̃
cõtinẽtis ratio recte ⁊ ad optima ꝓuocat: ſed aliud
quiddam eſt preter rationem innatum qđ repugnat
reſiſtitqꝫ ratiõi: vt enim reſolute corporis partes ſi
ad dexteram mouere velis in ſiniſtram feruntur: ſic
⁊ in aĩo in contrarium feruntur incontinentiũ ap-
petitus. Et Apoſto. ad Roma. vij. Video aliam le-
gem in membris meis repugnantem legi mẽtis mee
⁊ captiuantem me in lege peccati: que eſt in mẽbris
meis. Et ad Gal. v. Caro concupiſcit aduerſus ſpi-
ritũ ⁊ ſpiritus aduerſus carnem: hec enim ſibi inui-
cem aduerſantur: vt nõ quecũqꝫ vultis illa faciatis
B ¶ Et poteſt paſſio ſenſitiui appetitꝰ p̃ualere aduer-
ſus rationem ſeu eam vincere tribus modis: ſcilicet
per diſtractionẽ: ꝑ contrarietatẽ: ⁊ per ligationem:
Per diſtractionẽ quia dum vehementer anime in-
tentionem applicat ad ſui obiecti conſiderationem:
diſtrahit: ne poſſit alijs conſiderandis intendere: vt
qui fiſtulis delectantur non poſſunt mentẽ adhibe-
re ſermonibꝰ ſi multarum ſonum exaudiant magis
gaudentes ſono ꝙ̃ preſenti operatione voluptas er-
go ſoni corrumpit operatiões circa ſermones: vt di-
cit. x. Ethicoꝝ. Et vniuerſaliter quelibet extranea
voluptas diſtrahit corrumpẽdo operationem ſicut
propria auget: magis ſingula diſcernere faciens ex-
actiuſqꝫ comprehendere. Pſal. lvij. Supercecidit
ignis ⁊ non viderunt ſolem: ignis inquam concupiſ-
cẽtie ſeu libidinis ⁊ non viderũt ſolẽ .i. notiſſima p̃n-
C cipia practica agẽdorum. ¶ Secundo ꝑ cõtrarieta-
tem frequenter enim paſſio inclinat ad cõtrariũ eiꝰ
qđ ratio precipit que dum cohibetur parua ſintil-
la creſcit in flammam tãdẽqꝫ ratiõem trahit in ſẽtẽ-
tiam inclinationi ſue conformẽ. Non enim eadem vi-
dẽtur amãtibus ⁊ odientibus iratis ⁊ manſuete ſe
habẽtibꝰ: ſed omnia diuerſa vel ſaltẽ magnitudine:
vt amãti videꝛ qđ reus nullam vel paruam iniuriaꝫ
fecerit odienti vero omnino contrarium: vt dicit. ij.
Rhetoricoꝝ. Quẽadmodum enim guſtus de ſapori-
bus iudicat ſm̃ diſpoſitionem lingue ⁊ ſui organi:
vt patet in febricitãtibus ita intellectus ſm̃ diſpo-
ſitionem appetitus dum affectiones vehementes fu-
erint: ꝓpter qđ primo Rhet. dicit Philoſophꝰ mi-
nimam poteſtatem tribuendam iudicibus vt non ex
arbitrio ſed ſm̃ leges iudicent: quoniã cũ vel amẽt
vel oderint ſua quoqꝫ vtilitas connexa ſit non ſatis
queunt verum ꝑſpicere ſed propria vel voluptas vel
dolor iudicia obũbrat. Beatus igitur q̃ tenebit ⁊
allidet paruulos ſuos ad petrã. Pſal. cxxxvj. Par-
uulos inquã .i. exiles motus paſſionum ad petrã ra-
tionis: ne videlicet ſuccreſcẽtes vim capiãt deducẽ-
D di ad malum. ¶ Tertio ꝑ ligationẽ intellectus: qꝛ
paſſiones corporalem tranſmutationem faciũt cor-
poralis vero ꝑturbatio ligat ſenſum vel perturbat
fantaſmata: ꝓpter qđ intellectꝰ impeditur a proprio
actu: ſcꝫ ab vſu ratiõis. Et ita per paſſionẽ ligatur.
¶ Ex dictis patet ꝙ ille dicitur ſolũ ex infirmitate
peccare: qui per paſſionẽ impeditur ꝯſiderare mali-
ciam ſue actionis vel omiſſionis: ſi enim paſſio adeo
exilis fuerit ⁊ modica: vt ratiõis iudiciũ quo ad hoc
nõ obumbret ꝙ̃ꝙ̃ trahat quodãmodo ⁊ inclinet: nõ
eſt infirmitatis peccatũ: ſed principalius malitie.
Quia omne peccatũ a volũtate ſciẽter ꝓcedens: eſt
peccatũ de induſtria: ſeu peccatũ malitie: vt patet
v. Ethico. ¶ Et ſi dicaꝛ: ſciẽtia ꝓpter ſui certitudi-
nem eſt fortior paſſione: ergo nõ põt paſſio quantũ-
cũqꝫ intẽſa ratiõis iudiciũ ꝑuertere: ſaltẽ cũ fuerit
ſcientie aut firme adheſionis: vnde recte videtur
dixiſſe Socrates. Difficile eſt ſi ſciẽtia adſit: aliud
quicqꝫ p̃ualere: ac veluti mãcipiũ in ſeruitutẽ tra-
here: ꝯcludẽs neminẽ intelligentẽ facere ꝯtra id qđ
optimũ ſcit: ſed eos qui faciũt per ignorantiã face-
re: nec videꝛ ſufficere ſolutio: quã dat Philoſophꝰ
vij. Ethi. ꝙ incõtinẽs cũ in ꝑturbatione eſt: nõ ha-
bet ſciẽtiã in ꝑticulari ⁊ in actu: ſed in vniuerſali vł
habitu tantũ: qm̃ videmus tales de boni ⁊ mali di-
ſtantia optime diſſerere: qđ vtiqꝫ fieri nõ poteſt niſi
de particulari caſu ſiue ſciẽtia in particulari: ⁊ in ac-
tu. Preterea bonũ hominis eſt ſm̃ rationẽ eſſe: cũ
ergo paſſio hoc ſolũ operetur: vel aliq̃d fiat ſm̃ ratio-
nẽ: quã ad ſententiã ſue inclinationi ꝯformẽ dedu-
cit: videꝛ ꝙ motꝰ volũtatis ex paſſione ſeu infirmi-
tate ſemper ſit bonꝰ ⁊ rectꝰ. ¶ Reſpõdeo: licet paſ- E
ſio non poſſit vincere ſcientiã aut fidẽ practicã ea
manente in vniuerſali ⁊ particulari: puta mouẽdo
voluntatẽ ad aliq̃d volendũ vel nolendũ ꝯtra prac-
ticum iudicium: vtiqꝫ tamen poteſt ſcientiã illã per
diſtractionem: ligationem vel contrarietatem extin-
gere ſeu corrumpere: quomodo lingue indiſpoſitio
ſuperueniẽs corrũpit rectũ iudiciũ de ſapore: ⁊ ita
nõ trahitur ſciẽtia velut mancipiũ in ſeruitutẽ: ſed
a paſſione preualente corrũpitur. ¶ Ad ꝯfirmatio-
nem reſpondeo: ꝙ vtiqꝫ poſſunt cognoſcere q̃d mo-
rales Philoſophi: ⁊ q̃d ſcriptura ſacra de bono et
malo tradãt ⁊ mẽtales ꝓpoſitiones formare: ſed nũ-
ꝙ̃ poſſũt vtiqꝫ ꝓpoſitiõi diſcurſus practici de bono
cõtrario inclinationi paſſionis cui cedũt aſſenſũ pre-
bere: ⁊ ergo bñ dicit Philoſophꝰ ꝙ eos dicere ſer-
mones ſeu verba: ſciẽtie nullũ eſt ſignũ: nã qui pri-
mo diſcũt illa complectũtur: ſed nondũ intelligunt
opus eſt enim vt cognata natura fiat: quare extimã-
dũ eſt incõtinẽtes talia dicere quẽadmodũ eos qui
in ſcena .i. theatrali ludo recitãt. ¶ Ad ſecundũ di-
co: ꝙ bonũ hoĩs conſiſtit in eſſe ſcđm rationẽ rectã
non aũt recuruã qualis eſt ratio incõtinentiũ dum
actu ſunt in perturbatione. ¶ Ad videndum quid A
ſit peccare ex ignorãtia premitto: ꝙ aliud eſt igno-
rantẽ aliquid facere: ⁊ aliud eſt idipſũ facere ex ig-
norantia. Nã ſicut abſentia naute eſt cauſa ſubmer-
ſionis nauis: ita ignorãtia eſt cauſa facti ſeu operis
hũani. Sicut ergo abſentia naute nõ eſt cauſa ſub-
merſionis nauis niſi cũ preſentia eiꝰ ꝓhiberet ſub-
merſionẽ: vbi nãqꝫ eque peritura eſſet nauis nauta
preſente ſicut ipſo abſẽte: nõ cẽſereꝛ abſẽtia eiꝰ cau-
ſa ſubmerſionis: qꝛ iã nõ remoueret ꝓhibẽs: ⁊ illa
ſola ratione dꝛ cauſa priuatiua ſubmerſiõis. Conſi-
militer ignorãtia dꝛ ſolũ cauſa operis ſeu facti: qñ
preſentia ſcientie factum ipſum prohiberet vt mu-
tuans ſpe lucri cõſequẽdi ſi ignoret hoc eſſe pecca-

tum puta vſuram mentalem: nihilominus idẽ factu-
rus ſi hoc ſciret talis ꝙ̃uis peccat ignorans: non tñ
B ex ignorãtia. ¶ Ex hoc dico ꝙ peccare ex ignorãtia
eſt actũ culpabilẽ facere ꝓpter carentiã ſciẽtie: ſeu
notitie. Et fit tũc ꝓpter carentiã ſcientie qñ ſcien-
tia ſi preſens eſſet ꝓhiberet actũ iuxta notabile pre-
miſſũ. Et dico notãter actũ culpabilẽ: qꝛ ſi ignoran-
tia excuſet actũ a culpa nõ eſt ibi peccare ex ignorã-
tia: ſed ꝓpter ignorantiã actum licitum facere: qui
a ſciẽte factꝰ: eſſet penitus illicitus. Et ſumo ly de-
ſcriptione ly. actũ gñaliter vt ſe extẽdit ad omiſſio-
nẽ: ⁊ ſic cõpetit deſcriptio omni peccare ex ignoran-
C tia ſiue fuerit omiſſio ſiue ꝯmiſſio. ¶ Ad ſciendũ au-
tẽ que ignorãtia excuſat ⁊ q̃ non: p̃mitto ꝙ alia eſt
ignorantia iuris: alia facti: ignorantia iuris eſt du-
plex .ſ. diuini ⁊ humani: ignorãtia iuris diuini iterũ
ſubdiuidiꝛ: qꝛ quedã eſt inuincibilis: quedã vero vin-
cibilis: inuincibilis eſt qua hõ faciẽs qđ in ſe eſt: vt
miniſterio hoĩm vel dei auxilio inſtruaꝛ vincere non
põt. Et iſta totaliter excuſat a pctõ: patꝫ: qꝛ niſi ſic
faciẽti qđ in ſe eſt: nõ eſſet deꝰ paratꝰ ſuccurrere in
neceſſarijs ad ſalutẽ: ꝯtra illud Aug. Deus ſemper
paratꝰ eſt bñfacere: ſed malitia hoĩm ꝓhibeꝛ. xvj. q.
.j. decime. Et cõtra illud Pſal. xiiij. iiij. Prope eſt
dñs oĩbus inuocãtibꝰ eũ: oĩbus inuocantibꝰ eũ in
veritate: deꝑcationẽ eoꝝ exaudiet. ⁊c. adeo vt glo.
aſſerat ad Roma. v. Si cõfugientẽ ad ſe deꝰ nõ reci-
peret eſſet in eo iniq̃tas: cũ igiꝛ blaſphemũ ⁊ impiũ
ſit deo quãcũqꝫ iniq̃tatis maculã aſcribere: oportet
ignorantiã faciẽtis qđ in ſe eſt: totaliter excludere
peccatũ cũ ſit inuincibilis. ¶ Ex oppoſito ignoran-
tia vincibilis iuris diuini eſt: quã homo faciẽdo qđ
D in ſe eſt vt miniſterio hominũ vel a deo inſtruatur de
agẽdis vincere poteſt: ⁊ iſta culpã extenuat ſed non
excuſat totaliter a pctõ. Secũda pars patet: qꝛ vel
talis nõ faciẽs qđ in ſe eſt. ⁊c̃. Omittit req̃rere mi-
niſterium hominũ peritorum cõmittẽs ſe ſoli deo ⁊
eiꝰ gratie: ⁊ ſic de nouo peccat tẽtãdo deũ: quicũqꝫ
enim rationabili cõſilio habẽs quid faciat humani-
tus ſi ſaltẽ ſuã ſpiritualẽ vel corporalẽ ſoli deo cõ-
mittat omiſſo ſeu neglecto humano ſubſidio tentat
deum: vt vult Aug. aſſignãdo cauſam quare Abra-
ham debuit Saray dicere ſororẽ ſuã ſubticẽdo eã
vxorẽ ſuã eſſe. xxij. q. ij. queriꝛ: vnde ſicut in corpo-
rali egritudie conſtitutus: ſi cõfiſus de diuio adiu-
torio nolit requirere medicorum iuuamen aut conſi-
lium: peccaret tentãdo deũ: ita qui mẽtis infirmita-
te laborat puta ignorãtia ſi nolit ⁊c̃. Vel ſcđo ꝙ̃uis
accuratiſſime requirit hoĩm quantũlibet doctorũ
conſiliũ ⁊ miniſterium: nõ tñ ſe talẽ exhibet apud
deũ: qui ab eo mereatur in viam ſalutis dirigi: pu-
ta quia ſe nõ diſponit ad charitatẽ continuãdo actu
aliqđ peccatũ vel priora nõ diluẽdo per penitentiã.
E ¶ Et ꝙ nullo horum trium modoꝝ: ignorantia to-
taliter excuſat a pctõ: ꝓbo nullꝰ ratione vtẽs excu-
ſatur a pctõ per penã quã iuſto iudicio deꝰ ei infert
aut in ipſo cõtinuat pro peccati demerito. Sed hic
eſt dei ignorãtia eiꝰ qui ꝑſeuerat in pctõ: ergo ma-
ior patet: qꝛ in volũtarijs nõ põt excuſare: illa ne-
ceſſitas quã operata eſt prior volũtas: vt dicit Hug.
de ſctõ Victore lib. j. de ſacramẽt. parte. vij. c. xxiij
ſicut nõ excuſat neceſſitas denuo peccãdi mortali-
ter in eo q̃ priora pctã ꝑ penitentiã nõ diluit: ⁊ mi-
nor probatur. Primo: qꝛ in penã peccati interdum
abſcõdit veritatẽ ab his quos perſeuerãtes in pctõ
ꝯſulunt: adeo vt ſi velint omnino reſpõdere neceſſe
eſt vt falſa reſpõdeant. Ezechie. xiiij. Qui poſuerit
immũditias in corde ſuo ⁊ venerit ad ꝓphetã vt in-
terroget per eũ me: ego dñs reſpõdebo ei in multi-
tudine immunditiaꝝ ſuarũ: ⁊ infra. Propheta ve- A
ro cũ errauerit: ⁊ locutꝰ fuerit verbũ: ego dominꝰ
decipiam illum ⁊ portabũt ſupple vterqꝫ iniquita-
tem ſuam: iuxta iniquitatẽ interrogãtis: iniquitas
prophete erit: hinc ait glo. ad Roma. x. Mittit ſe-
pe deꝰ malos doctores malis ex ira: vt viciſſim per
ſe ſicut iuſtũ eſt: pereãt: vt .ſ. qui in peccatis eſt pec-
cet adhuc: ⁊ q̃ in ſordibꝰ eſt ſordeſcat adhuc. Apoc.
xxij. Et .ij. ad Theſſa. ij. aperte dicit Apoſt. qꝛ non
receperũt veritatẽ charitatis vt ſalui fierẽt: ĩõ mit-
tet illis deꝰ operationẽ erroris vt credãt mẽdacio vt
iudicẽtur oẽs qui cõſenſerũt iniquitati Et q̃d eſt
hoc patres optimi: niſi, offendiculũ ponere: vt qui
penitẽdo reuerti ad deũ negligit: deſerens cũ iuſto
ſuo iudicio ponit ei deꝰ vt grauius impingat: vt ꝑ
ꝓphetam ait. Si cõuerſus iuſtus a iuſtitia ſua fece-
rit iniquitatẽ: ponam offendiculum coram eo Eze-
chielis. iij. Aliqñ tamen conſultos errare nõ ꝑmit-
tit falſa docẽdo: ſed tñ veritatis ſermonẽ eis ſubtra-
hit ꝓpter interrogãtis indignitatem: ſicut electo
prophete ſuo p̃nunciat linguã tuã faciã adherere
palato tuo: ⁊ eris mutus nõ quaſi vir obiurgãs: qꝛ
domꝰ exaſperãs eſt: vbi vide glo. ſuꝑ ꝟbo ⁊ linguã.
Scđo ptꝫ eadẽ minor: qꝛ in penã pcti ſepe nõ ꝑmit-
tit deus indignos recte reſpõſa intelligere: iuxta il-
lud Eſaie. xxix. Et erit vobis viſio oĩm ꝓphetarũ
ſicut verba libri ſignati: quẽ nec ſciẽs neqꝫ ignorãs
literas legere poterit. Et expꝛeſſius Eſa. vj. c. Audi-
te audiẽtes ⁊ nolite intelligere Exceca cor populi
huius ⁊ aures eius aggraua ⁊ oculos eiꝰ claude: ne
forte videat oculis: ⁊ auribus ſuis audiat ⁊ corde
intelligat ⁊ conuertatur ⁊ ſanẽ eos: qđ oculos clau-
dere apud deũ: eſt mẽtẽ nõ illuſtrare eidẽ in penam
pcti: ad intelligẽdum nõ cooꝑari ſeu iuuamẽ nõ p̃-
ſtare. Fruſtra aũt palpitat lingua p̃dicãtis ſi intus
nõ doceat gratia ⁊ virtus ſpũſſancti ſeu dei. ¶ Ex F
hoc pꝫ quãte temeritatis ſit de proprio capite q̃d li-
ceat q̃d iniuſtũ iuſtumve ſit p̃ſumere ⁊ ſcripture ſa-
cre regulam a peritis non requirere: p̃ter iuſtã ne-
ceſſitatẽ ſoli deo cõmittendo vel certe de miniſterio
hoĩꝫ cõfidere ⁊ corde cõtrito ſimul ad deũ nõ recur-
rere. Nullum eñ a peccato excuſat diuini iuris ig-
norãtia: niſi ad deũ toto cõuerſus dirigi petat ⁊ ſuf-
fragiũ hominũ req̃rere nõ omittit. ¶ Fortaſſe obij-
ciet aliq̃s: In his q̃ ſunt iuris diuini nulla cadit ig-
norãtia inuĩcibilis: ꝗ male dicitur illa ex toto excu-
ſare a pctõ. Antecedẽs patꝫ ratione Guihel. Pari-
ſiẽſis. quia vel facit quis: qđ in ſe eſt ad vitandũ pec-
catũ: ⁊ vtiqꝫ dirigeꝛ a deo miniſterio hominũ: vel in-
terna inſpiratione vel nõ facit qđ in ſe eſt ⁊ tunc nõ
errat inuincibiliter ex quo concludit in his q̃ ſũt iu-
ris diuini non cadere ignorãtiam facti inuincibilem
quanto minus iuris. Et Ger. doctor eximius quar-
ta lectione de ſpirituali vita anime dicit. quicq̃d ſit
de ignorantia facti aut iuris humani cõcors eſt ſñia
nullã in his q̃ legis diuine ſunt cadere ignorãtiã in-
uincibilẽ. quin faciẽti qđ in ſe eſt deus ſemꝑ aſſiſtit:
paratus illuſtrare mẽtẽ: quãtũ oportebit ad ſalutẽ
⁊ erroris euitationẽ. Similiter dominus Altiſſ. ter-
tia parte ſũ. dicit. Vetulã ⁊ ſi audiat p̃latũ p̃dicãtẽ
ꝙ pater in diuinis ſit maior filio quia filius q̃cquid
habet: ⁊c̃. nõ excuſari ꝑ ignorãtiam inuincibilẽ quia
poteſt ab alio veritatẽ dicere puta a deo ſi ei aperiat

hoſtium cordis ſui per deuotam dei glorificationē.
Pro quo facit Hugo de ſancto Victore.lib.ij. par
te.ix.c.v.dicēs. Meminē excuſari per ignorantiā a
ꝑcepto baptiſmatis ſuſcipiēdi:qꝛ niſi ſua culpa ob-
ſtiterit:audire ⁊ ſcire poterit ac debebit vt exēplari
ter deduci ſolet a doct.de Corne. Cēturiōc. Act.x
¶ Et confirmo per illud.j.Ioā.ij.c. Et non neceſſe
G habetis vt aliquis doceat vos:ſed ſicut vnctio do-
cet vos de oībus ⁊ verū eſt ⁊ nō eſt mendaciū: ergo
faciens quod in ſe eſt:nūꝗ̄ laborat inuincibili igno
rantia in his que ſunt legis dei. Reſpondeo. Eorū
que ſunt legis diuine eſt differentia. Quedam enim
ſunt quorum notitia eſt omnibꝰ adultis neceſſaria
ad ſalutem:quedam vero quorum notitia ſolū qui-
buſdam eſt neceſſaria ad ſalutem:primi vt cōmunia
iuris naturalis precepta cuiuſmodi ſūt ꝑcepta de-
calogi:⁊ cōes articuli fidei:vt dicit oīpotentia dei:
Chriſti hūanitate:paſſiōe ⁊ reſurrectione:⁊ reſur-
rectione mortuoꝝ:⁊ ſic de alijs:⁊ horū ignorantia
in nullo eſt inuincibilis:quin ſemper eā vincere poſ-
ſet faciēdo quod in ſe eſt:ſecus de alijs:quia ⁊ ſi cir
ca illa corde humiliato veritatem inquirant a deo ⁊
hominibus:nō propter hoc ſemper edocerentur mi-
niſterio hominum:vel a deo interna inſpiratione:vt
contigiſſe videtur Macha.qui propter religionem
⁊ obſeruantiā ſabbati crediderunt nō licere ſibi ma
nu auxilium ferre:aut loca ſpeluncarum opilare.j.
Macha.ij.c. Et his qui iuxta deciſionem ſedis apo
ſtolice ei adheſerūt:cum quo fedus coniugale pre-
ſumpſerant priore marito lapſo in hereſim:⁊ adhuc
viuo: de quo compilatio antiqua decretalium habe
bat in.c.laudabilē:de cōuer.infide.vt aliquando la-
tius deduxi. Et hoc dico ad rationē dn̄i Guilhel.
Pariſien̄.ꝙ ſi quis faciat quod in ſe eſt poteſt labo
rare inuincibili ignorantia eius diuini iuris ad cu-
ius notitiam deus non quēlibet vult obligari. ſimi-
liter eſt in his que ſunt facti vt poſtea dicam ⁊ cū di
cit Ger.concors ſententia eſt in his que ſunt iuris
diuini:nullan cadere ignorātiam inuincibilem dico
hoc limitandum eſſe ad illa que deus ſub obligatio-
ne vult ab omnibus ſciri.ꝙ enim indiſtincte verū nō
ſit patet ex glo. Matthei.xviij. Parum diſtat in vi
cio fallere vel falli:ſcandaliſare vel ſcandaliſari ſi ex
negligentia ſi ex inuincibili ignorantia diſtat: quia
tunc falli peccatum non imputatur que glo. nō de
facti ſed iuris ignorantia loqui videt̄:immo ⁊ Gra-
tianus vult aduerſus ius naturale diſpēſationē fie
ri:cum duo mala ita ſe vrgent vt alterum agi opor-
teat.xiij.diſtin. in prin.qui caſus occurrere non po-
teſt:niſi illi qui diuini iuris ignorantia laborat:quo
modo loquitur concilium toletanum.quod ibi Gra
tianus allegat:ergo in his que ſunt iuris diuini po-
teſt cadere ignorantia inuincibilis. Nō obſtat ver-
buꝫ Hugo.allegatum:quia procedit de illo ad cuiꝰ
notitiam deus voluit omnes eſſe obligatos ſaltē no
tabiliter durantes in vita poſt acceptū ratiōis vſū.
¶ Ad confirmationem ex verbo Ioan.apoſtoli dico
ꝙ vnctio non ſinit aliquem charum deo hebetudinē
pati in his que ei ſunt neceſſaria ad ſalutē:cuiuſmo-
di eſt illud de quo ibi Apoſtolus meminit chriſtum
meſſyam in lege promiſſum iā veniſſe quod vnicuiꝗ̄
eſt neceſſarium ſcire:ſed in ſimilibus erudit ſēp cha
ritatem habentes:vel interna, inſpiratione vel mini-
ſterio hominum ſecus in alijs:vt deduxi de Macha
I beis ⁊ alijs. ¶ Circa dicta eſt aduertendum ꝙ igno
rantia aliquando eſt inuincibilis quo ad diſſolutio-
nem:⁊ vincibilis quo ad euaſionem:⁊ illa non excu-
ſat ex toto a culpa:vt dicit dn̄s Guilhel. Altiſſio.
tertia parte ſūme.q.vtrū aliquis per ignorantiā ſi
ne peccat o poteſt exhibere latriam creature: cuius
exemplum eſt de eo cui apparet diabolus ſub ſpecie
Chriſti precipiens vt adoretur:quāꝗ̄ homo nō poſ
ſet ignorantiā illā vincere per diſſolutionem deue-
niendo:ſcilicet ad cognitionem veritatis eā diſcer-
nendo a falſitate oppoſita apparēte. Quia tamē ei
patet ſine diſſolutione euaſio peccati:adorando ſub
conditiōe ſi ſit Chriſtus:ideo illa inuincibilis igno
rantia non excuſaret a peccato ſi abſolute ⁊ ſimpli
citer adoraret:an tamē ibi per implicitam cōditio-
nem poſſet excuſari a peccato ſicut in cōſecratione
hoſtie non tranſubſtantiate:ſm deciſionem concilij
Conſtantien̄.non curo ad preſens:ſatis eſt propoſi
to ꝙ in ſimpliciter abſoluta adoratione non excuſa
retur:ſed ignorātia inuincibilis quo ad diſſolutio
nem ⁊ euaſionem ſimul excuſat totaliter a peccato
vt ſi demon ſic trāſfiguratꝰ preciperet ſibi filiū im
molari:qꝛ ibi non poſſet ignorantia inuincibilis per
manere quo ad diſſolutionem:niſi ſimul eſſet inuin-
cibilis quo ad euaſionem:impoſſibile eſſet cū illa in
uincibili ignorantia laborare:⁊ tamē peccare quin-
immo deus in hoc caſu facientem quod in ſe eſt: ne-
ceſſario inſtrueret interna inſpiratione:aut certe cū
eo diſpenſaret in lege nō occidendi inſontem. Et hu
ius ſentētie fuit Gratianus.xiij.diſtin.cū dicit ad-
uerſus ius naturale nullā diſpenſationem fieri:niſi
duo mala ita ſe vrgeant.⁊c̄.ꝙ falſum eſſet ſi ignorā
tia inuincibilis quo ad diſſolutionem tantū excuſa
ret a peccato. Sed dices fortaſſe hec ſentētia fere
totum mundū inuoluit cū ſic mercantes cōtractu
iure nature illicito:quantūcūꝗ̄ ſequerētur doctoꝝ
ſententias nō excuſarentur a peccato: cū ibi igno-
rantia ſit vincibilis quo ad euaſionem abſtinendo a
ꝯtractu ⁊ ſimiliter in multis alijs locis vt ꝯtrahen
do cū alio poſtꝗ̄ maritꝰ lapſus fuerit in hereſim qđ
olim declarauerat Celeſtinus papa eſſe licitum.⁊c̄
Reſpōdeo. Non totum mundum inuoluit: quoniā
in ſimilibus vere confugientes ad ſe non ſinit deus
peccati labe inquinari:ſed dat metuentibus ſe ſigni
ficationem vt fugiant a facie arcus:⁊ liberētur ele
cti ſui. Pſal.lix. Quemadmodū Helya exclaman-
te:quia ſolus relictꝰ eſſet veri dei cultor:accepit di
uinum reſponſum:ſeruaui mihi ſeptem millia viro
rum qui nō curuauerūt genu ante Baal.iij. Regū
xix. Et refert Apoſtolus ad Roma.xi. ¶ Reſtat in K
quirere de ignorātia iuris humani ⁊ poſitiui an et
quando excuſat a peccato:⁊ videbitur ꝙ ipſa igno-
rantia in eo qui facile ius noſſe poſſet ſemper ſit pec
catū:⁊ ita a peccato nō poteſt ſaltem totaliter ex-
cuſare quia eſt in illo lata culpa:iuxta.l. late culpe
ff.de verbo.ſignifi.⁊.l.regula.ff.de ver.⁊ fac.igno.
quia omnes tenentur iura ſcire. C.de legibus.l.ij.⁊
de conſtitu.ca.primo demptis perſonis quo ad hoc
priuilegiatis:videlicet militibus ⁊ minoribus. xxv
annis:mulieribꝰ ⁊ ruſticis:de quo pleniꝰ vide glo.
j.q.iiij.c.turbatur.§.notandum. ¶ Pro reſponſio- L
ne premitto ꝙ nō eſt idem culpa apud iuriſtas ⁊ pec
catum apud ſacram ſcripturā. Culpa in iure eſt de-
uiatio ab eo quod bonū eſt:quod per hominis dili-
gentiā potuit prouideri:cuiꝰ ſūt quinꝗ̄ ſpecies.ſ.
latiſſima culpa:latior:lata:leuis ⁊ leuiſſima:ꝑ qua
rum deſcriptionibus remitto ad Barth.in.l.quod
nerua.ff.depo.vn̄ deuiatio a bono vtili vt eſt culpa.

Et ꝙ ſine peccato ſepe fiat patet:ſi heres ex ignorā-
tia legis falcidie tantum in legatis ſoluat:quod nō
remanet quarta pars hereditatis hec eſt lata culpa
⁊ ſtultus appellatur qui iuris illius ignorantia la-
borat in.l.regula.ff.de iu.⁊ fac.igno.vbi dicitur de
talibus ſciant ignorantiam facti non iuris prodeſſe
nec ſtultis ſoluere ſuccurri ſed errātibus. Itē fide
iuſſor ignorans ſe inutiliter obligatū propter iuris
ignorantiam eſt in lata culpa ⁊ ei ſubtrahitur actio
mandati. Similiter ſi poſtꝗ̄ ſoluerit nō certiorauit
principalem de pecunia per eum numerata ⁊ ille ſe-
cundo ſoluit.vt.l.ſi fideiuſſor.ff.mādati. Similiter
ſi quis patronū ſine venia in iure conueniat ignoran
tia in eo eſt lata culpa ⁊ cadit in penam.l.aureorum
vt.l.ij. C.de in ius voca.que oīa ſunt ſine peccato.
Sed certe ſunt negligentie circa bonum vtile reipu
blice ⁊ particulare ius quam iuſte leges ſeu iura pu
niunt: vel ceſſatione lucri aut certe dāni affectione.
¶ Reſpondeo igitur ꝙ ⁊ ſi iuris ignorantia in eo q̄
vel propria prudentia inſtructus aut iuriſperitorū
copiam habens ius facile noſſe poſſet ſi lata culpa:
hoc tamen non arguit illam ignorantiam eſſe pecca-
tum:etiam cum ignorantia nō eſt probabilis:vt pa
tet ex ſtatim ꝑmiſſo. Sed vbi iura aliquid precipiūt
aut prohibent dum ſufficiēter innituntur diuine le
gis auctoritati :extra quam vt regulam ab oīnibus
ꝓfeſſatam vel profeſſandam nihil poſſunt precipe-
re:vt nec abbas extra regulam profeſſatam a mona
cho teſte Gerſon:ignorantia iuris nō excuſat a pec-
cato niſi fuerit ꝓbabilis apud eū qui ex iuris igno-
rantia preceptum vel prohibitionem illam trāſgre-
ditur ¶ Dicet fortaſſe aliquis ignorantia iuris di-
uini non excuſat a peccato:niſi ſit inuincibilis ſꝫ plu
rimum iuris humani diſpoſitio facit aliquid eſſe cō
tra dei legem:qđ alias contra eam non foret:vt oīs
diſpoſitio circa alienum impediens in aliquem cade
re rei dominiū. Similiter que impedit inter aliquos
eſſe matrimoniū:ergo ſaltē talis iuris ignorātia nō
excuſat a peccato niſi fuerit inuīcibilis:cōſequētia
tenet:quia da oppoſitum conſequentis ⁊ habebit̄ ꝙ
ignorantia diuini iuris probabilis ⁊ nō inuincibilis
excuſabit a peccato verbi gratia. Quis accipit in
coniugem quam ſcit in.iiij.gradu ſibi cōiūctam pu
tans per iuris ignorātiā hoc ſibi licere:iſte cōmiſcē
do ſe illi fornicatur.ſi ergo probabilis ignorantia il
lius cōſtitutionis eccleſie excuſet eum a peccato:ig
norantia iuris diuini de non fornicando excuſabit:
⁊c̄.Quis ſolum ſit probabilis. ¶ Reſpondeo ad pro
bationem conſequentie: negando aſſumptum: quia
aliud eſt talem ignorare: ꝙ fornicatio ſit prohibita
quod eſt ignorantia iuris diuini.aliud vero ꝙ cōcū-
bere cum illa poſt conſenſum matrimonij ꝑſtitū ſit
fornicari quod eſt iuris poſitiui. Et ſic ſecūda igno
rātia probabilis tenꝫ poſitiui iuris bene excuſat:
iuxta.c.propoſuiſti.lxxxij.diſt.⁊ notata doct.ibidē
Quis prima excuſare nō poſſet:niſi eſſꝫ inuincibilis.
Patet iſtud per ſimile lege nature tenetur nos non
occidere ⁊ vitam nobis ſeruare alimēto ⁊ tegumen-
to ꝗ̄tum poſſumus:nec ignorātia illius niſi inuīci-
bilis excuſaret a peccato : ſed certe ignorantia pro-
babilis ꝙ tali cibo non occidamus:quem in egritu-
dine appetimꝰ vel tali medicamine excuſat totaliter
a peccato. Alias oporteret quemlibet medicinam
diſcere ⁊ illuc ſtudium conuertere: cū ergo nō mi-
nus licet preceptum non occidendi ꝗ̄ preceptū alie
na non occupandi inuito domino : oportet ignoran-
tiā probabilem iuris poſitiui humani excuſare ⁊c̄.
Quis facit actum ipſum cadere ſub ꝓhibitione legꝫ
diuine. Nec eſt ibi ignorantia legis diuine:ſed eſt ig
norantia alicuius propter quod ignoratum neſcit̄
actus cadere ſub ꝓhibitione ⁊c̄. ¶ Ex hoc patet ꝙ
ſequens errorem alicuius doctoris aut viri docti in
his que ſunt iuris poſitiui : excuſatur a peccato ſi-
cut ſequendo errorem medici pro egritudine depel-
lenda vbi interdum ſeipſum interficit : ſecus de er-
rore iuris diuini. Et ſic oportet limitare dictū Lā
dulphi.xv.diſt.iiij. ꝙ videlicet ſequēs errorē docto
ris dum eius mentis fuerit ꝙ nullo modo hoc face-
ret ſi ſciret eſſe peccatum excuſatur. ¶ Ignorantia M
facti eſt triplex:ſcilicet affectata craſſa ſeu ſupina ⁊
ꝓbabilis. Affectata dicitur dum vt maiori libidine
ꝓpoſitum exequamur ſine remorſu vel ob alium fi
nē nolumꝰ circumſtantias facti aduertere vt eſt illđ
pſal.xxxv. Verba oris eius iniquitas ⁊ dolus nolu
it itelligere vt bene ageret. Craſſa ſeu ſupina eſt dū
nolumus laborem circūſpectionis ſubire:vel certe
volumus alijs intendere per quod circunſpectionē
facti retrahimur quo Matthei.xiij.dicitur ſollici-
tudo ſeculi ⁊ fallacia diuitiarum ſuffocant verbum
Et dicitur craſſa metaphorice quia pingues regu-
lariter ſunt ſōnolenti ⁊ deſides:vnde prohibentur a
diligēti conſideratione. Nam venter pinguis(teſte
Hieronymo)craſſum ſenſum generat.xliiij.diſtinc.
in fine. Et ſupina quia tales quaſi ſupini iacentra-
tionem non eleuantes ad facti conſideratione. Pro
babilis ignorantia circūſtātie dicitur dum quis de
bito moderamine circunſcripſit ⁊ circunſtantiam il
lam non aduertit. Et vt dicatur probabilis non req̄
ritur ꝙ homo ſit nimium curioſus in inueſtigando
ſꝫ ꝙ nō ſit nimiū negligēs remiſſus aut diſſolutꝰ in
inq̄rēdo.ff.de iu.⁊ fac.igno.l.fi. ¶ Pria ignorātia N
peccatū potius auget ꝗ̄ extenuat q̄ ei ſcire nō vult
nō de ignorātia iudicabit̄: ſꝫ de ꝯtēptu vt ait Ber.
Scđa.ſ.craſſa culpā alleuiat:ſed nō excuſat a pecca
to vt ſolet exēplificari de Lamech q̄ pre ſenio cecu-
tiēs ſeu caligās oculis dicēte iuuene ferā adeſſe ſa-
gittā emiſit ac interfecit Caym de quo glo. Gene.
iiij.⁊.xv.q.§.itaꝗ̄ ⁊ nō excuſatur a pctō occiſiōis
qꝛ nō ſuffecit pro exercitio illiꝰ facti diligētia illa ꝑ
aliū. Tertia vim ꝓbabilis a toto excuſat vt exēplifi
cari ſolet de Iacob. Gen̄.xxix.cui ꝓ rachel ſuppoſi
ta fuit Lya. Et niſi ſic liceret cōuolare ad ſecunda
vota recepto certo nuncio de morte mariti ex quo
adhuc falli poſſet contra ca.in preſentia de ſpō.⁊.c.
dominus de ſecū.nupt. Preterea dicit Augu.li.de
fide ⁊ operibus. Non peccat virgo:que neſciens nu
bit alieno viro.nec erit adultera ex hoc quamdiu ne
ſcit: quod verū eſt dum probabiliter ignorat : Et
intelligo predicta de ignorantia circunſtantis q̄ ſo
la facit actum malū. Nā ex ignorantia circunſtātie
ſolū aggrauantis factū vel imptinentis ad rationē
peccati aliquid fiat:ſiue illa fuerit ꝓbabilis ſiue in
uincibilis:non excuſat a peccato vt ſi eum ꝓpter le
uem iniuriam occidam:quem ignoro eſſe patrem vł
ignorem in ipſo actu me ſimul occidendū ſi tentaue
ro aliū occidere:ꝗ̄ꝗ̄ ex ⁊ propter illā ignorantiam
fecero:nō excuſor a pctō.ſilr̄ eſt de ſciente aliqđ eſſe
pctm̄:ſꝫ qꝛ ignorat ipm̄ eſſe mortale:vult illud age-
re. Cōtra iſtud adduco ꝑgnantiſſimum medium dē
abimelech rege gerae quū ſimplicitate cordis ⁊ mū
ditia manuū ſuarū voluit Saray vxorē abrahe ſibi
ſumere vxorē poſtꝗ̄ abrahā dixerat eā ſororē ſuā eē

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

Cui dicit dominus. Gen̄.xx. Ego ſcio ꝙ in ſimplici
tate cordis feceris: ⁊ ideo cuſtodiui te ne peccares
in me ⁊ non dimiſi vt tangeres eam: glo. interlin̄.j.
non peruenires ad flagitium. Et Auguſt. ibidē no
tat ꝙ in deum peccatur cum talia committunt̄ que
putant homines vel non eſſe peccata vel leuia habe
ri tanꝗ in carne peccata: ergo peccaſſet in deū Abi
melec ſi cum Saray carnale cōmercium habuiſſet:
⁊ tamen probabilius ignoraſſe videtur Sarai eē al
terius viri vxorem: ꝗ Jacob non eſſe Rachel q̄ ſibi
ſuperponebatur quod incēſo modico lumine facile
perſpicere potuiſſet. Et confirmatur auctoritate
concilij Triburicen̄. qui abſente vxore cū ſorore il
lius dormierit quā ipſe vxorē putat ſi per ſecurita
tem probauerit ꝙ inſcius fecerit hoc ſcelus debebit
penitētiam indictam perficere: ſed permittitur ipē
non illa coniugium legitimum habere. xxxiiij.q.ij.
in lectum. Ubi poſt ignorantiam probabilem dicit̄
ſcelus perpetraſſe cognoſcendo ſororem ſue vxoris
⁊ penitentia ei iniungitur: ergo ignorantia facti ꝓ
Q babilis non excuſat a peccato. ¶ Reſpondeo: dicit
Lyra in allegato cap̄. ꝙ non ſufficiēter inquiſiuit ſi
eſſet alligata viro vel non: ideo peccauit eam accipi
endo. Etiam videri poteſt ideo peccaſſe: quia habu
it vxorem aliam vt patet ex fine. ca. ⁊ volendo iſtam
ſuperducere peccauit. Sed neutra reſponſioni vide
tur bona: ex quo tertus dicit recitando verba domi
ni ꝙ ſimplici corde fecerit: pro quo videātur verba
Abimelech nū gētem ignorantem ⁊ iuſtam interfi
cies ⁊ ſubſequenter reſponſio domini: vbi Ambro.
loco verbi ſimplici habet puro: ſed nullus ſimplici
corde vel puro vult factū malū vel vitioſum immo ſi
opus exterius volitum eſt malum: volitio ipſa eſt
mala ⁊ ita non eſt ſimplex cor ſeu purum. Si igitur
duceret eā vel cognoſceret fuiſſet Abimelech pec
catum non cenſeretur a deo ſimplici corde ⁊ immū
ditia manuum ſuarum ⁊c̄. Dico igitur aliter ꝙ pec
care in verbo allegato videlicet ne peccares in me.
⁊c̄. Nō ſumitur prout dicit actum culpabilem ſeu
demeritorium cū ſimplici corde ⁊ iuſte voluerit ⁊c̄.
Sed ſumitur peccare pro facere aliquid peccato ſꝫ
exteriorem ſpeciem facti. Et ſimiliter ſumitur ſce
lus in dicto cōcilij Triburicen̄. vt vult ibi glo. ⁊ im
ponitur penitentia non pro culpa ſed ad cautelam.
Dices fortaſſe contra dicta de craſſa ignorantia di
cit Philoſoplus. v. Ethicorum. Quibuſdam inuo
luntarijs veniam dādam eſſe puta omnibus que nō
ignorantes ſolum ſed per ignorantiam facimus: nū
alijs que ignorantes facimus: nō per ignorantiam
ſed propter animi perturbationem: non naturalem
neꝗ humanam. ¶ Reſponſio. Philoſophus loquit̄
de ignorantia inuoluntaria cuius ſcilicet voluntas
non eſt poſitiua cauſa per nolle ſcire: nec primitiua
ꝑ incuriam ⁊ ſegnitiē debitā diligētiam ſciēdi non
adhibēdo. Tūc eñ̄ ꝑ ignorātiā cōmiſſa puniūtur ſi
ipē cōmittēs cauſa ignorātie videt̄ fuiſſe: vt dedu
cit Philoſo. iij. Ethicorū. de ebrijs: quibꝰ duplices
debētur increpationes cū in eoꝝ poteſtate fuerit ne
ebrij fierēt qꝺ cauſa eſt eoꝝ ignorantie. Et gn̄alit̄
dicit ignorātes aliqꝺ eoꝝ q̄ legibꝰ cōtinēt̄ ⁊ ſcire
oportꝫ nec difficilia ſunt eodēꝗ modo in alijs q̄ ꝑ
negligētiā ignorātur qm̄ in ipſis eſt ne ignorēt: po
terant enim diligentiam adhibere.

A Quo ad ſecundum principale. Primo in
quiram quid eorum ſit grauius. Secundo
ex hoc quis aliquo illorū peccatorum pec
cantium ſit magis corruptus ⁊ minus curabilis.
¶ Pro primo pono hanc concluſionem. Ceteris pa
ribus illud peccatum eſt grauius: quod plus habet
de voluntario. ⁊ inter eque voluntaria quod fit ma
iori conatu. Inter omnia vero grauiſſimum in quo
reperitur maior contemptus. Prima pars patet:
quia ratio peccati conſiſtit in eſſe voluntario qꝺ ſi
non ſit voluntarium omnino nō eſt peccatum quod
adeo manifeſtum eſt Augu. teſte: vt nulla huic do
ctorum paucitas nulla indoctorum turba diſſētiat
ergo quod plus participat de voluntario magis ha
bet de ratione peccati. Secunda pars patet: quia ſi
cut in merito conatus voluntatis auget meritū ita
in culpa maior conatus voluntatis arguit plus in
ordinatiōis ⁊ demeriti. Tertia pars patet: per illud
primi Regum. xv. Quaſi peccatum ariolandi eſt re
pugnare ⁊ quaſi ſcelus idololatrie nolle acquieſce
re quod ibi improperatur Saul pro tranſgreſſione
poſitiui mandati dei quod metu populi vt ibi patet
tranſgreſſus erat propter contemptum quem adeo
aſpernatur deus etiam in mere poſitiuis: quid igit̄
in his que ſunt iuris nature. Quod autem contem
ptus ſit extremus gradus malitie: patet Prouer
biorum. xviij. Impius cum in profundum viciorꝫ
venerit contemnit. Et Augu. dicit. Ciuitatem dia
boli perfici ex amore ſui vſꝗ ad contemptum dei.
Hinc recte dixit dominus Altiſſiodo. Si diabolo
duobus apparente in ſpecie Chriſti. vterꝗ credat
eum eſſe Chriſtum ⁊ facto mandato vt eum adorēt
vnus adoret: alter vero contemnat adorare: grauiꝰ
peccat qui adorare contemnit ꝗ is qui idololatrat:
propter hoc quia contemptus directe obuiat cha
ritati: idololatria vero magis obuiat fidei: hinc pa
tet peruerſitas erroris quem ſeminare in hac vni
uerſitate quidam non veriti: ꝙ contra conſcientiam
erroneam qua iudicatur fornicandum eſſe: licet nol
le fornicari: cum ibi manifeſtus ſit diuine legis con
temptus: quemadmodum ſi quis eum qui miles eſt
credat regem ⁊ eidem nolit regium honorem impen
dere: cenſetur non militem ſed regem contemnere.
Nec eſt ſolum error dicta aſſertio: ſed hereſis: cōtra
orthodoxe fidei veritatem: iuxta illud Apoſtoli. ad
Roma. xiiij. Omne quod non eſt ex fide pctm̄ eſt: vt
vt latius deduxi in alijs. ¶ Ex dictis infero quāto B
quis maiori virtute aut gratia eſt ꝓditus tāto pec
cat grauius: ⁊ ꝗto fortius metu aut cōcupiſcētia
quis ad peccandum īpellitur leuius delinquit ꝓmū
patet verbo Augu. lib. de penitentia. in hoc quiſꝗ
peccator fit culpabilior quo eſt deo acceptior ideo
enim Adam plus peccauit qꝛ omni bono abūdauit
de peni. diſt. v. cōſideret. Et Gre. de diabolo ait. Id
circo peccās ſine venia dānatꝰ eſt qꝛ magnus ſine cō
paratione creatus eſt: de penit. diſt. ij. principiū. Et
ſecundū patet: quia minus eſt de voluntario: vbi eſt
maior impulſus ab extrinſeco: ideo Aug. ſuadet cō
fiteri qua tētatione quoue impulſu qs ceciderit: an
vltro ſe peccato obtulerit non expectans tentatio
nem: ſed preueniens voluptatem dicto. c. conſideret.
¶ Ex his dico ꝙ inter dicta tria genera peccatorū C
peccatum ex ignorantia eſt minus graue: deiñ pec
catum ex infirmitate. Tertium vero puta peccatū
ex induſtria extremū gradum tenet malitie. Iſtud
expreſſe aſſerit Greg. peccatum: inquit: tribus mo
dis admittitur ignorantia infirmitate ⁊ ſtudio. Et
grauius quidem infirmitate ꝗ ignorantia ſed mul
to grauius ſtudio ꝗ infirmitate peccatur. De peni.

diſtinctione. ij. ſciēdum. Item ꝙ peccatum ex igno
rantia ſit minus graue ꝗ eſt peccatum ex induſtria
patet ex verbo Saluatoris. Luce. xij. qui nō cogno
uit ſupple voluntatem domini ⁊ fecit digna plagis
vapulabit paucis ſubiungitur cauſa qꝛ homini cui
multum datum eſt multum queretur ab eo: in quo
fundata eſt regula Auguſt. ꝙ minora ſunt peccata
ignorantium ꝗ ſcientium: ex qua concludit auarū
fidelem: qui ſciens ab auaritia non receſſerit vīcere
in ſcelere eum: qui neſciens hereſim incurrerit niſi
forte in hereſi ſceleris magnitudo faciat qꝺ in aua
ritia facit ſcientis admiſſio: Ut hereticus neſciens
auaro ſcienti coequetur. vj. q. j. quero quod verita
tem habet de ignorantia craſſa vel ſupina: ſed nō de
affectata. Unde Ambro. ſuper verbo Luce allega
to: ſed cum poſſent ſcire ſi vellent ſtudium adhibere
non neſcientes ſed contemptores iudicantur. quod
etiam ſit minus graue peccatum ex infirmitate: pa
tet quia eſt minus voluntarium cum voluntas non
feratur nec ferri poſſet in incognitum. In peccato
vero infirmitatis voluntas deducitur in conſenſū
eius quod ſub circunſtantijs illis que cognoſcunt̄
eſt illicitum: ergo in peccato ex ignorantia eſt minꝰ
de voluntario ⁊ ita minus de cōtemptu. Quod etiā
peccatum ex induſtria ſit vtroꝗ grauiꝰ patet: quia
in ipſo eſt maximus contēptus diuine legis: magis
enim contemnit qui ſciēter contrauenit ꝗ is qui ex
ignorantia. ¶ Contra iſta videtur ꝙ peccatum ex
malitia nō ſit grauius alijs. ¶ Primo quia eccleſia
ſtici. xlij. dicitur. Melior eſt iniquitas viri ꝗ mulier
benefaciens: ſed per virum tropologice videtur in
telligi ſciens ſeu noſcens diſtantiam boni ⁊ mali ⁊c̄.
¶ Et cōfirmatur quia fortius impellitur quis ab
habitu ꝗ a paſſione ſed vbi eſt maior impulſus eſt
minus peccatum. ergo. ¶ Preterea vbi eſt maior
ignorantia eſt minor contemptus ⁊ minus de volū
tario: ſed maiori ignorantia laborat peccans ex ma
litia ꝗ peccans ex infirmitate ergo. Minor patet
quia habet ignorantiam finis immo malam eſtima
tionē de fine qui eſt principium in operatiuis: vt pa
tet ex. iij. vj. vij. Ethicorum ergo. ¶ Item videtur
peccatum ex infirmitate minus graue ꝗ ſit peccatū
ex ignorantia. Primo quia dicitur ſapientie. iiij. in
conſtantia concupiſcentie tranſuertit ſenſum ſine
malitia ergo omnino excluditur culpa per ſuperue
nientem concupiſcentiam ſeu paſſionem. ¶ Et con
firmatur quia malum quod fit cōtra voluntatē ca
ret inordinatione culpe ſed paſſio facit operari ma
lum contra voluntatem iuxta illud apoſtoli ad Ro
manos. vij. quod odi malum illud facio vbi etiam di
cit legem membrorum ſe captiuum ducere in legē
peccati. Et hoc ipſum experimētaliter patet in his
qui contranitentes vehementiam doloris aut volu
ptatis ſuperantur quemadmodum riſum tenere co
nati accumulatum emittunt: quibus dicit philoſo
phus. vij. Ethicorum veniam dandam eſſe. Prete
rea ignorantia eſt peccatum diſtinctum: infirmitas
vero non eſt peccatum licet ad peccatum inclinet er
D go ignorantia potius aggrauat culpam ꝗ alleuiat.
¶ Reſpondeo ad primum vir ibi ad literam ſumitur
pro homine maſculini ſexus ⁊ dicitur iniquitas eiꝰ
melior eſſe alijs eo genere loquēdi quo minus malū
dicitur melius pro tanto. ſ. quia minꝰ periculoſus
eſt vir iniquus cohabitans ꝗ mulier benefaciēs vn
de premittitur ibi in medio mulierum noli cōmora
ri de veſtimētis enim procedit tinea ⁊ a muliere ini
quitas viri nec dicitur ibi abſolute ꝗ mulier benefa
ciēs ſed additur ⁊ confundēs in opprobrium. Tro
pologice poteſt vir ibi diſcretus aliquis ⁊ ſtrenuꝰ
qui ex caſu occaſionaliter fortius agit vt ibi abūda
uit delictum ſuperabundet gratia. mulier vero in E
diſcreta que ex benefacto ſumit occaſionem pecca
ti puta ſuperbie ⁊c̄. Ad confirmatiōem dico vbi eſt
maior impulſus ab extrinſeco cuiꝰ ſcilicet volūtas
non eſt cauſa peccatum eſt minus: inclinatio autem
habitus procedit a voluntate: vnde quemadmodū
paſſio concitata voluntarie vel preter intētum con
comitans non alleuiat peccatum: ſed ſolum paſſio
antecedens ita habitus quia non minuit rationem
voluntarij non minuit peccatum: vel dicunt quidā
habitus non inclinat poſitiue impellendo ſed ſolum
operationem magis delectabilem ⁊ quaſi connatu
ralem reddendo. ¶ Ad ſecundum dico ꝙ illa igno F
rantia qua laborat malus ſeu peccans ex induſtria
eſt ignorātia electionis vt dicitur. iij. Ethi. ⁊ illa nō
minuit peccatum ſed ſolum que ſe habet antecedē
ter vt inductiuum ad electionem. Etiā licet malus
ignorat ⁊ errat errore practico iudicādo aliquid fa
ciendum tertio modo prius poſito in prima particu
la: vtiꝗ tamen eſt ſciens inhoneſtatem ſeu culpam ⁊
demeritum facti ⁊ ſic ignorantia eum non releuat.
¶ Ad primum quo probatur peccatū ex infirmita G
te minus eſſe ꝗ ex ignorantia. Reſpōdeo ꝙ malitia
nō capitur ibi vt idē ſit ꝙ peccatum ſeu culpa mor
talis ſed ſpecialiter vt dicit habitum vel actum pec
cati electionis ſeu de induſtria ⁊ ſine illa malitia bñ
tranſuertitur ſenſus per concupiſcētiam vt vult au
ctoritas. ¶ Et ad confirmationem dico: apoſtolus
ibi loquitur de malo pene non culpe: vnde dicit ibi
dem iam non ego operor illꝺ ſed quod habitat in me
peccatum concupiſcentia inflicta nature ex origina
li peccato immo generalis regula doc. eſt ꝙ motus
paſſionum ⁊ membrorum ꝗdiu ſunt inuolūtarij ca
rent culpa ſeu peccato: Et per idē dico ad philoſo
phum. vij. Ethi. ꝙ ille motus exterior inuoluntariꝰ
caret inordinatione peccati ſeu mortalis culpe: qui
dā vero exponūt apoſtolum referēdo odium ⁊ oꝑa
tionē ad diuerſa vt ſit ſenſus quod odi priꝰ victus
cōcupiſcentia poſtea operor: ſed primum videt̄ ma
gis de intentione apoſtoli: propterea que ſubiungit
iam ego non operor illud ⁊c̄. ¶ Ad ſecūdum dico ꝙ
ignorantia ſolum habet rationem peccati: ratione H
omiſſionis qua quis omittit debitam diligentiā ad
ſciēdum adhibere: ⁊ licet ratione illius omiſſionis
minuat peccatum: ipſa tamen ignorantia in ſe quia
minuit de voluntario etiam minuit de ratione pec
cati: nec eſt etiam inconueniens ꝙ vnū peccatū mi
nuat aliud vt voluntaria euagatio in dicendis horis
minuit peccatum omittendi aliqua que ſunt de ordi
nario ex quo eſt minor cōtemptꝰ ꝗ ſi ſcienter omit
teret: immo ipſa ignorantia etiam in ratione pecca
ti ⁊ actus qui ex ea fit: non equiparantur in malitia
peccato quod fit de induſtria.

AD vidēdū quod eorum arguat in homi
ne magis corruptū eſſe ⁊ minꝰ ſanabile I
pono hanc ꝓpoſitionē. In eo eſt maior
corruptio q̄ ſine īpellēte eligit malū ꝗ
in patiēte īpulſū: ⁊ int̄ īpulſos apꝺ illū
eſt maior corruptio: qui pluribus p̄ſidijs vallat̄ ad
reſiſtēdū vel vīcēdū. ¶ Prīa ꝑs pꝫ qꝛ qui ſine onere
curue ambulat qꝺ faceret oneris faſce p̄ſſus: ⁊ q̄ ſi
ne ira ꝑcutit qꝺnā faceret iratꝰ: ergo deteſtabilius

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt ⁊ magis corrupti hominis ſine impulſu peccare. R Secunda pars patet: quia talis facilius poſſet vincere ſeu reſiſtere. Ex quo ſequitur ꝙ peccans ex malicia eſt magis corruptus: quia ſine perturbatione ⁊ impulſu paſſiõis appetit malum. Et talis habet errorem cõtrarium principio practico: quo iudicat finem malum proſequendum eſſe quod non contingit in peccante ex infirmitate vel ignorantia: licet eñ in illis quandoq; intermittatur principiũ practicũ agendi etiam vniuerſale: non tamen habent contrarium errorem ſicut malus. Et ſic patet quare intemperatus peior eſt ꝙ̃ ſit incontinens. Unde intemperatum comparat ydropico vel tiſico continua ſcilicet egritudine laboranti: incontinentem vero epilẽtico: qui ſolum certis temporibus patitur. ¶ Ex ſecũda parte patꝫ: ꝙ incõtinẽs ꝑ temeritatẽ ſeu ꝑuolationẽ: cuiuſmodi ſunt melancolici: aut colerici: q̃ impetu paſſionis ducũtur vt nec cõſultẽt de agendo ſed fantaſiam ſequũtur: minꝰ corruptꝰ eſt ꝙ̃ incõtinẽs per infirmitatem q̃ ſcilicet titillatus paſſiõe ab initio non vehementi conſultat de agendo ſed concluſo per conſultationem non immanet quia paſſioni inualeſcenti quã nõ reprimẽdo cenſetur auxiſſe tãdẽ cedit quia ille plura preſidia habet vincendi ⁊ reſiſtẽdi. Et eſt quaſi ciuitas opportunas ⁊ optimas leges habẽs: ſed legibus non vtitur. Et hic difficiliꝰ curatur: quia maximum principium reducẽdi a malo eſt ratio cui ipſe non immanet. Unde Heſiodus. Optimus ille quidem qui ꝑ ſeſe oĩa noſcẽs. Preceptor ſuus ipſe ſibi meliora peregit. Ille bonꝰ rurſum monitus qui recta ſequatur. Qui aũt nec ipſe
L intelligit nec alium audiens in animo ponit hic nulla in parte vtilis eſt: quãto igitur magis inutilis q̃ per ſe ſufficienter inſtructus cõſultato non inheret. Nec tamen ſequitur ſi diſcedere a ratione ſit malũ: ꝙ ergo ſemper immanere ſit bonum cũ reperiantur quidam dure ceruicis agreſtes ⁊ indiſciplinati qui ſuas opiniones ſemper ſequuntur: ⁊ ab alijs ſe perſuaderi non ſinũt. Quia aliud eſt immanere opiniõi propter vim ⁊ efficaciam rationis: quod vtiq; laudabile eſt: aliud vero immanere propterea quia ſibi nimium placens vehementer diligit propria: ⁊ gaudet ſuam opinionem poſſe preualere: doletq; ſi irritetur aut ſpernatur ab alijs. Nã ibi nõ amor veri aut boni dominatur in opere: ſed propria voluptas aut dolor: ⁊ ita talis incontinenti magis eſt ſimilis ꝙ̃ cõtinẽti. Unde Seneca ad Lucillũ in epiſtola. Maximum preſtat nobis ad virtutem impedimentum ꝙ cito nobis placemus. Sequitur etiam ꝙ magis corruptus eſt ⁊ deteſtabilior qui dolori cedit ꝙ̃ is qui voluptate ſuperatur. Cuius ratiõem dat Philoſophus: quia facilius eſt reſiſtere quod in dolore req̃reret ꝙ̃ vincere qđ in concupiſcentia opprimit. Etiã dolor palam aggreditur voluptas vero latẽter inſidiatur nec ſolum quantum ex eis eſt ſunt minus curabiles qui potioribus bonis prediti non precauẽt peccatum verum auxilium gratie diuine magis a ſe elongant. Eſaie. v. dicit dominus de vinea quam ſtudioſe enutrierat ſepem circũdando ⁊ turrim ponendo in medio nihil omittẽs eorum que facere debuit que dum pro vuis faceret labruſcas inquit: auferã ab ea ſepem ⁊ erit in direptionem. i. munimẽ gratie quo retrahi debuit a peccato. Unde ⁊ ſepe aufert propter peccata populi correptionem a predicatore. Ezechielis. iij. Sed ⁊ liguam tuam faciam adherere palato tuo: ⁊ eris non quaſi vir obiurgans: ⁊c̃.

Et Apocal. iij. Utinam calidus eſſes aut frigidus id eſt amore ſeruares precepta vel ſaltẽ timor te cohiberet a peccato: ſed quia tepidus es: id eſt neutro modo reuocaris a malo incipiam te euomere de ore meo: id eſt excludere a cuſtodia ſingularis protectiõis mee: patꝫ ergo ꝙ ĩter ꝑdicta: peccatũ malicie eſt corruptiſſimi hominis ⁊ minus curabilis: deiñ infirmitatis ⁊ infimũ gradũ tenet peccatũ ex ignorãtia.

¶ Argumentum Quodlibetarij.

¶ Arguit dominus Quodlibetarius ſic: illud peccatũ eſt grauiꝰ quod a deo punit̃ acerbius: ſed peccatũ qđ fit maiori libidine punitur acerbius a deo: ergo eſt grauius. Et vltra peccatum ex ignorantia fit maiori libidine: ergo eſt grauius ꝙ̃ peccatum ex induſtria: maior primi diſcurſus patet: quia vt dicit Hieronym. abſq; dubio ſceleratius eſt commiſſum: quod a deo conſtat grauius eſſe vindicatum. xxiiij. q. j. non afferamus. Et minor patet per illud Apo. xviij. Quantum glorificauit ſe ⁊ in delitijs fuit tãtum date ei de tormento. Et antecedens ſecundi diſcurſus patet. quia in peccato ex induſtria eſt remorſus rationis. Unde dicit Philoſophus. ix. Ethicorum. Plenitudie replentur mali eo ꝙ hoc quidem huc trahat ⁊c̃. Ex ignorantia vero fit ſine omni remorſu: ergo maiori libidine: ergo eſt grauius. M

¶ Reſpõdeo ad probationem minoris: ꝙ verum eſt ceteris paribus peccatum quod fit maiori libidine acerbius punitur: quia eſt magis voluntarium: ſed vt dixi grauitas peccati attẽditur penes tria: ex ordine ſcilicet voluntario conatu ⁊ contemptu: nam exceſſus ſecundi plꝰ grauat ꝙ̃ exceſſus primi: ⁊ ſuper omnia maxime grauat maioritas ſeu exceſſus cõtẽptꝰ. Quia ergo in peccato de induſtria eſt maior contẽptus non obſtante ꝙ in peccato infirmitatis vel ignorantie fuerit maior libido: peccatũ malitie ſeu de induſtria eſt grauius.

¶ Prima queſtio ſine argumentis.

Ropter quid dicit Apoſtolus. Omnis qui lactis eſt particeps: expers eſt ſermonis iuſtitie: cum plures lacte veſcantur: ad iuſtitiam tamen diſcernendam acutiſſimi. ¶ Pro huius ſolutiõe vt intelligẽtia dictorum ex cauſis pateat dicendi commemorãda eſt ratio quam ſubiungit: ſcilicet paruulus enim eſt paruulus inquam id eſt iuuenis moribus. Nihil enim refert etate quis an moribus iuuenis ſit: quoniam vt dicitur primo Ethicorum. Non a tempore defectus eſt: ſed in viuendo ⁊ proſequendo ſingula ſm̃ animi perturbationem: ſicut centenariꝰ puer dicitur Eſaie. lxv. Puer enim centum annorũ morietur ⁊ maledictus erit econtrario probitas morũ computatur pro ſenio. Sapientie. iiij. Senectus venerabilis eſt non diuturna: neque annorum numero computata: ſed etas ſenectutis eſt vita immaculata. Paruulus ergo: id eſt iuuenis moribus expers eſt ſermonis iuſtitie: quia indebitũ eſt vt tali ſermo iuſtitie quo bonum a malo diſcernit̃ miniſtret̃: Carnalibus enim vt vult Apoſtolus non poſſunt ſecretiora dei mandata vulgari. j. ad Corinthi. iij. Nõ potui vobis loqui tã̃ꝙ ſpiritualibꝰ ſed tã̃ꝙ paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi non eſcam: nondũ enim poteratis: ſed nec adhuc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis. hoc probans ſubdit. Cum enim ſit inter vos zelus ⁊ contentio: nõne carnales eſtis ⁊ ſm̃ hominem ambulatis. Ubi poſſe ſe negat. quod vtique poterat per potẽtiã: ſed quia nõ potes- A

rat ꝑ iuſtitiam iure non potuit: ⁊ ita ſe poſſe negat. Hinc amos. v. dicitur: hoſtes iuſti accipientes munera ⁊ pauperem in porta opprimẽtes. Ideo prudẽs in tempore illo tacebit quia tempus malum eſt. Ex quo ſumptum videtur illud Hiero. cum in tantum doctorum rabies proceſſerit vt accipiant preciũ in iudicio ⁊ omnia pro muneribus faciant. taceat vir eccleſiaſticus ⁊ prudens: ne det ſanctum canibꝰ qui conuerſi ⁊c̃. Imitetur Hieremiam dicẽtẽ ſolus ſedebã: quia amaritudine plenus eram. xj. q. iij. qñ ꝗ. ¶ Prauis enim ⁊ peruerſis hominibus ſermo iuſti
B tie non vtilitatem ſed detrimentũ. Uel etiam paſſione aut malicia excecati nequibunt cõtra ſuas affectiones aſſentire veritati quomodo. j. ad corint. ij. dicitur animalis homo non ꝑcipit ea que ſunt ſpiritꝰ ſtultitia eſt enim illi: ⁊ non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur. Et Joan. v. quõ poteſtis credere qui gloriam ab inuicem accipite ⁊ eam que a ſolo deo eſt nõ queritis. vt enim vidẽti per vitrum rubeum apparent ſingula rubea ita fortiter affecto ſolum ea vidẽtur que ſunt appetitui ſuo cõformia. Uel ſcđo non adeo cecati ſunt quin veritatem intelligant: ⁊ propter indolem bonã cum gaudio ſuſcipiunt: ſed quia temporales ſunt orto ſole tribulationis veritas in eis: vel depit vel certe deterius ſcientes impingunt ꝙ̃ ſi ignorarẽt: ipſi enim ſunt petra ſupra quam ſemẽ iactum radicem capere non põt: ⁊ ideo ardore ſolis facillime areſcit. Matthei. xiij. ⁊ Luce. viij. ad tempus credunt ⁊ in hora tẽtatiõis recedunt. Uel tertio veritatem intelligunt: ſed veritas non offendit: ⁊ merore eam percipiunt quemadmodum namq; oculis egris odioſa eſt lux: Ita malis hominibus plurimum diſplicet veritas ⁊ prouocantur ſepe agere deteriora. Sapien. ij. circumueniamus iuſtum: quoniam inutilis eſt ⁊ contrarius opibus noſtris: improperat nobis peccata legis ⁊ infamat in nos peccata diſcipline nr̃e. grauis eſt nobis etiam ad vidẽdum quoniam diſſimilis eſt alijs vita illius. Quodlibet autẽ horum trium modorum ſermo iuſtitie eis miniſtratus culpã grauat ⁊ cumulat penã: culpã grauat qꝛ ſciẽti bonum ⁊ non facienti peccatum eſt illi. Jacob. iiij. non ſciẽtes autem propter cordis prauitatem quo ad hoc ſciẽtibus equãtur. cum hoc ſit oculos claudere ne videãt quod vtiq; deteſtabile eſt: ⁊ non releuat a pctõ de quo Eſaie vj. ⁊ Matthei. xiij. Cumulat etiam penã quia grauior erit damnatio quanto pluribus preuẽti fuerit dei beneficijs Matthei. x. qui non receperũt ſermones veſtros glo. i. eis non obedierint exeuntes de domo vel ciuitate illa excutite puluerem de pedibꝰ veſtris in teſtimonium illis. Amẽ dico vobis tollerabilius erit terre Sodomorum ⁊ Gomorreorũ ꝙ̃ ciuitati illi. Quando igitur aqua fauces ericcat qđ adhuc oportet bibere. vt. vij. Eth. Qñ d̃ſciẽtia culpam auget: ⁊ a malo non reuocat quid tales oportꝫ de bono ⁊ iuſto inſtituere. ¶ Omnis ergo qui lactꝫ
C eſt particeps expers eſt ſermonis iuſtitie: quoniam ei vtiliter nõ miniſtratur: quã diu vicio laborat. Poterit tamẽ tandẽ ei vtilis fieri ſi vel penarum metu aut formidine dedecoris ꝑductus fuerit in vere honeſtatis amorem: vt eñ agrum colere oportet q̃ ſit ſemina nutriturus: ita animũ noſtrum oportet moribus ⁊ conſuetudine bonorum inſtituere vt demũ illa agat virtutis amore: quod perfectorum eſt: quorum dicit apoſtolus ſolitum eſſe cibum qꝛ pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionẽ

boni ac mali pro conſuetudine inquam no audiendi tantum quod paruulis commune eſt ſed faciẽdi qđ eſt agri iam cultui ⁊ in virtutis amore inſtituti.

¶ Secunda queſtio ſine argumentis.

Ropter quod propheta orat timore cõfigi carnes ſuas cũ oĩe opꝰ timore factũ peruerſum cenſeat ⁊ dignũ vituperio ¶ Hec q̃ſtio ꝓpterea difficultatẽ habere videt̃. Quia dicit Augu. q̃ ex timore facit ꝑceptũ aliter q̃ꝫ debet facit ac ꝓpterea non facit: ⁊ ponitur inter regulas iuris in anti. Et exẽplariter hoc docet in eo q̃ omittit furari ne iudicetur quẽ dicitur in corde reum furti teneri de peni: diſt. j. ſi propterea. Etiam philoſophus. iij. Ethi. inter quinq; modos apparentis fortitudinis: que non eſt vera virtus: ponit hos primos dum ciuis ſubeat periculũ ꝓpter infamiã ⁊ honorem puta honoris gratia ⁊ ob fugiendam vituperationem. Uel ſecundo dum penarum metu aliqui pericula ſubeãt. Militum enim conſuetudo eſt retrocedẽtes ad aciem cogere: quos ideo dicit deteriores primis: quod nõ pudore ſed metu adducti id agant. Nec dedecus fugiunt ſed penam vbi apertiſſime dicit eum actum qui propter timorem fit inordinatum eſſe ⁊ malum. ¶ Contra videtur eſſe verbũ Apoſto ad Philippenſes. ij. Cum metu ⁊ tremore operamini veſtram ſalutem ⁊ pſal. ij. Seruite domino in timore ⁊ exultate ei cum tremore: vbi tremor magnitudinem timoris indicat. Similiter Gregorius tractans illud Deuteronomij. xxiiij. non accipies loco pignoris inferiorem ⁊ ſuperiorem molam dicit ſuperior ⁊ inferior mola ſũt ſpes ⁊ timor. ſpes ad alta ſubuehit: timor autem cor inferius premit vna mola ſine altera inutiliter habetur quia incaſſũ miſericordiam ſperat: ſi iuſtitiam non timeat ⁊ incaſſum metuit qui non confidit: ergo licitum videt̃ propter penam ex dei iuſtitia infligẽdam actus preceptorum facere. ¶ Pro ſolutiõe dico. ꝙ timor po- B teſt in aliquo eſſe cauſa actus dupliciter. Uno modo ratione ſui ⁊ quoad propriam ſubſtantiam excitãs quodammodo hominem ad ſollicitudinem operandi: quod ſine timore non faceret quomodo hilarior factus ex vino aliqua donat: que alias nullo modo donaret. Et ſic timore pene facere actum precepti nihil inordinationis arguit. Similiter exponit glo. illud apoſtoli. j. ad Corinthios. ix. debet in ſpe qui arat arare: ⁊ qui triturat in ſpe fructus percipiẽdi gloſ. in ſpe: non pro ſpe. Alio modo ratione obiecti timoris vitandi: vt ſcilicet vitatio mali: quod metuitur ſumatur pro fine operis. Et ſic quicquid fit ex timore mali pene eſt peccatum. Nam ſicut honor diuitie voluptas: ⁊ ſimilia non ſunt apti vel decẽtes fines actuum virtutis ita nec vitatio pene. Sed vitatio culpe ſeu diuine offenſe eſt rectus finis opuꝫ virtutis ⁊ ita ex illo timore etiam propter culpe vitationem vt finem licet diuina mandata perficere. Ex iſto patet pro ſcrupuloſis via rectificandi ſuaꝫ intentionem ⁊ euadendi anxietatem an ſatiſfecerit precepto cum ſe ſentiunt timore motos vt facerẽt. Quia vt in libertate voluntatis eſt ipſum velle ita preſtituto cuiuſcunq; finis actu apprehenſi ſeu cogniti. Quamquã ergo vehementer timeam ſi velut ſolum actum precepti facere eo modo quo deo placet ⁊ non cupiant pene vitationẽ pro fine opis: vtiq; ſecuri ſunt. ⁊ ꝑ idẽ cognoſcere pñt ſi in ꝑterito excesserint an nõ: ea ṽo q̃ ex Aug. adducta ſunt pro

Universidad de Deusto Biblioteca

oppoſito: procedunt cum propter timorem vitatio
mali quod metuitur prefigitur finis operis. Pro⸗
pheta vero orat carnes ſuas diuino timore configi
primo modo. Ut videlicet ca nalibus deſiderijs re⸗
preſſis ſeu ſemotis deo valeat ſincera mente famu⸗
lari. ¶ Quodlibetica Queſtio Quinta eiuſdem
reuerendiſſimi in Chriſto patris: domini: ac Magi
ſtri noſtri Hadriani Florentij de Traiecto: Sacre
Theologie profeſſoris erudititiſſimi: epiſcopi Dar⸗
thuceñ. Cardinalis titulo beatorum Joannis ⁊
Pauli martyrum: ac inſignis acadamie Louanieñ.
Cancellarij multo digniſſimi. Anno a ſalute huma
na. 1495. in ſcholis artium eiuſdem ſtudij ab ipſo
diſputata.

Inter ceteras propoſuit mi⸗
hi dominus Quodlibetari'
hanc queſtionem principa⸗
lem. Utrum ſacerdos conſu
lens de articulo ac iuſto la⸗
bore decimas ſolui non opor
tere: poſſit ſine graui dolore
peccati: indulgentiam pro⸗
mereri. ¶ Hec queſtio duo
ſupponit ⁊ tertium querit.
¶ Primum ſuppoſitum eſt ꝙ non ſoluens decimas
perſonales: decimam videlicet partem prouentum
de ſuo labore vel induſtria peccat. Secūdū ꝙ idipm
conſulens etiam peccat. Tertium vero quod in du⸗
biū reuocat eſt. An de mortali peccato poſſit quiſſi
ne graui dolore peccati veniā promereri. ¶ In quo
rum deciſione quia fides tanget ⁊ materia morum
nihil intēdo pertinaciter aſſerere quicquid dictur'
ſum: ſubmitto correctioni ſacroſancte ſedis apoſto
lice: ac omnium q ui errātē poterunt veritatis ſemi
tam edocere. ¶ Quoad primū vt euidētius veritas
eluceat: quāta breuitate potero motiua ꝑſtringā
dominorum canoniſtarum: quibus inducti ſūt dice
re: veras decimas ꝑdiales ⁊ ꝑſonales a quocūꝙ de⸗
beri: Et ſunt tria quib' videlicet probant decimas
tam prediales ꝙ̄ perſonales diuino iure d beri ⁊ er
go neminem ꝑ ignorantiā excuſari. iuxta il'ud apo⸗
ſtoli: ignorans ignorabitur. prime ad Corinth. xiiij
Itē xxxviij. diſti. ꝑ totum ⁊. j. q. iiij. turbatur. §. no⸗
tandum: ⁊ eadem ratione. neꝙ in toto neꝙ in parte
poſſe preſcribi. Primum ꝑ textus ſcripture ſacre
Nam Geñ. xiiij. legitur Abraham dediſſe decimas
omnium ſacerdotū dei excelſi ſcilicꝫ Melchiſedech
regi Salen. vt etiam cōmemorat apoſtolus ad He⸗
breos. vij. Item Gene. xxviij. Uouit Jacob deo: ſi
proſpere reuerſus fuero in domum patris mei cun⸗
ctorum que dederis mihi decimas offerā tibi. Item
Leuit. vlti. Omnes decime terre ſiue de frugib' ſi⸗
ue de pomis arborum domini ſunt ⁊ illi ſanctifican
tur. Item numeri. xviij. Filijs Leui dedi omnes de
cimas Iſraelis in poſſeſſionem pro miniſterio quo
ſeruiūt mihi in tabernaculo federis. Itē Exo. xxij
Decimas ⁊ primitias tuas nō tardabis offerre: pri
mogenitū filiorū tuorū dabis mihi: de bobus quoꝙ
⁊ ouibus ſimiliter facies. Et ex eius obſeruatione
multiplicat deus fructus terre ſcḋe Paralip. xxxj
Poſt ꝙ̄ ad preceptum regis Ezechie dediſſent par
tes ſacerdotibus ⁊ obtuliſſent omnium que gignit
hum' decimas ⁊ primitias ſupererant plurima eo
ꝙ benedixiſſet dominus populo ſuo. Item Eccleſi⸗
aſtici. xxxv. Bono animo gloriam redde deo ⁊ nō mi
nuas primitias manuū tuarum: in omni dato hila⸗
rem fac vultum: ⁊ in exultatione ſanctifica decimas
tuas da altiſſimo ſcḋm donatum eius. Item Mala⸗
chie. iij. In penuria vos maledicti eſtis ⁊ confugi⸗
tis me tota gens. inferte omne decimam in horreuꝫ
meum ⁊ ſit cibus in domo mea: ⁊ probate me ſuper
hoc dicit; dominus ſi non aperuero vobis chatara⸗
ctas celi: ⁊ effudero vobis benedictionem vſq; ad
abundantiam: ⁊ increpabo pro vobis deuorantem.
⁊ non corrumpet fructus terre veſtre: neꝙ erit ſte⸗
rilis vinea in agro dicit dominus exercituum. Itē
Matthei. xxiij. Ue vobis Pharifei ypocrite: qui
decimatis mentā ciminum ⁊c. ⁊ reliquiſtis que gra
uiora ſunt legis: Judicium miſericordiam ⁊ fidem
hec oportuit facere ⁊ illa non omittere: duces ceci
⁊c. ⁊ Luce. xj. Cum idem repetitur dicit glo. inter⸗
linearis. Aliam literam habere oportet. Item lu⸗
ce. xviij. Do decimas omnium que poſſideo. Item
Matthei. xxij. Reddite que ſunt Ceſaris ceſari: ⁊
que ſunt dei deo. Et Matthei. v: Niſi abundauerit
iuſtitia veſtra. plus ꝙ̄ ⁊c. Sed eorum iuſtitia erat:
de omnibus decimas dare: ergo ⁊c: Ex quibus ma⸗
nifeſte concludi videtur ꝙ integre decime tam ꝑſo⸗
nales quam ꝑdiales debētur iure diuino. Unde mi
ratur Innocē. ſuꝑ rubrica de decimis ꝙ quidam vt
inſani ⁊ heretici audēt dicere ꝑſonales non eſſe in
obligatione iuris diuini: cum expreſſe habeatur con
tra Numeri. x. in fine ⁊ Deuteronomij. xij. in princi
pio. Et maior eſt ratio ꝙ quis det deo tributū ex il
lo quod producit manus ꝙ̄ quod producit humus
¶ Secundum: quia doctores ſancti diuino iuri ſo⸗
lummodo innitentes dicunt decimas etiam perſo⸗
nales quoad veram quotam decime eſſe in obligatio
ne: ergo ⁊c. Antecedens patet. Primo de Hiero
nymo. cū exponit illub Malachie. iij. Reuertimini
quādo fames inquit: penuria ⁊ egeſtas omnium re⸗
rum mundum opprimit: ſciamus hoc ex ira dei de⸗
ſcendere: qui in pauperibus (ſi non accipiat elemo⸗
ſynam) ſe fraudari loquitur: ⁊ ſuas poſſeſſiōes poſ
ſumus decimas ⁊ primitiuas interpretari. xvj. q. j.
reuertimini. ¶ De Auguſti. Si tardius inquit deci
mam dare eſt peccatum: quanto magis non dediſſe
de militia de negotio de artificio redde decimas cū
enim decimas dando ⁊ celeſtia ⁊ terrena premia poſ
ſis promereri pro auaritia duplici benedictione
fraudaris. Hec enim dei iuſtiſſima conſuetudo eſt:
vt ſi tu illi decimam non dederis: tu ad decimam re⸗
uoceris. Dabis impio militi quod non vis dare ſa⸗
cerdoti. Et infra decime ex debito requiruntur qui
eas dare noluerit: res alienas inuadit ⁊ quanti pau
peres in locis ſuis vbi ipſe habitat illo decimas nō
dāte mortui fuerint tantorum homicidiorum reus
añ eterni iudicis tribunal apparebit quia rē a deo
pauꝑibus delegatam ſuis vſibus reſeruauit. xvj. q. j
decime. Et propterea dicit maiores noſtros copijs
omnium rerum abundaſſe: quia deo decimas dabāt
⁊ Ceſari cenſum reddebant. Modo quia ceſſat de⸗
uotio dei acceſſit indictio fiſci. Nolumus cum deo
partiri decimas modo tollitur totum: hoc tollit fiſ
cus quod non accepit chriſtus. xvj. q. vij. maiores.
¶ De Ambro. patꝫ: qui fideliter inquit decimas nō
dederit modo emēdet quod minus fecit. Fideliter
dare nec eſt min us nec peius aliquando offerre de
vino de grano de fructibus arborum aut pecorib'
de orto: negotio: de ipſa venatione tua: eadem cau⸗
ſa ⁊. q. quecunꝙ. ¶ De Gregorio. Jubemur inquit
omnipotenti deo oīm bonorū noſtroꝝ decimas dare

de conſecra. diſtinc. v. quadrageſima. Que omnia in
diſtincte declarant integras decimas tam perſona⸗
les. ꝙ̄ prediales eſſe in obligatione. hinc glo. diſtinc.
c. quicunꝙ dicit: neꝙ perſonales neꝙ prediales deci
mas preſcribi poſſe in toto: vel etiam in parte: quia
iure diuino ſunt debite. Et glo. de decimis ca. j. lib.
vj. repulſa opinione Hoſti. (qui ſecutus Hug. dixit
prediales iure diuino eſſe debitas: perſonales vero
iure humano. iuxta ca. in aliquibus deci. vbi dicitur
ille quippe decime neceſſario ſunt ſoluende: que de
bētur ex lege diuina vel loci conſuetudine approba
ta: adheret illic glo. opinioni Innocētij q̄ hoc exe⸗
cratur tanꝙ̄ tutiori: ⁊ pro eo dicit illā tenēdā eſſe:
de peniten. diſtin. vij. nullus ſcḋo. Idem ad longum
ꝓſequitur Joā. An. in regula qui prior eſt. Domi⸗
nus Antho. in ca. parochianos: ⁊ Panormi. in ca. in
aliquibus de deci. ¶ Ad tertium quia ſummi ponti
fices ⁊ conſilia vniuerſalia dicunt decimas iure diui
no deberi: ergo cōtra omnes Theologos etiam do⸗
ctores ſanctos illi eſt ſtandum per. c. de libellis. xx.
diſt. ⁊. c. per venerabilē qui filij ſunt legitimi. Pro
pter quod Panor. ꝙ̄ ꝙ̄ ſibi vehemēter placeret opi
nio Theologorū ne tanta multitudo damnetur ab
illa nihilominus finaliter recedit diſt. c. in aliquib'.
Et dominus Antho. di. c. parochianos dicit ſe mul
tos cōſuluiſſe peritiſſimos theologos: ſed nullus ſi
bi de hoc formauit cōſcientiā. Sed melius dicit cre
dēdū eſſe quatuor doctoribus ⁊. c. tua nobis. Uñ ne
ſcio inquit quid dicam: niſi ꝙ omnes damnamur nō
ſoluendo. Et antecedēs inducūt: quia. c. parochia⸗
nos eo ti. dicitur: cum decime non ab homine: ſed ab
ipſo deo ſint inſtitute: quaſi debitū exigi poſſūt: vbi
glo. notat ly. quaſi. exꝑſſiuū veritatis non notam ſi⸗
militudinis: ſicut nos dicimus: quaſi vnigeniti a pa
tre ⁊c. Itē cap. non eſt dici t. ſancti patres in ſuis
ſcripturis tradiderunt de vino ⁊ grano fructib' ar
borum pecoribus: orti negotiatione: de ipſa militia
venatione ⁊ omnibus decime: ſoluende ſunt mini⸗
ſtris eccleſie: vt qui de his eas ſoluere neglexerit: ec
cleſiaſtica diſtractiōe debeat percelli. Item. c. tua
nobis dicitur. Dominus in ſignuꝫ vniuerſalis domi
nij precepiſſe decimas ſibi offerri: ꝙꝙ intātū ſit deo
debita ſolutio decimarum: vt ad eas clericis exhibē
das: quib' pro ſuo cultu cōceſſit: laici ſi moniti non
reddiderint: eccleſiaſtica ſint diſtrictiōe cogēdi. Et
ibidem ꝙ de cūctis oīno prouētibus decime. Quia
in ſignum vniuerſalis dominij domin' ſibi decimas
reſeruauit: generale conciliū eccleſiarum diſpēdijs
conſulere volēs ⁊ periculis occurrere animarū ſta⸗
tuit: vt ante cenſus vel tributi deductionem decime
perſoluantur: vel illi ad quos cēſus huiuſmodi vel
tributa indecimata peruenerint cogantur ⁊c. Quo
tex. Hoſteñ. in ſummo titulo de decimis. §. vtrū pre
ſcribi poſſunt putat euidenter conſtare: ꝙ ſint iuris
diuini. Et miratur ſi aliquis magiſtroꝝ audebit dif
finitioni vniuerſalis conſilij cōtraire: cū ſint vt qua
tuor ſancta euangelia veneranda. xv. diſt. ſicut ſācti
euāgelij. c. de ſum. tri. ⁊. fi. Et ꝙ̄uis iura de iſto cōſi
lio generali non loquantur eadem tamen vniuerſa⸗
lis eccleſia: que errare non poteſt iſtud cum alijs fe⸗
A cit. Et ita quod de vno dictum fuerit de alio intelli
gitur iuxta. c. traſlāto de conſtitutionibus. ¶ Pro
huius ſolutiōe vt depulſis nebulis clarius veritatē
intueamur duo inquirā. Primo an ius diuinū quo
de ſolutione decimarum cauetur hodie ſit in obli⸗
gatiōe: an amiſerit vim ſuā obligādi. Tertium quia

decime perſonales ⁊ prediales iure humano ſunt de
bite an peccat qui eas cum integritate nō ſoluerit.
Quoad primum fit hec cōcluſio. Omnis obligatio
diſpoſitione veteris legis inducta: morte chriſti eſt
extincta. Dico notanter legis veteris diſpoſitiōe in
ducta: quia multa ibi memoranꝟ pure moralia: quo
rum obligatio ſicut in lege nō incepit: ita nec oboli⸗
ta lege eſt extincta. Unde Apoſtolus ad Romanos
vij. peccatum ante legem mortuū erat: ⁊ cōcupiſcē
tiā neſciebam. glo. ſupple eſſe peccatum niſi lex di⸗
ceret nō concupiſces. Concluſionem probo: primo
per magiſtrum ſententiarum. iij. diſt. quarta. Itē ꝑ
Apoſtolum ad Romanos. vij. ad literam lex inqͭ
in homine dominatur quanto tempore viuit: id eſt
quādiu ſtatum habet lex ipſa ⁊ ꝙ non vltra. prout ꝑ
ſimile de muliere: que mortuo viro ſoluta eſt a lege
viri inferēs itaꝙ ⁊ vos fratres mei mortificati eſtiſ
legi ꝑ corpus Chriſti: qui ex mortuis reſurrexit vt
fructificetis deo mortificati: glo. interline. nihil de
betis legi: que data eſt vſꝙ ad chriſtum. ⁊ gloſ. mar
ginalis. Hactenus de vi gratie: nunc ꝙ lex vltra nō
tenēda. Et agit de fine legis ⁊ priori eius inutilita
te: ne ergo mirētur romani: quia dicit nō eſtis ſub le
ge: ſꝫ ſub gratia ſupra dicebatur nō iuſtificare: hic
dicitur ceſſare quia data vſꝙ ad chriſtum. Et poſt
in textu. nunc ſoluti ſumus a lege mortis in qua de
tinebamur. Hec eſt in tētio apoſtoli ad Galatas. iiij
inducētis hoc ꝑ ſimile de paruulo: qui ſub tutori⸗
bus ⁊ actoribus eſt vſꝙ ad ꝓfinitum tempus a pa⸗
tre: ita ⁊ nos ſub lege quaſi ſub pedagogo ⁊ tutore
vſꝙ ad redēptionē chriſti: ⁊ iterum dicite: inquit:
mihi qui eſſe vultis ſub lege: in lege nōne legiſtiſq;
Abrahā duos filios habuit ⁊ dictum eſt eijce ancil
lam ⁊ filium eius nō enim erat heres filius ancille
cū filio libere: quo ꝑ allegoriam intelligit legē eij⸗
ciendam eſſe in aduentu noui teſtamenti. Et eodem
c. de ſolēnitatibus in memoriam beneficiorum que
a deo ſuſceperant inquit obſeruatis dies ⁊ menſes
⁊ tempora: timeo ne ſine cauſa laborauerim in vobis
ſimiliter. v. c. eiuſdem a gratia excidiſtis: qui in lege
iuſtificamini: item ad Hebreos. vij. Trāſlato ſacer⸗
dotio neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat: ⁊. x. capite.
aufert primum. ſ. vetus teſtamentum: vt ſequēs ſta
tuat: patet ergo manifeſtum eſſe ꝙ nulla obligatio
legis diſpoſitione inducta adhuc duret neꝙ diſtat:
multū ab hereſi Cherinti ⁊ Ebionis de qua. xxiiij. q
iij. c. fina. Ex hoc patet error Hoſti. qui vt ſaluaret
decimarum obligationem veteris legis diſpoſitiōe
inductam adhuc durare dixit legem veterem ſic cuꝫ
ſacerdotio tranſlatam ꝙ extincta nō eſſet contra id
quod ſtatim ſubdit eodem ca. apoſtolus. Reprobatio fit prioris mandati propter eius infirmitatē ⁊
inutilitatem. Et ca ſequēti videlicet. viij. ex verbis
Hieremie. xxxj. cap. cōcludit apoſtolus prius teſta
mentum veteraſſe: eo ꝙ propheta nouum teſtamē⸗
tum inducit. Quod autem veteraſcit ⁊ ſeneſcit inqͭ
ꝓpe interitum eſt. Ex quibus manifeſte patet apo⸗
ſtolum voluiſſe ſacerdotium cum lege tranſlatū eē
per extinctionem cū ſucceſſu melioris ⁊ legis ⁊ ſa⸗
cerdotij. Alioquin ad omnia iudicialia legis obliga
remur. ¶ Ex his infero ꝙ vera quota decime dan⸗
da ſacerdotibus: non eſt hodie in obligatione iuris E
diuini. probo: quia obligatio decimarum quoad ve⸗
ram quotam inducta erat diſpoſitione veteris legis
ergo iuxta predeterminata extincta eſt morte chri⸗
ſti: ⁊ non eſt ꝑ chriſtū renouata ergo ⁊c. Añs patet

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

quia ante legem non obligantur homines ad veram
quotam decime ſacerdotibus ⁊c. prout educit Hu
go de ſancto Victore. libro. j. de ſacramentis. parte
xj. ca. xxx. Nunqꝫ ante legem inquit) dixiſſe deū le-
gimus: qui decimas non dederit qui ſacrificia non
obtulerit ſicut maſculus cuius preputij caro circū
ciſa nō fuerit ⁊c. Et Jacob dixit. Si dominus fue
rit mecū in via. ⁊c. de vniuerſis que dederis mihi ⁊c.
quod ergo voto ſe facturum ſpoſpōdit: quia hoc ex
neceſſitate mandati non deberet patenter oſtendit.
Et ibidem. iiij. ca. determinat expreſſe ante legē de
cimas fuiſſe: ſub conſilio ſub lege in precepto: iam
vero: inquit: in libertate ſpiritus ambulare permit-
timur. Et Aug. in quodam ſermone ſabbata obſer-
uare decimas dare: circunciſionem facere: ⁊ huiuſ-
modi imperfecta erant tranſierunt qꝫ omnia: vt alle
gatū reperies in Anthonino. parte. ij. ti. iiij. c. iij §.
vlti. poſt Joānem de Neāpoli. Itē preceptum deci
marum nō eſt iuris nature: ergo eſt poſitiuum ⁊ nō
legis noue neqꝫ ante legem datum: ergo ſolum vete
ris legis diſpoſitione inductum: ⁊ p conſequēs ⁊c.
Prima pars patet quia ea que ſunt legis nature in
ſcripta ſunt mentibus hominum: iuxta illud Apo.
ad Roma. ij. Cum enim gentes que legē nō habent
ea naturaliter que legis ſunt faciūt ipſi ſibi ſūt lex:
qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus eo
rū ⁊c. Et loquitur de moralibus que ſunt legis na
ture: preceptum vero decimarum quo ad veram quo
tam decime miniſtris eccleſie dandam: nō eſt inſcri-
ptum cordibus hominum: ergo. ꝙ etiam nō ſit leg;
noue preceptum: patebit latius ex dicēdis. ¶ Ad ra
C tiones canoniſtarum. Ad primam de Abrahā ⁊ Ja
cob: voto ⁊ deuotione obtulerunt non obligatione
alia aſtricti. Cum omnes quos mihi videre cōtigit
admittunt ante legem decimas non fuiſſe in prece-
pto neqꝫ legūtur Moyſes ⁊ Aaron vel in Egypto
vel in deſerto decimas a populo accepiſſe: cui vtiqꝫ
ſpiritualia miniſtrabāt. Alie omēs auctoritates ex
penthatheuco ⁊ Ezechiele: ⁊ eccleſiaſtico ſolū pro-
bant obligationem veteris legis diſpoſitiōe fuiſſe
inductā. Sed vt probaui morte chriſti eſt extincta
⁊ abolita. Et illud Eccleſiaſtici videtur potius cō
ſilij ꝙ̄ precepti. Quod autem dicit Matthei. xxiij.
Et Luce. xj. Hec oportuit vel oportet facere ⁊c. re
fert ſe ſaluator ad ſtatum veteris legis: que vſqꝫ ad
mortem Chriſti curſum habebat ⁊ obligabat. Nō
ne capitaneum videatur Chriſoſtomum audiamus:
hoc tractantem vbi inquit ſermo Judaice mundati
onis agebatur totaliter preteriuit. Sed quia deci-
ma eleemoſyna quedam eſt ⁊ nondum erat tempus
expreſſe interimendi legalia: propter hoc dicit: hec
oportuit facere ⁊c. in paſſione autem Chriſti lex ve
tus reuocata eſt: extincta ⁊ abolita: vt patuit: ergo
⁊c. Quod aūt Luce. xviij. dicit. Decimas do omniū
que poſſideo. verbum eſt Phariſei qui ad hoc lege
erat obligatus. Item qd̄ Matthei. xx. dicitur. Red
dite que ſunt ⁊c. non probat decimas deo eſſe debi-
tas: ſed ſolum reddenda eſſe deo que ſunt dei: quod
vero Matthei. v. dicitur. Niſi abundauerit ⁊c. locū
habet ſeu procedit in moralibus que ibi per totū ca
pitulum ſaluator inducit: non autem in cerimonia-
libus aut iudicialibus que morte Chriſti terminan
da erant. ¶ Non obſtant etiam que adducit Inno-
centius tum quia ſolum probant pro ſtatu legis de
cimas fuiſſe debitas: neqꝫ certe hoc modo pro ſtatu
ſcilicet legis probant perſonales decimas fuiſſe in

obligatione. Nam numeri. x. in fine. nulla eſt mentio
de decimis: ſed pollicetur Moyſes Obab filio Ra
guel quem poſt Rabbi Salomonē Lyra autumat
fuiſſe Jethro cognatū Moyſi ſacerdotē Madiā)
ſi filios Iſrael duceret p deſertū darēt ei filij Iſra
el quicquid optimū eſſꝫ inter opes quas eis traditu
rus erat dominus. Certuꝫ etiam eſt ꝙ nō obligabā
tur filij Iſrael decimas dare ſacerdoti gētiū ⁊ alie
nigene qualis erat Jethro. Et deute. xij. in princi-
pio. non inducitur nouum preceptum decimarum:
ſꝫ repetitur quod prius in Leuitico ⁊ Numeris da
tum erat: ⁊ hoc ſolum comprehēdebat decimas pre
diales quod ex eo probatur quia Deut. xiiij. ideꝫ re
petitur: ⁊ expreſſe iniungitur limitatio de fructib⁹
terre: ſiue pomis arborūꝫ ⁊c. Etiam Numeri. xviij
Cum decimarum decimas iubētur Leuite offerre
ſummo ſacerdoti: ſolum fit mētio de predialibus:
nullus autē dubitat quin omnium decimarum a po
pulo oblatarum: tenebantur decimas ſummo ſacer
doti offerre: Ergo ſolum percipiebant prediales.
¶ Neqꝫ etiam obſtat motiuum domini Alexandri E
de Halis. ex ca. Exodi. xxij. Quia abſolute dicitur
decimas ⁊ primitias tuas nō tardabis offerre qꝛ ve
ritas Hebraica vt poſt rabbi Salomonē Lyra re-
fert neqꝫ reprehēditur in hoc a rabbi Paulo Bur-
geñ. ſic habet: plenitudinem ⁊ lachrymam tuam nō
tardabis reddere: vbi per plenitudinē hebrei intel-
ligunt primitias in aridis: vt puta in tritico ordeo:
⁊c. Per lachrymam vero primitias in liquidis: vt
patꝫ in vino oleo ⁊c. Et ſubſequitur preceptum de
primogenitis animalium. Etiam nihil poſſꝫ conclu
dere de vera quota decime: niſi pro ſtatu legis vete-
ris. q̄ iam reuocata eſt ⁊ interijt. Et certe vbi ceſſa
ret reuocatio prout ſupponit Hoſti. Quia nunquā
gētibus a deo fuit impoſita ſed dumtaxat filijs iſra
el non ſuffragarēt adhuc canoniſtis veteris teſtamē
ti auctoritates ad inducēdum ſeu probandum nos:
qui ex gētibus deſcēdimus ad veras decimas eſſe
obligatos. Si enim aliquid veteris legis gentibus
vnqꝫ fuit impoſitū totum. Actuum. xv. Comprehē
ſum eſt: viſum eſt ſpiritu ſancto ⁊ nobis. nihil ⁊c. ⁊
hoc ſolum ad tempus vt gentium ⁊ Judeorum con
uerſatio coaleſceret. Multi etiam p̄clariſſimi doct.
Theologi dicunt ſola moralia ibi fuiſſe precepta vt
ibi videre poteris in glo. ⁊ p doctor. in. iiij. ſententi F
arum de ceſſatione legalium. ¶ Ad ſecundum ex di
ctis ſanctorum reſpondeo: mos fuit ſanctis: hoc at
tribuere diuino precepto: quod in genere illimitate
eſt iuris nature. Limitatio vero ⁊ ſpecificatio eſt
humani iuris verbi gratia: iure diuino immo iure na
ture tenemur ieiunare: quantum concupiſcentie re-
frenande: aut fini huiuſmodi fuerit neceſſarium. ec
cleſia vero induxit quadrageſimale ieiunium ⁊ pre
cepit in communi ab hominibus conueniētis etatis
⁊ roboris cuſtodiri: qui tamen quadrageſimalis ie-
iunij vnum diem violauerit iuxta Ambr. ſentētiam
domini preceptum reſcindit. Unde ſermone. xxxiiij.
Quiſquis Chriſtianus conſecratam ieiunando nō
impleuerit quadrageſimam preuaricationis ⁊ con-
tumacie reus erit: ꝙ legem diuinitus pro ſalute ſua
datam prandendo ipſe reſcindit. Et infra interrogo
vos: qui in quadrageſima prandetis ſi nō in cōſcien
tijs veſtris rei eſtis ꝙ abſtinēte toto populo nos ſo-
li contra preceptum domini deuoratis. Et ſermōe
xxxvj. Sacrarum literarum exēpla protulimus qui
bus approbauimus hūc quadragenarium numerū

non ab hominibus eſſe conſtitutū: ſed diuinitus con
ſecratum: nec terrena cogitatione inuentum: ſed ce-
leſti maieſtate preceptum. Et infra hec non tam ſa-
cerdotis: ꝙ̄ dei precepta ſunt: atqꝫ ideo qui ſpernit:
non ſacerdotem ſpernit: ſed Chriſtum qui in ſuo lo-
quitur ſacerdote. Similiter ſermone. xxxviij. dicit.
Chriſti preceptū eſſe in propoſito autem noſtro: mi
niſtrare victum his qui preſunt: maxime in diuinis
eſt iuris diuini limitatio vero ad decimas illis offe
rendas poſitiui iuris eccleſie: ideo indiſtincte ſancti
attribuunt diuino iuri: quēadmodū deduxi ſupra
in quadrageſimali ieiunio. Aliud ſimile eſt. Si dica
mus iure diuino: nos obligari: ad diei dominice ⁊ fe
ſtorum celebrationem. Quod etiam ſancti hoc mo-
do dixerint integras decimas diuino iuri deberi: ex
hoc poteſt perſuaderi: quia eque dicunt perſonales
decimas iure diuino eſſe debitas: ſicut prediales: ⁊
tamen vt ſupra probaui: nuſqꝫ precepit dn̄s perſo-
nales decimas dari oportere. Grego. etiam in homi
lia: quā allegat Gratianus dicto c. quadrageſima.
de conſecra. diſtin. v. Non dicit nos obligari nūc ad
decimas omnium bonorū: ſed dicit: ſicut in lege iu-
bemur dare decimas rerum: ita ei cōtendite offerre
decimas dierum. Quorum autem bonorum in lege
precepta fuerit decimatio ⁊ qn̄ facultas ſeu vis le-
gis ceſſauerit ad obligandum: ſupra expoſui. Et
Hierony. non voluit decimas iure diuino quo ad ve
ram quotam deberi pro ſtatu noue legis: ſed interp̄
tatus textum prophete increpātis populū ex lege
ad decimas obligatū dicit: decimas ⁊ p̄mitias dei
poſſeſſiones poſſe intelligi: ⁊ populū dei obligatum
iudeos in hoc imitari: vt pauperibus ſaltem aliquā
partem dent: ſacerdotibus ⁊ viduis debitū honorē
deferant. Quoniam: ſi hoc non fecerint: dominum
ſupplantare conuincuntur: prout hec latius allegā
G tur in glo. ſup verbo pphete reuertimini. ¶ Ad ter
tiū nego antecedēs. Et ad pbationē. d. c. parochia
nos. Dico ꝙ vtiqꝫ ſunt a dn̄o inſtitute in lege veteri
⁊ nō ab hoie: ſed obligatio iā ceſſaret niſi ab homine
preceptū ipſum eſſet renouatum. Vel dico ſunt in-
ſtitute a deo ⁊ nō ab hoie: quo ad ſubuentionē in ge
nere miniſtris altaris impartiendā. Sed ſpecifica-
tio quote. eſt iuris humani poſitiui: quēadmodū di-
xi in ſimili de ieiunio quadrageſimali ⁊ obſeruatiōe
dominice diei. Ad. c. non eſt: patuit quō ſancti dicūt
decimas deberi. Ad. c. tua nobis. Dico ꝙ decimas
reſeruauit in ſignū vniuerſalis dominij: ſed pro ſta-
tu legis veteris: quo ad verā decime quotā quantū
vero ad ſubuētionē miniſtris debitā: etiā pro ſtatu
noui teſtamēti Et ſimiliter dico ad. c. cū nō ſit. Ani
marū aūt periculū non ſolū verſatur in trāſgreſſio
ne coꝝ que diuini ſunt iuris: ſed etiā in tranſgreſſio
ne iuris hūani. Et ita nō valet arg. Hoſtieñ. ꝯciliū
generale vult obuiare periculis aīarum ⁊ eccleſiaꝝ
diſpendijs conſulere: ergo eſt iuris diuini. Etiā de
cimaꝝ obligatio nō eſt pure iuris hūani: vt ex dic-
tis patet: verſatur ergo ⁊ agitur ibi de piculis aīa-
marū: quo ad diuini ⁊ naturalis iuris tranſgreſſio-
nem: quō ⁊ ꝯfiteri pprio ſacerdoti ſemel in anno: eſt
partim diuini partim hūani iuris. Quo ad ſpecifi-
cationē enim ſeu limitationē: ab hoie habet vigorē.

Secundo videndum eſt cum iure huma-
no tam prediales ꝙ̄ perſonales decime
ſunt debite: quid excuſet nō ſoluentes
a peccato. Et dixerunt quidā hoc eſſe:
quia apud clerum ceſſat cauſa: quare

cis decime ſunt ſoluende. Ceſſante autem cauſa: ceſ
ſare debet effectus: de appellationibus. Cum ceſſā
te. xvj. q. j. generaliter: vbi immunitas a tutela ⁊ cu-
ra pupillorum ſacerdotibus ⁊ clericis conceſſa: il-
lis tantūmodo declaratur competere: qui ad eccle-
ſias vel monaſteria permanent: non diuagantes ne-
qꝫ circa diuina miniſteria deſides: cum propter hoc
cis beneficium indulgetur: vt alijs omnibus dereli
ctis: dei omnipotentis inhereant miniſterijs. Pri-
mam partem probant: quia ſacerdotibus ⁊ clericis
conceſſe ſunt decime: ob tres cauſas. Prima: vt ſit
cibus in domo domini. Malachie. iij. Inferte om-
nem decimam in horreum meum: vt ſit cibus in do-
mo mea: ⁊ Nume. xviij. Nihil aliud poſſidebunt: de
cimarum oblatione contenti: quas in vſus ⁊ eorum
neceſſaria ſeparaui. Secunda eſt vt portent apud
deum peccata populi: vnde eodem. c. Nume. dicitur
Filijs Leui dedi oēs decimas pro miniſterio quo
ſeruiunt mihi in tabernaculo federis: vt non acce-
dant vltra filij Iſrael ad tabernaculum: ſolis filij
Leui in tabernaculo ſeruiētibus ⁊ portātibus pec-
cata populi. ¶ Tertia vero vt poſſent vacare legi
dei. ij. Paralip. xxxj. c. Et glo. Joſue. xiij. Lex dei
ſacerdotibus commiſſa eſt ⁊ Leuitis: vt huic ſoli
operam tribuant: ⁊ verbo dei abſqꝫ vlla ſollicitudi-
ne vacent: laicorum miniſterijs ſuſtentati. Sed iam
aliunde eſt cibus in domo dei: ⁊ non portant clerici
peccata populi: ſed potius populum grauant. Jux
ta verbum Gregorij. iij. q. vij. in grauibus. Et. xlix
diſtinctione in principio. Cum is qui diſplicet ad
intercedendum mittitur: irati animus ad deterio-
ra prouocatur. ⁊ Job. xxxv. Clamabunt ibi ⁊ nō
exaudiet: propter ſuperbiam malorum: gloſa. cla-
mabunt ibi. ſ. in tribulatione: ⁊ non ⁊c. ac ſi diceret
ꝙ reatus opprimentium audiri prohibet voces op
preſſorum nec eripiuntur viſibiliter iuſti quia inui-
ſibiliter ſaluari non merētur iniuſti. Quo vnico con
ſtare poteſt: quantum mali ſacerdotes qui perditis
moribus deum pungunt ⁊ ſtimulant iugū dei in hu
meris populi grauant. Et tertio nō vacant legi dei
ſed pluſqꝫ laici ſecularibus intēti ſunt: ergo ⁊c. Et
cōfirmatur nullus in hoc peccat quia materiam ra
pine alteri negat ſeu exhibendo nō miniſtrat ſed ſm
Hierony. tractantem illud Eſaie. iij. Popule me⁹
qui te beatum dicunt: ipſi te decipiūt. raptores ſūt
qui metūt carnalia ⁊ non ſeminant ſpiritualia: Er-
go licet illis decimas non offerre. Quod etiam ex ſi
mili declaratur: regi de publico conſtituta ſunt ſti-
pēdia vt populum tueatur ⁊ patriā a malis purget
hominibus. xxiij. q. v. regum officium ⁊. c. rex debet
furta ⁊c. Ubi autem hec non fecerit licite fraudat
ſtipendijs ad hoc cōſtitutis: ergo ſimiliter in propo
ſito de ſacerdotibus. Sed hic error facile confutat.
Primo auctoritate canonis in ca. tua nobis. de de-
cimis vbi dicitur pretextu vero nequitie clericoruꝫ
nequeunt eas: niſi quibus ex mandato diuino dari
iubentur pro ſuo arbitrio erogare cum nulli ſit lici
tum aliena cuiqꝫ concedere preter domini volun-
tatem. Et inter articulos Jo. Uuijcleſ. per Conſtā
tieñ concilium condēnatos decimus octauus eſt: de
cime ſunt pure eleemoſyne: ⁊ parochiani poſſunt p
pter peccata ſuorum prelatorum ad libitum ſuum
eas auferre. Preterea decime non dantur pro ſolo
vſu ſacerdotum ſed etiam pauperum: vt patet ex di
cto. c. reuertimini. Et Aug. dicit decimas: tributa
eſſe animarum egentium: ⁊ ideo tantorum homici-

Universidad de Deusto Biblioteca

diorum d.c. de Chne. xvj.q.j. nõ poterit ergo q̄s vſui
ſuo eas ſeruare: propter nequitiã ſacerdotũ: immo
nec ſi debitum ſeruitium omittat quo caſu debet ſu
periori cõſignare decimas ipſas: vt retardatum ſer
uitiũ reſumatur ⁊ quod exercuerit: in pios vſus cõ
uertatur: quemadmodũ dicũt doctores de miniſtro
ſuſpenſo a iure vel ab homine ipſo facto: vt Hoſti. ⁊
A Joã. And. de notorio fornicatore. ¶ Ex his reſpõ-
deo primo ad principalem rationem: ille ſunt cauſe
propter quas clero licet vſui non ſuo eas applicare
ſi vero populi peccata portẽt: nec diuine legi opera
impendant: ſatius ventrem ſiliquis implerent: q̄ꝫ p
abuſum ex decimis iudicium ſibi manducent ⁊ bi-
bant. Sed certe alia eſt cauſa: propter quã eis debẽ
tur: vt procuratoribus: puta egeſtas ⁊ pauperũ pe
nuria: immo ⁊ ſacerdotes qui bene preſunt: quicq̄d
ſuperfuerit deductis victu mediocri ⁊ etiam ratio
nabili veſtitu: tenentur pauperibus erogare: quorum
tributa ſunt decime: ex quo cõcludit Alexã de Ha
lis: tertia parte. q.v. membro. vj. artic. iij. ꝙ habens
vnde alias poſſet ſuſtentari ſufficienter ſm ſtatum
perſone: poteſt decimas recipere: vt procurator: in
neceſſitates pauperũ ⁊ eccleſie vtilitatẽ expẽden-
das: ſed nõ in vſus proprios: qꝛ ſi in proprios: com-
mittit ſacrilegiũ: prout vniuerſalis de ſtipẽdijs ec
cleſie dixit Hierony. vt. xxxvj. q.j. Quoniã quicq̄d.
⁊ Aug. xij. q.j. ſi priuatim. Beatꝰ Proſper eadem
cauſa. ⁊ q. illi. ⁊ j. q. ij. paſtor. c. ſi q̄s. Et c. ſacerdos
vbi verbũ Apoſt: q̄s militat ſuis ſtipẽdijs vnq̄ꝫ. ⁊c̃.
de his ſolum qui indigẽt: dicitur veritatem habere:
ex quo facile perpendi poteſt: an ſuperueniens ordi
natio vel diſpoſitio eccleſie de bonis eccleſie quorũ
non parua pars ſunt decime: efficere potuerit: vt iã
liceat ſufficiens habẽti patrimonium de eccleſie bo
nis viuere vt voluit Panor. in. c. epiſcopus. de pbẽ.
Fortaſſe dices nulla habetur apud clericos paupe-
rum ratio totũ ſibi ſeruant lauta conuiuia inſtruũt
ſcorta ⁊ proles pompoſe enutriunt: qui vero iuſti-
tiam ſectatur apud eos prede: patet ergo iuxta rati
onem factam licitum nunc erit eis decimas ſubtra-
B here ⁊ pauperibus miniſtrare. Rñdeo: Cum Hely
as propheta interpellaret dominũ pro Iſrael. Do-
mine prophetas tuas occiderunt: altaria tua ſuffo-
derunt derelictus ſum ego ſolus: ⁊ ecce querũt ani
mam ⁊c̃. Legimus illi diuinitus reſponſum. Serua
ui mihi ſeptem milia virorum: qui non curuauerũt
genua ſua ante Baal. ita nimirum falleris tu in hoc
ſi omnes clericos iudices: qꝛ paucos fortaſſe quos
noſcis tales reperies. Et vt de oculo tuo eiecta tra
be noſcas feſtucam de oculo fratris educere. Quic-
quid tu vltra neceſſaria tibi ſeruaueris: ſanctorum
ſententia rapere conuinceris pluſq̄ꝫ ſufficiat ſũptui
inquit Ambroſius violenter obtentum eſt. xlvij. di.
Sicut hi qui per inſaniam. Et Hierony. Aliena ra
pere conuincitur: q̃ vltra neceſſaria ſibi retinere pro
batur. xlij. diſt. in principio: ⁊ Aug. ſermone: ccxix.
de tempore. vnde ſumptum eſt allegatum. c. decime
tributa ſunt ⁊c̃. in fine dicit. Quicquid excepto vi-
ctu mediocri ⁊ veſtitu ratiõali ſuperfuerit nõ luxu
rie reſeruetur. ſed in theſauro celeſti p eleemoſynã
pauperum reponatur. Quicquid enim nobis deus
pluſq̄ꝫ opus eſt dederit non nobis ſpecialiter dedit:
ſed per nos alijs erogandum tranſmiſit quod ſi non
dederimus res alienas inuaſimus. Et tamẽ cum ti-
bi diuiti ⁊ tua auare ſeruanti vel aliquid ſubtraxe-
ro: aut debitum nõ ſoluero: vt pauperibus eleemo-
ſynas erogẽ: ſtatim iudicabis: inique me agere: iux-
ta Augu. ſententiã. c. forte dicit aliquis. xiij q.v. ⁊
Grego. c. non eſt putanda. j. q. j. quomodo ergo ſimi
liter non vides tibi illicitum: decimas clero vel au-
ferre vel nõ dare: vt pauperibus quibus debentur:
modo ꝯſimili eroges: quomodo ego tam eis abun-
dantiã volebã miniſtrare: in huiuſmodi enim opor-
tet ordinate agere iuſtitie ordinẽ nõ turbare ⁊ pub
lica cõſtituta intemerata ſeruare: que tamen extre-
me neceſſitatis articulũ minime cõſtringũt. ¶ Ad C
cõfirmationẽ reſpõdeo: ꝙ licet clericis nõ miniſtrã
tibus ſeu ſeminãtibus ſpiritualia: ceſſat ratio qua-
re vſui ſuo decime debeant applicari: vt notat Apo
ſtolus. j. ad Thimo. v. Qui bene preſunt preſbyteri
duplici honore digni habeãtur maxime qui laborãt
in verbo ⁊ doctrina. ⁊c̃. Non tamẽ ceſſat cauſa pau-
perum: quorum procuratores exiſtunt clerici: ⁊ ita
claudicat ſimile de rege ad ſacerdotes vel clericos.
Do igitur aliam cauſam: quare a peccato excuſan-
tur non ſoluentes decimas has: quia decime nõ de
bentur cũ effectu niſi petantur: ita ꝙ omittens ſit
tranſgreſſor precepti. Hoc probo auctoritate Apo
ſtoli. j. ad Corinth. ix. Deduco enim ꝙ euangelium
annuncians: facultatem habeat ſeu ius viuendi de
euãgelio: dicit ſe illo non vſum neqꝫ propterea ſcri-
bere: vt in ſe fiat: bonum eſt (inquit) mihi mori: q̄ꝫ vt
gloriam meam quis euacuet: ⁊ paucis interpoſitis
ſine ſumptu poſui euangelium vt non abuterer po-
teſtate. glo. Quod faceret ſi caperet: qꝛ nõ libere ar
gueret: ſed Apoſtolus non omiſit hominibus annũ
ciare quicquid neceſſarium eis erat ad ſalutẽ: vnde
Epheſios conteſtatus eſt. Mundus ego ſum a ſan
guine omnium veſtrũ: non enim ſubterfugi quo mi-
nus annunciarẽ omne conſiliũ dei vobis. Actu. xx.
⁊ Grego. Mundus a ſanguine eorũ nõ eſſet ſi eis
dei cõſiliũ annunciare voluiſſet. xliij. diſt. Epheſijs
Cũ igitur Apoſtolus neqꝫ partẽ ſuã expreſſe eis
remiſit: neqꝫ ad decimas dãdas eos teneri docuit: ſe
quitur ꝙ decime etiam quo ad ſuſtentationem mini
ſtri quod mortale eſt licite poſſant non ſolui ſi nõ
petãtur. Et certe magnũ argumentũ eſt ꝙ Greco-
rũ eccleſia ab Apoſtolis ordinata decimas nõ ſol-
uit: q̄ꝫ q̄ꝫ vilipẽdere videatur Hoſtienſ. qꝛ ſciſmati-
ca eſt: limitat tamen hoc beatus Thomas ſecũda ſe
cunde. q. lxxxvij. artic. j. in ſolutione ad tertium: ni-
ſi propter obſtinationẽ animi. Si videlicet ita in ani-
mo obfirmati fuerint: vt etiam petentibus denega
rent hui ſimile dat Alexãder de Halis. Tenemur
parentibus honorem ſubuentionis non ſolũ reue-
rentie impendere: ⁊ tamen vbi non petierint nõ te-
nentur filij cuiuſcũqꝫ culpe obnoxij: ſaltẽ cũ nõ in-
digẽt. ¶ Do aliud ſimile de penis iuris: ad quas ſol
uendas cum effectu: ita ſcilicet ꝙ non ſoluendo pec
caremus: non tenemur priuſq̄ꝫ per iudicẽ declarati
fuerimꝰ huiuſmodi penas incidiſſe: iuxta. c. frater
nitas. Et glo. ſingularẽ. xij. q. ij. quã ſequũtur oẽs
doctores. ¶ Sed qꝛ fortaſſe reſpuerent hec domini
ni canoniſte: ⁊ turbam doctorum ſuorũ mihi obijce
rent: adduco ego: quã reputo nõ minoris ponderis
xxv. deciſionem rote: in antiquis que habet. Si deci
me ab aliquo petũtur qui tempore elapſo ceſſauit
a ſolutiõe: niſi oſtẽdatur ꝙ decie fuerint petite: de-
bitor non tenetur niſi a tempore petitionis. Iũgit
cauſam. Quia ad decimas prediales: quis nõ tene-
tur: niſi petantur: vt notat Archi. ca. j. de decimis.
lib. vj. ergo debitor nõ ꝯdemnabitur niſi a tempore

petitiõis: licet videatur facere cõtra. ⁊c̃. ¶ Ex hoc
credo. ca. Cum homines. de decimis: limitandũ: ad
retardata ſeu ſubtracta petit: ⁊ ſic nihil ſuffragat̃
propoſito Hoſtienſ. ⁊ aliorum. ¶ Fortaſſe mirabi-
tur quiſpiam quo pacto audeã hec publice docere.
cum Cle. cupiẽtes. de penis excõmunicet omnes ip-
ſo facto: qui in ſermonibꝰ ſuis: vel alibi aliqua pfer
re preſumũt: ⁊ audientes a decimarum eccleſijs de-
bitarũ ſolutione retrahant. Timeãt literales: ego
penam illam non formido: tum quia ſolũ cõcernit
religioſos ⁊ nõ arctat clericos ſeculares: vt notat
gloſa. Tum quia non prohibentur ibi religioſi pro
conſcientiarum quiete docere veritatem: ſed eo fine: vt
hoĩes retrahant a ſolutione. ⁊c̃. ſuggere ⁊ falſita-
tem. Unde manifeſte videtur textꝰ totus ſe aſtrin-
gere ad loca in quibus decime petuntur: ⁊ ad inten
tionẽ ſeu finẽ impediẽdi decimarum ſolutionẽ: medijs
ſeu machinationibꝰ indebitis: nõ ergo ꝯtingit eos
qui ex ſinceritate veritatem annunciant.

SEcundo inquirendũ ſtatui. An quis
eo ipſo peccet: quo alter q̄d cõtra le
gem eſt ſuadet aut conſulit. ¶ Et vi-
tur ex tribus ꝙ nõ. Primo licet ſe-
pe cõſiliũ preſtãti ius ignorare diui
num vel humanũ de quo conſulitur.
Ergo vbi ad requeſtã alterꝰ ⁊ pro bono eius ſentẽ
tiam ſuã q̄ꝫuis erroneã intulerit: nõ videtur pecca
re: cõſequentia tenet: qꝛ parati eſſe debemus ad ſa-
tiſfactionẽ omni poſcẽti nos de ea: que in nobis eſt
fide ⁊ ſpe. j. Petri. iij. ergo potiꝰ crudeliter agere
videretur: ſi q̄d ſentit reticeret. Et añcedens patet:
qꝛ non quiſqꝫ tenet̃ totã legẽ dei noſſe: ſed ſufficit
eorum expertẽ non eſſe: que ad directionẽ eorum que ſibi
pro gradu ⁊ perſone cõditiõe agenda incũbunt: ſũt
neceſſaria. Quid enim mercatori vel layco de his q̄
ſacerdotes ſoli agere habent: ⁊ ſic de conſimilibus.
¶ Secundo: quia frequenter is qui errorem ſequi-
tur conſulẽtis: immunis eſt a culpa: ergo ſaltẽ tũc
non peccat conſulẽs. Conſequẽtia tenet: qꝛ conſu-
lens pro eo ſolum peccare videtur, errorem docen-
do: quia conſentit peccato conſiliũ petentis: vbi er
go ille. ⁊c̃. Et antecedens patet: ex. c. ſi virgo. ⁊. c. in
lectum. xxxiiij. q. ij. quo ad ignorantiã facti: quo ad
ignorantiam vero iuris patet de his qui iuxta cõſi
lium Celeſtini pape ex Chriſtianis altero coniugũ
in hereſim labente: nupſerũt alteri: ⁊ ad priorẽ con
iugem redeuntẽ ad fidem redire noluerunt: de quo
olim in antiqua compilatione habetur in. c. laudabi
lem: de conuer. infide. in fine. ſub. §. idem ſequendũ.
pro eodem ſimiliter de errore iam correpto per. c. li
cet. de ſponſa duorum. Et de Machabeis: qui ob reli-
gionem ſabbati neqꝫ ſpeluncarum ora audebãt opi
lare: neqꝫ aduerſariorum vim repellere: cum modera-
mine inculpate tutele. j. Machab. ij. c. ¶ Tertio: qꝛ
ex conſilio nemo obligatur: niſi fraudulentũ fuerit:
vt habet regula nullus ex conſilio: de regu. iur. li-
bro. vj. Et regula cõcilij. ff. eodem: ergo qui bona fi
de conatur pro viribus ſalutis viã hominibꝰ ſuade
re ſeu demonſtrare non peccat: ſi errorem forte pro
veritate dixerit. Et confirmatur per legem primã
ff. ſi mẽſor. falſum modum dixerit. vbi aperte aſtrui
tur: ſi agri mẽſor imperite verſet̃: ſibi imputare de-
bet qui eum adhibuit: ⁊ ſi negligenter: menſor etiã
ſecurus erit: ſed preſtabit de dolo ⁊ de lata culpa: q̄
ibi dolo ꝯparatur: rationẽ videtur aſſignare textꝰ:
quia operam beneficij loco prebet id vero: q̄d ei da-
tur ad remunerandum datur: ⁊ propterea honorã-
riũ appellatur: neqꝫ interuenit locatio ⁊ conductio
Et ergo infert ibi glo. magis hoc pcedere in aduo-
cato cum multo ſit dignius eius officiũ. Ergo ad
propoſitum noſtrũ cũ conſulẽs beneficij loco ſuã
operam impendat maxime cum ⁊ mercedem ſeu re-
munerationem nullam expectat: videt̃: neqꝫ teneri
de imperitia: neqꝫ de leui vel leuiſſima culpa. ¶ Pro A
huius ſolutiõe ſit hec ꝯcluſio. Omnis aſſẽſus adhi-
bitus peccato eſt culpabilis ⁊ peccatum: patet per
illud Apoſt. ad Roma. j. Qui cũ iuſtitiã dei cogno-
uiſſent: non intellexerunt: quoniã qui talia agunt
digni ſunt morte: non ſolũ qui faciunt: ſed ⁊ qui cõ-
ſentiunt facientibus. Item Leuitici. ij. Si populꝰ
terre neglexerit occidere eum: qui de ſemine ſuo ob
tulerit idolo moloch: ponam faciem meã (inquit do
minus) ſuper hominem illum: ⁊ cognationem eius:
ſuccidamqꝫ ipſũ ⁊ omnes qui conſenſerint ei: vt for
nicaretur cũ moloch de medio populi mei. Ergo cõ
ſentire peccato eſt peccare: ⁊ iura oĩa clamant agẽ-
tes ⁊ ꝯſentientes pari pena cõſtringi. ij. q. j. notum.
de officio delegati. c. j. cum ſimilibꝰ. Et propterea
de ſententia excõmunicationis. c. quante declaran-
tur excommunicati: qui cum poſſunt: deſinunt inie-
ctioni manuum in clericum obuiare: quod an locũ
habeat ſolum de his qui in poteſtate cõſtituti ſunt
⁊ tenẽtur ex officio obuiare: vel etiã de alijs: remit-
to ad doctores ibi. Et. c. dilectio. de ſentẽ. excõmu.
lib. vj. vbi dicitur Et quidẽ cũ liceat cuilibet ſuo vi
cino vel proximo: pro repellẽda ipſiꝰ iniuria impar
tiri auxilium: immo ſi poteſt ⁊ negligit videatur in
iuriantẽ fouere ac eſſe particeps eius culpe. ¶ Ex B
hoc infero. Conſulẽs id quod eſt cõtra diuinam le-
gẽ peccat. Probatur primo: quia conſulere eſt ope
ri conſẽtire. Conſẽtire autẽ in opus diuina lege p
hibitũ eſt peccare. Ergo maior pz: quia vt dicit gl.
de offi. delega. ca. j. Quadruplex eſt cõſẽſus. ſ. negli
gentie: conſilij: opationis: ⁊ auctoritatis ſeu defen-
ſionis. Et ad propoſitum de conſẽſu conſilij. lxxxvj
diſt. ca. tanta. excõmunicatur ad duos mẽſes quo-
rum conſilio ſacerdos dominico die rurale opus ex
ercuerant. Preterea quicũqꝫ actu libero eſt cauſa
p ſe actus vetiti ſeu prohibiti conſentit peccato ⁊
peccat: ſed cõſulẽs p ſuum conſilium eſt cauſa p ſe
eorum q̄ facit: cõſilium exequẽs: vt patꝫ. ij. Phyſico.
Ergo. Maior patet ad propoſitum de conſilio p il-
lud Pſalmiſte. Filij hominum dentes eorum arma ⁊
ſagitte ⁊ lingua eorum macera acuta id eſt gladius
acutus. Pſal. lvj. Quo verbo probat Aug. fratris
occiſorem eſſe quicunqꝫ ei malum pſuaſerit: de pen.
diſt. j. noli. Et concordãdo de hora crucifixionis do
mini Marcũ ⁊ Joannẽ a Marco (inquit) propterea
dictum erat autẽ hora tertia ⁊ crucifixerunt eum:
vt oſtẽderet magis crucifixiſſe dominũ quorũ cõſi
lio ⁊ clamore affixus eſt cruci q̄ꝫ eos qui iuxta offi-
ciũ ſuũ principi miniſterium exhibuerunt veriſſime
iudicans magis fuiſſe domini nec atricem linguam
iudeorũ q̄ꝫ militum manus. Et ne exiſtimemus hoc
pcedere ſolum dũ quis de induſtria malum ſuadet
vel conſulit Hiero. audiamus pena: inquit: Arrij
nondum eſt determinata: quia incertũ eſt quot ſuo
errore ſint decipiẽdi nullus autẽ hereticꝰ ſcienter
ſeu de induſtria mittit alios ĩ errorẽ q̄ꝫ q̄ꝫ nitat̃ alijs
pſuadere q̄d ſentit. E o ipſo quo hereticus eſt errat
falſum habẽs pro vero: ⁊ ſi hoc leue videatur teſtio
nium: dominũ audiamus. Leuitici. xix. pcipientẽ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Non maledices ſurdo: ⁊ corã ceco non pones offen
diculum. Quod Aug. tractans. Diſcite ergo legẽ
(inquit) ſacerdotes: ne ſurdo maledicatis: tunc ſur
do maledicitis: quando conſilium ꝓpter ignoran
tiã dare neſcitis: tunc ceco offẽdiculũ ponitis: qñ fal
ſa p veris oſtẽditis: nolite ergo pigreſcere: ſed legi
te ſcripturã diſcite eã: ⁊ ſepe legite eã: hec enĩ eſt la
brũ. Exo. xxxviij. Seu peluis quã in tabernaculo
Moyſes poſuit de ſpeculis mulierũ vt lauarentur
in eo Aaron ⁊ filij eius: atq̃ cõſpectas maculas ab
luerẽt atq̃ purgarent: hec ille ad fratres in eremo.
ſermone. xxxviij. Et Saluator ait. Sinite eos ceci
ſunt ⁊ duces cecorum. ⁊c. Cecos minime appella
ret: niſi errãtes ⁊ per imperitiã alios mittentes in
C errorẽ. ¶ Ad rationes pro oppoſito. Ad primã ne
go ↄ̃ſequentiã: nã licitũ eſt mihi ignorare precepta
medicine non ſequitur: ergo licet mihi alteri per im
peritiam medicamine incognito mortẽ inferre: ius
etiam humanum cauet medico imputandũ eſſe quã
tum per imperitiam nocumenti intulerit. ff. de offi.
preſi. l. illicitas. §. ſicuti medico. Et idẽ dicit ibi glo.
in quolibet alio artifice per. §. celſus. l. ſi q̃s fundũ.
⁊ §. ſi gẽma. l. item queritur. ff. locati. Excepit tñ
menſorem: quia ei ſpecialiter ſubuentũ eſt de iure:
quo procedit ſaltem quo ad actionẽ ciuilẽ: ⁊ certe
equiſſimum eſt eius imperitiam culpe annumerari:
qui facto peritum ſe exhibet ſeu oſtendit. cum nul
lus affectare debeat: in quo intelligit vl' intelligere
debet imperitiam ſuã alteri periculoſam futuram:
vt in ſimili dicit lex de infirmitate muliõis. ff. ad le
gem aquilã. l. idẽ iuris. §. idem dicentur. Et eadẽ. l.
ſi per imperitiã mularum impetũ non retinẽs aliũ
obtriuerit vulgo dicitur: culpe nomie teneri: ⁊. l. ſe
quenti de obſtetrice dicitur: ſi proprijs manib⁹: vñ
mulier per ijt ſuppoſuit: occidit. ſi vero dedit vt mu
lier ſibi offerret cauſam mortis ꝓ̃ſtitit ⁊ actione in
factum tenetur. Etiam de iniurijs. c. fina. dicitur.
nec ignorãtia ⁊ excuſat ſi ſcire debuiſti ex facto tuo
iniuriã veriſimiliter poſſe contingere vel iacturaʒ.
Et in eodẽ. c. ſi dãnũ datuʒ eſt imperitia tua ſiue ne
gligentia iure ſuper his ſatiſfacere te oportet. Ex
quo concludunt doctores contra Innocẽtiũ in fo
ro conſcientie teneri hominem ad damna reſarciẽda
que ſua culpa etiam leuiſſima alteri data ſunt. ⁊ p
c. cõſuluiſti. ij. q. iiij. vbi dicitur. Cõteſtãdos eſſe pa
rẽtes vt tenellos ſecum in vno lecto non ponant: ne
negligentia qualibet proueniẽte ſuffocẽtur vel op
primãf: vnde ipſi homicidij rei inueniãtur. ¶ Ex q̃
bus patet aduocatum clientulo teneri ad eſtimatio
nem damni quod ſua imperitia accidit: prout tenet
Panor. in. c. ſi de iniurijs. Hoſti. in ſumma. de peni
ten. ⁊ remiſſi. Joannes Fabri. Inſtitu. qui ⁊ ex qui
bus cauſis manumitti non poſſunt. Et Joã. Andr.
in additiõibus. ad ſpecu. in tit. de aduocato. ad finẽ.
Pro hoc facit text⁹. l. fina. ff. de varijs ⁊ extra ordi
narijs cognitionibus de iudice videlicet qui per im
peritiam ſeu imprudentiam male pronunciauit qui
ibi dicitur teneri: quaſi ex maleficio actiõe in factũ
Et ſi aſſeſſoris imprudentia ius aliter dictum ſit q̃
oportuerit ſibi oberit. ff. quod quiſq̃ iuris ⁊c̃. l. hoc
edicto: ⁊ par ratio eſt de quolibʒ exhibẽte ſe in actu
aliquo tanq̃ peritum: vt notant doctores ſignãter
Panormi. in. c. quia iudicante de preſcrip. ⁊ Bern.
in dicta. l. finali. de varijs ⁊ extraordinarijs. ⁊c̃. Eſt
enim in culpa immiſcens ſe rei ad eum non pertinẽ
ti iuxta regulam non eſt ſine culpa de regulis iuris.
lib. vj. Obijcies forſan qui ob ſolã vtilitatem alte
rius aliquid preſtat vel operas impendit ſolũ tene
tur de dolo vel lata culpa ↄ̃modãs enim alteri vas
vicioſum: ſi ignarus fecit non tenetur. ff. commoda
ti. l. in rebus. §. itẽ qui ſciens: ⁊. l. penul. eodem titu.
ſecus in locato ⁊ depoſito vbi vtilitas verſatur lo
cãtis vel deponẽtis. Ignorãtia nãq̃ locantis dolia
vicioſa non eſt excuſata: ſed tenetur ad intereſſe. ⁊c̃.
ff. locati. ſed addes. §. ſi quis. dolia vicioſa ignar⁹ lo
cauerit: ergo videtur cõſulens non peccare: ſi ob ſo
lam alterius vtilitatem ex imperitia malum: ſeu cõ
tra legẽ conſuluerit: ⁊ pro illo facit q̃ notant do
ctores eos q̃ inter partes adhibẽtur ad diſcordiã
ſedandam nõ teneri de leui culpa vel imperitia: ſed
de dolo vl' lata culpa: ſicut agrimẽſor: de quo Bar.
in. l. fina. de varijs ⁊ extraordinarijs cognitionib⁹:
⁊ Panor. in. c. q̃ iudicãte: de preſcrip. ¶ Reſpon
deo: aliud eſt de cõmodo ⁊ detrimento in bonis for D
tune: quorum homines ſunt domini: ⁊ poſſunt for
tune ſortiũ cõmittere aut quantũlibet imperiti ho
mines dictamini. Aliud de vita aĩe vel corpis: quo
rum liberã diſpoſitionẽ non habent: neq̃ licet omit
tere quicq̃d diligentiſſim⁹ eiuſdẽ conditionis ⁊ pro
feſſionis facturus erat: vt eorũdem anime videlicet
⁊ corporis conſulatur ſaluti. Et quis eũ nõ culpa
ret qui medices imperitus periclitanti de morte
audet medicamen adhibere: quãto igitur acrius ar
guendus venit: qui diuine legis expers: conſiliũ in
ferre de anime morte ambiguo preſumpſerit: cõtra
illud Eccleſiaſtici. v. Si eſt tibi intellectus reſpon
de proximo: ſin aũt ſit manus tua ſuper os tuum ne
capiaris in verbo indiſciplinato ⁊ confundaris. Et
Apoſt. Periculo huiuſmodi obuiam ire cupiẽs di
co inquit per gratiam que data eſt mihi oibus qui
inter vos ſunt: non plus ſapere q̃ oportet: ſed ſape
re ad ſobrietatẽ: ⁊ vnicuiq̃ ſicut deus diuiſit mẽſu
ram fidei: cauſã adiungens: quoniã non oĩa mẽbra
eundẽ actum habent. ⁊c̃. nec certe ſine graui diſcri
mine eſſe poteſt: ſi man⁹ officiũ vſurpare velit ipſi⁹
oculi hinc preceptũ legim⁹: nolite plures magiſtri
fieri: ſciẽtes quia maius iudiciũ ſumitis. Jaco. iij.
⁊ Auguſt. coartatus ad regimen eccleſie inducias
petijt a Ualerio: vt diuinis prius vacãs oraculis:
diſcere poſſet quid epiſcopum vel ſacerdotem opor
tet docere: patet ergo non valere cõſequentiã in ſo
lam alterius vtilitatem preſtat conſilium: ergo cõ
tra legem conſulens non peccat: magnam enim cau
telam adhibere neceſſe eſt: vbi tã graue verſatur ani
me diſcrimen ⁊ periculũ: qui igitur cecus eſt ducẽ
ſe alteri exhibere non preſumat: ſinat alium potius
incedere ambigue: q̃ ſeipſum temere cõſulẽdo pri
mum precipitet: ⁊ iuxta hoc aduertere poteſt p te
meritatem aliquãdo mortaliter peccare hominem:
qui ad legẽ dei conformiter prebet conſilium: puta
dum ſe nouit: aut aduertere deberet: in lege dei im
peritũ ⁊ nihilominus de via ſalutis ambiguo prebe
re audet ducatum conſilij: per ſimile de illo qui mor
taliter egro medices imperitus medicamẽ adhibet E
quo fortuite recte ſanat. ¶ Ad ſecundũ nego conſe
quentiam: ⁊ ad probationem dico: q̃ omnis ille con
ſentit in peccatum qui in actũ conſentit diuina le
ge prohibitum: q̃uis actum principaliter faciens
excuſetur a pctõ: vt patet in eo qui ꝓcurat aliquos
coniungi: quos ipſe ſolus nouit inuicẽ affines vel
conſanguineos infra quartum gradum: ⁊ vt clari⁹
caſum habeas: pone q̃ ſit mater vtriuſq̃: ⁊ vnũ in

fantem expoſuit vt ceteris omnibus ſit incognituʒ
cuius eſt proles. Si petas an ergo procurãs fatuã
fatuo commiſceri: qui ob defectum cõſenſus matri
monium contrahere non valent: peccat. Reſpondeo
prohibitio ⁊ preceptum ligat ſolum ratione vtẽtes
ita cõſentiẽs in actum illorum non cõſentit in actũ
illis diuina lege prohibitum pluſq̃ ſi brutorum cõ
mixtionem aſſẽſum ꝓ̃ſtat ſecus de ignorantiũ actu
qui ratione vtuntur: q̃q̃ per ignorantiã vel inuin
cibilem diuini iuris vel probabilem humani aut eoꝝ
que ſunt facti vacent a culpa etiam ignorantia ſepe
excuſat ſimplices que culpa eſt in ſacerdotibus con
ſulẽtibus. Uiliſſimus nãq̃ reputandus eſt niſi ſciẽ
tia ⁊ ſanctitate ꝓ̃cellat qui eſt honore ꝓ̃ſtãtior. j. q. j
viliſſimus. Preterea ignorantia iuris diuini nõ ex
cuſat in actu ꝓhibito niſi ſit inuincibilis non ſolum
quo ad diſſolutionẽ: ſed etiam quo ad euaſionem: vt
vult Altiſſio. ⁊ Gratianus: prout alias deduxi la
tius: ita q̃ ſtante ignorantia neceſſe ſit vnum facere
q̃d ſit contra legẽ: cõſulẽs autem poteſt euitare pec
catum ſeu actum lege prohibitum non conſulendo
ſaltẽ quoaduſq̃ certior factus ſit p alios pitiores
vel adhibito ſtudio diuine legis ⁊ implorato diuino
auxilio orationibus ⁊ lachrymis quid dominus de
caſu ꝓpoſito iubet. Quanta etiã requiratur diligẽ
tia vt q̃s inuincibiliter iã erret. dixi in quarto q̃dli
beto. articul. ij. ¶ Sed circa hec dicta occurrit pul
cherrimũ dubium: ſacerdos in cõfeſſione audit eos
qui vel inuincibili ignorantia diuini iuris vel proba
bili ignorantia facti vel humani iuris excuſãf a pec
cato an tenetur eis innoteſcere veritatem ⁊ de actu
ꝓhibito conſciẽtiam formare pro futuro. Et appa
ret q̃ ſic. Primo: quia tenetur recte penitẽs quoad
animi ꝓ̃parationem omnia mandata velle implere.
immo paratus debet eſſe in animo omnia cõſilia im
plere quantum aliorum ſaluti viderit eſſe neceſſariũ
xxiiij. q. j. paratus: hinc heretici quib⁹ liceret ſepe in
ſubtilioribus errare quia parati nõ ſũt corrigi pec
cant per animi ꝓ̃tinaciam crimie hereſis. xxiiij. q. iij.
dixit Apoſtolus eadẽ cauſa ⁊ q̃ſtiõe. qui morbidũ.
Ergo apparet q̃ ſacerdos tenetur de veritate cõfi
tẽtẽ informare. Et confirmatur qui alios ab errore
dum poteſt non reuocat: ſeipſum errare demõſtrat.
de hereticis. c. qui alios. ergo tenetur ſacerdos ⁊c̃.
Neq̃ obſtat ſi veritatem edoctus ſcãdalizabitur vl'
deterius aget quia iuxta Grego. ſentẽtiam. Utili⁹
ſcãdalum naſci ꝓmittitur q̃ veritas relinquaf. De
regulis iuris: qui ſcandalizauerit pro eodem facit
a cõtrario ſenſu. c. cũ ex iniuncto. de noui operis nũ
ciatione. quo. ca. conuictus eſt. Panor. dicere q̃ pa
pa male faceret reſcribendo: quod ſuper certo caſu
alias prohibito eſſet diſſimulandũ: niſi ſimul diſpen
ſaret de conſanguinitate ⁊ affinitate. ca. quia circa.
Pro oppoſito videtur quia nemini debemus laq̃uʒ
inijcere peccati. xxvij. q. j. de viduis. ij. Etiam in his
ſeu quoad illa ad que alias obligaf: ⁊ ibi de viduis:
que voto aſtricte ſunt ad caſtitatẽ. item ca. clericos
de cohabitatione clericorum ⁊ mulierum: ꝓhibetur
ne cogantur clerici abiurare ſuas concubinas pro
pter ꝑiculũ ꝑiurij: ſed in caſu noſtro inijceret ſacer
dos confitẽti laqueum dũ veriſimiliter timeretur
veritatis ſtimulo recalcitraturus: vbi iam propter
ignorãtiã immunis habef a culpa: ergo. Et confir
maf: q̃ c. quia circa. de conſangui. ⁊ affi. conſultus
Romanus pontifex quid de nobili quodam agẽdũ
eſſet: qui falſo ſuggeſto diſpenſationem obtinuerat
cum illa cõtrahẽdi que ſibi cõiuncta erat quĩto cõ
ſãguinitatis gradu. Reſpõdet q̃ diſſimulare poſſet
epiſcopus vt remaneat in copula contracta cũ ex ſe
paratione videatur graue ſcãdalum imminere. Cer
tum eſt aũt q̃ diſpẽſatio obtẽta falſi ſuggeſtiõe aut
veri ſuppreſſione nullius momenti eſt ⁊ penit⁹ ĩua
lida: iuxta. c. ſecundũ de filijs ꝓ̃ biterorũ. li. vj. ergo
licuit ibi diſſimulãdo ꝓ̃terire ⁊ veritatẽ eis nõ inno
teſcere. Neq̃ eſt vera theorica domini Anthonij et
Panor. quã colligũt ex illo textu: q̃ tollerãtia pri
cipis ſpecialiter de aliquo caſu tollerãdo ſcribẽtꝫ:
habet vim diſpenſationis ſecus cum ſpecialiter non
ſcribit. Quõ ſecũdũ eos ꝓcedit. c. cum iã dudum.
de prebẽdis. Primo papa in caſu. c. quẽ tolerãdũ di
cit ⁊ diſſimulãdum nõ abilitat vt de nouo ↄ̃trahãt
neq̃ epiſcopo abilitandi facultatẽ cõmittit ſed diſſi
mulãdũ dicit vt remaneant in copula ſic ↄ̃tracta nõ
aũt de nouo ↄ̃trahãt. Etiam ſi cnõ cõtineret ius cõ
mune. ſed caſus particularis diſpẽſationem cũ in ſi
milibus caſibus nõ eſſet ꝓpter hoc vt oẽs fatẽf)
diſpẽſatũ. Et ita de nullo ſeruiret iuri cõmuni: niſi
q̃ papa potuerit ſup quinto gradu cõſãguincitatꝫ
(cum in ꝓhibitione erat diſpẽſare. Itẽ. c. qui ſince
ra. xlv. diſt. Grego. ſpecialiter ſcribit iudeorum tol
lerandos ritus immo licentiam: inquit habeãt libe
rã oẽs feſtiuitates ⁊ ferias ſuas celebrãdi. ⁊ tñ cer
tum eſt ſuper illo diſpẽſare nõ potuit neq̃ voluit: ⁊
ca. deniq̃. iiij. di. Cum venia ingenio ſuo relinquẽdi
ſunt ne forte peiores exiſtant: ſi a conſuetudine tali
ꝓhibeãtur: glo. cũ venia pene ⁊ culpe ꝓpter ſciſma
tis vl' ſcãdali ꝑiculũ allegat. c. nõ poteſt. xxiij. q. iiij
⁊ ca. vt ↄ̃ſtituerẽf. l. diſt. minus: ergo in ꝓpoſito no
ſtro vbi p iuris ignorãtiaʒ excuſati bona fide cõma
nẽt inuicem: ſicut ⁊ cõtraxerũt ſine peccato ⁊ certe
vbi culpabiliter ĩuicẽ adhererẽt: adhuc minora ma
la tollerãda eẽnt: vt grauiora euitẽtur: ⁊ ita nõ eẽt
ſtultum papam reſcribere: vt in adulterio tollerẽf
ꝓpter graue ſcãdalũ imminẽs ex eorũ ſeparatione.
¶ Ex quibus cõcludo cõtra Hoſtienſem Innocen
tium: Cardinalẽ: ⁊ alios pro intelligẽtia Goffredi
q̃ nuda erat ibi diſſimulatio ſine effectu diſpẽſatio
nis verum ſi iuris ignorãtia cognitum fuit eos non
excuſari tollerari debebãt: ſed ad ſacrorũ ꝑticipiũ
nõ admitti: ꝑcipiẽte domino. Nolite ſanctũ dare ca
nibus ⁊c̃. Matthei. vij. ¶ Ad q̃ſtionẽ reſpõdeo di F
ſtiguẽdo de ignorantia vel enĩ eſt iuris diuini: vel iu
ris humani aut facti. Si primo tenef ſacerdos inti
mare cõfitẽti diuine legis ꝟitatẽ: nõ obſtãte q̃ for
te timeat cõfitẽtẽ ꝟiſimiliter minime paritturũ: q̃
de trãſgreſſione diuini iuris ſola excuſat ignorãtia
inuĩcibilis ⁊ q̃diu manet inuĩcibilis puta dũ facit
q̃cq̃d in ſe eſt: vt oẽʒ diuini iuris ignorãtiã vincat in
telligo de iure diuino ſuos act⁹ ſeu p eũ agenda cõ
cernẽte: altera in ꝑte ſacerdos cõſtituif diuine legꝫ
ſpeculator: vt ſi videns gladiũ venientẽ buccina nõ
cecinerit: req̃ret dominus de manu ei⁹ ⁊c̃. Ezechie
lis. xxxiij. Unñ Apoſto. Actuum. xx. Mundus ego
ſum a ſanguine omnium veſtrum: nõ enim ſubterfu
gi: quo minus annunciarem omne conſilium dei vo
bis. Grego. Mundus ergo a ſanguine eorũ nõ eſſʒ
ſi nõ oẽe cõſiliũ dei eis annunciare voluiſſet. xliij.
diſt. Epheſijs ⁊ Ambr. ſermone: lxxiiij. ego interdũ
parcẽs vobis tacere velleʒ ſed malo vos cõtumacie
cauſas reddere q̃ me negligẽtie ſuſtinere iudicium
q̃ ergo de ĩuincibilitate ignorãtie nõ facile ꝓ̃ſumi
põt: ⁊ vbi cõſtaret ſacerdoti: nihilomin⁹ officiũ ſpe

Universidad de Deusto Biblioteca

culatoris explere debet viſo gladio dei.i.verbo ſeu iu
re aut mādato dei quo nō auiſat⁹ ⁊ ſi nō iā poſt feri
ri poſſet tenet ſacerdos cōfitētē ſup diuino iure fa
cere certiorē. Si petas reuelato ſacerdoti a deo: q̄
ſi cōfitēti veritatē edoceat peccabit ſciēter dei legē
trāſgrediēs vbi aūt diſſimulādo pterierit manebit
inuincibili ignorātia excuſat⁹ ⁊ ſaluabit an ſacerdos
tūc ⁊ tūc poterit ſilere. ¶ Rñdeo: q: ignorātia nō ma
neret ei inuicibilis ſi ſacerdos vellet annūciare diuię
legē veritatē ad qd̄ tenet oē poſcēti put ꝯfitens ex
poſcere obligat vt digne poſſet abſolui nō excuſat
ſacerdos quin potius ſinere debeat pire aliū q̄ ipſe
culpabilr diſpenſare omittat vbi diuini obligatio
nē ⁊ veritatē: vt cū Apo. pdicat Chriſti bon⁹ odor
G ſum⁹: aliis odor vite in vitā ⁊c. ij. ad chor. ij. Ex hoc
patet qd̄ dicēdum ſit poſito q̄ ſacerdos ex cōfitētē
circūſtantiis ⁊ cōditiōibus veriſimiliter depħēdat
eum inuincibilr errare: ⁊ tñ periturū minime ſi edo
ctus fuerit de veritate maxime q: pſumendū eſt ta
lē nō ſemp inuicibilr erraturū: ⁊ ita p ignorātiā il
lā cū vincibilis erit ex ſegnitie nō faciētis iā qcqd
in ſe fuerit ad veritatē agnoſcēdū veriſimilr pditum
iri in eternū. Huius ſimile dat. Poſſideo aliena q̄ ſi
reſtituero ſcio veriſimilr proles mee egene ⁊ paupes
multipliciter deū offēdēt q̄ alias p ignorātiā excu
ſate de alieni occupatiōe bñ agēt ⁊ vitā recte ducēt
Ut vtriq̄ caſui recte ſeruiat: ponatis mihi nō ſolū
ex veriſimilib⁹ hoc ꝯſtare cōiecturis ſz a deo eſſe re
uelatū: nō deobligabit me hoc a pcepto reſtituēdi.
ita in ꝑpoſito ſimiliter neq̄ licet mihi furari vt aliis
peccādi occaſionem adimā eorum penuria reuelata
H ¶ Nō credo etiā via humana: ſacerdotē de hoc cer
tiorari poſſe certitudine pbabilis cōiecture q̄ ſimilr
qs iuicibilr in aliquo erret totū qd̄ pōt faciēs vt me
reat veritatē edoceri: ⁊ nihilominus noliturum pare
re: cū p primū edoctus fuerit veritatē. Etiā diceret
multi ⁊ eſt pbabilius ſi ſacerdos p diuinā reuelatio
nē certioret: qd̄ ſ. edoct⁹ de veritate damnabit: vbi
alias inuincibilr errās ſi veritatē eū nō docuerit ſal
uabit. Jā ipſo facto deobligat⁹ eſt ab onere officii
ſui: puta ſpeculatoris adueritatē innoteſcēdā in fo
ro pnitētie: qñ ſolū releuanda eſt in vtilitatē cōfi
tētis. Secus in publico vbi pro vnius ſalute facere
liceret: vñ mille obſtinarentur magis in pctō. Pri
ma aūt ſolutio pcedit cū ſimul ei expreſſum fuerit
deū nolle ipm̄ p reuelationē deobligari: vel celatio
veritatis cederet in aliorū piudiciū. Nec eſt ſimile de
obligatiōe nō capiēdi vel detinēdi aliena q̄ nō ſolui
tur cōſtituto etiā p reuelationē qd̄ niſi capiā vl deti
neū aliena: qdā alias ſaluādi ruēt in peccatū: q: ex
hoc certus nō ſū: qd̄ nō eſt piculū ſpectet dñm rei
capiēde: vel p me detinēde aut alio qb⁹ ipſe forſitā
largiret: Uel certe q̄ illo nō enutriēt doctores aut
alii deo deuoti: q̄ plurii aiabus cōſultum ibūt quā
p me foret ꝯſpectū. Et ſic de aliis multis q̄ poſſent
occurrere. In foro aūt cōſciētie quoad caſū poſitū
intelligo cū ex hoc nulli alteri afferet piudiciū. Et ſi
ponat doctor vel curat⁹ confitēs q̄ edoct⁹ p me:
pluriū cōſulet ſaluti q̄ veritatis inſcii in piculo ſunt
dānationis etiā reuelatio iuxta caſus poſitos me
nō abſolueret a pcepto veritatē innoteſcēdi. Si fue
rit ignorātia facti aut humani iuris ⁊ ſit pbabilis
q̄ ppēdere pōt ſacerdos ex ꝑſone q̄litate q̄ cōfitet
qbuſdā eē licitū eſt iura ignorare vt militib⁹ mino
rib⁹ ruſticis ⁊ feminis. de quo eſt glo. notabilis. ſ. q
iiii. ſ. notādū. vel ſi de hoc pulegiata nō ſit doctos:

ſeu peritos iuris conſuluit vel ſine ſiniſtra machina
tione tres reportauerit ſētētias: ⁊ ſic de aliis. ⁊ ſub
diſtiguo vel ignorantia illa aliis affert piudiciū vt
in detētione alieni. vel alii ſcādaliſat q̄ ꝯfitēs p
babiliter ignoret: ⁊ tūc tenet ꝯfitētē de veritate iſtru
ere. alioqn furti vel ſcādali reus erit: queadmodū q̄
furti cōſcius q̄rēte pfeſſore nō indicat. c. q̄ cū fure.
de furtis. ⁊ q̄ videt aliqū odiētis ſe iacētē ſub onere
niſi cū eo ſubleuauerit reus cōſtituit. Ex o. xxiii. vl̄
de nulli⁹ agit piudicio ſz ſolū eſt occulta humani iu
ris trāſgreſſio ex ignorātia pbabili vl iuris vl facti
⁊ tūc ſi timet agnita veritate: veriſimiliter deteri⁹ actu
rus. vt de hoīs fragilitate ex retro actis opib⁹ eiuſ
dē vel alioꝝ q̄ earūdē ſūt conditionū ⁊ moꝝ pēſare
poteſt debet ſacerdos ſilere etiā vbi dilucide docere
poſſet cōtra ius cē q̄ cōfitēs agit ⁊ ſibi abſolutiōis
bñficiū ipartiri: ⁊ p illo eſt caſ. c. Quicirca. de ꝯſā.
⁊ affin. vbi excuſat ignorātia iuris: ⁊ ſic ⁊ vbi aliqd eſt
cōtra diuinū vel humanū ius propter factū ignora
tū: probabili inq̄ ignorantia hominis. ſ. neq̄ nimiū
remiſſi: neq̄ nimium ſcrupuloſi in inquirendo: vt ſi
ſacerdos nouit eos prio affinitatis vel cōſanguinei
tatis gradu attinere inuicē ⁊ ſe multū diligere vt ve
riſimile ſit in vetitū eos magis inflammādos ⁊ hoc
maxime ſi iudicialr pbari nō poſſit: q̄ ſciat cōfitē
tē ꝯbis ſuis fidē habiturū: ⁊ idē ſi pbari pōt dū ex
ſua taciturnitate aliis ſcādalū nō iminet vl ſi imi
net graue ſcādalū iminet vel equale piculū ex eorū
ſepatiōe de his ꝯo particularius magis inſtruit vn
ctio q̄rs vel ſciētia. Obiicies fortaſſe. c. tua nobis
de cognatiōe ſpūali. vbi dz q̄ cū tractū tale mrimo
niū ſciuerit tenet illud eccleſie nunciare: ⁊ loqt de
matrimonio inter filios duorū cōpatrū p quoꝝ al
ter deuētū eſt ad cōpaternitatē: ergo a fortiori te
net ſacerdos ꝯfitēti idicare. ¶ Rñdeo. pmo text⁹ il
le loqt de eo q̄ pbare pōt ipedimētū: q: ſi pbare nō K
pōt nō tenet ecclie denūciare q̄uis cōmanētes iui
cē peccēt ſic cōiūcti nō ignorātes. ſ. ipedimentū vt
clare pbat ex. c. ſi ſacerdos. de offi. ordi. ⁊ c. pleriq̄
ii. q. vii. ⁊ p eodē eſt glo. de peñ. diſt. vi. c. ſi ſacerdos.
⁊ vbi pbare pōt nō tenet nūciare cū ex nunciatione
ſcādali iminet iuxta dictū. c. q: circa. niſi forte gra
ui⁹ imineret ex eoꝝ cōiūctione iā vt dixi ſacerdos:
tūc ſilere debet cū videt cōfitētē pbabili ignorātia
excuſatū: ⁊ veritate manifeſtata paſſiue veriſimilr ſcan
dalizādū ⁊ nullū iminere ſcādalū alioꝝ vl piudiciū.
Alit etiā rñdeo q̄ aliud eſt de iure qd̄ cōiter publi
cari debet in ecclia: put loqt dictū. ca. tua nobis: q:
illud nemo pſumit pbabilr ignorare: ⁊ ſi conſtaret
ipm ex certis ⁊ legitimis cauſis pbabilr adhuc igno
rare nihilomin⁹ idicādū eſt q: nō poterit ſemp pba
bilr ignorare: ſi ipe ⁊ ſacerdos debitū ſuū faciat ſa
cerdos vez publicādo hmōi in ecclia: ⁊ ali⁹ eccleſiā
horis debitis miſſaꝝ ⁊ ſermonū viſitādo. Secus de iu
re alio vel facto pbabilr ignorato ⁊ ex cuius ignorā
tia nulli iminear qdcunq̄ piudiciū aut ſcandalum. L
¶ Ad rōnes. Ad primā dico q̄ bona volūtas nō eſt
hereditas: vt patet Mathei. xiii. de ſemine verbi dei
iacto ſup petroſa vel inť ſpinas pter qd̄ orta tribu
latiōe ⁊ īnuo ſcādalizat tēporalis hō: aut ſpine ſol
licitudinū. ſ. ſeculi ſuffocāt vbū: q̄s igitur para
tū ſe offerat penitēs facere qcqd eccleſia iubet poſ
ſumus nihilominus pbabilr fragilitati ſue timere:
⁊ vñ veriſimilr caſurus eēt nō iudicare: verū hoc cum
pbabili ignorantia laborat: ⁊ ſine animi ptinacia: ſi
eī ita aio obfirmat⁹ eēt: vt nollet etiā ſibi detecta

veritate eccleſie mandatis parere: abſolui non po
teſt: ⁊ veritatem ei conuenit detegi: quatenus ſtat⁹
ſui periculo conſpecto vel tandem ad cor redeat: ⁊
a domino veniam precetur. ¶ Ad confirmationem
reſpondeo ad. c. qui alios loquitur de errore perni
cioſo: ⁊ culpabili cuiuſmodi eſt hereſis: non de erro
re iuſto ⁊ probabili: ⁊ vnde nulli paratur quodcūq̄
preiudicium. Ad verbum Ergo. procedit cum vti
liter veritas denunciari poteſt: fruſtra autem niti ⁊
nihil aliud laborando q̄ odium querere: extreme de
mentie eſt: vt inquit Hieronym⁹. Et ad propoſitū
noſtrum de veritate tacenda propheta ait hoſte giu
ſti capientes munera ⁊ pauperem in porta deprimē
tes: ꝑpterea tacebit vir prudēs in tēpore illo: quo
niā dies mali ſunt. Amos. v. Et idē ſentit. Hiero.
vt allegatur. xi. q. iii. Quando ergo vir eccleſiaſtic⁹
⁊c. In propoſito aūt noſtro inutiliter veritas ipſa
doceretur: vt patet. ergo. ⁊c. ¶ Ad tertiū aūt prin
cipale: de regulis iuris: Reſpōdet Ricar. de media
villa. xv. diſt. iiii. ſententiarum: conſilium malum da
tum ex ignorantia: ſi homo debitā diligentiam non
adhibuit ad ſciendum: ſub fraudulento comprehen
di: quia craſſa negligentia prope dolum eſt. Ego re
ſpondeo: q̄ regula loquitur ſolum de obligatiōe ci
uili que naſcitur homini: dicta vero dubitatiōis re
ſolutio de naturali: qua homo peccans fit re⁹ ⁊ ob
ligatus deo. Etiā ſi mandē vel conſulam alicui rem
turpē nulla oritur ciuilis obligatio ipſi mādatario
ff. mandati. l. ſi remunerandi. ſ. rei turpis: ⁊ tamē na
turaliter ⁊ in foro dei reparare obligor ei quantum
nocumenti intuli malum perſuadendo etiam volūt
doctores multi regulam procedere: quādo aliquis
ſine conſilio factur⁹ erat. Quia vt dicitur. ff. māda
ti. l. ſi remunerādi. ſ. plane quis ex mandato obliga
tur in ſolam alterius vtilitatem preſtito dū alias mi
nime facturus erat: quod tamen proprie mandatū
non eſt ſed conſilium vt patet eodem titu. l. ii. ad fi.
Et iterū ſpeciale eſt his qui ſe vt peritos exhibent
⁊ magiſtros: vt patet in his qui ſe vt medicos exhi
bent ⁊ nullo modo excuſantur qui ſe ad conſulēdū
vel determinandum offerūt vt enim de omni culpa
tenetur qui depoſito ſe obtulerit vel aliquid pro cu
ſtodia receperit de depoſito. c. ii. vbi alias dolum tñ
ꝯſtaret vel latam culpā: non minus qui vt omniſcii
habeantur vel peritiores appareant: moto dubio ad
diſſoluendum ſe ſtatim ingerunt ⁊ de capite ſuo di
uinis libris non conſultis determinare preſumunt
apud diſtrictum iudicem de omni culpa etiam leuiſ
ſima rei ſunt.

Tertiū principale eſt: an ſine graui dolore
poſſum⁹ peccati veniā pmereri. ¶ Et vi
detur quod ſic. Primo Ezechielis. xviii.
Quacūq̄ hora ingemuerit peccator: oim
iniquitatum eius nō recordabor. Itē zacharie pmo.
Conuertimini ad me ⁊ ego cōuertar ad vos. Item
Apocal. iii. Ego ſto ad oſtium ⁊ pulſo ſi quis ape
ruerit mihi ianuam. ⁊c. Et Jaco. iiii. Appropinqua
te deo: ⁊ appropinquabit vobis. Ex quibus Anſel
mus concluſiſſe videtur noſtra ex parte cauſam eſſe:
ſi gratiam dei nō ſuſceperimus quoniam deus eam
ſemper offert. Dat ſimile de offerente pomum alii
non volēti accipere. Etiam Auguſt. tractans illud
Apoſtoli ad Romanos. v. Juſtificati igitur ex fi
de ⁊c. Si deus inquit confugiētē ad ſe nō ſuſcipet
eēt in eo iniquitas. ſed remiſſo dolore interdū homo
ingemiſcit. conuertit ſe ad deum aperit oſtium cor
dis: confugit ad ipſum ⁊c. ergo ⁊c. Secundo: quia
ſacramentū baptiſmi ⁊ penitentie ex opere operato
cōferunt primam gratiam: Ergo propter deuotio
nem ⁊ miniſtri ⁊ ſuſcipientis operantur remiſſionē
peccatorum. Antecedēs patet: quia in hoc ſolo emi
nēt ſacramenta noue legis a ſacramētis veteris te
ſtamenti quia ipſa efficiunt quod ſignant: vt patet
iiii. ſentētiarum. in principio. ⁊ conſequentia tenet:
quia ſi ex deuotione miniſtri vel ſuſcipientis: iā nō
eſſet ⁊ ex opere operato id eſt ex opere quod ex trin
ſecus adhibetur: ſed ope operantis ſcilicet miniſtri
vel ſuſcipientis deuotione. Hinc ſcotus. iiii. diſtin.
xiiii. ſentē. q. iiii. ſētit nihil requiri vt aſſequatur ho
mo gratiam p ſacramētum penitētie vel baptiſmi:
pter voluntariam ſuſceptionem ſacramēti: ⁊ exclu
ſionem fictionis que eſt p obicem actualis culpe
mortalis. Et confirmatur qui cūq̄ habet fidem ſa
cramēti ⁊ propoſitum ſuſcipiendi eo ipſo ſuſcipit A
effectum ſacramenti puta gratiam: Ergo non req̄
ritur magnus dolor ſiue deuotio. Antecedēs patz
de baptiſmo ⁊ eius effectu. c. debitum. vbi de eo qui
ſeipſum aqua perfundēs in nomine trinitatis ⁊c. di
citur ſi talis cōtinuo deceſſiſſet ad patriam protin⁹
euolaſſet propter ſacramēti fidē. Et ſi non propter
fidei ſacramentum. Et de preſbytero non baptiſato
in cap. apoſtolicam dicitur. Quia in ſancte matris
eccleſie fide ⁊ confeſſione Chriſti nominis pſeuera
uerit ab originali peccato ſolutum ⁊ celeſtis patrie
gaudium eſſe adeptum aſſerimus incunctanter.
Propter que gloſ. in ca. dudum. ii. de electione: cū
dicitur q̄ occupās duas curas de facto alias dāna
bilit decepit dicit ſe nō credere q̄ perierint nō q: il
le poſſet eos abſoluere: ſed propt fidē ſacramēti iux
ta. c. allegata ⁊ c. baptiſmi vicē. de ꝯſe. di. iiii. Etiā
niſi ſic. graue videret iugū Chriſti ⁊ onus importa
bile vt veteris legis cōtra illō Mathei. xi. iugū eīn
meum ſuaue eſt ⁊ onus meum leue. ¶ Preterea ter
tio: minima contritio ſufficit ad deletionē quātum
libet magni pcti: Ergo non eſt magnus dolor neceſ
ſarius. Antecedēs patet quia contritio eſt motus
charitate formatus. Charitas autem eſt veſtis nu
ptialis diuidēs inter filios regni ⁊ pditionis vt ex
Aug. allegat glo. ſ. Cho. xi. Ergo minima cōtritio
delet omne mortale peccatum. ¶ Et confirmatur
modus implēdi pceptum non cadit ſub pcepto: Er
go quicunq̄ dolet de pctō ſiue intenſiue ſiue remiſ
ſe ſatiſfacit precepto: quo iubemur culpam dolore
abſtergere ſeu de peccato dolere. Antecedens pro
batur quia reddēs depoſitum ſiue intēſo ſiue remiſ
ſo effectu eque ſatiſfacit precepto. Similiter dans
eleemoſynam neceſſitatem patiēti: vel honorans pa
rētes ⁊ ſic de aliis: ergo ⁊c. ¶ Ad oppoſitū eſt de
ſcriptio contritionis quam Iſidorus tradit. ii. lib.
de ſummo bono. c. xii. Contritio eſt compūctio ⁊ hu
militas mētis cum lachrymis veniēs de recordatio
ne peccati ⁊ timore iudicii: ſed peccatum non dele
tur abſq̄ contritione: Ergo ad peccati deletionē re
quiritur magnus dolor. ¶ Pro huius ſolutiōe tria B
premittam. Primum repħēſibile eſt valde peccato
ribus veniam ⁊ ſecuritatem de peccati remiſſione
facile polliceri. Vñ Iſidor⁹ lib. allega. c. xiii. Sunt
q̄ penitētibus ſecuritatē cito pollicētur: quib⁹ be
ne p prophetam dicitur. Hieremi. vi. Curabāt con
tritione filie populi mei cum ignominia dicētes pax
⁊ non erat pax. cum ignominia igitur curat contri
tionem qui peccanti ⁊ non legitime penitenti pro

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

mittit ſecuritatē. Unde ſequitᷣ: Cōfuſi ſunt q̄ abho
minatione fecerūt id eſt cōfuſi ſunt nō penitentes:
ſed penas luendo: ⁊ paucis interpoſitis ꝙuis ꝑ pe-
nitētiā ꝓpiciatio peccatorū fit ſine metu tñ hō eſſe
nō debet q̄ꝛ penitētis ſatiſfactio diuino tm̄ penſatᷣ
iudicio nō humano: ꝓinde q̄ꝛ miſeratio dei occulta
eſt ſine intermiſſione flere neceſſe eſt: hec ille. Item. l
diſt. c. ſi q̄s diaconus dicitᷣ: cū ante tribunal pro ſuis
peccatis dānandi aduenerit q̄ nō acta digna penitē
tia credunt ſibi dimiſiſſe deū: quomō ſacerdotes in-
dulſiſſe videntᷣ cōtra nos cauſam dicturi ſunt q̄ dū
durā aſperitatē lingue eoꝝ expauimꝰ aut falſa blā-
dimēta ⁊ ꝑiculoſas adulationes eoꝝ libēter accepi
mus: in peccatis eos ꝑmanere inutiliter indulſimꝰ.
Neq̄ꝫ obſtat ꝟbū Chriſoſtomi non debet diſpēſator
eſſe tenax vbi paterfamilias eſt liberalis. xxvj. q. vij
ca. alligāt. q̄ꝛ loquitᷣ de pena iniūgēda vere peniten
tibꝰ: vnde dicit queēadmodū ſi faſcem ſup humeros
adoleſcētis īponas: quā baiulare non poſſit neceſſe
habet aut faſcē deponat aut ſuccūbens cōfringatᷣ.
Sic ⁊ hō cui pondꝰ graue penitentie īponis aut ipꝫ
reijciet aut ſuſcipiens dū ferre nō pōt ſcādaliſatꝰ
peccat. Deiñ ⁊ ſi erramꝰ modicā penitētiā iniūgēdo
nōne meliꝰ eſt ꝓpter dei miſericordiā rōem reddere
ꝙ ꝓpter crudelitatem vbi etiam paterfamilias ⁊c̄.
¶ Scōm ꝙ difficultas magna eſt inter doctores: an
claues ſacerdotij ſe extēdāt ad culpe remiſſionem:
⁊ certe ꝓbatiſſimi theologi ſenſerūt ꝙ nō: magiſter
ſen. xviij. diſt. iiij. dicit ſacerdotibꝰ non cōceſſit deus
poteſtatē culpā dimittendi ſeu ligādi ⁊c̄. ſed oſten-
dēdi hoīes ligatos ⁊ ſolutos. In culpis igitᷣ retinē
dis ⁊ ſoluendis ſacerdos opatᷣ eccleſiaſticus q̄ in
leproſis olim legalis. Et ſunt illa originaliter ꝟba
Hieronỹ. tractātis illud Matthei. xvj. Quodcūq̄ꝫ
ligaueris ⁊c̄. Itē doctor Irrefragabilis quarta ꝑ
te. q. lxxx. Sacerdotis poteſtas ſe extendit ad culpā
delēdaꝫ ꝑ modū depcantis. ſed per modū īptiētꝫ vl̄
īperātis nequaq̄ꝫ vnde dicit ſacerdos nūq̄ꝫ tētaret
abſoluere eū de quo nō p̄ſumeret ꝙ eſſet abſolutꝰ
a deo cōcludēs poteſtatē clauiū ad culpā delendaꝫ
ſe nō extēdere. Illud vero Ioānis. xx. Quoꝝ remi
ſeritis ⁊c̄. Dicit intelligendū quo ad pene veram di
miſſionē vel alligationē vel ꝙtum ad culpā quoad
oſtēſiōem cui alludere videtᷣ glo. interli. ibidē dicēs
id eſt quos dignos remiſſione iudicaueritis duabꝰ
clauibꝰ videlicet poteſtatis ⁊ diſcretiōis. Eiuſdem
ſentētie videtᷣ Bonauētura. xviij. diſt. iiij. ⁊ certe ꝓ
babile videtᷣ: q̄ꝛ eadē eſt ſacerdotibus data facultas
culpā retinendi ⁊ dimittendi. manifeſtū eſt autem ꝙ
culpā retinere nō poſſunt vere penitētis quomō er
go ſoluere poterūt culpā minꝰ digne penitētis atta
men q̄ꝛ doctores alij ꝓbabiliter oppoſitū ſuſtinēt:
ꝙ penitētia ſcꝫ ſacramentalis vt ſcđa poſt naufragi
um tabula primā interdū ꝯfert gratiā ex ope opato
C hoc indiſcuſſum tāquam probabile dubiū pretereo.
¶ Tertiū ꝙ nō q̄libꝫ diſplicētia de pctō ꝓpter deū
meretᷣ de congruo gratiā ⁊ culpe remiſſionē. probo
Deute. iiij. dicitᷣ. Cūq̄ꝫ q̄ſieris ibi dñm deū tuū iue-
nies eū: ſi tamen toto corde q̄ſieris eū ⁊ tota tribula
tione aīe tue: poſtq̄ꝫ ⁊c̄. vbi apte īnuitᷣ nō īuēturos
eſſe deū: niſi toto corde ⁊ tota animi tribulatiōe q̄ſi
erint ⁊c̄. Itē diſplicētia talis de oī etiā pctō ꝓpter
deū: ſtat ſine tremore ad ſermones dñi: ⁊ ꝙ tunc non
reſpiciat dñs aperte ꝓbat illđ Eſaie vltio. Ad quē
aūt aſpiciā niſi ad paupculū ⁊ ꝯtritū ſpū ⁊ tremētē
ſermones meos. Tremor aūt eſt magnus ⁊ manife-
ſtus timor vt dicit glo. tractās illđ apłi ad Phil. ij
Cum timore ⁊ tremore opamini veſtrā ſalutem ⁊c̄.
preterea q̄ penitentiā morientibꝰ abnegauerit reus
erit aīaꝝ q̄ꝛ dñs dicit. Quacūq̄ꝫ hora cōuerſus fue
rit pctōr vita viuet. xxvj. q. vj. ſi q̄s p̄ſbyter. ⁊ ibidē
ca. agnouimus. Salutē hoīm adimit q̄ q̄s mortꝫ tē
pore penitentiā ſibi denegat: ergo motꝰ diſplicentie
de pctō ꝓpter deū cū propoſito ſuſcipiendi ſcrm̄:
immo cū req̄ſitione ſacramenti nō reponit ſtatim ho
minē extra culpā ad ſtatū gratie: ſed ſtat cū morta-
li pctō. Idem videtᷣ ſenſiſſe Aug. Cum dicit hoīem
nū tā cito ſoluendū a pctō ex deſiderio ſacerdotis ſi
cut ſi ſacerdotem abſolueret. de peni. diſtin. vj. Qui
vult penitere. Et de pen. diſt. j. quē penitet: ergo nō
q̄libet remiſſus gradus diſplicentie ſufficit expur-
gare culpā hoīs. ⁊ idem videtᷣ velle Scotꝰ q̄ ceteris
tñ mitius eſt locutus. xiiij. diſt. iiij. q. iiij.
Is p̄miſſis pono hāc cōcluſionē rñſiuā.
Mortale pctm̄ nō remittitᷣ adulto ſine D
magno dolore intellectꝰ appetitꝰ puta
volūtatꝫ: excepta ſaltē gr̄a baptiſmatꝫ.
¶ Probo ꝑ illud Aug. lib. de peni. Re-
cte penitens q̄cquid ſordiū poſt purificationem cō-
traxit oportet vt abluat ſaltem lachrymis mentis:
ſed ſatis durus eſt: cuiꝰ mentis dolorē oculi carnis
neq̄ūt declarare: ſꝫ ſciat ſe culpabilr durum: qui de
flet dāna tēporis vel mortem amici ⁊ dolorem pcti
nō oſtēdit in lachrymis: nō eſt itaq̄ꝫ vt q̄s ſe excuſet
nō habere fōtem lachrymaꝝ q̄ vnq̄ꝫ oſtēderit lachry
mis dolorē tempaliū: allegatᷣ de peni. diſtin. iij. ſunt
plures. Quod tractās beatꝰ Tho. xv. diſt. iiij. dicit
verum eſſe cum defectus lachrymarū prouenit ex
defectu doloris vt q̄ꝛ homo minꝰ dolet de pctō: ꝙ
de dāno tēporali ſecus ſi abundātia doloris lachry
mas exiccet ꝓpter cōcitatū dolorem vel ſi hō ſe cō
tinuerit vt corā ſolo deo doleat: vel ex duritia com-
plexiōis: vtputa dolor de tēporalibꝰ eſt magis ſenſi
bilis ⁊ ideo magis vicinus ad reſoluendū corpꝰ in la
chrymas. ⁊ Aug. lib. allegato tractās illud ꝓphe-
tie. Quacūq̄ꝫ hora ingemuerit ⁊c̄. adiecit inq̄t ꝓphe
ta ⁊ cōuerſus fuerit dixit cōuerſum nō verſum vi-
ta viuere. Verſū q̄dē puto q̄ dolet de crimīe. cōuer-
ſum qui dolet de oī eius quā expoſuim varietate
vertitᷣ a pctō: q̄ iā vult dimittere pctm̄. Cōuertitᷣ q̄
iā totꝰ ⁊ oīno vertitᷣ: q̄ iā penas nō timet ſed ad bo-
nū deū tendere feſtinat: q̄ cōuerſio ſi cōtingat in ex
tremis agenti vita viuet: ſed q̄ꝛ vix vel raro eſt tam
iuſta cōuerſio timendū eſt penitenti ſero hec ille. ⁊
certe pōt huius dari rō: q̄ꝛ eodem ca. Ezechie. j. dr.
Si iuſtus auerterit ſe a iuſtitia omnium ⁊c̄. q̄ ſolū
veritatem habꝫ de pfecta auerſione. Exilis nāq̄ꝫ vel
admodū remiſſa auerſio vel ſurreptitia nō ſtatī in
obliuione adducit omneꝫ iuſtitiā hoīs qua igitᷣ rōe
poſſet cōuerſum de qualibet etiā tenui cōuerſione
intelligi. Et Gratianꝰ exponens allegatū ꝟbū pro
phete. cōuerti inq̄t dicitᷣ q̄ oīno tā vertitᷣ: cuiꝰ vox ⁊
cognitio ita mortificationi deſudat pcti: ſicut priꝰ
ſeruierat iniquitati. de peñ. diſt. j. q̄s aliquādo: ⁊ hoc
voluiſſe videtᷣ ꝓpheta cū ait. Cōuertimini ad me in
toto corde veſtro in ieiunio ⁊ fletu ⁊ in plāctu dicit
dñs. Scindite corda veſta ⁊c̄. Ioā. ij. Item Ambr.
li. ij. de peni. Facilius inuenitᷣ q̄ inocētiā ſeruauerit
ꝙ q̄ cōgrue egerit penitentiā: ⁊ ꝓbās queēadmodū
opꝫ penitentē valde dolere ⁊ abnegare ſemetipſum
adducit ꝟbū chriſti. Si q̄s vult venire poſt me abne
get ſemetipm̄ ⁊ tollat crucem ſuam: ⁊ ſequatᷣ me.

Matthei. xvj. debet inquit penitēs imitari adoleſ-
centē quem fabule ferunt poſt amores meretricios
peregre profectum ⁊ abolito amore regreſſum poſt
ea veteri occurriſſe dilecte que vbi nō interpellatā
putauerit ſe non recognitam rurſus occurrēs dixe
rit ego ſum: reſponderit ille ſed ego nō ſum ego. vt
iam videlꝫ oēm peccati occaſionē efficaciter vitet ⁊
penitentie lamēta non deſerat q̄ etiā requiratᷣ ma
gnus dolor in ſuſcipiēte ſacramentum penitētie vi
detur idē Ambro. aſſerere in adhortatione ad peni-
tentiā cum dicit agentē in extremis ⁊ penitētiā cu
pientem aſſe curare nō audeo ne decipiā ⁊ tamen ſa
nam penitentiā petentē ſecurū dicit. Idem aptius
eſtruit Au. ſermone. xj. ad fratres in heremo. Gra-
uia inquit peccata grauiſſimis lamētis indigēt. O
monache punge oculū mentis vt lachryma prodeat
cōpūctioni ⁊ O cōpunctio ꝙ ſacra ⁊ mirabilis p̄di
caris tu ſpirituale lauachrum tu flagellum dei es ꝑ
quod deus mutatur tu ſtimulus ꝑ quē deus ad ho-
mines inclinatur tu ligamen ꝑ quod deus fortiter
aſtringitur. O ꝯpūctio ſācta ⁊ imaculata ſine qua
adultis nō valet baptiſmus: ſine qua ad iudiciū dñi
corpus ſuſcipitur: ſine qua infructuoſa eſt oīs ꝯfeſ
ſio ſine qua omnis ſatiſfactio inanis. O cōpunctio
lachrymarū o lachryma mentē purgās: intentionē
fecundans: confeſſionem irrigans: animam ſanctifi-
cans ꝓpter quod etiā felicē tabulā ⁊ vitalem poſt
ea eam appellat nauiculā. Et ad eoſdē ſermone. vij
E Compunctio eſt humilitas mētis cū lachrymis ex
recordatiōe pctōꝝ ⁊ timore iudicij: ex gemino fon
te cōpunctionis ſolent ꝓfluere lachryme vno dum
mens operum ſuorum mala cōſiderat altero dū de
ſiderio eterne vite ſuſpirat. ¶ Quatuor ſunt q̄bꝰ
cogitatio iuſti tedio ſalubri cōpungitᷣ: memoria pre
teritorū facinorū recordatio futurarum penarum
conſideratio ꝑegrinationis de vite huius miſeria ⁊
deſiderium ſupne patrie quatenus ꝙto citiꝰ valeat
ꝑuenire. Quādo ergo iſta ī corde hoīs fiunt ſignuꝫ
eſt tunc deum per gratiā eſſe preſentem Pſalm. lv.
Deus vitam meam annunciaui tibi poſuiſti lachry
mas meas in conſpectu tuo ſicut in promiſſione tua
⁊ Eerna. ca. j. libro de modo viuendi ad ſororem ſuā
Compunctio lachrymarum remiſſio eſt peccatorū
quia nūc peccata dimittūtur quādocū lachrymis
ad memoriam reducuntur. Compunctio ſpm̄ ſctū
reducit ad ſe quia cum ſpiritu ſancto mens viſitatᷣ
ſtatim homo peccata ſua plorat: ⁊ ibidem plura alia
idem confirmantia. ⁊ ca. xxvij. nihil peius eſt ꝙ cul-
pam cognoſcere nec deflere vt allegat yſidorum q̄ꝛ
miſeratio dei occulta eſt: ſine intermiſſione flere ne
ceſſe eſt: ⁊ ꝙ hec velit requiri etiam in cōfeſſione pꝫ
F ex fine capituli. ¶ Ex quibꝰ omnibus concludo ad
recte penitendum requiri diſplicentia de peccatis
preteritis ꝓpoſitum firmum cauendi in futurum:
⁊ tertio modo propoſitum cōfitēdi loco ⁊ tempore
opportunis ſeu debitis addo ad p̄dicta rōnē: pecca-
ti deletio in adulto requirit diſplicentiam diuine of
fenſe non p̄terite tantum ſed abſolute. Diſplicentia
rationalis affectus ſeu voluntatis eſt triſtitia q̄ ab
Auguſt. xiiij. de ciuitate dei cap. xv. deſcribitur diſ
ſenſio animi ab his rebus que nobis nolētibus acci-
derunt ergo oportet nolle dei offenſam quod domi
nus ſatis innuiſſe videtur cū remittēs pctā dice-
ret vade ⁊ iā amplius noli peccare: ⁊ certe ꝙ nō ſuf
ficiat propoſitum non peccandi cum voluntate ſuſ
cipiēdi ſacramētum aperte affirmat Augu. omnis
inquiens qui ſue voluntatis iam arbiter conſtitutꝰ
eſt: ſi veniat ad ſacramentum fidelium non poteſt in-
choare vitā nouā: ſi non eum peniteat vite veteris a
qua penitentia ſoli paruuli ſunt immunes: multo er
go fortius ſi veniat ad ſacramētum penitentie: etiā
quomodo poterit contritus dici: ſi nō ſimpliciter ad
deum cōuerſus amodo nolit ipſum offendere ad eū
nanq̄ꝫ ſolum reſpicit deus qui pauperculus eſt ſpū
contritus corde ⁊ tremens ſermones domini Eſaie
vltimo. ¶ Ad rationes ante oppoſitum ad primam G
reſpondeo. omnia ibi adducta ꝓbare ſolum: ſi totū
quod in ſe eſt fecerit homo confugiendo ad dominū
oſtium cordis ei aperiēdo ⁊c̄. deus illum neceſſario
recipit: nō aūt ſi ſegniter remiſſe ⁊ negligenter hoc
fecerit attentius vtiq̄ꝫ operam daturus ꝓ corporꝫ
ſanitate aut re vili bonorum fortune recuperanda.
¶ Ad ſecundam ſi ſacramentum penitentie ex ope H
operato confert primā gratiā auget in homine do-
lorem peccati vt qui propter imperfectionem attri
tio ſolū erat auctus virtute ſacramēti iā ſit contri-
tio. Nec mirum ꝙ poſſit augere ſeu actum intende-
re cum ponatur ab omnibus ſic habitum gratie ſeu
charitatis poſſe perficere. Quomodo etiam repel-
lēda ſit opinio Scoti ibi recitata patet ex dictis in
corpore queſtionis. ¶ Ad cōfirmationē de textibꝰ
iuris reſpondeo eccleſia dum opinionem ſequitur
vel preſumptioni innititur fallit ſepe ⁊ fallitur de
ſenten. excommuni. c. nobis. in capitulis autem alle
gatis innititᷣ p̄ſumptioni ꝙ talis ſalutis ſue memor
obicem alterius peccati non poſuerit ⁊ quicquid in
ſe fuerit ad ſalutem conſequendam facere non omi-
ſerit ſola autem expreſſa in capitulis illis certū eſt
non ſufficere homini ad ſalutem: ꝙ etiam remiſſus
motus cum deſiderio ſacramenti peccatum delere
nō poſſit efficaciter deduxi ſupra in corpore queſti
onis. Et quamuis in dicto capitulo dudum ſit alle
gatio partis ꝙ anime fuerint damnabiliter decepte
⁊ ita parum vel nihil probans in cap. tamen ſi quis
preſbyter. Et capi. agnouimus. xxvj: que. vj. Reus
animarum dicitur qui morienti penitentiā denegat
ſupponens ſolum ſacramenti deſiderium ſalutē nō
dare ſaltem in quolibet gradu ⁊ eſt in parte deciſa
nū allegatio partis. Q̄ acta additᷣ de onere ⁊ iugo
Chriſti fateor cum gloſa ibidem eſſe detrectātibꝰ.
ſed non dilatato iam corde viam domini currentibꝰ
⁊ ibidem concordās verbum allegatū cū illo Mat
thei. vij. Anguſta eſt via que ducit ad vitam ⁊ cete-
ra. dicit anguſta eſt quia non niſi anguſto initio inci
pitur: proceſſu vero temporis ineffabili dilectionis
dulcedine dilatatᷣ. ¶ Ad tertium reſpōdeo ꝙ vtiq̄ꝫ I
minima contritio ſufficit ſed nō minimus motꝰ diſ-
plicentie qui poteſt eſſe tam exiguus ꝙ de congruo
nō mereatur charitate formari ⁊ ita deficit a ratio
ne contritionis. ¶ Et ad confirmationem dico. Ali
ud eſt p̄cepto ſatiſfacere: aliud vero exercitio actꝰ
precepti gratiam ⁊ gloriā promereri. Cōtritio aūt
dicit motum meritorium glorie: ⁊ culpe delende ⁊
ita quāuis per minutam diſplicentiam ſatiſfaceret
forte precepto quo iubemur de peccato dolere nō
tñ ex hoc habetur quēlibet motū eſſe contritionē ⁊
delere culpas. Etiā modus extraneus illi q̄ p̄cipi
tur ſeu materie que ponitur ſub p̄cepto eſt circūſtā
tia ad quā p̄cepto tali nō obligamur vt magnitudo
affectꝰ cōparatiōe ad p̄ceptū quo iubemur credito
ribꝰ ſua dare vl̄ depoſitū reddere ſed aliq̄n̄ modꝰ eſt
ꝑs eiꝰ q̄ ponitᷣ ſub p̄cepto ⁊ ad illū moduꝫ: obligat

Universidad de Deusto Biblioteca

ipſum p̄ceptum vt patet de modo ex toto corde: ſeu
ſuper omnia diligēdi in precepto quo iubemur deū
diligere: ⁊ ſic in propoſito eſt de p̄cepto quo dñs mā
dat vt pctā noſtra lauemus ⁊ deleamus penitentia.
Hier. iiij. Laua a malitia cor tuū ⁊c̄. ¶ Effectualr
materie deciſio conſiſtit in tribus propoſitionibus.
Prima obligatio decimarū quoad verā quotā deci
me īducta eſt legis veteris diſpoſitiōe ⁊ morte chri
ſti extincta quā denuo innouauit vniuerſalis eccle-
ſia ſed nō debētur cū effectu niſi petantur. Secūda
cōſulēs aliqd cōtra legē dei temere peccat ꝗuis cō
ſiliū inſequēs excuſari interdū poſſit a pctō. Tertia
nō omīs diſplicētia pcti reponit hominē ad ſtatum
gratie: ſed q̄ humili ex corde ꝓcedens hoīem non at
tritum ſolum ſed contritum conſtituit.

¶ Argumentū Quodlibetarij.

ARguit Quodlibetarius cōtra tertiā cō
cluſionē ſic. Quibuſdā ꝑuā diſplicētiaꝫ
de pctīs hn̄tibꝰ deꝰ ꝯfert gratiā: ergo ⁊
oībꝰ ⁊ ꝑ cōſequēs q̄libet diſplicētia ⁊c̄.
Antecedens patet qꝛ qbuſdā infert deꝰ ſuā gratiā
quaſi coactis vt dicit glo. ad Roma. x. Multo ergo
fortius his qbꝰ pctm̄ aliqualiter diſplicet. Et con-
ſequētia tenet quia ſi equaliter diſpoſitoꝝ deus vni
cōfert gratiā ⁊ nō alteri: excepta via ſacramētorū
q̄ applicatiōi paſſionis Chriſti innititur videretꝛ ac
ceptor ꝑſonaꝝ. Et cōfirmatꝛ intētio ſeu argumētū
eſt circūſtātia actus nō trahēs in aliā ſpeciē vt ma-
nifeſtū eſt nulla aūt circūſtantia que ſpeciē nō mu-
tat pōt actus cōditionē in infinitū meliorē vel dete
riorē facere ergo ſi diſplicentia magna ꝓmeretur
pcti deletionē ⁊ gratiā: idē erit de quātūlibet ꝑua
diſplicētia ⁊ ita q̄libet videtꝛ reponere ad ſtatū gr̄e.
¶ Rn̄deo. Ad ꝓmā poſt Augu. lib. j. ſeu epiſtola ad
Simplicianū in gratuitis nō eſt ꝑſonarū acceptio.
Si eīm debitū originalis pcti deꝰ alicui remittat ē
gr̄e: ſi vero exigat eſt iuſtitie: ſed in his q̄ ex iuſtitia
debētur ſi vni paris cōditiōis fiat cōpēſatio meriti
⁊ alter ꝓtermittatꝛ hic eſt acceptio ꝑſonarū vt ſi que
meritis apud rē publicā vni tribuatꝛ ſtipēdiū laboꝝ
⁊ alteri negetꝛ laboris cōpenſatio in ꝓpoſito noſtro
cū deꝰ quaſi coactis īfert gratiā aut ad p̄ces alioꝝ
totū eſt gr̄e: ⁊ ita iuſte pōt ſine acceptiōis vitio vni
conferre altero pariū cōditionū penitꝰ ꝓtermiſſo.
¶ Ad cōfirmationē dico licet circūſtātia magnitu-
dinis ſeu quātitatꝫ in actu nō mutat ſpeciē nature:
bn̄ tn̄ ſpeciē moris vt in ſimili auferre vnicū granū
eſt eiuſdē ſpecie nature cū auferre mille milia ⁊ tn̄
ſcd̄m pellit charitatē ⁊ eſt furtū nō aūt ꝓmū ſimilr
diuturnitas actus ad tempꝰ quo homo deliberare
poſſet non mutat ſpeciem nature certū eſt tamē ſur
reptitiū odiū fratris ſolum eſſe veniale: vbi vero tē
pus ceſſerit quo deliberare potuiſſet redditꝛ morta-
le pctm̄ ⁊ eſt iā actus alius ſcd̄m ſpeciem moris puta
L deliberatꝰ ⁊ humanꝰ interꝓtatiue. Silr ex circūſtā
tia tempis puta mercari in die feſto eſt mortale. qd
alio tp̄e oīno eſt licitū. Aliter rn̄deo nō ītrādo dif
ficultatem vtrū actus meritoriꝰ ꝓprie dici poſſit
ſpē moꝝ differre a quolibꝫ nō meritorio ꝓbabile
eī ē velle ſubuenire paupi ꝓpter deū ſiue ex charita
te fiat ſiue nō ceteris oībꝰ paribus idē eſſe in ſpecie
moris ꝙ minor eſt falſa cū circūſtātia illa facit im
pleri vel tranſgredi p̄ceptū qd alias nō impleretꝛ vl
certe nō ꝓteriretꝛ ſeu violaretꝛ: vbi gr̄a neceſſitas fi-
dei vel parētū interdū reqrit feruentēꝫ ⁊ laborioſā
ſubuentionem quo caſu ſi qs fidei vel parentum ne-
ceſſitate remiſſe ⁊ tepide ſuccurreret non ſatiſface-
ret p̄cepto ſꝫ peccaret omiſſione zeli quem adhibere
tenetꝛ vbi. ſ. fide vel parentū neceſſitas nō ſufficient
releuaretꝛ: ⁊ ſimiliter eſt ſi ponat hoīem iā totū face
re qd in ſe eſt vbi aliter vel remiſſius agens nō totū
faceret in ꝓpoſito circunſtantia magnitudinis po-
nit hominē in ſtatu facientiū totū qd in ſe eſt ⁊ ita
facit de congruo mereri ⁊c̄. Etiā in caſu ꝑ remiſſū
dolorem vbi mortis ꝑiculū inſtat vl tempus neceſſi
tās ad ſcꝛorum ſuſceptionem non ſatiſfit precepto
diſponendi ſe ſufficienter ad gratiam.

¶ Prima queſtio ſine argumentis.

PRopter quod propheta ait. Pſal. lxviij. A
Obſcurentꝛ oculi eoꝝ ne videāt: ⁊ dorſū
eorū ſemꝑ incurua cū dicat Apoſto. j. ad
Corinth. vj. Maledici regnū dei nō poſ-
ſidebunt. ¶ Pro huius ſolutiōe ꝓm̄ tto
Maledicus dicitꝛ q̄ alteri malū imp̄catꝛ finem iuſtū
nō ꝓtendēs ob quē vcꝫ alꝛi liceat malū illud imp̄ca
ri ꝗꝗ nō inferre: tūc eīm in malo nō ſiſtitꝛ ſꝫ ꝑ malū
in bonū p̄cātis affectꝰ ꝓtenditꝛ: vn̄ Gre. tractās il-
lud Iob. xxxj. ſi gauiſus ſum ad ruinā eiꝰ q̄ me ode
rat ⁊ exultaui ꝙ inueniſſet eū malum nō ei dedi ad
peccādū guttur meū vt expeterē maledicens animā
eiꝰ ſic inq̄t plerūq; euenire ſolet vt nō amiſſa chari-
tate ⁊ inimici nos ruina letificet ⁊ rurſū eiꝰ gloria
ſine īuidie culpa ꝯtriſtet cū ⁊ ruente eo: quoſdā bn̄
erigi credimꝰ ꝓficiente illo pleroſq; iiuſte opprimi
formidamꝰ: qm̄ ſi de īīmici morte oīno gaudēdū nō
eſſet ꝓpheta nō diceret letabitꝛ iuſtꝰ cū viderit vīdi
ctā manꝰ ſuas lauabit in ſanguie pctōꝛis eadē aūt
rōne licet ei optare malū q̄ ⁊ gaudere cū acciderit:
vn̄ ⁊ alibi ꝓpheta imp̄cādo ait. Imple facies eorū
ignominia ⁊ q̄rēt nomē tuū dn̄e. Erubeſcāt ⁊ ꝯtur
bentꝛ in ſcl'm ſcli: ⁊ cōfūdātꝛ ⁊ ꝑeant. Pſalm. lxxxij.
Sed cū nulla iuſta poſſit eē rō aut finis debitꝰ alte
ri culpā imp̄cādi vl occaſionē ꝓximā impingēdi ad
pctm̄ ſed tenemur lege charitatis affectu ⁊ ope ꝓ-
ximos ſubleuare ne ruāt in culpā ac vbi caſuri fue
rit minꝰ deū offēdāt: mirꝝ videtꝛ quo pacto recte ꝓ-
cetꝛ ſctūs ꝓpheta obſcurētꝛ oculi eoꝝ ⁊c̄. Sed in ſcri
pturis ſacris cū talia legimꝰ q̄ ruinā ſonāt vl occa-
ſionē ꝓximā ad offēſā: nō p̄cātis voto ſed ꝓnūciātꝫ
affectu intelligēda forꝛe nos docēt ſācti quēadmo-
dū illud dn̄i ad ſpm̄ malignū poſteaq; ſe obtulit de
cepturū Achas: ⁊ fꝛe ſpm̄ mēdacij in ore omnium
prophetarum decipies ⁊ ꝓualebis egredere ⁊ fac
ita tertij Regum vltimo. Non deceptionem mēda-
cij iuſſit dominus ſed egreſſum ꝓnunciauit ⁊ futu-
rum euentum prout ſpiritus malignus obtulerat:
illud domini ad Iudam Ioannis. xiij. Quod facis
fac citius prenunciatiue exponitur ⁊ ꝑmiſſiue non
imperanter vel optatiue: ⁊ illud angeli ad Ioannē
Apocalip. vltimo. Ne ſignaueris id eſt occultauerꝫ B
verba prophetie libri huius tempus enim prope eſt
qui nocet noceat adhuc. ⁊ qui in ſordibus eſt ſordeſ
cat adhuc: ſic exponitur illud eiuſdem Pſalmi. Ap
pone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum ⁊ non
intrent in iuſtitiam tuam: In propoſito autem pre-
dixit quemadmodum oculis obſcuratis cōſequēs
ſit dorſum ſemper incuruari ad culpam: cum enim
cecipreeunt neceſſe eſt precipites ruant qui ſequū
tur: nihil enim tam eſt ad precipitandum de via mo
rum efficax: nihil ad abducendum in culpe fouc-
am tam opportunum et validum: nihil ad ſuffo-
diendum et eneruandum aptius quam ignorantie

cecitas hec eſt fex calicis domini de vino mero quā
ꝑditis ⁊ iam deſꝑatis pctōꝛibus ꝓpinat. ſpal. lxxiiij
verūtn̄ fex eius nō eſt exinanita bibēt omnes pec-
catores terre. Et recte inquā fex eſt quoniam alijs
ad inebriandum plus vigoris habet ⁊ ſolo fumo ra-
tionis lumē abducēs omne bonum extinguit: hinc
ſophie ꝓmo cōtra eos qui in fecibus ſuis demorātꝛ
dicit dn̄s. Tribulabo eos ⁊ ambulabunt vt ceci: qꝛ
dn̄o peccauerunt ⁊ effundetꝛ ſanguis eorū ſicut fu-
mus ⁊ corpora eorū ſicut ſtercora: ⁊ Eſa. xxix dicit
dn̄s. eo ꝙ appropiquat populꝰ iſte ore ſuo ⁊ labijs
ſuis glorificat me cor aūt eiꝰ longe eſt a me ⁊ timue
rūt me mādato hominū ⁊ doctrinis: ideo ecce addā
vt admirationē faciam populo huic miraculo grādi
⁊ ſtupēdo ꝑibit ſapiētia a ſapiētibꝰ ⁊ intellectꝰ pru
dētiū abſcōdetꝛ: quā penā cecitatis vniuerſa tandē
mala comitari idē ꝓpheta. v. c. ſuo teſtis eſt: propte-
rea inquit captiuus ductus eſt populus meus: qꝛ
C non habuit ſcientiam. Et nobiles eius interierūt fa
me ⁊ multitudo eiꝰ ſiti exaruit: ꝓpterea dilatauit ī
fernus animā ſuā ⁊ aperuit os ſuū abſq; vllo termi
no ⁊ deſcēdēt fortes eius ⁊ populꝰ ⁊ ſublimes glo-
rioſiq; eius ad eū ⁊ incuruabitꝛ hō ⁊ humiliabitꝛ vir
⁊ oculi ſublimiū deprimentꝛ: hinc nō ab re hoc ſūme
curauit eccleſia ne duces populi ſacerdotes a diui-
ne legis intētione auocarētꝛ: quarūlibet ſecularium
rerum ſollicitudine adeo vt apud altare in ſacerdo-
tum p̄cecū nominari vetuerit qui ſacerdotem ab
altaris miniſterijs ⁊ ſtudio legis auocando tutoreꝫ
vel curatorē nominauerit. lxxxviij. diſt. neq; apud al
tare ⁊. xxj. q. iij. Ciprianus hic tot iura a ſecularibꝰ
negocijs clericos ⁊ monachos arcent vt theologie
ſeu diuine ſcientie inſiſtāt excōmunicantꝛ quotquot
monachi aut ſacerdotes ad phiſicā aut leges audiē
das cōuolauerit niſi intra duorū mēſiū ſpaciū ab in
cepto deſtiterint ne clerici vel monachi ⁊c̄. ſuꝑ ſpe-
cula: ſed prohdolor iam impletꝛ ꝓphete vbum Cau-
pones tui miſcēt aquā vino qui preſumus eccleſijs
⁊ vt doctrine Chriſti vacemus pauperū ſuſtētamur
elecmoſynis nō totos damus nos vino diuini verbi
quo ſimplices potare habemus ſed ſanctis rebus ⁊
feruidis aqua miſcemus temporalis cupidinis. At
vtinā pro doctrina ſana nō inferremus exempli ꝑni
cieꝫ ſed hec miſſa facio ſatis eſt ſoluta q̄ſtio ſi oſten
derim nihil cōſequētiꝰ ꝗꝗ ꝙ cecitatem paſtorū qui
ſunt oculi comitetur (vt propheta pronunciat) in-
curuatio dorſi error videlicꝫ ⁊ culpabilis impactio
ſubditorum.

¶ Secūda queſtio ſine argumentis.

PRopter quod ad ſcripture ſacre lectio-
nē alios cohortantꝛ theologi cum melius
ſit veritatis viam nō agnoſcere quā poſt
agnitam retrorſum cōuerti a ſancto mā
dato: qꝛ ſcd̄m queſtionis partem apo.
Petrꝰ affirmauit ſecūde canonice. c. ij. ſimiliter Ia
cob. ij. ſciēti bonū ⁊ nō faciēti peccatum eſt illi. Et
Luce. xij. ſeruus ſciēs volūtatē domini ⁊ nō faciēs
plagis vapulabit multis qui aūt nō cognouit ⁊ fa-
cit digna plagis vapulabit paucis: cauſa ſubditꝛ qm̄
multū queritꝛ ab eo cui multum eſt cōmēdatū ꝓpter
ea ſatius videretꝛ hoibus veritatis notitiā nō inferre
⁊ ad ſacre lectionis ſtudiū eos minime cohortari qm̄
eīm aqua fauces exiccat qd adhuc opꝫ bibere vt dꝛ.
vij. ethi. qm̄ notitia veritatis deteriorē facit ⁊ culpam
aggrauat qd opꝫ diſcere ſed aliud longe eſt ſimplex
veritatis neſcientia aliud diſcende veritatis cōtētꝰ

vnde Ambro. tractās verbū Luce. allegatū multi in-
quit exiſtimātes ſe minꝰ vapulaturos ſi neſciāt qd
oꝑari debeāt auertūt ſe ne audiāt veritatē. Sed cū A
poſſent ſciētie ſi vellēt ſtudiū adhibere nō neſciētes
ſed cōtēptores iudicātur Et ſapiēs q̄ obturat au-
rē ſuā ne audiat legē oratio eius erit execrabilis ꝓ
uerbio. xxviij. q̄ eīm frōte petit vt deus eū exaudiat
quē in tm̄ deſpicit vt eius p̄cepta legere diſſimulet
⁊ certe ſi grauitas pctōꝝ cōtentus magnitudīe pē
ſāda ſit (vt cōcors eſt doctorū ſn̄ia) ⁊ grauius cōtē
nat q̄ regis p̄ceptū aduertere nō curat ꝗꝗ ſi cognitū
fragilitate q̄dā ꝓtereat regis mādatū manifeſtū eſt
grauius peccare eū q̄ nō tā magnifacit dn̄i legē vt
diſcere curet: ꝗꝗ ſi ex dei reuerētia īcorporatā ꝑ hu
mana fragilitate interdū ſciens ꝓtereat: quid de ſe
inquit Aug. cogitant ſerui: qui ita ꝓſumūt domini
p̄cepta contēnere vt nec ipſas inuitatorias literas
quibus ad regni beatitudinem eos inuitat: dignentꝛ
relegere adijciens ſi aliquis noſtrum procurator
ſuo in remotis agenti literas dirigeret ⁊ ille non ſo
lum nō impleret quod precipitur ſed etiā ipſa iuſſo
ria legere dedignaretur ⁊c̄. ſermone. lvj. ad fratres
in heremo. Hinc Matthei ⁊ luce. x. legitur qui vos
non receperit neq; audierit ſermones veſtros exeun
tes foras de domo vel ciuitate: excutite puluerē de
pedibus veſtris. Amen dico vobis tolerabilius erit
terre Sodomorū ⁊ Gomorreorum in die iudicij ꝗꝗ
ciuitati: multum ergo culpe cōditionē grauat nolu
iſſe dei vbū diſcere. Et quid ſtultius atq; magis ꝓ-
poſterū hominē exteriorē de limo terre formatum
multa ſollicitudine perficimus interiorem vero ho
minem ad dei imaginem factum vt vile mancipium
vbi dei fame ⁊ ſiti cruciari ꝑmittimus. Hoc ni fal-
lor propheta deplangit cū inquit percuſſus ſum vt
fenum ⁊ aruit cor meum quia oblitus ſum comede-
re panē meū. pſal. cj. Non eīm corporis panē oblitū
fuiſſe credibile eſt: quē corporis defectꝰ tm̄ eſurire
facit: ſed panem ſpiritus vbum ſcꝫ dei quo niſi refi
ciatur facile creſcit cōcupiſcētie ardor hominem ꝑ
cutit vt fenum ac totum humorem depellit quicqd
virtutis eſt ⁊ gratie. ¶ Quod etiā ſe exponat crimi- B
nibus ꝗꝗ multis ⁊ validis ſe obijciat peccatorū pro
cellis: q̄ defixos in terrā ſuās oculos mādata chri
ſti minime curat agnoſcere hinc perpēdere licet. Si
quis in acie poſitꝰ bellorum aut cū duello inuaditꝛ
nolit oculos leuare vt impetus ictum deflectat ne-
q; attēdat quēadmodū iacula preuiſa minus feriāt
aut ſi in tempeſtate nolit nauta reſpicere quam ad
partem nauem dirigens poſſit ſaluus euadere in via
autem morum non eſt nobis colluctatio aduerſus
carnē ⁊ ſanguinē ſed aduerſus principes ⁊ poteſta
tes ⁊ aduerſus mundi rectores tenebrarū harū cō
tra ſpiritualia nequitie in celeſtibꝰ ad ephe. vj. incō-
parabiliter ergo maius diſcrimē ſubit qui diuine le
gi non intēdēs mare peregrinationis noſtre tranſi-
re pſumpſerit. Opportune ergo ⁊ vtilitꝛ admodū ad
ſacre ſcripture lectionē alios cohortātur theologi
ne q̄n̄ iraſcatur dn̄s ⁊ pereāt de via iuſta ſi diſcipli-
nā nō apph̄ēderit ⁊ ꝓuaricatiōis oīm dei mādatoꝝ
rei ſint quoꝝ ſe temerādorū per cecitatē ignorātie
expoſuerit diſcrimini cū nō ab euētu culpa aut eiꝰ
grauitas iudicāda ſit ſed ab eo qd ꝑ ſe aut frequen-
ter ſequi natū eſt. Et hec ſub benigna oīm interꝓta
tiōe de ꝓpoſitarū q̄ſtionū deciſiōe dicta ſūt. Finis.
Dicta anno domini. 1495.
¶ Sequitur ſexta queſtio quodlibetica.

Universidad de Deusto Biblioteca

Reſponſurus ad queſtionem propoſitam: an tranſgreſſio humani precepti iuris vel hominis inducat mortale peccatum. Cum ſit ſtultum ante hiſtoriam effluere ⁊ in ipſa hiſtoria ſuccingi. Secundo Machabeorum ſecunde. Pretereo excuſationem mee inſufficientie ac ſub correctione ſancte ſedis apoſtolice atqꝫ omnium quorum intereſt deuiantes ad tramitem veritatis reducere quam breuiſſime tria inquiram. Primum an lex ſtatutum vel preceptum humanum obligat in foro conſcientie. Secundum ſuppoſito ꝙ ſic an eius tranſgreſſio inducit mortale peccatum. Tertium an cuiquam licet in ſuis defenſionibus ⁊ impetitionibus indifferenter qualibet iuſta lege vti. ¶ Et primo inducam media quibus probari videtur pars negatiua primi. Primo dicit Apoſtolus primo ad Thimotheū .j. Iuſto nō eſt lex poſita ſed non iuſtis ⁊ non ſubditis impijs ⁊ peccatoribus. Et ad Galathas quīto dicitur. Si ſpiritu ducimini non eſtis ſub lege. Tertio Urbanus papa qui lege priuata ducitur nulla ratio exigit vt publica lege conſtringatur .xix. queſtione ſecunda due ſunt leges: lex autem priuata vt ibi dicitur eſt que inſtinctu ſpiritusſancti ſcribitur in corde hominis. Quarto Auguſtin. ſermone de charitate reſpice inquit ad munera eccleſie ⁊ vniuerſis excellentius charitatis munus cognoſces que vt oleum non poteſt premi in imo ſed ſemper ſuperebullit dilige ⁊ fac quod vis. Quinto Matthei decimo ſeptimo dicitur. Liberi ſunt filij regni a preſtatione tributi ſed habens charitatem eſt filius dei. Ad Romanos octauo. Quicunqꝫ ſpiritu dei aguntur hi ſunt filij dei: non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis ⁊c̄. Ergo habens charitatem eſt liber a preſtatione tributi. ⁊ per conſequens etiam ab alijs legis ⁊ ſtatutorum obligationibus Sexto Anſelmi. primo. Cur deus homo capite quinto. ait. Per ſe redimere voluit deus hominem vt in priſtinam redigeret libertatem: ⁊ ſi homo ſubiectus eſſet non homini: ergo. Septimo quia Actuum decimo quinto dicitur. Quid tentatis deum imponere iugum ceruicibus diſcipulorum quod neqꝫ nos neqꝫ patres noſtri portare potuimus. Sed grauius multo eſt humanis preſumptionibus ſubiacere quã diuinis ordinationibus quas ſolas complexum eſt vetus teſtamentum vt vult Auguſtin⁹ ad inquiſitiones Ianuarij .xij. diſtin. omnia. Etiam cum in veteri lege ſolum fuerunt .6ii. precepta vt poſt Hebreos refert Lyra Pſalmo .xviij. ſuper eo verbo Delicta intelligit. Precepta humana innumera ſunt ⁊ fere infinita: ergo ⁊c̄. Octauo. Tranſgreſſio eius quod quis debet: ⁊ facere tenetur in foro conſcientie inducit peccatum. Sed peccatum deſcribitur ab Auguſtino libro de duabus animabus. quod eſt dictum vel factum vel conceptum contra legem eternam dei.

Cum igitur preceptum humanum vel lex humana: non ſit lex eterna dei ſequitur ꝙ eius preteritio ſeu tranſgreſſio non ſit peccatum ⁊ per conſequens ⁊c̄.

A ¶ Materiam huius articuli complectar duabus cōcluſionibus. Prima eſt lex iniqua ſiue p̄ceptum iniuſtum neminem obligat in foro conſciētie. Cōtingit autem legem eſſe iniuſtam vel quia contra deum eſt: puta ſi prohibet quod deus precipit aut certe iubet aut concedit qꝺ deus vetat. Exemplum Iuſtinianus conceſſit cauſa religionis conſummata coniugia debere diſſolui vt patet .xxvij. q. ij. ſunt qui dicunt. ⁊ per glo. x. diſtinc. c. lege imperatorum. cōtra aptam dei prohibitionē. Matthei. xix. Quos deus coniunxit homo non ſeparet. Et ergo textus in dicto. c. l. imperatorum. dicit imperiali lege non in omnibus controuerſijs vtendum ea de cauſa ꝙ inuenitur euangelice ⁊ apoſtolice doctrine nonnunqꝫ contraria. Item Celeſtinus papa olim deciderat idē iuris eſſe ſi alter fidelium labatur in hereſim ⁊ ſi alter infidelium conuertatur ad fidem: vt videlicet vtrobiqꝫ ſi fidelis contraxerit teneat ſm matrimonium in altero trium caſuum de quibus. c. quanto. de diuortijs. puta ſi infidelis nolit cohabitare vel nō ſine cōtumelia creatoris: vel vt fidelē pertrahat in mortale peccatum qui error apte contrarius eſt Apoſto. prime ad Corint. vij. Olim tamē inſertus erat cap. laudabilē. de conuerſione infidelium in antiqua cōpilatione vt dicto ca. quãto. Refert Hoſt. in verbo licet quidam predeceſſor. ¶ Itē plures Romani pōtifices iudicauerunt aliquando inter matrimonia per verba de preſenti cum duabus contracta quod conſummatū erat carnali copula alteriqꝫ ꝯis p̄iudicare: vt patet in. c. licet de ſponſa. duorum. ⁊ ꝙ error fuerit ex hoc patet quia Alexander terti⁹ cōſultationi reſpondendo dicit ſemper primum ꝑ verba de preſenti contractum tenere: licet quidam p̄deceſſores aliter aliquando iudicauerunt. Quando autē conſultationi reſpondet nihil noui iuris inducit ſꝫ quod prius erat declarat vt notat glo. in cap. conſultationi de tēpo. ordinan. Neqꝫ obſtat. c. fina. de ſpon. duorum. eo ꝙ mandat papa ep̄o Mutinē. vt in matrimonio de cetero contrahēdis obſeruet Romane eccleſie traditionē ex quo a contrario ſequi videť ꝙ in prius contractis ſeruari non debuit. Cum qꝛ vt communis omnium doctrina habet argumētum a cōtrario nō tenet cū ſeqretur abſon⁹ intellectus. Et quid certe abſurdius qꝫ vt conſuetudine induci potuerit ꝙ poſterius matrimoniū ꝓpter copule acceſſum primū rumpet cōtra naturalis ⁊ diuini iuris diſpoſitionē: ⁊ cōſuetudo nulla īducere poſſit aut potuerit vt matrimonium in tertio aut quarto gradu cōſanguineitatis ꝯtractū validū eſſet ⁊ teneret qꝺ tamē concorditer volūt canoniſte: ⁊ eſt. c. qꝺ ſup his de cōſanguineitate ⁊ affinitate. Tum ſcꝺo quia cōtrariū qꝺ inferri debet: nō repugnat p̄determinatꝫ puta ſi epiſcopus nō tenebatur hoc ſeruare cū effectu in pri⁹ cōtractis vt ea ſeperaret qꝛ propť ſcãdalum vt deduxi quodlibeto anni p̄cedētis: licet matrimonia que omnino nulla ſunt ſuſtinere ꝑ ca. quia circa de conſangui. ⁊ affinita. de quo etiam per glo. ⁊ doctores in ca. ſuper eo. de cognatione ſpirituali. Itē ſic Gratianus dicit illud Gregorij quod ꝓpoſuiſti .xxxij. q. vij. fuiſſe euangelice ⁊ apoſtolice doctrine contrariū de muliere q̄ infirmitate correpta reddere nequit coniugale debitum ⁊ maritus cum alia contrahit an vero campus iuris ab huiuſmodi erroribus ſufficienter hoc tempore expurgatus ſit videant iuriſte: mihi nil incertius ꝙ autē legi iniuſte hoc primo modo obedire non tenemur. Patet qꝛ obedire deo oportet magis quam hominibus. Actuum quinto. Idē. xi. q̄ſtio. iij. ca. non ſemp eſt malum non obedire cum nouem capitu. ſequētibus.

B ¶ Secundo mō cōtingit legē iniuſtam eſſe quia contra bonum humanū. Et hec tripliciter vel per defectum aucthoritatis in condente de quo in. ca. vt ãīarum de cōſtitutionibus lib. vj. Uel ex fine quia ſcꝫ ordinatur ad priuatum bonum rectoris ſeu p̄ſidētꝫ ⁊ non ad cōmunem vtilitatem. Uel tertio ex forma quia videlicet onera inequaliter non ſm propoſitionē geometricã impenūtur ſubiectis: ⁊ quolibet horum modorum lex fuerit iniuſta ⁊ iniqua nō ligat in foro cōſciētie vt dicit beat⁹ Tho. ꝑme ſcꝺe. q. xcvj arti. iiij. ⁊ eſt ratio quia vt dicit beat⁹ Aug. primo de libero arbi. c. ix. que iuſta nō fuerit nō eſt lex: qꝺ etiã probat ca. Erit aūt lex. iiij. diſt. Itē quarto de ciuitate. cap. iiij. dicit Augu. remota iuſticia q̄d ſūt aliud regna qꝫ magna latrocinia ⁊ paucis interpoſitis eleganter eſſ ⁊ veraciter Alexandro illi magno q̄dam cōprehēſus pirata quū eū interrogaret Alexander quid ſibi videretur vt mare haber et infeſtū: libera cōtumacia reſpōdit quid tibi vt orbē terrarum ſed quia ego illud exiguo nauigio facio latro vocor qꝛ tu magna claſſe imꝑator/ hic pirata ſm aliquos vocabatur Dyonides cuius r̄nſionē magis intelligibilr̄ ponit Aulus Gell⁹. Et habetur etiã in Policratico. li. iij. c. iiij. ⁊ eſaie. x. dr̄. ve q̄ cōdūt leges ĩi quas ⁊ ſcribētes iniuſtitias ſcripſerūt vt opprimerēt pauperes in iudicio ⁊ vim facerēt cauſe humiliū populi mei. Sed oppreſſione ⁊ vi nemo tenetur parere immo naturaliter cuilibet licet a ſe repellere niſi forte propter ſcandalum imminēs quo caſu teneť etiam homo iuri ſuo cedere iuxta illud Matthei. v qui angariauerit te mille paſſus vade cum illo ⁊ alia duo. Et qui tecum voluerit cōtēdere in iudicio ⁊c̄. vnde notant doctores poſt Bartholum. c. j. de cōſtitutionibus ꝙ licet fraudatur gabella q̄ iniuſte fuerit impoſita. ¶ Ex quo infero ꝙ iniuſte cōdēnatus ſm veritatem qꝫuis iuſte ſm allegata ⁊ probata nō tenetur in foro conſciētie ſoluere quia ſnīa ſuſtinetur ſola preſumptiōe iuſtitie vt notatur in lege Iulian⁹. ff. de condi. indebiti: ⁊ non inducit naturalem obligationem immo voluerūt Innocētius Hoſti. ⁊ poſt eos Panor. in. c. quia pleriqꝫ de immunitate eccl̄iarū ꝙ nec licet ſic cōdēnato ſponte ſoluere: qꝛ induceret victorē ad peccandum quod limitat Panor. niſi animum donãdi habuerit. Credo tamen ꝙ ſine animo donandi licite ſoluere poſſit tum ad redimendum vexationes quas veriſimiliter timet: tū ne contumaciter videatur ſententie nolle parere ⁊ ſubterfugia q̄rere: tū ēt ſi alius patus ſit recipere iniuſte priuſqꝫ iſte ſoluit nō coinq̄natur cōſenſu in peccatum niſi non ſoluendo eum correcturus eſſꝫ vl̄ caſu ſimili ſicut in ſoluente vſuras. ¶ Sed quid ſi iudex mãdet an teneatur parere reſpondeo ſicut non tenetur ſnīe obedire ita nec vocali mandato Unde Petrus de Palude. xxvij. diſtinction. iiij. ſnīarum tenet ꝙ maritus non tenetur ad mandatum iudicis vxori occulte adultere reddere debitum. argum. c. ſi quando de reſcriptis obedit enim mēti ⁊ ſi non verbis quoniam ſi iudex ſciret nequaqꝫ p̄cipet ⁊ maritus p̄iudicaret ſibi cognoſcēdo ex quo fieret bigamus idē. xxxv. diſtincti. iiij. tenet poſt Petrum de tharētaſia ꝙ pōt maritus propter occultum adulterium vxoris eam repellere a thoro: quia poteſt in defectum probationū ſibi ius dicere qꝫuis a domo non poſſit eam expellere propter ſcãdalū. ⁊ probo iſtud ſic omnes doctores concedūt ſi quis cōtraxerit cum ancilla credēs eam liberã: ad nulli⁹ mãdatum tenetur cū eadē (detecta vel cognita ſeruitute) contrahere infero: Ergo nec tenetur eidē ad quodcūqꝫ mandatum iudicis pēdēte etiã lite carnale debitum exoluere: cōſequētia tenet quia nō pōt illã quã ſcit vxorē ſuam non eſſe ſine peccato mortali cognoſcere niſi de nouo cum eadē matrimoniū cōtrahere velit. Nec releuat ſi velit ei cōmiſceri maritali effectu: quaſi ex primo conſēſu ⁊c̄. tanqꝫ illi cui mouetur q̄ſtio ſtatus q̄a ſcit eam nō eſſe ſuam cum ergo nolit eam ſuam facere: ſequitur ꝙ cognoſcēdo fornicať. Nec obſtat. c. laudabilē vt lite pēdēte nil ĩno. ⁊c̄. qꝛ ꝓcedit ſolū in foro iudicij quomodo ſcilꝫ ibi iudicari debeat ex quo pꝫ qꝫ manifeſte errauit Hoſti. de ꝯiugio ſeruo. §. fina. in ſumma dū tertiam opinionē (q̄ ceteris deterior multo eſt) amplectiť vcꝫ ꝙ etiam ſciēs ſeruitutē vxoris ꝓpter dubiū euētū licite poteſt reddere ⁊ exigere debitū ⁊c̄. Propť p̄dicta motus videtur Tho. dicere. xxxvj diſt. iij. in fi. ſi ex cauſa ꝓbabili dubitet vl̄ vehemenť p̄ſumat aut certe cognoſcat nō debet ei debitū reddere ēt eccleſia p̄cipiēte qꝛ vl̄ ſibi p̄iudiciū faceret vxorio affectu eã cognoſcēdo aut alias fornicať. Ex dicto correlario ꝯſtat queãdmodū alicui iuſte īferť aliq̄d qꝺ ipē iīuſte patiť vt patꝫ de conuicto ad reſtituēdum quod non abſtulit ꝑ legitimos teſtes tamē falſos. Similiter quidam in remotis partibus cōtraxit cū aliqua qua moriente contraxit cum alia quã poſtea deprehēdit cōiunctam prime ſcꝺo gradu cōſanguineitatis tūc iuſte excōmunicatur ſine culpa ¶ Sed dubium eſt de iniuſte excommunicato: An obligať in foro conſciētie alios vitare ⁊ alij ipſum quibus ſciētiam conſtiterit iniuſtam eſſe. Et videnť doctores cōiter dicere ꝙ ſic Tho. xviij. di. iiij. q. j. de excōmunicatione ar. iiij. de Palu. ⁊ Ricar. eadē diſtinc. iiij. Alexãder de Halis. lxxxij. q. iiij. partis mēbro vltimo niſi fuerit nulla per defectum auctoritatis in ꝓnūciante vel lata fuerit poſt appellationē legitime interpoſitam vel cōtineat intolerabilē errorē ꝑ cap. tuas de ſen. excom. ⁊. c. ſolet eodē titu. lib. vj. idem poſt multa decidiſſe videť Grati. xj. q. iij. capi. qui iuſtus eſt. §. hic ⁊ ſi ⁊c̄. Dicēs dum ſolo odio in aliquē lata eſt ſentētia excommunicationis nulla ſubexiſtēte cauſa iuſta ſiue pro quo lata fuerit ſiue fieri potuiſſet. De quo ſecūdo membro in. c. nō ſolū. §. cum ergo quamuis apud deum ligatus nō ſit ſentētie tamē parere debet ne ex ſuperbia ligetur qui prius ex puritate conſciētie abſolutus tenebatur. Idē innuere videtur dictum ca. ꝑ tuas. §. verum in alijs vbi pro cauſa quare in alijs excommunicatiōibus: niſi gratiam abſolutionis imploret audiri non debet ſubiungitur ne ſentētiam eccleſiaſticam contēnere videatur: ⁊ per hoc amplius ex ſuo contēptu ligeť ꝓ eodē eſt. ca. notandū in fi. xxiiij. q. iij. ¶ Sed D
cum ius diuinum non aliter p̄cipiat iniuſte excōicationi qꝫ ceteris oppreſſionibus legibus ⁊ preceptis iniuſtis obtēperari debere: imo facultatē dat excōicãdi nō ꝓ voluntate ⁊ libito ſꝫ ſolum pro mortali pctō ⁊ qꝺ aliť corrigi nō valet vt pꝫ Mat. xviij non video ꝙ in foro ꝯſciētie teneť hō excōicationē hmōi ſeruare niſi qꝫtū rō ſcandali qꝺ alias emergeret. vel magni boni qꝺ parēdo ſētētie eueniret. aut conſimilis extrinſeca circūſtãtia occurrēs iuxta legē charitatis exegerit. Nec eſt quo ad hoc differentia inť ſnīaꝫ excōicatiōis nullã ⁊ eã q̄ aliq̄ eſt ſed iniuſta qꝺ valde firmare videť ꝟbū Gelaſij ſi ſnīa iniuſta eſt tanto eam curare non debet: quanto apud

Universidad de Deusto Biblioteca

deum ⁊ eius eccleſiam neminem poteſt grauare ini-
qua ſentẽtia: ita ergo ab ea ſe nõ abſolui deſideret
qua ſe nullatenus ꝓſpici t obligatũ. xj. q. iij. cui eſt
illata ſñia. Pro iſto eſt qđ notat Antoni. tertia par
te titu. lxxiij. circa finem. Dum quis excommunica
tur propter cauſã iniquã puta quia nõ tradit librũ
ad voluntatem ſupioris excõmunicatio tenet: ſed cõ
ſules vt nõ obediat nõ icurrit: qꝛ licet in facto cõi
cet nõ tñ in crimie quia factũ licitũ eſt: qđ aũt glo-
ſa limitat textũ ad ſentẽtiã Dioſcori heretici diui-
natio eſt nec textus fundat ſup hereſi ſentẽtiantis
ſed ſup iniquitate ſẽtẽtiati. Ricar. xviij. diſt. iiij. ar.
iij. q. v. limitat de grauamine apud deum vel quãdo
intolerabilis erroꝛ exprimitur i cauſa ⁊ ſi eſt cauſa
iniuſta nõ tñ intolerabilis erroꝛ verbũ ſe nõ abſolui
deſideret ⁊c̃. intelligit quãtũ ad reatũ nõ quãtũ ad
ſui recõciliationẽ cuꝫ eccleſia militãte: qđ ꝓcedere
E intelligo ſi ſcãdalũ aut cõſimile qđ iminet ex nõ re-
cõciliatione. ¶ Dico ſecundo ꝙ iniuſte excõicatus
(loquoꝛ de iiuſta excõmunicatiõe ex pte cauſe) nõ
priuatur participio ſuffragioꝝ ecclĩe neqꝫ qđ ho-
mini cõpetit ex vi charitatis: neqꝫ qđ traditiõe intẽ
tiõis gñalis eccleſie volẽtis ſua merita ⁊c̃. Probo
dicit Augu. Si qs fideliũ iiuſte fueri tanathemati
zatꝰ potius ei oberit q̃ facit q̃ꝫ q̃ hãc patiꝛ iniuriã:
xj. q. iij. illud plane. Et ſm Hiero. qui nõ recto iu-
dicio foras mittitur ſi nõ ita egit: vt mereret exire
nihil lediꝛ: ex eo ꝙ nõ recto iudicio ab hominibꝰ vi-
deꝛ expulſus. xxiiij. q. iij. ſi quis nõ recto iudicio: vñ
dominꝰ Petrus de Palude. xviij. diſt. iiij. q. j. ar. j.
ponit hãc quartã cõcluſionẽ. Eccleſia cum ſciat ſe
poſſe errare: videꝛ nolle aliquem ledere iniuſte ꝓpꝛ
qđ ipſa nõ intẽdit excludere iiuſte excõmunicatos
a participio ſecundi modi: ⁊ ſic licet intẽdere cũ ce-
teris nõ excõmunicatꝭ ⁊ ꝓ excõicatis iiuſte imo qđ
ampliꝰ eſt eadẽ diſt. iiij. tenet iiuſte excõicatũ: ſi cõ-
fiteꝛ aſſequi bñficiũ abſolutiõis ⁊ eadẽ pctã denuo
nũ cõfitẽda eſſe: idẽ de participio ſuffragioꝝ eccle-
ſie tenet Ricar. xviij. diſt. iiij. arti. vij. q. ij. ⁊ Alexã.
de Halis quarta parte. q. lxxxij. mẽbro primo. ꝙ au
tẽ dicit Tho. xviij. diſt. primi. q. j. in fi. hoiem poſſe
iniuſte amittere. que ex parte noſtra ad gratiam dei
diſponũt ſicut patet de ſubtractione ṽbi doctrine:
⁊ ſimiliter facere in excõicatiõe iiuſta quo ad ſuffra
gia participãda reuerẽtia doctoris tãti ſalua: non
videꝛ verum qꝛ nõ ſuſtinet eccleſia quaſcũqꝫ ſñias
iniquas niſi p̃ſumptiõe iuſtitie nõ videꝛ: ergo tam
graui pena eos laq̃are velle quum p̃ſumptioni veri
F tas nõ rñdeat. Quãtũcũqꝫ eñ medicinalis diciꝛ ex
cõmunicatiõe. xxiiij. q. iij. corripiãtur. ¶ Ad rões
ꝓ oppoſito: ⁊ primo ad. §. hic ⁊ ſi. c. q̃ iuſtꝰ rñdeo eſt
ṽbũ Gratia. qđ ratione vel auctoritate nõ probaꝛ.
ideo illi ſtare non oportet vel dico ſimul: ⁊ ad. c. per
tuas. ꝙ cõ tẽnẽdo vtiqꝫ peccaret quia videretur an
ctoritatẽ ⁊ ordĩationem que a deo eſt ſpernere. Sꝫ
hoc nõ probat quin ſine cõtemptu extra caſum ſcã-
dali ⁊ alioꝛum que extrinſecus occurrentia poſſent
G hominem obligare poſſit p̃terire iniuſte excommu-
nicationis mandatum ſed de contemptu latius di-
cam in ſecundo articulo. ¶ Secunda concluſio eſt
lex iuſta preceptum iuſtuꝫ ſuperioꝛis laici vel eccle
ſiaſtici ligat in foro conſcientie ſed ad metas ſoluꝫ
rationis ſeu cauſe finalis que pretenditur. Prima
pars patet quia vt iure nature parentibus obedire
tenemur in re familiari: ita cuilibet ſupioꝛis in his
que ad ſuum officium ſpectãt vt ſent ire videꝛ Phi-
loſophus. ix. Ethicorum Innuens non in omnibꝰ
parentibus obedire oportere: ſed duci in bello me-
dico in egritudine neqꝫ idem eſt bonum virum eſſe ⁊
bonum ciuem: vt dicit Philoſophus. v. Ethicoꝝ.
vnde poſt Gerardum Oldonis nono Ethicorum:
tenet Buridanꝰ: Si princeps ciuile aliquid ſeu po
liticum iuſſerit puta vt pro republica tuenda filiꝰ
ad arma vadat pater vero contra. vt eat in agrum:
tenetur patris mandato preterito pricipi obedire.
Quod intelligo niſi altera in parte magnitudĩe ſeu
exceſſu refoꝛmet neceſſarij conditio honeſti vel debi
ti vt ibidem nono Ethicorum. Pro iſto eſt glo. xxij
q. v. de forma fidelitatis que tenet ꝙ pater tenetur
dominum iuuare contra filium: iuxta. l. feudi. ſub
titu. quemadmodum feudum amittatur dicentem
ꝙ vaſallus obligatus eſt filio tantum vinculo iura
menti: ⁊ facit lex minime. ff. de rele. ⁊ ſumpti. fu. in
eo ꝙ dicit premio afficiendum ſi filius patrem aut
pater filium occidiſſet ſine ſcelere: qua particula ſa
tis patet partem primam de eo videlicet qui ad pa-
triam delendam: liberos ⁊ parentes interficiendos
venerit. lugendum non eſſe intelligi debere: cum id
ſcelere tentauerit quod nihil facit contra predeter-
minata. Probo idem diuino iure ad Romanos. xiij. H
Neceſſitate ſubditi eſtote poteſtatibus ſublimiori-
bus: non ſolum propter iram ſed etiam propter cõ
ſciẽtiam: Ideo enim ⁊ tributa p̃ſtatis miniſtri enim
dei ſunt. Et infra reddite ergo oibꝰ debita cui tribu
tũ tributũ: cui vectigal vectigal: cui timoꝛẽ timoꝛẽ
cui honoꝛẽ honoꝛẽ: nemini quicq̃ꝫ debeatis niſi vt in
uicem diligatis: ⁊. j. Petri. ij. Subiecti eſtote oi hu
mane creature ſiue regi quaſi precellenti ſiue duci-
bus tãquã a deo miſſis ad vindictam malefactoꝛũ:
laudem vero bonoꝛum: quia ſic eſt voluntas dei vt
benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium
hominum ignorantiam. Secundam partem probo:
quia ceſſante cauſa finali ceſſare debet effectus ca.
poſt tranſlationem de renunciationibus. c. cum ceſ-
ſante: de appellationibus. c. generaliter. xvj. q. j. cuꝫ
ſimilibus: ratio nãqꝫ eſt non ſolum anima legis ſed
lex ipſa. C. de legibus. l. non dubium: ⁊. l. cum pater
§. dulciſſimis. ff. de legatis ſecundo: vbi eſt textus
ad literam ꝙ dictum generale reſtringitur ad ratio-
nem diſpoſitionis etiam contra tenorem verboꝛum:
legauit enim mulier omnia bona materna fratribus
ne cum auunculis ſuis quandam controuerſiam fi-
lius habeat quod generale ad ea ſolum bona reſtrin
gitur que communia cum fratribus habebat: quia
communitas parere ſolet controuerſiam: immo ⁊ ſi
lex tam vehementer pro cauſa preſumpſerit in omni
caſu vt probationem in cõtrarium non admittat: ni
hilominus ſi a parte rei veritas non correſpondeat:
lex ipſa ligat minime: vt patet in. c. is qui fidem. de
ſpõſa. ⁊ matrimo. Neqꝫ refert vtrum lex cauſam ex
primat vel probabili ratione ſeu indubitatis conie-
cturis colligi poterit. vt vult Panoꝛ. in. c. qꝛ pleri-
qꝫ. de imunitate eccleſiarum: poſt Cy. in. l. non dubi
um. C. de legibus. ⁊ Bal. in. l. maximum vicium. C.
de libe. preteritis. Iſtud euidenter probo tali ratio
ne. Si vinco vincentem te: multo foꝛtius vinco te. l.
de acceſſionibus. ff. de diuer. ⁊ tempa. preſcrip. vbi
dicitur qui me potioꝛ eſt cum te ſuperaturus ſim:
multo magis aduerſus te obtinere debet. Sed lex
dei que incomparabiliter humanam ſuperat vbi
cauſam non exprimit recipit huiuſmodi limitatio-
nem: Ergo ⁊ cetera. ¶ Minoꝛ patet de prece-

pto corripiendi fratrem. Matthei. xviij. cuius cau-
ſa eſt vtilitas ſpiritualis fratris vbi ergo minime fu
turum eſſe cõſtiterit nõ tenemur ad correptionem.
vnde Aug. ſi ſcirem tibi nõ ꝓdeſſe non te terrerem
non te admonerem. de penitẽtia diſtinc. vij. ſi quis ſe
cundo. Item. ij. ad Theſſalo. vlti. denunciamus vo-
bis fratres in nomine domini noſtri Ieſu chriſti vt
ſubtrahatis ⁊c̃. quod p̃ceptum limitamus ad ratio
nẽ preſcriptam: q̃ꝫtum. ſ. ad noſtram vel alioꝛũ cau-
telã aut fratris reductionẽ vtile fuerit ⁊ neceſſariũ
vnde multa opoꝛtet epyekem ⁊ verum equum attẽ
dere que lege minime comprehẽdi poſſũt: verbi gra
tia. c. q̃ꝫ q̃ꝫ de vſuris libro ſexto generaliꝛ ſtatuitur
neminẽ poſſe manifeſtum vſurarium ad cõfeſſionẽ
admittere niſi quãtũ ſue facultates ꝑmittunt ido-
nee cauerit de vſuris reſtituendis occurrit caſus: ſo
lus ſacerdos eſt preſẽs agonizante vſurario aut ⁊
ſi alij preſẽtes fuerint iudicio medici premorietur.
niſi accelerata fuerit abſolutio demiſſa cautiõe hic
ſi ſacerdos ad coꝛticẽ litere ꝓcedere voluerit neca-
toꝛ erit anime ſiue ſacramẽtali abſolutione decedẽ-
I tis: xxvj. q. vj. c. agnouimus ⁊. c. p̃cedẽti. limitandꝰ
eſt ergo textus niſi animarum obuiet ſaluti. ¶ Ex
hoc infero primo. ſi filio fami. mutuatum fuerit nõ
ob necẽ parẽtum vel aliud ſcelus non licet ei cõtra
mutuantẽ exceptione macedoniani ſe tueri: immo
nec in foro iudicij ſuffragaretur vt poſt Innocẽ. te
net Panoꝛ. ⁊ alij. c. qꝛ pleriqꝫ de immunitate eccle-
ſiarum. allegant ad hoc. l. tertiã. ff. eodẽ. de eo. ſ. qui
reputabatur communi opinione hominũ paterfa. ⁊
l. macedoniani. C. ad macedonianum cũ ſcilicet ad
eos vſus mutuum datum eſt quos patris pietas ve
riſimiliꝛ non recuſaſſet quibus caſibus exceptio ma
cedoniani filiumfa. nõ releuat quia ceſſat cauſa ob
quam mecedonianum conſtitutum eſt. Idem tenet
Ber. in extrauaganti ad reprimẽdum in verbo de-
nũciationẽ. licet Panormi. in dicto. c. quia pleriqꝫ
dicãt ipſum tenere ibidem contrarium. ¶ Secundo
K inferonõ obſtante nullitate contractus ob defectũ
ſolẽnitatum que de iure adhiberi debẽt poteſt quis
ſic adeptũ licite ſeruare in foro cõſciẽtie niſi fraus
vel deceptio interuenerit: ratio eſt quia ſolẽnitates
adinuẽte ſunt vt fraudibus ⁊ dolis obuiam iri poſ-
ſit vbi ergo fraus dolus vel deceptio nulla interue
rit diſpoſitio iuris ſup ſolẽnitatibus adhibẽdis ſer
uanda non eſt in foro conſciẽtie. hinc Innoc. in. c. ꝙ
ſicut de electione dicit ſi alias legitima iteruenerit
eoꝝ ad quos ſpectat electio q̃ ſcꝫ ſufficeret ad me-
tas iuris nature non obſtante nullitate ex defectu
ſolẽnitatum quas ius ſtatuit adhibẽdas eẽ: poteſt
tuto dignitatem ſeruare ſi fraus ⁊ dolus non inter
uenerit quod pro ſingulari dicit Panoꝛ. notandum
in. c. quia pleriqꝫ de immunitate eccleſiarum: qꝛ fa-
cit ad multa. Nec valet conſequẽtia talis electio iu
re irritari poteſt vel irritam declarat ⁊c̃. ergo nõ iu
ſte tenet quia vt bñ dicit Innocẽtiꝰ multi cõtratus
iuſtiſſimi irritari poſſunt bñficio reſtitutionis in in
tegrum ⁊ tamẽ contrahẽs iuſte tenet: ſi alium non
circũuenerit ex eodẽ capi. Panoꝛmitanꝰ tenet here
dẽ teneri in foro cõſciẽtie ad ſoluẽdum legata teſta
mẽti minꝰ ſolemnis ſi ſciuerit nullam fraudẽ inter
ueniſſe. Quod intelligo modo ei conſtet decedẽtem
recte teſtari voluiſſe. ¶ Tertio infero nemo obligaꝛ
L penam ſoluere priuſq̃ꝫ condẽnetur. Ratio quia pe-
ne infliguntur ⁊ exacerbãtur cũ multis graſſantibꝰ
opus eſt exemplo. l. Aut facta. ff. de penis vbi ergo
peccatũ occultũ fuerit ratio nõ habet locũ ⁊ ſi pu-
blicũ: poteſt efficacius multo occaſioni illi vel ſcãda
lo alioꝛum q̃ꝫ ꝑ pene exolutionẽ occurri de iſto vi-
detur textꝰ ad literam. ⁊ glo. ſingularis quã oĩes
ſequuntur. xij. q. ij. cap. fraternitas vbi dicit Greg.
Abſit vt eccleſia cũ augmẽto recipiat quod de ter-
renis rebꝰ videtur amittere ⁊ lucra dãnis querere.
limitat iſtud Panoꝛ. c. j. de cõſtitutionibus: niſi lex
penam imponat ipſo facto: vt cum bona cadũt in cõ
miſſum: iuxta notata. c. ij. de preſcrip. lib. vj. nõ enim
requiritur cõdẽnatio: vt vꝫ ſic per illam cõſtituaꝛ
reus pene vt ipſi dicunt: q̃uis requiratur criminis
declaratio ſi notoꝛiũ nõ fuerit añq̃ꝫ bona ipſa fiſcꝰ
apprehẽdere poterit ca. cũ ſm apoſtol. de hereticis
libro. vj. Et qꝛ partiũ cõuẽtus ſeu pactũ eq̃pollere
videtur cõdẽnationi iudicis: limitat illud Felinꝰ ⁊
eſt tertia limitatio ad dictã glo. de conſtitutionibꝰ
ca. primo ꝙ nõ ꝓcedit in pena ex cõuẽtione partiũ: ſꝫ
iſtud videtur minꝰ verũ: nõ eñ ipſo iure cuius bona
cadunt in commiſſu: mãdatur ei vt bona ipa tradat ad
manus fiſci. ſed ſufficit ſi illatã penã patiẽter ferat.
Pro iſto adduco textum ad literã. c. ſuam de penis
vbi caſus eſt poſtq̃ꝫ rectoꝛes q̃dã epiſcopo ſpoleta-
no cõdẽnati fuiſſẽt ad. xiiij. libꝛas ad certum termi
num exſoluendas ſub pena. xxx. libꝛarum in termi-
no manſiſſẽt obligati in. vij. lib. obtinuit epiſcopus
vigoꝛe cuiuſdã reſcripti eos in tota pena condemna
ri: mandat ſummus põtifex vt. vij. libꝛaꝝ ſolutione
cõtentus eos ſuper pena. xxx. lib. nõ moleſtet pre-
mittẽs: qꝛ te non decet in tñ pontificalis modeſtie
obliuiſci: vt inhoneſtis queſtubus anhelãdo deſide
res cum aliena iactura ditari: mãdamus ⁊c̃. quod ⁊
ſi doctoꝛes laboꝛẽt exponere ꝙ agere nõ potuit ad
totam penam: ſed ꝓ rata partis nõ ſolute: nõ expo-
ſitio ſed coꝛruptio eſt textus: qui mãdat epiſcopo
vt ſeptẽ libꝛaꝝ ſolutione ſit cõtẽtus: ⁊ nõ anhelet
queſtu inhoneſto cum alteriꝰ iactura ditari: Ergo
alij tuti ſunt ſaltẽ ante cõdẽnationem: ſicut in caſu
c. fraternitatꝭ: q̃ꝫ q̃ꝫ in foro iudicij etiã in caſu furti
⁊ fraudis cũ pena legibꝰ cõſtituta reſtituere veniã t
compellẽdi vt Grego. in regiſtro. c. viij. vꝫ ꝑuenit:
credo tamẽ ⁊ ſi queſtꝰ in penis exigẽdis ſit inhone-
ſtus ⁊ ea propter papa epiſcopo mandat non atten-
tare: ſi nihilominus petatur etiã vltra intereſſe eſt ꝑ
ti agenti adiudicanda ſiue ſpũalis ꝑſona fuerit ſiue
ſclãris vt i. d. c. ſuã. vult inno. ⁊ facit. c. dilecti de ar
bi. ⁊. c. conſtitutꝰ de penis. ¶ Circa hoc nota tñ. Si
crimẽ ꝓpter qđ bona ceciderit in cõmiſſum iuris oꝛ
dine ꝓbabile fuerit nõ põt ea alienare titulo onero
ſo. qꝛ cederet in ꝑuamẽ eoꝛũ cũ qbꝰ ꝯhit qñ. ſ. poſt
ab eis euicereꝛ niſi aliũde vel ex ꝯctu penes ſe reti-
neat vñ valoꝛẽ bonoꝝ poſſit cõpẽſare. dicit etiã cir-
ca hoc Paulꝰ in clemẽtina paſtoꝛalis de re iudica-
ta ꝙ filij nõ obſtãte crimĩe leſemaieſtatꝭ in pñe pñt
ſubtrahere ⁊ poſt nũq̃ꝫ reſtituere ſed hoc nõ aſſero.
¶ Quarto infero lꝫ hoi ꝓpꝛia auctoꝛitate rẽ ſuã vꝉ M
equalẽtẽ dũ ſine ſcãdalo ⁊ ſine turbatiõe fieri pote
rit recuperare ⁊ vbi cũ ſcãdalo etiã ꝑ vi aut alias re-
cupauerit nõ teneꝛ ob hoc i foro aĩe reſtituere. pria
ꝑs ptꝫ qꝛ ius hũanũ hoc ꝓhibet ne ſequaꝛ turbatio
aut ſcãdalũ cũ illi g ꝓſpectũ fuerit nihil fit illiciti
vt etiã vult Alexãder de halis in. iiij. pte. q. lxxxvj
mẽbro. j. ⁊ dñs Altiſſ. in materia reſti. q. v. idẽ fateꝛ
gl. in. c. ius gẽtiũ. j. diſt. vbi alias ꝑ viã iuris ſuũ ꝯſe
qui nõ poſſit: allegat. c. j. ⁊. ij. xxiij. q. j. et. §. ſi debito
rẽ. l. ait pretoꝛ. ff. de his que in fraudem creditoꝛũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

Et ſecunda pars patet quia.l.ſi quis in tantam.C.
vnde vi.⁊.l.ertat.ff.Quod metus cauſa.⁊.c.placu-
it.xvj.q.vj.Et cetera huiuſmodi humana iura non
priuant hominem ipſo facto dominio: ſed volũt pri-
uandum eſſe: vt notat glo.in dicta.l.ſi quis in tãtã.
C.⁊c̄.Et vbi ſic diſponerẽt quia penale eſſet: patet
ex ſupradictis. Quomodo ante ſententiam ſaltem
declaratoriam criminis tute ſeruare poſſit. Nec for
M te vnq̃ ſine ſpeciali mandato tenetur tradere: ſed ſi-
nere auferri. ¶ Ad rationes. Ad primam ⁊ ſecundã
reſpondeo ſm̄ Aug. Pſal.j.aliud eſt ſub lege eſſe
aliud in lege: qui eſt in lege ſm̄ legẽ agit: qui eſt ſub
lege ſecũdũ legem agitur: ille ergo liber eſt: hic ſer-
uus: per hoc ſoluens verbum Apoſtoli iuſto nõ eſt
lex poſita: vt ſit ſub lege quaſi timore inſtar bruti
actus ad opa leg. Hanc diſtinctionẽ notauit Apo-
ſtolus cum.j.ad corin.ix.diceret his qui ſub lege nõ
erant factus ſum quaſi ſub lege non eſſem: cum in
lege eſſem Chriſti. Etiam non dicit Apoſtolus iu-
ſtum lege non ligari: cuius vtiq̃ cõtrarium ad Ro
ma.xiij.⁊ pluribus alijs locis aſſerit: ſed iuſto hoc
eſt propter iuſtum non eſſe poſitã.⁊ ad Gala.v.Ad
literam loquitur de lege veteri quo ad ceremonia-
lia ⁊ iudicialia precepta cuius obligatio morte chri
O ſti extincta eſt. ¶ Ad tertiam rationem cum ductus
ſpiritusſancti ſit ſuperior omni lege. Nihil mirum
vbi legibꝰ aduerſatur: vt hoc caſu liceat humanas
leges preterire dei ſeu ſpiritusſancti licentia. Et ꝑ
idem reſpondeo ad quartam.ꝙ Auguſt.intendit di
lige ⁊ fac ꝙ vis ex dilectione ſeu vera charitate que
ad malum inclinare non poteſt ⁊ eo ipſo quo ad con-
trarium humane legis inclinat: illius preteritionez
P licentiat ſeu licitam facit. ¶ Ad quintam reſpõdet
Bonauentura.ſecundo ſententiarum.q.vlti.arti.j.
ꝙ hoc ſolum probet immunitatem a preſtãdo tribu
tum in Chriſto ⁊ eius perfectis imitatoribus q̃ vi-
delicet omnibus relictis pro Chriſto nudum Chri
ſtum nudi ſequuntur ⁊ ſic non habent qđ pſtẽt: ſeu
prebeant etiam textus ad literam loquitur de natu
ralibꝰ filijs regni qui a preſtatione tributi pro ſe ⁊
familia ſunt liberi. Chriſtus aũt erat filius ⁊ pater
regni ⁊c̄. ſed nec hoc arguit exemptionem filiorum
Q a legibus patris vel regni. ¶ Ad ſextam dico. Anſ.
loquitur de ea ſubiectione que vt redemptori debe
tur hanc ſibi ſolus deus ſeruare voluit. ¶ Ad ſepti
R mam ꝙ loquitur Petrus de onere vmbroſo ꝙ in fi
guram ⁊ vmbram eorum que Chriſto naſcenti futu
ra erant datum erat: onus autem legum ⁊ conſtitu-
tionum humanarum: non ſic in figuram datur: ſed
vt actus noſtros modificet: etiam probabilis igno-
rantia in tãta multitudine excuſat a culpa nec oẽs
humane leges cognite ligant ad culpam. ſed ad mu-
dã temporalẽ penã: ſed de his in ſecundo articulo.
S ¶ Ad octauam reſpondeo: licet lex humana non eſt
lex eterna: lex tamẽ eterna diſponit humanam legẽ
traſgrediendam non eſſe: ⁊ ita qui humane legi con-
trauenit eternam legem tranſgredi conuincitur hu
ius ſimile eſt conſcientia erronea non eſt lex eterna
ſed qui contra eam fecerit eternã trãſgreditur que
contra conſcientiam agere vetat ⁊ ergo peccat.

SEcundꝰ articulus. Utrũ trangreſſio le
gis iuſte ſeu p̄cepti humani inducit mor
tale peccatũ. ¶ Pro cuiꝰ clariori dedu-
ctione inducam primo media p̄gnãtiora
ꝓ pte affirmatiua. primo ſicut p̄uarica-
tores diuinaꝝ legũ ita cõtemptores eccleſiaſticaꝝ
conſuetudinum coercendi ſunt.xj.diſtin.in his reb
⁊ omnes ſanctiones apoſtolice accipiẽde ſunt tanq̃
ip̄ius Petri diuina voce firmate.ix.diſt.ſic omnes.
⁊ qui ſanctorum patrum ſtatuta que canonis nomi-
ne pretitulantur: nõ indifferenter recipit nec catho
licam ⁊ apoſtolicam fidẽ: nec ſancta quatuor euan-
gelia vtiliter ⁊ efficaciter ad effectum ſuum retine-
re vel credere probatur.xx.diſt.de libellis. Itẽ ca-
nones ſacri dictati ſunt inſtictu ſpiritusſancti ⁊ cõ
tra eos agere preter neceſſitatem. Unum eſt genus
blaſphemantium quia contra deum agit cuius nu-
tu ⁊ gratia ſancti canones editi ſunt.xxv.q.j.viola-
tores: ⁊ eadẽ cauſa ⁊ queſtione generaliter decerni-
tur vt execrandum anathema ſit ⁊ velut preuarica-
tor fidei catholice apud deum reus exiſtat quicũq̃
regum vel epiſcoporum ſeu potentum deinceps Ro
manus pontifex decretorum cenſuram in quocũq̃
crediderit vel permiſerit violandam. Item de maio
rita ⁊ obedient.c.ij.ſi quis veniat contra decretum
epiſcopi ab eccleſia abijciatur: quia in li.reg.legitur
q̃ non obedierit principi morte morietur: hec oĩa
euidenter probare videntur ꝙ tranſgreſſio inducit
mortale. Secundo ſic communicans excommunica-
to peccat mortaliter: ⁊ hoc ſolum ꝓpter preceptũ
eccleſie in contrarium. Ergo ⁊c. Antecedens pro-
bo: quia communicans ſcienter excommunicans ſci
enter excommunicato in caſu non conceſſo poteſt ⁊
debet ſm̄ preceptum apoſtolorum ſimili excommu
nicatione innodari.xj.q.j.ſicut apoſt oli cum tribus
cap.ſequẽtibus: ſed excommunicatio ſolum infligi
debet pro mortali eadem cauſa ⁊.q̃ſti.nemo. Ergo.
Confirmatur qr.c.ſacris.de his que vi metu ſue cau
ſa fiunt dicitur cum nullus ob quẽcunq̃ metũ cri-
men operari debeat mortale: excõmunicationis la-
be eum credimus inquinari qui ſcilicet ob quẽcũq̃
metum niſi vis preciſa ſeu coactio fuerit excommu
nicato communicauerit: ⁊ ca.ſignauit.de ſen.excõ.
clerici qui ſciẽter ⁊ ſponte communicauerint excõ
municato a papa in diuinis eadẽ ſnĩa inuoluuntur:
⁊ debet a Papa abſolui: ergo factum communica-
tionis ꝓpter eccleſie preceptum fuit illis mortale.
¶ Preterea qui ignorãtia timore an neceſſitate cu
iuſcũq̃ negocij maximi ⁊ maxime neceſſarij eorum
ſe conuictu ſalutatione oſculo aut oratione cõma-
culauerint minori penitentia ſocietatis noſtre par-
ticipationem ſortiuntur. Qui vero ſponte vel negli
genter inciderit ſub ea debent diſcipline coertione
ſuſcipi: vt ceteris metus incutiatur.vj.q.iij.c.ſi.er-
go preceptum eccleſie apud ſponte tranſgredientẽ:
inducit mortale peccatum. Et ne domeſtica teſtimo
nia attuliſſe videar. Et que de officina prelatorum
emerſerint adduco diuine legis auctoritatem. Lu-
ce.x. Qui vos ſpernit me ſpernit. Et ad Romañ.j.
Apoſtolus mortaliter peccantibus cõnumerat pa-
rentibus inobedientes. Idem autem immo fortius
videtur de inobedientia ſuperioris: ergo ⁊c̄.⁊ ibidẽ
cap̄.xiij.ex intentione probat prelatis ex conſcien-
tia obedire oportere: qr oĩs poteſtas a deo eſt. Et q̃
a deo ſunt ordinata ſunt. Itaque qui poteſtati re-
ſiſtit: dei ordinationi reſiſtit. qui autem reſiſtũt ip̄i
ſibi damnationem acquirunt. damnatio autẽ ſolum
infertur pro mortali. Itẽ Deutero.xvij. Qui ſup-
bierit nolens obedire ſacerdotis imperio morte mo
riatur ⁊ auferet malum de medio Iſrael cunctuſ-
que populus audiens timebit: vt nullus deinceps
intumeſcat ſuperbia: ergo tranſgreſſio p̄cepti hu-

mani legis vel hominis inducit mortale pctm̃ ⁊c̄.
¶ Ad oppoſitum videtur ꝙ nulla tranſgreſſio hu-
mani precepti legis vel hominis inducit mortale vt
huiuſmodi ſine concurſu videlicet diuini mandati.
Probo Matthei.xix. Chriſtus interrogatus: qđ
ad eternã vitam poſſidẽdam neceſſarium ſit. Reſpõ
dit. Si vis ad vitã ingredi ſerua mãdata: ⁊ que man
data exponens. ſed ſola commemorat precepta deca
logi: ⁊ hoc vnũ: diliges ꝓximũ tuũ ſicut teip̄m ⁊c̄.
Cum ergo nullo eorum iubeamur ſuperioribꝰ obe
dientiam preſtare ſequitur propoſitum. Preterea
Saluator Matthei.vij.concludens ſermonẽ quem
in mõte habuit ad diſcipulos dicit. Omnis ergo q̃
audit verba mea hec ⁊ facit ea: ſimilis erit viro ſapiẽ
ti qui edificauit domum ſuam ſupra petram: ⁊ de-
ſcendit pluuia venerunt flumina ⁊ flauerunt venti:
⁊ irruerunt in domum illam ⁊ non cecidit: fundata
enim erat ſupra firmam petram. Ex quo verbo ſal-
uatoris concludit Augu.in lib.de ſermone domini
in monte ad principium dicens verba mea hec: Satz
(inquit) vt arbitror: ſignificauit hec verba que in
monte loquutus eſt: tam perfecte inſtruere vitam
eorum qui voluerint ſm̄ ea viuere. Ut merito com
parẽtur edificãti ſupra petram: ſupra petram autẽ
dixit: vt appareat iſtum ſermonem omnibus prece-
ptis quibus humana vita informatur eſſe ꝑfectum
nullam autẽ mentionẽ facit de humanis preceptis
aut traditionibꝰ.ergo. Pro quo eſt illud Deutero.
iiij. Non addetis ad verbum qđ vobis loquar: neq̃
auferetis. Ex eo ſimiliter prouer.xxx. Oĩs ſm̄o
dei ignitus clipeus eſt omnibus ſperãtibus in ſe: ne
addas quicq̃ verbis illius inueniariſq̃ mẽdax. Uñ
Cancellarius Pariſieñ.doctor egregius ope lecti
onum: qđ ceteris omnes añferunt lectione quarta
pro gñali concluſione tradit: ꝙ ſolus deus poteſt da
re p̄cepta ſub pena mortis eterne ob duas cauſas.
Prima quia ſolus illam infligere poteſt. Secunda
quia peccatum eſt dictum vel factum vl' concupitũ
contra legem eternam dei infert primo: nullam na-
turalis legis vel humane tranſgreſſionem vt huiuſ
modi eẽ mortale peccatum: quia neq̃ homo neq̃ na
tura illam inferre põt. Quarto ꝙ omiſſio horarum
canonicarum: trãſgreſſio ieiuniorũ ecclie ⁊ gñaliter
omnium regularum ſtatutorum ⁊ canonum nũquã
eſt mortale: niſi quantum legi diuine p̄ceptum diſſo
nans inuenitur. Et quinto correlario docet non va-
lere conſequẽtiam: trãſgrediẽs peccat mortaliter:
Ergo tranſgreſſio humani precepti vt huiuſmodi
eſt mortale peccatum. Si enim medicus egro denũ
ciet niſi triduo abſtinuerit a vino pro certo morie-
tur: ſi contra fecerit egrotus mortaliter peccat: nõ
quia medici p̄ceptum tranſgreditur: ſed quia ſui ho
micida eſt. Et ſexto ſi lex aliqua humana concludi
non poſſit ex diuina lege: niſi coaſſumpta propoſitio
ne vel conſequẽtia diuine legi imptinẽti conſequẽ-
ter impertinẽs eſt an eius tranſgreſſio ſit mortalis:
ꝙ etiam prelatis oppoſitum aſſerẽtibus per Theo
logos in faciem reſiſti debeat: quia non recte ambu
lant ad veritatem Euangelij: ⁊ correlario.x.aucto-
ritates gñales. Qui vos ſpernit me ſpernit.⁊c̄. Hu
iuſmodi dicit procedere quando poteſtate non abu
tuntur. Et diuino iuri ſufficienter innitũtur neq̃
aliud inquit poſſunt ſanctorum vel canonum aucto
ritates probare: quia ſicut non ad fidem ita nec ad
legem p̄ceptiuam dei prelatus quicq̃ adijcere po-
teſt: ꝙ vim prius de fide aut preceptiua lege nõ fue-
rit ⁊ correlario.xiij. Nõ plus habẽt in poteſtate p-
lati eccleſie ligare ſubditos ad aliqua non contẽta
in regula euangelica ab eis proteſtata: q̃ nec abbas
obligare religioſos vltra regularem profeſſionem:
⁊ ꝙ ille non poſſit eſt concors omnium ſententia: er
go videtur ⁊c̄. ¶ In hac queſtione duo ſunt errores A
extremi: ⁊ ſi hereſes non ſint nihil tamẽ hereſi vici-
nius. Primus ꝙ nulla lex naturalis vel humana ni
ſi cum diuina lege coincidat obligare poteſt ad pe-
nam eternam: qui facile confutatur. Nam Apoſto-
lus ad Romañ.j. De gẽtibus ad ſolam nature legẽ
obligatis inter cetera mortalia connumeratur pa-
rẽtibus inobediẽtes ſubiungẽs finaliter qui cum
iuſtitiam dei cognouiſſẽt non intellexerant quoniã
qui talia agunt digni ſunt morte non ſolum qui fa-
ciunt ſed ⁊ qui conſentiunt faciẽtibus. Et ne ſim-
plicibus hoc videatur elidi poſſe: quia ad conſimile
q̃uis non gẽtes iudeos tamẽ obligat lex diuina: ad
duco Apoſtolum ad Roma.vij. Ex intentione de-
ducentem ꝙ ante legem peccatum mortuum erat:
⁊ reuixiſſe adueniẽte mandato: ⁊ mandatum quod
erat ad vitam factum eſſe ad mortẽ ⁊ peccatum. vt
appareret peccatum per bonum: videlicet ꝑ manda
tum operatum eſſe mortem ita videlicz ꝙ ante legẽ
erant: ſed non apparebant mortalia peccata concu-
piſcere rẽ vel vxorem proximi: ⁊ ſic de alijs. Et hoc
ſola lege nature: vt literalit illum paſſum exponũt
ſancti Auguſt.lib.j.ad Simplicianum. Ambro. in
epiſtola ad Roma. vnde ſtultiſſimum eſt ⁊ hereticũ
dicere ꝙ mãdata (excepto quod dicitur de ſabbato
quo ad tẽporis ſpecificationem) ꝑ datam legẽ vim
obtinuerunt obligandi ad mortale ⁊ ante legem da
tam non obligauerint ad penam eternam. ¶ Error
ſecũdus in altero extremo ꝙ omnis lex legitime cõ B
ſtituta maxime ſi canonica fuerit aut per canonem
confirmata: obligat ad mortale per iura ⁊ auctori-
tates allegatas. Et hic certe nõ minus eſt peſtifer
ſed plus veneni habet: multe enim ſunt leges natu-
re que de ꝑ ſe ſolum ligant ad veniale peccatum: vt
lex de non mẽtiendo que etiam in diuinis literis tã
dẽ expreſſa eſt. Leuitici decimo nono. Non mẽtiemi
ni neq̃ decipiet ⁊c̄. Et lex de non ociando. de qua
Matthei.xij. Omne verbum otioſum quodcũq̃ lo
quuti fuerunt homines reddẽt de eo rationẽ in die
iudicij. ⁊ certe omne peccatum diuine legis p̄uari-
catio eſt. Pſal.cxviij. Preuaricãtes reputaui oẽs
peccatores terre: ⁊ quod rigoroſius multo eſt: volu
it beatus Bern.libro de diſpẽſatione ⁊ precepto.
Omne peccatum diuini precepti preuaricationem
eſſe: ſed extẽſe vtitur verbo precepti: nõ prout in.c.
exit.de v̄borum ſignifica.⁊ cle.exiui.eodẽ titu. Ho
ſtieñ.paulo moderatius opinatus in ſumma de ſen-
tẽ.excommunicati. verſicu.neceſſe.§. ſed nũquid cõ
municans. Qr tranſgreſſio legis humane ſit venia-
lis: ſed precepti hominis mortalis. quia mitius agi-
tur cum lege q̃ cũ miniſtro legis: iuxta.l.celſus.ff.
de arbitris cũ ſimilibꝰ: ⁊ dicit.ca.ſacris de his que
vj.⁊c̄. Intelligi de excommunicato cum ſibi parti-
cipãtibꝰ: ⁊ ſic contra preceptum hominis. quod ꝓ-
bat: quia eſt pars.c.ſacris.de ſentẽ.excommuni. qđ
loquitur de ſic excommunicato: principalis dicti aſ
ſignat Hoſti. hanc cauſam quia communicans ex-
communicato etiam cum participantibus non põt
propterea excommunicari maiori excommuncatio-
ne: niſi prius fuerit legitime: immo ſpecialiter ⁊ no-
minatim monitus.c.ſtatuimus.⁊.c.cõſtitutionem.

Universidad de Deusto Biblioteca

de ſentē.excommuni.lib.vj. Ergo añ monitionē cō
municans que habet vim precepti hominis non pec-
cat mortaliter:alias poſſet pro illo excommunicari
¶ Dominus Joan. Andr.poſt multa dicit commu-
nicātem cum excommunicato ſolum peccare venia-
C liter niſi in ſex caſibus. ¶ Primus ſi in contēptum
clauium communicet. Secundus ſi in contemptum
ſuperioris contra eius preceptum. Tertius ſi in di
uinis argumēto.c.ſignificauit de ſent.excommuni.
Quartus ſi in crimine propter qđ eſt excommuni-
catus.c.ſi concubine.⁊ ca.nuꝑ de ſente.excommu.
Quintus ſi eſt excommunicatus cum participanti
bus.c.ſtatuimus.⁊ ca.conſtitutionē de ſent.excom.
lib.vj.Sextus cum communio eſt nimis frequens:
xxv.diſti.§.criminis appellatione. Panor.dicto.c.
ſacris recedit ab eius opinione. Et dicit ꝑ eam eua
D cuari effectum excommunicationis ⁊c̄. ¶ Pro hu-
ius deciſione pono hanc vnicam cōcluſione. Legis
humane ſtatutarie tranſgreſſio vt ꝑceptiue morta-
lis eſt ſi fiat ex contēptu ſine conteptu vero: inter-
dum venialis eſt aliquando mortalis interdum pro
occurrētium cicūſtantiarum varietate nulla culpa
de prima parte cōcluſionis concordāt omnes docto
res verbo ſed certe in qua ſignificatione verbi con-
tēptus magna eſt apud doctores diſcrepantia ⁊ di-
uerſitas.domini iuriſperiti intelligunt hominē con-
temnere quando paſſim ⁊ frequēter tranſgreditur.
⁊ ſic quaſi negligendo ⁊ non curando ꝑceptum ip̄m
contēnere videtur: hoc notat Joan. Andr.quum in
ſexto modo communionis cum excommunicato di-
cit eam mortalem eſſe:ſi nimis frequēs fuerit ⁊ Ho
ſti.paſſu allegato dicit communicantē excommuni-
cato ante monitionem excommunicari non poſſe ni-
ſi in contemptum vel nimis frequēter. Et ita repe
ries ceteros plurimos ſaltē iuriſtarum opinatos:
ꝙ frequētia actus inducit contemptum ⁊ mortale
peccatum:pro quo allegant verbum Augu. Ebrie
tas ſi aſſidua fuerit inter mortalia deputatur.xxv.
diſt.vnum orarium.§.criminis appellatione. Et ibi
Gratianus. Multa ex deliberatione procedūt que
niſi ſepius reiterata ⁊ in conſuetudine deducta fue
rint q̄uis grauēt poſt mortem non tamē eternalit̄
ꝑdunt. Et videtur fundari in verbo alio Auguſti.
ibi allegato. homilia.xxiiij. Nulum pctm̄ eſt adeo
veniale quod nō fiat criminale dū placet: ſi vero diſ
plicet nullum iudicatur: Sed certe longe a vero eſt
⁊ error ꝑniciosiſſimus ꝙ ſola frequentia inducit ⁊
facit mortale qđ de ſe veniale eſt:minuta enim pec-
cata ſine quibus hec vita non ducitur plurimum ex
conſuetudine fiunt vt iocoſe aut officioſe mētiri ⁊
alia īnumera de quibus Aug. ſpecificat. Quoties
aliq̄s plꝰ ſumit in potu aut cibo q̄ neceſſe eſt ad mi
nuta pctā nouerit ꝑtinere.quoties plꝰ loquit̄ q̄ ne
ceſſe eſt plꝰ tacet q̄ expedit:paupes īportune petē-
tes exaſpat quoties vxorē ſuam excepto filiorū de
ſiderio cognouerit. Quod intelligo carnale cōmer-
cium petēdo:vbi cauſa fornicationis vitande nō re
leuat que omnia conſtat ſolum venialia manere: q̄-
tūcunq̄ in conſuetudinem deducta fuerint ꝙ autē
dicit Auguſti. Ebrietas ſi aſſidua fuerit ⁊c̄.non in
tēdit ꝙ aſſiduitas inducat mortale propter ſolam
frequētiam actus. ſed quia eſſe non poteſt quin is
qui aſſidue inebriatur ſciens ⁊ volens aliquando
ebrietatem incurrat quod eſt peccatum mortale q̄r
frequēter expertus eſt vim vini ⁊ ſuam facilitatē ad
ebrietatem:vt recte dicit Tho.ſcđa ſcđe.q.l.arti.ij
ad primū. Et ſi ita intelligat Gratianus dictū ſuū
q̄dam ſcꝫ ignoranter facta ſunt venialia que dedu
cta in conſuetudinem (quia tunc ſciēter fiunt) ſūt
mortalia vera eſt eius ſentētia. Sed nihil ad propo
ſitum iuriſtarum qui volunt communionē etiā ſciē-
ter cum excommunicato habitam eſſe veniale pecca
tum:ſed frequētiam ſine pluri adducere mortale ꝙ
etiam dicit nullum peccatum adeo veniale eſt ⁊c̄.ex
ponit beatus Tho.ij.diſtin.iiij.ſentētiarum.q.vlti.
(quia non q̄libet complacentia venialis conſtituit
mortale) de illa complacētia que ad fruitionem ſpe
ctat:in qua ſſcđm Auguſt.conſiſtit omnis animi ꝑ-
ſeueritas. Gerſon vero in lib.regularum ſeu cōclu-
ſionum moralium exponit de veniali ex circunſtan-
tia puta propter ſurreptionē vel inaduertētiam qđ
ex gñe eſt mortale: vt eſt ſurreptia ira vel odium in
fratrē hoc enim dum placet exuit cicunſtantiam al-
leuiantē: ratione cuius veniale erat aut dicit dum
placet in ratione peccati quod eſt diabolice obſtina
tionis ⁊ pertinacie:⁊c̄. Ad vidēdum ergo cum diui E
ne legis tractatibus qua ſignificatione contēptus
humane legis vniuerſaliter inducit mortale pecca-
tum. ꝑmitto ſecundum dominum Altiſſidoren. in
ſecunda parte ſumme ꝙ contēnere quatuor modis
ſumitur. Primo modo eſt appreciari rē minus iu-
ſto.ſ.non tanti eſtimare quantum valet recto iudi-
cio. Et hoc modo ſumitur Matthei.vj.cum dicitur
aut vnum ſuſtinebit ⁊ alterum contēnet. ſecundo
modo idem eſt quod rē negligere ⁊ eam non curare
dum ſcilicꝫ ſine freno tēperantie curritur per cam-
pos licētie. Tertio modo idē eſt quod aſpernari ⁊ in
dignari rei tanquā vili. Quarto idē eſt quod volun
tas mala qua a deo quis ſe auertit ⁊ quaſi terga ei
vertit:hoc quarto modo dicit intelligere Ambroſi.
cum dicit. Omne peccatum eſſe ex contēptu. Tunc
dico ꝙ ſolus contēptus tertio modo vniuerſaliter
⁊ in omnibus adducit mortale peccatum ſiue ſit le
gis humane ſiue ꝑcepti. Unde beatus Thomas ſe-
cunda ſcđe.q.clxxxvj.articu.ix. Arguit contēptus
inducit mortale:ſed ſi frequēter aliquid facit quod
debet non facere videtur ex contēptu peccare.ergo
peccat mortaliter. Reſpondet tunc quis trāſgredi
tur ex contēptu quando renuit ſubijci ordinationi
regule vel legis ⁊ ex hoc procedit ad faciēdum con-
tra legē vel regulam: quando autē econtrario pro-
pter aliquam particularē cauſā puta cōcupiſcētiā
vel iram inducitur aliquid facere contra regulam
non facit:facit ex contēptu: quamuis illud frequē
ter faciat ipſa tamē frequētia diſponit ad cōtēptū
iuxta illud Prouer.xviij. Impius cū in profundū
peccatorum venerit contēnit. Idē determinat Ger
ſon quinta lectione de vita ſpirituali anime pulchre
adijciēs quomodo aliud eſt contemnētem facere ⁊
aliud ex contēptu:ex verbo Philoſophi.iij. Ethi-
corū dicētis. Quod aliud eſt ignorātē aliquid face-
re:⁊ aliud ex ignorantia. Itē patet iſtud exēplarit̄
de trāſgreſſione ꝓhibitionis mētiēdi.ſi ex cōtēptu
fiat primo ſecundo vel quarto non eſt mortale ſi tā
tum officioſum vel iocoſum mendacium quis dixe-
rit:ſi vero tertio modo abſq̄ dubio mortale pctm̄
eſt. ¶ Quo ad ſecundam partē concluſionis probo
primo ꝙ ſuperior poteſt nos obligare ad penā eter
nam ex cauſa ſine concurſu diuini precepti vel ꝓhi-
bitiōis ſuꝑ eodē:quia non minor eſt auctoritas pri
cipis ſeu ſuperioris ad obligādum ſubiectos q̄ pa-
rētum ad obligādum filios ſuos ſed parentes hoc

poſſunt ergo ⁊c̄. Maior patet quia conſimili prece
pto mandatur filijs vt parentibus obediant: ⁊ ſer-
uis vt dominis ſuis:ac ſubiectis vt principibus ſeu
ſuperioribus ⁊ prelatis pareant. Et minor proba-
tur:quia inobediētia ad parētes eſt diſtinctum pec-
catum mortale: vt patet ad Roma.j. Etiam inobe-
diētia parentum iure diuino conſueuit plecti mor-
te vbi nullū aliđ ſuberat propter ꝙ mortē inferre li-
cuiſſet.vt patet Deuteronom.xxj. Si genuerit ho-
mo filium contumacem ⁊ ſuperbum qui non audie
rit patris aut matris imperium: ⁊ coactus obedire
contempſerit ducent eum ſeniores ad portam iudi-
cij ⁊ dicent filius noſter hic contumax eſt. Monita
noſtra audire contēnit cōmeſſationibus vacat:atq̄
luxurie ⁊ cōuicijs lapidibꝰ cū obruet populꝰ. Ut
auferatis malū de medio veſtri: ⁊ vniuerſus Iſrael
audiēs pertimeſcat nuſq̄ aūt in ſcriptura pro com
meſſationibus ⁊ luxuria nuda: que ſcilicet non eſt
adulterium vel conſimili circunſtantia grauata īn-
fligitur pena mortis ergo. Preterea niſi ſic:magis
teneremur obedire viris doctis: q̄ parentibus aut
ſuperioribus:ꝙ manifeſte falſum eſt ſequela patet
quia illis tenemur obedire in his q̄ ſm̄ cathedram
docuerint. Matthei.xxiij. Suꝑ cathedram Moyſi
ſederunt Scribe ⁊ Phariſei. Omnia q̄cunq̄ dixe-
rint vobis facite.glo. Quecūq̄ iuxta cathedrā do-
cuerint.qđ nuſquā legit.de parētibus vel principi-
bus. Tum ſecundo quia in explanatione mandato-
rum dei quanto aliquis maiore ratione nititur eo
maioris auctoritatis eius verba eſſe vidētur.xx.di
ſtinctio.in principio. Hoc certe magis regulariter
competit viris doctis q̄ principibus parētibꝰ aut
G ꝓlatis ergo ⁊c̄. Neq̄ obſtat.c.ꝑ venerabilem: qui fi
lij ſunt legitimi: quia ſolum procedit de auctorita-
tiua deciſione:quoad formam iudicij non autē abſo
lute ⁊ in ſe. Ex quibus euidēter patꝫ quod non pec
cat quis ſolum quia cōtrauenit ꝑcepto dei concur
rēti ſimul cum precepto prelati vt Gerſon. Uoluit
ꝑ ſimile quod adducit de egroto comparatione ſeu
reſpectu ad preceptum medici. Sed forſitan confi
getis gloſam aliam ꝙ licet inobedientia ad paren
tes vel ſuperiores ſit diſtinctum peccatum mortale
hoc tamē ſolum contingit. Quando ſimul occurrit
preceptum dei circa idē:verbi gratia: vbi filius for
nicando vnicum mortale committeret ſi ad parētū
vel ſuperiorum preceptum fornicetur duplex mor-
tale committit. Sed cum homo precipit quod deus
alias non mandat nullum peccatum eſt in eo caſu
hominis preceptum ꝑterire ⁊ certe quod falſa ſit ꝓ
bo. Nō iubemur diuino iure tributum vectigal aut
gabellas ſoluere.poſtq̄ tamē a pricipe iuſta ex cau-
ſa indicta ſeu ꝑcepta fuerint qui fraudat illa pec-
cat mortaliter vt manifeſte voluiſſe videtur Apo-
ſtolus ad Roma.xiij. Ergo ꝑceptum humanum ob
ligat ad mortale: non concurrēte ſuper eodē facto
ꝑcepto dei. Prima pars antecedētis probatur:q̄r
⁊ ſi iuſta cauſa ſubſit ex qua licet principi tributū
vectigal vel theolonium imponere: non peccant nō
ſoluentes quamdiu princeps non indixerit. Item
ſoluere veram quotam decime frumenti:olei aut
lucri perſonalis:non eſt nunc diuini aut naturalis
iuris. Et tamen vbi eccleſia (iuſta de cauſa intelli-
go) ꝑceperit peccat. Qui ad exactionem ſacerdotis
non ſoluerit: Ut deduxi quodlibeto anni preteriti:
ergo. Item idoneus ad curam paſtoralem poteſt li
cite, ſtudio cognoſcende veritatis intendere ⁊ lau-
dabili in ocio viuere:ſed vbi cura paſtoralis ei iniun
cta fuerit mandato ſuperioris nō poteſt licite recu
ſare.viij.q.j.qui epiſcopatum: ⁊ ca.in ſcripturis:q̄r
enim licite poteſt ſibi periculum formidare ⁊ alios
preſumere magis idoneos: Ideo ſe non debet inge-
rere. Et tamen precepto ſuperioris cum vocatus
fuerit vt Aaron:tenet̄ obedire ⁊c̄. Idem eſt ſi plu-
res ſint eque idonei ad preeſſendum militie: ⁊ alte-
ri a principe mandetur vt onus ſubeat: immo licite
cogitur homo vel excommunicatur vt onus cure
militie vel ꝑfecture ſuſcipiat.xxiij.q.iiij.diſplicet.
Et ibi in gloſ. vide ſolutam obiectionem de ca.vbi.
⁊ ca.geſta.lxxiiij.diſt. ⁊ certe nihil mirum ꝙ accidē
te hominis precepto parētis vel ſuperioris fit hōi
mortale quod alias eidē liceret quum idipſum ſepe
faciat īter priuatas perſonas alterius exactio:ver
bi gratia habens ſuperflua ad ſuum ſtatum obliga-
tur ad eleemoſynam ei qui arctam ⁊ non extremam
neceſſitatem patitur:ſi petit vere vel interpretatiue
⁊ non obligatur ſi non petierit, ſed velit egere. ſimi-
liter miniſtranti ſpiritualia vt curato: tenemur ad
ſufficiētiam ſuſtētationis tēporalia ſubminiſtrare
ſi petat: ⁊ vbi non petierit non delinquimus vt patꝫ
ex hoc qđ Paulꝰ ad Corin. de omiſſione illius ſub
uentionis nō reꝑhēdit quorūt̄n̄ curatus immo epiſ
copus erat. Preterea confirmo idem ſic. Non mi-
nor eſt ſummo pontifici poteſtas ligandi q̄ ſoluēdi
ſed ex cauſa poteſt ſoluere obligationē cuius tranſ-
greſſio alias foret mortale peccatum:ergo ex cauſa
poteſt cōſimilē obligationē inducere ita videlicet
ꝙ ſicut in caſu primo cauſa ſola non liberat:cōſimi-
liter in ſecūdo cauſa ſola obligationē non inducat.
Minor probatur de voto ſuper quo ex cauſa diſpē-
ſat vt in.c. Nō eſt. ⁊ in.ca.magne deuotionis. de vo-
to ⁊ voti redemptione. vbi ſola cauſa eum qui voto
aſtrictus eſt non liberat. Pro eodem videtur illud
Ge.xix. De vxore Loth conuerſa in ſtatuam ſalis:
cōtra preceptum angeli retroſpexit qđ tamen ei in
notuit quaſi ꝑceptum dei ⁊ ſuꝑ iuramento ex metu
papa diſpenſat relaxādo ⁊ nō ſolū declarādo. Quia
ſic etiam añ diſpēſationē licuiſſet iuramēti ex metu
nō ſeruare ſacramētum:cōtra.c.ad audiētiā de his
que vi metuſue cauſa fiunt: ⁊.c.ſi vero de iureiuran
do. Itē qui iurauit ſoluere vſuras tenetur adimple
re iuramētum.c.debitores. de iureiurādo: ⁊ nemo
dubitat tranſgreſſorem peccare mortaliter ſi tñ pa-
pa diſpēſauerit tute non ſeruat. ¶ Si q̄ras q̄ cauſa
debeat legitima cenſeri vt ex ea ꝑceptū parētis vel H
ſuꝑioris obliget ad mortale peccatum. Rñdeo diſ-
ciplinati eſt in vnaquaq̄ re certitudinē exquirere:
quātum natura rei recipit:ſimile nāq̄ eſt vt dicitur
j. Ethicorū. A rhetore demonſtrationē expetere:
⁊ mathematicum ꝑſuadētem acceptare humanorū
actuum tanta eſt varietas circunſtātiarum occur-
rētium:vt gñali ſermone non magis tradi poſſit: q̄
cauſa ad hoc ſufficiat ⁊ que non q̄ medico que cau-
ſa eſt potens mortem inferre ⁊ que non:ſꝫ in huiuſ-
modi opus eſt circa ſingularia directione pruden-
tie: ⁊ magna circunſpectione quā ſubminiſtrare con
ſueuit vnctio. Tertio ꝓbo ꝙ ꝑ circūſtātiarū varie-
tate aliq̄n tranſgreſſio humani ꝑcepti venialis cul-
pa eſt interdum nulla culpa:nā ſi nulla penitꝰ cau-
ſa ſubſit ꝑcipiendi nulla culpa eſt tale ꝑceptū trāſ-
gredi patet:quia ſine cauſa ſubditos grauare ꝑce-
ptis q̄dam ſpēs eſt tyrannidis. Unde.v. Ethicorꝫ
dicit Philoſophus non ſinimus pricipari hominem

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſed ratione͂:quia cum ſibi hoc agit tyrannus efficit͂:
magiſtratus vero cuſtos eſt iuſti ⁊ equi.⁊.viij.Eti.
In hoc tyrannu͂ diſtinguit a rege:quia rex q̄rit non
ſuam vtilitatem ſed eorum qui ab ipſo regu͂tur:qui
vero talis non eſt tyra͂nus eſt:ſed cu͂ ſine cauſa abſq͂
ratio͂e aliquid precipit ſubiectis homo dominatur:
non ratio ⁊ ſuam potus vtilitatem querit q̄ ſubdi-
torum:ergo precepto huiuſmodi tyrannico iniquo
⁊ iniuſto non tenemur parere in foro conſcie͂tie niſi
forte propter ſcandalu͂ vt ſupra deduxi in p̄mo ar.
Quod aute͂ dicit glo.in.l.relegati.ff.de peni.ꝙ ma-
gna ratio in principe eſt volu͂tas ſola:videt͂ glo. Au
relianen͂. non textum exponens ſed corrumpens.
Cum eni͂ dicat textus nemine͂ poſſe exuli co͂meatu͂
remeatum ve co͂cedere: niſi imperatorem ex aliqua
cauſa ceſaream maieſtate͂ ſupra q̄ par eſt attollens
dicit principe͂ ꝓ ſola voluntate hoc poſſe:⁊ quicq̄d
ſit preſumitur pro pri͂cipe in foro exteriori ꝙ iuſta
ratione͂ fecerit:ſed in foro conſcientie contra preſu͂-
ptionem ſtatur veritati ⁊c͂. Preterea non poteſt p̄n-
ceps ſine cauſa legitima externarum rerum domi-
nia vni auferre ⁊ alteri dare .iuxta cler .paſtoralis.
de re iudicata. Et notata doctorum ibidem: Et in
ca.quia plerique.de immunitate eccleſiaru͂:ergo nec
preter ratione͂ poteſt ſuo precepto ad aliquod onus
nos aſtringere:etiam vbi ſoluit eſt ſine cauſa legiti-
ma non tutat in foro conſcientie:vt patet per glo.⁊
docto.c.non eſt. de voto ⁊ voti redemptione: Ergo
ſine cauſa ⁊ ratione non ligat in foro conſcientie:ꝙ
etiam proportionabiliter ad cauſam tra͂ſgreſſio hu
mani precepti aliquando ſit mortalis aliquando ve-
E nialis interdum etiam nulla culpa: apte firmat do-
minus Petrus de Palude.xv.diſt.iiij.cum dicit ꝙ
tra͂ſgrediens lege͂ eccleſie de ieiunio ex cauſa ſuffi-
cie͂ti:nullum peccatum committit:tranſgredi vero
ex cauſa inſufficie͂ti veniale peccatum eſt ſine cauſa
vero mortale peccatum eſt:immo ex cauſa licet non
ſeruare iurame͂tum:puta dum bonum aliquod ma-
gnum impediret vel neceſſitas ſpiritualis occurrit
vt eſt textus.c.qd̄ p̄deceſſor.⁊ c.anteceſſor.xj.q.iij.
⁊ hoc notat Innoce͂t.capi.venerabile͂. de electione.
quem ſequitur Pano.⁊ q̄uis hoc limitare videan-
tur:quando ſuperior adiri non poteſt:credo tamen
ſuperioris auctoritatē in huiuſmodi neceſſaria͂ no͂
eſſe niſi ad euita͂dum ſca͂dalum vel aliquid eiuſmo-
di:⁊ hoc aperte videtur ſentire Tho. ſecu͂da ſecunde
q.cxx.arti.j quando manifeſtum eſt cauſam ſuffice
re in dubio vero dicit procedere legem primam. C.
de legibus ⁊ conſtitutionibus principum mouetur
quia ibi dicitur interpretationem inter equitatem
⁊ ius nemini licere inſpicere q̄ principi: Interpre-
tatio autem eſt de dubio non de manifeſto. Etiam
I procedit ſolum in foro exteriori in quo non licet ꝑ
equitate non ſcripta contra ius ſente͂tiam ferre p̄-
terq̄ principi ſoli ſecus in foro anime:⁊ in caſu du-
bij intelligo etiam procedere.c.venerabilem.de ele-
ctione: ⁊ cum verſatur inter magnas perſonas. Vt
vult ſpeculator titu. de lega.§.nunc vide͂dum. Ide͂
dicit beatus Thomas de ſtatuto eccleſie vniuerſa-
lis:quo ad ieiunium ſecunda ſecunde .q.xlvij. artic.
iiij.in corpore q̄ſtionis:ſi cauſa ſit euide͂s ꝑ ſeipſum
poteſt homo ſtatuti obſeruantiam preterire p̄ erti
conſuetudine interueniente vel ſi non poſſet de faci
li recurſus ad ſuperiore͂ haberi:ſi vero cauſa ſit du-
bia debet ad ſuperiorem recurrere: qui poteſtatem
habeat in talibus diſpenſandi ⁊ eadem .q.articu.iij.

in ſolutione ad ſecundum precepta que per modum
ſtatuti communis proponu͂tur no͂ eode͂ modo obli-
gant omnes ſed ſc͂m ꝙ requiruntur ad finem que͂ le
giſlator intendit cuius auctoritate͂ ſi quis co͂te͂ne͂-
do tranſgrediatur vel ſic tranſgrediatur ꝙ impedia
tur finis quem inte͂dit peccat mortaliter:ſi vero ex
aliqua cauſa rationabili ſtatutum non ſeruet preci-
pue caſu quo etiam ſi legiſlator adeſſet non decer-
neret eſſe ſerua͂dum non peccat ex hoc mortaliter ꝙ
autem dicit ide͂ Tho.ſc͂da ſc͂de.q.lxxxviij.arti c.xij.
in ſolutione ad ſecundum ꝙ homo non gerit vicem
dei ſed ſuperior niſi forte in caſu in quo id quod vo-
uit eſſet manifeſte illicitum ⁊ no͂ poſſet opportune
ad ſuperiore͂ recurrere vt ſupra allegatis dictis ei⁹
non repugnet intelligo cum alias ex tranſgreſſione
propria auctoritate ſcandalum aut periculum ali-
quod immineret ex quibus omnibus patet non vale
re co͂ſeque͂tia͂. Iſte tranſgreditur preceptum ſupe-
rioris ſub interminatio͂e eterne mortis vel exco͂mu
nicatio͂is factu͂:ergo peccat mortaliter. Tum quia
poteſt non ſubeſſe legitima cauſa ſub tam formida-
bili pena id precipie͂di.vel ex altera parte iuſta cau-
ſa in toto vel in parte tranſgreſſorem releuat a pec-
cato aut probabilis eu͂ excuſat ignorantia vel inad-
uertentia precepti ſuperioris ⁊c͂. Et quia rationes
ad vtramque partem adducte falſum inducunt opor-
tet ad rationes reſpondere: ⁊ primo ad eas que an-
te oppoſitum ſunt adducte. ¶ Ad primam dico qd̄
procedit cum ſufficiens cauſa ſubeſt a parte prece-
pti vel precipientis ⁊ ex altera parte ſubditum ni-
hil releuat quo minus teneatur preceptum ſeruare
¶ Ad ſecundam nego antecedens pro prima parte K
⁊ ad primam eius probationem dico ꝙ ex nudo par
ticipio in alias indifferentibus ſolum incidit co͂mu
nicans minorem excommunicationem. Quod aute͂
dicitur in allegato.c.excommunicatos.xj.q.iij.ꝙ ſi
mili excommunicatione debeat innodari. Reſpon-
deo ꝙ vel intelligi debeat de ſimili in genere vt com
plectatur etiam minorem excommunicationem vel
procedit dum communicat in contemptu͂ aut ex hoc
ſente͂tia veriſimiliter veniret apud alios in conte͂-
ptum quandocunque enim quis hoc perpenderit vel
adeo manifeſtu͂ eſt vt merito aduertere deberet pec-
cat mortaliter communicans:⁊ ſic iuſte excommu-
nicari poſſet maiori excommunicatione: ſecus dum
probabiliter creditur ꝙ nunq̄ ex hoc ſententia con-
te͂netur ⁊ timore quodam affabilitate vel ſocietate
in non conceſſis ei communicat vt bene tradit Bo-
nauentura.xviij.diſtin.iiij.ſententiarum.q.v.de ca.
ſacris.patuit ſupra ꝙ ſc͂m Hoſtien͂.procedit in exco͂
municato cum participa͂tibus beat⁹ Tho.xviij.di.
iiij.ſente͂tiarum.q.vij.dicit.ca.ſacris.procedere de
communione in diuinis vel vt dicit ide͂ iudicium eſt
de veniali qd̄ ⁊ de mortali quantum ad hoc qd̄ no͂ ſit
co͂mitte͂du͂ propter quecu͂que metum. Aliter reſpo͂
deo ꝙ procedit dum metu cogitur in contemptum
ſente͂tie ⁊ directe ad hoc agitur vt preceptum eccle
ſie tranſgrediat͂ de quo lati⁹ dixi primo quodlibeto
in ſolutione ad quintum contra eam partem conclu
ſionis que dicit nihil fieri debere aut poſſe contra
veritatem vite pro ſcandalo vitando ad.c.ſignifica-
uit:licet quidam velint ꝙ procedat in excomunica-
tis cum participantibus:alij ꝙ in communicantib⁹
in crimine crimininoſis:co͂munis tamen ſententia do-
ctorum habet ꝙ procedit quinque concurrentibus.
Primum ꝙ communicantes ſint clerici. Secundu͂

ꝙ ſcie͂ter communice͂t. Tertium ꝙ ſponte. Quartu͂
qd̄ in diuinis. Quintum qd̄ excommunicatis a Pa
pa. Ratio autem aſſignatur a doctoribus quare po
tius ſit mortale communicare excommunicato in
diuinis q̄ in alijs:quia illa communio ex inte͂tione
ſemper eſt prohibita ſicut ⁊ communio in crimine
damnato. Communio autem in alijs ſolum eſt ꝓhi-
bita niſi cum participantibus excommunicatus fu
erit aut alia legitima cauſa ſubſit quod intelligo ꝓ
cedere cum effectu quando ſpecialiter ⁊ nominatim
moniti fuerint ſecundu͂ forma͂.c.conſtitutione͂. De
ſe͂t.excom.lib.vj.ad c.fi.xj.q.iij.dico ꝙ ꝓcedit qua͂
do vitatio eorum neceſſaria fuerit vt ſe͂te͂tia non co͂
te͂natur:vel pro eorum reductione aut aliorum cau
tela: Tunc enim communio eſſet mortalis ex craſſa
ignorantia vel negligentia improbabili. Vel dico ꝙ
parua culpa licite poteſt ad errorem aliorum acrit͂
puniri:immo ⁊ factum nullo modo culpabile iuxta
regulam ſine cauſa.de reg iur.lib.vj. Quomodo ca.
fina.dicere videtur punie͂dum qui neceſſitate cuiuſ-
cunque maximi negocij ⁊ maxime neceſſarij eorum ſe
L conuictu ⁊c͂. ¶ Ad tertiam ratione͂ dico quod ſolu͂
probat quod cauſa legitima ⁊ ſufficie͂te ſubſiſte͂te
quare p̄cipi debeat ſi quis pretereat ſeu tranſgredi
atur ſuꝑioris vel parentis p̄ceptum peccat morta-
liter. Non aute͂ ꝙ paſſim omnis tranſgreſſio p̄ce-
pti humani ſit mortale immo large vte͂do vocabulo
precepti poteſt quis tranſgredi multa precepta iu-
ris nature ⁊ dei ſine mortali culpa:vt p̄ceptum non
M me͂tie͂di:p̄ceptum non dice͂di verbum ocioſum ⁊ ſic
de multis alijs. ¶ Ad rationes poſt oppoſitum q̄
probare vide͂tur quod nulla tranſgreſſio humani p̄-
cepti vt huiuſmodi ſit mortale peccatum. Ad pri-
mam dico ꝙ quarto precepto decalogi iubemur pa
re͂tibus obedie͂tes eſſe ſub nomine vero parentum
etiam ſuperiores ⁊ prelati comprehe͂duntur. Ad
ſecundam dico quod totus ille ſermo in monte addi
to quedam eſt ad lege͂ ⁊ prophetas ⁊ adimpletio p̄-
cipue mandatorum decalogi que ſermo ille preſup-
ponit vt apertiſſime conſtat ex decurſu textus:iam
vt ſtatim dixi quarto precepto decalogi mandamur
parentibus ⁊ ſuperioribus honorem non reuere͂tie
tantum ſed ſubue͂tionis ⁊ obedientie exhibere:im-
mo ⁊ ipſemet deo in ſe vel ſuis creaturis prout or-
do quem rebus incidit ⁊ continuo adminiſtrat req̄-
rit. Hinc eſt ꝙ concordi doctorum ſe͂te͂tia qui ege͂
ti de ſuperfluo cibi:ad neceſſitate͂ ⁊ ſtatum non ſub-
uenit contra hoc preceptum (quod tamen minus vi
N detur) peccare conuincitur. ¶ Ad confirmationem
Deuteronom. ⁊ Prouerbiorum dico quod pecca-
re͂t quicunque preceptum dantes ipſum ex hoc dice
rent diuinum preceptum adijcie͂tes aliquid nume-
ro mandatorum dei ſupra quam ſe veritas habꝫ lau
dabiliter tame͂ doceri poteſt ⁊ veritas qd̄ p̄cepta
pare͂tum ⁊ ſuperiorum modo legitima cauſa ſubſit
etia͂ obliga͂t ad mortale pc͂m͂ vt patꝫ ex dictis.

Tertius articulus eſt:an licet cuique in ſuis
defe͂ſionibus vel impetitionib⁹ indiffere͂-
ter qualibet iuſta lege vti. Et videtur ꝙ
ſic. Primo quia hoc poſſumus quod iure
poſſum⁹.ff.de verborum ſignifi.l.nepos
proculo.⁊ ſꝫ Aug. Nemo peccat legis auctoritate
vte͂s.xxiij.q.iiij. q̄ peccat. Preterea dicit Ambro.
Bonus iudex nihil ex arbitrio facit vel ꝓpoſito do
meſtice voluntatis ſed ſicut audit ſc͂m leges pro-
nunciat. Statutis iuris obtemperat non indulget

proprie voluntati.iij.q.vij.iudicet. Et co͂firmat͂ q̄
non naſcitur iniurie occaſio vnde iura naſcu͂tur. C.
vnde vi.l.meminerunt ⁊ quod iure fit iuſte fit.xiiij.
q.iiij.quid dica͂.de verborum ſignificatio.ius.ergo.
¶ Preterea ſi non ſequitur ꝙ no͂ liceret homini lu-
crum excede͂s iuſtu͂ p̄cium ſeruare q̄q̄ citra mediu͂
iuſti p̄cij alium eme͂do aut ve͂de͂do deceperit cuius
falſitatem oſte͂do. quia in p̄cio emptionis ⁊ ve͂ditio
nis naturaliter licet contrahe͂tibus ſe circumueni-
re.l.in cauſa.ff.de minoribus. Et.ff.locati.l.item ſi
precio ducitur. Quemadmodum in eme͂do ⁊ ve͂de͂-
do naturaliter conceſſum eſt qd̄ pluris ſit minoris
emere:⁊ quod minoris ſit pluris ve͂dere: ita ſeinui-
cem circumſcribere. Idem in locationibus ⁊ condu-
ctionibus iuris eſt. Et confirmo illam probatione͂
falſitatis ſequele quia ſolo iure imperatorum ha-
betur diuiſio rerum ⁊ illo ſublato nemo audebit di
cere hec res eſt mea hec villa eſt mea:vt dicit Augu
ſtinus in Ioan.allegatur.viij.diſtinction.quo iure.
Ergo licꝫ in tuitionibus ſeu defe͂ſionibus tempora
lium vel impetitionibus qualibet lege iuſta vti.
¶ Pro huius deciſione p̄mitto ꝙ duplex eſt equi- A
tas. Vna abundans que ſupererogationis eſt ⁊ con
ſilij ⁊ iſtam preterire ſiue ſcripta ſiue non ſcripta fu
erit nulla omnino culpa eſt: p̄cepto inquit Augu.
non obedire peccatum eſt: conſilio vero ſi vti nolue-
ris boni minus adipiſceris ſed mali nihil perpetra-
bis.xiiij.q.j.quiſquis:⁊ cap.ſeque͂ti. Huius exem-
plum eſt ꝑ eſt depoſitum rancorem equu͂ eſt etiam
ſatiſfactionem remittere ſed ad hoc non obligamur
xc.diſtinct.ſi quis contriſtatus. Alia eſt equitas in
limitibus virtutis ⁊ vltimo rationis recte que p̄te-
riri nequit niſi fiat iniquitas. Secundo p̄mitto qd̄
publice poteſtatis eſt communi vtilitati inte͂dere:⁊
ea ſtatue͂do iudicando exeque͂do prouidere:q̄ ad pa
cificum conuictum hominum noſcuntur magis pro
futura quanquam occaſionaliter ex hoc foueantur
quorundam peccata. Hinc voluit Bartholome⁹ in
extrauagante ad reprima͂dum in verbo denunciatio
ne͂. Qꝫ contra eum qui tutus eſt exceptione rei iudi-
cate non eſt admitte͂da denunciatio quantumcunque
maneat in mortali peccato niſi in certis caſibus pu-
ta ſi de nouo reperiantur inſtrume͂ta ⁊ ſic de alijs:
quod limitat Panormitanus.ca.nouit.de iudicijs
niſi ex confeſſione partis conſtet ſe͂te͂tiam iniuſtam
eſſe:vel alias notorie aut certe per clara iudicia oſte͂
dere poſſit peccatum detine͂tis: Probo illud ſuppo
ſitum per ſimile recte medetur Phyſicus quanq̄
paruam egritudine͂ alicuius membri induxerit: vt
ꝑ medicinam adhibitam a letali curet:ergo ſimilit͂
in propoſito. Nec obſtat ſi occaſionaliter crime͂ quo
rundam adauxerit cum mandatum dei ſic peccatuꝫ
auxiſſe legatur occaſione (inquit Apoſtolus) acce-
pta peccatum ꝑ mandatum operatum eſt in me omne͂
concupiſce͂tiam.ad Romanos.vij. Sꝫ dices lex que
fouet pc͂m͂ non eſt lex iuxta.c. ex parte.de conſue.
vbi eſt textus ꝙ corruptela eſt ⁊ non conſuetudo q̄
peccato fome͂tum p̄bet vt quod vir prodigalitatis
vicio laborans vel incuria ſuis facultatibus conſu͂-
ptis bona tam mobilia quam immobilia vxoris pro
ſuo libito expe͂dit:⁊ qd̄ mulier rupta fide thori com
mitte͂s adulterium:nihilominus medietate͂ omniu͂
bonorum que vir eius adeptus fuerit improbe exi-
git ⁊ apprehe͂dit. Item de preſcriptionibus ca.fi.
dicitur ꝙ omni conſtitutione derogandum eſt que
ſeruari no͂ po͂t ſine mortali peccato: ex quo trahit

Panor. c. quia plerıq̃. de immunitate eccleſiarum.
q. vij. hanc maximam. Qꝛ nunq̃ ius canonicum fun-
dans ſe ſuper veritate inducit aliquid cum periculo
anime id eſt cum peccato mortali etiam quãtum ad
forum iudiciale. allegat etiam ca. Mattheus. de ſy
monia. vbi dicitur. Nihil prodeſt homini ſi vniuerſũ
mundum lucretur anime vero ſue detrimentum pa
B tiatur. ¶ Reſpondeo. ſicut ſuperuacuis laborat im
pendijs qui ſolem faſcibus certat adiuuare. xj. q. j.
Si omnia ita in vacuum ⁊ fruſtra [illegible]tur qui legẽ
omnium voluerit peccata excludere: tolle ĩquit Au
guſtinus de libero arbitrio: meretricia ⁊ omnia con
fundes libidine. Et do exemplum vbi ius cano. fun
dans ſe ſup veritatẽ ⁊c̃: quia ad inſtantiam vſurario
rum dicit cogendos debitores ad ſoluẽdum vſuras
ſi ſuper earum ſolutione iurauerint: ſed poſtquam
ſolute fuerint creditores eccleſiaſtica ſeueritate re
ſtituere cogẽdi ſunt ca. debitores. de iureiuran. vbi
fundans ſe ſuper veritate ꝙ ſcilicet ſint vſure vtẽs
vocabulo vſurarꝫ inducit aliquid cum peccato par-
tis agẽtis. Siĩr ſtatuit ꝙ ordinarius quia ei nõ co-
gnitio ſed executio demandatur: tenetur delegati
ſententiam exequi q̃uis ſciuerit eam iniuſtã niſi de
legatũ inducere poſſit vt ab hoc onere ipſum abſol-
uat ca. paſtoralis. de offi. ⁊ poteſtate iudicis delega
ti: ⁊ tamẽ vt plurimum fit cum peccato partis que
ſententiam iniuſtam obtinet. Item lege dei tenetur
quis ſepe alteri obedire in quo obedientiam requi-
rens ſeu exigens peccat vt patet Numeri. xxx. Et
ſumptum ex illo. c. manifeſtum. xxxiij. q. v. quare er-
go ius cano. fundans ſe ſuper veritate non poſſit in
ducere aliquid cum peccato. Itẽ omnium doctorũ
ſñia mulier tenetur marito debitum reddere: q̃uis
ob voluptatẽ petat vel in die feſto: quare ergo non
poſſet ius cano. ſtatuere vt ad hoc veniat compellẽ-
da ⁊ tamẽ fiet cum mariti peccato in illis caſibus.
Item ſtatuit ꝙ in minoribus annis conſtituti ſi ſuſ
cepto religionis habitu ante profeſſionem intra an-
num monaſterium exierint poſſunt libere in eccl'ijs
miniſtrare ⁊ non ſunt ꝓpter hoc amouendi. Et tñ
ſi fuerint doli capaces ⁊ abſolute voluerit vitã mu
tare obligant̃ religiõi: inmo Juno. decretalis illi⁹
auctor excepit cum ſint doli capaces vt refert glo.
in. c. poſtulaſti. de regu. ⁊ tranſeũtibus ad religionẽ
Non tamen dico ꝙ monachat⁹ tenet ante annos pu
bertatis completos. de quo remitto ad ca. firma. xx
q. j. ⁊ ea que tractant doctores ibidem. Idem vult
ius canonicũ de his qui expꝛ̃ſſe emiſerũt ſimplex vo
tum religionis. ar. c. de viduis ſcd̃o. xxvij. q. j. Et tñ
peccant non adimplentes votum: idem vult de intrã
te religionem vxore manente in ſeculo ⁊ non vouen
te continentiam: vt reuocetur ⁊ reddat debitum vx
C ori que peccabit exigendo. xxxiij. q̃ſt. vij. ꝙ deo pari
voto. Idẽ. xxvij. q̃ſt. ij. Agathoſa. ¶ Ad rationes
dico. Ad primam quamuis ex legis diſpoſitiõe qui
dam reddantur promores ad peccandum ſi tamẽ ex
parte altera per legem vel conſuetudinem grauiori
bus obuiam itur vel pluribus lex illa vel conſuetu
do non eſt iniuſta vel nulla tanq̃ fouens peccatum
Sed quãtum poteſt cẽſetur excludere peccata. Et
certe niſi ſic nulla valeret lex conſuetudo vel ſtatu-
tum ratificans mercatum initum in ſacro loco. vel
in die feſto aut dominico aut matrimonium contra
eccleſie vel iudicis interditum contractum cũ ma-
nifeſtiſſimum ſit homines ex hoc promores reddi ad
ſic contrahẽdũ quod eis vtiq̃ peccatum eſt. allega-
tum vero ca. ex parte. procedit cum abſq̃ vtilitate
ſpirituali foue tur quorũdã peccata: ſimile dico ad
ca. fi. de p̃ſcrip. ꝙ ꝓcedit niſi ex oppoſito diſpoſiti ꝑ
legẽ grauius vel maius ꝑiculum immineat ſic iuſta
eſt lex diuortij. Deterono. xxiiij. Quãq̃ promores
quoſdam ad diuittẽdum culpabiliter ſuas vxores
effecerit ſm cõmuniorẽ theologorum ſentẽtiam: q̇
tenẽt diuortiũ tale cum ſupductu vxoris alterius
ſemꝑ fuiſſe illicitum. Et ex hoc probabil'r ſuſtineri
poteſt ꝙ lex concedẽs p̃ſcriptionem cum mala fide
fuerit iuſta ad lites dirimẽdas ⁊ ꝙ ſeruari debeat ĩ
foro laicali extra terram ſedis apoſtolice. Confir-
mat p̃dicta qꝺ ſup facto inducit p̃ſumptionẽ exclu
dẽs ꝓbationẽ in cõtrariuꝫ quo ſepe fouentur mul
torum peccata ꝙ tñ facit lex vt grauioribus vl' plu
ribus occurrat alias nihil foret aliꝺ q̃ oculos clau
dere ne veritatem agnoſcerent qua deprehenſa ⁊c̃.
Etiam ſi ex actis conſtet eum matrimoniũ noluiſſe
conſummare vel in ipſum quouis modo cõſentire:
puta coram teſtibus hoc proteſtatus ſic ad carnale
ↄmerciũ admiſſus eſt a ſpõſa audiente ⁊ cõſentiẽte
in ꝓteſtationẽ nihilominus iudicandum eſt in foro
exteriori pro matrimonio vt volunt doctores in. c.
is qui fidẽ. de ſpõſa. ꝙ nullo modo liceret niſi ꝑ viã
illam oporteret occurrere illuſionibus que ꝟiſimi-
liter fierẽt in matrimonio. ¶ His p̃miſſis pono hãc D
vnicam cõcluſionẽ reſponſalem. Nemini licet ſtatue
re iudicare vl' aliud cõtra equitatem ſiue ſcriptã ſi
ue nõ ſcriptã expetere. Et intelligo de equitate nõ
abundanti ⁊ ſuperogationis: ſꝫ ſcd̃o modo dicta ꝓ
bo ſic. Nulli licet iniquitatẽ facere etiam ſi fuerit
publica poteſtas vnde Apoſtolus. j. ad Corint. vj.
An neſcitis quia iniqui regnum dei non poſſidebũt
Itẽ Leuitici. xxiiij. Equum iudicium ſit int̃ vos ſi
ue ciuis ſiue pegrinus peccauerint quia ego domi-
nus deus veſter. Et pſal. lxv. Iniquitatẽ ſi aſpexi
in corde meo non exaudiet dominus ⁊ in promptu
eſt ratio qꝛ hec iniquitas ſẽmꝑ eſt vitium a medio
rationis recte recedãs cõtraria equitati' ſcd̃o mo-
do dicte. Sed nulli vnq̃ licet peccare ergo nec iniq̃-
tatem facere. Item cõmune iuramentum iudicũ eſt
ſeruare vtriq̃ parti equitatẽ vt dicitur in autenti-
co iuſiurãdũ nõ obſtat lex pria. C. de legib⁹ ⁊ cõſt.
principum. Cum dicitur inter equitatẽ iuſq̃ inter
poſitã interp̃tationem nobis ſolis ⁊ oportet ⁊ lꝫ in
ſpicere quia probat ſolum inferiores a principe nõ
poſſe ꝓ equitate non ſcripta ſñiam ferre: ſed certe
nec probat ꝙ contra equitatẽ etiam non ſcriptã de
beant vel poſſint ſñiam ferre. Unde emergente ca-
ſu quo ſñia ſcd̃m ius ſcriptum obuiaret equitati te
netur iudex ad ſupiorẽ puta principem remittere:
qui poterit ⁊ tenebitur contra rigorẽ pro equitate
nõ ſcripta iudicare. ¶ Ex his infero primo ⁊ ſi ius E
actionẽ nõ concedit decepto citra medium iuſti pre
cij quiſq̃ tñ diuino iure tenetur alteri refũdere q̃
tum habet vltra iuſtum p̃cium: niſi forte modicum
fuerit vt iuxta Scoti ſñian. v. diſtinct. iiij. Preſu-
mantur inuicẽ cõdonaſſe. vnde triplex eſt gradus iu
ſti p̃cij: quidam rigidus ⁊ eſt extremus: quidam gra
tioſus eſt infimus: quidam diſcretus ⁊ eſt medius
inter hos gradus eſt equitas naturalis ſed ſupra vl'
infra eos eſt iiquitas iure poli. ꝓbo natali iure opꝫ
cõmertia fieri ſm proportionẽ arithmericam que
cõſiſtit in equalitate quãtitatis: vt patet. v. Etico.
Itẽ Leuitici. xix. Non mẽtiemini nec decipiet vnuſ
quiſq̃ proximũ ſuũ. Et Apoſto. j. ad Theſſal. iiij.
Ne quis ſupergrediatur neq̃ circunueniat̃ in nego
cio fratrem q̃m vindex eſt de his omnibus domin⁹.
Et Augu. xiij. de trinita. cap. iij. reprehendens mi-
mum illum dicit. Reuera vitium eſſe velle vili eme-
re ⁊ caro vendere. Et ad legẽ in cauſe. Et ad legem
itẽ ſi p̃cio allegatas in tertio argu. Rñdeo poſt In
no. c. in ciuitate. de vſuris. ꝙ licet iure fori ſed nõ iu
re poli. Et ſi replicaueris tũc lex illa eſſet iniuſta:
qꝛ foueret ⁊ defenſaret iniquitatem ſic cõtrahẽtiũ.
Et qui alienũ defendit errorẽ dãnabilius ipſe pec-
cat ⁊ errat. xxiiij. q. iij. qui aliorũ. Etiã lex faceret
iniquitatẽ illã eſſe ſuam. Omia enim noſtra facim⁹
quibus auctoritatem noſtram impartimur. C. De
veteri iure enucleando. l. j. Tum qꝛ ſic non liceret iu
dici partẽ conuentam ad totum p̃cium condemnare
conſtito ex actis ꝙ decepta ſit citra tamen medieta-
tem iuſti p̃cij: ſeq̃la patet: quia dicit cõcluſio quod
nemini licet cõtra equitatem iudicare. ¶ Rñdeo ad
primum lex nõ cenſet̃ fouere pctm̃ quando expedit
ad occurrendum pluribus vel grauioribus crimini
bus ſic cõſtitutum eſſe vt in ꝓpoſito ne paſſim homi
nes inuicem ſe moleſtent ⁊ infinitis q̃ſtionib⁹ ſe in-
uicem ſup cõtractibus impetãt hoc modo licuit iu
deis condẽnare alienum ad ſoluendũ vſuras iudeo:
tãq̃ in caſu ꝑmiſſo a deo. Deutero. xxiij. Non fene-
rabis fratri tuo ad vſurã ſed alieno: q̃q̃ iudeo pec-
catum erat vſuras petere ⁊ accipe ab alieno ⁊ ꝓ di-
uortio ad datum libellum repudij: qꝺ tñ repudium
ſm cõmunẽ doctorum ſñiam eis erat illicitum. in-
telligo poſt doctores cum ſuperductu ſcd̃e vel ſi fi
at propter ſolã corporis feditatẽ aut aliam indebi
tam cauſã ſine cõcurſu adulterij. Sed tunc lex aut
ſñia faceret iniquitatem quando iuxta recte ratio-
nis ſtateram non conuenit inter homines iudicari vl'
cõſtitutum eſſe vt hũc caſum compꝛ̃hendat quo caſu
procedit verbum Philoſo. ij. Rhetorice. c. de locis
enthimematum: vt piſcib⁹ marinis ſale ⁊ oliuaceis
oleo: ſic legibus ipſis lege opus eſt qua corrigãtur
idem tradit ſentẽtialiter. v. Ethi. c. de epikeya. Pa
tet ergo quomodo lex illa de deceptione citra dimi-
dium iuſti p̃cij: neq̃ fouet iniquitateꝫ neq̃ facit eã
ſuam ſed potius occurrit grauioribus ⁊ pluribus
hominum peccatis quanq̃ occaſionaliter quidã ex
G ea fomẽtum peccandi ſumãt. ¶ Aliter reſpõdeo ad
primum ⁊ ſcd̃m ſimul licet lex ⁊ iudex ſententiant
ꝓ parte iniqua hoc tñ faciunt de aſſenſu ſaltẽ debi-
to eius contra quẽ ⁊c̃. Leges ei quib⁹ forũ publi-
cum dirigi habet nulla alia de cauſa nos tenẽt quã
ꝙ iudicio populi ſunt recepte. l. de qb⁹. ff. de legib⁹
Et qꝛ populus omne imperiũ ⁊ poteſtatẽ in princi
peꝫ conceſſit. ff. de conſtitutionibus principum. l. j.
Idẽ iudicium eſt de conſtitutiõibus principum cõ
ſentiẽti aũt non fit iniuria iuxta regulam ſciẽti de
regu. iur. lib. vj. Non aũt ita cõſentit in exactionem
iniquã partis ſicut in hoc vt fiat qꝺ cõmuni vtilita-
te in cõſimilibus expedit ⁊ eſt neceſſarium. Huius
H ſimile eſt de cõcurſu dei ad actum furti ⁊ ſi quis iu
uet furẽ aliena efferre ne graui⁹ ledat quo caſu eo-
dẽ facto fur peccat non alius. ¶ Secundo infero in
his que dãna rerum cõcernũt licite poteſt iudex ſꝫ
allegata ⁊ ꝓbata iudicare cõtra veritatẽ quã nouit
vt priuata ꝑſona. ſecus in dãnis corporis vt occiſi-
one mutilatione vel detrũcatione mẽbri: pro prima
parte faciũt textus innumeri ⁊ ciuilis ⁊ canonici iu
ris. c. paſtoralis de officio delegati. c. iudicet. iij. q.
vij. c. ſummope. xj. q. iij. l. illicitas. ff. de officio preſi-
dis vt ſupra deduxi. Populus facultatẽ habet cõ-
ſentiẽdi ⁊ ius tribuẽdi vt ſic iudicetur ⁊ hoc fecit:
nulla ergo fit cuiq̃ de populo iniuria ſi ſic iudicet̃
⁊ mãdetur executioni. Secũda pars patet qꝛ homo
nõ habet liberam membrorum ſuorũ diſpoſitionem
ſed ſolũ ad metas iuris naturalis puta ne alias to-
tum corpus pereat ⁊ in caſibus ſimilibus: Unde ad
Gala. iiij. inquit Apoſto. teſtimonium perhibeo vo
bis quoniam ſi fieri poſſet oculos veſtros eruiſſetis
⁊ dediſſetis mihi eos vbi poſſe ſm glo. negat qꝺ fie-
ri nequit ꝑ iuſtitiam ⁊ ſi vtriq̃ fieri poterat ꝑ poten
tiã. Itẽ probat idẽ lex liber homo. ff. ad legẽ a q̃liã.
Hanc partẽ etiam firmat verbum dñi. Exodi. xxiij
Inſontẽ ⁊ iuſtum non occides neq̃ poſſet hoc caſu
lex iuſta dici occidere hominẽ ⁊ nõ homo iuxta ver-
bum Auguſt. in. q. Leuitici. Cum homo iuſte occi-
dit̃ lex eum occidit non tu. xxiij. q. v. ſi homicidium.
quia facultatem nullam habet niſi a deo ſpecialiter
vel hominibus. Ex hominibus vero non põt ad hoc
auctoritatem habere cum non poſſunt homines plu
res iuris transferre q̃ eis competere dignoſcatur:
iuxta regulam nemo plus. de regu. iur. lib. vj. Non
etiam a deo vt certum eſt: ergo. Hanc opinionẽ te-
tet Inno. c. paſtoralis. de officio delegati. Et cõmu
niter doctores theologi propter verbum Exodi al
legatum. Circa predicta tamen aduertendum eſt:
Qꝛ ⁊ ſi liceat iudici in his que damna rerum concer-
nunt iudicare ſm allegata ⁊ ꝓbata nunq̃ tamẽ licꝫ
cõtra conſciẽtiam iudicare ſi enim opinetur vel cre
dat ſm allegata ſentẽtiandum eſſe contra veritatem
quam nouit vt priuata ꝑſona in nullo contrauenit
conſcientie. ſi vero tenet non licere vt ſic iudicet̃ nul
la eum excuſare poteſt publice poteſtatis auctori-
tas. Stultiſſimũ enim eſt vt quis dicatur bñ agere
q̇ id facit qꝺ credit malũ eſſe ⁊ nõ licere. Ex quo pa
tet abſurditas Hoſti. ⁊ domini Cardinalis cũ aliã
euadẽdi viam non viderẽt dixerunt iudici licere vt
cõtra conſciẽtiam agat: ⁊ illud Qui agit contra cõ
ſciẽtiam edificat ad gehẽnam procedere in priuato
non in iudice eſtimantes iudicẽ non poſſe cõtra ve-
ritatẽ quã nouit iudicare quin cõtra cõſciẽtiã hoc
faceret. Tertio infero ꝙ nemini licet contra aliũ ad
ſui cõmoditatẽ. l. fundata ſup p̃ſumptione vti mo-
do ei conſtiterit p̃ſumptioni veritatem minime cor-
reſpõdere ſiue ius admittat cõtra p̃ſumptionẽ ꝓba
tionẽ ſiue non. verbi gratia lex diſponit heredẽ qui
ſine beneficio inuẽtarij hereditatẽ adierit ad oĩa
debita ⁊ legata teneri p̃ſumens niſi ſufficiat heredi
tas ꝙ eã fraudauerit. C. de iure deliberandi. l. fina.
ſi creditor vel legatarius ſciuerit eũ nihil fraudaſ-
ſe non poteſt ſalua conſcientia debitũ vel legatum
ſupra vices hereditatis extorquere vnde Philoſo.
v. Ethicorum. c. de equitate ſeu epikeya. Bonus ⁊
equus vir non amplectitur ius ad peiorẽ partẽ ſed
de ſuis commodis detrahi patitur ⁊ ſi lege ſe tueri
poſſit: idem patet quia vt in primo articulo deduxi
ceſſante cauſa ceſſare debet ⁊ effectus ⁊ p̃ſumptio
cedit veritati. c. veritati. viij. diſt. Et tenẽt idẽ con-
corditer doctores poſt Inno. c. quia plerıq̃. de im- K
munitate eccleſiarum ¶ Ad rationes añ oppoſitum.
Ad primam reſpondeo: hoc poſſumus foro iudicij:
qꝺ iure humano poſſumus. quia iudiciũ illo iure re
gulari habet ſed nõ ſemꝑ idẽ poſſumus in foro con
ſciẽtie. vnde Auguſt. in ſermone de vita cle. quidam
nec hñs ꝓles neq̃ ſperãs ſaluo vſufructu donauit
omnia ſua eccleſie: nati ſunt ei preter ſpem filij red-

Universidad de Deusto Biblioteca

didit epiſcopus que donauerat in poteſtate inquit Augu. habet epiſcopus non reddere ſed iure fori non iure poli. xvij.q.vi.c.ſi. Quod ⁊ ſi iuriſte quidã conẽtur exponere: ꝙ ius poli. id eſt naturale aut diuinum non induxit diuiſionem ſed omnia ſunt communia fruſtra eſt: quia licet diuiſionem non induxit diſponit tamen vtiqꝫ quomodo licet aut nõ licet diuiſionem ſeu res partitas ſeruare: ⁊ Augu. voluit epiſcopo illicitum fuiſſe diuino iure ſeu poli quod iure fori ⁊ humano tutari ⁊ defẽdere ſe u vſur pare ſibi poterat qꝺ vero dicit Aug. qui peccat nõ legis auctoritate peccat: loquitur ad literã de lege diuina vt apertiſſime ⁊ clariſſime ex legibus quas introducit ibi patet detrahentem in ſecreto ꝓximo ſuo hũc perſequebar: ⁊ qꝺ Apoſtolus tradidit quẽdam ſathane vt diſcat non blaſphemare. ⁊ ꝙ hoc velit pꝫ ex eo qꝺ in principio adiungit ſed peccat contra legis auctoritatem: multi aũt peccãt qui non peccãt contra humane legis auctoritatem: verum eſt tamẽ ꝙ nemo etiam peccat auctoritate legis humane: qꝛ facultatẽ non habet concedẽdi vt quis peccet: ⁊ vbi aliquid ꝑmiſerit criminoſum non dat facultatem aut auctoritatem crimen ipſum committendi. Vel ſecundo reſpondeo hoc poſſumus qꝺ iure concedente poſſumus non aũt omne qꝺ iure ꝑmittente quandocunqꝫ aũt pars exigens peccat licet ius ei aſſiſtat vt grauioribus obuiet non concedit tamẽ neqꝫ dat parti ad hoc faciendum facultatem ſed eſt ꝑmiſſiuũ quoad hoc ſicut in veteri lege de commodãdo ad vſuram extraneo vel repudiando vxorem cum ſuperdu-

L ctu alterius de quo ꝑius dixi: ¶ Ad ſecundũ patꝫ quo caſu licet iudici ſꝫm allegata ⁊ probata iudicare ⁊ quo nõ. Et ad confirmationem iuſte fit qꝺ iure fit verum eſt ſi iure conceſſiuo: ſecus ſi iure permiſſiuo ad ſenſum ſtatim dictum. ¶ Ad tertiũ etiam re-

M ſponſum eſt poſt Inno. ꝙ licet iure fori non iure poli. Et ſi replicetur qꝛ textus dicit naturaliter licet contrahentibus in ꝑcio emptionis ⁊ venditionis ſe circunuenire vt dicta lege. Itẽ ſi pro ꝑcio dicetur naturaliter conceſſum ⁊c. Reſpondeo. qꝺ naturalr̃ lꝫ iure fori id eſt naturali rõe ſic conuenit: ⁊ neceſſe eſt ſtatuere iure fori in odium litium: ⁊ hoc innuit lex itẽ ſi ꝑcio cum dicit conceſſum eſt: ſed hoc non ꝓbat iure nature bonum eſſe ⁊ licitum parti circũuenienti ſaltẽ ſcienter circũueniendo. Vel dico naturaliter licere re ipſa circunuenire ꝓpter difficultatẽ ſciendi vera ꝑcia rerum. ſꝫ non ſcienter ex animo quĩimmo vbi re ipſa circũuenit ⁊ poſt ei innotuerit tenet naturali iure quãtum decepit refundere cum iuſtitia cõmutatiua cõſiſtit in medio rei equalitate videlicet eoꝝ de quibus fit commutatio vt patet. v. Ethi. ꝙ ĩtelligo poſt beatũ Tho. ſcꝺa ſcꝺe. q. lxxvij. art. primo. Si notabilr̃ dãnificatus ſit quia ipſe dicit difficile eſt pũctaliter rei ꝑcium ſcire: ⁊ ſꝫm Scotum. v. diſt. iiij. qꝺ modicũ eſt inquit videtur cõtrahẽtes inuicẽ donare. ¶ Ad confirmationẽ dico qꝫ diuiſio ſolo humano iure inducta eſt ⁊ habetur diuiſio rerũ: ius tamẽ diuinũ ⁊ naturale diſponũt quomodo oportcat res iam diuiſas adinuicem commutare aut pro precio diſtrahere.

¶ Prima queſtio ſine argumẽtis

N P ropter quod ꝑcepit Philoſophus oĩa lege determinari oportere ⁊ qꝫ minima relinqui iudicibus cũ leſbie edificatiõis oportcat plũbeam regulã eſſe que ad figurã lapidis trãſmutetur. ¶ Philoſoph⁹. j. Ethi. tres cauſas ſeu rationes aſſignat quare ea ſolum iudicibus cõmitti debeant que legiſlator predeterminare non potuit vt eſt facti cognitio ⁊ ſimilia. Prima quia facilius eſt vnum aut paucos inuenire qui legem ferre poſſunt qꝫ multos: iudicum autem reqritur magna multitudo. Secunda quoniã longitẽporis conſideratione leges ferũtur quũ iudicia breuiſſime cõficiãtur: ⁊ ita difficile eſt vt bñ a iudicib⁹ iuſtum ⁊ cõducibile diſtribuatur. Tertia quã potiſſimã ⁊ maximam cauſam eſſe dicit quia legiſlatoris iudiciũ non de ſingulis nec de ꝑſẽtibus ſed de vniuerſalibus ⁊ futuris eſt: ſenator vero aut iudex de ꝑſẽtibus iamqꝫ determinatis iudicat. vnde fit cuꝫ amẽt aut oderint ſua quoqꝫ vtilitas cõnexa ſit non ſatis qãnt ṽitatẽ ꝓſpicere ſed propria vel voluptas vel dolor iudicia obũbret. Et. iij. Politicoꝝ. c. xij. mota qſtione vtrum expediat magis ab hoĩe optĩo regi vel optimis legibus gubernari: adducit in argumẽtum ꝙ expediat magis a viro bono gubernari videmus leges ſolum vniuerſaliter ꝓuidere non ad ſingularia ordinare ⁊ in quacũqꝫ arte literis ꝑcipere fatuum eſt. Et ergo ſꝫm literas medicari vanũ eſſet meliuſqꝫ foret ſi poſſidentibus artẽ vtamur: hoc ſoluẽs dicit falſum exẽplum eſſe de arte puta medici quia illi nihil cõtra rationẽ ꝑ amicitiã agunt vt in magiſtratib⁹ multa ꝑ affectionẽ ⁊ gratiã cõſueuerunt delinquere ſi autẽ de fide medici timeretur ⁊ ſuſpicio foret ne ſuſcepto ab inimicis ꝑcio necare velit tunc ex literis magis curã optarem⁹ ⁊ egrotãtes medici alios medicos vocant quaſi neqãt verũ diſcernere qui de proprijs iudicãt ⁊ in affectu cõſtituti ſunt ⁊ finaliter ⁊ ſi minus fallit homo qꝫ hi q ſꝫm literas iudicant nõ tamẽ qui ſꝫm conſuetudinẽ. Et validiores ſunt leges q ex moribus ꝓueniũt qꝫ q ex literis: vnde ⁊ illud memoratu digniſſimum ibi firmat q legẽ ꝑeſſe iubẽt deũ ꝑeſſe iubẽt ⁊ leges: q aũt hominẽ iubet ꝑeſſe adiungit ⁊ beſtiã ſeuã quia libido talis eſt atqꝫ ira obliquos agit etiã viros op- B timos q ſũt in poteſtate. ¶ Cum vero in oppoſitum adducit ꝙ leſbie edificationis ⁊c. lapides patrie q dicta eſt leſbia quia duriſſimi ſũt ⁊ ꝑcidi ⁊ coaptari nequeãt opus eſt mẽſura plũbea q ad lapidis figuram tranſmutetur qua depẽhẽdi poſſit qua in parte muri vel domus cõmode locari debeant quo verbo Philoſophus. v. Ethi. c. de eqtate ſeu epikeya deducit opus eſſe decreto ſeu ſentẽtia q ſit emẽdatio legis vniuerſaliter aliqd tradẽdis qm̃ indeterminati indeterminata eſt regula. quẽadmodũ leſbie ⁊c. Et tãta varietas agẽdoꝝ vt nõ poſſit lex recte dicere cum debeat vniuerſaliter ferri. Et ergo opus eſt directiõe legis dico hoc prime parti ⁊ ꝓdeterminatis minime repugnare quia dũ nõ habem⁹ omnẽ negocioꝝ certitudinẽ deſpicimus ex his qdã ne cũctoꝝ patiamur diſpẽdia ſicut q mare nauigãt tẽpeſtate vrgẽte nauiqꝫ ꝑiclitante anxiari qdã exonerãt vt cetera ſalua ꝑmaneãt. j. q. vij. diſpenſationes ita in ꝓpoſito qꝺ lege determinari recte nõ põt alicui puta principi vel conſilio cõmittere oportꝫ vt ſcꝫ ꝑ eqtate nõ ſcripta ꝑ principẽ vl̃ cõſiliũ iudicet ſed qꝫ minus põt homini ſupra legẽ cõmittẽdũ eſt vt vult prima pars qſtionis q paſſim iudicib⁹ vberiorẽ voluerint tribuere facultatẽ vt ꝑter legẽ pro ſuo arbitrio iudicare poſſint: quia ad qdã foret vtile Steſichoꝝ audiãt ſcꝺo Rhetorice ca. de exẽplo populo ꝑſuadẽtẽ qui cũ Phalaridẽ imꝑatorẽ ꝯſtituiſſet ⁊ cuſtodes etiã dare deliberaret equus inqt: ſol⁹ paſcua

tria obtinebat quorũ dum ceruus adueniẽs paſcua deuaſtaſſet de vltione cerui hominẽ conſuluit ſi vna ſecum penas ex ceruo ſumere poſſet. At ille facile inquit ſi frenũ patieris ⁊ ego te in haſtã tenẽs aſcẽdero accepit equus conditionẽ aſcendit in ipſum homo ⁊ ita pro vltione homini equus ſeruiuit: quãobrẽ inquit ⁊ vos cauete ne cum velitis hoſtem vlciſci idem quod equus patiamini: frenum enim iam accepiſtis ꝙ imperatorem dictatorem conſtituiſtis: ſi vero cuſtodiam quoqꝫ dederitis atqꝫ aſcendere permiſeritis: ſeruietis profecto phalaridi. nos frenum recipimus cum iudices conſtituimus: quos ſi aſcẽdere ꝑmiſerimus vt facultatẽ habeant vl̃ guloſis ſuis iura interuertere ac pro voluntate iudicium ferre: dilationes concedere ⁊ cẽteraid genus opa ſeruiemus profecto iudicibus.

C lare dicit ſapiens acetum in vitro q carmina cantat cordi ꝑuerſo cum eiuſdẽ ſentẽtia: mollis rñſio irã frangere noſcatur ⁊ animum turbatum reducere ad teperiem. Pro huius diſſolutione eſt aduertẽdum ꝙ ſꝫm Philoſophuꝫ. iij. politicorum c. xxiij. mẽs abſqꝫ appetitu. i. ſine affectu ſeu paſſione lex eſt: ſed pace oĩm dixerim cum effectu ſeuiſſima belua cum enim iuxta ſnĩam Senece ſeuiſſima ſit iniuſtitia habens arma: quanto ceteris animantibus homo preſtat induſtria ꝓ affectu magis ſeuire cognoſcitur ⁊ quanto medijs abũdat difficilius a malo cohibetur quod affectat: operatur enim tria in homine terrenus affectus ſi min⁹ fuerit ⁊ ſupra quam par eſt immodicus. ¶ Primo ita mentẽ illi quod diligit infigit vt ceterorũ nihil aduertere credere amare vel dolere poſſit. Scꝺo corrumpit ⁊ interuenit iudiciũ rationis. Tertio vñ corrumpi deberet cõtrario fomentum ſumit. ¶ De primo philoſophus. Ethi. docẽs quẽadmodum voluptas extranea corrumpit operationem quia mentem diſtrahit: illud familiare exẽpluꝫ inducit. Qui fiſtulis delectant non poſſunt mentẽ adhibere ſermonibus ſi fiſtularum ſonum exaudierit. Itẽ Joãnis quinto. Non poteſtis credere qui gloriam abinuicẽ accipitis ⁊ eam que a ſolo deo nõ queritis. Itẽ prime ad Corin. ij. Animalis homo non ꝑcipit ea que ſunt ſpiritus dei ſtultitia eſt enim illi. Et non põt intelligere: quia ſpiritualr̃ examinatur. Itẽ ꝓuer. xviij. non recipit ſtultus verba prudẽtie niſi ea dixeris que ṽſantur in corde ſuo. Ratio huius quoniaꝫ affectus ita mẽtem viſco ſuo implet vt ſicut vas pice refertũ ceterorum nihil capere poſſit hinc mẽs auari ſemꝑ aurum ſemper argentum videt ſemꝑ reditus cõputat gratius intuet aurum quã ſolẽ: ipa eius ſupplicatio ad deũ aurũ qrit: ⁊ vellet atqꝫ optaret vt omnia ei in aurũ conuerterẽtur. Vñ recta eſt ſnĩa ſapiẽtis ſanguiſuge due ſunt dicentes affer affer ꝓuer. l. ſ. auaritia (vt Lyra exponit) ⁊ luxuria Creſcit eñ amor nũmi quantũ ipa pecunia creſcit. Et Ambro. ſermo. lxxxij. pueris nimiũ gule dedit indulgemus interdũ deſideratos cibos auidi⁹ ſumerevt nimietate ſua horreſcãt ⁊ auertãt ſe de reliquo ab huiuſmodi cupiditate. Auaritia nihil tale patit: ſed quãto plus inuenit tanto amplius qrit de luxuria idẽ tradit Philoſophus. iij. Ethi. ad finẽ. voluptatum appetitus inſatiabilis eſt ſtultoqꝫ vndiqꝫ affluũt. Et exequutio libidiis innatam cupiditatẽ ex auget quinimo ſi magne ⁊ vehementes ſint mentẽ a ſuo ſtatu dimouẽt. Quid igitur mirũ ſi ꝑter frena nihil vel credit cogitat vel amat qui alẽi filiaꝝ ſanguiſuge nuptus eſt: difficile eñ conſortium dilecti admittit qui totam anime vim ⁊ intẽſionẽ trahit cõuertitqꝫ ad ſe. ¶ Quod ſcꝺo peruertit atqꝫ corrũpit B rationis iudicium pꝫ: quia hoc omnis affectus habꝫ vt in quod ipſe inſanit ceteros furere putet. Unde Eccleſiaſt. x. ſtultus ꝑ viam ambulans cum ipſe inſipiens ſit omnes ſtultos putat: ſtultus enim non qui ſenſu vacuus eſt cuius nullũ eſt rationis iudiciũ qui ſꝫm yſidorum fatu⁹ ꝓprie dicitur ſed qui ſenſum habet inſipiẽte moribus hebetatum. Aliquãdo tñ fatuus pro ſtulto ponitur Eccleſiaſt. viij. cum fatuis conſilium non habeas non enim poterunt niſi diligere q eis placent. Si igit nõ eadẽ videntur amantib⁹ ⁊ odientibus iratis ⁊ quietis: ſed omnino diuerſa vel ſaltẽ magnitudine ſcꝺo rhetorice. vt iudici nullam vl̃ paruam videatur reus iniuriã feciſſe ſi amet contra vero ſi oderit maximam: manifeſtiſſimum eſt affectum itercipere deliberatiõem: iudicium ꝑuertere ⁊ (vt philoſophi verbis vtar) mentiri facere circa practica ſeu agẽdorũ principia. vij. Ethicorum

¶ Quod etiam tertio de cõtrario: vñ vaſtari debe- C ret fomẽtum ſumat inſtar ignis qui dum aqua reſꝑgit flãmã emittit ⁊ ardet fortius: pꝫ primo qꝛ nitit ĩ vetitũ ſemꝑ cupimuſqꝫ negatum. vñ occaſione accepta pctm̃ ꝑ mandatũ inquit Apoſtolus: opatum eſt in me oẽm concupiſcentiã. ad Ro. vij. ⁊ glo. Matt. xiij. timor hoĩm differt ſed volũtatem nõ aufert: vñ ⁊ audiores reddit ad crimen quos aliqñ ſuſpẽdit a crimine. ⁊ Chriſoſto. ſicut fieri nõ põt vt ligna mittẽdo ignem extinguas ſic fieri nequit vt rationem reddendo places hoĩem malũ. iteꝫ Amb. ſmo. lxxxij. adhortationibus ſuis ad opa pietatis elecmoſynas ⁊ hmõi inducit auax rñdentem bona ſunt verba ſed melius eſt aurũ ſubiũgit Amb. nihil mirũ: nã ſi qs cũ ĩpudicis de pudicitia loquat ⁊ Scorta vituꝑet. ij ai qb⁹ libido domiat multo acri⁹ intendũt ⁊ eſt rõ vt ꝯtrariũ ſui oppoſiti niſi vicerit vi excitat ⁊ quaſi per antiphraſim quõ calor circũſtans auget frigus aqueputealis ſic qcquid magni paſſioni ꝯtrariũ obijcitur: cũ ſupare nequit magis intẽdit maxime cũ ex obiectis ſe in eis quibus afficitur homo contẽni putauerit tunc enim ⁊ affectus augetur ⁊ propugnatricem concitat iram vt iam ex ratione quaſi repugnantia pelli debere credat: male dicẽtibus enim ſtatim iraſcimur ⁊ vilipẽdẽtibus ea quibus maxie ſtudemus vt qui philoſophia gloriãtur philoſophiam vilipẽdẽtibus: qui forma formam cõtẽnẽtibus qui ergo vitia colentibus culparum ſnĩam reꝑhenderit ⁊ diuine legis carmina morbo huiuſmõi cõtraria cecinerit inſultationẽ neceſſe eſt reportet indignationem contumeliam ⁊ odium. Vñ recte dicit ſapiẽs acetum in nitro: eſt enim nitrum ſpẽs qdam ſalis calore ſolis aduſta in littore maris que ſuperfuſo aceto ſtatĩ fumat ⁊ crepitat vt calx viua dũ aqua perfunditur: conſimiliter conſcientia praua ⁊ cor ꝑuerſum vt reprehenſiua carmina audierit ſtatim maledicit: diſſecatur arguenti inſultat ⁊ per iram in cõtumeliam fumat ⁊ crepitat. Hic etiã ꝓuerbi. ix. dicitur qui erudit deriſorem ipſe iniuriam ſibi facit ⁊ qui arguit impiũ ſibi maculã gñat. ⁊ Mat. vij. neqꝫ mittatis margaritas vr̃as añ porcos: in ſceno. ſ. viciorũ volũtates: ne forte cõculcẽt eas pedib⁹ ⁊ ꝯuerſi diſrũpãt vos: ⁊ ibidẽ de ſãcto nõ dãdo oblatrãtib⁹.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui vero experiri volet ſi terreno affectu plenus
prohibeatur a celeſtibus meditādis: amādis ⁊ cre-
dendis: aduertat ſi quibus ipſe mordetur libenter
audit diuina carmina ſiuere gaudet magnificari au
diens celeſtem gloriam ⁊ terretur de miſeria atq; de
pena inferi quoniā ſi non Ambroſij: non meā ſenten
tiam audiat. Timeo inquit ne pluribus veſtrum cō
ueniat euangelica lectio: cecinimus vobis ⁊ non ſal
taſtis: lamentauimus vobis ⁊ non planxiſtis: ann ū-
ciauimus vobis regni celeſtis gaudium ⁊ minime
corda veſtra motu quodam alacritatis exultant: p̄-
dicauimus vobis triſte iudicium ⁊ ſenſus veſtri ad
penitentiam in lachrymis non prorumpunt. Infi-
delitatis enim genus eſt in diuinis rebus nec gaude
re proſperis nec flere cōtrarijs: ſermone. lxxxj. Et
Chriſtus inquit qui ex deo eſt verbū dei audit: pro
pterea vos non auditis q; ex deo nō eſtis. Joā. viij.
Quod autem in contrarium prime partis queſiti al
legatum eſt mollis reſponſio ⁊c. Prouer. xv. Pro
cedit de reſponſione: que ſubiectionem ⁊ humilita-
tem oſtendit: canes nāq; (vt. ij. Rheto. tradit philo-
ſophus) reſidentes non mordēt. Secus cum molli-
bus equiſſimis: ſcilicet diuine ſcripture carminib⁹
deſpicere ſeu contēnere videtur quibus alius maxi
me afficitur. Tunc nāq; efficiet quod acetū in nitro
Prouer. xxv. Et hec ſub benigna omnium interp̄-
tatione de propoſitis queſtionibus dicta ſint.

FINIS.

Sequitur ſeptima queſtio quodlibetica.

Volo in eccleſia dei (inquit Apo
ſtolus) quinq; v̄ba loq; vt alios
inſtruam ꝙ decē millia verborū
in lingua. j. ad Corint. xiiij. ideſt
appeto magis in cetu fidelium
quinq; verba puta credēda: agē
da: vitanda: timenda: ⁊ ſperanda
ſenſu meo ideſt plano ⁊ doctrina
li loqui: vt alios inſtruam quam
decem millia verborū in lingua: id eſt ſub miraculo
varietatis ideomatis que ipſi non apprehendant hu
ius vereor exemplo commonitus dominus quodli-
berarius queſtionem agenda ⁊ vitanda concernentē
C mihi propoſuit. Utrum mortalis culpa committi
poſſit abſq; eo ꝙ libero conſenſu creaturam aliquā
incommutabili bono peccator pretulerit in amore.
Hanc queſtionem qua poſſum breuitate deciſurus
inhereo proteſtationi ſolite ac omnia dicēda per me
ſubmitto correctioni ſancte ſedis apoſtolice ⁊ om
nium quibus incumbit errantem ad ſemitam verita
tis reducere. Et vt planior deciſio fiat quatuor ſub
ordine inquiram. Primum an mortale peccatum
committi poſſit abſque libero conſenſu voluntatis.
Secundum an amor pecunie aut alterius primum
inculpabilis aut tantū venialis adeo increſcere poſ
ſit ⁊ augeri vt fiat mortale peccatum. Tertium an
in quolibet mortali peccato ita aberret peccator vt
creaturas tanquam vltimum finem ⁊ ſupra deum
diligat. Quartum an dilectio dei ſuper omnia ſuffi
cienter nos reponat ad ſtatum gratie: vel compati
ſecum aliquā poſſꝫ mortalem culpā. Quoad primū
inducam imprimis fundamenta quibus irrefraga
biliter ſe tueri videtur error Manichei ꝙ homo nō
poſſit vitare ne peccet. Primo īfidelitas eſt morta
le peccatum ⁊ non interuenit ibi conſenſus liber vo
luntatis ergo ⁊c. Prima pars antecedentis patet
ex verbo Apoſtoli ad Hebreos. xj. Sine fide impoſ
ſibile eſt placere deo. Et ſecunda pars probatur q;
implicat ꝙ aliquis erret volens ſi enim vult errorē
cum nequeat ferri in incognitum oportet vt no ſcat
eſſe errorem quod impoſſibile eſt: niſi ſciat veritatē
⁊ cum notitia veritatis ſtaret error circa eandem ⁊
cete. que ſunt contraria. Quanquā ergo quis poſſit
velle errare in futurum ⁊ optare vt erret: impoſſibi
lia tamen ſunt adinuicem velle errare circa aliqd
⁊ de facto errare. Circa illud etiam cōfirmatur ex
verbo Apoſtoli Joannis. xij. Propterea non pote
rant credere quia iterum dixit Eſaias. Excecauit
oculos eorum ⁊ indurauit cor eorum vt non videāt
oculis ⁊ intelligant corde ⁊ conuertantur ⁊ ſanem
eos. Non eſt autem conſenſus liber vbi intercurrit
neceſſitas ergo. Etiam dicit Apoſtolus ad Roma-
nos. x. Quomodo credent quem nō audierunt: aut
quomodo audient ſine predicante: quomodo vero p̄
dicabunt niſi mittantur. Ergo ab vltimo ad primū
quibus predicatores miſſi non ſunt manēt neceſſa-
rio infideles ⁊ ſic abſq; libero voluntatis cōſenſu.
Secundo quia deſperatio eſt mortale peccatum
⁊ fit abſq; libero conſenſu. Prima pars patet per
illud Iſidori ſecundo libro de ſummo bono. Com-
mittere vitium mors eſt anime: deſperare autem de
ſcendere eſt in infernum. Et ſecunda pars probaẜ:
quia nemo deſperat quin vellet vtiq; ſperare poſſe
⁊ rem deſperatam in futurū obtinere. Tertio ſm
Auguſti. xij. de trinita. cap. xij. Illecebra ſeu dele-
ctatio moroſa ſine cōſenſu adhibito in opus eſt mor
tale peccatum. Unde Auguſtin⁹ ibi cōparans in no
bis progreſſum ad peccatum illi qui erat pridem a-
pud primos parentes. ſenſum dicit vic em tenere ſer
pentis. Et cum inferiorē ratiōis portionem que tē
poralia concernit ad delectationem in aliquo turpi
opere ⁊ prohibito perduxerit ſi non diſcernat mens
in opus progredi habēdum eſt quaſi mulier ſola mā
ducauerit ſed non ſola damnabitur quia vn⁹ hic ho-
mo vtrāq; ratiōis partē tenet ſuperiorē ⁊ inferiorē
Quarto vt Apoſtolus inquit ad Epheſios. vj.
Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem ⁊ ſan-
guinem: ſed aduerſus principes ⁊ poteſtates mun-
di rectores tenebrarum harum puta demones: ſed
illorum rabido ⁊ violento impulſui reſiſtere nō poſ
ſumus ergo ⁊c. Minor patet per illud Job. xlj. Nō
eſt poteſtas ſuper terram que comparetur ei qui fact⁹
eſt vt nullum timeret: omne ſublime videt ipſe eſt
rex ſuper omnes filios ſupbie. Sed poteſtas que al
teri reſiſtere valet illi eſt comparabilis ꝙ Itē Gre.
Illud precedenti capitulo videlicet quadrageſimi.
Nerui teſticulorum leuiathan perplexi ſunt impli-
catis inquit inuentis argumenta ſua. ſ. diaboli alli
gantur vt nequaq; ſe ab vna culpa valeant abſolue-
re niſi in aliam conſentiāt ſe ligari. xiij. diſtin. nerui.
Et confirmo quia conſuetudo neceſſitat ad pecca-
tum: ergo fortius impulſus demonum. Antecedēs
patet per illud Iſidori ſecundo libro de ſummo bo
no capit. xxiij. Cogitatio praua delectationem pa-
rit: delectatio conſenſionem: conſentio actionem:
actio conſuetudinem: conſuetudo neceſſitatem: ſic
his vinculis homo implicatus quādam catena vi-
tiorum tenetur aſtrictus ita vt ab euelli nequaq; va
leat niſi diuina gratia manum iacentis apprehen-
dat. Peccatum admittere eſt in puteum cadere cō
ſuetudinem vero peccandi facere: eſt os putei coan-
guſtare ne is qui cecidit valeat exire.

Ad oppoſitum ⁊ pro veritate eſt illud Auguſti.
vaſis ire deus non inferret interitum ſi non ſponta-
A neum homo interuenir etur habere peccatum.
Pro huius deciſione dicam primo quid ſit conſen-
ſus: ſecundo ſi quis cōſēſſus ſit liber: ⁊ tertio quale
peccatum ſit conſenſus in actum peccati ⁊ quod ne
ceſſario interuenit liber cōſenſus in peccato morta
li. Et quoad primū. Motus appetitiu⁹ circulo agi
tur vt. iij. de anima tradit philoſoph⁹ appetibile eīm
mouet appetitū trahēdo ad ſe vt incipiat ab appeti-
bili ⁊ in ipſum terminetur primo apprehēditur ap-
petibile in ratione cōuenīētis ſeu boni ⁊ imprimiẜ
volūtati cōnaturalitas quedam vcꝫ amor ⁊ compla
centia ad bonum apprehenſum ⁊ ex amore: cōcupiſ
cētia deliberatio de medijs cōgruis ⁊ opportunis qͥ
bus conſequi poſſit ⁊ ſibi complacet in his q̄ reper-
ta fuerint cōducibilia ad finē p̄ſtitutum q̄ compla-
centia conſenſus dicitur. Un̄ Damaſcenus libro. ij.
poſt iudicium homo diſponit ⁊ amat quod ex conſi-
lio iudicatum eſt ⁊ vocaẜ ſententia. i. conſenſus ſi ve
ro quis iudicet ⁊ non diligat non eſt ſententia. Et ſi
mediorū plura fuerit placita reſtat electio eius qđ
proſequi voluerimus ſi vero vnicum duntaxat pla-
cet idē re ſunt electio ⁊ conſenſus. vt dicit Tho. pri
ma ſcđe. q. xv. articulo. iij. Sed differunt rationenā
inquantum medium illud placet eius eſt conſenſus
in quantum alijs reiectis ipſum accipitur pre illis
dicitur amor ille electio in motu ergo appetitio p̄-
mum eſt apprehenſio finis. Secundum eius amor
tertium concupiſcentia eius. quartum deliberatio
⁊ inqſitio cōſiliatiua de medijs opportunis quitū
amor medij aut mediorum que conducere poſſunt ⁊
dicitur conſenſus: ſi vero plura media fuerint ⁊ que
homo perſequi non velit vel non poſſit ſequitur ele
ctio: conſenſus ergo nunq; eſt ipſius finis ſed medij
ad finem quemadmodum conſilium ⁊ deliberatio.
B Uideamus nunc ſecundo quomodo conſenſus ſit
liber. Et certe differamus a brutis q; n oſmetipſos
agimus brutā ſe e nō ducunt: ſed impulſu quodam
nature ducuntur: homo autē ducit ſeipſum ratione
cōſilio ſeu deliberatione. nulla enim alia de cauſa di
cimur libertatem ⁊ dominium actuum noſtrorū ha
bere niſi pro quanto ratione ⁊ conſilio diſcurrendo
placita ꝓſequimur ⁊ fugimus cōtraria: ſed delibe-
ratio ⁊ conſilium nunq; ſunt de fine immo p̄ſuppo-
nūt appetitum ſeu amorem finis. Un̄ philoſophus
vij. ethi. oñs in agibilib⁹ principia virtute ſaluari ⁊
malitia corrumpi adducit quemadmoduꝫ in mathe
maticis ratio non eſt edoctiua principiorum ita nec
in agibilib⁹: ſed virtus a natura ſeu conſuetudine re
cte ſentire faciens circa principia. Dominium ergo
⁊ libertas eſt ad conſenſum amorē ⁊ electionem me
diorū. Sꝫ amor finis naturaliter ⁊ quaſi a cauſa na
turali neceſſitate quadam emergit neq; eſt in noſtra
poteſtate niſi mediate quemadmodū actus ſciendi ⁊
cognoſcēdi intellectus quos aptiſſimum eſt non li-
bere ſed naturalr aſſurgere. Sicut autē voluntas
cognoſcēdi finē prohibere pōt auerſione intellect⁹
dirigēdo aciē in alia ⁊ ita amorem actualē finis cū
volūtas ferri nequeat in incognitum ⁊ quia cuilibꝫ
rei apprehenſe in rōe boni vel honeſti vel delectabi-
lis aūt vtilis volūtas abſolute affici poteſt q̄ amor
vel cōplacētia non eſt cōſenſus aut electio cū amor
cōſenſus aut eligentia ſemp ſit vt medij ꝓpter aliđ
vt finē. Sed eſt voluntas appetitus finis exponēdo
rationem finis negatiue: vt conſiſtat in nō ordinari
ad alia: ſecus de fine a finiēdo ⁊ terminādo media ad
ipſum ordinata. Un̄ oportet diſtinguere duplicem
voluntatem ſcilicet appetitus ⁊ eligentie. Un̄ Bo
nauentura. xxviij. diſtincti. ij. ſniarum tractans illđ
Auguſtini nihil tam in poteſtate volūtatis eſt quā
ipſa voluntas: ⁊ capit voluntatem pro actu volun-
tatis: obijcit multo facilius eſt homini ieiunare ma D
gnos labores ſubire: ⁊ omnia bona ſua ſpgere ꝙ vo
luntatem ſuam abnegare quam inimicum diligere:
Preterea ſic qñcūq; homo vellet iuſtus eſſet. Re-
ſpondet primo ꝙ Auguſtinus includit ibi auxiliū
gratie ⁊ ſic ⁊c. Secūdo ad propoſitum noſtrum re-
ſpondet ꝙ argumentum procedit de velle vt nomi-
nat actum potētie affectiue. vt ſcilicet eſt quedā po
tētia naturalis non aūt vt nominat actum liberi ar
bitrij. Primo modo velle aliquid idē eſt ꝙ affici ad
illđ. ſecundo modo idē eſt quod eligere volūtas aūt
appetitus adeo aliquando adheret rei vt vix vl nun-
ꝙ poſſit ab ea ſeparari: ſed ſecundum velle ſemper
manet in noſtra poteſtate ⁊ dicitur velle eligētie: ſꝫ
quia non eſt efficax niſi in quātum p̄ualet voluntati
appetitus ⁊ illi nō p̄ualet niſi per gratiā vn̄ multi
ſūt petōres qui vellēt eſſe iuſti ⁊ qđ nūq; affectarēt
mala: nihilominus tamen manēt in ſua iniuſtitia q;
nō adiuuātur a diuina gratia. Hec ille. Idē aperte
confiteri videtur Aug. viij. confeſſionum: mirantur
quidnā monſtri ſit imperat anima corpori ⁊ tanta fa
cilitas eſt vt vix diſcernatur a ſeruitio imperium.
Ubi autē imperat vt velit nec alter ſit ab imperāte
neq; tamen facit reſpondet. Fremebam ⁊ turbulen
tiſſima indignatiōe indignabar ꝙ dei pactum ⁊ pla
citum nō iam proſequeretur mecū cōtendebam ⁊ a
meipſo diſſipabar ⁊ ipſa diſſipatio me inuito fiebat
oſtendit etiam in ſe cōpugnantes amores ⁊ aliorſū
a ſe traxiſſe qđ de velle liberis non contingit. Ergo
oportet ineſſe amorem alium quem neceſſitate pati-
mur non libere elicim⁹. Et Hieronymus in epiſto-
la ad Ruſticū ſentētiam philoſophi ꝓbans qui amo
rem veterē amore nouo tanq; clauum clauo doceret
expellere quemadmodum Aſſuero regi pricipes fe
cere Perſarum: vt vaſtum regine deſiderium aliaꝝ
puellarum amore compeſcerēt refert ſe vidiſſe ado-
leſcentē grecum in quodam cenobio egypti qui nul
la continētia nulla operis magnitudine flammam
poterat illecebre extiguere quē pater cenobij odio
infamie ſeruauit: ſeu amore purgandi infamiam p-
ut latius refert ergo ſentit amorem talē non libere
ſed naturali quadā neceſſitate oriri. Preterea phi-
loſophus. x. Ethicorum. Natura quidē inquit non
eſt in noſtra poteſtate: ſed per diuinam q̄dam cauſā
exiſtit. Sermo etiam ⁊ doctrina non in omnibus ha-
bent vires: ſed oportet vt ante cultus ſit moribus
auditoris animus ad recte gaudēdum odiendumq;
tanq; ager qui ſemina ſit nutriturus ⁊ ergo educa-
tiōe ⁊ aſſuefactione opus eſt quoniam modeſte ⁊ tē
perate viuere multis preſertim iuuenib⁹ non eſt de
lectabile ſed moleſtiam non afferrent ſi fuerint con
ſueti. Hoc preterea videtur quia ſemper amor ſeu E
appetitus finis prerequiritur: vt ratio: conſiliū: vel
deliberatio vim habeat ⁊ ita naturaliter non libere
ineſt ſicut eſt actus ſcientie. His p̄miſſis pono hanc
concluſionem. Conſenſus in opus peccati vniuerſa
liter eſt peccatum aliquando veniale aliquādo mor
tale: nullum autem mortale dari poteſt abſq; libe-
ro conſenſu voluntatis. Prima pars patet: quia
omnis conſenſus in mortale eſt mortale peccatum

Universidad de Deusto Biblioteca

conſenſus vero in opus veniale niſi tollat conditio-
nē ꝓpter quã a mortali vacabat eſt tm̃ veniale pctm̃.
Primum patet manifeſta ſnĩa Apoſtoli ad Roma
nos.j. Qui cũ iuſtitiã dei cognouiſſent nõ intellexe
runt qm̃ q̃ talia agunt digni ſunt morte: nõ ſolũ qui
F faciunt: ſed ⁊ qui conſentiũt facientibus ⁊ vt dicit
glo. de officio delegati. c. j. Quadruplex eſt conſen-
ſus videlicet cooperationis: conſilij: ⁊ negligẽtie ⁊
auctoritatis ſeu defenſionis: ⁊ vltimum deterrimũ
eſt. xxiij. q. iij. qui aliorum. Superaddo quintum vi
delicet conſenſum complacẽtie quo videlicet licet
nolit quis actum facere placet tamẽ ſibi vt ꝑ alium
fiat ⁊ quaſi paſcitur ipſo opere malo ꝙ aũt hic qui
tus modus conſentiendi ſit mortale peccatum: pro-
bo quia minus eſt ſibi complacere ſeu letari de rui-
na proximi quam de quocunq̃ mortali peccato: ſed
primum eſt mortaliter culpabile: ergo ⁊ ſecundum
Minor patet Prouerbiorũ. xvij. Qui in ruina leta
tur alterius non erit impunitus ⁊ ne putetis eũ pu
niẽdum eſſe vt pro veniali. Job audiamus ſi inquit
gauiſus ſũ ad ruinã eius qui me oderat ⁊ letatus ſũ
cum inueniſſet eum malum: non enim dedi ei ad pec
candum guttur meum vt expeterem maledicens ai-
mum eius. Ubi hoc horrere videtur quaſi mortale
peccatum. Et Apoſtolus prime ad corint. vj. Neq̃
maledici regnum dei poſſidebunt: ſed maledicere ni-
hil aliud eſt q̃ꝫ proximo malum optare ⁊ idem eſt de
malo alterius letari ſeu complacentiam ſumere. Et
ita cum icomparabiliter deterius ſit propter malũ
G culpe letari q̃ꝫ propter malum pene ſequitur propo
ſitum. Quod aũt conſenſus in actum venialis cul-
pe ſit peccatum veniale patet quia ſm̃ Auguſt. Si
q̃s voluerit ex neceſſitate vel voluntate adulari ma
ioribus. ſi quis voluerit immoderate dormire ad mi
nuta peccata ꝑtinet. xxv. diſtin. vnum orarium. §. cri
minis appellatione. ergo conſenſus in actum venia
lis culpe ſoluꝫ eſt veniale peccatum. Et ibidẽ apte
dicit Gratianus. ꝙ multa deliberate committũtur
que ad damnationẽ non ſufficiũt niſi frequenter ite
rata fuerit ⁊ in cõſuetudinem deducta. Quomodo
autem hoc intelligi debeat anno ſuperiori expoſui
H quomodo videlicet iteratio vel conſuetudo induce
re poſſit mortale peccatum in illis. Dico notanter
niſi tollat conditionẽ propter quã a mortali excuſa
batur quia ſi illam tollit bene fit mortale peccatum
vt patet de his que ex genere ſunt mortalia ſed per
ſurreptionem excuſantur a mortali his ſi adhibit᷒
fuerit conſenſus ſunt mortalia quoniam ſurreptio
excuſat a mortali in quãtum conſẽſum nõ admittit.
I ¶ Sed eſt duplex conſẽſus in opus aliquod morta-
le: ſcilicet verus ⁊ interpretatiuus. Conſenſus ve-
rus dicit actum elicitum complacentie ſeu electio-
nis: interpretatiuus dicitur iſtar ⁊ ad ſimilitudinẽ
cauſe priuatiue. ſicut enim nauta dicitur cauſa ſub
merſionis nauis ꝑ ſuam abſentiam quando potuit ⁊
debuit prohibere ſubmerſionem nauis ⁊ non prohi-
buit. Ita quis dicitur in aliquod conſentire interp̃
tatiue quando potuit ⁊ debuit aliquid ꝓhibere: qđ
tamẽ prohibuit minime: ⁊ ita conſenſus negligen-
tie eſt conſenſus interp̃tatiuus ſine etiam quocũq̃
actu poſitiuo voluntatis. Et dico notanter quãdo
debuit quia licet quis prohibere opus mortale po-
tuit ſi non debuit ſeu obligatus fuerit ꝓ tũc ꝓhibe
re non cenſetur ex hoc conſentire. ſicut nec nauta ꝑ
abſentiam eſt cauſa ſubmerſionis nauis niſi dire-
ctio nauis ſtet ſuo oneri. Unde ſi q̃s ſe occupãs in

correptione vel ſermone neceſſario ſaluti ſubditorũ
ex hoc ſinat alium quẽ ſeruare potuiſſet ruere in ali
quod crimen vel charitatis conſilio ſciens eum vi-
cinum mortali peccato permitteret ruere preſenti-
bus alijs vt efficacius reducere poſſit non ex hoc di
citur conſentire. Conſenſus verus eſt duplex abſo-
lut᷒ ⁊ cõditionatus de conditionato cõſẽſu in mor- K
tale opus quod ſit etiam mortale peccatuꝫ. Probo
auctoritate Auguſt. libro de libero arbitrio dicẽte
ſi cui etiam non contingit facultas concũbendi cum
vxore aliena tamẽ planum ſit cum aliquo modo cu-
pere ⁊ ſi poteſtas detur eſſe facturum nõ minus re
us eſt quam ſi in ipſo facto deprehẽderetur: Ergo
conditionata voluntas concũbẽdi puta velle con cũ
bere cum aliena ſi facultas daretur eſt mortale pec-
catum. Preterea Matthei quinto. Qui viderit in-
quit ſaluator mulierẽ ad concupiſcendum eam ⁊c̃.
Ergo ſi q̃s optat cõcupiſcere aut ſi velit vbi oppor
tunitas ſe offerret iam mechatus eſt cum ſit vtrobi
q̃ꝫ par ratio turpitudinis. Et hec ratio videtur ſm̃
Augu. ſi quis velit furari ſi poſſꝫ impune nihil tu-
lit ⁊ fur tñ reus tenetur. de penitẽtia diſtin. j. cap. ſi.
propterea. Unñ deducẽs ſup verbo prophete. Confi
ge timore tuo carnes meas ⁊c̃. quod timor ſeruilis
carnem non crucifigit. Uiuit enim (dicit) peccandi
voluntas que tunc apparet in opere quando ſperatur
impunitas: cum vero pena credatur ſecutura laten
ter viuit: viuit tamẽ mallet enim licere: dolet non li
cere quod lex vetat quia non ſpiritualiter delectatur
eius bono ſed carnaliter malum metuit quod mina
tur: hec ille. Sed non viuit illa voluntas abſoluta
peccandi: ſed duntaxat conditionata: Ergo illa ex
cludit charitatem ⁊ eſt mortale peccatũ. Hic Sco
tus. xv. diſt. iij. dicit. Conditiõatum velle ſufficere
ad meritum eterne vite: Etiam damnatiõis eterne
quale forte fuit dicit peccatuꝫ in angelis ⁊ intẽdit
de appetitu equalitatis in deum. Sed contra iſtud
videtur de ſanctiſſimis viris hec conditionalis veri
ficatur. Iſti negabunt chriſtum: ſi eis mors cõmi-
netur vel cadẽt in adulterium ſi vehemẽter tentati
fuerint ⁊ nulla eis immineat infamia: Ergo condi-
tionata voluntas operis prohibiti non ponit mor-
tale peccatum. Preterea multi vellẽt fornicari ſi
deo non diſpliceret aut ſi licitum eẽt: ⁊ ſic de alijs:
neq̃ videtur in hoc turpe velle ergo ⁊c̃. Rñdeo ad
ad primum aliud eſt hominẽ ſic diſpoſitũ eẽ: quod
in euẽtum certe conditionis aliquid ſit voliturus:
⁊ aliud eſt hominẽ velle ſub conditione vt ſcꝫ condi-
tio ſit pars p̃dicati ſiue obiecti voliti. Primum nul
lum arguit aut requirit actum voluntatis: vt eq̃ ve
rificetur de nõ vtẽte actualr̃ ratione ſicut de vtẽte.
ſed ſcđm duntaxat reperitur in actu poſitiuo volũta-
tis q̃ꝫ q̃ꝫ potius velleitas dici debeat quã voluntas
ſcđm quoſdã ſed quid de hoc ſit nihil refert ad pñs
dũmodo hoc certum teneatur qđ etiam volum᷒ nõ
nunq̃ꝫ aliqua ſub conditione quã exiſtere putamus
vbi eſt efficax velle quo in actu progredimur licꝫ ob
iectum ſit conditionatum. Ad aliud rñdeo quod in
talibus conditio adiecta adimit ⁊ tollit turpitudi- L
nẽ alterius partis obiecti voliti: vt ſi non eſt pecca-
tum ſi non diſplicet deo ſi ſit honeſtum ⁊ ſic de alijs:
In ſupioribus vero loquor de conditionibus tur-
pitudinẽ nõ auferẽtib᷒ ſicut ſi poſſẽ ĩpune ſi oppor
tunitas adeſſet ſi homines non offẽderet ſi ſanitatẽ
non lederet: ſi facietẽ non infamaret ⁊c̃. Unñ ſiue ve
lit ſiue optet ſub tali cõditiõe op᷒ ꝓhibitũ peccat

mortaliter ſed ſemper aduerte quod aliud eſt opta-
turus vel voliturus eſſem ſi conditio illa exiſteret:
aliud opto vel volo aut deſidero ſub illa conditione.
¶ Contra hoc quod dictum eſt conſenſum in actum
peccati aliquãdo tantum eſſe veniale peccatũ videtur
illud Aug. in Joannem ⁊ ponitur in gloſ. prime ad
Corinthi. xi. digne ſumit ſup. corpus domini ſi quũ
de criminalibus penitet diſplicẽt venialia. Et ſi fra
gilitate humane cõditionis ſciat ſe ſtatim ad ea redi
turum nullum peccatum veniale eſt dum placet q̃ꝫ-
tũcũq̃ paruum ſit mortale: ſi vero diſplicet nullum
iudicatur: qđ Gratianus allegãs in. §. criminis ap-
pellatiõe. xxv. diſtin. dicit. Nullum peccatum adeo
veniale eſt quod nõ fiat criminale dum placet. Ubi
glo. in verbo criminale: cuius aſſiduitas ⁊ contẽpt᷒
non fiat mortale. Uel dicit ſm̃ alios ſolus cõtẽpt᷒
eſt mortale peccatum ſicut exponitur: accedit v̄bũ
ad elemẽtũ ⁊ fit ſcr̃m: ꝗ nũq̃ꝫ ꝯſẽſus in veniale pec
catum poteſt eſſe peccatum veniale idẽ firmare vide
tur Beda tractans illud Jacobi. Cõfitemini alter
utrũ peccata veſtra. Peccata inquit que ex ignorã
tia vel infirmitate cõmittunt: dicit ⁊ precipit alter
utrũ confiteri quia facile dimittuntur: quecũq̃ ve
ro ex deliberatione non niſi per per penitentiã. ⁊ cũ
prima pars itelligi habeat de venialibus ex quo nul
la mortalia poſt baptiſmum cõtracta deleri poſſũt
ſine penitentia oportet ne caudam ſeparemus a ca-
pite iuxta. c. maiores de bap. ⁊ eius eſſe. quod altera
pars etiam intelligatur de venialibus ⁊ ꝑ cõſequẽs
qui deliberate vult aliquod veniale qđ eſt in ipſum
M cõſentire peccat mortaliter quod eſt propoſitũ. Re
ſpondeo ad primum vt dicit bea. Tho. xx. diſtin. iiij.
ſniarum queſtio. vl. verbum Aug. intelligi haber de
illa placẽtia que ad fruitionem pertinet in qua oĩs
humana peruerſitas cõſiſtit dũ vtẽdis fruimur aut
econtra vt dicit Aug. alias omne veniale quod volũ
tarie cõmittitur cum certum ſit ipſum placere eẽt
mortale peccatum. Gerſon in libro ſuarum cõcluſi
onũ limitat ad veniale quod per ſurreptionem vel ſi
milẽ cauſam excuſatur a mortali. In illis enim acce
dente placẽtia libera ſeu libero conſenſu fit morta-
le. Uel poſſet intelligi ſi placet quia peccatum hoc
enim eſt diabolice obſtinationis velle aliquid q͛ pec
catum eſt ad verbum Bede fateor ꝙ tota cõgeries
ſnĩe ſue intelligi debet de opere veniali ex gñe vt mẽ
tiri officioſe loqui ocioſe ⁊ ſic de alijs. Sed aliud eſt
hominem deliberatum aliquid facere ⁊ aliud ex de-
N liberatione. Deliberatus enim vel deliberate facit
quãdo ꝑ viam ſeu inquiſitionem cognita veritate fa
cit ſꝫ ex deliberatiõe qñ ſine deliberatione nequaq̃ꝫ
eſſet facturus ſed quia per deliberationem rei qua-
litates cognoſcit vult facere. Sicut. iij. ethi. diſtin-
guit philoſophus inter ignoranter facere ⁊ ex igno
rantia facere. Ergo veniale peccatum ex delibera-
tiõe eſt velle ipſum facere quia cognoſcit eẽ pecca-
tũ vbi alias ſi cõperiſſet nõ eẽ pctm̃ noluiſſet facere
quod proprie eſt peccare de induſtria ⁊ eſt diabolice
obſtinationis neq̃ accidit ſine mortali contemptu
dei. Et ne decipiaris licet ſcruteris an aliquid ſit
mortale vel veniale ⁊ copto ꝙ ſit veniale vult ipſum
ꝓſequi ſi mortale nõ: nõ adhuc videtur peccare ex de
liberatione niſi ideo velit opus ipſum quia peccatũ
⁊ non ſufficit ꝙ velit q̃ꝫuis peccatum eſt ⁊ hoc ſciat.
¶ Probo nunc ſecundam partem ꝯcluſionis videli
cet ꝙ abſq̃ libero conſenſu ⁊c̃. Et primo per illud
domini ad Caym. Ge. iiij. None ſi bñ egeris recipies

ſin autem male ſtatim peccatum tuum in forib᷒ ad
erit. Et ſubdit ad propoſitum noſtrum. ſed ſubter
te erit appetitus tu᷒ ⁊ tu domiaberis illi᷒. Et erat
tunc Caym in ſtatu damnationis ⁊ mortalis culpe
ergo in quocũq̃ ſtatu fuerimus ſiue gratie ſiue dã-
nationis ſub nobis eſt. i. ſub poteſtate noſtra ⁊ domi
nio noſtro appetitus peccati ⁊ nos dominamur illi᷒
Idẽ videtur manifeſte voluiſſe apoſtolus. j. ad cor.
x. bñdictus deus qui non patietur vos tẽtari ſupra
id quod poteſtis ſed faciet cum tẽ tatione prouẽtũ
vt poſſitis ſuſtinere: ſed nõ dominamur neq̃ vtimur
libertate niſi ratione conſenſus liberi: Ergo nullũ
mortale committi põt ſine libero conſenſu volũta-
tis vero vl' interp̃tatiuo cõditionali vl' abſoluto ⁊c̃.
¶ Et confirmatur quia ſi ſic max ie eẽt de odio pxi
mi aut appetitu nocẽdi proximo cum hoc valde vi-
deatur cõtra charitatẽ ſed hoc nõ ergo ⁊c̃. Minor
patet ꝑ gloſam Matthei quinto. ſup verbo omnis
qui iraſcitur fratri ſuo: ira eſt omnis malus motus
ad nocẽdum: ſubitus aũt motus cui nõ conſentitur
propaſſio eſt: accedẽte conſenſu paſſio eſt ⁊ mors in
domo. Et licet dixerim exiſtẽtẽ in ſtatu mortalis
culpe dominium ⁊ libertatẽ habere committẽdi vl'
vitandi quodcunq̃ mortale pctm̃ non tñ aſſero qđ
omnia vitare poſſit non recuperata gratia. Sed qm̃
ſufficiẽs ſemꝑ auxilium ſibi offertur quo reſurge-
re poſſit: ⁊ ſic omnia vitare vt latius deduxi in quod
libet an licet euchariſtie vel abſolutionis bñficium
miniſtrare illi q̃ ſe dicit a peccatis abſtinere nõ poſ-
ſe ⁊c̃. ¶ Ad rationes añ oppoſitum. Ad primam rñ
deo infidelitas vt dicit puram negationẽ fidei non O
eſt peccatum: ſed potius pena cõſequẽs originale
peccatum iuxta illud Joannis. xv. Si non veniſſem
⁊ loqu utus eis non fuiſſem peccatum non haberẽt
⁊ loquitur de peccato infidelitatis ſed certe reniſ᷒
voluntatis facit eam eſſe mortale peccatum: vt oñ-
dit Tho. ſcđa ſcđe. queſtiõe. xj. articulo primo. ⁊ idẽ
eſt de negligẽtia inquirẽdi ⁊ ita interuenit liber cõ
ſenſus vel verus vel interp̃tatiuus volũtatis. Qđ P
aũt dicitur: implicat dicere ꝙ aliquis volẽs erret ⁊
ex hoc bñ ſequitur ꝙ ergo non interuenit liber con-
ſenſus verus errãdi ſed nõ arguit qui ĩcurrat cõ
ſenſus interp̃tatiuus in errorem: omittendo quod
facere deberet ad prohibenduꝫ errorẽ vel verus cõ
ſenſus in id quod eſt error quanq̃ꝫ nõ credat eſſe er-
rorem: ⁊ hoc ſufficit immo etiã ſufficeret conſenſus
in aliud vñ committetur talis error culpabilis. Quia
dico ſolum neceſſario interuenire liberum conſenſũ
vt quis peccet mortaliter. Ad cõfirmationẽ ex ver
bo Joannis. xij. dico ꝙ non poſſe ibi dicit idẽ qđ ne
ceſſe non: ⁊ hoc neceſſe ſolum dicit neceſſitatem cõ-
ſequẽtie non conſequẽtis vt quia ſcriptura aſſerit
antichriſtum futurum ꝑditionis filium neceſſe eſt
quod peccabit. ſed talis neceſſitas vtiq̃ ſtat cum cõ
tingẽtia conſequẽtis. Et vbi oppoſitum futurum
eſſꝫ nũq̃ꝫ hoc ſcriptura aſſeruiſſet. ¶ Ad ſcđm de de
ſperatione reſpondeo quia poſſet mediante dei auxi
lio prohibere deſperationem libero conſenſu inter-
p̃tatiuo ꝯſẽſit in deſperationẽ. Quia illud poſſum᷒
quod per amicos poſſumus. tertio Ethicorum. ad
tertium licet Auguſtinus in paſſu allegato videtur
poſſe limitari ad caſum dum verus conſenſus adhi-
betur in ipſam illecebram: ſeu turpem delectatio-
nem in hoc quod dicit tenens tamen ⁊ libenter vo-
lẽs que ſtatim vt attigerunt animum reſpui debue
runt. Nihilominus ſiſtendo in communi intellectu

Universidad de Deusto Biblioteca

doctoꝝ. Rn̄deo ꝙ adminus priuſq̄ ipſa delectatio fiat mortaliter moroſa interuenit neceſſario conſenſus interp̄tatiuus volūtatis: nō eīm dicif moroſa a diuturnitate tēporis ſed ſm beatū Tho. prima ſc̄de q. lxxiiij. arti. vj. A mora faciēdi qđ volūtas facere debuit: ſicut quis dicif in mora ſoluēdi. Probabile tamē eſt ꝙ talis conſenſus interp̄tatiuus non facit mortale niſi illecebra magna fuerit vt piculū ſit ꝑducendi aīm ad conſenſū in opus vel delectationem ſeu illecebrā ipſam: vñ Bonauētura. xxiiij. diſt. ſententiarū. Cauſam aſſignās quare delectatio moroſa ſit mortalis deſignat ꝓ cauſa quia aduertit piculū: ſed limitate loquif cū ⁊ delectatio ⁊ opus nephariū de quo eſt diſplicent: ſꝫ idē credo cū ꝓ magnitudine delectatiōis aduertere debuerit piculū ⁊ ſiue diſplicet ſiue non. ❡ Ad quartū rn̄deo. licꝫ nulla poteſtas cōparef domini in r. b. ad extra efficiendis vtiqꝫ tamen in libertate voluntatis cum poſſumus nr̄o arbitrio ⁊ bn̄ ⁊ male velle: demon tantū male iterū ⁊ ſi ꝑ nos tētationibꝰ demonū reſiſtere nū valemus vtiqꝫ tn̄ mediāte dei gratia q̄ ſemꝑ nobis p̄ſto eſt ⁊ offerf faciēs cū tētatione ꝓuentū vt poſſimꝰ ſuſtinere ⁊c̄. Et argumētū Gregorij de īplicatis inuētis ⁊c̄. ꝓcedit ſuppoſito errore intellectus: vt patet in oībꝰ tribꝰ exēplis q̄ adducit: perplexitas enim primi accidit q꞉ credit ſe iuramēto obligari vt futurū adulterium vel homicidiū q̄tum in eo eſt nō ꝓhibeat cū tn̄ iuramētū eſſe nequeat iniquitatis vinculū. xxij. q. iiij. inter cetera. Jmmo ⁊ ſi in cōfeſſione ꝑcepiſſet vtiqꝫ poſſet alium accuſare nō intimādo ꝑſonā cōfitentis vt tradūt doctores. Jn ſc̄do q꞉ credit votum obedientie ad illicita ſe extendere. Jn tertio q꞉ credit ratiōe boni finis ſeu vtilitatis proximoꝝ hoīem aſtringi ad ea q̄ ſibi nō licēt puta ad exercitiū poteſtatis ſymoniace adepte. ❡ Ad confirmationem ex
Q Jſidoro dico: vt. v. Metaphiſi. dicif. Neceſſitas dicitur nō ſolū vbi oppoſitū eſt penitꝰ īpoſſibile ſeu implicās cōtradictionē: ſꝫ etiā cuius oppoſitū eſt valde difficile quomodo dicimus claudum neceſſario curue ambulare Quod non niſi magna difficultate recte ambulat: ſic quia non leuiter relinquo qđ facere ſoleo: ⁊ iuxta Mebenī verbū animo inueteratū vſū ꝑmanere amici atqꝫ eū tādē hominibꝰ naturā eſſe vt refert Philoſophus. vij. Ethi. Sed hoc ſolū fortē adheſionē vocare voluit ⁊ quam ſit difficile vincere. Etiā loquif Jſidorus de neceſſitate ꝑ excluſionem diuine grē: vt patet ꝑ exceptionē quā adiungit niſi inquiens diuina gratia manū iacentis apꝑhendat: ⁊ hoc ꝯcedo. Sed plurimoꝝ manꝰ a deo apꝑhēdunf: q̄ tn̄ extra puteum nō trahunf quia ſemetipſos iuuare nō ſatagunt vt iacenti in puteo chorda porrigif qua ſe valeat liberare. ſed quia laboris piget aut penam refugit: ſua culpa non offerentium reſtē in puteo perſeuerat.

SEcundo inquirere habeo vtrū pecunie vel rei alterius amor primū inculpatus aut tm̄ venialis adeo increſcere poſſit ⁊ augeri vt fiat mortale pctm̄ Et videtur primo ꝙ non q꞉ ſi ſic ex ſolis venialibus pctis poſſet aliqđ mortale cōſtitui ⁊ certe venialibꝰ peccatis correſpōderet pena infinita ſm extēſionē qđ falſuꝫ eſt ⁊ impoſſibile. Primū deduco ſic pono gratia exempli primum gradum amoris tantum eſſe veniale peccatum ⁊ amorē q̄ ꝑ augmētationem iam habitus eſt mortale peccatum eſſe viginti graduum aut triginta. Tūc ſi primus gradus tm̄ erat veniale peccatum: ergo etiam quilibet ſequentiū cū ſunt eiuſdē rationis ⁊ intēſionis cum ergo illi viginti vel triginta gradus cōſtituant totum illum amorem: ſequif qđ illa viginti vel triginta venialia faciunt vnum mortale cum totum nihil aliud ſit q̄ ſue partes ſimul ſumpte. Falſitas immo īplicatio illiꝰ patet: quia cum pena cuiuſlibet illorum ſit finita ⁊ eiuſdem rationis collectio ex omnibꝰ penis eorum erit finitū quū finita numero finito ſūpta nequeāt conſtituere infinitum. Et cum pena cuiuſlibet mortalis ſit īfinita ſm extenſiōem ſequitur qđ eadē pena erit finita ſm extenſionem ⁊ infinita. Secūdū videlicet qđ venialibus correſponderet pena infinita deduco quia ſi toti peccato correſpondeat tota pena medietate peccati ſm intenſionem correſpondet medietas pene eo modo quo medietatem habꝫ puta ſc̄dm acerbitatem: ⁊ quarte quarta pene ⁊ ſic ꝓportiōabiliter ī infinitum. ergo triceſime parti amoris correſpōdet triceſima pars pene. ſed triceſima pars amoris ponitur peccatum veniale: ⁊ triceſima pars pene eſt īfinita ſc̄dm intēſionem: ita veniali peccato correſpondet pena infinita ⁊ ſic veniale eſſet mortale: antecedēs probo ex proportione quomodo argumentatur Philoſophus. vij. Phyſicorum. de medeitate mouentis aut medietate mobilis ⁊c̄. Secūdo quia acerbitas pene correſpondere videtur intenſioni peccati: iuxta illud Apocalip. decimo octauo Quantum glorificauit ſe in delicijs tantum date ei de tormento ⁊ luctu: ⁊ illud Deuterono. xxv. ſc̄dm menſuram delicti erit ⁊ plagarum modus. Preterea qui alteri ſoluit quantum debet: nullam irrogat ei iniuriam ſi cui minus debet adhuc plus dederit: Ergo qui deo tribuit amorem ſummo bono vel vltimo fini debitum pro tempore quo eum preceptū aſtringit non peccat quantūlibet intenſo amore alio in tempore creaturam dilexerit: neque hóc arguit ſi actum diligēdi creaturam aliquādo comitetur culpabilis omiſſio dilectionis dei quia ſic occupationē aliam vel ſomnum oporteret mortale fieri quod nemo ſane mētis dixerit: licet enim concurrat cum aliquo mortale peccatum non propterea ipſum oportet eſſe mortale peccatum. Preterea quātumlibet intenſo amore quis creaturam dilexerit poteſt velle pro Chriſto vbi opus ſeu neceſſarium erit creaturā illam ſeu amorē illius relinquere: ergo retinet Chriſtum pro fundamēto amoris ⁊ ꝑ cōſequēs quod ſuperedificauerit poteſt eſſe lignum aut fenum aut ſtipula: vnde detrimentum patietur ſed nō erit mortale peccatum: iuxta ſententiam Apoſt. prime ad Corinthios. quinto. Jpſe autem ſaluus erit ſic tamen quaſi per ignem. Antecedens patet quia poteſt hoc quis experiri in ſe: ⁊ conſequentia tenet: quia hoc manet fundamentum amoris pro quo cetera perdere parati ſumus. Ad oppoſitum ⁊ pro veritate eſt illud Jacobi. iiij. Adulteri neſcitis quia amicitia huius mundi inimicitia eſt deo: quocunqꝫ ergo voluerit eſſe amicus huius ſeculi inimicus dei conſtituitur. ❡ Pro huius ſolutione valde videtur mihi fuiſſe ſollicitꝰ Beatus Auguſtinꝰ duo ex ſcriptu-
ris fundamēta colligēs. Primum eſt illud Apoſto- A
li. j. ad Thimot. vj. Habētes alimēta ⁊ quibus tegamur his cōtēti ſumus: nam qui volunt diuites fieri incidunt in tētationē ⁊ in laqueum diaboli ⁊ deſideria multa ⁊ nociua que mergunt hominem in interitum ⁊ perditionē: radix enim omnium malorum eſt cupiditas quam quidam appetētes errauerūt a fi-

de ⁊ inſeruierūt ſe doloribus multis. Secundū eſt illud apoſtoli. j. ad Corinth. iij. fundamentū aliud nemo poteſt ponere ⁊c̄. ſi q̄s aūt ſupedificauerit ſupra fundamentū hoc aurū: argentū: ⁊ lapides p̄cioſos: lignū: fenū aut ſtipulā: vniuſcuiuſqꝫ opus manifeſtū erit: dies enim domini declarabit: q꞉ in igne releuabitur ⁊ vniuſcuiuſqꝫ opꝰ quale ſit ignis ꝓbabit ſi eius opus manſerit qđ ſuperedificauit mercedem accipiet: ſi cuius opus arſerit detrimentū patietur ipſe tn̄ ſaluus erit ſic tamen quaſi per ignem Ex primo concludit primo de ciuitate dei. c. x. ex quibꝰ terrene diuitie perierunt ſi eas ſic habebant ſicut ab iſto foris paupere intꝰ diuite (⁊ loquif de Paulo apoſtolo) i. ſi mūdo vtebātur tāq̄ nō vtentes: potuerūt dicere ꝙ ille grauiter tentatꝰ ⁊ minīe ſuperatꝰ nudꝰ egreſſus ſum de vtero. ⁊c̄. dn̄s dedit dn̄s abſtulit: ſicut dn̄o placuit. ⁊c̄. illi autem infirmiores qui terrenis his bonis q̄uis non prepone rent Chriſto: aliquanta tn̄ cupiditate coherebant quantū hec amando peccauerunt: perdēdo ſenſerūt tantū quippe doluerunt: quantū ſe doloribus inſeruerunt ſicut apoſtolum ſupra dixiſſe cōmemoraui ⁊ ibidē valde beatū Paulum epiſcopum nolenſem commendat qui dum oīa ſibi auferētur dominū orauerit. Dn̄e non excrucier propter aurū ⁊ argentū vbi enim ſunt omnia mea tu ſcis: regula igitur quā ex verbis apoſtoli colligit Auguſt. hec eſt tantum quiſqꝫ peccauit amando diuitias quantū dolet eas amittendo licet eas Chriſto nūq̄ preponeret: ex illo argumētatur in de ciuitate dei. c. xxvj. quiſq̄s ſic habet in corde Chriſtū vt ei terrena ⁊ temporalia nec ea que ſunt licita at cōceſſa preponat fundamētū habet Chriſtū. Si aūt preponit ⁊ ſi videatur fidem habere Chriſti non eſt tamen in eo fundamentum Chriſtus cui preponūtur quāto magis ſi ſalutaria p̄cepta contemnēs cōmittat illicita: etiā non prepoſuiſſe Chriſtum ſed poſtpoſuiſſe cōuincif quē poſt habuit imperantem dum contra eiꝰ imperata ſeu conceſſa ſuam per flagitia delegit explere libidinem infert ſi Chriſtianus amat meretricē ⁊ ei adheret: non habet fundamentū Chriſtū. Si aūt vxorem ſecundū ſeculū carnem diligit: ſi in morbo concupiſcentiam ſicut gentes que ignorāt deū etiā hoc ſm veniā cōcedit apoſtolus immo per apoſtolū deꝰ: poteſt ergo ⁊ iſte habere in fundamento Chriſtū: ſi eīm nihil ei talis affectiōis voluptatiſqꝫ p̄ponat: q̄uis ſuperedificet ligna. ⁊c. Chriſtus eſt fundamentū: ⁊ ipſe ſaluus erit per ignē: etiam qui amat patrē vel matrē plꝰ q̄ me nō eſt me dignꝰ ait ſaluator Mathei. x. verum qui hoc ſic amat carnaliter: vt tn̄ eos Chriſto dn̄o non preponat: malitqꝫ ipſis carere q̄ Chriſto: ſi ad hunc articulū tentatiōis fuerit adductus per ignē ſaluus erit: quia eorum amiſſione neceſſe eſt tantū vrat dolor quātū heſerat amor: idē ſententionaliter ponit Enchiridion. xcvij. c. quādo altera conditione inquit prepoſita eis carere malit q̄ Chriſto: nec timore amittēdi talia deſerit Chriſtum: q̄uis doleat dū amittit: ſaluꝰ eſt quidē ſic tn̄ quaſi per ignē: quia vrit eū rerum dolor quas dile-
B xerat amiſſarum: ſed nō ſubuertit neqꝫ cōſumit fūdamētū ſtabilitate atqꝫ ī corruptiōe munitū. Pro huius intellectu clarior eſt aduertendū ꝙ de ratiōe fundamenti eſt ferre ſeu ſuſtinere totum pondus ſeu onꝰ edificij vt qđ illud tractū fuerit: neceſſe ſit alioꝝ qđlibet vel iā ab edificio decidere vel fundamentum ſequi: huius ſimilitudine per metaphorā quandā illud in corde ſeu affectu hominis dicitur fundamentum cuius amor ſic mentē abſorbet atqꝫ implet vt quicquid aliorum trahit a fundamēto neceſſe eſt vt decidat finaliter a corde quādo ſtare non poteſt ⁊ ſequi quo p̄cit fundamentū: ⁊ ergo ſi nullius amor hoc modo cor occupet: nihil ſibi eſt fūdamentum: ſi plurium amor in ſimili illa ſimul ſunt ei pro fundamēto: huiꝰ exemplū capite de vi magnetis impreſſa ferro vis illa ſeu virtꝰ impreſſa mouet ferrū ad eū magnetē a quo imprimif ſicut amor ad ipſum amatū vbi in diuerſis locis magnetes poſueritis: qui vigoroſior extiterit peruincet aliorū vires ⁊ ferrum deducet ad ſe: ⁊ ille magnes eſt ferro quaſi fundamentū ſi vero eque fortē ⁊ magnū inferius poſueris ⁊ conſimilem penitus ſurſū neutrū habebit ferrum pro fundamēto: ſed manebit ſuſpēſum in medio: quomō ferrea tumba maledicti machometi fertur in aere detineri. Similiter ſi in codē ſitu eque fortes magnetes locaueris: ambo ſimul ferro fundamentū erūt: neuter ſolꝰ totū fūdamentum. Jnfero vbi ergo amor Chriſti nō ita ſinguloꝝ ⁊ oīm excedit amorē vt quo Chriſtꝰ ierit ſcris p̄ceptis ſuis ſequātur vel decidāt ab amore quō ſi predominātē magnetē a loco traxeris tandē penitꝰ deperit magnetū virtꝰ ⁊ in ferro extinguif ita q̄ non ſequuntur Chriſtū: ibi dico Chriſtū non eſſe fūdamentū: quod ſatis patere credo ex premiſſis. Hoc ſuppoſito reſpondeo ad queſitū affirmatiue: quod
adeo increſcere pōt ⁊ augeri amor creature primū C
venialis tantū aut inculpatꝰ vt poſt ſit mortale peccatū. Probo per illud. j. Joannis. ij. Nolite inquit diligere mundū: neqꝫ ea que ſunt in mūdo glo. interlinea. i. abundantiā vel pulchritudinē eius vt aurū argentū: ⁊ oēm fluxū diuitiarū: addit apoſtolus ꝓ cauſa: ſi quis diligit mundū nō eſt charitas patris in eo. vbi. glo. interli. ſicut eīm per odiū proximi: ita per amorē mundi extinguitur amor dei. Preterea Hiero. cōtra Jouinianū nihil inq̄t intereſt ex qua honeſta cauſa quis inſaniat vnde ⁊ ſextus pitagoricus ait in ſententijs: adulter eſt inquit in ſuā vxorē amator ardentior in aliena quippe vxore oīs amator turpis eſt ī ſui animiꝰ: ſapiēs iudicio debet amare coniugē non affectu. xxxij. q. iiij. origo. Jtē eccleſiaſtici. x. nihil iniquius eſt q̄ amare pecuniā: hic eīm ⁊ animam ſuam venalē habet: quoniam in vita ſua proiecit intima ſua. Jtem Joan. xij. multi ex principibus crediderunt: ſed propter phariſeos non confitebantur: vt de ſynagoga non eijcerentur: dilexerunt enim gloriam hominum magis q̄ gloriam dei ergo amor creature tantū intēdi poteſt vt fiat mortale peccatum. Probo conſequentiā q꞉ tantū augeri pōt vt realiter extinguat Chriſti amorē ſicut delectatio vehemēs expellit oēm triſtitiā non ſolū que contraria eſt: ſed etiā contingentē. vij. Ethic. etiam facile tantū augetur: ꝙ Chriſtus non maneat fundamentū ſed hoc ſolum fif per mortale peccatū Cū ergo nihil aliud ibi fuerit q̄ amor nimius ⁊ nō adhuc ꝑpetratio alteriꝰ illiciti ſequitur ꝓpoſitū. Preterea tenemur quoad aīi p̄parationē oīa velle ꝑdere ꝓ Chriſto ſub pena eterne dānatiōis ſed augeri pōt amor creature vt nos impediat ꝑatos eſſe oīa ꝓ Chriſto ꝑdere. ꝗ. ⁊c. maior pꝫ ꝑ illud Luce. xiiij. oīs q̄ nō renūciat oībus q̄ poſſidet nō pōt eē meꝰ diſcipulꝰ: vbi gl. reliq̄re oīa tm̄ ē ꝑfectoꝝ: ſꝫ renūciare oībꝰ ꝯpetit q꞉ ita licite vtūf mūdanis q̄ poſſidēt vt tn̄ mēte tēdāt ad eternā. e. c. ſi q̄s venit ad

Universidad de Deusto Biblioteca

me ⁊ non odit patrem ſuum aut matrem ⁊c. adhuc
autem ⁊ animam .i. vitam ſuam nõ poteſt meus eſſe
diſcipulus ſed ſolum mortale depellit hominẽ a di
ſcipulatu Chriſti: ergo non eſſe paratum oĩa ſua
relinquere ⁊c. eſt mortale. Et minor patet quia ex
nimio amore creature quis frequẽter ita adheret
creature vt vbi creaturã oporteret relinquere ⁊ ꝑde
re aut Chriſtum mortaliter offẽdere mallet longe
Chriſtum offendere ꝙ̃ ⁊c. ergo talis amor impedit
hanc animi preparationẽ. Et confirmo: tenemur nõ
ſolum vitare peccata ſed etiam oẽs occaſiones ve
riſimiles mortalis peccati: immo de quibus diſcri
mẽ nobis imminet mortalis culpe. Qui enim amat
periculum peribit in illo. Eccleſiaſtici .iij. Etiã p̃
ceptum habem⁹ exire de medio eorum: ſeparari ab
eis immundum non tangere. ij. ad Corinthio. vj. Et
Eſaie. lij. Sed hoc ſeparari ſolum videtur ad noſtrã
cautelam neceſſarium vt videlicet occaſiones veriſi
miles de quibus ꝓbabile dubium fuerit protrahen
di nos in mortale fugiamus ⁊ vitamus. hinc Greg.
Et ponitur de penitẽtia diſt. v. c. falſas. Cum ergo
frequẽter ex ĩmodico amore ſeu ĩmoderato pericu
lũ immineat: vt homo ꝑtrahatur in mortale oportꝫ
ad minus tunc propter illum amorem nimiũ cõcur
rere peccatũ mortale in volũtate ⁊ veriſimile etiam
ipſummet amorem tunc eſſe mortale pctm̃ quũ nõ
ſinat Chriſtum noſtri cordis eſſe fundamentum.
E ¶ Ad rationes ante oppoſitum. Ad primã nego ſe
quelam ⁊ ad ꝓbationẽ adductam dico ꝙ licet quili
bet graduum ꝑ ſe ⁊ ſeparatim eſſet veniale vel nul
lum peccatum tamen inſimul ſumpti ſũt vnum pec
catum mortale. Do ſimile accipio cẽtum milia gra
norum tritici de campo alterius eſt mortale pecca
tum: ⁊ tamẽ acceptio vniuſcuiuſq̃ grani vbi ſepara
tim ⁊ ſeorſum exiſteret nullũ penitus peccatum fo
ret: vt recte dicit Tho. ſcḋa ſcḋe. q̃ſtio. lxvj. artic. vj.
Propter exiguitatem nullum dãnum cẽſetur ꝓxi
mo inferri: immo dico ꝙ in parua re dominus preſu
mitur nõ eſſe inuitus. Similiter odium fratris ſur
reptitium eſt tantum veniale peccatum: ⁊ ſic conti
nuando ꝑ quodcũq̃ paruum momentum temporis
ſeorſum tantum foret veniale peccatum: ſed per to
tum aliquod tempus in quo potuiſſet deliberare ⁊
non repulit deliberando eſt mortale peccatum nec
valet conſequentia ꝑ ſe ſeu ſeparate eſſent venialia
peccata ⁊ in toto exiſtentia non ſunt mortalia pec
cata. Ergo manẽt venialia qꝛ in toto non ſunt pec
cata ſed partes vnius mortalis peccati. Intelligo
hoc quibus determinata pena debeatur a pena toti
us. ſtat enim ꝙ habeant deordinationem ⁊ non ſint
imputabiles ad penam eternam. Sed cum toti pe
na eterna correſpondeat pene que partibus ſeorſũ
deberentur abſorbẽtur quaſi ⁊ euaneſcunt in pena
totius itaq̃ nihil eis ſpeciale correſpondet alias di
cere oportet ꝙ venialia cum faciunt totum habens
determinatam deordinationem a deordinationibus
partiũ poſſunt reddere mortale. Deductio vero ar
gumenti procedit quãdo deordinatio totius ſolum
eſt quid collectum ex partiũ deordinationibus: ita
ꝙ totum non magis ſit contra charitatem ꝙ̃ queli
bet partium collectarum ſumpta ſeorſum que haꝝ
ſolutionum alteri preferri debeat ad alia properãs
auditoris iudicio relinquo: ad deductionem ſecũde
partis ſequele cum arguitur ſi toti correſpõdet to
ta pena oportet medietati peccati correſpẽdere me
diam quarte quartam ⁊c. de alijs per locum a pro

portione. Reſpondeo non arguitur penes locum il
lum a proportione niſi illud cuius gratia ꝓportio
habetur ita reperiatur partialiter immediate ⁊ in
alijs partibus proportionalibus ſicut totaliter re
perit̃ in toto: ⁊ ſic nõ eſt in propoſito quia pena eter
na ſolum correſpondet peccato ratione huius quod
eſt eſſe contra charitatem ⁊ in propoſito partibus
non ita competit eſſe contra charitatẽ vt patet cla
re in ſimili de continuatione odij dei per breue mo
mẽtum quo adhuc eſt ſurreptitium: ⁊ per tempus
quo interpretatiue conſẽtit ⁊ eſt mortale. Per idẽ
reſpondeo ad illud Apoca. xviij. Et Deutero. xxv.
ꝙ non procedũt in pena eterna infligenda niſi extre
ma cõparata ſint contra charitatem ſeu pellant cha
ritatẽ ⁊ ita nõ eſt hic. ¶ Ad ſecundũ reſpondeo ꝙ B
deo nunꝙ̃ ſatis ſoluitur de amore niſi plus ſingulis
⁊ omnibus de ꝑfecto corde ametur: cuius ſimile re
peries in omnibus vbi ſeruare oportet diſtributiuã
iuſtitiã que in proportione geometrica cõſiſtit ſeu
in ꝓportione ꝓportionum. v. Ethicoꝝ. Si enim ma
giſtratus eque meritis apud rempu. inequalis elar
giri voluerit de publico peccat cõtra iuſtitiã diſtri
butiuam ⁊ magis ad propoſitum. Quãtũcũq̃ dede
rit Petro magis merito ſeu digno ſi Joanni min⁹
bene merito plus dederit nõ ſatiſfecit Petro cui ex
iuſtitia plus dare debebat ⁊ ita in caſu aliquo gra
du amoris ſatiſfaceret deo quando remiſſius crea
turas amauerit quo ſatiſfacere non poteſt cũ arden
tius ceperit creaturas amare. Et cum dicitur qḋ
hoc nihil arguit ſi aliquando comitẽ habeat ⁊c. con
cedo ſed recte aliud longe eſt amorem dei poſitiue
depellere vel nõ ſinere vt ſic inualeſcat vt ſit homi
ni Chriſtus fundamentum: ⁊ illa de cauſa fit amor
creature mortale peccatum. ¶ Ad tertium reſpon
deo: poteſt amor ad creaturam adeo intenſus eſſe ꝙ
ſecum non permittat velle efficax perdẽdi omnia ꝓ
Chriſto: licet ſtet velle quoddã optatiuũ quo opta
rem me ſic affectum vt omnia pro Chriſto perderem
vbi opus fuerit ſicut optarem pro ſcientia quietem
ſomnum ⁊c. contemnere ſed certe efficax velle non
dum habeo.

TErtio inquirẽdum eſt an in quolibet mor A
tali pctõ homo ita aberret a deo vt creatu
ram tanꝙ̃ vltimum finẽ: ⁊ ſupra ꝙ̃ deũ di
ligat. Et cũ nihil certius inueniat̃ ꝙ̃ qḋ
dẽte diſputatiõis diſcutit̃ adducã ad par
tes vtraſq̃ quedam ad ſoluendum difficilia vt poſt
de medio tenebrarũ lux veritatis reſplẽdeſcat gra
tius: ⁊ arguo pro parte affirmatiua. ¶ Primo ſic:
omnis peccãs mortaliter fruitur creatura: ergo di
ligit creaturam ſupra ꝙ̃ deum ⁊ tanꝙ̃ finẽ vltimũ
conſequẽtia tenet: quia frui eſt diligere ſeu amare
aliquid tanꝙ̃ finẽ vltimum: iuxta Aug. illḋ primo
de doctrina Chriſtiana. Si vero inheſeris atq̃ ꝑmã
ſeris finẽ in eo ponẽs letitie tue tũc ꝓprie dicẽdus
es frui: qḋ non eſt faciendum niſi in ipſa trinitate .i.
ſummo ⁊ ĩcõmutabili dono. Et antecedẽs patet ꝑ
eũdẽ. x. de trini. c. x. Fruimur inquit cognitis in qui
bus volũtas ꝓpter ſe ipſa delectata cõquieſcit: vti
mur vero his que ad illud referimus quo fruẽdum
eſt ſubdẽs ad ꝓpoſitũ: nec eſt alia vita hominis viti
oſa atq̃ culpabilis ꝙ̃ male vtẽs ⁊ male fruẽs: ⁊ li
bro. lxxxiij. q̃ſtionũ. q. iij. Omĩs itaq̃ humana ꝑuer
ſio qḋ etiã vitium nomiat̃ eſt fruẽdis vti velle atq̃
vtẽdis frui: ergo peccans mortaliter vel fruit̃ male
creatura ⁊ habeo intentum vel vtit̃ male deo. ⁊ cum

vſus ſemꝑ referat ſuum obiectum in aliud quo fru
imur oportet vt deũ referat in creaturã qua fruit̃:
⁊ per conſequẽs nemo peccat mortaliter niſi crea
turam diligat tanquã vltimũ finem ⁊ ſupra deum.
¶ Secundo ſic. Auaritia ſimiliter gula: de quarum
qualibet tamẽ minus videt̃ eſt amor creature tanꝙ̃
finis vltimi: ergo ⁊ in quolibet alio peccato. Añce
dẽs patet de auaritia ꝑ illud Apoſto. ad Epheſi. v.
Hoc ſcitote quoniam omnis fornicator aut immun
dus aut auarus qḋ eſt idolorum ſeruitus nõ habet
hereditatẽ in regno dei: ſed ſeruitus idoloꝝ ſeu ido
lolatria ſolum eſt cum diuinus honor ⁊ amor impẽ
dit̃ creature ergo ⁊c. De gula patet ad Philip. iij.
Multi ambulãt quos ſepe dicebam vobis: nũc aũt
⁊ flens dico inimicos crucis Chriſti quorum finis
interitus quorum deus venter eſt: ⁊ gloria in cõfu
ſione ipſorum qui terrena ſapiunt: vbi glo. interlin.
Hoc ab hoĩe colitur quod pre ceteris diligit: ergo
guloſus diligit vẽtrem id eſt corpus ſupra deum.
¶ Tertio ſic. ſm̃ Aug. tractantẽ illud Pſal. lxxix.
Incẽſa igni ⁊ ſuffoſſa ab increpatione vultus tui
peribũt. Omne peccatum oritur aut ex timore ma
le humiliante vel ex amore male inflãmãte. Sed ti
mor p̃ſupponit amorẽ nam vt Auguſt. inquit libro
lxxxiij. queſtionum manifeſtum eſt nullam aliã eſſe
metuẽdi cauſam quã vt amata amittamus adepta:
vel non adipiſcamur ſperata. Ergo a primo ad vlti
mum oĩe mortale peccatum orit̃ ex aliquo ꝑuerſo
⁊ inordinato amore ⁊ nõ videt̃: ex quo niſi amore di
ligẽdi creaturã ſuꝑ omnia ſeu fruẽdi creaturã: er
go. Et confirmatur quia ſm̃ Dionyſiũ in. iiij. de di
uinis nominibus. Propter amorẽ omnia agũt que
cũq̃ agunt ergo ⁊c. ¶ Quarto ſic. Quicqḋ agim⁹
fit a nobis propter vltimum finẽ: cum ergo in actu
mortalis culpe homo non habeat deum pro fine vl
timo ſaltẽ cum ſciẽter offendit deum oportet quod
habeat creaturã aliquã pro fine vltimo ⁊ habet̃ ꝓ
poſitum: Añcedẽs patet. xiij. de trini. ca. iij. Et hoc
verũ eſt inquit Aug. Quod omnes homĩes eſſe bea
ti velint: idq̃ ardẽtiſſimo amore appetũt. ⁊ propter
hoc cetera quecunque appetunt. Itẽ decimo nono.
de ci. dei. c. j. Illud eſt finis boni noſtri ꝓpter qḋ ap
petẽda ſũt cetera ipſũ aũt ꝓpter ſeipſũ. Idẽ ꝓbat
ſanctus Tho. prima ſcḋe. q. j. articul. vj. Quicquid
appetimus in ratione boni appetimus ⁊ ſi nõ ſub ra
tione boni perfecti qḋ eſt vltim⁹ finis neceſſe eſt vt
appetat̃ vt tẽdẽs in ꝑfectum. Semꝑ eñ ꝑfectionis
alicuius inchoatio ordinatur in ei⁹ cõſummationẽ
vt patet tã in his q̃ a natura fiunt ꝙ̃ in his q̃ ab arte
omnis nãq̃ inchoatio ꝑfectionis ordinat̃ in cõſum
matam ꝑfectionẽ que eſt finis vltimus. Secũdo ſic
quia finis vltimus ſe habet in mouendo appetitum
ſicut in alijs motionib⁹ primum mouẽs ſed ſine pri
mo mouente alia non mouẽt: ergo nec ſine primo ap
petibili. ¶ Quinto ſic: quia oĩe mortale peccatum
deſtruit verum fundamẽtum ⁊ ſuꝑedificari nõ põt
Chriſto fundamento: ſed hoc ſolũ accidit dũ aliqḋ
ſupra Chriſtum vel adminus equaliter amatur: er
go oportet concurrere in mortali peccato amorem
creature tanꝙ̃ finis vltimi. negatiue ad min⁹ expo
nendo ſcilicet ſupra quẽ nõ ſit alius finis ⁊c. ¶ Ad
oppoſitũ eſt ꝙ ex zelo dei quidã mortaliter peccãt:
ad Romanos. j. Teſtimoniũ ꝑhibeo illis quoniã ze
lum quidẽ dei habẽt ſed non ſm̃ ſciẽtiam. Ignoran
tes enim dei iuſtitiam ⁊ ſuam volẽtes ſtatuere iuſti
tie dei nõ ſunt ſubiecti. Et vbi hoc nõ ſufficeret ſal

uatorem audiamus. Venit hora inquit ⁊ nunc eſt vt
omnis qui interficit vos arbitret̃ ſe obſequiũ p̃ſta
re deo. Joan. xvj. Idem confirmat verbũ Ber. zel⁹
ſine diſcretione p̃cipitat. Preterea cõtingit aliquẽ
ex ignorantia peccare mortaliter vt patet de Pau
lo pri. ad Thimotheũ. primo. Qui prius inquit fui
blaſphemus perſecutor ⁊ contumelioſus ſed miſeri
cordiã conſecutus ſum quia ignorãs feci. Et Chri
ſtus orauit pro his qui eum ex ignorantia culpabili
morti tradiderũt. Pater ignoſce illis quia neſciũt
quid faciũt. Preterea tertio. Quis põt velle aliqḋ
prohibitum ſciẽter ſub ſpe venie quam niſi ſperaret
nullo pacto ad id faciẽdũ induci poſſet pro quo fa
cit qḋ Augu. ſub dubio de primo parẽte firmare vi
det̃ ꝙ ex quadã amicabili beneuolentia qua plerũq̃
fit vt offendatur deus ne offendat̃ proximus ⁊ ami
cus ⁊c. vt videre poteris. xxij. diſt. ij. ſententiarum.
¶ In hac q̃ſtione videt̃ ſolẽnis quorũdã doctoꝝ opi B
nio qḋ omnis peccans mortaliter fruitur aliqua cre
atura ⁊ eam plus quã deo diligat: vnde beat⁹ Tho.
queſt. vij. De malo articulo primo tractans differẽ
tiam venialis a mortali peccato. dicit pro eo aliquid
eſſe mortale ꝑſimile de morbo in corpore quia exclu
dit principium ſpiritualis vite: ⁊ ſic nihil relinquit̃
ꝑ qḋ deordinatio reparari poſſit. Principiũ autem
in operabilib⁹ eſt finis ſm̃ Philoſophum. vj. Ethi.
Unde principium ſpiritualis vite que cõſiſtit in re
ctitudine actiõis eſt finis humanarum actionũ que
eſt charitas dei ⁊ proximi: finis enim p̃cepti eſt cha
ritas. prime ad Thimo. j. Per charitatẽ eñ cõſtrin
git̃ anima deo qui eſt vita anime ſicut anima ipſa eſt
vita corporis: qḋ ergo charitatẽ excludit eſt morta
le peccatũ. Declarãs quomodo peccatum excludit
charitatem vel ex parte peccantis vel ex genere ope
ris. Et in ſolutiõe ad primum in veniali licet homo
conuertatur ad bonum cõmutabile non tamẽ vt ad
finẽ: ⁊ ſic nõ vt ad terminũ alterũ ꝓpter quẽ fit ne
ceſſe a deo auerti ⁊ ſoluendo ꝓbat hãc differentiam
Peccãs mortaliter diligit creaturã pluſq̃ deum.
Peccans venialiter infra deũ: dicẽs ꝙ vera ⁊ recta
differentia eſt vbi ſumẽda eſt differẽtia ex parte pec
cantis: ſecus cũ ex gñe operis vt in fornicatione qñ
ignorat eſſe mortale ⁊ nullo modo faceret ſi ſciret
eſſe mortale tunc poteſt plus deum diligere ⁊ mor
taliter peccare: ⁊ ad. xix. maius ⁊ minus dicit vari
ant ſpeciem quando ſequunt̃ rationes diuerſas: ⁊ ita
eſt de veniali ⁊ mortali: nã diligere aliqḋ vt finẽ ⁊ ſi
cut id qḋ eſt ad finẽ nõ habẽt eãdẽ rationẽ. ⁊ ad. xx.
quo probat̃ ꝙ nõ eſt neceſſe vt peccãs mortalit̃ cre
aturã ſupra deũ diligat. Rñdet extra charitatem bñ
cõtingit hominem aliquid minus ⁊ aliquid equalit̃
deo diligere: ſed nõ contingit ꝙ aliquam rẽ equalit̃
deo diligat: ⁊ nullã rem pluſq̃ deũ quia neceſſe eſt ꝙ
homo in aliquo vno conſtituat vltimũ finẽ ſue volũ
tat̃. Videt̃ ergo mẽs bti Tho. fuiſſe: ꝙ nũꝙ̃ ꝑ amo
rẽ q̇ ex gñe mortalis nõ eſt contingit aliquẽ morta
lit̃ excedere: quin ad minus aliquã creaturã diligat
ſupra deũ: imo ꝙ in oĩ amore ĩputabili ad penã eter
nã q̇s diligit creaturã tanꝙ̃ finẽ vltimũ. Idẽ ſẽſiſſe
videt̃ doctor Subtilis. j. di. j. q. vlt. art. iij. ex verbo
Aug. libro. lxxxiij. q. ſupra allegato. Omnis animi
ꝑuerſitas ⁊c. ⁊ ſoluẽs dubiũ quo obiecto fruit̃ pec
cans mortaliter an actu ſuo vel obiecto actus dicit
ꝙ peccãs mortaliter cõmuniter .i. irregularit̃ fruit̃
ſeipſo qm̃ obiectũ amat amore cõcupiſcẽtie: ſeipm̃
vero cui obiectũ hoc cõcupiſcit amore amicitie: iam

Universidad de Deusto Biblioteca

obiecto concupiſcentie nemo fruitur neqꝫ etiã regu
lariter fruitur ſuo actu cum oportcat hominem re
flecti ſuper illum hanc dicit eſſe ſententiam Aug.
xiiij. de ciui. dei. ca. xxviij. Duo amores fecere duas
ciuitates ⁊c. Idẽ ſibi irrefragabiliter demõſtraſſe
videtur. vj. diſt. ij. ſentẽtiarum. q. ij. de primo pecca-
to angeli. quia duplex eſt actus voluntatis in gene-
re ſcilicet velle ⁊ nolle: velle eſt actus poſitiuus vo
luntatis quo aliquid acceptat. Nolle vero eſt act⁹
poſitiuus voluntatis quo refugit ab obiecto diſcõ
uenienti. Velle aũt eſt duplex videlicet concupiſcẽ
tie ⁊ amicitie. Secũdum eſt reſpectu amati obiecti
Primũ vero reſpectu eius qđ alicui volo inter hec
nolle preſupponit velle: nõ eñ refugit niſi quia ſta-
re non poteſt cum illo qđ acceptat quomodo dicit
Anſelmus de caſu diaboli. c. iiij. Quod auarus vult
nummum quem amat deſerere: quia vult panẽ quẽ
alias ⁊c. Et velle concupiſcentie preſupponit amo
rem amicitie. cum amatũ ſit reſpectu cõcupiti qua
ſi finis cui aliud volo ⁊ finis primum habet rõnem
voliti: infert ergo nolle non eſt primus actus volun
tatis deordiatus quia oritur neceſſario ex velle qđ
ſi ordinatum eſſet non pareret ⁊c. Similiter ſi velle
amicitie eẽt ordinatum ipſum velle concupiſcentie
emergẽs ⁊c. Ergo oportet primum peccatum con-
ſiſtere in amore amicitie. Et hoc argumẽto ſi vel de
monſtrat vel recte concludit pbari poteſt qđ nullũ
accidit mortale saltẽ cõmiſſiõis in actu. ſ. poſitiuo
conſiſtẽs niſi ſit inordinatus amor ſui mortalit̃ cul
pabilis. Hec etiam dicit ſenſiſſe Augu. in paſſu alle
C gato. Duo amores. ¶ Pro huius ſolutione pono
hanc concluſionẽ. Poteſt quis ex beneuolentia p-
pter alium ſciẽter peccare mortalit̃: ⁊ eũdem infra
ſe diligere. Probo qꝛ ſtat qđ puro amore amicitie
quo vult alteri bene eẽ: velit p eo peierare aut fal-
ſum teſtimonium dicere: ⁊ tamen nolit quouis mõ
p eo manum aut digitum pdere qui potius ſineret
ipm̃. totaliter pdi ⁊ annihilari: ergo ipſum infra ſe
diligit ⁊ tñ ſciẽter vult p eo mortalẽ culpã ſubire.
D Ex hac concluſione infero correlarie. Qđ peccãtẽ
mortaliter non oportet amore magis affici ad quã-
cunqꝫ creaturam q̃ ſit affectus ad deum patꝫ: quia
vt ſtatim deduxi quis poteſt lõge magis ſibi ipſi af-
fectus eſſe ſeu ſemetipſum amare: ⁊ tñ ex nudo amo
re amicitie ſiue pura bñuolẽtia p alio ſciẽter morta
liter peccare: ergo ſimiliter põt magis amare deum
⁊ tñ pro tunc ad alterius inſtãtiam velle committe-
re quod nouit eſſe mortale peccatum ⁊ in quo deuꝫ
offẽdit: cõſequentia tenet quia ſicut nõ oportet pec
cantẽ magis diligere finẽ ppter quẽ ſolũ mortale
cõmittit q̃ ſemetipſum: nõ etiam neceſſarium erit
vt illum vel deum ſupra ſe diligat. Et vt clarum ha
beas pone finẽ ſuũ eſſe pfectum illius cui bñ vult
aut placere illi. Et confirmo quia poteſt ſic adhuc
deum diligere qđ mallet in nihilum redigi ⁊ aliũ p
quo ⁊c. Prius q̃ ſineret Chriſto hãc cõtumeliã fie
ri q̃ fides extingueret̃ in terra aut qđ fere mundus
totus chriſtum blaſphemaret. Multo fortius etiã
q̃ deus per impoſſibile interiret aut omnipotentiã
pderet: ⁊ ſic de alijs. Ergo ſtat q̃ magis amet deũ q̃
ſeipſum vel alium peccat. cõſequẽtia tenet quia illđ
abſolute magis amat pro cuius amore vellet aliud
pdere vt eſt communis maxima doctorum ⁊ nõ ecõ
tra: ⁊ ne hoc moueat vult illđ quo ſe nouit deũ offẽ
E ſum ire: qđ ergo minus deum amat capiamus fami-
liare exẽplum pono qđ diligam patrem ſupra me ⁊

ſciam q̃ cum inſontẽ vel noxium quẽ laborat inter-
ficere ſine graui eius indignatione nõ poſſem de ma
nibus eius eruere poſſum miſeratione cõmotus vt
inſontẽ liberẽ ad tempus velle inimicitiã ſeu indi-
gnationẽ pr̃is ferre ⁊ ipſum nõ minus quã añ dili-
gere. Et iſtud pcedit maxime cũ ſperẽ facile patrẽ
placare poſſe: Ergo ſimiliter poſſum ad temp⁹ dei
indignatiõem p mortali ferre vt amico complaceã:
vnde ſequit̃ ſolum q̃ magis velim in hoc caſu pla-
cere amico quã velim ſeruare dei mandata aut q̃ ve
lim continuo in gratia eius ⁊ amore quemadmeꝫ
pmanere: nõ aũt ſequitur q̃ plus diligã cõplacere
amico q̃ diligam deum in ſe ⁊ ita nõ oportet quod
habeam aliquã creaturam ibi p fine vltimo. Et ſi di
cas illud ſimpliciter magis diligo cui volo mag: cõ
placere: Ergo vbi cognouero me nõ poſſe vtriqꝫ. ſ.
deo ⁊ amico cõplacere magis diligo amicum ſi vt ei
complaceam contentus ſim ferre indignationẽ dei.
Rñdeo ad maiorem q̃ hoc non oportet ſi magis ve-
lim ei complacere vt nũc ſolum vt patet in exemplo
adducto de indignatiõe patris vt eum liberem quẽ
ipſe vult occidere. ¶ Ad rationes ante oppoſitum
Ad primam nego antecedens: ⁊ ad probationem ad
ductam ex. x. de trinita. c. x. Dico q̃ verbũ Auguſt.
procedit de vita complete ordinata q̃ vꝫ aliquid ſta
tuit vltimum ſimpliciter ⁊ acceptat vt irreferibile.
Illa ſi eſt culpabilis vel eſt male vtens vel male fru
ens. Secus de vita que caret huiuſmodi ordinis cõ
plemẽto. Unde poteſt quis velle fornicari propter
delectatiõem: ⁊ quod tñ delectationem neqꝫ referat
in aliud neqꝫ etiam fruatur: immo qđ nollet eã pro
fine vltimo habere. Quãdiu enim nõ deputat̃ aliqđ
tã q̃ patria ciuis: ſed tan q̃ refectio vel etiam mãſio
viatoris nõ eſt ibi vera ratio fruitionis. xj. de trini.
ca. vj. Ad aliud ex libr. lxxxiij. q. xxx. Dico q̃ ibi ſu-
mit frui large: vt illa re frui dicamur de qua capi-
m⁹ voluptatem vti vero qñ referimus in aliud vnde
voluptas capienda eſt. Unde dicit. l. queſtione. Be-
ſtias frui re aliqua ſed nũ q̃ vti. Et ſic nihil militat
contra propſitum. Etiam ſolui põt quemadmodũ
magiſter ſñiarum hec duo concordando. Radix om
nium malorum eſt cupiditas: ⁊ initium omnis pec-
cati ſupbia qđ ſcꝫ diſtributio fiat p gñibus ſingulo
rũ ⁊ nõ p ſingulis gñm ⁊ hoc predicatione cauſali.
¶ Ad ſecundum primo de auaritia dico qđ dicitur G
idolorum ſeruitus nõ q̃ auarus aurum deum ſuum
reputet: queadmodum idololatra ſuum idolũ ſed
quia ob auri amorem dei p̃ceptum p̃terit ⁊ potius
nũmo in hoc ſeruit q̃ deo. Et cõſimili ratione gulo
ſis venter deus eſſe dicitur: nõ q̃ ventrẽ ſuũ bonum
ſummũ vl' vltimũ finem in quem ſingula referri de-
beãt deputent cũ ſepe nollent in vita illa pꝑetuari.
immo ⁊ efficacit̃ proponũt poſt tempus certum ven
tris delicias penitus reſecare a ſe: ⁊ p tpali vel eter
na cauſa frugaliſſime vitam ducere ſed pro eo ven-
trẽ ſibi deum habere dicuntur quia vẽtri deo p̃teri
to ſuiunt vẽtris deſideria explẽt ⁊ dei mãdata pro
tũc cõtẽnũt: qđ aũt glo. dicit hoc ab hoĩe ⁊c. Verũ
eſt q̃ hoc colitur tan q̃ deus quod preceteris diligit̃
⁊ ſup omnia ſed nõ omne illud magis diligit p quo
in certo actu alt̃ius placitũ vel mandatũ negligit
aut cõtẽnit. Uñ Augu. tractãs illud Saluatoris
Matthei. vj. Aut vnũ ſuſtinebit ⁊ alt̃um cõtẽnet
dat exẽplũ. Si q̃s ancille aliene cõuinct⁹ ppter ſuã
cupiditatẽ patiat̃ eius ſeruitutem quã nõ amat ⁊c
¶ Ad tertium. Cum deducit̃ omne opus ex amore A

trahere originem. Dico q̃ triplex eſt amor videlicet
partis rationalis elicitus: appetitus ſenſitiui ⁊ eſt
amor naturalis. Et verum eſt q̃ omne qđ facim⁹ fit
ex aliquo illorũ triũ amorũ. Et nõ oportet q̃ ſemp
ex amore rationali elicito ſeu diſtincto ab amore na-
turali q̃ nihil eſt aliud q̃ connaturalis in aliud. Uñ
dormiens proiectus ĩ ignẽ ſtatim triſtatur refugit
⁊ habet nolitionem pene q̃uis pro tũc de nullo alio
amãdo cogitet. Et amor rõnalis nũ q̃ fert̃ ad inco-
gnitũ: itelligo de rationali elicito q̃ dicit actũ volũ
tatis neqꝫ oportet oĩne illud eſſe peccatũ vnde etiã
effectiue quod peccatum eſt vt patet quum ex zelo
ſeu amore dei quis ignorãter blaſphemus eſt ⁊ ꝯtu
I melioſus ⁊c. Et vt de bona veſte naſcitur tinea ita
de bonis opib⁹ ĩmediate ſepe emergit q̃uis nõ ſine
culpa volũtatis ipſa ſuperbia: ⁊ ex hoc patꝫ q̃ ratio
Scoti nõ eſt ex hoc dicenda demõſtratio ſed vix me
retur dici topica pſuaſio. ¶ Ad quartũ rñdeo q̃ na
turali appetu ſeu amore q̃cq̃d facimus agimus p-
pter pfectionẽ cõſummatã: ſed rationali amore nõ
prius q̃ cognouerimus in cõfuſo q̃d pfectio cõſũ
mata ſeu vita beata dicitur. Et tũc certe poſſumus
oĩa agere ppter vitam beatã dubij manẽtes in quo
conſiſtat huiuſmodi vita beata: ⁊ ita non oportet qđ
cõſtituam⁹ finẽ vltimũ in deo vel creatura aut vtro
qꝫ ſimul: q̃ñcũqꝫ deliberate ⁊ pleno rationis vſu ex
amore creature facimus qđ ſcim⁹ eſſe malum. Sed
agit talis ppter finẽ vltimũ ⁊ nihil eſt finis vltim⁹
ppter qđ faciat. Sicut q̃ currit ppter equũ ⁊ arbi
trio alterius relinquit quẽ equũ ſibi dare voluerit
p brauio. ¶ Ad quintũ dico: ſicut Chriſtus nõ ma
net fundamẽtũ in eo q̃ ignorãter peccat mortaliter
⁊ tñ nõ diligit quancunqꝫ creaturam eque vel ſupra
deum vt admittit Tho. ita ⁊ inſciẽt̃ peccante morta
liter vt ſupra deduxi accidere poteſt: hoc aũt falſuꝫ
eſt quod argumẽtum ſupponit videlicet Chriſtum
manere fundamẽtum quoadu ſqꝫ creatura eqꝫ vel ſu
pra diligatur q̃ deus. Sed tunc ſolũ fundamentuꝫ
eſt quando ſic fert onus totius edificij volũtatis vt
omnino hereamus in ei⁹ placito gratia ⁊ amore qđ
nu ſq̃ ſeorſum trahamur ſciẽter aut ignorãter quo
inimicitiam eius promereamur ⁊ indignationẽ per
mortale ſcilicet peccatum.

Quartũ eſt vtrũ dilectio ſiue amor dei
ſupra oĩa ſufficiẽt̃ nos reponat in ſta
tũ ſalutꝫ an ſecũ ꝯpati poſſit aliquod
mortale pcm̃. ⁊ videt̃ prio qđ nullũ
patiat̃ mortale pcm̃ ſed reponat ⁊c
¶ Prima qꝛ charitas nullũ cõpatit̃
mortale pcm̃ ſed dilectio dei ſup oĩa infert chari-
tatẽ ergo. cõſequẽtia eſt euidẽs qꝛ q̃cq̃d repugnat
cõſequẽti repugnat neceſſario omni antecedenti ad
qđ ipſum ſequit̃ ⁊ maior patꝫ. quia vt dicit Augu.
Sola charitas veſtis nuptialis ẽ diuidẽs int̃ filios
regni ⁊ pditiõis. Idem in glo. p̃me ad corinthi. xiij.
Minor pbat̃ qꝛ vt dicit̃ Ioã. xv. Maiorẽ hac dile-
ctionẽ nemo habet quã vt aĩam ſuam ponat q̃s pro
amicis ſuis: ſed dilectio dei ſup oĩa facit hoĩem pa-
ratũ animã pro chriſto ponere neqꝫ poteſt maxima
dilectio eſſe ſine charitate ergo ⁊c. Et hec videt̃ eſſe
rõ doctorum: quare in ſtatu nature lapſe nõ poteſt
q̃s exire in actũ dei ſup omnia ſine charitate de quo
Tho. prima ſecũde. q. cix. ar. iij. Preterea quicunqꝫ
attingit finẽ p̃cepti eſt in ſtatu ſalutis ⁊ ſine oĩ ma
cula culpe mortalis. ſed diligẽs deũ ſupra oĩa attin
git ⁊c. ergo. Maior patet qꝛ finis p̃cepti eſt face-

re hominẽ bonum ⁊ pducere ad vitã eternã. Minor
probat̃: qꝛ ſm Apoſto. j. ad Thimo. j. Finis p̃cepti
eſt charitas de corde puro ⁊ conſciẽtia bona ⁊ fide
nõ ficta ſed illa charitas nihil eſt aliud q̃ dilectio
ipa dei ⁊ primi ppter deũ: vnde Aug. xiiij. de ciui.
dei. c. vij. Cuius ppoſitũ eſt nõ ſm hominẽ ſed ſcđm
deũ amare primum ſicut etiã ſeipſum pcul dubio
ppter hũc amorẽ dicitur volũtatis bone q̃ vſitati⁹
in ſcriptura charitas dicitur. ⁊ Enchiridion. c. vl. ex
ponẽs allegatũ v̄bũ Apoſtoli dicit. Omnia referẽ-
da eſſe ad charitatẽ. i. ad diligẽdũ deum ⁊ primum
ppter deum. ¶ Ad oppoſitũ arguo: quia vt ſupra
deduxi contingit hominẽ ex zelo dei cõmittere mor
tale peccatum: ergo nihil phibet hoĩem ex zelo dei
ſemetipſum morti tradere p hereſi vel perſecutiõe
mortaliter culpabili: vt fuiſſet de Paulo cõtra pſe
cutionẽ Chriſtianorꝫ ⁊ p conſequẽs dilectio dei ſu
pra oĩa ſtat cum mortali peccato. Preterea ſecũ-
do quia nemo poteſt ſcire ⁊ pro certo cognoſcere q̃
ſit in charitate ſed poteſt experiri in ſe ⁊ certiſſime
cognoſcere qđ diligit deum ſup oĩa: ergo nõ ĩfert
charitatẽ cõſequẽtia tenet: quia q̃cũqꝫ poteſt ſcire
antecedẽs poteſt ſcire ⁊ conſequẽs. Maior patet p
illud Eccleſiaſt. ix. Nemo ſcit an amore dei an odio
dign⁹ ſit q̃ ſi forte expoſueris de odio eterne repro
bationis ⁊ amore p̃deſtinatiõis. Cũ multi ſciant ſe
eſſe in mortali pctõ ⁊ ita in ſtatu eterne dãnationis
extra charitatẽ adduco illud Iob. ix. Si venerit ad
me nõ videbo: ⁊ ſi abierit nõ intelligã illũ. qđ Gre.
exponere videtur de acceſſu ⁊ receſſu per. ſſ. donati-
onẽ vel ſubtractionẽ in charitate etiam eodẽ. c. dici-
tur etiam ſi ſimplex fuero hoc ipſum ignorabit ani-
ma mea ⁊ tedebit vite mee ex quo verbo concludit
ſancta mater eccleſia. c. fi. de purgatione canonica.
Quod nõ ſine magna temeritate quis iurare poteſt
ſe imunẽ a criminibus obiectis quaſi iã p penitẽtiã
remiſſis ⁊ abolitis: nulla autẽ eſſet temeritas vbi ſe
ſciret in charitate eſſe ergo ⁊c. ¶ Pro huius ſoluti A
one ad ſciẽdum q̃ dilectio dei ſup omnia nobis ſit in
p̃cepto p̃mitto qđ non ſufficit ſic deũ ſup oĩa dili
gere q̃ p eius ſalute (ſi p ĩpoſſibile piclitare poſſet)
parati ſumus cetera omnia pdere ⁊ mortẽ ipſã per
petuã ſine ſpe reſurgẽdi ſubire. Probo quia amor
dei ſuper oĩa ad quẽ obligamur ĩcõpoſſibilis eſt
omni affectui quo ſaltẽ deũ ſciẽter offẽdim⁹ morta
liter vt oẽs fatent̃: ſed p̃dict⁹ dei amor ꝯpatit̃ ſecũ
⁊c. ergo minor patet exemplariter de patre ſic affe-
cto filio ſuo vt ſi mortis piculum ĩmineret ſpõte rẽ
iniuſtam p eius liberatione faceret: ⁊ mortẽ ipſam
ſubiret p cuius tamen placito ſi extra neceſſitateꝫ
(vbi ſi nõ fecerit ſcit filiũ grauiſſime indignatũ) ita
non vult rẽ in bonis ſibi p̃iudicialẽ facere aut rẽ in- B
iuſtã quã filius petit: ergo ſimilit̃ poteſt q̃s ſic deũ
ſuper oĩa diligere ⁊ ſciẽter eũdẽ mortaliter offende
re. ſed tenemur ⁊ oportet deum ſuper omnia dilige-
re tan q̃ finem vltimũ ⁊ q̃ ſit ratio ⁊ mẽſura diligen
di cetera ita videlicet qđ ſi ⁊c. Oĩa referat homo in
deũ nolitqꝫ amare niſi q̃tũ deo placuerit ⁊ eadẽ ve-
lit renuere ⁊ abdicare ⁊ perdere vt ſatiſfaciat diui-
no placito ⁊ ſãcte ei⁹ volũtati vt ſit ei: q̃tũ ad amo-
rem liberum attinet: deus omnia in omnibus: ⁊ cũ
Apoſtolo vere dicere poſſit viuo iam non ego viuit
vero in me Chriſtus ad Galath. ſcđo. ¶ Pro huius
planiori intellectu aduertẽdum eſt: vt dicit Philo-
ſoph⁹. i. Politicorꝫ. Finis nulla mẽſura eſt vt medi
cina ſanitatis in ĩfinitũ eſt ⁊ vnaq̃qꝫ ars finis in ĩfi-

Universidad de Deusto Biblioteca

nitum. Nam ꝙ maxime volūt illum efficere: ſed eoꝝ
que ad finē ſunt non in infinitum: ſed ſuā menſurā
habēt. i. appetūtur tāꝗ̃ fini conducūt: reijciūturꝗ̃
ſi diſconueniāt fini. Verbi gratia: licet amē dulcia
nō adeo ſum demens: ꝙ dulce venenū ſumere velim
niſi quantū ſperās ſanitati cōducere poſſe: ⁊ reſpuo
cōtemno ⁊ abhominor: quantū ꝯtrariū eſt ſanitati:
amor itaꝗ̃ ad dulce venenū: lȝ ceteris p̄diligaꝛ pro-
pter dulcedinē nō tū̄ eſt ad ipſū vt finē: ſed vt ad me
diū: ſic ꝓformiter de creaturis intelligo: ꝙ vt dul-
ce venenū aſſumi debeāt ad ſanitatē aīe que cōſiſtit
in placere deo: vt quātū cōducūt apperātur: ⁊ mag
no aīo cōtemnātur quantū officiūt: hoc eſt adherere
de quo Apoſtolꝰ dixit. Qui adhereret deo vnꝰ ſpūs
eſt cum eo: prime ad Cor. vj. Hoc eſt per amorē in
deū trāſſormari: vt Dion. iiij. de diuinis noībꝰ lo-
quitur: ⁊ ita abſorptū eſſe in deū: vt nullū pondus
ipſum aliorſū trahat: ſed ſolū pondꝰ diuini amoris
ipſum ꝓpellat ad finē inſtar ferri: qđ ſua grauitate
nihil magneti pōderis adijcit. Nam ferunt natura
les: ſi magnes aliꝗs fortis in libra appēſus fuerit:
D ⁊ poſt ad ſe attraxerit ferrū nihil vltra ponderis ꝗ̃
antea ex ſolo magnete: iam ex ferro ⁊ magnete inſi
mul erit: ita quaſi abſorpta ⁊ ab effectu mouendi:
grauitas ferri virtute magnetis impedita erit. Et
ꝙ ad hunc dei amorē ſup oīa teneamur: licet nō ꝓ
ſemꝑ actu. Probo ꝑ illud Deut. j. Et nūc Iſrael
ꝗđ dn̄s deꝰ tuꝰ petit a te: niſi vt timeas dn̄m deum
tuū: ⁊ ambules in vias eiꝰ ac diligas eum: ⁊ ſeruias
dn̄o deo tuo ex toto corde tuo: ⁊ in tota aīa tua. ⁊c̄.
Matthei. xxij. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde
tuo: ⁊ in tota anima tua: ⁊ in tota mente tua: hoc eſt
maximū ⁊ primū mādatū: ſed nō totū cor diligit. i.
ꝑfecta ⁊ plena volūtas niſi oīa referat in deū vt finē
propter quē ceteris impartiꝛ amorē: vn̄ gl. interli.
exponens illud Apoſtoli. j. ad Thimo. j. Finis p̄ce-
pti eſt charitas de corde puro conſciētia bona ⁊ fi-
de non ficta: ſup verbo puro dicit vt nihil diligatur
niſi deꝰ ⁊ qđ dei eſt: tūc quātūlibet multa diliganꝛ
ſolus deus diligiꝛ qn̄ ipſa niſi ꝓpter eū ad amorē
nō recipimus. Quomodo lib. de ſermōe dn̄i in mon-
te. Aug. declarans quēadmodū oculū ſimplicē de-
beamus habere lib. ij. c. ij. dicit. Sicut ergo non ab-
ſurde loqreꝛ q̄ diceret in hac oꝑa qua nauē q̄ro non
nauē q̄ro: ſed patriā. Sic Apoſtolꝰ ꝯueniēter dice-
ret in hac oꝑa qua hoībus placeo: non hominibus
placeo ſȝ deo. Et verificaꝛ illud. iij. Thop. Vbi vnū
ꝓpter alterū vni vnū tātū: hec videꝛ intētio Aug.
primo de doctrina Chriſtiana. Hec regula dilectio
nis diuinitus cōſtituta eſt diliges inꝗt ꝓximū tuū
ſicut teipſū: deū vero ex toto corde ⁊ ex tota aīa: to
ta mēte: vt oēs cogitationes tuas ⁊ oēm viā tuā: ⁊
oēm intellectū in illū cōferas: a quo habes ea que
confers: cū aūt ait: toto corde: tota anima: tota mē-
te: nullā noſtre vite partē reliquit: q̄ vacare debeat
⁊ quaſi locū dare: vt alia re velit frui: ſed ꝗcꝗđ aliud
E diligendū venerit in aīam illuc rapiaꝛ: quo totiꝰ di-
lectiōis impetus currit. Quiſꝗs ergo recte ꝓximū
diligit: hoc cū eo debet agere vt etiā ipē toto corde
⁊c̄. diligat deū: ſic eīn cū diligēs tāꝗ̃ ſeipſū totam
dilectionē ſui ⁊ illius refert ad illā dilectionē dei:
q̄ nullū a ſe riuulū duci extra patiꝛ: cuiꝰ diriuatiōe
minuaꝛ. Et confirmo: qꝛ precepti eſt vt oīa refera-
mus aliquādo in deū. j. ad Corin. x. Siue māduca
tis ſiue bibitis: vel aliud ꝗđ facitis omnia in gloriā
dei facite: ⁊ ad Coloſſeñ. iij. Quia quodcūꝗ̃ facitis

in verbo aut in opere: oīa in nomine dn̄i noſtri Jeſu
Chriſti facite: gratias agētes deo ⁊ patri per ipſū:
vbi gl. intli. qꝛ p̄cepit laudari deū in corde nūc ver-
bis: nūc factis: nomē Chriſti p̄exaltari p̄cepit: ergo
obligamur neceſſitate p̄cepti: aliqñ referre omnia
in deū qđ tūc ſolū fit cū paratos offerimus nos: ea
appetere ⁊ reſpuere ꝓ mēſura vltimi finis: vt videli
cet placitū ⁊ volitū fuerit a deo vt nō voce tantū:
ſed puro corde ⁊ ſincero affectu oremꝰ: fiat volūtas
tua ſicut in celo ⁊ in terra. Et lȝ quidā ex hoc infer-
re velint oēm actū culpabilē eſſe q̄ nō in deū actu:
vel virtualiter referaꝛ: mihi ſufficit qđ pro aliquo
tp̄e quo ſibi occurrit obligatio huiꝰ p̄cepti: niſi refe
ranꝛ nō ſūt immunes a culpa. Itē ſm̄ moralē intel
lectū p̄ceptū videꝛ Hiere. xvij. Cuſtodite aīas ve-
ſtras ⁊ nolite pōdera portare die ſabbati neꝗ̃ refe-
ratis ꝑ portas Hieruſalē: neꝗ̃ obſtat ſētētia Au.
⁊ alioꝝ doctoꝝ ꝙ p̄ceptū illud diligēdi deū ex toto
corde ⁊c̄. Hic nō impleꝛ ꝗ̃diu adhuc aliꝗđ carnalis
cōcupiſcētie ineſt: vt latius videre poteris ꝑ magi-
ſtrū ſentētiarū ⁊ ſcolaſticos doctores. xxvij. diſt. ij.
qꝛ loquor ſolū de motu amoris libero: quē totū ſic
obligamur in deū quaſi in finē vltimū ꝯferre: vt ſo-
lū ſm̄ eiꝰ ſanctū placitū hec vt media appetamꝰ: qđ
nemini impoſſibile eſſe certū eſt ꝓpter libertatꝭ cō-
ditionē: ⁊ certe qui iſta negare auſit: videat: quō te-
nemur deū vt finē vltimū poſitiue exponēdo ly vlti
mū diligere ⁊ tū̄ non oīa in ipſum referre. Itē ⁊ q̄
cauſa eſſe poſſit: ꝙ amor creature eo gradu ſemper
pctm̄ eſt: cū res quā diligit hō amitti non poſſit ſi-
ne dolore. Item ⁊ quō finis p̄cepti ſit charitas de
corde puro ⁊ cōſciētia. ⁊c. nū ad eā demētiā cōuo
lauerit: vt dicat nos ad hūc finē attingēdū in via mi
nime obligari. Ex his infero correlarie ꝙ obliga-
mur deū nō ſolū extēſiue ſup oīa: verū etiā intēſiue F
ſuper oīa diligere: intelligo vbi debito amore deus
⁊ creatura diliguntꝛ. Probo: qꝛ ſicut eſt neceſſe pri
cipia magis ſciri cōcluſione. j. Poſterioꝝ: ita finē
magis diligi his q̄ ſunt ad finē. Idē ꝓbat doctor
Subtilis. iij. ſentē. diſt. xxvij. qꝛ illud ſimpliciter in-
tenſius ⁊ maiori affectu diligo: ꝓ cuius amore me-
ipſum ⁊ alia volo exponere: ꝙ aūt aliꝗ dicūtur te-
nerius ⁊ feruētius diligere qui tū̄ firmiꝰ non dili-
gūt: hoc nō eſt ex aliquo exceſſu amoris intellectꝰ
in eis: ſed forte alicuiꝰ paſſionis amoris ſenſitiui: ſi
cut aliqui q̄ dicuntur deuoti ſentiūt aliquā maiorē
dulcedinē: quā alij multo ſolidiores in amore dei: q̄ G
in centuplū prōptiꝰ ſuſtinerēt martyriū: nec dulce
do illa eſt actus volūtatis elicitus: ſed paſſio quedā
actui attributa qua deus allicit ⁊ nutrit paruulos
ne deficiāt in via: ⁊ obligat iſtud p̄ceptū nō ſolū ad
vitādū odiū cōtrariū: ſed pro aliqñ ad actū elicitū.
Pro quo aūt tēpore currit eiꝰ obligatio dicit Sco
tus hoc determinatū hoc p̄cepto: ſabbata ſanctifi-
ces: vt maneat q̄ſꝗ̃ apud ſe. i. recolligendo ſe ⁊ aſcē
dēdo apud deū ſuū. Eccleſia vero ſpecificauit quā-
tū ad miſſā audiendā die dominico. de conſe. diſt. ij.
miſſa. Hec Scotus. Preterea obligamur ad illum H
amorē dei: qui paratos nos facit omnia: immo noſ-
metipſos ꝑdere pro deo ſeu eiꝰ amore: ita videlicet ꝙ
efficaciter velimꝰ cūcta ꝑdere: ⁊ mortē immo a nni
hilationē ꝑpetuā ſubire: priuſꝗ̃ ipſū offenderemꝰ:
ſeu eiꝰ amicitiā ꝑderemꝰ: ſed hoc facere nō poteſt
amor dei: niſi intēſior fuerit quocūꝗ̃ alio amore: er-
go ⁊c. Maior patet ꝑ illud Luce. xiiij. Ois qui nō
renūciat omnibus q̄ poſſidet nō pōt meus eſſe diſci- I

pulus: renunciare aūt ſm̄ glo. oībus recte viuenti-
bus commune eſt: ſed relinquere perfectorum. Ni-
hil autem aliud videtur eſſe renunciare ꝗ̃ aīo para
tum eſſe ad omnia pro Chriſto relinquendum ſeu
perditioni ꝑpetue exponendū: quomodo eodē. c. pre
mittitur q̄ venit ad me ⁊ nō odit patrē ⁊c̄. Adhuc
aūt ⁊ animā ſuā nō poteſt meus eſſe diſcipulus: vn̄
Ambr. homelia. xvj. ſup Geneſi. Chriſtꝰ (inꝗt) do-
minꝰ noſter ꝗđ precipit ſacerdotibus audiatis qui
non renunciauerit omnibus. ⁊c̄. cōtremiſco hec di-
cēs. Meus enim primo omniū: meus inquā accuſa
tor exiſto: meas cōdemnatiōes loquor: negat Chri-
ſtus ſuum eſſe diſcipulū quē viderit aliꝗđ poſſiden
tem ⁊ nō renunciat. ⁊c̄. Et quid agimus: quomodo
hoc aut ipſi legimus: aut populo exponimus: q̄ non
ſolū nō renūciamus his que poſſidemꝰ: ſed acqui-
rere volumus ea que nūꝗ̃ habuimus anteꝗ̃ venirē
mus ad Chriſtum. Nolo duplicati criminis eſſe reꝰ
⁊c̄. Sed ex hoc ſaltē cōmoniti feſtinemus implere:
feſtinemus tranſire a ſacerdotibꝰ Pharaōis quibꝰ
terrena poſſeſſio erat: ad ſacerdotes dn̄i: qbꝰ in ter-
ra poſſeſſio non eſt: ſed dn̄s portio eſt: talis erat q̄ di-
cebat tanꝗ̃ egētes: multos aūt locupletātes: vt ni-
hil habentes oīa aūt poſſidētes: vbi licet Ambroſi.
ſolum inuehat in ſacerdotes: omnibꝰ tamen quantū
neceſſarium eſt Chriſti diſcipulos fieri: neceſſe eſt
vt renūciēt ad ſenſū p̄dictū. Et minor patet: qꝛ qđ
pōdus in libra hoc eſt amor in aīa: ſed poſita equali
tate corporis niſi grauitas intēſior fuerit nō pre-
pōderat ergo cū amor pondus ſit in equali anima:
puta aīa intellectiua: q̄ eſt indiuiſibilis: neceſſe eſt
k vt intenſior ſit ſi debeat animū mouere ad vniꝰ ꝓſe
cutionē pre ceteris. Vnde ſi ponamꝰ amores eque
intenſos ad diſparata pro eodē tempore ꝓſequēda:
neutrum proſequimur: ergo oportet exceſſum eſſe:
nec refert ſi ꝓpter ſpeciē obiecti: vnꝰ amor fuerit al
ro ꝑfectior: quoniā vehemēs triſtitia pellit delecta
tionē quātūcūꝗ̃ nobilis fuerit ex ſpecie: ita magnꝰ
amor etiam vilior ſm̄ ſpeciē amorē alium nobiliorē
ꝑuincit ⁊ excludit: copulādo aciē mentis totā ſuo
obiecto: vt alterū nequeat attēdere. ¶ His p̄miſſis
dico ſine temeraria aſſertione: ꝙ ea dilectio dei ſup
oīa: que nobis in p̄cepto eſt: reponit nos ad ſtatum
ſalutis: neꝗ̃ cōpatitur ſecū aliquod mortale pecca
tum. Probo primo ſic dicit Aug. tractās illud ad
Rom. v. Juſtificati ergo ex fide pacē habeamꝰ. ⁊c̄.
Si deꝰ confugientē ad ſe nō reciperet: eſſet in eo ini
quitas: ſed vere confugit ad deum qui deum ipſum
ſuper oīa diligens iam paratꝰ eſt omnia pro Chri-
ſto ꝑdere: ergo recipiꝛ a deo: ⁊ ꝑ cōſequēs eſt in ſta
tu ſalutis. Preterea dilectio dei q̄ nobis in p̄cepto
eſt: eſt finis p̄cepti ſeu legis eminēter ſeu virtuali-
ter cōtinēs impletionē oīm mandatorū: ergo abſu-
mit oēm rubiginē moralis vite: ⁊ arguit ſeu infert
ſtatū gratie: añcedens patet ꝑ illud Joā. xiiij. Qui
habet mādata mea: ⁊ ſeruat ea: ille eſt q̄ diligit me.
Et ibidē. Si quis diligit me ſermonē meū ſeruabit
⁊ pater meus diliget eū. ⁊c̄. Qui aūt nō diligit me:
ſermones meos nō ſeruat: vbi ex ꝯtradictorio an-
tecedentis Saluator ꝓgrediꝛ ad contradictoriū cō
ſequētis. Quod ſolum licet in cōuertibilibꝰ. Itē
ad Rom. xiij. Qui proximū diligit: legē impleuit.
Et ad Gala. v. Omnis lex in vno verbo inſtauraꝛ.
Diliges proximū tuū ⁊c. ergo ipſa dilectio dei q̄ no
bis p̄cepta eſt: eminēter ſeu virtualiter eſt impletio
omniū mandatoꝝ: neꝗ̃ formidare debemus ꝙ for-

te cōpatiaꝛ ignorantiā aliquā mortaliter culpabilē
quoniā ſi vnctio nos docet de oībus vel neceſſe non
habeamus ꝙ aliquis doceat nos. j. Joan. ij. c. Nōne
hunc docebit iam quaſi inuiſceratum ⁊ vnū factum
cum deo: ſi ergo aliquid ignorat: non eſt ei neceſſa-
rium ad ſalutē pro tunc hoc ſcire. ¶ Ad rationes
poſt oppoſitū adductas q̄ ſunt cōtra veritatē. Ad M
primam dico ꝙ nō omnis zelus dei eſt ille amor dei
ſuper omnia de quo ſcripture loquuntur: ſed ſolū
ille quo diligitur deꝰ vt finis vltimꝰ omniū: animū
paratum ⁊ promptum faciēs omnia vel acceptare:
vel reſpuere ⁊ ꝑdere ꝓut deo placuerit: ex illo aūt
amore dei nūꝗ̃ procedit homo ad mortale peccatū
¶ Ad ſecundā reſpondeo. Primo ad hoīem: ex al-
tera ſcita: ⁊ altera opinata non poteſt inferri ꝙ con
cluſio ſit ſcita: vt ſciūt artiſte: modo doctores ⁊ ego
opinamur hāc dilectionē nō poſſe ineſſe homini ſine
charitate: ⁊ nō ſcimus neꝗ̃ habemus certam ⁊ eui
dentē notitiā. Et cū dicitur: qui ſcit añcedēs ineſſe
poteſt ſcire conſequēs ineſſe: verum eſt ſi poſſit ſci-
re qđ ipſum ſit cōſequēs neceſſario ſequēs. Ad ma N
teriā dico ꝙ licet poſſit ꝓbabilē cōiecturā habere
ꝙ actꝰ ille dilectionis inſit: non tū̄ poteſt euidēter
cognoſcere ⁊ ꝓ certo: quomodo enim ſcire poterit
ꝙ ita deo ſe totū infūdit ꝓpter ſe. i. bonitatē. ſ. ⁊ ſā-
ctitatē eiꝰ vt nec vitā eternā niſi in deo: ⁊ ꝓpter deū
diligat: animo paratus ⁊ efficaciter volens omnia:
ſeipſum: ⁊ alia qn̄ deo placebit ꝑdere: vt impleatur
ſancta voluntas dei: ꝙ etiam nulli creature nec ſibi
ipſi quidē libero aliquo amore adhereret niſi in deo ⁊
propter deū que voluntas multo eſt purior ⁊ lauda
bilior ꝗ̃ volūtas ꝑferendi ꝓ Chriſto martyriū pro
ſpe aſſequēdi vitam eternā. Et certe lōge aliud eſt O
optare aut velle: ꝙ ſic deū amarē ⁊ de facto ſic affe-
ctū eſſe: ⁊ ſic efficaciter velle ſicut opto ⁊ deſidero
efficax velle ſciētie: ſeu ad ſciētiā: ſed vbi efficaciter
iā vellē manū ad aratrū mittēs labori: vigilijs: ⁊ id
genus oꝑis nō parcerē: ſic opto alteri ſubuētū iri
ſed nolo porrigere manū: ſi ponatur ꝑ reuelationē
certiorari: non nego quin etiā ſic certꝰ fieri poſſet
de hoc ꝙ habeat charitatem: ſed nō niſi videat aut
certitudine fidei aut cōſimili ſciat actum hūc ineſſe
non poſſe ſine charitate. Nec expedit hominem (niſi
valde ſciens ⁊ deuotꝰ fuerit) de his multū ſe tētare
quoniam difficillimum eſt ꝓprias affectiones me-
tiri: vnde. xvij. diſtin. iiij. in materia de conditione di
cit beā. Tho. Quāuis contriti diſpoſitio talis eſſe
debeat ꝙ magis diſpliceat offenſa dei quā quecūꝗ̃ P
pena q̄ infligi poſſet: nō tū̄ eſt deſup tentandꝰ qm̄
nō facile metimur affectus noſtros: ⁊ ſeꝗtur videꝛ
magis diſplicere qđ diſplicet minus ꝓpter annexū
ſenſibile nocumentum. ¶ Contra hoc qđ dictum eſt
nos teneri deū ſuper omnia ⁊ intenſiore amore dili
gere. Arguo prīo ex verbo beati Aug. in lib. de do
ctrina Chriſtiana inducētis illud ſapiētis. Ama il-
lam ſicut pecuniā: illā inꝗ̃ ſapientiā: indignū eſt ⁊
iniurioſum vt ſapiētia pecunie ꝯparetur. ſed amor
amori cōparaꝛ. Video enim vos hic ſic amare pecu
niā: vt iubente amore pecunie: labores ſuſcipiatis:
ieiunia tolleretis: mare trāſeatis: vētis ⁊ fluctibus
vos cōmittatis: habeo vnde eligā quod ametis: ſed
non habeo qđ addatis ad amorē quo amatis: ſic me
amate: plus nolo amari: dicit dominꝰ improbis lo-
quor: auaris loquor: pecuniā diligitis: tm̄ me dili
gis: certe melior ſum incomparabiliter: nolo a vo-
bis ampliorē amorē: quantū diligitis pecuniā: tm̄

meamate: erubeſcamus ſaltem confiteamur ⁊ pe-
ctora tondamus: non vt pauimentū ſolidemus: nā
qui tondit pectus ⁊ non corrigitur ſolidat peccata
non tollit: tondamus pectus ⁊ cedamus ⁊ corriga-
mur a nobis: ne ille poſtea nos cedat qui magiſter
eſt: hec ille. Sed auarus non diligit pecuniā ſuper
omnia: nam primo de doctrina Chriſtiana inquit:
auarus quis pecuniam diligat: tamen emit ſibi pa-
nem qđ cū facit dat pecuniā quā multū amat ⁊ au-
gere deſiderat: ſed quia pluris eſtimat ſalutem cor-
poris ſui que illo pane fulcitur: ergo nō obligamur
deum vt finē vltimum ⁊ ſuper omnia diligere: ſed
ſufficit quantum auarus (pro qua graues labores
ſuffert) pecuniam diligit. Preterea diſtinguūt do-
ctores quatuor modos diligendi rem vnā plus alia
Q Primus quando perfectiori ſeu intēſiori actu. Se
cundus quando ad maius bonum. Tertiꝰ quando
naturalius ⁊ firmius. Quartꝰ vbi ex electiōe opor
teret alterius amorem perdere: preeligeret. ⁊c. Et
nos obligatos deum plus alijs diligere ſolū ſecun
do ⁊ quarto modis. ergo. ⁊c. Preterea cū dilectio-
ne dei ſuper omnia ⁊ qua amatur vt finis vltimus
omnium ſtat liber amor creature circa deū qui etiā
in perditione rei cōcitaret dolorem ſeu triſtitiā: er-
go nō videmur neceſſitate precepti obligari: exclu-
dere omnem amorem alium liberum: ⁊ eum ſolum
admittere: qui eſt dei vel aliorū propter deum. Con
ſequentia tenet: quia ſi ſic iam veniale peccatū eſſet
contra preceptum: puta talis amor creature citra
deum. Et antecedens probatur: quia talis amor crea
ture eſt compoſſibilis charitati: ergo ⁊ actui chari-
tatis: qualis eſt dilectio dei. Et confirmatur quia ta-
lis motus in creaturam non interrūpit motū ad fi-
nem vltimū: licet reddat minus intenſum: iuxta il-
lud Augu. x. confeſſionū. Minus te amat domine
qui tecum aliquid amat: qđ non ꝓpter te amat. Eſt
enim quaſi amenitas vie faciēs vt viator paulo tar-
dius progrediatur: licet nūꝙ̄ deſiſtat fortiter am-
bulare: vel vt virtus magnetis parū influxa ferro
que motū ex virtute magnetis fortioris ad oppo-
ſitam differentiam poſitionis retardat: ſed interci
pere aut interrumpere non valet. Preterea quarto
niſi liceret amorem liberū creature admiſcere: pec-
caret qui deum amando ⁊ cetera ſimul eligeret viā
minus laborioſam: vel magis delectabilem: ⁊ fuge-
ret magis arduam: diligens ſuam quietem. Seque-
la probatur: quia ſcit deo viam magis arduam gra-
tiorem: ſed quia in hac via magis amata deo etiam
placere pōt hanc eligit: paratus arduiſſimā ſubire
vbi alias Chriſti in indignationē oporteret incurre
re. Ad primum reſpōdeo: videtur interimere ſeip-
ſum cū enī certū ſit: ꝙ nemini licet deū infra ſe ſeu
minus ꝙ̄ ſeipſum diligere. ⁊ auarus vt argumentū
deducit: pecuniā infra ſe diligit: quid manifeſtius
chariuſve inferri poteſt: ꝙ̄ obligari hominē vt plus
R deum ꝙ̄ auarus pecuniam diligat. Pro verbis au-
tem Augu. eſt aduertendum: ꝙ amor non ſolum ac-
cipitur pro interno affectu: ſed etiā pro externo ef-
fectu: qui ex interiori affectu procedit: quo genere
S loquendi profuſionem pecunie: vbi ⁊ quādo opor-
tet appellamus liberalitatem. Hoc premiſſo reſpō
deo: cum dicit Aug. Sic me amate: nolo plus ama-
ri ⁊c. Nolo a vobis ampliorem amorem: intelligen-
dum eſt de amore pro externo labore ⁊ moleſtia: nō
enim exigit regulariter plꝰ laboris ⁊ moleſtie a no
bis dominꝰ: quāꝙ̄ ⁊ in caſu vtiꝗ̄ pro deo plus fe-

rendum eſt: vt dū martyriū pro fide ſuſcipere opor
ter. Sed Augu. intendit deum regulariter maiorē
charitatem ⁊ amorem in effectu non requirere: ſe-
cus eſt de interiori affectu. Ad ſecundum: prio eli-
dendo auctoritatem illorum doctorum: quia dicūt
ipſi Holcot videlicet. q. iiij. j. in ſolutione ad quin-
tum principale: ⁊ Alliaco. j. diſt. j. ſententiarum. ⁊c
licet forti ita remiſſe diligere deū ſicut vult: dūmo-
do velit ei ſummum honorem: ⁊ licet ei creaturam
ſimiliter diligere ita intenſe ſicut vult. ⁊c. cuius ſe-
cunda pars manifeſtiſſime falſa eſt: vt patet ex de-
ductis in ſecundo articulo. Et reſpondeo ad argu
mentū per interemptionē: ꝙ immo intenſius tene-
mur diligere deū ꝙ̄ creaturā: dilectā ſaltem amore
ſpeciali ⁊ diſtincto: quo ſcilicet non diligitur ſimul
deus. Ratio: quia oportet in nobis amorem dei for
tiorem eſſe amore ſeu dilectione ad quācūꝗ̄ creatu
ram: ſeu quācūꝗ̄ aliam rem: iam licet nobilior fue-
rit: niſi etiam ſi intenſior cederet ſtatim alteri amo-
ri: quum nobilitas ⁊ perfectio nō arguat efficaciā
⁊ vim ſupra alium amorem: vt ex ſimili patet de di-
lectionibus: intellectionibus: ⁊ alijs volitionibus:
ergo oportet deū intenſiꝰ diligere ⁊ non ſufficit. ⁊c
Ad tertium nego antecedens: ad primā eius pro-
bationem nego ſequelā: ⁊ ratio eſt: quia licet talis
amor creature citra deū ſit incompoſſibilis amori
dei ſuper omnia ⁊ tanꝙ̄ finis vltimi: ſi quis tamen
illum amorē creature eliceret ꝑ tempore quo obli
gatur amorē illum dei tanꝙ̄ finis vltimi elicere: nō
peccaret mortaliter cōmiſſione: ſed omiſſione actus
debiti: ſicut cum quis ambulat per prata quum de-
bet audire miſſam. Ad ſecundam probationem ne- T
go conſequentiā: multa enim ſunt compoſſibilia ha-
bitui charitatis que aliquibus actibus eiuſdē cha-
ritatis penitus repugnant vt ſurreptitium odium
fratris repugnat actuali dilectationi charitatiue
fratris: ſed habitui charitatis: nullo mō repugnat
nō valet ergo conſequentia: charitati non repugnat
ergo nec eiꝰ actui qui eſt diligere. Ad confirmatio
nem dico: ꝙ virtualiter committitur fallacia cōſe-
quētis: in effectu enī arguitur. nō repugnat: ſed cō
poſſibilis eſt motui ad finem vltimū: ergo huic mo-
tui qui eſt amor dei tāꝙ̄ finis vltimi: ſunt enī plu-
res motꝰ ⁊ amores ſtudioſi in deū quibꝰ nō repug-
nat: ſed illi precellentiſſimo ꝗ̄ cor totū ſibi vēdicat
incōpoſſibilis eſt ⁊ repugnat: nec eſt ſimile de virtu
te magnetis comparatione ad motum ferri: ⁊ de il-
lo amore libero creature reſpectu amoris dei tanꝙ̄
finis vltimi. Sed ſimile eſt de motu recto ⁊ circu-
lari: quoꝝ vterꝗ̄ etiā motus eſt: non ſic aūt virtus
magnetis. Ad quartū ⁊ vltimū nego ſequelā. Et
ad probationem dico ꝙ ⁊ ſi talis eligit ⁊ amet ali-
quid licite cuius ratio amandi non ſit deus: nō ta-
men eo tunc pro quādo obligatur ad eminētiſſimū
illum actum charitatis quo oīa referūtur in deū: ⁊
nihil in eis libere amatur niſi in deo ⁊ propter deū.
Unde nō valet conſequentia: talis amor licet: ergo
ſtat cū quolibet actu charitatis: inſtantia clara eſt
de ſomno. Item charitas inclinat ad multos actus
qui inuicem ſunt incompoſſibiles vt ad contempla-
tiuam ⁊ actiuam vitam: ad ſeruandū ⁊ ad erogandū
ad predicandū ⁊ ad celebrandum. Et tantū de pri-
ma queſtione. ⁊c. De totalitate affectus quo tene-
mur deum toto corde diligere. ⁊c. vide in Bonauē-
tura. xxvij. diſt. iij. q. vj.

¶ Prima queſtio ſine argumentis.

Quare conſumpti leguntur aliꝗ̄: quia
queſierunt cibū ſibi: quū mortis cau
ſam nūꝙ̄ videatur ſollicitudo de pa
ne inferre: ſed potius obliuio. Hec
queſtio ſupponit illud Treno. j. Sa-
cerdotes mei ⁊ ſenes mei in vrbe con
ſumpti ſunt: quia queſierunt cibum ſibi vt refocilla
rent animas ſuas: ⁊ in admirationem ducit quomo-
do hoc eis potuerit perditionis cauſa eſſe ⁊ interitꝰ
cum cibi carentia mortem potius inferre videatur
¶ Pro huius ſolutione ꝑmitto illud Aug. primo
de doctrina Chriſtiana. Ille iuſte ⁊ ſancte viuit ꝗ̄ re
rum integer eſtimator eſt: ipſe eſt aūt qui ordinatā
dilectionē habet: ne aut diligat qđ nō eſt diligendū
aut nō diligat qđ eſt diligēdū: aut minꝰ vel ampliꝰ
qđ eque eſt diligendū. Unde virtus animi nihil eſt
aliud ꝙ̄ ordo amoris: ſua cuiꝗ̄ loca diſtribuēs: vn-
de in appetitu vel ꝓſecutiōe rei multiplex intercur
rit peccatū. Quoniā vt bonū ex integra cauſa eſt:
ita malū accidit ex ſingulis defectibꝰ. Quarto de di
uinis noibus: qđ ⁊ longe ante a dño dictum legitur
ſm tranſlationē. lxx. Si recte offers ⁊ nō recte di-
uidis peccaſti. Geñ. iiij. Ille recte offert: vel rectū
ꝗ̄d facit: cuiꝰ in ſe opꝰ a difformitate vacat: ſed re-
cte nō diuidit qui ceteras nō obſeruat ꝯditiones de
loco: tempore: perſona modo: ⁊ ſic de alijs circunſtā
tijs: vnde Ambr. li. de Cayn: ⁊ Abel dicit nō recte
diuiſiſſe Cayn ꝓ eo ꝙ nō de melioribꝰ frugibꝰ deo
obtulerit: ſed ſibi pinguiora reſeruauit. Ad ꝓpoſi
tum noſtrum ne vos plus debito morer ex oībus
duos tantū modos ꝓſequar: quibus cibū corporis
A iniuſte atꝗ̄ inique querimus. Prio ſi per media nō
opportuna: cuiꝰ exemplū palā eſt ſi per adulteriū
vel aliud nephas ꝗ̄s ſibi velit cibū querere. Item ſi
per opera ſpūalia mercari ſibi cibū velit: vt ſola ſi-
niſtra agat que dextre ꝓhibetur admiſceri. Matt.
vj. id eſt ꝙ ꝓpter deū fieri debet oculo tam ſimplici
vt nihil ſe admiſceat affectꝰ tēporalis aut de cupi-
dine laudis: qđ tractās Bonauent. diſtinc. xxxviij.
mota ꝗ̄ſtione: an bone volūtatis poſſunt plures eſſe
fines: exemplū ſumēs familiare: ſi ꝗ̄s vadat ad eccle
ſiā vt diſtributionē percipiat: dicit tripliciter con-
tingere poſſe. Primo ſolū intendēdo diſtributiōes
vt finē ſub gloria dei decernens videlꝫ eas Chriſti
pauperibꝰ in dei gloriā donare. Secūdo: intendēdo
ire ad eccleſiā vt ad dei honorē ⁊ gloriā laudes decā
tet: ſed cū hoc etiā intēdendo pecuniā acꝗ̄rere: non
referēs illā in deū: ſed nec ſtatuēs eā vt finē princi
palē. Tertio pōt ꝯtingere duplicata intētione: ita
ꝙ vult deo placere ⁊ vult obtinere pecuniā vt ſuum
theſaurū amplietꝰ ⁊ in ea ꝓpter ſe delectet. Primū
eſt meritoriū ⁊ bonū. Secundū nō eſt bone volūtatꝭ
ꝙ̄uis cū ea ſtare poſſit: eſt enim veniale peccatum.
Quō dicit Aug. Minus te amat qui tecū aliquid
amat qđ nō ꝓpter te amat. Tertiū vero eſt male vo-
lūtatis ⁊ ꝗ̄ velit duobꝰ dñis ſeruire: de quo Mat-
thei. vj. Et verificatꝰ illud ꝓpheticū: coanguſtatū
eſt ſtratū vt alter decidat ⁊ breue eſt palliū vt neꝗ̄at
vtrūꝗ̄ operire: illud etiā Ozee. x. Diuiſū eſt cor eoꝝ
nūc interibūt: ⁊ eterne dānationis ve his cominatꝰ
ſapiēs: qui terrā ingrediuntꝰ duabꝰ vijs. Eccleſiaſt.
ij. Sed quoniam ſymonia mētalis eſt ſi actū canēdi ꝗ̄s fe
cerit ꝑncipaliter ꝓpter pecunias vt finē iuxta. c.
tua nos. de ſymonia: vt bñ notat gl. i. c. vnico. de cle
ri. nō reſidētibꝰ. li. vj. Limitādū ē hoc iuxta normā
Tho. viij. quodlibet. arti. xj. ꝙ pecuniā illā nō de-

bet intēdere vt finē principalē actus: ſed talis eē: ꝙ
etiā ſine pecunia vellet ſeruire deo ⁊ eccleſiā accede
re: ſꝫ nō tūc: ⁊ ita pecunia ipſa vel diſtributionū per
ceptio nō eſt diuini ſeruitij cauſa: ſꝫ ꝓprie huiꝰ de-
terminatiōis: quare nūc vadit: ⁊ certe ſꝫ mihi viſū
eſt: ꝙ lꝫ pecunia moueri ꝑ cōplacētiā ſed nullo mō
licet pecuniā ipſā affectu libero diuini ſeruitij finē
ꝯſtituere. Quō etiā ſciētiā ex finis ꝯſtitutione ꝓpe-
rā ⁊ iniꝗ̄ appetimus. Bernar. ſupra Cāti. ſermone
xxxvij. tradit. Qui ſe exiſtimat ſcire aliꝗ̄d: iuxta
Apoſt. Nōdū cognouit queadmodū eū illud ſcire
oporteat vides quō nō ꝓbat multa ſcientē: ſi ſciēdi
modū neſcierit: vides inꝗ̄ quō fructū ⁊ vtilitatē ſci
re in modo ſciēdi ꝯſtituit: quid niſi vt ſcias quo or-
dine: quo ſtudio: quo fine: queꝗ̄ noſce oporteat: quo
ordine: vt prius illud qđ maturius ad ſalutem quo
ſtudio: vt illud ardētius qđ vehementiꝰ ad amorē:
quo fine: vt nō ad inanē gloriā: curioſitatē: aut ali-
ud ſimile: ſed tantū ad edificationē tuā vel ꝓximi: D
ſunt nāꝗ̄ qui ſcire volūt eo fine tantum vt ſciant: ⁊
turpis curioſitas eſt: ⁊ ſunt qui ſcire volunt vt ſciā
tur ipſi: ⁊ tunc vanitas eſt: qui profecto non euadēt
ſubſannantē ſatyricū: ⁊ cum qui huiuſmodi eſt de-
cantātem: vſꝗ̄ adeo ne ſcire tuū nihil eſt niſi te ſcire
hoc ſciat alter. Et ſunt qui ſcire volūt vt ſcientiam
ſuam vendant: verbi gratia: pro pecunia: pro honori
bus: ⁊ turpis queſtus eſt. Sed ſunt quoꝗ̄ qui ſcire
volunt vt edificent ⁊ charitas eſt: ⁊ ſunt qui ſcire E
volūt vt edificētur ⁊ prudētia eſt. Hec ille. ¶ Se-
cundus modus inique querendi cibū eſt ſi queramꝰ
nimie: plus opere vel tantundem: videlicet pro cibo
impendendo: ꝙ̄ pro ſalute anime: vult enim deꝰ pri
mas noſtri affectus partes poſſidere ac ſe per indig
nationem abducit: vbi aliud vel equas vel priores
animi partes conſpexerit occupare. Maledictꝰ (in-
quit doloſus qui habet in grege ſuo maſculū ⁊ vo-
tum faciens deo: offert debile dño. Malachie pmo.
ſuper quo glo. aliquando homo bene creatus a deo
habet ingenium aptū ſacris diſciplinis: ſed tradit
inertie: ⁊ habens maſculum offert deo debile: id eſt
orationem aliqua animi perturbatione corruptam
hic ſentit in ſe completū quod ſcriptum eſt Sapien
tie. vj. Potentes potenter tormenta patientur. ⁊
eodem ca. Malachie premittitur: ſi offeratis clau-
dum ⁊ languidum nonne malum eſt: offer illud du-
ci tuo ſi placuerit illi: aut ſi ſuſceperit faciem tuam
dicit dominus exercituum: ⁊ quid aliud credimus
ꝙ̄ diuidere non recte: cum terrenis ſollicitudinem F
maximam ⁊ ingentem affectum impendimus ⁊ ce-
leſtia aut deum ipſum meditari faſtidimus: ⁊ filios
noſtros ⁊ noſipſos ſi ſunt induſtrij mūdo tradimus
⁊ ſecularibus diſciplinis: quod claudum ⁊ debile
domino offerimus nec hoc ſolum: ſed eos qui apti
ſe iam diuinis mancipauerunt dehortatione noſtra
ad queſtuoſas artes inuitamus: nihil curantes ſi ſa-
cre doctrine ⁊ diuini verbi annona in tanta raritate
multo charior fiat: vereamur eterne maledictionis
preconium. Maledictus qui facit opus domini ne-
gligenter: vt habet vltima tranſlatio: ⁊ aufert ma-
cheram ſuam a ſanguine iniquorum. Hiere. xlviij.
Et vbi ipſi celum ingredi nolumus: alijs celi portā
nō claudamus: ⁊ his paucis ſatis patere exiſtimo
quo pacto morti cauſam dare potuerint inordina-
te ⁊ prepoſtere cibum querendo: vt merito conſum
pti legantur: quia cibum queſierūt: vt refocillarēt
animas ſuas: Et hec de prima queſtione.

Universidad de De… Bibliote…

A Uare ꝓpheta inq̄t: ſi reddidi attribuētibꝰ mihi mala decidā merito ab inimicis meis inanis: cū naturaliter licere: videat̃ inimicis vim ⁊ dāna inferre. Pro huiꝰ ſolutione aduertendū eſt: cū primū teneamur vt nosipſos ex charitate diligere nō poſſumꝰ ei licite penā optare aut velle niſi ꝓpter aliqḋ bonū eiꝰ: noſtrū: vl' reip. puta ꝓpter ordinē iuſtitie ſeruādū: vel ad correctionē eiꝰ q̄ deliq̄t: vel ad terrorē alioꝝ: vt quos diuinꝰ timor nō cohibet: tēporalis pene formido deterreat a pctō: vt bñ notat Lyra Mat. v. ſup ṽbo Chriſti. Ego aūt dico vobis nō reſiſtere malo ⁊c. Et Aug. Siue plectēdo: ſiue ignoſcēdo: hoc ſolū bñ agit̃ vt vita hoīm corrigat̃. xxiij. q. v. ꝓdeſt. immo cū nullū ſit ꝯſiliū qḋ nō veniat in caſu ſub p̄cepto.

B Tenemur aīo parati eſſe etiā ſatiſfactionē non expetere: vbi neceſſariū fuerit primorū ſaluti. xxiij q. i. paratꝰ. Et eſt regula Apoſt. ad Rom. xiiij. Si ꝓpter cibū frater cōtriſtat̃: iā nō ſm̄ charitatē ambulas: noli tuo cibo illū perdere ꝓ quo Chriſtꝰ mortuꝰ eſt: nec releuat. c. ſi q̄s cōtriſtatꝰ. x. diſt. qḋ a cōtrario induci ſolet: vt ſi ſatiſfactionē nō offert q̄ leſit: nō tenemur ei recōſiliari: ⁊ gl. dicit nō obligari hoīem vt actionē iniuriaꝝ remittat: ſꝫ debet rācorē deponere. Quia ꝓcedit cū exactio ſatiſfactiōis nō inducit ſalutꝭ diſpēdiū: vl' eiꝰ q̄ leſit cū ex remiſſiōe ꝓſimiliter reducet̃: ⁊ alias ꝑſiſtet in malo: vel alioꝝ q̄ ex hoc ſcādalizant̃ in moribus aut fide: cū in hoc caſu opꝫ etiā ꝓpriā vitā exponere: recte ḡ dicit propheta. Dñe ſi fecit iſtud: ſi eſt iniq̄tas in manibꝰ meis. Si reddidi retribuentibꝰ mihi mala: inuoluāt: cruciēt: ⁊ ꝑmāt me mala q̄ ſequunt̃: decidā merito ab inimicis meis inanis: ꝑſequat̃ inimicꝰ aiaꝫ meā ⁊c. Qui em̄ aliqua inimicis intulerit ꝓ vite correctiōe: nō vt ſimilibꝰ eos afficiat: qualia ſibi intulerit bona potiꝰ feciſſe putabit̃ q̄ꝫ intuliſſe mala: ſed cū tāta ꝑris debeamꝰ: mirꝫ valde ē q̄d cauſe ſit vt miſerit nos: ṽtꝰ oīs vacui ⁊ ordis expertes: vl' parū leſi a ꝓprio ſtatu icēdamur ad irā: cupiamꝰ tāto ardore vlciſci ⁊ vīdicare qḋ i nos pctm̄ ē ⁊ ꝯmiſſū: ⁊ certe vt paucis cetera trāſeā: quatuor reor huiuſmōi eſſe cauſas p̄cipuas videlꝫ noſtrā infidelitatē: incōſiderationē: timorē volūtatꝭ: ⁊ qḋ oīm miſerrimū eſt mortē aīe. Exēplū pri. Si em̄ ꝓphete credimꝰ dicēti nō eſt malū in ciuitate: quod fecit dñs. Amos. iij. Et certe ꝙ multa miſeratiōe penas hic inferat vt nos a pctō deterreat ⁊ reuocet: iuxta illud. ij. Macha. vj. Et em̄ nō ſinere pctōribꝰ ex ſn̄ia agere: ſed ſtatim vltiōis remediū adhibere: magni bñficij iudiciū eſt qñ ſcꝫ vt Greg. inq̄t mala q̄ nos hic ꝑmunt ad deū ire ꝯpellūt: nequaꝗ̄ indignaremur ṽge qua ad noſtrā correptionē tā piꝰ pr̄ vtit̃: ſꝫ ꝓ certo dñi maledicti ſumꝰ ſi de medicīa egrotamꝰ: maledictū em̄ ferrū (vt Greg. vtar ṽbis) qḋ ex lima ꝯtrahit rubiginē: ſcḋi.

D Si ei dño adijciēte vt īdignaret̃ ꝑplo ꝑmiſit Dauid in illud grāde nūeratiōis ppl'i cadere: vt. ij. Reg. xxiiij. legit̃. Frequēs eſt qḋ nr̄o demerito alius ſinit̃ ruere in pctm̄: qui ē alias abūdātiori gr̄a deꝰ ꝑueniret: ⁊ ſeruatꝰ fuiſſet a pctō ꝑ quē modū dicit̃ excitare in nos hoīem cui abūdātiā gr̄e propter nos ſubtrahit: vel nō apponit vñ ſeruandꝰ fuiſſet a pctō in nos: quāto igit̃ q̄s potiꝰ miſerebit̃ fratris ſi ꝑpēdat ſe forte cāꝫ dediſſe qua cciderit. Tertij: q̄ em̄ diuino placito ſic ceruices inclinaret ⁊ ſubmiſſas teneret: vt qḋ ſancta dei volūtate factū fuerit gratū ſp habere vellet vti p̄cinuntꝰ: fiat volūtas tua. ⁊c. a qua fieri neceſſe eſt q̄cq̄d ꝓcedere debeat in eſſe ſiue bonū ſiue malū: hic vtiꝗ̄ nollet diuine diſpoſitiōi cōtraire ⁊ rebellē ſe obijcere: aut factū ipſū ꝓ ſe vlciſci ⁊ vīdicare. Vñ de ſctō Dauid. ij. Reg. xvij. legit̃. Dū Semei cōtra eū lapides ꝓijceret atꝗ̄ inclamaret egredere vir ſanguinū: egredere vir Belial: ecce ꝑmunt te mala: qm̄ vir ſanguinū es: ⁊ Abaſai egre hoc ferēs ꝙ malediceret regi. q̄d inq̄t maledicit canis hic: moriturꝰ dño meo regi vadam ⁊ amputabo caput eiꝰ. Dauid dñi volūtatē ⁊ ſctām diſpoſitionē attēdēs: q̄d inquit mihi ⁊ vobis eſt filij Saruie: dimittite eū vt maledicat. Dñs em̄ p̄cepit ei vt malediceret ⁊ q̄s eſt q̄ dicere audeat quare ſic fecerit: dimittite eum vt maledicat: iuxta p̄ceptū dñi. Si forte reſpiciat dñs afflictionē meā: ⁊ reddat mihi dñs bonū ꝓ maledictiōe hac hodierna: quo facto māſuetꝰ ille. Dauid diuine volūtatis diſpoſitionem etiā in actu malitie ſubſtrato: p̄ceptū dñi appellauit ⁊ illi noluit rebellis inueniri: ſꝫ ne culpa Semei ꝑnicioſo exēplo alios ad ſimiliter peccādū inuitaret: aut factū tā enorme trāſiret impune filio ſuo Salomōi vltionē ꝓ deo cōmiſit. iij. Reg. ij. Utinā vel ad paucos dies cōpēſas inferre differemꝰ: vt pateret ꝙ nō vlciſcēdi aīo ſꝫ iuſtitie zelo faceremꝰ: ſꝫ q2 iugū obediētie ad diuinā volūtatē: iā diu excuſſimus inuicē mordemꝰ ⁊ comedimꝰ. Sed videte (inq̄t Apl's) ne ab inuicē cōſumamini. Ad Gal. v. E Quarti: qm̄ vt. ij Rheto. tradit Ariſt. egrotātes: paupes: amātes: ſitiētes: ⁊ huiuſmodi iracūdi ſūt: ⁊ facile incēdunt̃ ad irā q̄s aūt paupior eſſe aut magis eger pōt eo q̄ añ viā ꝑdidit ⁊ tāta corruptione mortis laborat. Exēplū habemꝰ in naturalibꝰ. Muſcaꝝ feces viue carni obſūt nihil: at mortue carni vbi ſupflue ſūt corrūpit̃ ſtatī cōputreſcit ⁊ ſcatet ṽmibꝰ: ſi itaꝗ̄ facile iniuriātibꝰ iraſcimur: vehemēs iudiciū ⁊ magna p̄ſūptio eſt ꝙ ex aīe morte decēdat: ꝙ modice iniuriaꝝ feces ad tātā corruptionē ire perduxerint: ⁊ ne affectꝰ nos fallat (qm̄ mētit̃ ſepe iniq̄tas ſibi) ⁊ iuſtitie zelo aſcribamꝰ animū ipſū ⁊ amorē vltiōis: q̄ eſt ꝓpter propriā vindictā. Hanc regulā aduertamus: ſi non dolemus de ꝓximi malo: nō eſt motus hic charitatis ⁊ verus zelus iuſtitie: Unde Bernar. lib. de modo bñ viuēdi. c. xiij. F Si ꝓximus noſter patit̃ aliquā tribulationē aut infirmitatē aut dānū aut in carcerē mittit̃ ſi dolemus ꝓ illo: in corpore eccleſie ſumus: ſi nō dolemus iā a corpore eccleſie p̄ciſi ſumꝰ. Charitas colligit ⁊ viuificat omnia mēbro eccleſie: tā diu dolet mēbrū: q̄ꝫ diu in corpore cōtinet̃: ſi aūt membrū p̄ciſum fuerit a corpore: nec ſentire poterit nec dolere. Ut ſi manus aut aliud membrū p̄ciſum fuerit ⁊ totū corpus in ignē mittatur manꝰ illa iā non ſentit: q2 diuiſa eſt a corpore: talis eſt omnis Chriſtianus qui de alterius dāno: tribulatione aut neceſſitate nō dolet: hec ille: quod ſi locum habet in malis corporis: longe fortius in malis anime: que ⁊ ꝯtra deū ſūt: ⁊ ꝓximū grauiori dāno afficiūt. Et Greg. Uera iuſtitia cōpaſſionē habet: falſa dedignationē. xlv diſtin. vera iuſtitia. Cum itaꝗ̄ facile iraſcimur ⁊ vindictā appetimus ſine cōpaſſione ⁊ dolore: procul dubio mors anime cauſa eſt quare corruptio hec emergens nō inuadit ⁊ occupat: a quo nos ſeruare dignetur qui eſt in ſecula benedictꝰ viuit ⁊ regnat. Amen

Deo gratias.

FINIS.

Quodlibetica queſtio octaua eiuſdem reuerendiſſimi in Chriſto patris domini ac magiſtri noſtri Hadriani Florentij de Traiecto: ſacre Theologie profeſſoris Eruditiſſimi: epiſcopi dartuceñ. Cardinalis titulo beatorum Joannis ⁊ Pauli martyꝝ: ac inſignis academie Louanieñ. Cancellarij multo digniſſimi. Anno a ſalute humana. 1499. in ſcholis artium eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

Per venerabilem virū dominum quodlibetorum nunc cathedrantē fuit mihi queſtio theologica propoſita. Utrū orās ꝓ multis eꝗ̄ ꝓſit ſingulis ac ſi ꝓ vnoquoꝗ̄ tātūdē oraret. Pro huius deciſione ſuppoſita ipſis ſane fidei ꝓteſtatiōe ⁊ ꝙ vbi errauero cupiam ꝑ quēcūꝗ̄ corrigi ⁊ ad veritatis ſemitam deduci. Decreui tria inquirere. Primū an ꝓſit orare vel ſit inutile. Scḋm an orationis vis deriuari vel ꝓtēdi poſſit ad aliū. Tertiū an eandē orōnē dicendo eque ꝓſit multis q̄ꝫtum ꝓficeret vni ſoli. Quoad primum pōt inutile videri vtq̄s oret ex tribus. Primo nihil aliud eſt orare quam alteri deſiderium noſtrū exponere ſeu explicare quod fit vt ei innoteſcat qḋ optemus aut cupiam⁹: ergo ſpecies infidelitatis eſt deū orare: conſequentia tenet quia videmur orando p̄ſumere qḋ deū añ latuerit: quod ab eo deſideramus. Et hoc in effectu videtur fuiſſe ratio ꝓhibitionis: cur ſaluator ꝓhibuit in oratione multa loqui ſicut Ethnici faciunt. Matthei. vj. Scit em̄ pater veſter celeſtis q̄d vobis opus eſt añꝗ̄ petatis. Et eadem ratio concludit nihil orando loquendū q2 ipſe oīa antenouit. Et exponēdo vel exprimendo ſupponere videmur ꝙ eum latuerit prius. Secundo nihil pōt deus facere ad quaſcūꝗ̄ preces qḋ non antea eternaliter ſe decreuerit eſſe facturū: ergo fruſtra fūditur oratio: conſequentia tenet quod enim eternal'r ſe decreuerit eſſe facturum: eque fieret nō fuſa orōne: da enim oppoſitum ⁊ erit in noſtra poteſtate ipedire quo minus eternū dei decretū mādet̃ executioni. Idem tacite ſēſiſſe videtur Samuel poſtꝗ̄ Saul agnoſcēs ſuā culpā quia p̄uaricatus erat ſermonē domini timens populum ⁊ eius voci obediens ſuppliciter peteret. ſed nunc porta peccatū meū ⁊ veni mecum vt adorem dominum. rñdit Samuel non reuertar tecū: q2 proieciſti ſermones domini ꝓijciet te deus. Et infra: Scidit dominus regnū iſrael a te hodie ⁊ tradidit illud proximo ſuo meliori: porro triūphator in iſrael nō parceat ⁊ penitudine nō flectet̃: neꝗ̄ em̄ homo eſt vt aget penitentiam quo p̄tē diſſe videtur Samuel fruſtra dominum orari: quū a predispoſito decreto non poteſt flecti. Tertio orando deū alterum duorū peregrinus vt faciat qḋ decreuerit ⁊ p̄diſpoſuit: aut certe qḋ decretū ſeu ſētentiā mutās id velit qḋ cupimus: nō primū q2 neceſſariū eſt ſi decreuerit vt faciat. Stultū autē eſt ꝓ his p̄ces fundere que nequeūt quouiſmō aliter euenire: quēadmodū nec de his cōſilium eſſe poteſt iij. Ethi. Non etiam ſm̄ q2 mutari non pōt. xxij. q. iiij. Incōmutabilis ⁊ Jaco. j. apud quē non eſt mutatio neꝗ̄ viciſſitudinis obūbratio. Et numeri. xxj Nō em̄ deus vt homo eſt: vt mētiat̃: neꝗ̄ vt filiꝰ hominis vt mutetur. Dices fortaſſis nō oramꝰ vt mutet volūtatē ſed vt pro noſtro deſiderio aliquid velit ⁊ ab eterno voluerit ſic ꝙ nūꝗ̄ oppoſitū. Cōtra hoc videtur p̄ſumptuoſum ⁊ cōtra ſubiectionē quē deo debemus: ſemꝑ em̄ parati eſſe debemus eius bñdicte voluntati cedere ⁊ noſtram nolle p̄ferre prout in dñica oratiōe petimus fiat volūtas tua ⁊c. Et ꝙ nō liceat orare vt nō voluerit quod ſcimꝰ eū eternaliter voluiſſe aut velle: ptꝫ q2 illa de cauſa poſteaꝗ̄ de calice trāſferēdo expoſuiſſet ſaluator: deo patri diſpoſitiōem inferioris appetitus ſtatim petitionē corrigēs: vel vt moderatius dicā ꝯditione ſupplēs adiecit verūtñ nō ſicut ego volo ſed ſicut tu vis. Et ne eſtimemus ſic velle p̄eire quid Petro acciderit audiamus: poſtꝗ̄ expoſuiſſet diſcipulis ignominioſam mortē quā ſubiturus erat ꝓ noſtra redemptione miſertus diuine cōditionis Petrꝰ abſit a te inq̄t dñe nō erit tibi hoc: vel ſm̄ Hier. vt ſignificamus in greco habet̃ ꝓpicius ſis tibi domine: nō erit tibi hoc quo non mutationē eius optaſſe aut petiuiſſe videt̃ quē ſtatī chriſtū filiū dei viui cōfeſſus eſt: ſed oraſſe vt eternaliter voluerit nō ſubire tantā penā ⁊ ignominiā. Quia tñ diuine volūtati nō ſatis detulit: ſed quodāmō viſus eſt voluiſſe p̄eire a dño durere p̄hēſus eſt: vade retro me ſathana ſcandalū mihi es nō ſapis q̄ dei ſunt ⁊c. Et q2 alicui videri poſſet ꝙ ſpūs malignus ibi reprehēſus ſit q̄ hoc dicere apoſtolum ſuggerebat: hoc ꝯfutās Hiero. ſed mihi inq̄t hic error apoſtolicus de pietatꝭ affectu veniens nūꝗ̄ incētiuū diaboli videbat̃: vñ ⁊ Petrꝰ audit vade retro me ⁊c. hoc eſt ſeq̄re ſn̄iam meā ⁊c. nō ſapis ⁊c. mee volūtatis eſt: ⁊ p̄ris mei veni facere volūtatē vt ꝓ hominū ſalute moriar. Tu tuā tm̄ ꝯſiderās volūtatē nō vis granū tritici cadere in terrā vt fructꝰ multos afferret ergo nō licet orare vt eius oppoſitū eternaliter voluerit qḋ iā nouimus ab eo decretū ⁊c. Pro huius q̄ſtiōis deciſiōe p̄mitto. Primo ꝙ quadruplex eſt gn̄s orōnū: q̄dā orō infecta prauitate: q̄dā deficiēs bonitate: q̄dā integra ſed mortua: q̄dā ſana ⁊ viua. Inficit̃ orō prauitate rōne obiecti eiꝰ. ſ. qḋ petit̃: vel rōe circūſtantie praue quam oporteret abeſſe rōne obiecti dupl'r aut q2 petit̃ ꝙ abſolute ⁊ in quocūꝗ̄ gradu petere nō lꝫ vt ꝓſpari in patrādo ſcelere: vt accidat malū ꝓpinquo ⁊ ſic de alijs: aut q2 petit̃ ſine debita mēſura aut vltraꝗ̄ cōuenit. vñ Ambr. Eſt aliqñ ſtulta ⁊ ſupba petitio ſicut fuit aplo'ꝝ Jacobi ⁊ Joānis q̄bꝰ incōgrua ⁊ īmenſa petētibus dictū eſt. Neſcitis q̄d petatis hoc eſt ambulare in magnis mirabilibꝰ ſup ſe dū nō ſua forte ꝯtētꝰ pes ambit ea q̄ ſūt oculi. Ex circūſtātia multiplicit̃ inficit̃ prauitate rōne finis dū. ſ. fit ob finē malum vel incongruū ſeu indebitū vt orō a deo diuitias ꝓpter laſciue ⁊ luxurioſe viuere: aut fūdo A orationē propter inanem gloriā ſeu laudē hominū. De quibꝰ Mat. vj. Receperūt mercedē ſuā. ⁊ Hiero. de martyrio ob eā cauſā ſuſcepto huic ogi nō tā ꝑmiū q̄ꝫ pena debet̃: ⁊ ꝑfidie magis tormēta ſūt q̄ꝫ corona victorie. j. q. j. vide q̄ꝫtū bonū ⁊c. Secundo ex pte ꝑſone ſiue circūſtātie vt dum quis in mortali pctō audet fūdere orationem vt miniſter eccleſie de quo Dyoniſiꝰ ad Demophilū monachū audetꝗ̄. ſ. ſacerdos non illuminatꝰ (de quo ei ſermo eſt) ſceleſtas blaſphemias ſua neꝗ̄ enim preces dixerim ſacris aris iferre: eas ſuper ſigna illa diuina ad Chriſti ſimilitudinem dicere. Et Hier. de hereticis quotieſcūꝗ̄ cōgregati ſunt in nomine eius: deteſtatur deus fetorem eorū ⁊ claudit nares ſuas. j. q. j. odit ⁊ eſt cōmunis ſentētia doctorū: ꝙ quicūꝗ̄ in mortali

Universidad de Deusto Biblioteca

peccato exequitur actum ſui oꝛdinis ſciēter:eo ip̄o
in oꝛtaliter peccat:preceptū eſt enim Deutero.xvj.
Quod iuſtū eſt iuſte exequere. Tertio ex parte tem
poꝛis puta quādo opoꝛtet alteri inſiſtere ſeu operā
īpēdere:vt ſi cū animaꝝ ſalus ꝓcuranda eſt velim in
ſiſtere oꝛationi ꝓ temporalibus. Quarto ex parte
modi qꝛ videlicꝫ ꝗ̄ conuenit ꝓ̄tenſius ⁊ magꝫ abſolu
te petiſ:vt oꝛo deum vt mihi det diuitias ⁊ ſalubꝛe
faciat ſi foꝛte nō eſt ſalubꝛe futurū:q̄d ei hoc eſt ni
ſi velle p̄ire ⁊ nequaꝗ̄ cedere diuine diſpoſitioni et
eius ſancte volūtati. Eſt eñ effectualiter oꝛare deū
fiat voluntas mea cedat tua (vel vt reſtrictius dicā)
nō ſit illa tua. Et certe cū parati ai debeat eſſe chꝛi
ſtianus in omnibus cedere diuine voluntati ⁊ nō vel
le reniti p̄ter eius aſſenſū ⁊ bñuolentiā: vbi.ſ.cōtra
rium nobis p̄ceperit:vt in reuelatione futuri pecca
ti aut dānationis ſm̄ quoſdā ꝓpter ꝑpetuā culpā
incluſā:ſecus quoad penam cū ex diuina inſtitutio
ne ⁊ p̄cepto oꝛamus fiat voluntas tua. Et Auguſt.
Sententia prauū ⁊ diſtoꝛtū coꝛ habet qui nō vult.i.
reſpuit qđ deus vult. ſup pſal.c. Nō adheſit mihi
coꝛ prauum. Eos eñ qui adoꝛant in ſpū ⁊ veritate
opoꝛtet adoꝛare. Joan.iiij. Ille aūt non oꝛat in ſpū
ſancto q̄ abſolute petit:⁊ nō ꝯmittit eius directiōi
vel diſpoſitioni:quid oꝛemus inquit Apoſtolus ſi
cut opoꝛtet neſcimus:ſed ipſe ſpūs ſanctꝰ poſtulat
ꝓ nobis gemitibus inenarrabilibus.ad Roma.viij.
ſup quo Ambꝛ.ſuperfūdit ſe p̄cibꝰ noſtris vt impe
ritiā ⁊ iꝓuidentiā noſtrā motu ſuo aperiat:⁊ illa
nobis a deo petit que ꝓſint:tunc pꝛo nobis interpōit
ſe idem ſpūs:cū ſcit nos ꝑ ignoꝛantiā non ꝑ iactan
tiam cōtraria poſtulare ꝗ̄ cōuenit. Itē ſ. Auguſt.
credit adeo nos ſubdimus ⁊ cōmittimus diuine diſ
poſitioni ⁊ eius ſanctiſſime voluntati vt eā petamꝰ
ſic in oībus mādari executioni:vt etiā cōtra nos eū
dē oꝛemus penas debitas fulminare delatus eñ qđ
dixerat magnā illā partē ſanctoꝛū que ad moꝛtem
p̄deſtinata eſt contra ſe petere vt cadāt ⁊ ruant:con
futans erroꝛē ſibi falſo impoſitum dicit:nō hoc cō
tra ſe petūt q̄ deus nulla ratione facturus eſt vt ca
dant ⁊ ruant h̄ enim hominis nequitia ipſoꝝ con
ſummata eſt libertas. Sed plane illud contra ſe pe
tunt q̄ñ diuine voluntatis eſſe nō dubium eſt: vt ſcꝫ
quū venerit filius hominis in maieſtate ſua ⁊ ſede
rit ſup thꝛonū gloꝛie ſue:ꝯgregentur añ eum oēs
gētes ⁊ ſeparet eos ab inuicē:alios ad dexterā ſta
tuēdo alios ad ſiniſtram: ⁊ audient cū dextri dicētē
venite ⁊c̄. ⁊ ſiniſtri ite ⁊c.igiſ qui facturi nō ſunt vo
lūtatē dei ⁊ petunt vt fiat volūtatas dei:in eo q̄ vo
lūtate dei faciendū eſt: audiuntur vt imitatoꝛes dia
boli cum diabolo iudicentur. Hec ille. Quāꝗ̄ igiſ
obligati nō ſumus omnia velle que ſcimus aut ſup
ponimꝰ deum velle nequaꝗ̄ repugnare licet:nec cō
trarium eius velle aut petere: qđ ipſum velle ſcimꝰ
aut credimus niſi p̄cepto ⁊ ſua voluntate ad hoc ob
ligemur. In oñi igitur oꝛatione opoꝛtꝫ totū diuio
arbitrio actu virtute vel habitu cōmittere:nec vltra
aut citra pretenſe quicꝗ̄ oꝛare aut abſolute petere.
Poſſunt adhuc ⁊ alie circūſtātie intercurrere que
viciet ſeu oꝛationē inficiāt: ſꝫ ex his ē facile diſcer
E nere de alijs. Oꝛatio deficiens bonitate dicitur que
cum nihil mali cōmixtum habeat q̄ñ opoꝛteat abeē
(licet aliquādo ſimul concurrant oꝛo infecta praui
tate ⁊ deficiēs bonitate:ſed hic diſticte occurrunt)
deeſt ſibi pꝛo tunc aliquod debitū de feruoꝛe vel at
tentione circūſtantia aut huiuſmodi. Quod autem
defectu feruoꝛis ſeu ratione diminute voluntatis
ſit nonnunꝗ̄ oꝛatio ingrata deo. Pꝛimo patet au
ctoꝛitate Hieronymi ad Theſiphonte. Eps inquit
Epheſ. Angelus in Apocal. nūcupatꝰ:qui cū cau
ſa nominis Chꝛiſti paſſionum multarum merita in
tra conſcientiam retineat: quia in ipſis paſſionibus
a pꝛimo ꝯuerſationis feruoꝛe tepuerat cū caloꝛem
paululum tēperaſſet ad penitentiā reuocatur dicē
te ſcriptura: noui oꝑa tua ⁊ patientiā tuā: ⁊ qꝛ non
potes ſuſtinere malos ⁊ ſuſtinuiſti ꝓpter nomē meū
nec defeciſti. Sed habeo aduerſum te pauca qꝛ cha
ritatem tuam pꝛimam reliquiſti:memento vñ excide
ris ⁊ age penitentiam:conſideremus quātus caſus
ſit temere cōtēnētis: cum tanta ruina dicit de negli
gentia obſequentis:vel quam damnationē acceptu
ros credimꝰ indeuotos cum tantā repꝛobatione de
uotus acceperit. Tepidū diſcipulū non amat Chꝛi
ſtus:qui vult meꝰ eſſe diſcipulus ait: abneget ſemet D
ipſuꝫ ſibi ⁊ tollat crucem ſuam ⁊ ſequatur me. Hec
ille. Et glo. interli. in verbo ſin autem venio ⁊ moue
bo cādelabꝛum ⁊c̄. Veniam vt anima ⁊ coꝛpoꝛe in
terficiā:ergo defectus zeli ⁊ feruoꝛis ſiue in oꝛatio
ne ſiue in alio opere ſepenumero ponit graue pecca
tum. Item Michee.vj. Indicabo tibi o homo quid
ſit bonum ⁊ quid dominus requirat a te:vticꝫ face
re iudicium ⁊ diligere miſericoꝛdiam ⁊ ſollicitū am
bulare coꝛam domino deo tuo. Item ad Roma.xij.
Sollicitudine nō pigri:hoc eſt inquit Ambꝛ. quod
dicit ꝓpheta. Hiere.xlviij.c. Maledictus qui facit
opera domini negligenter:piger enim in conuerſati
one diuina ſine ſpe eſt:ideo ſubiecti ſpiritu feruen
tes:hoc eſt in exercitio domini aut legis non ſit tepi
dus ſicut dicitur in Apocal. Joan. quia tepidus es
incipiam euomere te de oꝛe meo:hec Ambꝛo. Dices
foꝛtaſſe hec oīa ſolū inducunt pꝛeceptum affirma
tiuū feruoꝛis ac zeli:qđ ⁊ ſi ſemꝑ obliget nullatenꝰ
tñ ꝓ ſemꝑ:ſed ꝓ aliq̄ñ:extra ꝗ̄ tēpus obligatiōis de
oꝛando: videmur abſꝗ̄ pcti foꝛmidine poſſe tepide
deū oꝛare. Rñdeo. ꝗ̄ꝗ̄ hoc ꝓpoſito abūde ſufficiat
nihilominꝰ q̄ hoc ſentit aduertat Malachie pꝛimo
dictū eſſe de votiuo ſacrificio maledictus doloſus:
q̄ hꝫ in grege ſuo maſculū ⁊ votū faciēs imolat de
bile dñō:qꝛ rex magnꝰ ego dicit dñs exercituū ⁊ no
mē meū hoꝛribile in gētibꝰ. Et ibidē paulo ſupius
ſi offeras tecū ad imolandū nōne malū eſt. Offer il
lud duci tuo ſi placuerit ei aut ſi ſuſcepit faciē tuaꝫ
dicit dñs exercituū quo v̄bo nihil aliud ſignificaſſe
videſ dñs ꝗ̄ q̄ ſatiꝰ ſepe fuerit nō obtuliſſe duci aut
regi quā donare illiberaliſ:nō debet ergo exilis eſſet
⁊ ꝯtēptibilis oꝛō quā ꝯuenerat offerre eterno regi
niſi q̄s adeo deſipiat vt credat deo ꝯuenire qđ illibe
rale eſt hoī terreno regi offerre:nō eñ ſatis eſt recte
offerre niſi etiam recte diuiſeris. Geneſi.iiij.ſm̄ trā
ſlationem.lxx.ſi recte offers recte autem nō diuidis
peccaſti quieſce. Diuiſionis autem hic oꝛdo eſt pꝛi
ma ſecundis:nō ſecunda pꝛimis pꝛecurrant ⁊ terre
nis celeſtia:nō celeſtibus terrena pꝛeferantur ſm̄
Ambꝛ.ij.libꝛo de Cayn ⁊ Abel.c.vj. Nō tamen ne
go quin interdum liceat immo acceptiſſimū ſit deo
de penuria facultatum cum paupercula vidua duo
era minuta mittere.de qua Luce.xxj. Sed tūc cum
legitima impedimēta intercurrūt vt ſit nobis penu
ria facultatū. Secundo deficit oꝛo bonitate qꝛ de
eſt attentio. Matthei.xv. Populus hic labijs me
honoꝛat:coꝛ aūt eoꝝ longe eſt a me: ſine cauſa autē
colunt me ⁊c̄. Eſt autem triplex attētio que adhibe

ri pōt oꝛationi vocali videlicet attētio ad verba ne
ſyncopentur ⁊ ꝓferāſ coꝛrupte:attētio ad ſenſum
verboꝝ de quo.j.ad Coꝛin.xiiij.ſi oꝛem lingua:ſpūs
meus oꝛat:mēs aūt ſine fructu eſt: ſine fructu inꝗ̄
ſpeculationis de ſenſu verboꝛū non aūt ſine fructu
meriti:vti in laicis magno feruoꝛe deum oꝛantibus
F verbis latinis q̄ non intelligūt. Tertio ad finē oꝛa
tionis puta deū ipſum vel rem petitam in oꝛatione
⁊ hec intentio maxime neceſſaria eſt ad oꝛationē vñ
dicit Hug. de ſancto vict pura eſt oꝛatio cū ex abū
dantia deuotiōis mens ita accenditur vt cū ſe poſtu
latura ad deum conuertit etiam ſue petitionis obli
uiſcatur:ſed manet virtus attentionis in effectu.ſ.
feruoꝛis ⁊ deuotionis ad quā deduxit attentio: cū
eñ oꝛō ſm̄ Dam. ſit aſcenſio mentis in deum ⁊ peti
tio decētium a dño non videtur quis oꝛare niſi deū
attenderit quātūcunꝗ̄ labia mouere curauerit:hic
Hugo de ſācto Victo. ſi cū oꝛationē fundimus qđ
libet aliđ in coꝛde verſamus etiā ſi illud bonū ſit a
culpa liberi non ſumus. Et Cypꝛianꝰ martyꝛ glo
ſus libꝛo de oꝛatione dominica q̄ ſegnitia eſt aliena
ri ⁊ capi ineptis ⁊ ꝓphanis cogitationibus cū dñꝫ
depꝛecaris quaſi ſit aliud qđ debeas magis cogita
re ꝗ̄ qđ cū deo loquaris. Quō te audiri a deo poſtu
las cum teipſum non audias: vis eſſe deū memoꝛem
tui cū rogas: cum tuipſe memoꝛ tui non ſis: hoc eſt
ab hoſte in totū non cauere hoc eſt cū oꝛas dominū
maieſtatem dei offendere:hoc eſt vigilare oculis et
coꝛde doꝛmire cum debeat chꝛiſtianus etiā cū doꝛ
mitur oculis coꝛde vigilare. Petes foꝛtaſſe quia at
tentio ad finem oꝛationis deuotio quedam eſt ⁊ ere
ctio mētis in deum an ſit in pꝛecepto eccl'ie in hoꝛis
canonicis miſſa ⁊ huiuſmodi deuotionem illā adhi
bere potiſſimum quia in capitu. dolentes de celebꝛa
tione miſſarum in virtute obedientie diſtricte p̄ce
pit cōſiliū generale: vt diuinū officiū nocturnū pa
riter ⁊ diurnum ꝗ̄tum eis deus dederit ſtudioſe ce
lebꝛēt ⁊ deuote. Et in cle.j.de cel.miſſarū etiā p̄ci
piſ vt in eccleſia deuote pſallatur. Dñs Joan. an. in
dicto ca. dolentes refert tres opiniones. Pꝛima q̄
ſic immo ſi dicat hoꝛas vel intereſt ⁊ nō habꝫ coꝛ ad
deū ſed ad exterioꝛa moꝛtaliter peccat.xiiij.q.j.qđ
pꝛecipitur:⁊ ſi verbum ſit durum tamē ſcriptū.vj.
q.iij. Scriptū eſt cū ſimilibus. Secūda opinio q̄ di
cere eſt in pꝛecepto ſed illa que de deuotione dicūſ
ſunt ſuadendo dicta:vñ dicit ꝗ̄tum deus dederit q̄
ſi diceret:durū eſſet hoc ponere in vim pꝛecepti re
linquimus ea gratia dei: ⁊ hoc quia benignū placet
Hoſti. quia nō debet eccleſia alicui laqueum iniȷce
re.xxvij.q.j.de viduis.ij.aut onera īpoꝛtabilia ī hu
meros hominum alligare.xvj.q.vij.alligāt. Tertia
q̄ hoc pꝛeceptum eccleſie non obliget ad culpam ſꝫ
ſolum ad penam ſuſpenſionis quod notaſ cum dicit
ſub pena ſuſpenſionis ſimile in ſtatutis p̄dicatoꝛū
đꝛ in pꝛincipio q̄ ꝯſtitutiōes eos nō obligāt ad cul
pam ſed ad penam niſi ratione p̄cepti aut cōtēptus
deinde exponit ſtudioſe quoad officium oꝛis nō ſin
copando nec aliquid omittēdo ⁊ deuote quoad offi
cium coꝛdis.xxiij.di. pſalmiſta. Panoꝛ. in eodem.c.
dolētes poſt Jo. An. refert illas tres opiniōes ſꝫ
coꝛrupte ſecundā in eo q̄ dicit de peccato veniali ſi
nō ſit adhibita deuotio addēs in fine ſatis credere ꝗ̄
titatē reatus cōſiderandā eſſe ⁊ ex qualitate ⁊ ꝗ̄ti
tate cōtēptus ⁊ negligentie Cācellarius Parië.
de regulis moꝛalibus dicit q̄ dicens hoꝛas canoni.
in peccato moꝛtali vel intētiōe ſiniſtra vel abſꝗ̄ at
tentione abſoluit ſe a pꝛecepto eccleſie ſed apud de
um de peruerſa intētione vel negligentia ſepe nō ex
cuſaſ. Huius deciſio videtur p̄ncipaliter ex alto pō
dere an ſcꝫ eccleſia de directo p̄cipere pōt vel ꝓhibe
re interioꝛē actū aīe:⁊ viſum eſt multis q̄ nō poſſit
potiſſime hac ratione q̄ nihil pꝛecipere pōt aut pꝛo
hibere cuius tranſgreſſoꝛem non poteſt punire:ſed
quū actus interioꝛ ſit de occultiſſimis:⁊ q̄ nō patēt
alijs ſequiſ qđ ad ſuū foꝛū deducere nō pōt cū oc
culta ſoli diuino iudicio reſeruantur ⁊ de eis eccl'ia
ſe intromittere non poſſit.xxxij.di.erubeſcāt.v.q.j.
ſi omnia de ſententia excōmunicationis. Tūc cū ſi
milibus:ſed cōtrarium veriꝰ videſ ⁊ poſt multa ad G
hoc reſoluit gloſ.cle.j.de hereticis in verbo ipſo fa
cto:quod videlicet occultā hereſim mētalē: eccleſia
afficit vinculo excōmunic. ⁊ ſequuntur cōmuniſ do
ctoꝛes ⁊ certe niſi hoc ſit in facultate eccleſia pꝛece
pto celebꝛandi ſabbatū nō eſt interdicta ſeu pꝛohi
bita omnis ſeruitus moꝛtalis culpe:ſed qui moꝛta
liſ peccauerit ſabbato ſolo interioꝛi actu mentis ne
quaꝗ̄ cenſebitur ſabbatū violaſſe qđ nemo ſane mē
tis dixerit:cū nihil tam aduerſetur celebꝛationi ſab
bati ꝗ̄ ſeruitus moꝛtalis culpe. vide Tho. ſcđa ſcđe
q.cxxij.articulo.iiij.⁊ nōne eccleſia diſpenſare pōt
ſup voto q̄ ſola mente emiſſum fuerit ⁊ pater carna
lis tale votum filij familias irritare poteſt Nu.xxx
Quid ergo impediet quo minꝰ actus interioꝛes poſ
ſit pꝛecipere vel pꝛohibitione afficere nec obſtat de
bile fundamentum cōtrarie partis q̄ illđ nō pōt p̄
cipere cuius tranſgreſſoꝛem nō pōt punire. Si eñ
vt recte dicte Petrus de palude.xxvij.di.iiij.intel
ligatur cum nō pōt tranſgreſſoꝛem punire ex defe H
ctu iuriſdictionis: vera eſt ſed nihil ad pꝛopoſitum
cum tunc in argumento petatur pꝛincipium:ſi vero
intelligatur cū non pōt ex defectu ꝓbationis ſerui
ret ꝓpoſito ſed plane falſa eſt ſic eñ exterioꝛes actꝰ
etiam punire nō poteſt vt de actu foꝛnicationis i.c.
Erubeſcāt:⁊ de actu ſymonie in ca.ex tue de ſymo
nia. Et hoc ſtrepitu iudiciario in quo ſine legitimis
documentis nemo dānatur. Quomodo ꝓcedūt iu
ra q̄ occulta dei iudicio reſeruantur. Nō releuant
motiua Hoſtieñ. eccleſia nanꝗ̄ in hoc nemini laq̄ū
iniȷcit ſicut nec ī p̄cepto celebꝛandi ſabbatū quo etiā
pꝛohibet mentale moꝛtale peccatum neque alligat
onera impoꝛtabilia: cum facile ſit ei attendere qui
tantam dei maieſtatem voluerit vt par eſt ſatis re
uereri: neꝗ̄ pꝛobat verbum quātum deus dederit:
cū neꝗ̄ cogitationē bonam habere poſſumus ex no
bis ſed ex deo.ij.ad Coꝛ.iij. Tertia etiam opinio ſi
ne fundamento eſt quia pena ſuſpenſionis pꝛetereū
tibus dictū cap. dolentes imponitur:ad finalem ve
ro clauſulā de ſtudioſe ⁊ deuote legendo non iteraſ
certe licet pꝛedicatoꝛes hñt q̄ cōſtitutiones eos nō
obligant ad culpam excipitur tñ caſus pꝛecepti ſi
cut ⁊ cōtemptus:nuſꝗ̄ autem in virtute obediētie
p̄cipiſ quecūꝗ̄ pena adijcietur:quod ſub culpa ſer
uare nō tenemur. ⁊ vbi hec oīa ceſſarēt q̄s negabit
eccleſie ſue rei poſſe īponere modum ⁊ onus: domi
nus ipſe decimis onus impoſuit nō ſolū ſeruitij in
tabernaculo dñi:verū vt poꝛtarent Leuite apđ dñꝫ
peccatum populi:hinc mihi videtur q̄ nō ſolū pōt
ſed de facto p̄cipit eſſe attentionē ⁊ deuotionem: ⁊
poteſt non ſolū exterioꝛes actus ſed occultiſſimos
interioꝛes ex legitima cauſa pꝛecipere:⁊ hanc opini
ōem tenet de Palu.xv.di.iiij.q.v.ar.ij.cōcluſi.iiij.
dicens nos obligatos attēdere nō ſolū humano iu

Universidad de Deusto Biblioteca

re ſed diuino quemadmodum alij ad ſoluendū deci-
mas licet determinatio quote ſit humani iuris: ⁊ te
net ſponte euagantā ſe non quitare ⁊ ꝙ tenet̄ redi-
cere: cum oratio ſeu orare ſit actus mentis nō oris:
⁊ ſic non eſt oratio niſi ſit actualis vel virtualis at-
tētio: cū aūt dicit ꝙ tenemur: redicere intelligit ꝙ
tenemur vel in penitētia ſuſcipe cōmutationē quia
dei vicarius poteſt cōmutare reſtitutionē que deo
fieri habet: vt dicit in quinta concluſione ibidem.
I Ex his omnibus dico ꝙ ſicut de induſtria ſciēter .ſ.
horas canonicas dimittēs quātūcūqꝫ deū attende-
rit mortaliter peccat: ita de induſtria attentionē nō
adhibere ſed ſcient mentē diſtrahere quāqꝫ vocalit
dicantur: videtur ex genere mortale peccatum cū
minus ſit labia ſine attentione mouere ꝙ attēdere
ſine vocum expſſione: poſſent tñ tales circūſtātie in-
tercurrere ꝙ non ſinant eſſe mortale peccatū ꝓpter
actus modicū ⁊ impfectū eſſe: queadmodū de frater
no odio vel ira dicit gloſa. Matthei .v. Sicut etiam
vnū granū aproximo auferre nō ponit furtū morta
le nec mortale peccatū. Oratio integra ſed mortua
dicit: que neqꝫ infecta eſt prauitate: neqꝫ deficiēs bo
nitate ſed integra moraliter in oī circūſtātia requi
ſita: nihilominus quia a charitate aut ſm eius incli
natione nō eſt elicita ab habēte charitatē dicit mor
tua: vñ Grego. Nihil viriditatis habet ramus boni
operis: qđ nō procedit de radice charitatis. Oratio
ſana ⁊ viua dicit: que eſt bona ⁊ integra moraliter
⁊ pter hoc a charitate ꝓfluens vel ſm eius inclina-
tionē: vt eñ viuificetur oratio non ſatis eſt eā ꝓgre
di ab hñte charitatem: quia vt recte deducit Scotꝰ
quodlibet .xvij. habēs charitatē nonnūqꝫ venialiter
peccat. Et poteſt actum elicere: neqꝫ actu neqꝫ vir-
tute propter finē vltimum .ſ. deū virtualiter inquā
ſic ꝙ procedat cauſaliter ab actu ꝓpter deū elicito.
Talis aūt non eſt meritorius cū nō ſit actꝰ vite neqꝫ
culpabilis. cum nullo pcepto teneamur omnē actū
noſtrū actu vel virtute in deū referre: nō curo autē
in preſenti decidere an charitas debeat effectiue cō
currere an ſufficiat ei inclinare: quomō ſiccitas in
clinare dicit ad ardere ⁊ tamē ardorē efficere neqt.
K Secundo pmitto ꝙ oratio apud deū habet tripli
cē effectū in genere .ſ. merendi: ſatiſfaciendi: ⁊ impe-
trādi: oratio eſt meritoria nō ea parte qua de libero
arbitrio ꝓcedit: ſicut nec quodlibet aliud opus ſed
ex ea qua ex dei motione ꝓcedit mouentis ꝑ gratiā
ſeu charitatē deiformē in vitā eternam: iuxta illud
Joannis .iiij. Si qs ex aqua quā dabo ⁊c̄. Fiet i eo
fons aque ſalientis in vitā eternā habet enim ſe gra
tia in ope meritorio ſicut ſeſſor ad equum: hinc cum
dixiſſet Apoſtolus. Abundanti omnibus his labo
raui adiecit non ego ſed gratia dei mecū. Prime ad
Corint. xv. Satiſfacit oratio dum penam debitā re
laxat: quando ſcꝫ in ſolutum in ſumme videlicet to
talis extinctionem vel diminutionē. Impetrat ex li
beralitate dū videlicet deus ſua pietate ⁊ miſericor
dia votis cōdeſcēdit amicoꝝ. Danielis .ix. Propter
temetipſum inclina deus aurē tuam ⁊ exaudi: aperi
oculos tuos ⁊ vide deſolationem noſtram ⁊ ciuita-
tem ſup quā inuocatū eſt nomen tuum neqꝫ enim in
iuſtificationibus noſtris ꝓſternimus pces añ faciē
tuā ſed in miſerationibus tuis multis exaudi: domi
ne placare: dñe attēde ⁊ fac. Differentia inter me-
L reri ⁊ ipetrare cōſiſtit in hoc qꝛ meritū innitit iuſti
tie ⁊ nō poteſt homini deus negare qđ meruit niſi ꝑ
culpā meritū ſuum mortificauerit ſed ipetrare eſt

liberalitatis diuine ſi det eſt gratie ſi nō det: nequit
argui iniuſtitie: vnde multa impetrāt oratiōe ſine me
rito: vt patet de orationibus ſanctoꝝ q̄ non ſunt me
ritorie ⁊ plurima ipetrant. Itē i orōne perſiſtentiū
in mortali pctō q̄ multa impetrāt ⁊ nihil merentur
vt ſtatim deducā. Eſt etiā frequēter oratio merito
ria ⁊ nō impetrat petita: qñcūqꝫ eñ ex charitate ꝓ-
cedit ē meritoria nec tamē ꝓpterea impetrat vt pꝫ
de oratione Pauli: quoad ſtimulū carnis auferen-
dum .ij. ad Corinth. xij. His pmiſſis ꝓ reſponſio- M
ne ad queſitū pono tres ꝯcluſiōes: Prima cōcluſio
eſt. Nulla oratio infecta prauitate aut deficiēs bo-
nitate eſt meritoria ⁊ ſatiſfactoria: eſt tñ nōnūqꝫ ipe
tratoria: qñqꝫ in malū orātis: aliquādo in tēporalē
ciuſdē nonnullam remunerationem ꝓpter bonitatē
cōmixtam obuolutam malitia. Secunda concluſio N
Nulla oratio qꝫtū libet integra fuerit eſt meritoria
aut ſatiſfactoria: ſi mortua fuerit eſt tñ ex ſe impe
tratoria. Tertia cōcluſio. Oratio viua ⁊ ſana eſt me
ritoria: ſatiſfactoria: ⁊ impetratoria. Pria pars p- O
me concluſionis patet qꝛ nullū peccatū eſt merito
riū aut ſatiſfactoriū: ipoſſibile eſt eñ vt ꝑ dei offen
ſam aliqđ ab eo mereamur aut penā debitā redima-
mus. Qđ tñ qñqꝫ ipetrat in malū oratis patet .j. Re
gū .viij. Petēte populo vt eis conſtitueret rex ſicut
ceteris nationibꝰ quo dñs nō tā Samuelē quā ab-
iectū fuiſſe dicit a populo cōceſſit eis dñs regem ſꝫ
de eius multiplici oppſſione clamaturi erāt ad dñm
⁊ nequaqꝫ exaudiendi ab eo. Et Ariſt. inqt multis
nō ex bñuolentia pſtat deus ingentes ꝓſperitates
ſed vt nobiliores .i. notabiliores fiant ſue calamita-
tes. vt ſi qs afferat cuipiā aliqđ vt dū abſtulerit do
leat .ij. Rheto de locis enthime. Qđ interdū in ali-
qualē remunerationē ꝓpter bonitatē ꝯmixtam ma-
litie in actu: patet de pietate mentiēdi qua nit bant
obſtetrices Egyptioꝝ ſaluare paruulos maſculos
Hebreoꝝ: quibus in remunerationem edificauit do
minꝰ domos. Exodi primo de quo Gre. Benignita
tis eaꝝ merces potuit in eterna vita retribui ſed cul
pa mēdacij terrenā remunerationē accepit. Et de
amātibꝰ orare in angulis plateaꝝ vt videāt ab hoībꝰ
dicit Matthei .vj. ꝙ receperunt mercedem ſuā Itē
Aug .v. de ciui. dei. c. xij. ⁊ .xv. videt voluiſſe ꝙ ea iu-
ſtitia meruerūt Rom. imperium a deo quā faciebāt
ꝓpter humanā laudē ⁊ gloriā qđ ꝯſtat vtiqꝫ turpe
eſſe ⁊ mortaliter vituperabile: Primā partē ſcđe con
cluſionis probo qꝛ nihil poteſt meritorium aut ſatiſ
factoriū eſſe qđ nō ꝓceſſit ex charitate effectiue aut
ſm eius inclinationem. Sūt eñ in conſpectu domi-
ni omnes iuſtitie noſtre quaſi pannus mēſtruate qui
pānus vtiqꝫ ſordidus eſt ⁊ maculatus. niſi ergo ma
culas iuſtitiarum noſtrarum quas obſcuritates ⁊
vmbras quaſdam ſicut in luna recte dixerim ſplen-
dor charitatꝫ obtexerit: illuſtrauerit: aut depulerit
nihil valēt apud dominum noſtre iuſtitie vt eis de p
mio aliquid debeatur vel penam redimere poſſint.
Hinc Hier. iiij. dicit Nouate vobis nouale: ⁊ nolite
ſup ſpinas ſerere: qui ſup ſpinas ſerit fraudatur fru
ctu: exorte eñ ſpine ſimul ſuffocant ſemē. Matthei
xiij. Ita niſi mēte charitate innouemus ſpinas pec-
catoꝝ euellentes nihil fructus de noſtra iuſtitia ſpe
rādū eſt. Qđ aūt nihilominꝰ ex ſe ipetrat talis orō
qꝫuis ſit hominis peccatoris: patet auctoritate Au
guſtin. tractantis illud ceci nati. Joan. ix. traditum.
ſcimus quia peccatores deus non audit: ſed ſi quis
dei cultor eſt et faciat eius voluntatē: hunc exau-

dit deus loquitur inquit vt iunctus nondū ſcilicet
ſpiritusſancti gratia illuſtratꝰ quia deꝰ vtiqꝫ pctō-
res humilit petentes audit. Itē multi dicūt dñe nō
ne in noīe tuo ꝓphetauimꝰ ⁊ in noīe tuo demonia eie
cimus ⁊ in nomine tuo virtutes multas fecimus: q
bus confitebitur dominus quia nunqꝫ noui vos diſ
cedite a me operarij iniquitatis ⁊c̄. vt dicit Mat. vij
P Et valet talis oratio ſicut cetera opa mortua extra
charitatem facta: vt ex diuerſis paſſibus doctorum
colligi poteſt ad ſex. Primo ad ipetrādū de ꝯgruo
culpe remiſſionē ⁊ gratiā. Luc. xviij. legimus dum
publicanus ſuā feditatem aſpiciēs nō auderet ocu-
los leuare in celum: ſed pectus nondū vcꝫ multarū
⁊ grauiū culparū percutiēs humiliter orauerit deꝰ
ꝓpicius eſto mihi peccatori ⁊c̄. veniam impetrauit
dicit enim ſcriptura ꝙ deſcendit iuſtificatus in do-
mū ſuā ab illo. Secūdo valet ad ꝓmerendū tem-
poralia beneficia. Ezechi. xxix. de infidelitate regis
babilonis Nabuchodoſor dictum legimꝰ a domino
ſeruire fecit exercitū ſuum ſeruitute magna aduer-
ſus Tirū: omē caput decaluatū ⁊ omnis humerꝰ de
pilatus eſt ⁊ merces nō eſt reddita ei neqꝫ exercitui
eiꝰ de Tyro ꝓ ſeruitute qua ſeruiuit mihi aduerſꝰ
eā. Propterea ibidem decreuit deus ego dabo eum
in regem in terra egypti ⁊c̄. Hier. ceterū ex eo ꝙ Na
buchodonoſor mercedem accepit boni operis intel
ligimus etiam ethnicos ſi quid boni fecerint abſqꝫ
mercede nō pteriri: ⁊ alibi idē cū vides inter multa
opera mala: peccatorem quēqꝫ aliqua que iuſta ſunt
operantem nō eſt tam iniuſtus deus propter multa
mala obliuiſcamur paucorū bonorū de pem. diſtin.
iij. ſi quando. ⁊ faciunt duo ca. ſequētia. Tertio va-
let ad euitandū trāſgreſſionē precepti vt cui iniun-
ctū eſt a ſacerdote in penitētia vel alias ratione bñfi
cij aut ordinis tenetur orare licꝫ in ſtatu culpe mor
talis faciat vitet pcepti tranſgreſſionē qꝫuis nihil
mereat aut ſatiſfaciat oratione nō viua ſicut qui ex-
tremam neceſſitatem patienti eleemoſynā porrigit
ꝓpter deū nō tñ in charitate. Quarto valet ad reſi-
ſtēdū inclinationi peccati ſeu culpe: ne videlicet ſuo
pondere ad aliud trahat ſeu pſumat. Eſt eñ pctm̄
ſm Altiſſ. ſimili morbo qui apud medicos lupus di
cit cuius vi niſi per gallinam aut ſimile quid reſtri
xeris circunligatum: totum corpus ꝯſumit ita niſi
pctī radicē vera penitētia excideris aut vim eiꝰ aut
depſſionem opere bono reſtrinxeris quod vt baculꝰ
cōtra onus peccati animā deprimētis ſuſtinet cōpu
treſcēs alias in anima corruptiones facit ⁊ cōcitat
Putruerunt inquit propheta ⁊ corrupte ſunt cica
trices mee a facie inſipientie mee. Inſipiētie inqꝫ ne
qꝫ curantis neqꝫ vim peccati reſtringētis putrueſt
⁊ corrupte ſunt cicatrices reliquie ſcꝫ peccatorum
de hac reſtrictione illud Sapientis ꝓcedit ignē ar-
dentē extinguit aqua ⁊ eleemoſyna reſiſtit peccato
Eccleſiaſt. iij. Quinto ad habituationem in ope bo-
no aſſuetus eñ opari iuxta conſuetudinis impulſū
poſt opabitur ex charitate q̄ priꝰ cōſueuit ſine cha-
ritate operari: huius ſimile habemus de operibꝰ ſer
uilis timoris quū introducūt charitatē: vt ſeta filū
⁊ facit poſt aſſuefactionem ex amore hō: quod prius
Q ex timore. xxiij. q. vj. c. ſi. Sexto valet ad promeren-
dū vel impetrandum interceſſionem multorū ſācto
rum cū eñ beneficia non re ipſa ſed affectu penſari
debeant: qui pro animabus purgādis orationem fu
derit licet ꝓpter ſtatū orātis via ſatiſfactiōis nihil
eis ꝓfuerit ⁊ de liberalitate ⁊ miſericordia exaudi-

ta non fuerit: obligat nihilominus animas purgan
das ad anthidora .i. redditionē gratitudinis vt vide
licet cū iam purgate apud deū recepte fuerint in et
na beatitudine pro eis orēt qui hic in terris ſua ora
tione eis curauerint ꝓdeſſe. Exiſtimo etiā ꝙ oratio
peccatorū per viaꝫ gratie ſepe impetrat purgatorie
pene relaxationē ſicut oratio ſanctorū etiā ꝑ viam
gratie ſepe ipetrat remiſſionē pene purgatorie quā
via ſatiſfactionis abſtergere nō poſſit. Obijcies
fortaſſe cōtra primā partem huius concluſionis di
cit Aug. lib. de penitentia quod opus extra charita
tē factum licet nihil ꝓdeſt ad vitā eternam obtinen
dam vtiqꝫ tamen valet ad minus ſuppliciū ſubeūdū
quemadmodū exemplificāt de eo qui ob cōfeſſionē
noīs Chriſti dira tormēta patitur ⁊ ipſē mortē ⁊c̄.
que omnia Chriſtum negando aut nō cōfitēdo eua
dere potuiſſet. Cū ergo nihil minuat penam niſi opꝰ
ſatiſfactorium videtur extra charitatem qs ſatiſfa
cere poſſet. Rñdeo ꝙ aliquid dicitur minuere penā
dupliciter. Exemptiue ⁊ preſeruatiue. Exemptiue cū
pena prius fuerit debita ⁊ ex ſolutione equiualen- R
tis remittitur. Preſeruatiue cum alias penam ma-
iorem incurreret ⁊ hoc nullam arguit ſatiſfactionē
immo ad propoſitū auctoritatis inducte peccatum
ſic minuit penam. Eſt eñ caſus Aug. vbi timore ge
henne ⁊ eterni ignis in perſecutiōe cōfitetur nomē
Chriſti: que tamē confeſſio vicioſa eſt iuxta regulā
iuris qui ex timore facit ⁊c̄. ⁊ .xij. q. vj. ca. ſi. Nec ob
ſtat ꝙ dicit vituperandam immo laudandam eſſe il-
lam patientiam: quia intelligit non vituperandam
eſſe ſed laudandam reſpectiue ad negationem vel nō
confeſſionem nominis Chriſti in tali perſecutione
ſic minus malum laudabile eſt reſpectu ⁊ in compa-
ratione ad maius malum. Ex his dico ꝙ vbū Apo.
ad Corin. xiij. ſi tradidero corpus meum ⁊c̄. proce
dit non ſolum per viam meriti ex iuſtitia ſed ⁊c̄. per
viam ſatiſfactionis: neqꝫ verbum Augu. inductū ꝓ
bat aliquid contra hoc vt deduxi: prodeſt tamen opꝰ
tale merito congrui ad multa ⁊ forte poteſt homo
tali opere impetrare per viam gratie relaxationem
pene debite pro peccato prius dimiſſo. Prima pars
iij. concluſionis patet quia omne opus ex charitate
ꝓcedens eſt meritorium: ergo omnis viua ⁊ integra
oratio ⁊c̄. quod etiam ſi ſatiſfactoria patet quia oē
opus penale ex charitate procedēs eſt ſatiſfactoriū
Cuius ſimile dat Altiſſ. quarta parte ſumme tra-
ctans de ſatiſfactione ſicut lixiuium immunditias
ſeu ſordes capitis abſtergit non quia lixiuiū qꝛ fri-
gidū exiſtens non facit: nec quia calidū qꝛ aqua cali
da non facit. Sed qꝛ lixiuiū calidum: ita opus pena- S
le ex charitate ꝓcedens ⁊ intelligo penale nō qꝛ do
loroſū ⁊ triſte ſolū ſed qꝛ difficile: ⁊ ſꝫ opinor dilecti
onē dei ſup omnia: cū ſit opus maxime arduū ⁊ omi
nature corrupte ſūme difficile vt eſt ceteris magis
meritoria. Ita oībus eſſe magis ſatiſfactoriā iclu-
dit eñ illa dilectio ꝓprie volūtatis abnegationē ſal
tem ſm animi preparationē quod abſqꝫ dubio eſt ex
gñe operis difficiliꝰ multo qꝫ corpis ſubire tormē
tū ſed orō viua ⁊ integra eſt opꝰ penale ex charitate
formatū qđ penā corporis ꝯmixtā hꝫ: dicit ec-
cleſi. xij. frequēs meditatio carnis eſt afflictio. item
eccle. xxxj. vigilia honeſtatis tabefaciet carnes ⁊ co
gitatꝰ illius auferet ſōnū ex ſe ēt difficile eſt debitā
humilitatē orādi ſubire qua ſm oī pparationē ꝯtē-
ti ſumꝰ in petitꝫ ⁊ deſideratis ꝑ nos cedere diuie diſ
poſitiōi ⁊ eiꝰ ſcītiſſime volūtati ꝙ etiā ſit ipetratoria pꝫ

Mattheí.vij. Petite ⁊ accipietis: q̃ritis ⁊ íuenietis pulſate ⁊ apietur vobis. Itẽ.j. Joan.vl. Et hec eſt fiducia quã habemus ad deum q2 quodcunq; petierimus ſm voluntatem eius audit nos ⁊ ſcimus q2 audit nos quodcunq; petierimus gloſ.infli.nõ tñ in futuro ſperare debetis ex fide chriſti ſed etiã in hac vita eſt fiducia q; impetrabimus quicquid ſalubriter petierimus. Dicit notãter Apoſtolus ſm ei9 voluntatem.glo.vt qd velit rogem9 vel quales nos eſſe deſiderat ad rogandum veniamus. Lyra exponit ſm voluntatẽ bñplaciti: ⁊ verũ eſt q; quicquid aliter petierim9 nũq̃ impetrabim9: hinc ſi volũtas noſtra per ignorantiam a volũtate dei recedit: bona voluntas dei noſtram ſtultam corrigit: vt Apoſtolo contigit: hec glo. Itẽ p̃dicto paſſu canonice Jo. ſtultam.i. min9 prouidã quo ad rem petitã in ſe nõ dubium autẽ quin pleniſſime ſeſe diuine diſpoſitiõi cõmiſerit: paratus amplecti quicquid ipſe decreuerit. Et ne eſtimemus p magno exaudiri ad noſtraz voluntatem ſemp mente habeam9 qd inquit Aug. Deum iratum cõcedere que ppicius vtiq; negaret petit diabolus Job tentandũ ⁊ datus eſt ſibi vt ille eſſet probatus ⁊ diabolus confuſus ſecurus ſit q̃libet roget charitas ⁊ ibi ſunt aures ſi nõ fit qd vis fit qd expedit tibi. ¶ Ad rationes ante oppoſitum. Ad primam reſpondeo non exponimus orãdo deſideria noſtra deo: p̃ſumentes q; eum lateant anteq̃ ei indicemus: ſed vt humilitate petendi exerceam9 noſtram deuotionem: vt digni fiamus quorum deſideria cõpleãt. Ethnici vero vel putãt deos ſuos deſideria ſua latere: vel ſermonis ornatu aut multitudine poſſe flecti: vnde quis ſaluator non phibuit orãdo loqui ſed multa loqui ex ipſo loqui ſeu exponere deſideria noſtra nõ põt argui q; preſumim9 ipm antea latuiſſe: cum tñ pro noſtro exercitio adhibeã: ſed multa loquendo videmur p̃ſumere ſeu pretendere q; multa in formatione egeat ad rem plene intelligendã quomodo Ethnici ⁊c̃. ¶ Ad ſecũdũ nego cõſequentiam: ⁊ ad probationem nego aſſũptum q2 ſicut finẽ ab eterno p̃ſtituit: ita etiã eternalit̃ de medijs diſpoſuit: ita q; vbi media interuentura nõ eſſent nec finis eſſet venturus.xxiij.q.iiij.obtineri. ſic eternaliter decreuit Jude penam eternam ignis inferre: ſed nõ niſi p̃cedẽtibus ſuis malis meritis ⁊ cum ifertur: ⁊ erit in noſtra poteſtate impedire quo minus eternum dei decretum mandetur executiõi non val et conſequentia: ſupponitur enim decretũ finis ſtare ſublatis medijs ſine quibus nõ ſtat: ſ3 ſequitur q; ergo in poteſtate eſt noſtra aliquid facere vel aliqualr̃ nos habere quo exiſtente deus nunq̃ decreuiſſet iſtud nobis facere vel inferre: vnde in oĩ conſequẽtia neceſſaria ſublato conſequente opoz3 auferre etiam ⁊ ablatum eſſe antecedẽs: q2 ergo dũ precibus ſum aliquid a deo obtenturus ⁊ non alias hec eſt bona conſequentia hoc impetrabo a deo. Ergo p illo orabo: vel melius deus decreuit mihi hoc dare medio orationis mee: ergo orabo. qui ergo voluerit cõſequẽs in eo q; contingẽs auferre debet ſimul ponere antecedens nõ eſſe: ſimiliter eſt in omnibus vbi ex diuina preſciẽtia aliquid infert̃ vt p̃ſcis deus Antichriſtum eſſe peccaturũ. ergo Antichri-

T ſtus peccabit ⁊c̃. Quod additur in confirmatiõe de verbo Samuelis.j.Reg.xv. Dicẽdum q; dupliciter decreuit deus aliqua in futurum dare aut inferre. Primo ſm exigẽtiam meritorum que nunc ſunt ſiue vt Ambr. loquit̃ ſm p̃ſentẽ iuſtitiam quomõ dicit̃ predeſtinatus dum in mortali peccato ſũt velle eternã dãnatiõẽ: ⁊ hãc ſentẽtiam mutat ſine ſui mutatione: ſm q; noſtra diſpoſitio meritorũ ímutatur. Hiere.xvj. Noli ſubtrahere verbum ſi forte audiãt ⁊ cõuertant̃ vnuſq̃ſq; a via ſua mala: ⁊ peniteat me mali qñ cogito facere eis ppter malitiam ſtudiorũ ſuoz. glo.infli. Et penitẽtibus ⁊ mutatis ipe penitẽs mutat ſentẽtiam: hoc voluit Greg. cum inquit. Nouit deus mutare ſẽtẽtiã ſi tu noueris corrigere delictum. Hiere.xviij.⁊.c.commutabilis.xxij.q.iiij Alio modo decreuit aliq̃d abſolute. ⁊ certe illã ſentẽtiã mutare non poſſet ſine ſui mutatiõe: de hac dicit Gre. cũ ſuperna indignatio ſeſe (vt ita dixerim) medullitus mouet: hanc opinio vel oppoſitio humana nõ remouet nec ſe cuiuſlibet vtiliter deprecatio obijcit cũ deus ſemel aliquid ab intimis iraſcendo diſpoſuit vt deducit in Moyſe.xxiij.q.iiij. Nabuchodonoſor: ⁊ de tali ſniã locut9 eſt Samuel.j.Re. xv. q; vez de9 nõ parcet ⁊c̃. Quicq̃d aũt p̃cib9 obtinem9 ſemp eſt cõformit̃ ad tale abſolutũ decretum nũq̃ 3. ¶ Ad tertiũ dico ad recte orãdũ op3 actu vl̃

V virtute iplicare: ſeu in oratione cõditionẽ diuini bñplaciti: ⁊ nos quoad animi p̃parationẽ ꝯmittere diuine diſpoſitiõi ⁊ velle cedere ei9 ſctiſſime volũtati: niſi p̃cepti neceſſitas cogat abſolute aliq̃d petere. Qd dico ppter pctã futura forſan etiã releuata vt Petro de futura negatione accidit: hãc cõditionẽ ppheta Dauid ſuis iũxit deſiderijs.ij.Reg.xv. Si iuenero grãm in oculis dñi reducet me ⁊ oñdet mihi eã ⁊ tabernaculũ ſuũ. ſi aũt dixerit mihi nõ places paratus ſum faciat qd bonũ eſt coram ſe. Dico igit̃ q; regulariter petim9 vt qd decreuit ⁊ p̃diſpoſuit faciat. Et ad improbationẽ cũ dicit̃ neceſſariũ eſt vt ſi p̃diſpoſuit faciat. ⁊ fruſtra fũdũt̃ p̃ces p re neceſſaria ⁊ q̃ aliter ſe habere nõ põt. Rñdeo l3 illa ꝯditionalis ſit neceſſaria ipm tñ ꝯſequẽs vez deus eſt hoc facturus manet contingẽs imo ⁊ hoc totũ deus qd p̃diſpoſuit faciet põt eñ nihil p̃diſpoſuiſſe. male ergo infert̃ in argumẽto neceſſariũ eſt ſi p̃diſpoſuit vt faciat: ergo q̃ orat deũ in certa materia ſeu negotio vt id faciat qd diſponit petit rẽ neceſſariã vt patz ex deductis. Sed dices ſtatim dixiſti ꝯditionẽ iplicari vl̃ explicite debere adiugi ſi de9 vult: orat ergo homo vt fiat ſi deus vult: ⁊ hoc petitũ eſt neceſſarium. Rñdeo: illa petitio non eſt pars rei petite: vt ſupponit argumẽtũ ſ3 modificat actũ orãdi ſeu deſiderãdi: vt ſenſus ſit oro ſi de9 vult vt hoc faciat ſub ea cõditione ſi de9 vult oro ⁊ nõ alias: vt hoc faciat ita q; ipm orare ſit cõditionatũ nõ res petita ſicut cõditionant̃ actus donandi vel cõtrahẽdi qñ do vel contraho ſi parẽtib9 placet. Et tantũ de prima parte.

Ecũdo inquirẽdum eſt an oratio vnius poſſit alteri prodeſſe: ⁊ priuſq̃ decidã q̃ſitum inducã ea propter q̃ videtur orationis virtus ad alium deriuari nõ poſſe valde eñ bonũ eſt ſm Aug. de doctrina chriſtiana: vt quicquid contradici põt ſi occurrerit refutetur: ne ibi occurra t vbi nõ erit qui rñdeat: aut preſenti quidem ⁊ tacenti occurrat: ⁊ minus ſanatus abcedat. Primo ſup illud Hierem.vij. Tu ergo noli orare pro populo hoc: ⁊ nõ aſſumas pro eis laudem ⁊ orationem: quia non exaudiam eos in die clamoris ad me in tempore afflictionis. Hieronymus ſuper illo verbo laudem: vt laudãdo inquit nitaris mutare ſententiam: ⁊ ſi enim hoc feceris non exaudiam eos qui me neceſſitatis tempore rogare

cogunt̃. Ex quibus diſcim9 fruſtra rogare aliquẽ pro aliquo cũ ille non mereatur accipere p quo rogatur deus. Hec Hiero. ⁊ Mat.x. intrãtes domum dicite pax huic domui ⁊ ſi quidẽ fuerit dom9 illa digna veniet pax veſtra ſuper eã ſi autẽ non fuerit digna reuertetur pax veſtra ad vos. Ex quibus vidẽtur duo ſequi. Primũ q; nunq̃ oratio pficit alteri qui eſt in mortali peccato: q2 indign9 eſt etiã peccator ſm Aug. pane quo veſcitur nec meretur quic q̃ accipere a domino. Secundum q; nunq̃ accipit p orationem alterius quod ſine ea accepturus nõ erat patet quia nõ accipit ⁊c̃. niſi dum meret̃ ſed merito proprio non negatur merces quanq̃ nulle interceſſerint aliorum preces ergo ⁊c̃. Secundo ſic: quicunq; orauerit ex charitate deus abũde cum munerat p omni ſuo merito: ergo nihil meriti vel iuris ad mercedem pro illo actu põt ad alium deriuari aut in ipſũ quouis mõ trãſferri. Añcedens patet q2 tribuit operãti p quolibet ſuo opere ex charitate elicito vitã eternã q̃ incõparabiliter excedit omnẽ vim meriti. Et cõfirmatur quia ſm apoſtol.ij.ad Chorin.v. omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. vt referat vnuſquiſq; ppria corporis put geſſit ſiue bonũ ſiue malũ. ⁊ Apo.xiiij. opera illorũ ſequũtur illos: ergo nulla poteſt cõfidentia eſſe de opib9 alienis niſi ipſe meruerit: ⁊ ſic nihil prodeſſe videtur homini aliena oratio: ⁊ ergo ſapientũ virginum ſentẽtia fuit: nõ cõmunicare virginibus fatuis de oleo ſuorũ bonorũ operũ aiebant eñ ne forte non ſufficiat nobis ⁊ vobis ite potius ad vendentes ⁊ emite vobis. Matthei.xxv. Deciſio huius articuli patebit ex tribus concluſionibus. Prima nihil poſſum9 alteri mereri de condigno. Secũda eſt oratiõe poſſum9 alteri de congruo mereri ⁊ impetrare non ſolum tẽporalia beneficia ſed primã gratiã ⁊ vitam eternã. Tertia eſt: oratione poſſumus ad rigorem iuſtitie p alio ſatiſfacere ſed hoc ſolum p exiſtente in charitate: ⁊ cũ oratio pceſſerit ex charitate. Prima concluſio patet: q2 meritum cõdigni ⁊ cui ex debito iuſtitie debet̃ merces nõ excedit pſonã merẽtis ⁊ motionem dei: qua p aquã vite mouet operãtẽ deus in vitam eternã quoad hoc eñ iuſtitia iuſti ſuper eum ⁊ impietas impij ſuper ipiũ. Ezechi.xviij. ⁊ vt hoĩ non nocet patris impietas ita nequit iuſtitia pdeſſe ⁊ cum nos nihil ⁊c̃. Intelligo de puris hoĩbus ita ly nos nõ complectitur dei filiũ deũ ⁊ hominem cuius proprium eſt eſſe auctorem ſalutis multorum ⁊ multos filios adducere in ſalutem ad Hebreos.ij.

B ¶ Secunda concluſio patet quoad tẽporalia beneficia quia ſodomitis ⁊c̃. ſummis peccatoribus pepciſſet dominus ſi vel decem iuſti inter eos inueniri potuiſſent quod tractãs Ambr. libro de Abraham patriarcha.c.vi. inquit hic diſcamus q̃tus amicus ſit patrie vir iuſtus ⁊ quẽadmodũ nõ debemus inuidere ſanctis neq; temere derogare illorum eñ nos fides ſaluat illorum iuſtitia ab excidio defẽdit. Item Geneſeos.ix. recordatus eſt dominus Abraham ⁊ liberauit Loth. Item exodi.xvij. quamdiu man9 leuabat Moyſes vicebat Amalech. itẽ exodi.xxxij tanto erat ſuccenſus furore domini vt Moyſi diceret dimitte me vt iraſcatur furor meus cõtra eos ⁊ deleam eos faciãq; te in gentem magnã ⁊c̃. Nihilomin9 interceſſione placatus eſt. item pſal.cv. Et dixit vt diſperderet eos: ſi non Moyſes electus ei ſteiſſet in confractione in conſpectu eius vt auerteret iram eius ⁊ quemadmodum ad preces ſanctorum ſiue hic degentium ſiue in vita beata temporalem penam ⁊ afflictionem remitti non minus credo eorum precibus gehennalem penam viuis aut defunctis remitti quibus per viam ſatiſfactionis minime pfuerit. De prima gratia ⁊ vita eterna patet Mat.ix. ſuper verbo videns Jeſus fidẽ illorũ dixit paralitico. cõfide fili remittuntur tibi peccata tua dicit Gre. q̃tum valet apud deum fides ppria apud quẽ tãtũ valuit fides aliena: vt intus ⁊ extra ſanaret hominẽ item Amb. tractans illud.j.ad Thimo.iiij. corporalis exercitatio ad modicũ vtilis eſt pietas ad omnia valet promiſſionem habens vite que nunc eſt ⁊ future: ſi quis ergo inquit quia miſericordia magna res eſt lubricũ tñ carnis patiat̃: vapulabit ſed nõ pibit ſi aũt ſolum exercitium corporale habuerit perhennes penas patiet̃. Ex quo verbo ſubiecto: p3 cum loqui de lubrico mortali. Et fũdari videt̃ in verbo ſaluatoris Luce.xvj. facite vobis amicos de mãmona iniquitatis vt cum defeceritis recipiãt vos in eterna tabernacula ⁊c̃. Deficere in propoſito ſaluatoz nõ aliud videtur eſſe q̃ a charitate excedere: non qd neceſſarium ſit cum qui eleemoſynis ſe dederit precib9 ⁊ opera ſaluari pauperũ ſãctorũ ſed quia cõgruum valde. Et frequenter deus ſanctorũ votis inclinatus reducit tales ad cor ⁊ ad veram penitentiam. Et ſic intelligendũ eſt v̾bũ glo. ad Rom.xv. in verbo adiuuaret circa finem cap. q; impoſſibile eſt q; multorum p̃ces non impetrẽt. itẽ.ij.ad Cho.viij. vt eoz habũdãtia ſpiritualis intelligẽtie veſtre inopie ſit ſupplemẽtum ⁊ fiat equalitas ſicut ſcriptum eſt q̃ multũ nõ abũdauit ⁊ qui modicũ nõ minorauit ⁊c̃. item prime Joã.v. qui ſcit fratrẽ ſuũ peccare pecĩm nõ ad mortẽ petat ⁊ dabitur ei vita peccanti peccatũ nõ ad mortẽ: ⁊ Jaco.v. ⁊ oratio fidei ſaluabit ifirmum ⁊ alleuiabit eũ dñs ⁊c̃. ¶ Tertia cõcluſio quoad primã ptem patet. q2 omne opus penale ſiue difficile ex charitate procedens eſt ſatiſfactorium. Dico notanter ſiue difficile quia non oportet opus eſſe cũ dolore vel triſtitia vt ſit ſatiſfactorium: ſed ſatis eſt ſi in ſe fuerit difficile ⁊ arduum. Cũ eñ abnegare ſe metipſum ⁊ renunciare proprie voluntati ſubmittẽdo ſe diuine diſpoſitioni quod in oratione quãtum ad animi preparationem regulariter ſaltem requit̃ ſit valde arduum ⁊ difficilius quã penã magnã ſubire credo ipſum plus habere de ratione ſatiſfactorij ⁊ dilectione dei ſuper omnia hominem multum ſatiſfacere quõ pcedere videtur verbũ ſaluatoris Luce vij. dimiſſa ſũt ei peccata multa quoniã dilexit multum q̃q̃ nonnullis rationabiliter videri poſſet verbum illd procedere quoad culpe dimiſſionẽ nõ quoad pene per ſolutionem ⁊ ſi magnã partem pene etiã temporalis impetrauerit ex dei miſericordia ſibi relaxari. Sed cum opus ex ſuo genere ſit arduũ ⁊ difficultatem maximã habens pbabilius videtur q; vt tale vim habeat ſatiſfaciendi ergo orõ ⁊c̃. Etiã orõ cõnexã ⁊ cõmixtã habet penã corporalem frequens eñ meditatio carnis eſt afflictio eccleſia.xij. item eccleſi.xxxi. vigilia honeſtatis tabefaciet carnes ⁊ cogitatus illius auferet ſomnũ Etiã plus ꝯſumit hominẽ intẽſa ſpeculatio ⁊ vehemẽs mẽtis applicatio ad meditãdũ deũ aut rẽ aliã quã forte corpale ex-

D ercitiũ. Qd & põt quis oratione p alio ſatiſfacere p3 q2 põt vi ſatiſfactiõis de ſuo ope totaliter vl̃ ptim voluerit ad aliũ trãſferre ſiue trãſportare adeo vt illo ope nihil penep ſemetip3 debite redimat l3 ei mereri nemo poſſit alteri qñ ẽt ſibi mereat̃ p̃t tñ ſatiſf

Universidad de Deusto Biblioteca

facere ꝓ altero ⁊ non ꝓ ſe: ſed ꝙ ſoli habēti cha
ritatem poſſet cedere in ſolutum patet primo quia
extra charitatem nihil ꝓficere poſſet operāti. j. ad
Corinth. xiij. Si diſtribuero oēs facultates meas
in cibos pauperum: ⁊ tradidero corpꝰ meum ita vt
ardeam: charitatem aūt nō habeam nihil mihi ꝓdeſt
Et hec latius ſupra deduxi ergo minus valere poſ
ſet alteri ſi non fuerit in charitate. Item ſup verbo
Apoſto. j. ad Theſſa. iiij. Nolumus vos ignorare de
dormiētibus ⁊c. Dicit Aug. Orationes eccleſie ſa
crificia altaris ⁊ eleemoſynas non eſt dubitandum
prodeſſe defunctis: ſed talibus qui ita vixerunt añ
mortē vt poſſent eis vtilia hec eſſe poſt mortē nam
qui ſine fide ꝑ dilectionem operāte eiuſq; ſacramē-
tis de corpore exierūt: fruſtra illis a ſuis huiuſmo
di pietatis impēduntur officia cuius dum hic eſſēt
pignore caruerunt. Item Greg. congruit vt ſacer
dos pro mortuis catholicis memoriam faciat ⁊ in-
tercedat: non tamē ꝓ impijs quāuis Chriſtiani fue-
rint tale aliquod facere licebit. xiij. q. ij. pro obeun-
tibus. pro eodem. c. placuit. xxiij. q. v. ⁊. c. audimus.
de reliqui. ⁊ venera. ſanctoꝝ. ſed vbi poſſemus pro-
deſſe nequaq̄ prohibitum eſſet pro illis orare ergo
⁊c. ¶ Obijcies fortaſſe de. c. tempus quod iter. xiij
q. ij. quibus proſunt ſ. ſacrificia altaris ⁊ eleemoſy
ne ⁊ huiuſmodi ⁊c. ad hoc proſunt vt ſit plena dimiſ
ſio aut certe vt tolerabilior fiat ipſa damnatio: ſed
damnati omnino expertes ſunt charitatis ergo ⁊c.
Preterea niſi ſic in verbis Aug. nō repies quatuor
diſtincta mēbra ſed coincidere debebunt mediocrit̄
boni cum mediocriter malis quod videt̄ impoſſibile
cum ſequat̄ iſte eſt mediocriter bonus: ergo eſt bo-
nus ⁊ ſimiliter iſte eſt mediocrit̄ malus: ergo eſt ma-
lus. Eſt dē aūt ſimul bonum ⁊ malum eſſe ē impoſſi-
le. Propter quod tanq̄ Achillē ⁊ inſolubile mediū
Hoſtien. dānat opinionem theologorū tanq̄ capi-
taneam ⁊ de ſuo ſenſu p̄ſumptam: immo dicit eā vi-
cinam hereſi cum implicet eūdem bonū ⁊ malū eſſe.
Rñdeo ad primum: damnatio non eſt ibi idē ꝙ pena
eterna quomodo cōmunius ſumit̄ ſꝫ capit̄ pro addi
ctione vel deputatione ad penā: illo modo in euāge.
legimus ꝙ Iudas vidēs q2 Ieſus dānatus eſſꝫ ⁊c.
Et latro inquit latroni neq; tu times deū qui in ea-
dē dānatione es: iam certum eſt illa pene aſcriptio
aliquādo tota remittit̄ interdum vero mitigat̄: ſed
non tota abſorbetur ⁊ fit tolerabilior damnatio.
¶ Ad ſecundum admitto ꝙ Augu. ſolum voluerit
tria mēbra diſtinguere ⁊ appellauit eoſdē mediocri
ter bonos quos mediocriter malos ⁊ ergo repetēdo
dicit. Pro valde bonis gratiarū actiones ſunt: pro
nō valde malis ꝓpiciationes ſunt ꝓ valde malis ⁊
ſi nulla ſint adiumenta mortuoꝝ tñ viuorum cōſola
tiones ſunt. Et ad probationē dico ꝙ idem licet ne-
queat ſimul bonus ⁊ malus eſſe bonitate ⁊ malitia
contrarijs vtiq; tamen poteſt bonus eſſe ab habitu
charitatis vel etiam ab actu meritorio vite eterne ⁊
tamē malus eſſe ab aliquo actu compoſſibili qui eſt
venialis culpe. Etiam ſufficit ꝙ poſſit ſimul malus
eſſe malitia addictionis ſeu aſcriptionis ad penam:
quia ille ad propoſitum Augu. eget ꝓpiciatione ⁊
ergo Archi. recte in dicto. c. tempus. dicit opinionē
theologorum celebriorē eſſe ⁊ veriorē ⁊ eam ſequi-
tur nec quoq̄ mouere debet ꝙ Hoſtien. ſe recogno-
uerit inſufficientē ad huius difficultatis deciſionē
in ꝯparatione Innocen. tertij: qui cum tantus fue-
rit adhuc ſine diffinitione tranſijt ſub dubio in. c. cū

Marthe. de celebra. miſſa. in fi. q2 reſpicienti caudā
illius. c. cum Marthe. Manifeſte patet ꝙ Innoc.
reliquit archidiacono Lugdunēſi inueſtigādum an
illa diſtinctio de valde bonis ⁊ de valde malis medio
criter bonis ⁊ mediocriter malis locum habeat in
illo articulo quem p̄miſit qḋ plerīq; reputāt nō in-
dignū ſāctoꝝ gloriam vſq; ad iudiciū augmētari: ⁊
ita eccleſiā poſſe ſane augmentū glorificatiōis eoꝝ
optare quāq; ſcripture auctoritas dicit iniuriā facit
martyri ⁊c. ad illiꝰ autē articuli deciſionē ſeruiret
ponendo duo mēbra ꝓ iā beatis: puta valde boni ꝓ
qbꝰ oblationes ⁊ noſtra officia ſunt ſolū gratiaruꝫ
actiōes mediocriter boni ꝓ qbꝰ eſſent adhuc expia
tiones. Et cū valde malis nō ꝓſint poſt que mēbra B
ſolū relinquūtur mediocriter mali opꝫ hoc mēbro
purgādos nū dānatos cōtineri: an autem ꝓ dānatꝫ
ꝑpetuo duo membra ſeruire debeāt: nullo modo eſt
ad ꝓpoſitū Innocen. neq; ſeruiret quouis modo ad
illius articuli deciſionē. ¶ Ad rationes ante oppoſi
tas. Ad primā de illo verbo Hiero. dicit dñs Guil-
elmꝰ Parien. tractatu ſuo quem edidit de merito.
hoc ꝓcedere in illo qui nō deſiderat vt exaudiantur
orantes ꝓ eo: addit nō tñ eſt hoc gñale qm̄ ꝓ tali q̄
etiā ꝓhibebat ne ꝓ eo oraret̄: ⁊ q̄ dicebat ſe nolle il-
lo modo obtinere grām penitētie vel reuerſionis eo
inuito ⁊ renitente orationē fudit ꝓ eo ſanctus Ste
phanus inſtitutor grādemōtēſis ordinis cū ſuo cō
uētu ⁊ exauditus fuit. Cū eñ pro illo oraſſent ve-
nit ad illos hō ille nūciās quomō mutatus eſſꝫ ⁊ fa
ciēs ꝯfeſſionē de pctīs cū multa deuotione ⁊ lachry
mis penitentiā egit. Ego aliter ⁊ faciꝰ ius rñdeo ꝙ
Hier. loquitur de his in quos eſt iā ꝯſūmata diuia
ſententia qbꝰ iā ob pctī mala merita decreuit vltra
non miſereri vt patet ex his q̄ p̄mittit. vnde pro tali
fruſtra orat̄ q̄ meret̄ nō accipere vt negatio in ꝟbis
Hierony. determinet accipe ⁊ nō ꝟbū meret̄ intēdit F
eñ fruſtra ꝓ illo rogari q̄ meret̄ nō accipe id eſt cō
trarie indignus eſt vt capiat ⁊ dū deus iuxta meriti
qualitatem ſemel decreuerit cōpenſare ⁊ ſimiliter ī
telligendū eſt ꝟbū Saluatoris. Matth. x. Si domꝰ
digna nō fuerit ⁊c. Per cōtrariā īdignitatē ⁊ quā
decreuerit deus pro tūc nō auferre ſed iuxta meriti
ꝓportionē ⁊ exigētiā retribuere. Nō eñ ſufficiēs
cauſa eſt quare nō debeamus exaudiri ꝓ aliquo q2
ille priuatꝰ eſt dignitate ſeu nō habet dignitatē ob-
tinēdi. ſic eñ pctōr nihil poſſet vnq̄ a dño īpetrare
qḋ falſiſſimū eſt ſꝫ cū indignꝰ eſt cōtrarie ⁊ dei ſñia
fuerit iuxta meriti exigentiā ⁊c. Et ex hoc patet
q̄d ſit de vtroq; cōſequente in prima ratione illato.
¶ Ad ſecundum nego cōſequētiā. Et eſt rō q2 licꝫ
nihil poſſet deriuari ad aliū ex alteriꝰ merito ꝑ viā
ſtricte iuſtitie ⁊ debiti: vtiq; tñ ꝑ viā libertatis: gra
tie ſeu congruitatis. Cōgruit eñ ⁊ decet diuinam
maieſtatem ⁊ īmēſam liberalitatē ſuā vt votis ami-
coꝝ ⁊ q̄ eū diligūt cōdeſcendat: nihilominꝰ eoſdē ꝓ
ope bono remunerādo. ¶ Et ad ꝯfirmationē ex apo
ſto. ij. ad Corin. iiij. Et Apoca. xiiij. dico duo. Pri
mū ꝙ retributio vite vel dānationis eterne fit. Se-
cūdū ꝙ hō geſſit. i. ſe habet in corpore ſiue in vita ad
huc mortali vt vult ſcriptura inducta: nihilominus
in vita preſenti ob meritū vel p̄ces vnius bñ dat̄ alꝫi
grā cōuerſionis vel aliud donū. ſcḋm ꝙ poſt hanc vi-
tā fit homini ꝓut geſſit in corpore retributio ſed nō
ſolū ꝓ eo qḋ ipſemet egit in corpore ſatis eſt ꝙ vi-
uēs fuerit in charitate ⁊ meruit vel geſſit vel ſe ha-
buit in corpore vt vult Augu. exponēs ꝙ ei poſſunt

alioꝝ p̄ces ⁊ facta etiā ꝓdeſſe: qḋ aūt inducit̄ de ſē-
tētia ſapiētiū ꝟginū dico ꝙ meritū vite eterne quo
ad vim condignitatis qua ſibi ex iuſtitia rñdet vita
eterna: nō pōt in aliū trāſportari ſeu trāſferri: ſꝫ ꝑ
viā grē ⁊ ꝯgruitatꝫ vtiq; pōt alteri ad grām ⁊ vitā
eternā ex ꝯſequēti obtinendā ꝓdeſſe: ſꝫ hoc ſolū ꝓ
tēpore vite nō poſt mortē. Sententia aūt virginum
ꝓcedit ꝓ tēpore finalis iudicij poſt ſomnū mortis:
vt ptꝫ ex decurſu textꝰ: tūc inq̄t. Simile erit regnū
celoꝝ. ⁊c. tunc ſcꝫ in die iudicij de quo p̄miſerat ſen-
tentiā p̄cedente. c. etiā oleū grē nō infūdit̄ ad meri-
ta alioꝝ niſi ꝑ ꝯtritionē ⁊ vigilē cooꝑationē gratifi
cā: vbi ergo ꝓ tēpore vie voluerim ſententiā ꝟginū
intelligere interpretandā: oleū vnius alteri non po
teſt ſufficere niſi ille cooperet̄ ⁊ hoc feruide: fatue
aūt virgines deſidioſe queſiuiſſe intelligūtur quo-
niā diligenter querendo: iā emitur immo ⁊ emptū
eſt oleum. Et ſic de ſecundo ar.

A TErtio reſtat inquirere an oratio fuſa pro
multis: minꝰ ꝓſit ſingulis q̄ ſi pro vno tā
tū funderet̄. Et fuit opinio dñi p̄poſitiui
valētis theologi ꝙ nō minꝰ prodeſt cuiq;
eoꝝ q̄ ſi ꝓ vno ſolo fieret pricipaliter ex
tribꝰ. Primum: q2 bonū ſpūale ꝓportionat̄ ſpūi:
ſed ſpūs totus nō ꝑ partes ꝯmunicat̄: nō eñ minus
habet caput de aīa: q2 etiā eſt in pede: ergo ſimiliter
bonū ſpūale. ⁊c. Secundū: q2 licet teda incēdat̄ prin
cipi aut ꝓ eo lectio fiat: tñ alij eque p̄ſentes equali
ter illuminant̄ ⁊ docent̄: quāq; ꝓ eis nō ſit incenſū
lumē aut lectio fiat: immo nōnūq; meliꝰ ſi viſū habe
ant magis acutū aut ingeniū clari ꝫ. ⁊c. Tertiū: ꝑ
illud Hieron. cū pro cunctis aīabus pſalmꝰ vel miſ
ſa dicitur nihil minus q̄ ſi ꝓ vnoquoq; ipſoꝝ dice-
retur accipitur: de cōſe. diſt. v. nō mediocriter. Do-
ctor Subtilis quodlibet. ſuo. ij. qḋ multi pene diui
nū eſtimant dicit quodlibet opus meritoriū ſpecia-
liter orationem: tribus modis alicui valere. Genera
liſſime ⁊ ſic valet toti eccleſie vnde debet orans ha-
bituali ſaltem intentione oēs includere: ſpecialiſſi-
me ⁊ ſic valet oranti: vel medio modo: ⁊ ſic nō eque
valet multis ſicut vni tantū ex illis valeret. Probat
q2 merito finito ſecundū plenā iuſtitiā reſpondet ſo
lum premium determinatum ad certū gradum: ca-
pit ergo primū quod debetur orationi modo medio:
preter. ſ. debitum toti eccleſie ⁊ ſpecialiter oranti: ſi
totum illud detur vni nihil remanet diſtribuendum
alteri: vel ſi vtriq; diſtribuatur quilibet minꝰ ſortie-
tur. Et quia poſſet aduerſarius dicere: dum fundi
tur oratio pro pluribus: bene reſpondet ei maiꝰ pre-
mium ſecundū extenſionē: ſed equale ſm intenſionē
ſicut oratio eo ꝙ pro pluribus fuſa: tanto certe eſt
magis extenſa ⁊ equalis ſit intenſiue ⁊ in deuotione
Hoc reijcit ⁊ repellit: quia merito equali nō debet̄
ſm ſtrictā iuſtitiā bonū numeroſius: ⁊ ſic nec bonū
extenſius: ſicut nec bonū intenſius: quia plura bona
equalia equiualent vni bono maiori intenſius: ⁊ ſūt
maioris valoris ſm iuſtitiā quā alterū tantū. Con-
firmat q2 orans pro oībus aīabus in purgatorio in
tendens ꝙ ſingulis valeret modo medio: ita ꝓficeret
ſingulis: ac ſi pro vna tm̄. ⁊c. ⁊ per conſequēs debe-
ret quilibet ſemꝑ ſm ordinatam charitatē ſemꝑ pro
oībus fundere orationem: q2 ceteris oīno paribus
debet magis velle proficere pluribꝰ: dū cuiq; eque
⁊ per eundē actum poterit ꝓficere ⁊c. Et quod nō
ſolum procedat in via ſatiſfactionis vbi oportet ſol-
ui equalens: ſed etiā in alijs probat: q2 niſi ſic eque

poſſet aliquis impetrare primā gratiā quotcūq;: ſi-
cut vni ſoli. Item ſicut plures pene equiualent vni
maiori ⁊ nō relaxātur niſi per opꝰ ſatiſfactoriū ma
ius vel plura: ita videtur de pluribꝰ bonis impetrā
dis: magis eñ videtur valere aliquid ad deletionē
mali: q̄ ad impetrationem boni. Etiam in humana
amicitia dilectus per ſupplicationem maius bonū
meretur vni q̄ multis: immo pro vno exaudiretur:
vbi non pro ſingulis multorum ⁊ hoc ſecundū iuſtā
legem amicitie. Tertio confirmat: q2 voluntas nō
videt̄ efficacior: vt eſt cauſa meritoria: q̄ vt eſt cau-
ſa elicitiua: ſed certū eſt nō eque multa efficere ſicut
vnū tantū. ꝫ. Omitto aliorum reſponſionem de di-
ſtinctione deuotionis erga multos: q2 recte impro-
bat̄ ⁊ in ſe friuola eſt: ſed totā iſtā deductionē ſuā
tāto labore fabricatā: videtur ipſemet Scotꝰ euer-
tere: nā tractās arti. ij. An eque valet virtute eccle
ſie vniuerſalis offerentis: dicit hoc poſſe alicui mō
medio applicari ſub multis gradibꝰ. Et ponit gra
tia exēpli tres. Primus ſi intendat qḋ valeat ipſi a.
q̄tum valere alicui poteſt alteri ab offerēte: deinde
valeat b. quantum alicui valere poteſt poſt ipſum a.
Et. iij. c. q̄tū alicui valere pōt poſt ipſū b. addēs ꝙ
nunq̄ poſterior gradus aliquid ſubtrahit de priore
Ex his ſic arguo. Orō applicata ſoli a: medio mo-
do non plus valeret ſibi: q̄ nūc cū b. ⁊ c poſt: q2 ſm
te poſterior gradus nihil detrahit de priore ergo fu
ſa pro pluribus. ⁊c. ſi dixeris Scotū intendere nihil
detrahit ſui ordinis: detrahit tñ ſimpliciter aliq̄d va
loris: ſicut de maſſa auri detrahatur argentū quod
alias fuerit ꝯmixtum nihil auri detrahitur: ſed bene
aliquid valoris de tota maſſa. Contra: tunc non va
let ipſa quantū alicui poſt ipſummet orantē valere
poteſt. Nā plus valeret ei ſi nihil detractū alteri ap
plicetur: etiā voluiſſe videtur doctor: quēadmodū
non minus valet oratio illi cui medio modo: ex hoc
quod multis: immo toti eccl'ie generaliſſime applica
tur: quod ſimiliter non minꝰ ꝓdeſt de primo gradu
modo medio: propter gradꝰ alios inferiores: ſi me-
tu iſtorum dixeris ꝙ oratio non minus ꝓdeſt vni ex
hoc quod etiā alijs applicatur in diuerſo gradu: ſꝫ
minus profuerit ſi in eodē gradu: ⁊ ꝙ hoc voluerit
Scotꝰ. Iam eque currūt argumēta ſibi que format
cōtra propoſitū: ſicut illi ⁊ eadē ſolutione qua vim
argumentoꝝ elidere poteris in diuerſo gradu: eua-
det alius etiā in gradu eodem ptꝫ aggregando pre
mia in diuerſo gradu que tu colligēda cenſes: dū in
gradu equali reſponderit. ¶ Pro huiꝰ deciſiōe pre
mitto ꝙ duobus modis poteſt alteri ꝓficere noſtra
oratio: per viam ſatiſfactionis: ⁊ per viam meriti.
¶ Via ſatiſfactionis cōſiſtit in exolutione: ſeu red- B
ditione equiualentis ad penā ſeu partē pene q̄ redi-
mit̄: ⁊ nulli valet hoc modo niſi ei ꝑ intētionē faciē
tis fuerit applicata: vnde ſi alteri totū dederit nihil
pene ꝑ ſemetipſū debite redimit ꝑ viā ſatiſfactiōis:
nā pro illo ſolo ſatiſfacit ꝓ quo intēdit: ſicut ſi ego
ſoluero cōmuni creditori cui ego obligor in certa
ſumma: ⁊ cui Petrus ⁊ Ioan in ſumma equali obli
gātur: illi cedit in defalcatiōe: ꝓ quo intēdo ⁊ volo
ſolutū eſſe: verū eſt tñ: ꝙ ſi intendit ſatiſfacere ꝓ il-
lo q̄ nō eſt capax: puta dānato vel iā ſaluato aut exi
ſtēti in mortali pctō reuertit̄ ad faciētē ⁊ ſibi cedit
in redēptionē pene: ſi habitu ad minus ſit eiꝰ inten-
tionis: ꝙ ꝓ ſe faceret ſi crederet nō ꝓficere illi pro
quo intendit. Sic pax noſtra reuertit̄ ad nos: vt do- C
cet Saluator Matthei. x. ⁊c. ¶ Per modū meriti

cuius eſt mercedē impetrare valet alteri dupliciter.
Pꝛio: ratione vnionis que fit per charitatē: iuxta il
lud Symboli ſctoꝝ cõmunionem. Et illud ꝓphete
Particeps ego ſū oīm timentiū te. ⁊c̄. Pſal. cxviij.
Nā ſicut cū inter aliquos eſt cõtracta ſocietas oīm
bonoꝝ: ꝗcq̄d vnus lucraꝛ oībus eſt cõmune: ſic in
ꝓpoſito ſpūaliter: qꝛ charitas eſt ſpūalis amicitia
⁊ ſocietas cõnectens mēbꝛa eccleſie. Et qꝛ nō eſt cõ
muni o Chꝛiſti ad Belial: pctõꝛ etiā nō excõmuni-
catus: qꝛ membꝛū diaboli nō eſt ꝑ viā vnionis parti
ceps alicui⁹ boni: qđ fit in eccleſia: membꝛū nāqꝫ qđ
moꝛtuū fuerit nō recipit influentiā a coꝛpoꝛe toto
vel capite rati one vnionis. Et hec eſt cauſa quare
diabol⁹ in malis đꝛ habere poteſtatem: ſic vt in pe-
coꝛe ſuo xiiij. q. j. miramur. Secūdo valet oꝛatio ali-
cui ꝑ viā ſeu modū meriti: ratiōe intentiōis ipſi⁹ oꝛā
tis: qꝛ ſcꝫ deſiderat oꝛatiōe ſua certe ꝑſone vel certꝫ
ꝑſonis ꝓficere: ⁊ ſic pōt indifferenter valere iuſto ⁊
impio: ſed hoc ꝑ viā gr̄e ⁊ liberalis impetratiōis a
capite eccleſie: qđ eſt auctoꝛ toti⁹ nature: potens vi-
uificare qđ moꝛtuū fuerit: ⁊ cuicūqꝫ voluerit bñfi
cia gr̄e impartiri: potiſſime ad p̄ces ſctoꝝ. Sic dicit
Aug. Niſi Stephan⁹ oꝛaſſet: foꝛte Paul⁹ ſaluat⁹
nō eſſet. Et de Carolo magno audita eſt vox, Egi-
dij merito Caroli pctā dimitto. Et ſic ꝓdeſt recipi
ad bñficia alicui⁹ hoīs: vel multitudinis in ſpeciali
qꝛ ſi pctōꝛ eſt fit particeps ꝑ intentionē: ſi iuſt⁹ vbi
pꝛi⁹ tm̄ participaſſet ratiōe vniōis mō etiā partici-
D pat ratione intentiōis. Scđo ſuppono vt tradit dñs
Petr⁹ de Palude. xlv. diſtīc. iiij. ſniaꝝ. q. ij. arti ij.
duplex eſt differētia inter participiū ad merendū ⁊
ſatiſfaciendū: qꝛ participiū meriti: ex ſola vniōe cha
ritatis habeꝛ ſine intentiōe faciētis ſpecialiter dire
cta ad ipſū participātem: licet ſit mai⁹ cū intentiōe:
ſed nō participiū ad ſatiſfaciendū: alias eñ ꝗcunqꝫ
exiſtēs in charitate ſtatim immunis eſſet ab oī pena:
ꝓpter infinitatem theſauri eccleſie quem participat
vel ſaltem q̄ in maioꝛi charitate eſſet minoꝛis pene
debitoꝛ eſſet in hoc ſeculo ⁊ alio: qđ nō eſt verū / ſed
ex ſola intentiōe facientis. Secūda differentia eſt:
E qꝛ participiū meriti nō minuiꝛ ex multiplicatione
participantiū nō eñ fit deterioꝛ cõditio multipli-
catis electis: ſed melioꝛ: nō ideo qꝛ incipiētes parti-
cipare etiā incipiūt ꝯmunicare: qꝛ paruuli baptiza-
ti incipiūt ꝓpter charitatem ꝑticipare: ⁊ nihil ꝯmu
nicāt: qꝛ nihil adhuc opati ſūt. Addo lꝫ ꝗlibet par-
ticipās etiā ꝯmunicaret aliqđ op⁹ meritoꝛiū: nō tñ
ꝯmunicat ſemꝑ equalia: ꝯparatione ad illa q̄ partici
pat: ponam⁹ ergo gr̄a exempli. Sūt mille in charita
te: quoꝝ quilꝫ habet mille opa meritoꝛia. Iſte iam
acquirit charitatē ſibi in vnico ope meritoꝛio: ſi par-
ticipiū meriti ex multiplicatiōe ꝑticipātiū minue-
reꝛ fieret deterioꝛ ꝯditio exiſtentiū in charitate: ex
hoc ꝙ iſte nūc acq̄rit charitatē in vnico ope merito
rio. Hinc dicit Palu. in paſſu allegato: ꝙ receptus
ad bñficia ⁊ participiū oꝛdinis. nō aſſequiꝛ nec in to
to: nec in parte remiſſionē pene ꝓpter ieiunia q̄ fiūt
in oꝛdie: ſicut fieret ꝑ indulgētias p̄latoꝝ: qꝛ fit re-
ceptio ad merēdū. Et declarās qđ fit illud partici-
piū meriti. Cū hō ꝑ hoc nō ſit dign⁹ maioꝛi gloꝛia
ſtat eñ cū q̄ in minoꝛi charitate eſſe pluriū partici-
pē: ⁊ receptū eē ad bñficia pluriū religioſoꝝ. dicit
ꝙ nihil videꝛ aliđ niſi ꝙ eū ꝓpter merita alioꝝ qñqꝫ
de⁹ p̄ſeruat a pctō: ⁊ moꝛte ⁊ ſic de alijs. Sic etiā
recoꝛdat⁹ eſt de⁹ Abꝛahā ⁊ liberauit Loth. Geñ.
xix. Sicut ꝓpter iuſtos parcit impijs. ¶ Tertio

p̄mitto ꝙ de ꝯ gruo poſſum⁹ alijs aliq̄d mereri a deo
ſed regulariter nihil poſſum⁹ merēdo efficere vt alte
ri q̄cqꝫ de iuſtitie rigoꝛe debeaꝛ. Pꝛimū patꝫ ſm̄
Philoſo. x. Ethi. Si dij curā habēt aliquā hūana-
rū rerū vt exiſtimaꝛ ⁊ crediꝛ: rõnabile eſt eos gaude
re optio ⁊ cognatiſſimo ſibi: cuiuſmodi eſt mens: ⁊
amātib⁹ illā maxie honoꝛātibuſqꝫ fauere: tāqꝫ rex
chariſſimaꝝ ſibi curatoꝛib⁹: ac recte ⁊ bñ agētib⁹.
Sed ꝯgruū ⁊ decēs eſt vt eoꝝ vota ⁊ deſideria q̄ ſibi
placēt exaudiat. Hinc Pſal. xliiij: đꝛ. Volūtatē ti
mentiū ſe faciet: ⁊ dep̄catione eoꝝ exaudiet: ⁊ ſal-
uos faciet eos. Et Io. ix. Si ꝗs dei cultoꝛ eſt ⁊ fa-
cit ei⁹ volūtatē hūc exaudiet: ꝗ meremur alijs de cõ
gruo. Scđa pars patꝫ: qꝛ eſt ſupererogātis liberalita
tis: ꝙ Noe ꝓ alijs audiat: ita ꝙ ſi exaudit eſt gr̄e: ſi
audire noluerit nullā faciat iniuriā. Hic doctoꝛes
⁊ ſcti ad infallibiliter impetrādū petita: ponūt req̄
ri vt ꝓ ſe ꝗs petat de ꝑtinētib⁹ ad ſalutē: pie ⁊ ꝑſe-
uerāter: vñ Baſili⁹. Ideo qñqꝫ petis ⁊ nō accipis:
qꝛ ꝑperā poſtulaſti: vt infideliter: vl' leuiter: vel nō
ꝯferētia tibi: vel deſtitiſti: nō ꝙ hec req̄ranꝛ ad effi
caciā impetrādi: cū frequēter dñs exaudiat: ꝗbuſ-
dā ex illis nō ꝯcurrētib⁹: ſꝫ qꝛ ſine illis nō eſt infal
libilitas ⁊ certitudo ſeu ſecuritas impetrādi. Etiā
alijs ſolū meremur de ꝯgruo nō de cõdigno: ſꝫ me-
ritū ꝯgrui: vt recitat Guilhel. Pariſiēſis tractatu
de merito. Nihil eſt aliud quā ꝯgruitas vel idonei-
tas: qua aliꝗs dign⁹ vel idone⁹ eſt: vt ei aliq̄d fiat:
quō aliꝗs đꝛ epiſcopatū meruiſſe. i. ad epiſcopatū di
gn⁹ vel idone⁹: nō qđ ei iniuſtitia vel iniuria fiat. ſi ei
nō deꝛ. Hinc. ij. Macha. vlti. de dño đꝛ: ꝙ nō ſm̄ ar-
moꝝ potētiā: ſꝫ ꝓut ſibi placet dat dignis victoꝛiā:
ſignificās hoc eſſe cõgruitatꝫ: ⁊ adhuc pēdere ex di
uino arbitrio. Dico notāter in ſcđa pte hui⁹ ſuppo
ſitionis regulariter: qꝛ poſſet de iuſtitie rigoꝛe peti
tū alteri deberi ſi de⁹ oꝛauerit. Geñ. xx. Tūc redde
viro vxoꝛē: ⁊ oꝛabit pꝛo te: quia ꝓpheta eſt ⁊ viues.
¶ His p̄miſſis pono aliquas cõcluſiōes. Pꝛia eſt F
oꝛatio ꝑ viā ſatiſfactiōis nō eq̄ ꝓdeſt multis: vt ꝓfi
ceret vni ſoli: ⁊ eq̄ ꝓficit min⁹ iuſto vt ꝓficeret iu-
ſtioꝛi: ptꝫ: qꝛ via ſatiſfactiōis eſt ꝑ redditionē equa
lentis pene debite: qui aūt ſoluit ꝓ duob⁹ debitori
bus equaliter decē: nō liberat quē cūqꝫ eoꝝ niſi de
quīqꝫ: tñ vbi totū ꝓ eoꝝ altero ſolueret: illū a decē
liberaret: ꝗ. ⁊c̄. Et ſcđa pars patꝫ: qꝛ cuiuſcūqꝫ cõ
ditionis debitoꝛ fuerit: non a pluri liberaꝛ: quā ꝑ ſe
vel aliū dederit in ſolutū: nec eſt ſimile de medicina:
vt ꝓpoſitiu⁹ intēdit: q̄ materiā peccantē educit et
eijcit: iuxta diſpoſitionē ⁊ qualitatē egroti: qꝛ me-
dicina agit ꝯducēdo vel euacuādo: qđ aūt daꝛ in ſo-
lutū non agit in obligationē debiti: ſꝫ dimittiꝛ p̄ciſe
tm̄ ab obligatione quātū ſoluiꝛ. Etiā natura egri
coagit: imo ē pꝛīcipale agēs ⁊ vtiꝛ medicina quaſi in
ſtrumēto. Et ideo ſm̄ ꝙ natura eſt debilis vl' potēs
medicina foꝛti⁹ vl' debili⁹ opaꝛ. Sed in ꝓpoſito natu
ra vel diſpoſitio ei⁹ ꝓ quo ſatiſfit: nihil opaꝛ ad ex-
tinctionē debiti vel obligatiōis: ſꝫ illud ſolū qđ daꝛ
in ſolutū eſt cauſa quare obligatio in toto vl' in pte
extinguiꝛ. Et dico ꝑ viā ſatiſfactionis: qꝛ ꝑ viā meri
ti gr̄e ⁊ liberalis impetrationis multū ꝯfert ꝯditio
bona debētis: queādmodū ad alioꝝ p̄ces facili⁹ cõ
cedit de⁹ aliqua bñficia iuſtis ꝗ ſceleratꝫ ⁊ ꝑditis.
Et inter iuſtos facili⁹ eis qui maioꝛi charitate fla-
grāt: vñ ſanctoꝛū oꝛationes: q̄ ſūt in patria eterne
btitudinis: lꝫ ꝑ viā ſatiſfactionis aīab⁹ in pugādis
ſeu in ergaſtulo purgatoꝛij detentis ſubuenire non

poſſunt: vtiqꝫ tamē iiſdē pene relaxationē ſuis p̄ci-
bus impetrāt: ⁊ facili⁹ ſeu pl⁹ iuſtioꝛib⁹ nō dubiū
G eſt: Scđa concluſio eſt: gratioꝛ eſt deo oꝛatio: quan-
to ceteris parib⁹ ꝓ pluribus fundiꝛ. Pꝛobaꝛ: quia
opus eſt deo accepti⁹: quāto ardoꝛ charitatis in eo
fuerit maioꝛ: ſed magis eē ſeꝛ ardere charitas: quā-
to diſtanti⁹ ſcintillas emiſerit: de quo ad Ephe. iij.
In charitate radicati ⁊ fundati: vt poſſitis ꝯpꝛehē
dere cum omnibus ſanctis: que ſit latitudo: lōgitu-
do: ⁊ ſublimitas: ⁊ ꝓfundū. ergo ⁊c̄. Pꝛeterea: ne-
mo dubitat dominicam oꝛationem maxie eſſe ſaluta
rem ⁊ deo gratiſſimam: ſed in illa non ſingulariter
pꝛo vno oꝛaturus: ſed pꝛo omnibus. ergo. ⁊c̄. Unde
Cypꝛianus martyꝛ dei gloꝛioſus: libꝛo de oꝛatiōe
dominica. Ante omnia inquit pacis doctoꝛ ac vnita
tis magiſter: ſingulari noluit ⁊ pꝛiuatim pꝛeces fie
ri: vt ꝗs dū pꝛecaꝛ pꝛo ſe tantū pꝛeceꝛ. Non eñ dici
mus pater meus qui es in celis: nec panē meum da
mihi hodie: nec dimitti ſibi tantū vnuſquiſqꝫ delicta
expoſtulaꝛ: aut vt in tentationē nō inducaꝛ: atqꝫ a
malo libereꝛ pꝛo ſe ſolo rogat. Publica eſt nobis ⁊
cõmunis oꝛatio. Et quando oꝛamus nō ꝓ vno: ſed
ꝓ populo toto oꝛamus: qꝛ totus populus vnū ſu-
mus: deus pacis ⁊ concoꝛdie: ⁊ magiſter vnitatis: q̄
docuit ſic oꝛare vnū pꝛo omnibus voluit: quomodo
in vno oēs ip ſe poꝛtauit: hec Cypꝛian⁹: ⁊ Apo. j. ad
Thim. ij. c. Obſecro pꝛimū omniū fieri obſecratio-
nes: oꝛationes: poſtulatiōes: gratiaꝝ actiones: pꝛo
omnibus hominibus: pꝛo regibus: ⁊ omnib⁹ qui in
ſublimitate ſunt conſtituti: vt quietam ⁊ trāquillā
vitā agamus: in omni pietate: ⁊ caſtitate. Hoc enim
bonū ⁊ acceptū eſt coꝛā Saluatoꝛe noſtro deo: qui
oēs hoīes vult ſaluos fieri: ⁊ ad agnitionē veritatis
venire. Hec mihi cauſa videtur quare in conſuetu-
dinē duxit eccleſia quū pꝛo vnius anima cupit vigi
lia ⁊ miſſis ſatiſfacere ꝓ omnibus defūctis oꝛat: di-
co notanter in concluſione ceteris paribus: qꝛ po-
teſt aliqua cõditio refoꝛmare pactum: vt gratioꝛ ſit
in oꝛatiōe aliqua paucitas: ꝗ multitudo aliqua: ver
bi gratia: ſi oꝛatio fundiꝛ ꝓ paucis inimicis: gratioꝛ
⁊ magis accepta eſt deo: quā ſi ꝓ multis amicis: vel
ad quos neutraliter ſe habet homo: funderetur. Ex
hoc ſequiꝛ coꝛrelarie: ꝙ non repellit deus pꝛecē ho
minis qꝛ multa petit: modo non oꝛet ſupꝛa ꝗ decet:
aut cõuenit requirere hominē: non enim vt rex An-
thigonus Cynicum reppuliſſe dicitur: pꝛio dū talē
tum peteret: qꝛ plus eſſet ꝗ Cynicum accipe con-
ueniret: ſecundo cum denariū: quaſi minus peteret
ꝗ regem dare cõueniret cum Senece ſententia po-
tuiſſet ⁊ talentum dediſſe: vt rex: ⁊ denarium: vt Cy
nico: refertur in c. Et ſi queſtiones. de ſymōnia: nō
ita inquā occaſiones querit dominus: petita negan-
di: ſed cū ſit liberaliſſim⁹ ⁊ ſumme miſericoꝛs: que-
rit ⁊ deſiderat nonnunꝗ rogari: vt occaſionem ha-
beat parcēdi ⁊ diuitias miſericoꝛdie ſue hominib⁹
impartiendi. Ezechielis. xxij. Queſiui de eis virū
qui interponerent ſepem ⁊ ſtaret oppoſitus contra
me pꝛo terra ne diſſiparem eam ⁊ non inueni. Secū
do ſequiꝛ non valere conſequentiā: deus nonnunꝗ
minus facile tribuit petita omnibus pꝛo quib⁹ fu-
ſa eſt oꝛatio: quā vni eoꝝ tantū: ergo facilius audit
oꝛationē fuſā pꝛo vno tantū ꝗ pꝛo multis. Exem-
p'um habem⁹ in eo: qui dū multa ab eo petunꝛ ꝯſue
uit ſaltem aliquid dare: dum parum: omnino nihil.
Ratio quare non valet ꝯſequentia: quia magis pꝛo
uocaꝛ vt ita dixerim diuina liberalitas: quo grati⁹

donū offerꝛ ſeu adhibeꝛ: oꝛatur⁹ igitur ꝓ Petro
vt ſit oꝛatio ſua acceptioꝛ: coaſſumit cū Petro ini-
micum pꝛopꝛiū in oꝛōne: cui foꝛte ob immanitatem
ſceleris nullatenus eſt deus parciturus: hic facili⁹
deus audit oꝛationē fuſam pꝛo multis: ꝗ ſi ꝓ Pe-
tro tantū fuſa fuiſſet: ⁊ nihilomin⁹ tribuit facilius
pꝛo Petro tantum ꝗ pꝛo vtroqꝫ: nō valet ergo cõ-
ſequētia: minus facile tribuit petita ꝓ omnib⁹: er-
go minus facile audit oꝛationē fuſam pꝛo oībus: ꝗ
ſi pꝛo vno tantū funderetur. ¶ Tertia cõcluſio: ad
occulta iudicia dei ſpectat an ⁊ pꝛo quib⁹ inter oīno
pares: oꝛationem fu ſam ſit auditurus: ꝓbabilioꝛ ta
men ⁊ veriſimilioꝛ ſpes eſt impetrādi: quāto ad dei
honoꝛem ⁊ gloꝛiā cõducit qđ petitur. Pꝛia pars
patet. Cum enim miſericoꝛdie dei ſit ꝙ non ſumus
cõſumpti. Trenoꝝ. iij. Nec ſibi imputari poſſet ſi pe
rierint oēs nationes terre quas ipſe fecit. Sapien-
tie. xij. Pꝛopter qđ admiratus ꝗ inſcrutabilia ſūt
iudicia diuina: quis inquit Apoſtolus cognouit ſen
ſum domini: aut quis conſiliarius eius fuit. In cau
da adijciens. Quis pꝛioꝛ dedit illi: ⁊ retribuetur ei
quo iudicia dei de nobis iuſtificat: quoniā totū eſſe
⁊ viuere ab eo ſuſcepimus: nullum ei poſſum⁹ mu-
nus deferre qđ ipſum ad anthidoꝛa: ſeu gratie red-
ditionem nobis aſtringat: quin ſine iniuſtitie aut il
liberalitatis nota: poſſet nihil retribuere operanti.
In hoc eñ differat humana amicitia ab illa que ad
deū habeꝛ: qđ cum amicū oꝛauerimus: poſſum⁹ be-
neficijs ⁊ orationē multa conſtringere eū vt abſqꝫ
illiberalitatis ⁊ ingratitudinis vicio nequeat dene
gare petita. Sec⁹ de deo qui nulli⁹ liberalitatis im
partiende debitoꝛ conſtitui poteſt: pꝛopter immen-
ſa beneficia: quibus omnē creaturā pꝛeuenit. Sed
ſi quando debitoꝛ fuerit ſibi debitoꝛ eſt: vt pꝛomiſſa L
compleat. Regulariter autem nō pꝛomittit oꝛatio-
nem fundendā pꝛo alijs audire: ſed ſeruat ſue diſpo
ſitioni ⁊ volūtati. Dico regulariter qꝛ inuenim⁹ eū
aliquando pꝛomiſiſſe: vt Iob. xlij. Iob aūt ſeruus
meus oꝛabit pꝛo vobis: faciem eius ſuſpiciam vt vo
bis nō imputeꝛ ſtultia. Similia reperies in multis M
alijs paſſibus. Voluntas autem ⁊ decretū domini
varium eſt de factis diuerſis: ſimiliter tamē quo ad
nos circunſtantionatis: decreuit aliquando miſere-
ri totius multitudinis: ſi vel vn⁹ poſſit homo depꝛe
hendi bonus. Hiere. v. Circuite vias Hieruſalem ⁊
aſpicite: ⁊ ꝯſiderate: ⁊ querite in plateis an inuenia
tis virum facientem iudiciū: ⁊ querentem fidem et
pꝛopicius ero eius. Hiero. Si vnū inuenerit iāiāqꝫ
peritura Hieruſalē: qui faciat iudiciū ⁊ querat fi-
dem: de⁹ miſeribiꝛ Hieruſalē. Interdum nāqꝫ nec
iuſtoꝛum vult miſereri: pꝛopter commixtos malos.
Iob. xxxv. Clamabunt ⁊ non exaudiam pꝛopter ſu
perbiam maloꝛum: vbi Grego. ſcꝫ in tribulatione:
ac ſi diceret. Reatus oppꝛimentium: pꝛohibet audi
ri voces oppꝛeſſoꝛum: nec eripiuntur viſibiliter iu-
ſti: quia ſaluari iniuſti inuiſibiliter nō merentur. Et
glo. interli. Sicut aliquādo deus ſuos: pꝛopter ini
micos eripit, vt illi conuertanꝛ: ita aliqñ ſuos nō au-
dit pꝛopter damnationē perſequētiū. Et cum abſo-
lute contra locum vel perſonam decreuerit beſtias
malas: famem: gladiū: ⁊ bellum immittere: nullius
oꝛatio poteſt mutare hanc ſententiam: vt ſupꝛa de-
duxi ex verbo Hierony. tractantis illud Hiere. xi.
Tu vero noli oꝛare. ⁊c̄. Et pꝛobat verbum domini
Ezechielis. xiiij. Si dixero gladio: tranſi. per terrā
⁊ interfecero de ea hominem ⁊ iumentum. ⁊ cetera.

Universidad de Deusto Biblioteca

Cum ergo incertum ſit valde cōtra quē locum vel hominem abſolute aliquid decreuerit: pater ad occulta dei iudicia pertinere. ⁊c. Secundā partē concluſionis probo: quia preſumitur deus magis inclinatus ea concedere: que magis ſeruiunt: ad ſui nominis gloriam ampliandam: ⁊ ad blaſphemias infidelium compeſcendas: hinc cum oraſſet propheta. Adiuua nos deus ſalutaris noſter: ⁊ ꝓpter gloriā nominis tui libera nos: ⁊ ꝓpicius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum: pro cauſa facilꝰ impetrandi etiam adiecit: ne forte dicant in gētibus vbi eſt deus eorum: ⁊ innoteſcat in nationibꝰ corā oculis noſtris. Pſal. lxxviij. ⁊ Pſal. cxiij. Non domine non nobis: ſed nomini tuo da gloriam. Super miſericordia tua ⁊ veritate tua nequando dicant gētes vbi eſt deus eorum. Et grauiter fert deus ꝙ nomē ſuum blaſphemetur inter gentes ꝓpter nos: ad Romanos. ij. ⁊ Ezechielis. xxxvj. Nā ſcilicet ꝑſiſtente culpa: dei miſericordiā a nobis repellimus: ⁊ miſeri opprimuntur: quaſi deum coleremus qui potēs nō ſit de tribulatione ⁊ manu infidelium nos eripere.

¶ Ex his omnibus dico: ꝙ applicatio orationis per viam ſatiſfactionis minus prodeſt vni quādo applicatur ſimul alteri: ſed per viam meriti aut impetrationis: non minus quā ſi ꝓ altero eorum tantū oratio funderetur: ⁊ ideo vt dicit dñs Petrꝰ de Palu.
A Sine preiudicio prius receptorum recipiūtur etiā alij ad participium omnium meritoꝝ: que fiūt in aliqua cōmunitate vel ordine: ⁊ eque multum recipiūt notiſſimi ſicut primi: eque enim congruum eſt: vt audiat pro Petro: licet ſimul orem pro toto mūdo Sed multa poſſunt occurrere: quare magis ꝯgruū ſit a parte eorum: pro quibus oratur: vt eadem oratio equaliter pro multis fuſa: pro vno audiatur magis: ꝗ̄ pro altero: puta ſi ipſe cauſam dederit: ⁊ procurauerit orationem fundi: orationē tamen communem: ſicut deus nonnunꝗ̄ orantem pro alijs: ⁊ contra ſe audit ſimul pro ſe. Ego ſū inquit Dauid qui peccaui: ego minus iuſte egi: iſti qui oues ſūt qd fecerūt: Obſecro vertatur manus tua cōtra me: ⁊ domum patris mei. ij. Regum vltimo. Et audiuit eū dñs ſimul pro ſe. Et multa huiuſmodi in ſcriptura inuenies. Sed quia petens miſſam pro ſe vel defunctis celebrari: petit ex hoc apud deum ſatiſfacere: obligatus pro vno non plene ſatiſfacit celebrando pro multis. Nec ſatis eſt vt quidam opinantur in recompenſam facere ipſos aliorum participes meritorum: niſi per viam ſatiſfactionis: tot numero ſibi applicet: vt ſatiſfactioni miſſe poſſint equiualere.

¶ Ad rationes domini prepoſitiui: quantum contra primam concluſionem militant. Reſpondeo ad primam: de ſpiritu ꝙ aliquid poteſt totum participari ab aliquo quo ad ſubſtantiam a quo non totū participaꝛ quo ad virtutē: ſicut anima mouet duo corpora equalia: ſibi in virtute mouendi proportionata: quorum alterū multo velocius mouet. Ita in propoſito de valore operis ſatiſfactorij: ꝙ totū a duobus participatur. Sicut duo poſſunt eſſe domini eiuſdem iuris ſpiritualis inuiſibilis: ⁊ neuter eſt dominus quo ad totum valorē. Sic ſimiliter totus tractus vel motus nauis ꝓcedit a quolibet duorū trahētiū: ſed a neutro totaliter. ⁊c. ¶ Ad ſcḋm: de doctrina. ⁊c. omiſſis que Scotus dicit: de moueri adequato dico non eſt ſimile: qꝛ illa agunt naturali neceſſitate in quodlibet paſſum eqꝫ propinquū: ſed opus ſatiſfactorium nō cedit in ſolutum: niſi ex intentione operantis. Sicut ſi numeraueris decē cōmuni creditori Joannis ⁊ Petri: qui illi equaliter obligentur pecunia numerata ſolum illi cedit in ſolutum pro quo vis ſatiſfacere. ¶ Ad tertiam: de verbo Hierony. dat glo. tres ſolutiones. Prima: ꝙ procedit de ſacramentis: propter ſpiritum ſanctum qui non datur ad menſurā. iiij. diſt. Nec quēꝗ̄. Secunda: ꝙ procedit quo ad celebrantem: quia tantū valet ei ac ſi miſſam celebraret pro vno. Tertia: ꝙ non minus valet miſſā vna: cum hilaritate mentis dicta pro duobus: ꝗ̄ ſi pro quolibet diceretur cum anxietate. Prima ſolutio inſufficiens eſt: quia loquitur non de miſſa: ſed etiam de pſalmo. Pſalmus autem nullum ſacramentum continet. Etiam male allegat: ꝙ ſpūs ſanctus non datur ad menſuram cū hoc ſit ſpeciale priuilegium Chriſti: ꝙ ei ſit datꝰ ſpiritus ſanctus non ad menſurā. Joan. iij. Capitulū autē nec quēꝗ̄: ſolum dicit ſpiritū ſanctum nō menſurari: ſed totum infundi. Sed certe cum magna diuerſitate effectuum: ita ⁊ parum ꝓbat propoſitū. Alias duas ſolutiones trāſeo. Verba aūt Hieronymi parum vrgent: dicit enim. Cum igitur ꝓ cūctis animabus pſalmus vel miſſa dicitur: nihilominus ꝗ̄ ſi ꝓ vno quolibet eorum diceretur accipitur: nō dicit ſi pro quolibet idem diceretur: ſed ſi pro vno quolibet: indiffinite capiendo ly quolibet ſicut dicimꝰ: ſi vnuſquiſꝗ̄ ſacerdotum hoc fecerit: incurrit excommunicationem ipſo facto: ſed ex hoc non ſequitur pſalmū vel miſſam tm̄ valere cuilibet eorū: acſi pro vnoquoꝗ̄ pſalmus eſſet dictus maxime per viā ſatiſfactionis. B

¶ Ad rationes doctoris Subtilis: quantū aduerſari videntur predeterminatis. Reſpōdeo. Prima innititur falſo fundamento: preſupponit em̄ ꝙ ꝓ opere vnius debeaꝛ ex iuſtitia alteri quodcūꝗ̄ premium: cum ſola gratia ⁊ libertate nos audiat deus pro alijs ſecus de via ſatiſfactionis. ¶ Ad cōfirmationem cum dicit ſic orans pro omnibꝰ animabus in purgatorio. ⁊c. Reſpondeo hoc eſſe diuini arbitrij pro quot ⁊ pro quibus eū vellet exaudire: nō ex vi vel efficacia ſue orationis: ſed hoc verum eſt ꝙ non minus proficit oratio ſacerdotis Pe. qꝛ multi alij miſſam audiunt: ꝗ̄ ſacerdos fundit ꝓ oībus aſtantibus dicens ⁊ oīm circunſtantiū. ⁊c. Nec minus efficax eſt oratio pro tota eccleſia catholica: qꝛ ſunt plures de gremio eccleſie: nec minꝰ valent Jo. merita ſanctorum: via participij ex vnione charitatis: qꝛ multi ſecum eādem participant etiam qui non conferunt merita perſonalia participanda: vt paruuli baptizati cū infert: ergo ſm̄ ordinatam charitatem deberet ſemper orare ꝓ oībus. ⁊c. quia ceteris paribus debet velle ꝓficere pluribꝰ. ⁊c. Dico ꝙ abſꝗ̄ dubio pium eſt: ⁊ aliquādo debitum pro omnibus orare ſed quando extra caſum obligationis ſeu debiti orat: poteſt indifferenter: pro quot voluerit fūdere orationem. Etiam ſine ſua applicatione ſepe omnibus prodeſt: ſeruaſſet enim dominꝰ Sodomā ⁊ Gomorram: ſi vel decē fuiſſent in eis reperti iuſti Gen̄. xviij. Et recordatus dominus Abraham liberauit Loth. Gen̄. xix. Et benedixit dominus Labā ad introitum Jacob. Gen̄. xxx. Et propiciꝰ fuiſſet toti Hieruſalem ſi vel vnꝰ reperiri potuiſſet faciēs iudicium ⁊ querens fidem Hiere. v. Et certe noſtre carnalitati expedit nonnūꝗ̄ ꝓ aliquibꝰ ſingulatim ſingulariter orare: quādo potiꝰ inflāmamur deuotione ꝓ paucis orando: ꝗ̄ pro multis. Ad ꝓbationem qua nititur docere: ꝙ ſua deductio etiam pro-

cedit in alijs a ſatiſfactione: quia ſic poſſet qs impetrare primā gratiam per orationem communem ſicut per ſingularem pro eo tantū fuſam. Dicendū ꝙ verum eſt quod autem a ſimili inducit de humana amicitia valde debile eſt: ⁊ claudicat multum: quia regulariter minus gratum eſt amico homini ſi multa petātur: ⁊ hō multa donando minus habet. Itē ⁊ poteſt prodige agere multa donando: quorū nihil formidandū eſt apud deum: modo pie ⁊ recte petatur ad ſalutem ⁊ dei honorem. ¶ Ad ſecundā cōfirmationem dico: ꝙ ſolum probat nos non poſſe multis eque ꝓficere vt vni. Cui nō repugnat ꝙ eidē facilius proficimus per orationem communē: ꝗ̄ per aliquā ſingulariter pro eo fuſā. Veriſimile eſt etiā ꝙ ſepe audit nos deus pro tota cōmunitate: cui inſunt quidam perdite vite homines pro quibus ſolis ad temporalem proſperitatem ⁊ pacē nequaꝗ̄ eſſet nos auditurus: ſicut in cumulo ⁊ multitudine magna exponimus denariū minus iuſti ponderis: q̇ ſollicitarie ꝓ certo refutareꝛ. Et hec de tertio ar.

¶ Argumentum Quodlibetarij.

Ad argumēta Quodlibetarij: ad ptē negatiuā ſic arguit. Si orō eque ꝓficeret multis ſuperuacue eſſent ab eccleſia ſpeciales orōnes ordinate ꝓ defūctis ⁊ nauigantibꝰ ꝓ viro ⁊ femina ⁊c. Jmmo ⁊ cōtra charitatē: qm̄cunꝗ̄ enim eodem actu ⁊ equa facilitate poſſum multis proficere vt vni tantū: nū ſatis diligo oēs: niſi oibꝰ curauero ꝓdeſſe: ergo minus proficit oratio multis ꝗ̄ vni prodeſſet: ſi pro eo ſolo funderetur. Ad partem affirmatiuā ſic: quāto hō eſt liberior: tanto magis accedit ad eque facile concedendū petentibꝰ multa: vbi ⁊ qm̄ conuenit: ſicut pauca: ſed deus eſt liberaliſſimus ⁊ incomparabiliter ꝗ̄ homo eſſe poteſt liberalior: ergo eque faciliter multa cōcedit ſicut pauca: ⁊ per cōſequēs eque proficit oratio multis: vt vni tantū ſi pro illo ſola fuſa eſſet. Maior patet: quia ſi eque facile tribuit: vt pauca ab omnibus commendatur: niſi facilius: aut plus dederit ꝗ̄ conuenit: ideo adieci vbi ⁊ quando conuenit: ſed dedecere non poteſt dominum deū quātumlibet ſimul multa ⁊ facile dederit: ergo. ⁊c. ¶ Ad rationē ante oppoſitum dico: ꝙ oratio communis non minus proficit alicui ꝗ̄ ſi pro eo ſolo funderetur: ſed nūꝗ̄ eque multis vt vni per viam ſatiſfactionis: ſed ex intentione orantis: quantūcunꝗ̄ cōmunis fuerit oratio cedit illi in ſolutum: pro quo vult ⁊ pro quot voluerit partialiter. Nec ſequiꝛ ꝙ ſuperuacue ſint ſpeciales orationes pro nauigantibus ⁊ defūctis ordinate: quia valde expedit ad excitandum: tum in nobis tum in populo deuotionē: cū noſtra carnalitas ſpecialibus cauſis: ⁊ perſonis aſſurgat fortius ⁊ ardētius inclineꝛ. Et cum dicitur ꝙ eſſet contra charitatem: ⁊c. nego conſequentiā: quia nō eque poſſet mul multis ꝓficere per viam ſatiſfactionis: ⁊ orādo nō tenemur proximis ſemper impendere per viam meriti quicquid optimum fuerit: ſatis eſt ſi bonū ⁊ bene: etiam incertum eſt ꝙ proficeret cum effectu: cū ſolum ſit meritum congruū: ⁊ cui ex iuſtitie rigore merces non debeꝛ ¶ Ad rationem pro parte affirmatiua. Dico ꝙ deus qꝛ omniū liberaliſſimus eque facile multa concedit ſeu donat vt pauca. ſed tunc ſolum quando ei placet: nam vt in ſuperioribus deduxi: nunꝗ̄ ſibi currere poteſt debitum liberalitatis cōparatione ad creaturā: niſi ſemetipſū ad aliquid reſtrinxerit: Secus in hoībus ⁊ cōparatione adinuicē: ſed hoc nihil probat cōtra viam ſatiſfactionis qꝛ ibi nō pure liberaliter remittiꝛ: ſed ſoluiꝛ debitū neqꝫ oportet certe deū in quolibet opere liberaliſſime agere: quantū ad modū facti ſeu operis. ¶ Contra hoc replicaꝛ. Si deꝰ nō ſemper eque cōcedit ſingulis eoꝝ: pro quibꝰ oratur: ſicut vni hoc neceſſario accidit: ex altera duaꝝ cauſaꝝ: vel qꝛ nō poteſt: vel qꝛ poteſt: ſed nō vult: neutrū hoꝝ dici poteſt: ergo. ⁊c. nō primū: qꝛ ſic eſſet impotens: nō etiā ſecundū: qꝛ ſic eſſet inuidus: ſimiliter enim infert Auguſt. cōtra maximum. Si deus pater potuit gignere filiū ſibi equalem ⁊ noluit inuidus fuit. Reſpondeo: dicit Magiſter. xliiij. diſt. iij. ſententiarum: ꝙ non valet ſimilitudinis talis inductio: qꝛ filium genuit de ſua ſubſtantia: ideo ſi poſſet gignere equalem: ⁊ nō gigneret: inuidus eſſet. Secus de alijs que non facit de ſua ſubſtantia: que vtiꝗ̄ poſſet meliora facere. Ita in propoſito. Et ratio eſt: quia quicquid poteſt facere de ſubſtantia ſua: neceſſario facit ⁊ debitum virtutis exigit vt faciat: ideo ſequiꝛ ꝙ ſi non faceret inuidus eſſet: ſicut nobis occurrit debitū virtutis generare prolem perfectam quantum poſſumus: dum generationi nihil eſt intendendū: ſecꝰ de illis que artificialiter facimꝰ: ſimile eſt de dño deo ad nos: etiam multis videꝛ Aug. non voluiſſe in hoc adducere demonſtrationem: aut neceſſario conuincentem rationem: ſed cū alijs efficacioribus etiam miſcuiſſe hanc perſuaſionem.

¶ Prima Queſtio ſine argumentis.

Quare hortamur peccatores: vt ꝓ ſemetipſis aut pro nobis orent: cum Grego. cū is qui diſplicet ad intercedendū mittitur: irati animus ad deteriora prouocatur. iij. q. vij. in grauibus. A ¶ Pro huius ſolutione aduertendū: ꝙ is qui diſplicet poteſt diuerſis modis ad intercedendū accedere. Prio ꝯtemptibilier ſine reuerētia debita. Cōtēnere aūt eſt non ſatis eſtimare rē pro ſua conditione ⁊ dignitate: vñ ſm̄ Philoſophum ij. Rhetoricoꝝ. c. de ira. Contēptus ſūt tres ſpecies: videlicet deſpectus: detractio: ⁊ contumelia. Deſpectus eſt quando res quis vili eſtimat: ⁊ ꝓ dignitate: non ſatis appreciatur. Et ergo cōcludiꝛ cōtemnere quicūꝗ̄ non agit vt par eſt: ⁊ negligētia ipſa contēptus eſt: qui ergo nō veretur ſatis ⁊ eſtimat diuinam maieſtatē: neqꝫ curat ꝙ offenſā intulerit: ⁊ ſic audet indignus peccator accedere: quātūlibet ſancta protulerit verba: prouocat potiꝰ meo iudicio: non orat. Jmpio em̄ dixit deus quid tibi eſt cum narratione preceptorum meorum: vt aſſumas pactum meum in ore tuo qui odiſti diſciplinā ⁊ ꝓieciſti verba mea. Pſal. xlix. iuxta Hebraicam veritatem: vbi Caſſiodo. Interdicitur ſceleratis: ne ſe preſumant ſermonibus miſcere diuinis. Sed altiꝰ intende: qꝛ de illis peccatoribus hoc dicitur: qui inferius deſcribuntur: de quibus ait. Intelligite hec oēs qui obliuiſcimini deum. Ceterum ꝯuerſis ad penitentiā laudes non interdicit diuina clementia: hi enim qui corde durati ſunt: vt ab ſcelerū ſuorum prauitate nō deſiſtūt: prohibētur dñi narrare iuſtitias: id eſt vel communi ſermone: aliquid de illa maieſtate proferre. Quia os debet eſſe iuſtū: ꝙ iuſtitias domini narrare preſumat: ſequitur nec teſtamētum ipſius indigna preſumptiōe contrectet: ne per os ſceleratum: atꝗ̄ blaſphemum ſancta ⁊ vene-

Universidad de Deusto Biblioteca

randa vba pgredi poſſe videantur:ſicut alibi ſcri
ptū eſt non eſt ſpecioſa laus in ore pctōris. Hec il
le. Et Aug. videtis fratres:cū quo tremore iſta di
camus:aſſumim⁹ teſtamentū dñi p os noſtrū: ⁊ pdi
camus vobis eruditionē ⁊ iuſtitias dei. Et qd di
cit pctōri de⁹:vt qd tu predicas: phibet ergo pdi
care pctōres ⁊ vbi eſt illud:q̄ dicū t facite:q̄ aūt fa
ciūt:facere nolite. Sed hec dicta ſunt ne timeāt q̇
audiūt:a quocūq̧ audiāt:nō vt ſecuri ſint q̇ dicunt
bona ⁊ faciunt mala:magna igit̄ temeritas eſt: ad
pdicandū ſine vite qualicūq̧ correctione accedere.
Eccl.xviij. Añ orationē ppara aīam tuā:⁊ noli eſſe
quaſi hō qui tētat deū:ppara vt videas qd in te deo
diſpliceat vel placeat:⁊ delicta corrigas. Et glo.in
terli.in verbo quaſi hō tentās deū:q̇ orat vt docuit
ſed nō facit q̄ iuſſit. Scdo is q̇ diſplicet poteſt acce
dere ad intercedendū reuerēter:hūiliter:⁊ dolēs.ſ.
ɔmiſiſſe qd malū eſt:⁊ certe māſueſcit de⁹ tali ora
tiōe:nō puocatur:qd em̄ hūilitate ira ſedet: canes
oſtendūt q̇ reſidētes nō mordēt. Sic Luce.xviij.de
publicano legim⁹:q̄ ſtabat a lōge:nec oculos aude
bat leuare ad celū. Sed pcutiēs pect⁹ orabat deum
dicēs. De⁹ ppici⁹ eſt mihi pctōri:pces ei⁹ a deo ſu
ſcepte ſūt:⁊ deſcēdit in domū ſuā. Sed alia ɔuerſio
prequirit ad orandū vt miniſter eccleſie:rōne ordi
nis ſuſcepti:minor em̄ ſufficit ſi priuate deū orare
B velimus. Ad primā em̄ reqrit:q̄ ad min⁹ pbabili
ter ſe pſumat:nō eſſe in mortali pctō. Tenet em̄ cō
munis doctrina theologor:q̄ exhibens ſe miniſtrū
eccleſie ſcienter in mortali pctō: toties mortaliter
peccat quoties.⁊c̄. Tho.xxiiij.diſt.iiij.⁊.xix.de cor
reptione ex officio. Ad priuatā aūt orationē: ſuffi
cere videt̄ qualiſcūq̧ deteſtatio pctī ſeu offēſe:⁊ nō
reqrit ſaltē ſemp multū intēſa ɔuerſio:⁊ que pſu
mi poſſit abolere peccatū:ſed ſatis eſt in illis appro
piare deo vt ſibi ppinquet. Cum ergo dicit Grego.
Ois qui diſplicet.⁊c. Procedit ſi irreuerenter:et
ɔtemptibiliter accedat:⁊ tunc irati animus ad dete
riora puocatur:nō ɔtra ignorāter mittentē:ſed bñ
ſciēter. Ut bñ dicit glo.xlix diſt.c.j.ſiue poſitiue mi
ſerit ſiue priuatiue nō phibēdo: cū ſcʒ debet quo
niam vtroq̧ caſu alieno crimini cōmunicat.

¶ Secunda Queſtio ſine argumentis.

Secunda queſtio ſine argumētis eſt
ppter quid:humane vituperationis
A metu quidā orant: cū ſatius ſit ſm
Ambr.nō reddere debitū:q̄ in refe
rēdo:iniuriā facere creditori ¶ Hec
queſtio vnū ſupponit vcʒ q̄ orās:aut
aliud opus ex gñe bonū: pudore ſeu
formidie vituperatiōis ⁊ opprobrij faciēs:ipſo non
recto fine peccat:qd apte in pmis affirmat Ambro.
ſup vbo Apl'i.ij.ad Cor.ix. Unuſqſq̧ put deſtina
uit in corde ſuo:nō ex triſtitia aut neceſſitate:hilarē
em̄ datorē diligit de⁹.⁊c̄.ex his q̇ inferūt (intelli
gite eleemoſinā) hūc eligit de⁹ cui retribuat q̇ deuo
to corde opat̄:q: q̇ inuit⁹ facit ppter pſentē pudo
rem ne alijs inferētib⁹ turpis inueniat̄:mercedē nō
habet:⁊ glo.ibidē. Qui dat vt careat tedio interpel
lantis nō vt reficiat viſcera indigētis ⁊ rē ⁊ meritū
pdit. Et gētilis ille philoſophor priceps Ariſt.iij
Ethi.inter quiq̧ falſas ſimilitudines fortitudinis.
Primā ponit qñ metu ciues fortia operant̄. Scdā
qñ honoris gr̄a aut ob fugiēdā vituperationē for
tia exercēt. Hinc apud populū illū vel gentē fortiſ
ſimi eſſe vidētur apud quā timidi infames ⁊ fortes
in pcio habent̄. Et ɔparās has duas ſpēs adinuicē
dicit q̄ pmi gñis eo deteriores ſūt:q̄ nō pudore:ſed
metu adducti hoc agūt nec dedec⁹ fugiūt:ſed penā
nō:em̄ ſufficiēs ſed indebit⁹ ⁊ incōueniēs finis e bo
ni opis vel glīa hoīm vel tēperatior fuga opprobrij
Sed leui⁹ credo ob ɔcluſionē fugiēdā opari bonū
quā ob eādē cām ipſū dimittere qd alias etiā nō age
re licet. Eccli.iiij. Pro aīa tua nō ɔfūdaris dicere
verū. Eſt em̄ ɔfuſio q̄ adducit pctm̄:⁊ eſt ɔfuſio: q̄ B
adducit grām ⁊ glīam. Et Chriſoſt. Qui nō libere
pnūciat vitatē:q̄ libere pnunciare ɔuenit: pditor
eſt vitatis.xj.q.iij.nolite. Et Luce.ix. Qui me eru
buerit ⁊ ſermōes meos corā hoibus:hūc fili⁹ hois
erubeſcet:cū venerit in maieſtate ſua:⁊ pr̄is:⁊ ſctor
angelor. ¶ Scdo p intellectu q̄ſiti eſt aduertēdū
q̄ Ambr.li.iij.de Cayn ⁊ Abel.c.vj.inqrēs cauſā
pctī Cayn in offerēdo dicit diuiſionē defuiſſe ei⁹ ſa
crificio. Ideo illi reſponſū eſt:nōne ſi recte offers:
recte aūt nō diuidis:peccaſti:qeſce. Uñ dicit dñs in
pria ɔditione rerū quas oēs ſimul facere poterat:
diſtictionē ſeruare voluit:vt eā nobis in oib⁹ nego
cijs ſeruādā doceret:⁊ maxie in viciſſitudinib⁹ gra
rū:in qbus nō ſatis eſt reddere qd accepis:ſed ɔmē
dare qd reddas. Probat:nā ſi qs debitu ſoluat ⁊ in
referēdo iniuriā faciat creditori: intollerabili⁹ eſt
vtiq̧:q̄ nō reddidiſſe qd debebat:nō recte ḡ Cayn
diuiſit:q: añ oīa deo debuit deferre primitias: vt a
grā inchoaret auctoris. Et em̄ diuiſiōis hic ē ordo:
vt pria ſcdis:⁊ nō ſcda primis pcurrāt: vt celeſtia
terrenis:non terrena celeſtib⁹ pferantur. Hec ille.
¶ Dico igit̄ ad q̄ſitū q̄ debitū pōt reddi: vel in tpe C
obligatiōis p quo reddere tenemur:aut extra tēp⁹
p quo obligamur. Si ſcdo mō tūc vniuerſaliter ſa
ti⁹ eſſet debitū nō referre:⁊ pcedit dictū Ambr.de
Cayn:quē nō legim⁹ p tūc aſtrictū offerre:⁊ eſt rō
q: tūc op⁹ omittēdo:ſimpl'r nō peccaret:⁊ faciēdo
peccat:vbi grā ponam⁹ ſū potēs ⁊ diues: pter tñ
debitū ſeu obligationē honeſtat̄:offero pricipi mu
nus:aut voco eundē ad prādiū:ſi offerrē tātū tres
obulos:aut in prādio vel eundē olerib⁹ tantū ⁊ lar
do reficerē,nulli dubiū quin auare ⁊ illiberaliter
agā:ſati⁹ ergo fuiſſet nō offerre:aut cū ad refectio
nē nō vocaſſe:ſic dicit Ambr.ſermōe.ix.⁊ ſerm.lix.
Pleriq̧ in domib⁹ auro ſūt diuites:⁊ tñ in eccleſia
iuſtitia mēdici. Dū em̄ circa paupes nō p eo q̄ pua
lent operant̄:nec hoc eſt gratū q̄ offerūt: nec illud
ſatiabile qd reſeruāt dicit dñs ad Cayn. Dū offer
ret munera ſua:ſi recte offers recte aūt nō diuidis
peccaſti quieſce. Sic ⁊ tu Chriſtiane nō recte diui
dis:q̇ de tāto auro tuo:maiorē partē Mamone re
ſeruas:quā dño largiaris. Sed certe in tēpore obli
gatiōis reddēdi debitū:ſati⁹ eſt ⁊ tolerabili⁹:cū ali
quali iniuria reddere:q̄ oīno nō ſoluere. Ptʒ ſi in
termīo de reddēdo mutuū:par deteriorē rē reddo
q̄ in bladis aut alijs acceperī:ſati⁹ eſt:q̄ oīno ɔuē
tū terminū pterire. Sic lib.de penietia dicit Augu.
Nō culpandā ſed laudandā ei⁹ patiētiā: q̇ nō habēs
charitatē timore gehēne ɔfitet̄ in pſecutiōe Chri D
ſtū:⁊ tolerabili⁹ ei ſuppliciū futurū:q̄ Chriſtū nō
cōfitēdo:nihil hor pateret̄:⁊ tñ peccat: Chriſtū ali
tēr q̄ debet ɔfitēdo: puta metu pene:iuxta regulā
Qui ex timore facit preceptū: aliter q̄ debet facit
⁊ ideo nō facit:de regulis iuris in antiquis. Et hec
ſub benigna omniū interpretatione: de queſtionib⁹
propoſitis dicta ſint. Deo gratias.

¶ Sequitur de Symonia.

¶ Quodlibetica Queſtio Nona eiuſdem reueren
diſſimi in Chriſto patris: domini ac Magiſtri no
ſtri Hadriani Florentij de Traiecto:ſacre Theolo
gie profeſſoris Eruditiſſimi:epiſcopi Darthuceñ.
Cardinalis titulo beator Joannis ⁊ Pauli mar
tyrum:ac inſignis academie Louanieñ. Cancellarij
multo digniſſimi. Anno a ſalute humana.1491.in
ſcholis artium eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

¶ Eiuſdem Quodlibet Nonum de Symonia.

Er venerabilē dñm Quod
libetariū nunc cathedran
te: fuit mihi q̄ſtio Theo
logica pponita:cum argu
mentis hec. An liceat da
re alicui pecuniā vt digni
tatē ac merita ſue pſone
collatori exponēdo:bene
ficiū ei pcuret. Dimiſſis
argumentorū reſūptione
⁊ pteſtatiōe ſane fidei: q̄
pro repetita haberi peto.
¶ Pro queſiti reſolutiōe. Primū media inducam:
quib⁹ ſuā prauitatē ⁊ labē hāc ſymonie: hoies te
gere ſatagūt ⁊ palliare. Deiñ quid ſymonia:⁊ quot
modis ɔmittit̄:⁊ naturali an poſitiuo iure obliget
ad reſtitutionē. Tertio obiecta ſoluam ¶ Quo ad
primū videt̄ licere vt qs ſpūalia emat: aut vendat:
hoc medio inter oīa ſpiritualiſſimū eſt regnū celor
ſeu vita eterna:qd tñ abſq̧ vicio emimus; dr enim
Mat.xix. Uade ⁊ vēde oia que habes.⁊c̄.⁊ habebis
theſaurū in celo:⁊ eodē ca.interrogāti Petro. Ec
ce nos relinquimus oīa.⁊c̄. Reſpondit Saluator.
Amen dico vobis qd vos qui ſecuti eſtis.⁊c̄. Item
Luce.xix. Facite vobis amicos de māmona iniqta
tis:vt cū.⁊c̄. Et ne quis putet liberalē eſſe dei mu
nerationē:q̄ illo reſpectu nihil deo liceat dare: iu
xta illud Bernar. Non ſine premio diligitur deus:
q̄uis ſine pmij intuitu diligend⁹ ſit induco parabo
lā Saluatoris de patrefami.qui ad horā vndecimā
improperāter quibuſdā dixit. Qui ſtatis tota die
ocioſi.⁊c̄. Eiſq̧ reſpōdentib⁹:q: nemo nos ɔduxit
Ait ipſe. Ite ⁊ vos in vineā meā:⁊ qd iuſtū fuerit
dabo vobis. Matthei.xx. Itē ⁊ Ambr. tractās il
lud filij prodigi ɔſumpta ſubſtantia ſua:quāti mer
cenarij in domo.⁊c. O inquit ſi nos quoq̧ mercena
rios digneris conducere:licet ſero veniētes: quib⁹
in locis:ſpe premij vt cōductio pre ſe ferre videtur
inuitamur deo ſeruitium exhibere: qd exēplariter
pbatū videtur illo prophete verbo. Inclinaui cor
2. meum ad faciendas iuſtificationes tuas propter re
tributionem. Pſal.cxviij. ¶ Secūdo ſic: licet eme
re ſacramenta.ergo.⁊c. Antecedens probo de ſacra
mēto matrimonij:licet enim Berthe pmittere do
tem centum renenſiū:annui redditus vt conſentiat
in matrimoniū:nec releuat ſi dicatur matrimoniū
non ſolum ſacramentū eſſe:ſed in nature officium:
qdq̧ ex ea parte p matrimonio pecunia datur. Nā
vt beatus Tho.⁊ doctores alij.xxvj.diſt.iiij.tradūt
In ipſo contractu matrimonij cōſiſtit ſacramentū
etiam ſine ſacramentali benedictione: qd ex eo con
ſtat:quoniam ſecundis nuptijs benedictio prohibe
tur:de ſecundis nuptijs,c.j.ſed iuxta Paſchaſij ſen
tentiam. Quiſquis horū alterū vendiderit ſine quo
reliquum non prouenit:neutrum inuenditum relin
quit.j.q.iij.ſi quis obiecerit. ¶ Confirmo hoc qua
druplíciter. Primo pro miniſtratis ſacramētis iu
re cōpellūtur layci aliquid exoluere:cogūtur enim
laudabilem cōſuetudinem obſeruare.c.ad apoſtoli
cam:de ſymonia:cum ergo ad peccatum nemo iure
compellatur.xxij.q.j.ſi peccatum.⁊.xxiij.q.iiij.qui
peccat:ſequitur q̄ pro ſacramentis licet aliquid da
re. Nec referre videtur:an ante vel poſt aliquid de
tur:quia dare eſt quādocūq̧ dare.ca.eos.j.q.j.licet
ob cautelam ⁊ ne puſillis ſcandalū fiat eccleſia pre
cipit ne quicq̄ ante exigatur dicto.c.ad apoſtolicā
Secundo confirmo:pro miſſa celebranda licite da
tur ⁊ accipitur preciū:vt de hoc eſt tertus.c.ſignifi
catum de prebendis. vbi confirmat papa conſtitu
tionem:q̄ ſacerdos ad prebendam illam admiſſus:
inde teneatur qualibet die miſſam de noſtra domina
celebrare:niſi corporis valitudine:aut alia rationa
bili cauſa:ab onere illo quo ad ſuam perſonam ſup
portetur. Etiam qd relictum eſt eccleſie vt miſſe ce
lebrentur:poteſt reuocari ſi conditio hoc explicās
adiecta fuerit:ſi minus eccleſia complectitur ad mo
di obſeruationem.c.verum.de condi.appo.⁊ ibi per
glo.⁊ doctores. Poteſt enim quilibet ſue rei pactū
opponere legibus non improbatum.l.in traditioni
bus.ff.de pactis.c.de contrahenda emptione.l.iij.
in fine. Hoc cōfirmatur tertio. Tenemur ſub pena
damnationis baptiſma ſuſcipere: immo ⁊ paruulo
procurare;alioquin cēſemur ſpiritualiter occidiſſe
cui ſimile de morte corporali: pbatur.lxxxiij.diſt.
in principio:non grandis differentia eſt:letum infe
ras vel admittas.⁊c̄.⁊.lxxxvj.diſt.paſche.de morte
ſpirituali.xxiij.q.iiij.ipſa pietas.xxvj.q.vj.c.pſby
ter.⁊ agnouimus.ſed accidit ſacerdotem nolle ba
ptizare: niſi pro baptiſmo pecunia detur:ergo adul
to pro ſe:vel alteri pro paruulo:licet pro ſacramen
to baptiſmi pecuniam dare: ⁊ q̄uis obuiare videa
tur preceptum non emendi ſacramenta: tamen pre
ceptum ſuſcipiendi vel procurandi baptiſma ſtrin
git fortius:cum ſine baptiſmo nequeat paruulo eſſe
ſalus:⁊ tante ſit neceſſitatis adulto. vt ab heretico
degradato:⁊ quantūuis crimiuoſo:licite recipiat in
neceſſitate.xxiiij.q.j.ſi quem forte:ſecus de alijs ſa
cramentis:vt ibi cap.duobus ſequentib⁹. Quarto
confirmatur:potior cauſa quare licitum dicit̄ eme
re aut vendere ſacramenta hec videtur:quia eorum
nequit precium cōdignum haberi:ſed hoc nō:equa
le enim eſt vnum baptiſma alteri:potero ergo Joan
ni tradere baptiſma ſub pacto vel conditione vt me
baptizet:⁊ pro eo cantare miſſam:vt pro me miſſam
dicat:etiam liberalitatis eſt rem que plus valet:mi
noris diſtrahere : ergo ſine vicio poteſt ſacramentū
pro exiguo munere tradi. ¶ Tertio pricipaliter ſic: 3.
pro diuino ſeruitio licet precium capere: ⁊ idem vi
detur de alijs ſacramētis.ergo.⁊c. Prima pars pa
tet:licet prebendam accipere pro bñficio pro quo
prebendam dari dinoſcitur:beneficium autē datur
propter officium.de reſcrip.c.fi.li.vj. Et ſi veritatē
de fonte querere libet. Numeri.xviij.legimus. Si
preclara ⁊ meliora queq̧ obtuleritis ex decimis:
reputabitur quaſi de area ⁊ torculari dederitis pri
mitias ⁊ comedetis eas in omnibus locis veſtris:tā
vos q̄ familie veſtre:quia preciū eſt pro miniſterio
quo ſeruitis in tabernaculo teſtimonij.⁊c.ſed pcio
reſpondet aliud quaſi merx:ergo miniſterium ſpiri
tuale licite venditur pro iure percipiendi tēporalia
Et cōfirmat̄: q: canonici cū diſtributiones ſūt pin
gues : viſitant matutinas miſſam.⁊c. alias eccleſi
am minime viſitaturi:⁊ pauperibus paciſcimur p

pſalterio legẽdo certā pecunie quantitatem nos
exoluturos. Idem fit cū cantoribus ⁊ alijs qui ec
cleſiam officiare habēt: immo cum vicarijs in cura
animarum: nec videtur illicitum cū paſſim toto or
be fiat: ergo licet ſpūale officium locare ⁊ ɔducere.
4 ¶ Quarto principaliter ſic: prebendas licet emere
⁊ pro pecunia conferre. ergo ⁊c. antecedens patet.
Primo ſpecialiter de ſummo pontifi. quia lex iulia
ambitus ceſſat in vrbe Romana: eo ꝙ magiſtratus
illic princeps creat: vt eſt textus in. l. vnica. ff. ad le
gem iuliam: ambitus. ergo a ſimili ceſſat turpitudo
ambitus beneficiorum: cum a principe ſpirituali:
videlicet pontifice ſummo beneficia impetrātur: et
ad minus ſi de ſententia ⁊ tolerantia pape prebenda
precio emitur: videtur tacite diſpenſare pōtifex: vt
non ſit locus pene pro ſymonia huiuſmodi: vt tenet
de Palu xxv. diſt. iiij. q. iiij. arti. j. cōclu. iij. ⁊ ſequi
tur eum ſumma Baptiſte: tam in prohibitis: qꝛ ſy
moniaca: ꝙ in alijs in verbo ſymonia. j. §. j. Secūdo
ꝙ ab alijs liceat emere probatur: eo iure cēſetur ꝙs
emere beneficium: quo ⁊ redimere. c. querelam: de ſy
monia: ſed precio licet beneficium eccleſie de manu
layci redimere: immo per viam mutui: vt eſt textus
de vſuris. c. j. ergo ⁊c. Confirmo hoc ſm Auguſt. ij
de trini. c. vj. diuerſe voluntates: ꝓximos habēt fi
nes: que referuntur ad finem illius volūtatis: qua
volumus beate viuere ⁊ ad eam vitam ꝑuenire que
non referatur ad aliud: ſed amanti per ſe ſufficiat: ⁊
infra. Recte autem ſunt omnes voluntates ſibi met
religate: ſi bona eſt illa quo cuncte referūtur: ſi au
tem praua eſt: praue ſunt omnes ex hoc ſic: quis po
teſt emere beneficium vt inhoneſta reſidētia deo ſer
uiat: ⁊ de excreſcenti illius prebēde pauperes alat.
furta: dolos: ⁊ ſtupra eorum: ad que mēdicitas pro
na eſſe ſolet prohibeat: hos fines nemo dubitat re
ctos eſſe ⁊ laudabiles: ergo ⁊ voluntates medie. Si
Auguſtino non creditur Euāgelio ſaltē fides ad
hibeatur: ſi oculus tuus fuerit ſimplex: totum cor
pus tuū lucidū erit. Matthei. vj. Per oculum aūt
intentionē: ſeu voluntatē finis: vt ex decurſu textꝰ
apparet: Saluator intelligit. ergo ⁊c. Secundo cō
firmatur apparentiori medio ſic. Boni finis inten
tio: in beneficij emptione culpam attenuat: ergo in
tentio finis incomparabiliter melioris: penitus cul
pam excludit: conſequentia tenet per regulam Phi
loſophi. vij. Phiſicorum Si mouens mobile mo
ueat per aliquod ſpacium in certo tempore duplū
mouens mouet idem per duplum ſpacium in equali
tempore vel per idem in medietate temporis: ergo
ſimiliter vbi bonitas finis culpam ad aliquam quā
titatem extenuat: dupla bonitas duplo attenuabit
⁊ ſic vltra in infinitū: ergo bonitas finis que immē
ſe alios excedit rationem omnē culpe excludit. Da
enim oppoſitum ꝙ ſcilicet attenuet in certa propor
tione: ⁊ a bonitate primi finis cōtingit duplando in
infinitum procedere: ꝙ tamen nūꝙ pertingatur ad
equalitatem finis incōparabiliter excedētis tandē
venietur ad finem aliquem inter medium: eque atte
nuantem culpam vt finis vltimus. Idē videt̃ pro
bare anima Philoſophi primo de celo. viij. Phyſi
corum: ꝙ virtus infinita corpori inexiſtens: neceſſa
rio in inſtāti mouet: ergo ſimiliter bonitas in infini
tum alium excedens non poterit culpam admittere
ſicut nec virtus infinita in ſua motione ſucceſſionē.
Confirmatur tertio: vt tradit doctor ille Eximiꝰ
Gerſon Cancella. Pariſiū. Dare ſpūale pro tem

porali primo: vt precio adequato ſcdo vt pro moti
uo principali: vel fine vltimo eſt ſymoniacum: ſed ſi
fiat pro temporali vt propter motiuū minus prin
cipale: vel finem ſub fine: aut quarto tāꝙ pro ſtipē
dio: miniſtro diuino iure debito: vacat a ſymonia.
Quod pro reſolutione ſuccincta ⁊ ſolida: idem do
ctor venerabilis: patribus obtulit in concilio Con
ſtantieñ. adducēs quinta conſideratione improba
tionē ꝙ tertio modo licet: illud prophete. Inclina
ui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas. ⁊c.
que vtiꝙ retributio per prophetā vlterius in deū
referebatur tāꝙ finis ſub fine: vbi aūt vnum ꝓpter
aliud ibi vnū tantū: intendit allegare. ex. iij. & hopi.
Quod certe euidentius ꝓbare videtur verbū Aug.
lib. de ſermone domini in monte: in verbo cauete: ne
iuſtitiam veſtram. ⁊c. Quēadmodū quis non abſur
de loqueretur: qui diceret in hac opera qua nauem
quero: non nauē quero: ſed patriā. Sic Apoſtolus
ɔuenienter diceret in hac opera qua hoībus placeo:
nō hoībꝰ placeo: ſed deo: qꝛ nō illud appeto: ſed ad
id refero vt me imitentur: quos ſaluos fieri volo: ſi
cut de oblatiōe in ſanctos dicebat: nō quero datū:
ſed requiro fructum: ergo cum ſpirituale dat̃ pro
pter pecuniam referendo illam in finem: ⁊ opꝰ deo
gratum: videtur bonitas finis purgare culpā oēm
operis cōmiſſi. Quod manifeſte aſſeruiſſe videtur
Bona. in ſuo quodlibet de penſiōibus vitalibus: qꝛ
inquit intētio generalis ⁊ principalis cuiuſlibet bo
ni Chriſtiani eſt omnes actus ſuos in deum tāꝙ in
vltimum finē dirigere: ſicut principalis intētio eun
tis Romam in anno iubileo eſt habere indulgētias
ꝙuis non ſemper de illis per viam cogitet: ita licet
cras ſit bonum anniuerſarium in eccleſia ſācti Pe
tri: ⁊ propter hoc lucrandum mouear ire ad eccle
ſiam alias non iturus: non dico committere ſymo
niam: quia licet pro tunc non habeo alium reſpectū
particularem: reſpectus tamen ⁊ intentio mea vni
uerſalis ⁊ principalis: ſeu finalis eſt ſeruitium dei:
⁊ iſtud lucrū eſt minus principale reſpectu illiꝰ in
tentionis ſpecialiter non cogitate: ⁊ nō inducit ſy
moniam. Obiecto ſibi: iuxta hanc reſolutionē: nūꝙ
ɔmitteretur ſymonia: qꝛ ſemper lucrum ſeu res tē
poralis iudicaretur minus principalis reſpectu ge
neralis intentionis ſacramēta miniſtrantis: capiē
do principalem intentionem tam generaliter. Re
ſpōdet in ſpe lucri vel rei temporalis: oportet ſtare
cōſcientie cuiuſlibet: de illa enim ſolum iudicat de
us. c. tue. de ſpon. ſed in foro contentioſo iudicatur
quantum ex forma contractus apparet: ⁊ ita inter
dum aliter et contrarie ad eccleſiam triumphantē:
immo dum in pactum non deducitur plus ꝙ tacite
ineſt: ⁊ deducitur in pactum eo modo quo ineſt: tūc
etiam noſtra eccleſia militans non iudicat contra
ctum vſurarium: vel ſymoniacum. ff. de legatis. j. li.
ſiij. licet quo ad eccleſiam triumphantem ſit ibi quā
doꝙ vera ſymonia aut vſura: quia fortaſſis ſpecia
liter cogitando de obligatione ſua ad deum: ⁊ gene
rali intentione: nullo modo eſſet intentio mutuum
dandi: vel ſacramentum miniſtrandi: ſed ad hoc mo
ueretur ſolūmodo ex hac ſpe lucri: vel rei tempora
lis addens non eſſe tutum: vt in huiuſmodi habeat
hō conſcientiam nimis ſcrupuloſā quodꝙ ſatiꝰ ſit
ſcrupulum ad manipulum deducere: vt papa conſu
lit. c. per tuas. ⁊. c. ⁊ ſi q̄ſtiones: de ſymonia: hec ille.
¶ Quinto principaliter ſic: licet commutare prebē 5
das ad inuicem: ſupplēdo pecuniam: quātū altera

minus valet in portatis: item dimittere pro penſiōe
aut officio temporali notariatus in curia Romana
ergo de permutatione abſoluta prebendarum nulla
videtur difficultas: cum vniuerſalis eccleſia huiuſ
modi vtatur: de ſuppletione inequalitatis videtur
textus ad literam in. ca. ad q̄ſtiones de rerū permu
tatione vbi papa dicit licere monaſterijs permutan
tibus eccleſias adinuicem. vt inequalitate poſſeſſio
num certa pecunie quātitate ſuppleant: qđ pro ſin
gulari notat Angelus de clauaſio in verbo permu
tatio. §. vj. dicens hoc notaſſe Panor. in dicto. ca. ad
q̄ſtiones. cum datur ſolum in recompenſam tempo
ralium ꝓuentuū ſecus ſi occaſionē ſpiritualiū iuriū
de quibus vna eccleſia plus habet ꝙ alia: puta ha
bet maiores auctoritates in adminiſtratione ſpūa
lium/ quia tunc ſimonia eſſet. Et ſi pro penſione ꝙ
ergo licet pro pecunia beneficium dimittere patet/
quia penſio eſt quid mere temporale pecunia eſtima
bile ⁊ redimibile ex quo nō eſt annexa alicui officio
ſpirituali vt notat glo. de ꝑben. in ca. cū M. de ɔſti.
⁊ Panor. in. c. dilecto de ꝑbenda que poſſet aſſigna
ri layco in alimentationem. Et ergo quemadmodū
laycus poſſet licite talem prebēdā emere/ aut eccle
ſiam ab ea redimere/ ergo multo magis in penſione
⁊ per conſequens ab initio ꝓ pecunia/ cum de equi
pollentibus idem ſit iudiciū. Etiam eſt regula iuris
in. vj. Cum quid vna via prohibetur alicui ad id via
alia non debet admitti ⁊ regula alia ibidem. Cū qđ
prohibetur prohibentur omnia que ſequūt̃ ex illo.
ſed medio penſionis aut officio curie Romane licite
pecunia cōſequitur/ ergo nihil refert in pꝛīcipio da
re. Et iuſtificari videntur pacta permutantium de
penſione partim vel in totum redimēda. Item de ex
6 pediendis literis penſionum ⁊c. ¶ Sexto quidā cō
uentus tenuiter fūdati in facultatibus/ vt vltra nu
merum/ alias perſonas ſuſtentare nequeant/ dicere
poſſunt petentibus recipi: nō habemus quid dare ti
bi ꝓ victu niſi portes tecū vñ viuas: vt notat gloſa
in cap. quoniam de ſimonia: ⁊ cōmuniter admittunt
doctores theologi etiam extra caſum paupertat; po
teſt conuentus vendere alicui alimoniā: ⁊ queꝙ
ad victum neceſſaria fuerint nec per hoc ſit ihabilis
quo minus poſſit in monachū recipi/ ergo licet ante
paciſci de victu comparando ⁊ poſt liberaliter in fra
trem recipi/ nec certe ſimoniam continet ſi ſolum ex
ſic prebēdatis fratres elegerint/ quemadmodū nec
per hoc quod de ſuo gremio ⁊ quos experti ſunt eli
gunt in prelatos. Item canonia poteſt conferri ſine
prebenda. c. cum. M. de cōſtitu. c. relatum de prebē
dis cum ſimilibus: immo indies creat papa canoni
cos/ cum expectatione ſolum prebende: ergo ſimili
ter poteſt conuentus potiſſime cuius facultates nō
ſuppetunt ad plures alendum confraternitatem pe
tentibus libere ⁊ gratis concedere: ſine ꝓuiſione ꝑ
bende/ ⁊ tūc licebit indubie cognatis ꝓ eius victu ꝓ
certa quota paciſci/ ⁊ pariformiter ante profeſſio
nem/ ſub cautela tamen ꝙ contractus inuicem non
miſceantur vt. d. c. ad queſtiones de rerum permuta
7 tione. ¶ Septimo ſic licet ſeruire prelato ꝓ benefi
cio modo ſeruitium fuerit honeſtum/ ſine pacto/ et
preuia conuentione vt notat gloſa in capi. ſunt non
nulli. j. q. j. contrario eius ꝙ ibi munus ab obſequio
dicitur ſeruitus indebite impenſa/ ⁊ dicit Hoſtieñ.
ſi epiſcopus recipit clericum ad ſeruitium ſpūale ⁊
temporale preſtandum/ promittens ſibi certū ſala
rium annuatim: donec ei prouiderit de beneficio cō

petenti/ ꝙ hoc licet dum ſpecialiter ſe non obliget
ad ſeruitium temporale. Nec committitur ſimonia/
ſi collato beneficio remittitur ſalariū quia erat ſub
conditione: ⁊ ſic expirat obligatio iuſti. de verborū
obligationibus. §. omnes. Secus ſi promiſſio fuiſſet
pura ⁊ perpetua quia cōmitteretur ſimonia remit
tendo temporale pro ſpirituali ar. c. veniens de teſti
bus. Sed idē omnino videtur de ſeruitio ⁊ vera ſer
uitij eſtimatione ſeu ꝑcio vt recte dicit Durā. q. ij.
de ſimonia. xviij. di. iiij. ⁊ ɔfirmat̃ ꝑ. c. Tua nos. de ſi
monia. vbi ſolū pactū videt̃ viciare receptionē ī cano
nicū poſt bona ſua eccleſie data: ⁊ nō ꝑces aut datio
ꝑmiſſa: ſi poſt humilr̃ rogat vt in canonicū ⁊c. Ad
dicit Panor. ſemꝑ mente tenendū eſt ꝓ his qui car
dinalibus ſeu alijs prelatis enchenia offerūt rogan
tes pro aliquo beneficio: ſi non ducantur principali
intentione vt ſpiritualia conſequantur. Quamuis
enim ſecundario habent talem ſpē extra tamē oēm
noxam iudicātur/ vt dicūt Innocēt. Hoſtieñ. Ioā.
An. ⁊ communiter doctores. Sed eſt minus princi
palis ⁊ ſecundaria ſpes quando in vlteriorem finē
ordinantur vt ſeruiant ergo ⁊c. ¶ Octauo aduoca 8
tus licite vendit iuſtum patrocinium: iuriſperitus
rectum cōſilium. xj. queſti. iij. Non licet. xiiij. qu. v.
Non ſane nec diſtinguit Aug. an in cauſa ſpirituali
videlicet herelis matrimonij/ decimas ⁊c. vel pro
phana: immo cōſuetudo vniuerſalis eccleſie paſſim
habet in oībus: in quibuſlibet eñ cauſis iudex ta
xat aduocato ſimiliter iuriſcōſulto ſuum ſalarium
immo vt notabiliter decidit ſpeculator titulo de ſa
larijs in pꝛīcipio. Si iudici eccleſiaſtico nō eſſet ex
beneficialibus ſufficiēter prouiſum/ poſſet a parti
bus capere ſalarium. Tūc eñ ceſſat ratio cap. cum
ab omni. de vita ⁊ honeſta ⁊c. Et vt ibi dicit. Arbi
ter licite capit a partibus. Sequitur ipſū Panor.
in d. c. cum ab oī. Nec obſtat qđ iudicium debet eſſe
gratuitum ⁊ nō venſale. Quia delegatus pꝛīcipis
ſecularis recipit ſalarium ⁊ tamē ſuum iudiciū nō
eſt venſale. Item doctores theologi licite capiūt ſa
larium ꝓ exponēdis ſcripturis ſacris/ ⁊ ad docēdū
ea que ad curam animarū ſperare noſcūtur iuxta. c.
Quia nōnullis de magiſtris/ vbi theologo mandat̃
aſſignari prebēda in metropolitana eccleſia quādiu
exercitio huius doctrine inſtiterint ⁊ nō vltra. Ita
vt dicit textus quod per hoc canonicus nō fiat: ſed
patrociniū/ cōſilium/ ⁊ doctrinatio in cauſis ſpūali
bꝰ ſūt actus ſpūales: ꝗ lꝫ ſpūalia vēdere ⁊ etiā eme
re ¶ Nono ſic: licꝫ ſacramēta ſimilr̃ ⁊ bñficia ꝓpter 9
metū ɔferre: ergo pari rōe ꝓ pecunia ſine ſcrupulo
ſimonie: ɔña tenet. qꝛ idē videt̃ pro lucro ſpiritualia
ɔferre ⁊ ꝓ euitatiōe damni cū malo carere ſit quod
dā bonū: añs pꝫ: qꝛ cedētibus iuri ſpūali ad eccl'iam
vel bñficium ſubuenitur bñficio reſtitutiōis tāꝙ iu
ſtū metū paſſis vt eſt textꝰ in. c. abbas in c. ad aures.
⁊ ī. c. ad audiētiā. De his q̄ vi metuſue cā fiūt ⁊ ſpe
cialr̃ deduco hoc ex d. c. ad audiētiā. Qꝛ is q̄ grauiſ
ſimo metu regꝫ coactꝰ eſt iuuareꝙ eccl'iam ſuā reſi
gnaret dꝛ vigore iuramēti obligat' ad reſignādū: ſꝫ
nō ad nō repetēdū. Cū ergo iuramētū neq̄āt eē iniq
tatis vinculū. xxij. q. iiij. Inter cetera lꝫ ei ob metū
reſignare/ nec cēſet̃ ſpōte reſignaſſe ꝙꝙ metꝰ addit̃
reſignatiōis nō durauerit/ cū metꝰ ꝑiurij ſpōtanei
tatem excludit: vt ibi notat Ioā. Andr. ⁊ poſt eum
Panor. exēplariter probo hoc ſeuiēte Theodorico
imperatore in orthodoxos/ ⁊ zelante plurimum ꝓ
arrianis vt comminaretur Italie extinctionem gla

Universidad de Deusto Biblioteca

dio/ niſi per orientem arrianis redderentur eccleſie
beatus Joannes papa apud Juſtinum imperatorē
catholicum orientis legitur procuraſſe redditionē
eccleſiarum hereticis :ergo ob metū licet: ⁊ cetera.
¶ Decimo ſic licet dare pecuniam iudici vt in ſpiri
tuali cauſa iuſtitiam ſeruet/ ergo ⁊ iudici licet cape
re: ⁊ per cōſequēs licitum eſt ſpiritualē iuſtitiā ⁊c̄:
Prima cōſequentia tenet quia vbicūq; vendere ꝓ
hibitum eſt eo ipſo vetitum intelligit̄ emere. Etiā
niſi ſic dare ei pecuniam eſſet communicare peccato
alieno ⁊ conſentire (vt videtur) in peccato cum ſm̄
aliquos non liceat etiam ſuadere ſi e duobus malis
decreuerit alterum facere vt faciat minꝰ antecedēs
patet per glo.xiiij.q.v.ca.nō ſane. que dicit ꝙ etiam
pecuniā repetere nō poſſit ar.c.dilectus de ſimonia
ſi non animo corrumpendi iudicem dederit: ſed ſolū
vt ius ⁊ quietem ſibi conſeruet/ nec obſtat.l.ij.ff.de
ꝯditione ob turpem cauſam: quia aliud eſt dare pe
cuniā vt pro me iniuſtam cauſam pronunciet/ aliud
vt ſolum in cauſa iuſtitiam ſeruet: tunc enim nullū
intercurrit de animo corrumpendi iudicium/ ſeu ꝑ
ſumptio: ⁊ primo caſu loquitur d.l. immo in foro iu
dicij locus eſt repetitioni ſi probare poteſt ꝙ veriſimi
liter timebat grauari/ vt ſic elidat ꝑſumptionem de
corrumpendo. per qd̄ Panormi. concordat contra
rietatem doctorum in ca. Cum ab omni de vita ⁊ ho
neſta. Et niſi ſic dicatur/ quiſq; tenebitur ius ſuū
ſpirituale ſinere perditū iri: quādo iudex fuerit ini
quus vt veriſimile ſit eum iuſtitiam miniſtraturū nō
eſſe niſi munus accipiat. Confirmo hoc: quia licet ſi
moniaco dare pecuniam vt (de cetero) ſimoniam non
committat vt dicit dominus Hugo cardinalis. Ad
dens ſicut tempore domini Alexandri/ in quadam
eccleſia erat quidam canonicus peſſime conditionis
nec poterat eum expellere epiſcopus conuētum eſt
inter ipſum ⁊ epiſcopum ſuper certo precio de ꝑben
da reſignanda. Conſultus eſt ergo papa Alexander
⁊ reſpondit purga eccleſiam tuam: refert ⁊ ſequitur
Archidiaco.j.q.j.ordinatiōes. Sed capere pecuniā
vt ſimoniam non committat/ ſeu vt nolit ſimoniam
committere eque eſt ſimoniacum vt capere pecuniā
pro beneficio cōferendo ar.capi. Nemo de ſimonia.
ergo emptio actus ſpiritualis debiti nullam videt̄
culpe rationem continere. Preterea cum iudex in
iuſte excommunicatum nō vult niſi pro pecunia ab
ſoluere/ licet iniuſte vexato ne grauius diſpendium
patiat̄/ improbo iudici pecuniam dare vt tenet gloſ.
in ca.ad aures: de ſimonia. ⁊ ſequuntur communiter
doctores ar.c.dilectus.j.de ſimonia.

A PRo huius ſolutiōe primo
inquirēdū eſt quid dicatur
ſpirituale vel annexū circa
qd̄ fieri habꝫ ſimonia. Se
cundo qd̄ ſimonia ⁊ quotu
plex. Tertio an oīs ſimonia
obligat ad reſtitutionem: ⁊
debeat fieri reſtitutio.
¶ Quo ad ꝑmū ſpūale dici
tur vel reſpectu et compa
ratione ad ſpiritum increatum vel reſpectu ad ſpiri
tum creatum. Si primum cōtigit tripliciter: quod
dam enim eſt ſpirituale per eſſētiam: vt gratia ⁊ vir
tutes infuſe. Secundo per cauſalitatem vt ſacramē
ta que ſunt miniſterialis cauſa gratie. Vel tertio ꝑ
effectum cum ſcilicet immediate depēdet ex aliquo
dono vel officio ſpirituali/ vt prophetare miracula
facere: diuinum officium eccleſiam officiando cele
brare. Que primo modo ſunt ſpiritualia ab homine
nec de iure nec de facto vendi poſſunt ſaltem cum ef
ficacia transferendi: vt recte limitat de Palud.xxv
diſtinctione.iiij.queſtione.v.niſi forte per accidens/
ſicut vendens hominē vel ſacramentū eucariſtie. po
teſt ſimul vendere ⁊ tradere gratiam ⁊ virtutes cō
tentas. Spiritualia ſecundo ⁊ tertio modo poſſunt
vendi de facto ſed non de iure cum gratis dare habe
ant ⁊ recipi. Annexa ſpiritualibus ſecūdo modo di
cūtur vaſa ſacra in quibus ſacramenta miniſtrant̄:
⁊ que per eccleſiam conſecrata ſunt ſeu dedicata. Et
hec vendi poſſunt non habito reſpectu ad conſecra
tionem non carius vendantur/ alioquin ſimonia cō
mittitur. Nec debent vendi ſeculari perſone niſi re
dacta ſint in maſſam: vel alias prophanata. Spiritu
alibus tertio modo/ que ſcilicet alicui ex ſpirituali
dono vel officio conueniunt. Aliquid annectitur tri
pliciter/ videlicet antecedenter/ vt ius patronatus
quod eſt ius ꝑſentandi clericum ad officium vel be
neficium eccleſiaſticum. ⁊ vendi non poteſt licite de
iure patronatus. capitulo de iure. Sed tranſit cum
vniuerſitate vendita: niſi ſpecialiter excipiatur ca
pitulo ex literis. eodem titulo. Et idem eſt de po
teſtate eligendi/ preſentandi/ vel conferendi quodcū
que beneficium. Aliud annectitur conſequenter: vt
ius percipiendi decimas ⁊ quodcunque beneficium
annexum canonie vel alteri ſpirituali iuri eccleſiā
officiandi. Et de his procedit illud Paſcaſij Pa- B
pe. Quiſquis horum alterum vendiderit/ ⁊ cetera.
Prima queſtione tertia. Si quis obiecerit fructus
tamē ⁊ obuentiones decimarum ac beneficiorum lo
cari poſſunt modo dominiū ſeu ius principale per
cipiendi nō alienetur. de locatiōe ⁊ cōductiōe vſa.
¶ Tertio connectitur ſpirituali aliquid concomi
tanter. Vt labor in miniſterio ſacramentorum: et de
hoc magna eſt inter doctores concertatio an locari:
an vendi poſſit. Durandus vigeſima quinta. Diſtin
ctione quarta. Queſtione prima de ſimonia tenet ꝙ
nō. Quia labor (inquit) nō cadit vnquam ſub vēdi
tione etiam in corporalibus. Si enim operarius/
carpentator/ vel foſſor poſſet opera ſua facere ſine
labore eque ac facile poſſet ea vēdere. Equalis cū
fructus obueniret ementi/ nec vellet pluris emere.
quia labore factum. Et ideo ſi opus confectionis ⁊
adminiſtrationis ſacramentorum/ et aliorum ſpiri
tualium non poſſit cadere ſub venditione ſine vitio
ſimonie. Sequitur qd̄ nec labor ī tali opere vēdi po
teſt ſine ſimonia. Et ideo dicere oppoſitum eſt ridi
culum/ ⁊ preſtans ſimoniacis velamentum excuſa
tionis. Statim enim reſpondebunt non vendimus
ſacramenta ſed laborem quem habemus in bap
tizando/ celebrando/ in conſecrandis eccleſijs ⁊ ce
tera. Si quid ergo licite recipit miniſter eccleſiaſti
cus diſpēſando ſacramenta: non recipit illud vt pre
cium operis/ vel laboris. Sed vt ſuſtentationem
miniſtri/ ⁊ ſic capiunt quecunque poſt adminiſtrata
ſacramēta recipiūt. Idem tenet de Palude eadem
diſtinctiōe. queſtiōe vltima. Aliqualiter carpēs ra
tiōum inefficaciam. Quia licet emptor plus velit
emere opus quam laborem. E cōtra poteſt vendēs
intēdere quod ſuum laborem nō opus vēdere velit.
Item illa ratiōe nō liceret doctori laborem ſuum
vēdere quem habet in docendo cum ipſam ſciētiam
que eſt opus operatum nec iure: nec de facto vende
re poſſit. Item idem ad lōgum proſequitur ⁊ tenet

Petrus de alaico tractatu quē cōtra Cancellariū
Pariſienſem de ſimonia edidit/ addēs ꝙ nullus ex
doctoribꝰ antiquis admiſerit. Aliorū ſnīa eſt ⁊ veri
milior ꝙ laborē ſuū in actibꝰ ſpūalibus qs poſſet lo
care. Vn̄ Altiſ.iij.parte.q.pe. de ſimonia: videlicet
de venditione ſciētie. Nō licet aliqd accipere ꝓ do
ctrina a pueris/ ſed pro labore vt habeat vn̄ viuat.
Nō tamē approbo ꝙ dicit in prima parte vt ſequē
ti ar. dicā. Item ſanctus Bonauentura.xxv. diſtin.
iiij.q.vl. de ſimonia tractās illud.j.ad Corin. nono.
Qui ſeminat ſpiritualia ⁊c̄. Si hoc nō intēdit prin
cipaliter/ immo carnalia metit vt ſe ſuſtētet ⁊ ſpiri
tualia ſeminat/ nulla eſt auaritia: nulla mercatio ſꝫ
manifeſta iuſtitia/ vt multiplici exemplo ꝓbat apo
ſtolus cōcludens. Ex hoc pꝫ ꝙ ſi doctor/ cōſiliariꝰ
medicus/ ⁊ alij qui laborāt de ꝯſilio ſine doctrina ꝑ
cium recipiūt ꝓpter laborem ad ſuſtentationē/ nul
la culpa nulla eſt ſimonia. Si tn̄ quis venderet donū
diuinitus datū nō ſuū laborem iudicaretur ſimonia
cus. Similiter dicendū eſt de celebratione miſſarū.
⁊ ꝯſimiliū. hec ille. Item Ricardus eadē diſt.iiij.q.
ij. in corpore.q. ⁊ ad arg. de epiſcopo recipiente pro
curationem iuxta.c. Cū ſit romana. de ſimonia dicit
ipſum ꝓcurationem capere/ tāq; debitā pro ſuo la
bore/ ſm̄ determinationem eccleſie ⁊ in ſolutiōe ad
octauum/ clerici dicētes pſalteria ꝓ mortuis/ ſi pe
cuniā capiant pro ſuo labore non peccāt ſi indigent
⁊ ad hoc alias non teneātur. Queſtione tn̄.iij. exci
pit laborē qui eſt in miniſtratione ſacramētorū. Itē
dominus Armachanus in queſtionibꝰ armeniorū.
lib.x. poſt q̄ȝ.viij. ⁊.ix. capitulis ꝓbauerat ꝙ non ſo
lum lege ⁊ ꝑcepto poſitiuo dei verū lege nature ve
tamur/ ſeu prohibemur ſpūalia dona dei vel eius ef
fectum vendere ſeu quicq; ante vel poſt ꝓ illis ca
pere: ſequēti.c. probat diuerſis ſcripture paſſibꝰ ꝙ
laboranti in miniſtrandis ſacramētis in officio ꝑdi
cationis ⁊ alijs licet pro miniſterio ſeu potius dicit
ꝓ labore in miniſtrando ꝑ cēſum annuū oblationes
aut alios modos honeſtos neceſſaria vite ſumere im
mo vt in fine.c. addit/ ꝓ huiuſmodi laboribus etiā
exigere ſi aliunde nō habeāt dum tn̄ Balaam ⁊ Ge
ſi non ſequantur. Quia num.xviij. legit̄ filijs Leui
dedi oēs decimas Iſrael ꝓ miniſterio quo ſeruiūt
mihi in tabernaculo federis. ⁊ infra. cōmedetis eas
vos ⁊ familie veſtre: qr ꝑcium eſt ꝓ miniſterio quo
ſeruitis in tabernaculo teſtimonij. De eodē eſt glo.
notabilis in.c. ſignificatū de preben. Qd̄ licet ſacer
doti locare operas ad certū tp̄s/ ⁊ recipere merce
dem ꝓ ſuo labore: ſi alias ratione bn̄ficij ad hoc non
tenetur. Inno. ⁊ Hoſtien. dicentes ſacerdotes poſſe
locare opas corporales in ſeruitio honeſto alicuiꝰ
dn̄i/ ſed nō ſpūales q̄uis pauperes. Panor. d.c. im
probat herēs glo. dūmō non intendit vendere ſpiri
tuale aut pro eo pecuniā capere ſed ꝓ ſeruitio ⁊ re
compēſatione dānorū q̄ ſuſtinet trahēdo morā ibi.
Nam vicario epiſcopi cōſtituitur certa portio que
ꝓfecto nō conſtituitur ꝓ ſeruitijs temporalibꝰ: vt
in.d.c. cum eo de electiōe li.vj. ⁊.c. ꝑuenit de appel.
idem videmus in manſionarijs/ qui ſolā habēt merā
temporalitatem ꝓ ſeruitio ſpirituali. Itē bn̄ficia
dantur propter officia: de reſcrip.c.fi. lib.vj. eodem
modo poteſt clericus beneficiatus licite paciſci ꝓ
obſequijs ſpiritualibus recipiat certam mercedem
vt habeat vnde viuat. Pro quo inducit illud Agha
teñ conſilij. Clerici ſtipendia ſanctis laboribus de
bita: ſcd̄m ſeruitij ſui meritum/ a ſacerdotibus con
ſequuntur.j.q.ij.c.fi. vbi notādum eſt ꝙ dicit textꝰ
ſtipendia ſanctis laboribus debita ⁊c̄. ⁊ hanc ſenten
tiam videtur tenuiſſe Hoſti. in ſumma. poſt Goffre
dum ti. de ſimonia. §. qualiter ꝯmittatur: ⁊ glo. nota
bilis in.c. precipimꝰ.xij.q.ij. nec certe ridiculū eſt di
cere ꝙ homo laborem ſuū vēdat aut locet. Vidēmꝰ
enim ꝙ teſti nihil licet pro ſua depoſitione capere/ ſi E
tn̄ magnos labores ſubire debeat priuſq; colligere
poterit in materia de hereſi: aut alia graui/ quid ve
re de materia deponere habeat: nemo tam ſtrictꝰ eſt
quin dicet teſti licitum/ vt pro labore ⁊ ſtudio pre
cium capiat. Item nūcijs damus pro labore portā
di literas/ ⁊ lōge amplius q̄ȝ reciperent: ſi nullū ha
bituri eſſent eundo laborem. Item iuuenem quem cu
pimus ꝓficere pecuniā damus vt laboret ſtudendo
⁊ nō ꝓ ſcientia quam ſtudio acquirit: licet propter
illā/ immo ſi operam ſuam adhibuerit nō ꝑtingens
ad ſcientiam dicimꝰ cōuentum preciū meruiſſe. Nec
eſt velamētum ſimoniacis aut pallium: quoniam ſu
am prauitatem eque apparēter tegerent dicētes ſe
pecuniam quaſi vite ſtipendium capere aut petere ⁊
nō pro ſpirituali quod tradūt. Et confirmari vide
tur ex diuino iudicio vnuſquiſq; mercedem recipiet
ſm̄ ſuū laborem: ergo ſimiliter in republica ſtipēdia
debētur/ nō q̄ȝtum profuerint ſed quātum ꝓdeſſe
laborauerit: alias merces eis diſtribuet̄ ꝓ euentu.
Item miles ſtipendium ⁊ pecuniam capit: nō qr vi
tam periculo exponit ꝓ republica: eſt enim vita res
ineſtimabilis/ ſed pro labore quem ſubit rēpublicā
pro ſalute plurium defendēdo. ¶ Obycies fortaſſe
labor iſte connexus eſt ſpirituali miniſterio: ſed qſ
quis horum alterū vendiderit ⁊c̄.j.q.iij. ſi quis obie
cerit ergo ⁊c̄. Hoc argumento cōterritus. Panor.
ab opinione tanto labore parta in dicto capi. ſignifi
catum: de prebendis/ poſt recedit. ca. ſuam de ſimo
nia. carpens dominum Anthoniū de Butrio ꝙ ſal
uando gloſam ſuccincte dixerit nō poteſt induci cō
ſuetudo vt pro ipſis ſpiritualibus aliquid detur vti
q; tamen pro labore. ¶ Reſpondeo ꝙ dictū caput ſi
quis procedit cum alterum ordinatur ad reliquū ⁊ F
dari non poſſit niſi propter illud ſeu eius medio/ vt
etiam tetigit beatꝰ Thomas in quarto circa textū
excludens per hoc ius patronatus cōnexum vniuer
ſitati rerum/ quia non ordinatur ad illā ⁊c. Benefi
cium autem datur propter officium ſpirituale/ ⁊ ſo
lum eius medio conferri poteſt/ ſaltem a prelatis in
ferioribus/ ſolo principe ſeu pontifice Romano ac
cepto: ⁊ ſic non tangit connexio que eſt laboris: ad
ſpirituale opus ſeu miniſterium. Vnde vt dixi nulli
licet periculo vitam exponere pro pecunia/ poteſt
tamen labore/ induſtria ⁊ ſollicitudine ſimul concur
rentibus ſtipendium capere ⁊ pro illo adduci cōſue
uit a ſimili illud Auguſti. agere rempublicā vt diui
tias augeas damnabile videtur.xxiij. queſt.j. milita
re. ⁊ licet glo. in ca. cum ſit romana videatur recede
re ab hoc ꝙ procuratio datur epiſcopo pro labore/
videtur illa de cauſa quam Hoſtien. in ſumma titul.
eodem tangit/ quia ad hoc tenetur epiſcopus ex of
ficio: ⁊ ob hoc habet emolumentum epiſcopatꝰ q̄ȝq;
illa cauſa parum faciat cum obuentiones incerte eti
am ſint partes ſtipendij laborum ſicut fundati red
ditus propter qd̄ verior opinio videtur Goffredi ꝙ
in ꝯſecratione vel viſitatione pro labore datur ⁊ re
cipitur/ ⁊ ꝙ illa de cauſa priuſq; iuri inſertum eſſꝫ
licite recipi potuit ⁊ nō ſolum auctoritate legis vt
ipſi ordinantur inducētes. ca. qui peccet.xxiij.q.iiij.

Universidad de Deusto Biblioteca

¶ Spiritualia per cõparationem ad ſpiritum crea-
tum ſunt in duplici differentia: quedã per eſſentiam
vt ſcientie ⁊ virtutes acquiſite: ⁊ hec vẽdi nõ poſſũt
ſaltem cũ efficacia transferẽdi: ꝓuer. xiij. quid pro-
deſt ſtulto habere diuitias cũ ſapientiam emere nõ
poſſit alia dicũtur hoc ſcdo mõ ſpiritualia ꝑ cauſa
litatem q: vcʒ per ea attingitur effectus qui eſt ſpi
ritualis actus vel habitus anime: vt docere conſu-
lere teſtimoniũ ferre: ⁊ ijdẽ actus dici poſſunt ſpi-
rituales per effectũ ſeu originẽ: q: ab actu interiori
intellectus deriuantur ⁊ procedũt. Quod hos act⁹
vẽdere non licet ſed ſolũ laborẽ tenet Alex. de Hal.
ij. parte. q. clxxxv. membro. iij. idẽ probat Altiſ. iij.
parte. q. penul. de ſimonia dicẽs ſimoniacũ eſſe: ꝙ cũ
G nõ licet aliquid capere pro doctrina a pueris: ſed ꝓ
labore: ſicut ſacerdos cõductus accipit pro labore.
Mouetur quia per doctrinationem patrociniũ: te-
ſtimoniũ: iudiciũ: vel conſiliũ acquiritur notitia ve-
ritatis aut ſcientia/ ⁊ ſic acquiritur ſpũſſanctus vt
illuminãs intellectũ: ꝗ̃q̃ nõ vt inflãmans affectũ:
ꝙ em̃ ſciẽtia q̃libet ſit donũ ſpũſſancti: probat au-
ctoritate Aug. lib. de magiſtro dicentis: ꝙ cognitio
veritatis ab interiori magiſtro dat̃ ꝓpoſitis vocib⁹
a doctore. Itẽ exodi. xxxj. ſuꝑ verbo Bezeleel iple
ui ſpiritu dei/ ⁊ ſapientia/ ⁊ intelligentia ⁊ ſciẽtia
in omni opere ad excogitandum quicq̃d fabre fieri
poterit. glo. interli. dicit ꝙ ſcientia fabrilis eſt donũ
dei multo magis ſciẽtia liberalium artiũ: ſed Simõ
peccauit eſtimãdo donũ dei pecunia poſſideri ⁊c.
Itẽ anima eſt melior infinitis mundis ſi eſſent: ergo
ſimiliter ſcientia que eſt ꝑfectio eius: ergo qui eã vẽ
dit vel emit ponit impreciabile ſub precio ⁊ ꝯmittit
ſimoniã: cõcludẽs ꝙ nec aduocato licet vendere ſciẽ
tiam ſuam/ vel cõſiliũ ſicut nec iudex nec teſtis ſi ta
men accedãt poſſũt accipere expenſas ſuas: ſed ni-
hil pro iudicio vel teſtimonio; eiuſdem ſentẽtie fuit
Hẽ. dicẽs Aug. ſm̃ leges locutũ eſſe: q: aduocat⁹
ĩ iniuſtã cauſã ad ſtatim tenet̃ deferre: in iuſta autem
gratis conſulere ⁊ patrocinari vt refert glo. in. c. nõ
licet. xj. q. iij. moderamẽ adiungens ꝙ tales operas
quis locare põt: q: nemo cogitur de ſuo bñficiũ fa-
cere. x. q. ij. ꝑcarie addẽs ſi abſq; labore põt dare cõ-
H ſilium nõ reuoluẽdo libros nec laborando in ꝑlegẽ
dis allegationibus: tunc gratis tenetur ſubuenire.
¶ Aliorũ ſentẽtia eſt ꝙ huiuſmõi actus ſpũales a ſpi
ritu creatu vẽdi poſſunt/ vt in hoc ſit coꝝ differẽtia
ad actus ſpũales ꝑ cõparationes ad ſpm̃ increatũ.
vt determinat Tho. xxv. diſt. iiij. q. ij. de ſimonia. itẽ
ſecũda ſecũde. q. c. ar. iij. Itẽ Durã. de Palu. Ric.
⁊ ꝟiſimilior videt̃ alioq̃n nõ liceret artifici pecuniã
cape vt ſuã artẽ doceat: nã cognitio artis ſicut vni-
uerſal'r oĩs veri cognitio a ſpũſſãcto eſt vt hʒ Amb.
ſuꝑ illo. j. ad coꝝ. xij. nemo p̃t dicere dñs Jeſus niſi
in ſpũſctõ oẽ ꝟbũ inq̃t a quocũq; dicat̃ a ſpũ ſancto
eſt. itẽ nemo abſq; metu ſimonie poſſʒ ſue art; opatio
nẽ vẽdere: vt braxare pinſere ⁊c. cũ operatio art; an
nexa ſit ⁊ dependeat a conſideratione mẽtis que me-
re ſpiritualis eſt ꝯparatione ad ſpiritũ creatũ: item
Aug. aperte aſſerit ꝙ iuriſpit⁹ conſiliũ: aduocatus
patrociniũ vẽdere nõ p̃t: nec valet euaſio ꝙ opas ſu
I as ⁊ laborem locare põt non ipſam operationẽ: q: ĩ
arte minus nobili labor ſepe eſt maior vt in portan-
do ſaccos ꝗ̃ pingendo vel ſithariʒando: ergo ſi labor
dumtaxat in huiuſmodi locaretur: vbi maior labor
eſt oporteret plus preciũ ſoluere: ⁊ ne fiat euaſio de
oꝑe opato artis ſtringat̃ argumentũ ad docere ar-
tem minus nobilem cum labore magno: ⁊ nobiliorẽ
cum exili labore. Item magis peritus in exercitio
artis minus laborat ⁊ plus meretur: Ergo indu-
ſtria hominis vel doctrinatio ipſa locari poteſt non
tantũ labor: quibuſdam em̃ exercitium ſue artis re
creatio eſt: ⁊ quies nõ anime tantũ/ ſed corꝑis vt ſub
miſſe canendo ⁊c. lud⁹ eſt quies in vita hominis ⁊c.
iiij. Ethico. nec tñ dubitamus mercedem illos pro-
mereri. Etiã ſi eſſet homini corpus impaſſibile vt ſi-
ne fatigatiõe ⁊ labore artem docere poſſet: nihilomi
nus iuſte mercedem expeteret in huiuſmodi ⁊ nõ tã
tum ſtipendium ſuſtentationi debitum/ vt illo caſu
in ſacramentis cũ hic ſtipẽdiũ nõ debeat̃ niſi ex ꝑtiũ
cõuentione ¶ Ad rationes ſeu motiua reſpõdeo ad
primum Et ſi ars omnis ⁊ cognitio veritatis: ſit
a ſpũſancto vt illuminante intellectum non tñ ſemꝑ
ſupernaturaliter ⁊ miraculoſe manat a ſpũſancto.
⁊ de illis dictũ eſt gratis accepiſtis ⁊c. Itẽ multis
eſt robur corporis miraculoſe redditum per Salua
torem noſtrum ac etiã per apoſtolos cuius vſũ lici-
te vendebãt vt prius añ egritudinem: alias miracu
loſe curati iniuſte vendidiſſent ſuũ laborẽ. Ex quo
elicio p̃ceptum domini ꝓcedere de his que ordinãt̃
ad opus qđ ſuꝑ naturã ⁊ miraculoſe ſpectat̃ a ſpũ K
ſancto vt eſt effectus ſacramentorum: inflammatio
affectus: auctoritas ſpiritualis: non enim veriſimile
eſt ſi quis ſupernaturaliter acceperit artem medici
ne ꝙ ex hoc gratis tenet̃ quẽlibʒ hoiem curare ſec⁹
vbi ſanitas miraculoſe cõferenda eſſet immo Beze-
leel cuius meminit Altiſ. ꝟiſimilit̃ ꝓ exercitio ſue
artis p̃miũ accepit. Inaduertẽter etiã ꝯcludit Al
tiſ. Si melior eſt ſcientia mũdis ĩfinit; ꝙ ergo ſit in
eſtimabilis vt nõ poſſit p̃cio diſtrahi. Nã ſeruus cũ
ſit hõ ſm̃ dignitatẽ infinitis mũdis p̃ſtat: nulli tñ
dubiũ quin iuſto p̃cio vendat̃. Non em̃ rebus ꝓ di-
gnitate natu: re ⁊ gradu precia ſunt ſed vt noſtre in-
digẽtie accõmoda inueniũt̃. Vñ Aug. xj. de ciu. dei.
c. xviij. Quis em̃ nõ domi panẽ ꝗ̃ mures/ nũmosq̃
pulices habere malit. Et eodem paſſu: ſeruus p̃cio
viliori iuſte diſtrahi ꝗ̃ gẽma ⁊c. Sed ꝗ̃uis ſimonia
nõ eſt vendere hmõi actus ſpũales frequent̃ tñ iniu
ſtitia cõmittitur quãdo eoſdem tenemur alias gra-
tis exhibere. Vt cum iudex ex officio iudicare/ teſtis
quia ſuditus, verit: item ſuper interrogatis depone-
re. Ex quo infert Durãdus. Cum non aliud ſit iu-
dicis ſigillum ꝗ̃ ſui iudicij teſtimonium non video
quomodo ꝓſigillo poſſit aliquid petere niſi forte ex
penſas cere ⁊ clericorum ad hoc ordinatorum. Sed
cum homo ad illas operas non tenetur/ licite alios
actus vendit/ puta conſilium patrocinium ⁊ cetera.
Etiam in cauſa ſpirituali vt recte addit de Palude
puta in cauſa matrimonij/ de beneficijs: hereſi: deci-
mis ⁊c. Idem dico de arbitrio vel alio iudice nõ ſuf
ficiẽter de bonis eccleſie ſtipẽdiato vt ſupra induxi. L
de Speculatore. titulo de ſalarijs. §. primo. Dixi no
tanter quando non tenentur alias gratis illas ope-
ras/ ſtat enim ꝙ teneantur ⁊ ꝙ nõ, gratis vt ſi diues
nollet quicq̃ expendere pro valitudine recuperãda
tenetur illũ medicus curare/ ſed põt licite poſtmo-
dum mercedem excutere: vt eſt gloſa notabilis in ver
bo inferas. lxxxiij. diſtinctione in principio. Et ſimi
le eſt de aduocato. Si clientulus alias perditurus
eſſet cauſam totius hereditatis obligatur lege cha-
ritatis operas ſui patrocinij adhibere: ſed nõ grat;
quãdo clientulus eſt ſoluendo. ¶ Obijcies fortaſſe
illđ gre. recte iudicãs ſi p̃miũ remũeratiõis expectat

fraudẽ in deũ perpetrat/ quia iuſtitiã quã grat; im
partiri debuit acceptione pecunie vendit. xj. q. iij. cũ
recte iudicatur: ergo nullo caſu licet arbitro vel iu
dici ſuũ actũ ſeu opationẽ vendere. Item Prouer.
xxiij. veritate eme: ⁊ noli vendere ſapientiã/ doctri-
nã/ ⁊ intelligentiam. ſuper quo glo. interli. grat; ac
cepiſtis ⁊c. ergo nõ licet pro doctrinatione p̃ciũ ac
cipere: qđ ſpecialiter cõfirmo de doctrina theologie
q: preceptum. Mat. x. complectit̃ ſermonẽ ſeu p̃di-
catione/ ergo potius doctrinã ſpiritualẽ ſcripture
ſacre. Et pariformiter cũ diſceptat̃ ſuꝑ qualitate
ſententie an hereſim cõtinet errorẽ/ aut offenſionem
non licebit pro informatione iuris precium capere.
¶ Rñdeo licet p̃cium capere ad metiẽdũ terras/ vel
pãnũ ⁊ non vt veram mẽſuram dicat: ſeu vt recte me
tiatur obligamur em̃ iuſte qđ iuſtũ eſt exequi Deu
tero. xvj. ſimiliter dico licet premium aut ſtipendiũ
capere ꝓ conſilio: ſed obligatus conſulere ñõ põt p̃
miũ capere vt recte cõſulat ſeu veritatẽ ꝯſilij ſeruet
idem eſt de iudicare vel arbitrari. Etiam quãuis ꝓ
actu iudicãdi nihil capere poſſet vtiq; tñ pro actib⁹
quos ſubire vel p̃termittere habet ad ſe informãdũ
de cauſa/ meritis ⁊ qualitate: qñ ad hoc ex officio vl'
alias ad gratis faciendum non tenetur. ¶ Ad ſecun
F dum dico ꝙ eſt conſilij nõ neceſſitatis vel precepti:
vel intelligitur de ſapiẽtia/ doctrina vel ĩtelligẽtia
que diſcipulis aut conſulentibus obueniẽt ⁊ q: illa
principaliter eſt dei nõ noſtrũ opus ideo ꝑ nos vẽdi
nõ debet ſecus de proprio actu vel labore. Qđ gloſ.
ibi dicit gratis ⁊c. ſolum eſt inductio ſimilis nõ red
ditio cauſe quare fieri oporteat. ⁊ ꝗ̃uis de Palu.
viſum ſit. q. vl. de ſimonia. ar. ij. ꝙ doctrinationem the
ologie vendere ſimoniacũ videtur: ſecus de alijs ſci-
entijs/ contrariũ tñ videt̃ ex ca. q: nonnullis de ma-
giſtris vbi in metropolitana eccleſia ꝗ̃diu theologi
am illic docuerit ⁊ q̃ ſpectant ad curam animarum
aſſignatur p̃bẽda. Et certe difficile erit dare cauſã:
quare aduocatus in cauſa ſpirituali puta matrimo
nij/ hereſis/ vſurarum ⁊c. poteſt ſuuʒ patrociniũ vẽ
dere ⁊ iuriſperitus conſiliũ nõ theologus ſuam do
ctrinaʒ. Ad verbũ ſaluatoris Matt. x. dico vt ſupra
loquitur de predicatione ordinata ad inflammatio-
nem affectus que ſemper ſpectãda eſt ſupnatural'r
ſecus de predicatione vel doctrinatione ad nudã elu
cidationem ꝟitatis ſeu illuminationem intellectus
vt ponat̃ inter infideles queſtio agi: an vſure ſm̃ ſcri
pturas veteris ⁊ noui teſtamenti licẽt an nõ: pro il-
li⁹ em̃ diſcuſſione licitũ videretur ĩpĩs infidelib⁹ ꝓ
ſtudio materie ⁊ deciſione preciũ capere. ſʒ in hiſpũ
ctis duob⁹ ſuadeo/ ſi quis infirm⁹ eſt vel ſcrupulo-
ſus iuxta apl'i ꝯſiliũ olus mãducet. ad Ro. xiiij. ⁊ in
hmõi exercitio actuũ ſpiritualiũ ſiue reſpectu ſpũs
increati ſiue creati velit ſtipendiũ vel p̃miũ cape eo-
dẽ mõ quo libʒ/ ⁊ nõ alias nõ determinãdo ſe ad ip-
ſã opationẽ vl' laborẽ ſed in genere ⁊ a vitio ſimonie
liber erit.

A Q Uo ad ſcđm inuenio apud doctores ſimoniaʒ
vetuſtiori vocabulo dici poſſe balamiã q̃ bala
am ꝓphetie donũ vendere voluit. nu. xxij. vñ
Petr⁹. ij. cano. ca. ij. cor exercitatũ auaricia hñtes/
maledictiõis filij: derelinquẽtes rectã viã errauert̃
ſecuti viã balaã ex boſor q̃ mercedẽ iniq̃tatis amauit
correptionẽ ꝟo habuit ſue veſanie ſubiugale mutũ
aĩal in hoĩs voce: ⁊ in ep'la Jude ⁊ errore Balaam
mercede effuſi ſunt. itẽ. iij. re. xiij. de Jeroboam le-
gim⁹: cõſtituebãt ſacerdotes de nouiſſimis populi q̃
cũq; volebat impleuit manũ ſuã ⁊ fiebat ſacerdos/
quo facto dr̃, comiſſa eſſe ſimonia. j. q. j. eos ſicut de
Jeſi. iiij. Reg. v. inducit em̃ ibi textus. iij. ⁊. iiij. reg.
libros. Nec vident̃ alij paſſus ꝗ̃ memorati de facto
ſimoniaco haberi nihilominus in facto Jeroboam ſi
monia ſolũ erat non quoad rem ipſam, q: a patre re
nihil ſpũale tradebatur ꝑ comparationem ad ſpm̃ ſã
ctũ: erant em̃ ſacerdotes idolorum) ſed quoad opini
onem ementium ⁊ vendentis/ qui idola pro dijs cole
bãt: ſed vſitati⁹ ſimonia dicitur a facto. Simõis ma B
gi de quo actuũ. viij. q̃ pecunia obtinere voluit facul
tatem dandi per man⁹ impoſitionẽ ſpm̃ ſãctũ: vt iñ
pecuniam colligeret. Et capitur ſimonia dupliciter
Vno mõ generaliter: vt eſt voluntas tradẽdi vel ne
gandi vel accipiendi ſpũale ꝓpter cauſã indebitam/
ita ꝙ ſimilitudo ad factũ Simonis cõſiſtat/ qđ vtro
biq; mediũ ſeu cauſa non cõueniat. Qui em̃ ꝓ reſpe
ctu perſone cõſanguinitatis aut familiaritatis pec
catũ alterius epiſcopo non indicat: vel indicare de
trectet: item impenitetem vel minus digne penitẽtẽ
gratia vel fauore ad recõciliationem adducit vel di
gne penitentem odio a recõciliatione excludit/ ſimo
niacus eſt. c. nemo de ſimonia. vbi nota ꝙ gratia vel
fauore penitentem ad recõciliationẽ adducere ſimo
niacum eſt/ q: ſpiritu male ꝓcuratur digno ꝓ cau-
ſa indebita. ⁊ glo. in verbo conſanguineitatis. Nõ re
fert iniuſtus cordis amor an ſordide preces interue
niãt. j. q. j. ſi quis neq;. item. xxiiij. diſt. c. qñ ex conſi-
lio Agatheñ. Quibus examẽ ordinandoꝝ ꝯmittit̃
cauere debent ne aut fauoris/ gr̃a aut cuiuſcũq; mu
neris cupiditate allectia ꝟo deuiẽt vt indignu ⁊c.
Qm̃ qui donũ ſct ĩſpũs vẽdere conati ſunt corã deo
iã cõdẽnati eccleſiaſtica dignitate careant/ vbi cõſi-
liũ ſupponit tã fauore ꝗ̃ munere ordinẽ vendi ⁊. c.
vnico vt eccleſiaſtica bñficia ſine ⁊c. Rephẽdit Pa
pa archiepiſcopũ Mediolanẽ. ij. de carnalitate. Q:
nõ ex effectu carnali ſʒ diſcreto iudicio debuiſſet ec-
cleſiaſticũ bñficium ⁊ officiũ in ꝑſonas magis ido-
neas diſpẽſare: vbi glo. in ꝟbo carnalitate notat epʒ
ſimoniã cõmittere/ dũ ꝓpter cõſãguineitatẽ alicui
dat bñficium alias nõ cõceſſurus: q: iniuſt⁹ cordis
amor ⁊c. propter qđ Cantor Pariſi. preter triplex
munus a manu/ lingua/ ⁊ obſequio/ duplex aliđ mu C
nus adiecit quo ſimonia cõmittitur vcʒ munus ſan
guinis. Nam ve illis qui edificant Sion in ſangui-
nib⁹. Michee. iij. ⁊ munus timoris: quãdo ſcilicet ꝓ
pter preces armatas quis dat prebendã. Hoꝝ qui-
q; modorum ſanctus Bonauentu. dat hãc ſufficien
tiam. Si q̃s inordinate mouetur hoc vel eſt ex timo-
re male humiliante/ ⁊ ſic currit munus timoris/ vel
ex amore male inflãmãte ⁊ hoc tripliciter: vel amor
eſt ſuperbia vite ⁊ ſic eſt munus a lingua: aut cõcu-
piſcentia carnis ⁊ complectitur inordinatũ amorẽ
cognatorum ⁊ aliorum/ vt ſi quis amore fornicarie
ꝓmouerit filium eius/ vel eſt concupiſcentia oculo
rum: ⁊ comprehenditur tam munus a lingua ꝗ̃ ab
obſequio. Et dicit ꝙ a ſimonia ſic accepta pauci in
clero ſunt hodie immunes reſpectu multitudinis.
Alio modo capitur ſpecialius ſimonia/ vt conſiſtat
in imitatione Simonis Magi. non ſolum in dando
vel recipiendo ſpirituale propter cauſam indebitaʒ D
ſed propter munus quod inde ſequi intendit vel cu-
ius medio vult ſpirituale conferri. Et deſcribitur
a docto. cõmuniter. Simonia eſt ſtudioſa voluntas
emẽdi vel vendẽdi ſpirituale vel ſpũali annexũ. Et
capit̃ ꝟbũ emere ⁊ vẽdere gñaliter vt ſe extendit ad

Universidad de Deusto Biblioteca

omnem ꝯtractum nō gratuitū: ⁊ additur ſtudioſa ſm̄ Tho. qꝛ ꝑfectio pcti ꝯſiſtit in electione/ dicitur ſtudioſa quaſi electiua. Sed ſ3 hoc deſcribitur ſolū ſimonia deliberata ⁊ electiua cum tn̄ optare ꝓ ſpūali pecuniam/ ſine electione vel deliberatione p̄uia/ ſit verū pctm̄ ſimonie ſicut deſiderium cōmixtionis cum aliena abſq3 adhuc electione ⁊c̄. eſt adulteriū.

E Et dant doctoꝛes cōmuniter tres ratiōes quare ſimonia eſt peccatū. Pꝛima per reſpectum ad ſpūale emptum vel vendendum/ qꝛ nullo pōt terreno p̄cio cōpenſari ſicut dicit Salo. de ſapiētia ꝓuerbi. iij. p̄cioſioꝛ eſt cūctis opib' ⁊c̄. hec nō eſt ſatis vtilis nō em̄ ꝓbat vicium vel culpam eſſe/ ſi pro ſpirituali ſpirituale compareſ baptiſma baptiſmate bn̄ficio bn̄ficium/ ſermone ſermo ⁊c̄. Secūda per cōparationem ad vendentē ſeu a quo/ qꝛ ſpiritualiū nos ſumus ſoli diſpenſatoꝛes ⁊ miniſterij. ad cho. iiij. ſic nos exiſtimet homo quaſi miniſtros chꝛiſti ⁊ diſpēſatoꝛes miniſterioꝝ dei. ⁊ j. Pe. iiij. vnuſqſq3 ſicut accepit gratiam in alterutrū adminiſtrantes ſicut boni diſpēſatoꝛes dei ⁊c̄. ſed a diſpenſatoꝛe nihil licet cōtra dei voluntatem patebit in ratione ſequenti. Tertia ſumitur ꝑ comparationē ad ſpiritualium oꝛiginē manent em̄ ex gratuita dei voluntate. Qui igitur ſpūale vendit aut emit irreuerentiam exhibet deo ⁊ reb' ſpiritualib' ſeu diuinis ꝓpter quod peccat pctō irreligioſitatis: hinc p̄cepit dominus gratis accepiſtis gratis date. Matth. x. Dictam diffinitionē carpit Hoſti. quaſi diminutam dicens ꝙ addi debeat/ cum opere ſubiecto: quia in ſolo affectu nequit conſiſtere ſimonia allegat. j. q. j. c. reperiuntur. c. qui ſtudet ⁊ c. eos qui. ⁊ c. ſi quis neq3 arg. c. fi. de bigamis vbi dicit ꝓpter affectum cū opere ſubſecuto: ſequūtur Hoſti. Jo. An. ⁊ Panoꝛ. in. c. vnico: de ſimonia. Boyck in. ca. fi. eo. ti. ⁊c̄. Sed cum eiuſdē ſpeciei ſit peccatum interioꝛis actus ſine ope ſubſequuto: et cū opere potiſſime cū extrinſecus ꝓhibetur ꝓgredi in opus iuxta illud Augu. ſi cui etiam non cōtingat facultas concūbendi ⁊c̄. de penitē. diſt. j. ⁊ illud ſaluatoꝛis qui viderit mulierē ad cōcupiſcendū eā iam mechat' eſt eā in coꝛde ſuo neceſſe eſt fateri ꝙ ſine opere ſubſequuto in nuda voluntate ſit peccatū ſimonie. Jtē qui vult furari ſi poſſet īpune nihil capit ⁊ reus eſt furti: de pe. di. j. ſi pꝛopterea: ergo volūtas emēdi ſpirituale ſine ope/ etiā habet ſpeciem ⁊ rationem ſimonie ⁊ miroꝛ ſi aliquis doctoꝝ dicere audet voluntatem vendēdi ſpūale vel emendi ī ꝓbā nō eſſe ⁊ vacare culpa/ ꝙ ſi culpā admiſerit nulla p̄ter ſimoniā ſignabilis videtur. Nō obſtāt q̄ ipſi idu cūt/ cū hoc ſolū ꝓbetur ꝙ ſine opere exterioꝛi ſubſecuto traditionis/ ꝓmiſſionis/ vel remiſſiōis: nemo incurrat penas iuris puta ſuſpenſionis ⁊c̄. vt notāt glo. c. q̄ inducunt. ⁊ hoc certe mea ſentētia de benignitate aplica: cū alias poſſet ſimoniā mētualē vt heresim in ſolo actu interioꝛi penis afficere: de quo eſt gl. notabilis in clemen. j. de hereticis in verbo eo ipſo incurrāt ſed de hoc alias nec refert an loquamur de ꝓhibito: qꝛ ſimoniacum vel ſimoniaco quia pꝛohibitum. Quia voluntas faciendi ꝙ eccleſia ꝓhibet/ mala eſt ⁊ culpā continet q̄uis cōtenta fuerit ſuis terminis ⁊ nō ꝓgrediatur in opus. Diſtinguo igiſ

F quadruplicem ſimoniā/ mētalē tm̄ ſine opere/ mētalē cū opere ſubſecuto ſine cōuentiōe ſeu pacto/ ꝯuētionalē ⁊ quaſi cōuētionalē. Pꝛima cōſiſtit in ſolo actu volūtatis ſine interuētu muneris vl' pacti aut cōuentionis. Secūda ꝯmittiſ dū munus interueniēt ſed ſine pacto aut conuentiōe. Cōuētionalē ſimoniā dicit Hoſti. a nullo docoꝛe deſcriptā in. c. tua. de ſimonia. ⁊ eā deſcribit ſic: eſt ſpūaliū vel annexoꝝ p̄cedēte pacto ꝯditionis modi/ precū/ ſeruitij: vel cuiuſcunq3 tpalitatis receptio vel donatio: ꝓbat ꝑ ca. q̄ pio. j. q. ij. c. ſi quis neq3. j. q. j. c. queſitū de re. ꝑmu. de pactis. c. fi. de eta. ⁊ quali. tuā vt eccleſiaſtica bn̄. c. vnico. ⁊. dic. c. tua de ſimonia. Quaſi cōuētionalis eſt dum expꝛeſſe nulla intercedit pactio tacite tamē paciſcūtur de hoc notant doctoꝛes. ca. ⁊ ſi q̄ſtiones de ſimonia vbi Panoꝛ. j. ſi oꝛdinādus offerat rē modici pꝛecij/ ſed p̄ceſſit petitio eſt ſimonia: inducit ca. ex tue eodē titu. Jdem notat textum notabilr dicere ꝙ maxime illa tria ſunt attēdenda. Quo innuitur ꝙ etiā alia attēdi debeāt vt cōſuetudo capientis q̄d enim ſi ab oꝛdinando offertur res modici pꝛecij/ ſed oꝛdinatoꝛ nō ꝯſueuit ſine p̄cio oꝛdinare: certe iudicabitur ſimoniacū: qꝛ attēdēda eſt cōſuetudo p̄iſ fami. c. j. de pignoꝛibus. ⁊. l. qui ſe miſcent. ff. de vſuris ⁊ idē dicit ī alijs circūſtātijs arg. legis: ſi kuus plurium. §. fi. ff. de legatis. j. Ex his p3 ſi in ſpiritualiū collatione vel acq̄ſitione/ pactio interceſſerit de quacunq3 etiā minima re ſemꝑ cōtinet labē ſimonie immo ⁊ ei' q̄ cōuentionalis a doctoꝛibus appellaſ: nam de re. ꝑmu. c. q̄ſitum diciſ/ cōmutationes p̄bendarū de iure fieri nō poſſunt: pꝛeſertim cū pactiōe pꝛemiſſa que circa ſpūalia vel annexa ſpūalib' labē ſemꝑ ꝯtinet ſimonie: hic ſi ꝑmutantes ſolū paciſcantur adiuicē ſeu hoc mō cōuenerit tu facies ꝓ poſſe ꝙ ego habeā bn̄ficium tuum ⁊ ego faciā ꝙ tu habebis meū eſt ſimonia. ſm̄ Rod. refert ⁊ ſeq̄tur Aſtē. de ſimonia. q. j. ꝓpter q̄d Hoſti. dicit nō licere his q̄ G ꝑmutare voluerint vt tractatū habeāt. Et vex dicit de tractatu ꝯtinētic cōuētionē aliquā ſeu pactionē ſecus ſi tractādo iuicē ſua deſideria ſolū inoteſcāt ⁊ oīa ſupioꝛis arbitrio diſponēda reliquāt vt notāt doc. in. c. q̄ſitū nec pōt: vt q̄dā iam [illegible] in ſpūalibus quecūq3 ꝯpoſitio īteruenire de dādo ſpūale ꝓ ſpūali vel tpale ꝓ ſpūali. Et ei res ſacre vt poſſideātur aliquo dato vel retēto/ vel ꝓmiſſo d̄t text' ꝯcredimus habere ſpeciē ſimonie/ de trāſac. c. ſup eo ꝓbās ꝑ hoc oēs trāſactionē in ſpūalib' illicitā q̄n aūt fit cōpoſitio vt aliquo dato vel retento aut ꝓmiſſo teneat vel acquirat ⁊c̄. vim habet ⁊ ſpeciē trāſactionis. Hic notāter eodē textu ſubdiſ ſi tn̄ gratis ⁊ amicabiliter inter ſe litigātes ꝯponant ſacris canonibus nequaq̄ dicimus obuiare ſup quo Joā. An. Pan. ⁊ alij notant ꝯpoſitionem aliquo dato vel retēto nō poſſe interuenire ſed gratis exēplificāt quo hoc fieri poſſit. Si adinuicē cōuenerit ſtare dictamini aliquoꝝ q̄d illi dixerit eſſe iuris. Et hoc notēt pꝛactici qui in beneficialibus ſtudēt ꝑtes ꝯcoꝛdare

H Circa diffinitionē ſimonie ꝓpꝛie dicte que mun' requirit habitum vel ſperatum aut ꝓmiſſum/ occurrunt tria dubia. Pꝛimū an pꝛeces iuſe ꝓ beneficio inducant ſimoniam. Secūdum an ſeruitiū honeſtū ꝓ beneficio impenſum. Tertium an metus indignationis aut damni ⁊c̄. ſi quis ꝓpterea beneficium cōfert cenſeri debeat ſimoniacus. Quo ad pꝛimum notat Jnnoc. in ca. tuam de eta ⁊ quali. dici poſſe ꝙ ſiue ꝓ ſe/ ſiue ꝓ alio quis roget etiā indigno ſiue dignitas fuerit ſiue ſimplex beneficiū/ quāuis peccet fundēs p̄ces iniuſtas nō ꝓpter hoc dicitur habere beneficium ſimoniace niſi id faceret intendens obligari collatoꝛi ex pꝛecibus vel eundem exonerare ab aliquo ſeruitio vel debito quo ei teneſ: in talibus em̄ idē eſt remittere q̄d dare: etiā ſi remittaſ naturalis obligatio tm̄ qua quis obligatus eſt ad antidoꝛa ar. ff. de calūniatoꝛib'. l. ij. ⁊. iij. ff. de petitio. here. l. ſed ⁊ fi. ff. conſuluit. j. queſt. j. ſi qui ſunt de ſimonia querelā. Ratio eſt ſm̄ eum: quia vt cōmittatur ſimonia opoꝛtet ꝙ munus interueniat. j. q. j. ſunt non nulli. Tales aūt pꝛeces frequenter interponūſ non ꝓ munere ſed pro conſilio lz ſepe iiuſto vel inhoneſto: igitur non eſt ſimonia: quamuis ſit peccatū nec tenetur ad reſignationē taliter pꝛomotus ſed ſufficit ꝙ penitentiam aliter agat de ſimonia. c. fi. addit. etiam poteſt collatoꝛ nō ſequi p̄ces iniuſtas vt hic ⁊ ſi ſequatur nec tamen reſignare tenetur: niſi ꝓmotoꝛ expꝛeſſiſſet ꝙ ꝓpter pꝛeces hoc faciebat: ⁊ ſi pecunia data fuiſſet. ar. c. fi. de ſimonia. Recitatis his dictis Jnnoc. dicit Joā. An. Hoſtien. hāc gloſ. Jnnocen. per omnia nō appꝛobat dicens ꝙ licet aliqua de pꝛedictis non ſunt pꝛopꝛie ſimoniaca: ſunt tamē quaſi ſimoniaca ideo remittit ad ſummam. §. qualiſ ſimonia committatur in verſiculo lingua Panoꝛm. dictam opinionem Jnnocen. appꝛobans poſtq̄ ei' dicta aliquantulū ampliauerit dicit ego credo ꝙ in omnibus caſib' in quib' dicit glo. ſimoniam committi interuentu pꝛecū ꝙ ſimonia nō eſt. ſi certū eſt ꝙ nō animo obligandi pꝛeces iterpoſuit. ſi vero certum eſt ꝙ non animo obligandi eſt ſimonia. Si dubium eſt tunc pro indigno p̄ſumunſ violente: ⁊ pꝛeſumo ꝙ animo obligandi ⁊ inducunt ſimoniam: ſi pꝛo digno non pꝛeſumūtur violente: ſed ad excitandum ꝙ ſuperioꝛ faceret ſecus tene in datione: etiam pꝛo digno ⁊ eſt cauſa quia tunc adeſt aliq̄d pꝛouēti ſed p̄ces perdit vel pꝛeces interpoſuit vt diciſ. j. q. j. q̄buſdam ſi pꝛo digno ad excludendum magis dignū licite ſunt ⁊ poſſēt in dubio p̄ſumi ꝙ animo obligādi ſic inducēt ſimoniā: vbi eēt regularis vel alias bn̄ficiatus addit q̄nq3 p̄ces ſūt ſpūales ⁊c̄. ⁊ ꝙ p̄dicta

I ꝓcedūt q̄n eo ſciente vel ſi ignoꝛet in eius fauoꝛem ſūt interpoſite: ſecus ſi in eius odiū. c. nobis de ſimonia ⁊ dicūt doctoꝛes idē eē ſi p̄ces apud ſeruitoꝛes vel collateralē fundāſ ac ſi apud pꝛincipalē ꝑ. c. p̄ſētiū. j. q. v. ſed debile arg. inducūt ꝙ in p̄cum fuſiōe nullū munus interueniat regulariter em̄ p̄ces audimus vel ob ſperatā bn̄uolentiā vel qꝛ apud nos meruit audiri vel quia magnipē dim' a tali viro rogari aut qꝛ indignationē timemur: at certe timem' eius ꝯtriſtationē quō Adam ſimul de pomo vetito manducaſſe legiſ ne ſuam ꝯtriſtaret ſodalē. ſ3 quolibet hoꝝ modoꝝ aut ſimiliū munus in p̄cib' queritur vc3 fauoꝛis: carētie: indignationis: vel meſtitie aut honoꝛis. dicit em̄ philoſoph' in ſimili. c. de felicitate. j. retho. ꝙ tā eris auidi q̄ ambitioſi cupiūt donari qꝛ ⁊ vtilitatē affert quā auarus amat ⁊ honoꝛē quē ambitioſi appetūt q̄to magis ad pꝛopoſitū noſtrū amāt homines ab alijs rogari vel ſi eminēt rogātes ſūt vt ſue eminētie eſtimationē capiāt dū a cuiuſcū q3 ꝯditionis hoīb' rogāſ: itē eo. c. tradūt doctoꝛes dare bn̄ficiū ꝓpter adulationē eſſe ſimoniacū. Miroꝛ aūt quid minus muneris pꝛeces q̄ adulatio ꝯtineant ꝙ dicūt p̄ces ꝓ ꝯſilio adhiberi iā nō pꝛopter p̄ces fiet collatio ſed ꝓpter ꝑſone qualitatē niſi in ꝯſilio ſimul munus ſꝑat fauoꝛis aut alterius hmōi ſic ad ſimoniā fit reditus: nec refert modicitas muneris q̄d in p̄cibus ꝯſiſtit q̄m in furto nihil intereſt ꝑu3 aut multū q̄s capiat mō iuito dn̄o capiat. xiiij. q. vi. c. fi. nec in gula an viliſſimū olus ſit in q̄d gule flāma inardeſcat. xlj. diſtin. quiſq̄s ⁊ certe totum in

eſtimatione eius qui mouetur conſiſtit: q̄d em̄ ſi ludificatus collatoꝛ exiſtimet ſibi pomū aureū repꝛeſentari vt bn̄ficiū cōferat eque ſimoniacus erit ⁊ ꝓuiſio labefactata ac ſi verū pomū aureū ſuſcepiſſet: in omnibus em̄ iſtis ſufficit ſpūale nō gratis cōferri. Hinc verioꝛ theologoꝝ ſn̄ia videſ quam ⁊ magna K in parte ſecuti ſunt iuris doctoꝛes antiqui ſi pꝛincipaliter mouetur fauoꝛe p̄cum vel timoꝛe rogantis q̄tum ad diuinum iudiciū ſimoniam cōmittit rogatus ⁊ etiā rogās ſi hoc intēdit ſm̄ Tho. Duran: de Palu. ſi aūt ꝓ ſe vel alio curā animarū vel ſimplex bn̄ficiū petat digno: vel indigno ſeruit diſtictio quo ad p̄ſumptiones in foꝛo exterioꝛi ſeu iudicij: ſed veritas rei cōiectura humana nō cōfunditur. Poteſt tn̄ q̄s ad p̄ces alicuius cōferre alias nō collaturus L ſine vitio ſimonie q̄n p̄ces capit in certū teſtimoniū veritatis: nō dubitans dignū eſſe ꝓ quo talis rogauerit: ſed tunc p̄ces: vt dixi: nō ſunt cā ꝓuiſionis niſi foꝛte ſine qua nō. Cui ſimile eſt ſi mihi ꝑtio detur e duobus muneribus elegendi q̄d velim ⁊ aſtās declarat alterū eſſe de vnicoꝛnu ac p̄cioſū reliquū de reubarbaro ⁊ q̄d ſeruiat colere purgande: ſi ego reubarbarum elegero nō eſt illi' cauſa teſtimoniu3 eius qui aſtat: ſed mea affectio q̄. ſ. cupio colere purgande medicinā: ſic dū p̄ces ſolū adhibentur in vim cōſilij (vt ipſi dicūt) vel potius teſtimonij de idoneitate ſeu dignitate perſone. Si petas an ne ceteris em̄ib' parib' liceat ad p̄ces cōferre cū alias nō erat collaturus. Vana q̄ſtio videſ cum tūc eius arbitrio relinquatur vtri duoꝝ ꝓuidere velit quemadmodum cū vni tm̄ eleemoſynam dare valeo ⁊ duo occurrunt eque egentes: cenſet tn̄ Aug. difficultate3 hmōi foꝛte dirimendam eſſe pꝛimo de doctrina chꝛiſtiana niſi hec mouere velis an ꝓpter mun' pꝛecum aliq̄d variare liceat ⁊ certe dico ꝙ nō: immo nec dignioꝛi. cū potius ſimoniace ⁊ nō g̃tis ꝯferet. De ſecūdo. ſ. ſeruitio q̄dā diſtinguūt qualitatē ſeruitij: q̄d q3 ꝓ honeſto ſeruitio liceat bn̄ficium cōferre mō ſumēs dignus ſit vt tenet glo. in. c. ſunt nōnulli. j. q. j. qꝛ Greg. exponēs q̄d ſit munus ab obſequio: eſt em̄ inquit ſeruitus indebite impēſa: ſ3 fallit glo. eq̄uocatio termini indebite nō em̄ capit ipſum Greg. vt idē ſit q̄d inhoneſte vl' cōtra debitū ex gn̄e. ſ. opis vt eſt ꝓcuratio focarie ⁊c̄. ſed capit indebite vt idē eſt q̄d nō ex debito vel obligatione qꝛ tunc ſolu3 venit nomine muneris vt ibi loq̄ſ. hinc in. c. oꝛdinationis d̄r ab obſequio alicui ꝑſone ea intentiōe īpēſo etiā nō deſcribit ibi Greg. mun' ab obſequio: ſicut nec munus a lingua ſed exemplificat ſolū: nā vt poſtea dicā q̄ ſpūalia dat vt ſua recupet ſimoniā ꝯmittit: ⁊ idē eē3 vbi ſeruitiū alias debitū ſine bn̄ficij collatione obtineret nō poſſet. Alij dicūt ꝙ licitū eſt dare p̄bēdā ſcd̄ario ⁊ minus p̄ncipaliter ꝓ ſeruitio dū p̄ncipaliter deſ ꝓ deo: huius ſn̄ie eſt glo. in. c. cū eſſent de ſimonia dicēs cuilib3 licere vt ſeruiat ep̄o vel alteri ſpe future rei muneratiōis: ſine pactione vel ꝯditione dū p̄ncipalr hac intētiōe nō ſeruiat nec ep̄s ei directe ꝓ ſeruitio ꝓuidere intēdat qꝛ ſic eēt mun' ab obſequio. j. q. j. oꝛdinatiōes ⁊. c. ſunt nōnulli alias niſi ſperaret ab eo remunerationē quare ſeruiret ei cū ex debito nō teneaſ de eodē eſt glo. in ca. tua nos de ſimonia: ⁊ ſequiſ cōiter doct. idē videſ tenuiſſe Tho. xxv. di. iiij. q. v. de ſimonia ſed pari ratione licitū erit dare p̄bendam minus pꝛincipaliter ⁊ ſecundario ꝓ pecunia modo pꝛincipaliter detur ꝓpter deū ⁊ ꝑſone dignitatem p̄bi gratia do Joanni

prebēdā ob fructū quē per ipſū in cura aīarū ſpero futurum ſed minus principalit᷑ vt in ſua receptione det. x. reneñ. elemoſinā cōtra manifeſtā ꝓhibitionē .c. ex multis. j. q. iij. quamuis Panor. dicta opinione glo. inceſſerit dictis. ca. cū clerici. tua nos de ſimonia. c. tñ ſi. eo ti. ſemetipſum correxiſſe videtur: dicit ei vt tutius ſeruandū eſſe. q̄ð text᷒ ille ꝓcedat i ſpe ſecundaria: vt vbi ſpes primaria ⁊ ṗncipalis fuerit immineat reſtitutio: ſed certū eſt textū illū loqui de facto culpabili: ⁊ pro quo opus ſit pnīa: vult ergo implicite ⁊ ſecundario ſperare ſpūale per temporale ſeruitiū vel aliud quod crimen contineat ⁊ culpā etiam ſi intelligant: q̄ð licet min᷒ principaliter dare ꝓ ſeruitio tanq̄ꝫ pro fine ſub fine: puta vult dare p̄bēdā vt remuneret ſeruitium: ⁊ vult remunerare ſeruitiū ꝑpter deū hic (vt recte dicūt Altiſ. tertia parte. q. quō fieri habet ſimonia circa ſpūalib᷒ annexa ⁊ Archidia. j. q. j. ordinationes) ṗma volūtas eſt mala: eſt eñ dare ſpūale ꝓ tpali ⁊ ſic non gratis quare non pōt referri in deū. ¶ Dico igit᷑ cū eis ꝙ nō licet M dare p̄bendā pro ſeruitio etiam honeſto vt pro cauſa finali .ſ. ſit ratio cōferēdi: ſed bene vt pro cauſa excitatiua ſicut aliquis vadit ad eccleſiam ad ſonitū campane: cum ipſe nullo genere ſit cauſa quare vadit ad eccleſiam ſed ſuper hora ſignificat qua ſeruitium dei inchoādū ſit aliud ſimile dat Altiſ. de paternitate que non eſt materia dilectionis ſed tamen incitat ⁊ ponit gradū ordinis: ſed de hoc alias. eodem modo ſeruitiū tempale ceteris paribus facit magis vni prouideri q̄ꝫ alteri ⁊ tamen nec eſt cauſa primaria vel ſecūdaria. Si dicas pari ratione pecunia poterit eſſe cauſa incitatiua ad dandā prebendā. ſcꝫ ad cognoſcendum merita p̄ſtantis obſequium: dico nō eſſe ſimile quia quēadmodum quidam ſapiēs dixit: curie prelatorū ſunt ꝓbatoria clericorū: quibus meritis cognitis ꝓ ipſis danda eſt prebenda nō ꝓ ſeruitio: pecunia autē ſi daretur nō ꝓpter hoc aliquod eius meritum vel fidelitas innoteſceret Altiſi. admittit quod in caſu poſſit pecunia incitare licite: vt detur prebenda ſicut Mauri. epiſcopus dedit cui- N dam clerico p̄bendam intuitu beneficij temporalis q̄ð pater eius in neceſſitate dederat epiſcopo quod intelligo dum datio illa pecunie facit ad declarationē vel ſpem dignitatis: ⁊ caret rōe muneris ob q̄ð .ſ. ſpirituale detur: ratio iſtoꝝ eſt: oportet ſpirituale dari gratis q̄ð autem datur pro pecunia vel ſeruitio vt pro fine minus principali: nō datur gratis etiaꝫ ſi ſit finis ſub fine vt facio picturam pro pecunia minus principaliter: ⁊ principaliter vt deus ꝑ picturā ⁊ in imagine honoretur: certū eſt ꝙ hic nō gratis do imaginē ſed realiter vendo ergo ⁊c̄. ſi etiam pactum aut cōuentionē faceret de habēdo bñficiū poſt ſeruitium nemo ambigeret ſimoniā eſſe: quid ergo excuſare poterit volūtatem eandē que ſolum paciſci cauet ne grauius periculū incidat: etiam poſſet paciſci vt ei ꝓ ſeruitio minus ṗncipaliter detur ⁊ in facto Simonis magi (vt recte dicit Armachanus li. x. ca. xix. nullū pactū fuit: pecuniā obtulit poteſtatem ſibi dari petijt concludēs etiā cū ſine pacto fit a ſimonia liberum non haberi. ¶ De tertio videlicet metu propterea dubiū videtur qꝛ dum metu cōfert nullum munus expectat: in ſimonia aūt de qua nūc loquimur ſemper eſt voluntas emendi vel vendendi. Preterea mutuū debet gratis fieri. nā Luce. vj. dicitur mutuū date nihil inde ſperātes ſicut quoad ſimoniā iubemur gratꝫ dare que gratis accipim᷒: ſꝫ ꝓ mutuo licite ſperamus immo in pactū deducim᷒ rerū noſtrarū recuperationeꝫ de vſuris. c. j. ergo ſiṁr in collatione ſpiritualiū poteſt quis licite ea cōferre vt temporale aſſequat᷑ quod uerum eſt vt potius credere dicit Angelus de clauaſio in verbo ſimonia iij. §. xxxviij. Reſpondeo ꝙ ſimoniaca eſt omnis ſpiritualiū collatio nō gratis facta: cōtra illū Mat. x. gratis accepiſtis gratis date ⁊ q̄ metu facit nō gratis ⁊ liberaliter facit: ſed vt penam euitet. ij. rhetorica. de grā. Si ſua cauſa faciūt aut fecerint aut coacti fecerint gratia nō erit. Item qui metu dat pecuniā non liberaliter ſed ſui cauſa dat: ⁊ qui ob metū corporis vel dedecoris belloꝝ pericula ſubit nō fortiter agit. iij. Ethi. eſt ergo ſimonia cū metu q̄s confert beneficium. vñ bea. Tho. xxvij. di iiij. q. ij. carere malo habet rationem boni. v. Ethic. ideo perinde eſt acſi ꝓpter bonū aliquod conſequendū bñficium detur. Quod ſpecialiter notat de precib᷒ porrectꝭ ab aliquo potente: qui periculum cōminat᷑ ⁊ dici ſolent preces armate. idē manifeſte aſſerit Durandus cantor Pariſieñ. Bonauētura ⁊ plures alij. ¶ Ad O primū reſpondeo: ꝙ carere malo habet rationē muneris ⁊ facit ſpirituale collatū nō gratis eē collatū dū eſt cauſa cōferendi. ¶ Ad ſecundum licet Angelus dubitare potuit an ſimoniacū ſit ꝯferre bñficiū pro re ſua temporali recuperāda. b. Tho. paſſu ſtatī inducto ſolutione ad. ij. dicit dubiū non eſſe quin ſimoniā cōmitteret ſi quis aliquid ſpirituale debitori ſuo daret vt quod ſuū eſt recuperet. Nec valet ſimile de vſura nā ſatis eſt ex mutuo nihil ſperare alienuꝫ: immo licite damus mutuū aīo exonerandi nos a naturali obligatione gratitudinis quam anthidora dicimus. Et licite rogamus nobis mutuū dari qꝛ in ſimili neceſſitate eidem mutuum dedimus que omnia a ſpirituali collatione excludi debent qñ eo conferre oportet.

Quo ad tertium ṗncipale. An omnis ſimonia obliget ad reſtitutionē diſtinguo vel ſimonia ꝯmiſſa eſt ꝑ mediatorē puta aliū ab electo ordiato vel bñficiato ⁊ hoc dupl'r vł in ei᷒ fauorem aut in diſpēdiū vł odiū. Si ēm iuxta c. nobis de ſimonia nō tenet᷑ renūciare bñficio vł ordini ſic q̄ſito qꝛ fictione canonis intelligit᷑ via canonica itraſſe nec diſtinguo ibi an hoc medio ꝓuiſio ꝓcurata ſit an nō. Si in ei᷒ fauorē dupl'r accidit vł ei A pecunia ſeu mun᷒ aliud dedit cauſā ꝓuiſioni ⁊ viciatur ꝓuiſio dic. c. nobis. vel nō dedit cauſā ⁊ eo ignorāte data eſt: ⁊ tūc canonica eſt ꝓuiſio nec tūc reſignare tenetur: immo (vt verbis Gre. vtar) nullaten᷒ ei obeſſe videtur nec ad reatū criminis cuius cōſciētiam nō habuit nec ad elationis vel ordinatiōis ceſſationem: ad quam alias nō per prauam illorum cupiditatem perueniſſe docetur. j. q. vj. c. fi. ⁊ vigilāter attēde ꝙ aliud eſt dicere quēpiam alias fuiſſe aſſecuturum ⁊ aliud illa via aſſequutum nō eſſe cū eñ offertur Joāni vnum gratis: ſi oīno vrbanitate ſua precium ſoluere velit: licet alias gratis habiturus erat nūc titulo emptiōis habet: ⁊ iuxta hoc caſtigari debet reſolutio Grati. quam dat in. c. filium quādo ordinationes falſe diiudicātur ob interuētū precum. j. q. j. vñ ſi alias decreuerit mihi epiſcopus conferre bñficium gratis: ⁊ ego ei pro beneficio mun᷒ offero ſi iam animum mutatus ꝓpter munus prouiderit nulli dubium: vt ego emi ita ⁊ epiſcopus vēdidit; ſed quid ſi pecunia electorib᷒ data eſt vel collatori ſan ne oportet beneficium ſic queſitū reſignare. dicit glo. c. nobis. verſus eſſe ꝙ ſymonia ſit cōmiſſa: qualiſcūq̄ꝫ fuerit intētio eligentiū: quā opinionē ſequitur Hoſt. Joā. an. ⁊ Panor. no enim vt Jo. An. arguit) videtur quō conſtare poſſit de intentione eligētis: cui vt criminoſo: in ſuū fauorem deponenti no creditur: ⁊ facile qui pro pecunia elegiſſet diceret ꝙ alias eundem elegiſſet: nec releuat ſi pri᷒ dixerit: qꝛ poteſt interī mutaſſe opinionē Panor. aliquanto extenſius materiā tangens dicit ſi data fuerit pecunia electoribus vicioſa eſt electio: ⁊ procedūt rationes Jo. An. Si tertio puta ſi cū ſanguineo vel amico debentiū eligere: ⁊ tūc ſi pecunia data fuerit per ipſū qui ſeparabatur eligi oīno viciat᷑ electio: etiā ſi fuiſſent ipſum alias electuri: qꝛ ꝓ iure ſpirituali querēdo nō debet aliq̄d dari. c. ad aures de ſymonia: ⁊ qꝛ locus regiminis ambientibus negād᷒ eſt. viij. q. j. in ſcripturis. Vel data eſt ꝑ aliū alteri ab electore vel electorib᷒: ⁊ procedit. ꝟ. vltio c. fi. j. q. vj. Hanc opinionē valde firmare videt᷑ textus in di. c. nobis excipiēs ſolū in promiſſiōe facta electoribus ſi in ei᷒ diſpendiū factū ſit: ſed hec quo ad forū iudicij vt p̄ſumptionibus agitur aliquid variare poſſunt: nō quo ad forū conſcientie: vbi nude ſtandū eſt veritati contra quātumlibet vehementiſſimas preſumptiones: quo foro ꝓcedit prima opinio tacta per glo. ⁊ fuit Goffridi ꝙ nō viciatur electio: ſi propter hoc ad eum eligendum nō ſūt moti. Item pono ꝙ ipſemet electoribus dederit vel ꝓmiſerit vt eū eligāt: ⁊ re integra intelligēs ſymoniacū eſſe: recedit a pacto: vel forſan pecunia reſtituitur nullo iure docere poteſtis hūc ad eligendū paſſiue ſeu vt eligatur factum inhabilē: quo etiam ſuppoſito impetrabilis eſt medio tēpore diſpēſatio: ergo in foro iudicij doceri poterit medio pecunie ad ꝓuiſionē peruētū nō eſſe: ⁊ ſic indiſtincte intelligo. ꝟ. Gre. inductum in qñ ſymonia commiſſa non dat cauſā prouiſioni nō viciatur ꝓuiſio. Hui᷒ do ſimile: ꝓmitto Joāni pecuniā ꝓ beneficio: q̄ð alius ꝯferre habet ſcꝫ Petrus: ⁊ ille mihi ꝯfert gratis: non ſū ex hoc ſymoniacus in beneficio: cū effectu vt me afficiant pene irregularitatis: ⁊ excōmunicationis contra ſymoniacos in ordīe vel beneficio decrete. Nec obſtat d. c. nobis. in eo ꝙ ſolum excludit qñ in diſpendium ⁊c̄. quia loquitur ſolum in caſu: qñ ſymonia cauſā dedit prouiſioni: cū .ſ. per pecunie promiſſionē: procurata eſt electio: ⁊ ſic non tāgit caſū aliū qñ pecunia data eſt: ⁊ electio gratis de tali perſona facta eſt ¶ Circa predicta aduerte: ſi mun᷒ datū promiſſum B vel remiſſum ſit per electū: vel eo ſciēte dedit cauſā electioni: nō pōt epiſcopus ſecū diſpenſare: vt beneficium ſic queſitū valeat poſſidere d. c. nobis. §. vl. ſecus cū eo ignorante qꝛ tunc epiſcopus diſpenſare poteſt: niſi immineat ſcandalum. c. de regularibus ⁊ ex inſinuatiōe: ſic tñ ꝙ ex pria ꝓuiſione nullū ius pretendat. Sed q̄d ſi eo prohibēte pecunia data eſt electoribus. dixit Vincentius eſſe vicioſā electionē qꝛ. d. c. nobis ſolum excipitur: qñ in fraudē diſpendiū eligēdi. ⁊c̄. Propter quod a paritate ratiōis dixit Goffridus nec ꝯfirmationem ſic impetratā iure ſubſiſtere: dicēs textū in. c. ſicut ſuis literis ſolū velle qꝛ ꝯtradicente electo ⁊ prohibente pecunia data fuit illi neq̄ꝫ ad penā neq̄ꝫ ad culpā imputari vt ꝓpterea irritet᷑ electio pri᷒ canonice facta: ſꝫ nō firmat confirmationē. Contra hoc potēter facit q̄ð diſtinguit ibi textus inter nō ſcientē ⁊ contradicentē dicēs paruulos q̄ cupiditate parentū eccleſias adepti ſunt: obligatos ad renūciandū q̄ꝫuis eis nō ſciētib᷒. ⁊c̄. ſecus eſſet dū quis expreſſe ꝓhibet inferēs ex hoc: nihil ei ad penā vel culpā imputari debere ⁊c̄. quo apte inſinuat ꝯfirmationē validā eſſe: vt illi renūciare nō teneant᷑ ꝙ q̄ꝫ pro canonica habeatur acſi in eius diſpendiū ſeu fraude fuerit (vt dicit) ꝑ pecuniā procurata: ⁊ ſic a paritate rationis electio ꝓhibente aliquo per pecuniā ꝓcurata iure ſubſiſtit ⁊ fictione iuris canonica reputat᷑: vt etiā admittit Panor. in d. c. ſi petas. ſi poſt adeptā ꝓuiſionē per pecunie ꝓmiſſionem: aut exolutionē eo prohibente ⁊ ꝯtradicēte: ipſe poſt conſenſerit promiſſam ſoluēdo: vel ſolutā reddēdo: an ex hoc teneatur dimittere beneficiū vel poſſit eo priuari: dicit Panorm. ꝙ ſic contingendo ſymoniā primo cōmiſſam: cum eius facto ſeu peccato poſt ſecuto. Mouetur: qꝛ excipit textus niſi poſtea ꝯſenſeris: pecuniā ſoluēdo ꝓmiſſā vel reddendo ſolutam: que exceptio non ꝓcederet: niſi tunc cedere ⁊ renunciare tenetur: ſed fallit eū ꝙ exceptio nō fit ab illa pte: nō debet imputari ad penā intelligēdo de pena renūciatiōis: ſed fit a toto copulato: nihil debet tibi ad penā vel culpā imputari: negatio eñ p̄cedens diſiunctionē inducit copulationē: vt Joānes nō eſt alb᷒ vel niger: ſenſus eſt Joā. neq̄ꝫ eſt alb᷒ neq̄ꝫ niger: ⁊ ſic rite fit exceptio. Quoniā culpā cōtrahit poſt cōſentiendo in pecunie ꝓmiſſe exolutionē: vel ſolute redditionē nō eñ C plus hoc inficere pōt p̄cedentē ꝓuiſionē: q̄ꝫ ſi pro beneficio liberaliter mihi collato: ego dē mercimoniali animo pecuniā poſtea. Et ſic intelligo glo. in verbo ꝯſenſeris: ꝙ ſymoniā non cōmittit: que ipſā cōfirmationē inficiat: verūtamē ſymonie crimē admittit: Si ordinād᷒ ipſe vel beneficiand᷒ ſymoniā ꝯmiſit: vł dedit aut ꝓmiſit mediatori: puta dedit collaterali ordinatoris: puta alicui principū: vt eſt caſus in. c. p̄ſentium. j. q. v. vel ei᷒ familiari. Et diſtinguo vel eñ dat vt ſibi fores pateant: qꝛ nihil emit quod cauſa erit ſue ꝓuiſiōis: nullā ſymoniā cōmittit. Idē dico ſi det vt ſolum perſone ſue dignitatem aut merita collatori exponat: quo caſu idē mihi videtur ac ſi eger ille triginta ⁊ octo annos in infirmitate ſua habēs q̄ Jeroſolimis apð ꝓbaticā piſcinā iacuit hoīem cōduxiſſet vt mota aqua ꝑ angelū: pri᷒ alijs miſiſſet in piſcinā: cui nequaq̄ꝫ licuiſſet ꝓ miraculo ſanatiōis pecuniā dare. Ita in propoſito D qñ ſolū vult perſone ſue qualitatē prelato detigi: ſecus ſi pro pecunia velit p̄lato ſuaſum aut conſiliū eſſe vt ei de beneficio ꝓuideat: qꝛ tūc pecunia vult dari cauſā ſue ꝓuiſioni ⁊ plus querit q̄ꝫ innoteſcentiā ſue qualitatis aut dignitatꝫ: hoc notauit Guiel. ponēs differentiā: ſi pecunia detur vt fores pateāt vel vt is qui capit collatori cōſultat aut ſuadeat: ⁊ ſequitur: cum pacto vel ſine vt in ſequenti membro. Si dat vel ꝓmittit pecuniā: aut aliud munus collatori diſtinguo. Vel cū pacto ⁊ quantūlibet exiguū fuerit: ſiue ꝓpenſiōe pro alio expediēda ſiue ꝙ in genere grat᷒ erit: aut ꝙ ea lege remittit naturalē obligationē gratitudīs ſibi debite ſymonia eſt: ⁊ propter quā bñficiū reſignare hꝫ iuxta notata doctoꝝ in. c. tuā de eta. ⁊ quali. ſiue etiā pactū fiat ꝙ a ꝓ̄ſente vel ordinatore nūq̄ꝫ ꝓuiſionē vel beneficiū petat vt. c. penul. de ſymonia: ⁊ ꝑ tuas. iij. idē aūt reputo ſi pactum fiat vel inſinuatio: ꝙ ſine nūeris hmōi interuētu beneficiū aut ordinē nō ꝯferret: vel ex altera parte mun᷒ nō ꝯferret; niſi bñficiū. ⁊c. Tūc eñ

pacíſci omittitur vt lex circūueniatᷣ: ⁊ per ꝯſequēs quaſi pactus in legem ꝯmittit. l. non dubiū. c. de legib⁹ ⁊ regula certū eſt de regulis iuris: li. vj. ⁊ quo ad hoc ſeruit qꝺ ſupra dixi de ſymonia quaſi ꝯuentionali iuxta notata docto. in d. c. ⁊ ſi queſtiões: vel datur ſine pacto: affectu tñ ⁊ animo aſſequēdi ſpirituale ꝑ temporali vel ecōtra. Et certū eſt ſymoniā ꝯmitti quo ad deū. c. tua nos de ſymonia: vt notāt Inno. Hoſtieñ. ⁊ per glo. in. c. vnica. de clericis nō reſi. li. vj. expreſſius autem. c. nemo de ſymonia: ſed an ad reſignationē obliget dubitāt doctores: ⁊ eſt ſentētia dñi Richardi Armachani de queſtionibus armenoꝝ lib x. c. xxiij. quoties peccatū dat cauſā ꝓuiſioni tenetur hō beneficiū ſic queſitū reſinare: puta ſi ambitione: mēdacio: hipocriſi vel adulatione beneficium adeptus eſt: ꝓbat qꝛ nemo poteſt de peccato illo vere penitere niſi beneficiū reſignet: qꝺ mediante ipſo adeptus eſt: nec (vt dicit) multitudo peruerſorum legem rationis aut euangelicā: poteſt euitare dicit enim ſaluator: qui nō intrat per oſtiū ſed aſcendit aliunde fur eſt ⁊ latro. Joan. x. ſed qui per peccatū aſcendit ad beneficiū ille aſcendit aliūde: abſit enim vt Chriſtianus dicat eū qui mediāte peccato intrat: ꝑ Chriſtū intrare qui eſt via: veritas ⁊ vita: ⁊ omne peccatū tortuoſitas: falſitas: ⁊ mors quando ergo peccatum preciſe mouet vt beneficiū conferat: non alias collaturus huic non eſt alia medicina: niſi dimittere beneficiū ꝑ peccatū acquiſitū ⁊. c. xxv. dicit perinde eſſe ſi veniale ſit aut mortale: quāꝗ raro propter veniale tantū beneficiū ꝯferatur. Poteſt exēplificari de veniali: vt de adulatiōe: de mendacijs iocoſis. ⁊c̄. Quidā em̄ prelatis placēt quia artificio ſe mētiri norunt ad recreationē audiētium hi em̄ non intrant per oſtiū: ⁊ ne facile ei⁹ ſententia ꝯtemnatur forſan: quaſi more theologorum ex verbo metaphorice dicto ꝯcludere velit: eos veros fures eſſe in beneficio: induco Grego. q̄ ordinationes interueniente precio precib⁹: vel obſeqo alicui perſone ea intentiōe impenſo: falſas dijudicat dans cauſam Quoniā qui taliter ordinatᷣ non per oſtiū. ſ. Chriſtum intrāt: ſed vt iſta veritas teſtatur fures ſunt ⁊ latrones. j. q. j. ordinatiões ⁊ loquitur de falſitate ꝑpter quā ordini renunciare oportet ⁊ illum non exequi: quo aduſꝗ miſericorditer cū eo diſpenſetᷣ: vt ibi pꝫ per Grati. in ſequentib⁹ ¶ Aliorū ſen tētia eſt in altero extremo ꝙ ꝑ nulla ſymonia mētali etiā cū opere ſubſecuto tenetᷣ quis beneficiū reſignare: vel aliā rem quā adept⁹ eſt: hoc tenet Panor. in. c. tua nos: de ſymonia ſiue ſint ſymoniaca qꝛ prohibita: vel ꝓhibita qꝛ ſimoniaca ꝓbans ex hoc qꝛ indiſtincte dr̄. c. fi. ꝙ per ſolā penitentiā ſufficit. ⁊ d. vbi ergo canon aliter nō diſtinguit nec nos diſtinguere debem⁹. xix. diſt. ſi Romanoꝝ. xxxj. q. j. ꝙ ſi dormitat quāꝗ ⁊ ſuā opinionē correxiſſe videatᷣ in. c. fi. Eandē opinionē tenet Joā. An. d. c. fi. dans rationē diuerſitatis quare in vſura mētali qs tenetᷣ reſtituere: ⁊ non in ſymonia mentali: qꝛ in ſymonia mēs vtriuſꝗ eſt deprauata: ⁊ ſic potior eſt ꝯditio poſſidētis: ſec⁹ in vſura ⁊ per vſurā magis vulneratᷣ bonū charitatis: cū minus ledatᷣ qs gratis mutuando: ꝗ gratis donādo: que tñ differētie nō oīno quadrant: nā ſymoniace capitur quo alius vexationē redimit ⁊ ita nō vtriuſꝗ mēs deprauata eſt: ſꝑ ⁊ iterū in vſura pōt vtriuſꝗ mēs deprauata eſſe: puta ſi induco cum non paratū: vt ſub vſura mutuet: quādo alia via eque facile poſſum mutuū habere qꝺ tamen mutuantē releuare nō poſſet quo min⁹ vſurā ſine pacto acceptam reſtituere teneatᷣ: ⁊ quo ad ſecundū minus grauatur quis dādo beneficiū cū ſibi ipſi cōferre aut conſeruare nō poſſit: ꝗ certe ꝑſtando mutuum ꝑpter ſecuritatē dū apud ipſū manet ⁊ pecunia. Inter hec extrema alij media via incedūt diſtinguētes: quedā ſymoniaca ex ſe. que. ſ. diuino iure ſymoniaca iudicantᷣ: vt emere vel vendere ſacramēta: ordines. ⁊c̄. ⁊ in hac ſymonia mētali dicūt oportere vt fiat reſtitutio: qꝛ diuino iure prohibentᷣ: quemadmodum vſura: qꝛ lucrum eſt iniuſtum ⁊ reſtitutiōi obnoxium. Quedā ſunt ſymoniaca qꝛ per eccleſiam ꝓhibita exēplificat Vincē. ⁊ eſt glo. in. c. ex ꝑte de offi. dele. vt ſoluere paſtum canonicis poſt receptionem. Hoſtieñ. vero exēplificat vt emere vel vēdere beneficiū. De quo an recte dicat: dicā in ſolutiōe argu. Alij exēplificāt vt emere vel vēdere adminiſtrationem eccleſiaſticā ꝑpter id qꝺ Vrba. c. ſaluator. j. q. iij. dicit: ꝯſiliū Calcedoneñ. ſexcētoꝝ ⁊. xxx. epiſcopoꝝ ꝓhibuiſſe ne ꝑ pecuniā ꝓcurator vel defēſor eccleſie ordinetur: vel regule eccleſiaſtice ſubiectus: adeo vt interuentores quoꝗ tāti ſceleris anathimatizet. ꝓcuratorem vt Vrba. exponit intelligens ꝑpoſitum economum ſeu vice dñm defenſorem aduocatū: caſtaldum iudicē eccleſiaſtice regule ſubiectum: archidiaconum archypreſbiterum canonicū: diaconum: monachum. Hec tñ emere dicit glo. finaliter in d. c. nō eſſe ſymoniacū niſi tales adminiſtrationes alicui ſpirituali officio ꝯnectantᷣ: ⁊ hoc certe rationē habet ex textu. Probās em̄ Vrba. ꝙ hmōi per pecuniā ordinari ſit ſymonicū: inducit illud Paſchaſij quiſqs hoꝝ. ⁊c. etiā dicit Calcedoneñ. ꝯſilium: hoc vetuiſſe qꝛ ſymoniacū eſt: ſed qcquid ſit de exēplis trāſeo: opinantᷣ iſti ſymoniā mētalē in ſymoniacis qꝛ prohibita ſunt per eccleſiā nō obligare hoīem ad reſtitutionē per. c. fi. de ſymonia Hanc opinionē tenēt Inno. ⁊ Hoſtiē. in c. tua nos. de ſymonia. Similiter dñs Antho. de Butio. Henri. Boilr in. c. fi. itē Henric de Gādauo quotlibet vj. q. xxvj. dicēs illud. c. procedere de loco adepto in monaſterio: poſtꝗ quis factus erat monachus ſicut ſi ratione prepoſiture aut ſimilis adminiſtrationis locus debeatᷣ: dicēs ſec⁹ eſſe ſi per pecuniā in monachū recipiatᷣ: vt tūc immineat reſtitutio. Panor. in. c. fi. dicit vel dicendū eſſe ꝙ in odiū vſurarū ꝑceptū eſt ibi reſtituere ne palliamentū fiat in vſuris vel ſcꝺo ꝙ ꝓcedit in ſymoniacis: qꝛ prohibita vel tertio cū ſpe ſecūdaria datū eſt aliquid ꝓ ſpirituali. ⁊c̄ vbi ſpes ꝑmaria ⁊ ꝑncipalis fuerit ꝙ ibi immineat reſtitutio qꝺ dicit tutius eſſe tenendū: in hoc effectualiter retractās opinionē quā dedit. c. cū eſſēt. ꝙ licet ſeruienti ſcꝺario ſperare de beneficio cū hic dicat penitētia op⁹ eſſe: ⁊ ſic nō licere: ⁊ aliam quā dedit. c. tua nos ſ. ꝙ opus nō ſit reſtitutiōe: quādo ſymonia ſolū mentalis interceſſerit ¶ Pro huius clara deciſione ꝑmitto ꝙ aliud eſt inique acquirere aliud iniuſte. Nā qui fodiēdo dñica die mercedē accipit acquirit inique ⁊ cū peccato: nō tamen iniuſte alioquin reſtituere teneretur. Itē cleric⁹ mercādo vt ceteri mercatores iuſti lucrum querit inique ex quo ꝯtra eccleſie ꝓhibitionē: ſed nō iniuſte: ⁊ cōtra Hoſtieñ. deducere ſoleo excoīcatus ſi titu. donationis aliquid accipit: vel ſi lucratᷣ peccat cōmunione acceptiōis: ſed nō obligatur reſtituere ex eo. c. a. qꝺ ipſe pro ſe inducit videlꝫ. c. cum ſit. de Judeis. vbi diſponitur ꝙ Jude⁹ acquiſita ex officio quod inter

Chriſtianos obtinuit: teneatur iuxta diſpoſitionē Dioceſani in eleemoſynas paupeꝝ erogare: qꝺ textus verbo extēſionis vtēs ad gentiles extendit: ergo ꝑ locū a ſpeciali: in illis locū nō habet ad quos dinoſcitur minime extenſum: immo nec gētiles cōplecterentur: ſi nō extenſio facta eſſet. Ex hoc infero ſi ꝑpter peccatum alicui beneficiū ꝯferatur: niſi vim muneris obtineat: inique ei cōfertur beneficiū: ſed nō iniuſte intelligo quo ad iuſtitiā ꝯmutatiuā ⁊ ſic reſiguare nō tenetᷣ: Verbi grā cōſueuerūt ꝑlati noſtri tēporis diligere burdoſos quos ipſi curiales vocāt: ⁊ temerarios per audaciā quos viriles appellant. Qui ob talē ꝯditionē beneficiū aſſequitur: etiā ſi ex intētione talem ſe exhibeat: ſciens in hoc ſe gratiā prelati poſſe promereri: inique beneficium aſſequit: ſed ꝯtra iuſtitiā nō tenet. Cuius ſimile eſt ſi nouit ſibi beneficium ꝑpter corporis pulchritudinē: vel agilitatē collatum aut ꝯſanguineitatem: vel aliā conditionem ad dignitatem perſone impertinentē peccat ꝑlatus ꝯferēdo. Vnde Altiſ. reprobās cantorē Pariſieñ. qꝛ vt dixit ſymoniā eſſe: ꝯferre beneficiū ꝑpter cōſanguineitatem: eo ꝙ nō interuenit ibi mun⁹. Addit tñ ꝙ ꝑlat⁹ peccat mortaliter ſic ꝯferēs: qꝛ ve his qui edificāt ſyon in ſanguinib⁹. Et hoc tribus de cauſis: qꝛ nimis carnem diligit. Secūdo nimis ei diuitias cupit. Tertio qꝛ ſpūalia ꝯtemnit: ſimiliter dū prelat⁹ idoneū ꝑfert magis idoneo ꝯtra iuſtitiā diſtributiuā quā in ſpiritualiū diſpenſatione ſeruare tenetᷣ inique confert: ſed collatio iniuſta nō eſt ab iniuſtitia q̄ iuſtitie cōmutatiue aduerſetᷣ ideo nec ſic ꝓuiſus tenetᷣ reſignare. ¶ Scꝺo premitto: quicūꝗ aliqꝺ accipit ꝓ eo ꝙ alias gratis facere tenetᷣ turpiter accipit ⁊ ꝯtra iuſtitiā ꝯmutatiuam tenet: pꝫ per illud Aug. tractantis verbū Joā. Luc. iij. quo militib⁹ rectā viā prefixit: qua ſalutem ꝯſequi poſſent. ſ. eſtote ꝯtenti ſtipēdijs veſtris. ⁊c̄. quicūꝗ inquit ſtipendia publice decreta ꝯſequitur: ſi ampli⁹ querit: tanꝗ cōcuſſor: ⁊ calumniator Joā. ſentētia cōdemnatur. xxiij. q. j. militare: idē patet ſi ob reddēda inſtrumēta mea vl̄ id quod a me depoſitū habes pecuniā acceperis ff. de ꝯdi. ob turp. cauſam. l. ij. vel ſi pecunia cepiſti: ne mihi iniuriam faceres: eo. ti. l. iiij. vel vt veſtimenta reddas que tibi vtēda ꝯmodaui: vel mihi legatū ſoluas. eo. ti. l. vl. Nemo. Nā generalis regula nature eſt. Quodcūꝗ munus acceperim ob id qꝺ debeo reſtituere ſum obligatus. Ex quo pꝫ ꝗ ſint tuti receptores dominoꝝ: q̄ ſoluere differūt quoaduſꝗ munus man⁹ eorum cōtigerit vel etiā debitores principales: qui ſoluere nolūt: niſi iure compellantur: vel partim eis remiſſio fiat. Ex hoc infero nō poſitiuo iure eccleſie ſolū: immo naturali iure: qſqs ꝓ ſacramentis: ꝓ bñficijs: pro loco in monaſterio: ꝓ portione ꝯcedenda ad menſā ſancti ſpūs: ꝓ receptione ad hoſpitale ꝓ diſtributione eleemoſyne quā fecit vt executor: vel ſimilibus aliquid acceperit tenetᷣ acceptum munus reſtituere. Facilis eſt ꝓbatio: qꝛ hec omnia ad cauſam officij vel ratione ſtipēdij alias tenemur gratis facere quemadmodū ⁊ reddere: depoſitum vel cōmodatum aut aliud ſoluere quod indubie tenemur. Ex quo pꝫ ꝙ viu loquēdi doctoꝝ qui munus capit in ſymoniacis: qꝛ ꝓhibita naturali iure nō tantū eccleſie turpiter accipit ⁊ reſtituere tenetᷣ: vt de portiōe ſancti ſpūs: admiſſione ad hoſpitale. ⁊c. Intelligo dū fundatio hꝫ ꝙ pauperib⁹ gratis fiat. Preueniamus em̄ omnem poſitiuā ꝓhibitionem: ⁊ de reſtituendo ordinationem: nulli dubiū eque tenebātur nō accipere ⁊ accepta per viam cōcuſſiōis vel quaſi reſtituere: etiā in re mere ſeculari naturaliter: nāꝗ iniuſtū eſt. Nec releuat in huiuſmodi: ſi verbo liberaliter mun⁹ offeratᷣ qñ cōſtat ꝙ mens eſt ꝙ nullatenus daret ſi ſpes eſſet ꝙ ſuū ſine moleſtia cōſequi poſſent ⁊ nō graui⁹ diſpendiū ſubirent litigando. Et idē eſt de alijs: que ipſis gratis fieri debent. i. ꝙ ꝓ ipſis nihil extorqueri dꝫ. ¶ His premiſſis dico ꝙ qui per peccatum beneficium aſſequitur: nō propter hoc cedere neceſſe habet. Secus I ſi quācūꝗ mentale ſymoniā cū opere ſubſequuto Et prelatus oē mun⁹ ſymonia mētali cōſequutū reſtituere tenetᷣ. Pria pars ſatis ꝓbata eſt in deductione ꝑmi preambuli. Secundā preter rationes inductas: probo expreſſa ſentētia Grego. in regiſtro. Si quis neꝗ ſcīs pollēs moribus vel neꝗ a clero populoꝗ vocat⁹: vel pulſatione coactus imprudēter Chriſti ſacerdotiū. Nā quolibet facinore pollutus: iniuſto cordis amore vel ſordidis ꝑcibus oris ſiue comitatu ſiue manuali ſeruitio: ſiue fraudulento munuſculo: epiſcopalem ſeu ſacerdotalē: non lucro animarū ſed inanis glorie: auaricia fult⁹ dignitatē acceperit: ⁊ in vita ſua nō ſpōte reliquerit: cūꝗ inſperata mors penitentē nō inuenerit ꝓculdubio in eternū ꝑibit. j. q. j. Si qs neꝗ. ⁊ dicitᷣ fraudulentū munuſculū: cū dicit ſe hoc alias ei voluiſſe dare vt. c. Et ſi queſtiões de ſymonia: vel quādo pars altera dicit ſe expenſas feciſſe: ⁊ illas petit: vt exponit Gra. in verbo fraudulēto ⁊ doctores. Nō eſt autem fraudulētū niſi pacto fieret ⁊ certe ſine inſinuatione voti ꝯferendi ꝓ ſpirituali: ergo ſymonia pure mentalis cū opere tñ ſubſecuto iuxta Greg. ſententiam obligat ad reſtitutionē. Non pōt dici ꝙ Gre. ſententia correcta ſit per. c. fi. de ſimonia. Moueor ex trib⁹. Primo qꝛ reſpōdet cōſultationi iā dum conſultatiōi reſpondet: nō ius nouū inducit: ſed qꝺ iure cōtineatᷣ explicat vt eſt glo. in. c. Cōſultationi K de temporib⁹ ordinandoꝝ ad quā ſemꝑ remittunt doctores. Secundo qꝛ mandatū eſt diſpenſatorium ſeu de diſpenſādo vt ſcꝫ epꝯs diſpenſaret cū his qui in monaſterijs locū: aliquo dato adepti erāt vt premittitur in parte narratiua ⁊ in deciſiua dicitᷣ hec mandatū extendi ad abbates ⁊ ad reſignationes et ſpiritualiū ⁊ temporalium: que ſine pacto. ⁊c̄. qꝺ ſi extenditᷣ ad reſignationes illoꝝ ergo in illis opus eſt diſpenſatione. Tertio quia mandatū non extenditur ad chimeras: cū ergo in parte deciſiua dicatᷣ extendi ⁊ ad reſignationes temporalium ⁊ ſpiritualium. ⁊c. oportet vt ad reſignatiões tēporaliū fiāt. ne aut cauda capiti repugnet: quod additur. Quo caſu ſufficit delinquētibus per ſolā penitentiā. ⁊c̄. ly ſolū nō excludit reſignatiões: ſed mutuationem loci aut ordinis: ꝗ ad min⁹ iuxta decretū ꝯſilij generalis fieri oportuit: vt recepti ꝑ ſimoniā in monaſterijs ante conſtitutionē cōſilij generalis cū diſpēſatione in monaſterijs eiſdem reciperetᷣ de nouo: et ſinerentᷣ ꝑmanere. Nec mirum videri debet ſi renunciari tenetᷣ qui ipſe ſymoniā ꝯmiſit: licet ſine pacto quando is quo neſciēte per alium commiſſa eſt ſimonia apud collateralē epiſcopi ita ꝙ nec epiſcop⁹ ſimoniacus fuerit conferendo: nec ipſe ſuſcipiendo nihilominus reſignare tenetur. j. q. j. preſentiū. Sed dices ſaltem in ſymonia mentali poterit ſemꝑ epiſcopus poſt reſignationem diſpenſare: vt ſpirituale vl̄ temporale ſimoniace queſitū teneatur. Reſpondeo

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝙ non oportet dū reſtitutio temporalis recepti fie
ri haberi illi qui dedit: ſecus dū ſolum eccleſie reſti-
tuendū eſt. Quoniā illo caſu libera diſpoſitio apud
pontificē reſidet ⁊ ſic cōſueui diuerſitatem aſſigna
re vſure mētalis a ſymonia: quā ꝗ̄ vt ſtatim appare
bit: interdū illi qui dederit refundi oporteat. Hinc
Hoſtieñ. tacite recedēs ab opiniōe qua dixit in ſymo
niacis quia ꝓhibita ſunt ſufficere ſolā penitentiam
dat ſolutionem aliam titulo in ſymonia de ſūma §.
Quid ſit ſymonia: vel (inquit) dici pōt ꝙ ideo aliud
eſt in c. fi. intellige ab vſura mētali) vt non eſtimatur
ei qui dedit: qꝛ monach⁹ nihil habere propriū poteſt
Unde quantucūqꝫ reſtitueretur ei preciū: monaſterio
maneret: ſupra de ſta. monach. c. Cum ad monaſte-
rium. Sed ei qui dedit pecuniā vſurario: reſtituere
tur qꝛ propriū habet. Innuēs textū ſolū procede-
re quando is cui alias reſtituendū veniret incapax
eſt proprietatis: vt ei reſtituatur. ¶ Ad argumen-
tum ꝓ opiniōe Armachani inductū. Reſpōdeo pri
mo. Aliud eſt ꝓmoueri ꝓpter pctm̄: vel mediāte ip
ſo: aliud aſcendere per ipſum. Nā aſcēdere notat ꝓ
priū hominis motū vt vcʒ curet via alia intrare ſeu
ꝓmoueri. Suppoſito tn̄ ꝙ promouend⁹ per pctm̄
intēdat gratificari: ⁊ ſic bn̄ficiū ꝯſequi: licet ꝑ oſtiū
nō intret: ſed aliūde aſcendat: nō eſt tamen fur per
occupationē alicuius: cōtra iuſtitiā commutatiuā:
puta peccatū offerat vt munus: quod prelatus vt
aliquid ſui capiat. Sicut in adulatiōe cum ſciā pre-
lato mundos ⁊ alios placere: vel eos qui de certa
ſūt ꝓgenie aut patria: ergo mundū me exhibēs aut
agilem aut de patria vel ꝓgenie huiuſmodi: illi gra
tum me mentiēs nō ꝓpter hoc reſignare teneor be-
neficium ſic queſitū: ꝗ̄uis larga ſignificatione vo-
cabuli per metaphoram fur dici poſſum: ꝓpter mo
dum querēdi indebitū Ex hoc ſoluo breuiter textū
d. c. ordinationes. Quod verbū ſaluatoris. Qui nō
intrat per oſtiū intelligitur de aſcendente ꝯtra iu-
ſtitiam cōmutatiuā: ⁊ ꝙ fur eſt ⁊ latro ꝑ occupatio
nem alicuius inuito dn̄o: ⁊ nō ſolū ꝑ iniquū modū
acquirendū. Armachanus autem exiſtimauit. Qui
cūqꝫ nō intrat per oſtiū aſcendēs per peccatū ſiue
iniquitatē in querēdo: ſiue ꝑ iniuſtitiā in habēdo ⁊
poſſidēdo ſeu ſeruādo ꝙ fur eſſet ⁊ latro vt reſigna
re teneretur qđ minime verū eſſe videtur. ¶ Obijciet for
taſſe aliquis: ꝙ in ſymonia mentali reſtituere non
oporteat ꝑcepta: qꝛ Gieſi non eſt coact⁹ reſtituere
veſtes mutatorias duplices: ⁊ talēta argēti que ꝓ
cura ſanationis miraculoſe a Naamā ſyro q̄ſiuit vt
ptʒ. iiij. Regū. v. dixit nāqꝫ Helizeus Gieſi nunc ac
cepiſti argentū veſtes. ⁊c. ſed Lepra Naamā adhe-
rebit tibi. ⁊c. Itē ſine actiōe licet datū ſeruare: im-
mo ⁊ dare vt vult Jo. An. c. Jacob⁹: de ſymonia: di
cēs verbū. c. eos. j. q. j. dare eſt qn̄qꝫ dare, ſiue ante ſi-
ue poſt ſolum ꝓcedere, qn̄ intercedit pactio: ⁊ idem
dicit glo. in. c. ꝗ̄ pio. j. q. ij. ¶ Reſpōdeo ad primum:
multiplici iure tenebatur Gieſi reſtituere: tū quia
fraude ac dolo a Naamā extorſerat. Secundo quia
non ſibi ſed Helizeo dederat. Nec explicat Helize⁹
illum ad reſtitutionē non teneri ſed tacite ei donaſſe
videtur: qꝛ ꝯmemorat illa ipſum accepiſſe predicēs
penā diuini iudicij: ꝗ̄uis nec ſit efficax argumentū
K ꝙ donauerit. ¶ Ad ſecundū dico: animo renumerā-
di in ſignū gratitudinis: licet dare illi qui contulit
ſpiritualia vt notat Archi. in ſumma. j. q. j. Et dn̄s
Armacha. in. x. li. c. xxj. circa finē. ſecus qn̄ datur ꝓ
ſpirituali collato tunc enī idē eſt ſiue ante ſiue poſt

detur: nec Joā. An. ⁊ glo. c. ꝗ̄ pio bene dicūt qꝛ. c.
eos ꝓbat ſymoniacū eſſe qn̄cunqꝫ detur ſiue ante ſi-
ue poſt exēplis ſacre ſcripture. ex. iij. ⁊. iiij. Re. cū
tn̄ ibi pacta nō legātur: vt pʒ de Gieſi in textu nūc
allegato: ideo glo. in verbo ſubſidij. d. c. ꝗ̄ pio corri-
gens priorē que in arg. adducta eſt: ſup verbo poſt-
modū ſubſidij inq̄t vt honoris cauſa: vt infra. xj. q. ij
ex mult. ⁊. ff. mādati: ſi remunerādi ⁊ certe hoc caſu
idē eſſet añ vel poſt: ſed fit ꝓpter p̄ſumptionem vitā
dam: ⁊ hoc ſoluit ꝯtrarium ſuppoſitū eodem. c. q. j.
eos. ¶ Si queras cui pecunia ſymoniace acquiſita
venit reſtituēda diſtiguo: vel pecunia data eſt in odi
um ſeu diſpendiū eligēdi ⁊ eſt reſtituēda nō illi q̄ de
dit ſed in cui⁹ odiū data fuit. ar. ff. de calumniatori-
bus. l. iij. §. vl. vbi datur repetitio pecunie date vt ca
lūnia fiat: nō danti: ſed ei ꝯtra quē calumniā ꝓcura
re volebat: ⁊ arg. c. de repudijs / autētica: hodie vbi
penam illius qui falſo nunciat mulieri maritū mor
tuū: applicatur marito cui⁹ mors nūciata fuit. Uel
pecunia data eſt in fauorē eius qui ſpirituale adipi-
ſcitur: ſiue per aliū data fuerit ſiue ipſemet dederit
Et ſubdiſtiguo: vel data eſt pecunia in vim vexatio
nis redimēde: puta illo caſu quo ſpūale ſpūaliter ſi-
bi debebatur: ⁊ alia via aſſequi no potuit ſine grauio-
ri diſpēdio ⁊ tūc venit reſtituēda dāti. Ali⁹ enī tur
piter cepit: ipſe vexationē redimens licite dedit: ita
ꝯdicere pōt. ff. de cōdi. ob tur. cauſā: per totū. Uel
data eſt pecunia illo caſu quo ꝓ ſpirituali dare nō
licuit puta dedit ſex ſolidos archidiacono vt eū ad
ordines p̄ſentaret. c. ex tue. de ſymonia vel vt eū in
monaſterio reciperet: ⁊ voluit Alan⁹ ꝙ ſemper pe-
cunia venit eccleſie reſtituenda in cuius ignominiā
data fuit. ⁊ ad. c. Ueniēs: vbi pecunia monacho reſti
tuta fuit: quā ꝓ receptiōe dederat dicit actū fuiſſe
de miſericordia ſed de iure fieri nō debet gl. aut in
c. de hoc / e. ti. dicit vtrūqꝫ eſſe ius ꝯmune: ⁊ ꝙ pecu
nia indigne a monachis recepta debet reſtitui dāti
ſec⁹ ſi eccleſie ſeculari. Panor. poſt Hoſtieñ: ⁊ dn̄m
Antho. ſatꝫ eque ſic diſtinguit: vel dedit pecuniā ec
cleſie ſeculari vel regulari. Prio caſu ſi ille qui de-
dit pecuniā nō habet vnde viuat reſtituetur ei arg. c.
veniens ſi habet vn̄ viuat: tūc vel oēs de eccleſia de-
liquerūt ⁊ debēt eijci: quib⁹ eiectis pecunia eccle-
ſie applicari: ꝙ ſi nō eijcerentur: nec pecunia crimino-
ſis applicetur debet applicari fiſco principis. ſ. pape
ſm̄ Hoſtieñ. q̄ diſtribuat in pias cauſas. Nā turpia
lucra a fiſco extorquentur. l. fiſc⁹. ff. de iure fiſci: ſi vo
ſol⁹ prelat⁹ vel particularis de eccleſia ſymoniā cō
miſit ille ſolus punietur ⁊ applicabitur pecunia ec-
cleſie in cui⁹ ignominiā data eſt. ⁊c. Si in eccleſia re
gulari: iterū diſtinguit vel oēs de eccleſia delique-
runt ⁊ datur pecunia illi qui dedit vt intret ſm̄ mo-
naſteriū. c. veniēs: ſi vero ꝑticularis de eccleſia deli
quit: tunc ne delictū ſuū noceat eccleſie tenetur dare
pecuniā ſecundo monaſterio quoad vſū fructū tā-
tum ⁊ mortuo ingreſſo redibit ad primū monaſte-
rium: ⁊ ſic dicit poſſe intelligi finē gloſe: dicit ſic de L
hoc vt limitat c. veniēs. Sed hec differentia de ſecu
lari an habeat vn̄ ſuſtentetur vel nō: non videtur iure
fundata: dignū naqꝫ eſt vt male meriti egeſtate labo
rent: ſi propter ſymoniā proprietatem rei amiſerit:
nō videtur quare eccleſia reſtituere ſibi debeat ma-
xime cū in pari cauſa turpitudinis: potior ſit condi-
tio poſſidentis: vt dicit regula in pari. de re. iu. lib.
vj. cum ſimilibus: ⁊ ipſe poſſidēs nullatenus poteſt
tenere: quō ergo is q̄ donauit. Ideo aliter diſtiguo

vel inductus ꝑ alios ⁊ exactione quodāmō coact⁹
dedit pecuniā poſtꝗ̄ gratis ad ſpūalia admitti peti
uit: ⁊ debet pecunia reſtitui ſibi: vt eſt caſus in ca. ve
niens. Nec diſtinguit ibi textus an aliqđ habet vn̄
ſuſtentetur vel non. Poteſt enim medio tēpore a ſede
apoſtolica habilitari ⁊ ꝓuiſioni eccleſie cauſā adi-
piſci: nec debem⁹ nos diſtinguere cū text⁹ ibi nō di
ſtinguat. Tūc enī nō eſt par cauſa turpitudis hic
inde ſed maior apud ꝓcurātes fieri ſimoniā nec ob-
ſtat ſi ꝑ fiſcū pecunia excuti poſſit: qꝛ ſolū hoc eſt in
penā: ⁊ ad pene exolutionē nō tenemur in foro con-
ſcientie: ante ꝯdemnationem: vel ſaltem ſententiam
declarantē qualitatem criminis: ꝓ qua in penā inci
dimus: de quo in. c. fraternitas. xij. q. ij. ⁊ in. c. cū, ſm
leges: de hereticis li. vj. vel non ſolū dedit pecuniā
ſed originalem cauſam ſimonie cōmittende: ⁊ tunc
pecunia eccleſie in cuius ignominiā data fuit appli
cāda eſt: ſic tn̄ ꝙ in ꝯmoditatē non redūdet crimino
ſorꝫ: puta vel ad luminare nō ꝯſuetum: aut edificiū
aliquod ſeruiens ꝓ pietate: aut reformatione morū
etiam ſi oēs deliquerint: ſic ꝓcedit. c. de hoc vbi qui
dam ꝓmiſit archidiacono beneficiū: p̄ter hoc regi
⁊ principibus pecuniā dedit: vt eius electioni pre-
ſtarēt aſſenſū: qđ intelligitur ſpōte nō per eos indu
ctus feciſſe. Et ad hoc ſeruit. c. ſi qs rapuerit. xxvij.
q. j. vbi bona eius qui rapuerit: ſollicitauerit: vel cor
ruperit diaconiſſam vel monachā: non applicātur
loco quem mulier religioſa inhabitat. Sed quid ſi
ꝓmiſit pecuniā ꝓ ſpirituali qđ iā adept⁹ eſt: an te-
netur illā eccleſie dare? Scđo quid ſi dedit prelato
domum vel agrū pro beneficio: ſed nondū tradidit
neqꝫ legis operas fecit: an poſſeſſionē illā a ſe abdi-
care tenetur: in huiuſmodi qꝛ penalia ſunt: magis pla
cet mitior ſentētia ꝙ tradere nō tenetur: ꝗ̄ꝗ̄ forſā
in vim pene ꝑ fiſcū poſſit extorqueri: cui⁹ ſimile eſt
ſi promiſi Joāni pecuniā: vt Petro calūniā faceret
ſed nondū dedi. ¶ Ad argumenta in p̄ncipio queſtio
nis adducta reſpōdeo ad primū de emptione regni
celeſtis licet Gre. de Arminio dicat nō licere vt qs
diligat deū ꝓpter qđcūqꝫ aliud a ſe. j. ſentētiarꝫ di.
j. q. ij. ar. iij. Aug. tn̄. xxj. de ciui. dei. c. vj. dicit oēs
rectas volūtates referri ad finē illi⁹ volūtatis qua
volumus beate viuere: ⁊ ad eā vitā ꝑuenire: q̄ non
referatur ad aliud ſed amāti ꝑ ſeipſū ſufficiat. Et
Ezaias inuitat oēs ſitientes vt veniāt ad aquas: ve
nite inq̄t ⁊ emite abſqꝫ argēto. ⁊ abſqꝫ vlla cōmuta-
tione. c. lv. ⁊ de eodē eſt clara ſnīa Amb. diſtinguen
tis mercenarios deo placētes ab ingratꝫ paſſu alle-
gato: ideo ad argumentū dico ꝙ licet regnū celorū
ſpūali ſeruitio emere ſed a vero dn̄o puta oīm crea-
tore deo. Spūalia aūt emi aut vendi vetitum eſt a
K diſpenſatorib⁹ quib⁹ preceptū eſt gratis dare. Hu
ius ſimile eſt qui ꝯmiſit diſpēſatori dare veſtes pau
peribus vel familiarib⁹: nō poteſt ꝓ illo diſpēſator
quicꝗ̄ capere vtiqꝫ tn̄ verus dominus. Un̄ peccare
nō videtur qui deo ꝓmittit bouē vel vaccā ſi ipſū ab
aliqua egritudine liberauit vel ſeruauerit a ꝑiculo
etiam vt miraculoſe fiat ⁊ via humana poſſibile non
videtur vel dare pauperibus eleemoſynā vt deus cor
ſuū illuſtret ⁊ ad recte agendū inflammet in huiuſ-
modi aūt ⁊ ſi emptio regni celeſtis dici forſitā poſſet
rationē ꝯtract⁹ nō habere: ſed vim meriti: donatio
tn̄ temporalitatis abſqꝫ dubio eſt cōtract⁹: nō mere
gratuit⁹ qn̄ ſub ꝯditione vt p̄mittitur facta eſt deo
Armachanus diſtinguit duplicē emptionē ſpūali-
um bonā ac piā: aliā iniquā ⁊ deteſtabilē. Sed per-

tinēs ac congruū videtur pro hui⁹ clariore intelle-
ctu notare aliquas veritates. ¶ Prima volūtas ce
lebrādi: p̄ces fundēdi: aut aliud op⁹ bonū faciendi S
pro fine temporali nullam videtur culpam continere.
Nā in canone legimus ꝓ quibus tibi offerim⁹: vel
qui tibi offerunt hoc ſacrificiū laudis ꝓ ſe ſuiſqꝫ oī
bus: ꝓ redemptione animarꝫ non pro ſpe ſalutis: et
incolumitatis ſue. ⁊c. Ubi manifeſtū eſt miſſe ſacri
ficiū ꝓ ſpe incolumitatis vel ꝓ ſperata incolumita
te offerri. Idē patet de oratione: de ieiunio: ⁊ alijs
que eccleſia inducere cōſueuit: ꝓ peſte ſedanda aut
pace: vel ſerenitate ꝯſequenda. ¶ Secunda volun-
tas nō faciendi tale opus bonum niſi ꝓpter ſpē in-
columitatis vel liberatiōis a periculo: aut nō faciē-
di tale opus: qn̄ ſperaret alia via humanitus poſſe
cōſequi intentum: nullā culpā cōtinet / ſi alias op⁹
ipſum nō debetur: pʒ ſine cauſa licet opus ꝯſilij nolle
facere. xiiij. q. j. duob⁹. c. finalib⁹: ergo ⁊ licet nolle
facere ſub conditiōe ſi nō ſperetur finis: propter quē
facturi eſſemus: aut ſi finē alia via ꝯſequi poſſem⁹.
¶ Tertia veritas: volūtas ſeruādi mandata ꝓpter
beatitudinis gloriam: ſancta eſt ⁊ inculpata: ſed cul-
pabilis eſt volūtas ſeruādi mādata ꝓ tēporali pro-
ſperitate: liberatiōe a pena ⁊ ſic de alijs. Pria pars
pʒ qꝛ beatitudo eſt finis toti⁹ vite noſtre: in quē ce-
tera oīa bona licite ordinam⁹. Scđa pars pʒ intel-
ligo ꝓ illis vt fine principali qꝛ nihil taliū aut de
bet aut pōt p̄ncipaliter intēdi in obſeruatiōe māda
ti: cū haberi debeāt: nō ꝓ q̄rendis: ſʒ ꝓ adijciēdis in
ſeruitute: quā deo debem⁹. Mat. vj. hec oīa gētes
inquirunt: primū ergo querite regnū dei ⁊ iuſtitiā
eius ⁊ hec omnia adijciētur vobis. ¶ Quarta volū
tas nō ſeruādi mandata dei: ſi premiū glorie ſubdu
ceretur: ſimiliter volūtas trāſgrediēdi mādata dei
ſi nulla ſtatueretur a deo pena: culpam ꝯtinet ⁊ eſt
peccatū. Patet ex regula iuris: qui ex timore facit
p̄ceptū aliter ꝗ̄ debet facit: ⁊ ꝑ cōſequēs nō facit
de re. iu. in antiqs: ⁊ inimic⁹ iuſtitie eſt q̄ pene timo
re nō peccat: amic⁹ vero qui eius amore non peccat
diſt. xxxvj. iij. circa finē. itē volūtas furādi ſi poſſet
impune furtum eſt: ⁊ volūtas concūbēdi cū nō ſua
ſi opportunitas daretur fornicatio eſt: de penitētia
diſt. j. ſi ꝓpterea. ⁊. c. ſi cui. ¶ Quinta veritas exple-
tio mandati ꝓpter eternā beatitudinē vt finē prin
cipalem licita eſt ſed culpabilis eſt ſi ꝓpter eandem
fiat vt ꝓpter cauſā ſine qua nō: ita videlicet ꝙ ſine
illa ſperata facere nollet: ptʒ manifeſte. qꝛ tenemur
deo hāc ſeruitutē, vt ſi nec premia vite eterne: nec pe
nas conſtituiſſet, eque pareremus mandatis eius.
¶ Sexta licet mandata explere in ſpe tēporalis pro
ſperitatis: euaſionis ꝑiculi: ⁊ ſic de alijs ꝗ̄uis non
pro ſpe intelligo ſecundā partē vt ꝓ fine principali
vel ſine quo nō: tunc enī pctm̄ ꝯtinet ꝓ illo. ⁊c. pria
pars pʒ per illud Eſaie. j. ſi me audieritis: bona ter
re comedetis. ⁊c. ⁊ ſimilis veritas pōt poni de eua-
ſione vel potius immunitate a pena cōminata. Eo-
dē. c. Eſaie: ꝙ ſi nolueris ⁊ me ad iracundiā ꝓuoca
ueritis: deuorabit vos gladi⁹. ¶ Septima veritas T
ex his patet ꝙ actus boni ⁊ meritorij. pōt aliqđ tē
porale eſſe finis p̄ncipalis: ⁊ ſine quo nō vt pʒ de pre
cibus deo fuſis: de miſſa celebrata ꝓ peſtis ceſſatio
ne: ne bellum graſſetur in populū: ſed verū eſt ꝙ non
pōt eſſe finis p̄ncipalis: aut ſine quo nō toti⁹ huma
ne vite. Quō autem cū hoc ſtet verbum ſaluatoris:
faciens ꝓpter gloriā ab hominibus recepit merce-
dem ſuā. ⁊ Philoſo. iij. Ethi. qui ob metū pene: vel

Universidad de Deusto Biblioteca

dedecoꝛis periculo belli ſe exponit:nõ foꝛtiter agit
diſcutiendũ ſeruo in aliud tempus:quod etiã dicit
Ber.nõ ſine pꝛemio diligitur deus ⁊c̃.quidã expo-
nũt ſine p̃mij intuitu diligendꝰ eſt.i.diligibilis ſeu
natus diligi:vel exponitur ſine pꝛemij intuitu dili-
gendꝰ vt finis ſine quo nõ alias ipſũ nõ diligeremꝰ
currente p̃cepto diligẽdi. Et aduerte aliud eſt alle
ctum pꝛemio explere pꝛeceptũ alias nõ facturum:
G aliud facere pꝛo p̃mio vt fine:iũcta volũtate nõ fa-
ciẽdi niſi ſub dicto pꝛemio:nã in pꝛĩo eſt:quaſi diſpo
ſitio ſubiecti ſine qua cauſa efficiẽs nõ exiret in opꝰ
volendi. Sicut niſi Joãnes vino hilarioꝛ factꝰ: nõ
donaret:vel niſi coꝛpe robuſtꝰ: ꝓ quatuoꝛ ſtuferis
Mechliniam nõ iret:in altero fit actꝰ elicitio ꝓ illo
vt fine:⁊ quo excluſo non eliceret:ac ſi de quatuoꝛ
ſtuferis duo detrahãt quãtũcũq; robuſtꝰ eſt nollet
ꝓ duobus Mechliniã ire. Hoc pꝛo ſcrupuloſis di-
xerim q̃ ſe timẽt nõ ſeruare mãdata qñ diuinis pꝛo-
miſſis allecti ſeruãt ⁊ eiꝰ ſe infirmitatis eſſe putãt
ꝙ ſine hoc fomẽto veriſimiliter a biga mandatoꝛũ
deciderẽt. Pꝛeſtitutio enĩ finis eſt libertat;:ſic vel
aliter facere nolle. Moueri autẽ ac trahi volupta-
te tangi ⁊ ꝯplacẽtia noſtre facultatis nõ eſt niſi per
accidẽs ⁊ mediate quõ etiã cognitio ⁊ ſciẽtia actua
lis noſtro arbitrio ſubeſſe dinoſcuntur. ¶ Ad ſecun
dum pꝛincipale dico ſolutionẽ datã verã eſſe ⁊ opti
mam:qꝛ.ſ.pꝛo obligatione ad ſeruitutẽ matrimonij
licet pecuniã dare:ſed nõ pꝛo ipſo ſacramento. Et
cum obijcit̃ illud Paſcaſij:quiſq; hoꝛũ alterũ.⁊c̃.
dico vt pꝛius: ꝙ hec obligatio ſeruitutis nõ datur
ꝓpter ſacramentũ:vt cauſã cui ꝯnexa eſt ⁊ pꝛo qua
⁊ mediãte qua obligatio ſolũ dari haberet: iã Pa-
ſcaſiꝰ loquit̃ vbi vnũ puta beneficiũ ſic alteri vel of
ficio ꝯnectitur non in alijs:miles enim laboꝛẽ quẽ
ſubit exponẽdo vitã periculo ꝓ rep. licite vẽdit cer
to ſtipendio nullatenus aũt hoc exponere vitã peri
culo:⁊ queãdmodũ iſtud argumentũ ab oĩbus in
cõmuni ſoluendũ venit:attẽdere debẽt ꝙ eadẽ ſolu
tio recte applicari põt vẽditioni laboꝛis in miniſte
rio ſacramentoꝝ. ¶ Ad pꝛimã confirmationem nec
ante nec poſt licet quicq; ꝓ ſacramentis accipere:
ſed pꝛo laboꝛe vel vt alijs placet in ſtipendiũ vite li-
cite datur miniſtrãti:⁊ ꝙ eo accipitur:⁊ ſic cõſuetu
dine obligari poſſũt:vt certũ quid ſoluere teneant̃
poſt ſuſcepta ſacramẽta nõ tñ ꝓ ipſis ſacramentis.
Quõ aũt in illis poſſit induci ꝯſuetudo obligans:
cũ in his que ſunt mere facultatis:ſeu in gratuitis
pꝛeſcribi nõ põt. dicit dñs Antho.in.c.ſuã de ſymo
nia.poſt glo.ꝙ ꝯſuetudo induci põt vt detur aliq̃d
ꝓ laboꝛe:nõ pꝛo ſacramẽto Panoꝛ.ibidem:patʒ ꝙ
in his que alias ſunt mere facultatis dũ cauſa ſub
eſt ſi non exactione miniſtroꝝ:ſed aĩo ⁊ intẽtiõe ob-
ligandi:ꝑ ſubditos fiat:inducit̃ cõſuetudo ligãs ſe
cus vbi exactio miniſtroꝝ moꝛi ſeu aĩo offerendi ⁊
quo ad quantitatem obligati cauſã dederit. ¶ Ad
ſcd̃am dico:nõ capit̃ hic ſtipendiũ pꝛo miſſa ſed pꝛo
operis miniſterio ⁊ laboꝛe:etiã pꝛo recõpenſatiõe
damnoꝝ que ſuſtinet diuinis miniſtrãdis inherẽdo
intellige de dãnis etiã lucri ceſſãtis:qð ⁊ teſtis de-
ducere poſſet per quod Panoꝛ.d.c.ſuã voluit glo.
c.pꝛecipimus limitari debere.xxj.q.ij.ſed meo iudi
cio ꝓ additiõe potiꝰ haberi debet vt ſcʒ ꝓpter ope-
ras locatas:intereſſe damni deduci poſſit. Vel dico
ꝙ tꝑalia celebraturus miſſã ſuſcipit:nõ ꝓ miſſa ſed
in ſtipendiũ vite. Quemadmodũ depoſiturus veri-
tatem teſtimonij:ſi euocetur ad alienas terras: ca-
pit victũ ſed nihil ꝓ depoſitiõe veritat; nec ſibi foꝛ
midare debet ſacerdos:ꝙ in huiuſmodi plꝰ iuſto ꝓ
laboꝛe aut in ſtipendiũ vite accepturꝰ ſit:qñ ſponte
⁊ liberaliter a chꝛiſtifidelibus vel diſpoſitiõe ſupe
rioꝛis ad hoc requirit̃:ſecus vbi ad pietatem requiſi
tus pꝛo egroto vel ſimili cauſa nollet celebꝛare niſi
pꝛo nobili: tũc enim qð plus iuſto exegerit ꝓ miſ-
ſa ⁊ pꝛo ſpũali officio exegiſſe cenſet̃. Ex hoc ſatis
apparet ꝙ pacta ſacerdotũ ſuꝑ operarũ locatione:
vel ſtipendij ſuſceptione:nõ ſtatim iudicanda ſunt
ſimoniacam ꝯtinere prauitatẽ. ¶ Ad tertiam ꝯfir-
mationem dicit bea. Tho.xxv.diſt.iiij.⁊ ſecunda ſcd̃e
q.c.ar.ij.in ſolutiõe ad p̃mũ ꝙ nõ licʒ dare pecuniã
ꝓ baptiſmo q̃uis alias baptizari nõ poſſet:qꝛ non
ſunt faciẽda mala vt inde eueniant bona: poſſet tñ
quis a ſacerdote aquam emere q̃ eſt purũ coꝛpoꝛale
elementũ:ſequit̃ Tho.de Palu.xxv.diſt.iiij.q.viij.
Idem tenet Alex.de Halis.ij.pte.q.clxxxvij.me-
bꝛo.iij.ar.j.§.j.dicens ꝙ aqua emi põt ſi aliter habe-
ri nõ poteſt:ſed ꝓ baptiſmo nõ licet qꝛ vitatio ſy-
moniace prauitatis eſt maxie neceſſitatis.glo.in.c.
baptizandis.j.q.j.tenet ꝙ in hoc caſu potius ꝑmit-
tatur moꝛi ſine baptiſmo arg.hic.⁊ infra.c.placuit
ſubdẽs:ego tñ potiꝰ darem pecuniam q̃ dimitterẽ
eũ ſic moꝛi:licet nõ deberem ſic facere quo.c. Archi
diac.ſequi videt̃ Tho.⁊ glo. Altiſ.q.iij.de ſymonia
iij.pte ſumme ſue dicit ꝙ illo caſu mulieres poſſũt
paruulũ baptizare ſed ſi nõ habent aquã:lʒ eis pe-
cuniam dare ſacerdoti:nõ pꝛo baptiſmo ſed remo-
uenda furia:ſiue obſtaculo quo minus habeant qð
puero debetur:item Richar.xxv.diſt.iiij.ar.iij.q.j.
recitata pꝛimũ opiniõe:ſi ponat̃ caſus ꝙ moꝛiet̃ ſine
baptiſmo:aut ꝙ ſacerdoti det̃ pecunia ꝓ ſacramen
to:magis quis debet eligere pꝛimũ q̃ ſcd̃m: ꝓpter
verbũ apoſtoli:non ſunt facienda mala.⁊c̃. Addit.
aliqui tñ dicunt ꝙ iſto caſu poſſit dari pecunia: ita
ꝙ dans non intenderet eam dare ꝓ ſacramento: ſed
ꝓ vitanda damnatione pueri:⁊ ad remouendã inſa
niam ſacerdotis: ſecus de alijs ſacramentis que ſine
periculo damnatiõis ex cauſa poſſunt differri:idem
tenet Gerſon doctoꝛ egregiꝰ:tractatu quem in cõſi
lio Baſilieñ.edidit de ſymonia ad ſextam rationem
ꝙ vbi p̃ſbiter nollet baptizare puerũ in arti. moꝛt;
conſtitutũ:niſi pecunia p̃accepta:nec apparet alius
potẽs aut ſciẽs baptizare: ꝓpter defectũ aq̃ aut iũ
ctionis parentes pueri dare poſſũt pecuniã nõ qui-
dem intentione emendi baptiſma:ſed redimendi ve-
xationem ſuã ⁊ puero ꝓuidere:neq; per hoc dicẽdi
ſunt ꝯſentire pctõ ſimonie huiꝰ curati ſicut in cer-
tis caſibꝰ licet capere ad vſurã ab illo cui nullo mõ
licet dare:idẽ tenet Panoꝛ.in.c.cũ in eccleſie coꝛpe
vbi recitata opiniõe dicentiũ ꝙ infans potiꝰ dimit-
tendus eſt ſine baptiſmo decere:qꝛ non debet quis
peccare vt infãs ſaluet̃.xiiij.diſt.ꝙ ait:⁊ ibi.glo.⁊
xlvj.diſt.ſicut ⁊ alia opiniõe ꝙ potiꝰ danda eſt pecu
nia pꝛiuſq; ſinatur puer ſine baptiſmo decedere.
Putarẽ dicit:ꝙ hoc caſu qñ nõ reperit̃ aliꝰ ſciẽs ba
ptiſare:ꝙ licite dat̃ pecunia:q̃uis illicite recipiat̃.
Quia iſte ductꝰ neceſſitate donat nõ vt emat ſpũa-
le:ſed potiꝰ vt tollat impedimentũ illicite pꝛeſtitũ
huic ſacramento:ſicut in ſimili dicimus de recipien-
te ad vſuram vt ſi volũtarie hoc faciat: inducendo
aliũ ad vſuram ꝯmittendã peccet:ſecus ſi hoc faci-
at ex neceſſitate:vt notatur in.c.ſuper eo de vſuris.
¶ In hoc articulo conſiſtit difficultas:an dans pe-
cuniã ſacerdoti nõ volẽti baptizare:niſi ꝓ pecunia

pꝛopter hoc cenſeatur baptiſma vel aliũ ſpũalẽ actũ
vt baptizare:emere: eo caſu quo aliꝰ haberi nõ põt
qui baptizare ſciat vel poſſit:ſi enĩ ſacerdos ſolum
querat pecuniã:vndecũq; vel ꝓ quacũq; habeat cer
tum eſt licet ei donare:vt ſatiato appetitu per eã:de
A ſinat ꝑ tã ſiniſtra media querere. ¶ Pꝛo huiꝰ igit̃
A ſolutiõe dico pꝛĩo:ſi malicioſe nollet baptizare niſi
pꝛius obtineat pecuniã ⁊ tñ nollet pꝛo p̃cio bapti-
zare:licite datur ei pecunia:ſed ipſe capiẽs tutꝰ nõ
eſt:⁊ reſtituere tenetur. Secũ ſi nollet baptizare ni-
ſi pecunia pꝛo baptiſmo det̃: adhuc licet ei pecuniã
dare:vt animũ mutet:⁊ nolit quodcũq; ſacramentũ
ſimoniace ꝯferre. Sed tenetur ip̃e reſtituere ex quo
capit ob tur.cauſã quemadmodũ ſi pecuniã ceperit
vt mihi calumniã faciat:⁊ ipſe ſimoniacꝰ habetur vt
dicetur poſtea. Nec cenſetur dans pecuniã cõſen-
tire in peccatũ q̃uis pecunia eũ incliner: vt alias
debitum faciat. Queãdmodũ nec ille: qui nolẽtẽ
reddere depoſitum:pecunia ad hoc ꝯducit ⁊ ideo nõ
leuiter ex cooperatione ad actum culpe:inferre de-
bemus conſenſum:ſed de hoc circa decimũ p̃ncipale
Tertio ſi explicet:ſe nõ ob illam cauſam pecuniam
velle capere:ſed ſolũ ꝓ baptiſmate miniſtrando:di-
co ꝙ licet ei dare pecuniã ſed nõ ad ſuam intentionẽ
puta volẽdo emere qð ipſe intendit vendere: cũ enĩ
peccatũ perficiat̃ interioꝛe actu volũtatis: nihilo-
minus peccat ipſe ſi nec baptizet:nec pecuniã reci-
piat:q̃ ſi ipſo facto ꝓ accepta pecunia baptizaret.
Actus enim exterioꝛ culpã non auget:niſi intenſio
B rem reddiderit volũtatis actũ interioꝛẽ. Quod ve-
B riſimiliter in ꝓpoſito futurũ nõ videt̃:⁊ certe ſi ſua
malitia:ex medio per nos adhibito intẽdendꝰ foꝛet
nõ ꝓpterea obligati videmur abſtinere vt pʒ in exẽ
plo:ſi nollet depoſitũ reddere:niſi ꝓ pecunia ⁊ acce
ptione pecunie.⁊c̃.⁊ qꝛ equalis fructꝰ ex opere opa
to baptiſmi paruulo obueniet:ſiue ſimoniace tradi-
tum fuerit baptiſma ſiue nõ:⁊ baptizãti hoc tertio
caſu nullũ anime detrimentũ ex pecunie acceptio
ne ꝯtingit oĩno licitum eſt hoc caſu pecuniã dare:
ne paruulꝰ ſine baptiſmate decedẽs dãnetur:modo
dans pecuniã non velit neq; intendat ſpũale emere
ſed ſolũ eius malitie per donũ occurrere:quo minꝰ
alteri detrimento fiat:⁊ idẽ videtur de adulto ꝑ ſe.
C Et circa hoc nota:ſi põt tenet̃ hoc mõ baptiſma ſu
C mere:vel paruulo ꝓcurare:tenet̃ enĩ quantũ licite po
teſt ſibi ⁊ etiam alteri ianuã ſalutis ꝓcurare: q̃ eſt
baptiſma:⁊ ergo occurrit hic ꝓblema vtriuſq; par
tiũ ꝯtradictionis vtrũ ſit in obligatione. Theoꝛica
aũt iuriſpitoꝝ eſt ꝙ ꝓ ſpũali querẽdo nunq; licitũ
eſt pecuniã dare:ſecus pꝛo redimẽda vexatiõe in iu-
re ſpũali queſito quã ꝯmuniter tradunt de ſymonia
c.dilectus.j.ꝓcedit de ſpũali nulliter querẽdo ꝑ in
teruentũ pecunie vt eſt ꝓuiſio ad beneficiũ pꝛeſen-
tatio:collatio:ꝯfirmatio:⁊ huiuſmodi: in illis enĩ
licet p̃ſentans tñ conferẽs aut ꝯfirmãs:pꝛo pecu
nia facit: ꝓuiſio ſimoniaca eſt ⁊ ſic nulliter facta: q̃
ergo in illis pecuniã dederit nõ poteſt cenſeri vexa
tionẽ redimere:cũ ex pecunie datione ſeu poſt pecu
niam datã nihil vtilitatis ſeq̃tur: ideo pꝛeſumitur
ſimoniã alteriꝰ pecunia fouere potiꝰ q̃ malitie oc-
currere vel eã mitigãdo remittere:in baptiſmo aũt
⁊ ſacramẽto penitẽtie fructꝰ ſpũalis q̃ritur ⁊ eque
ꝓuenit ſiue ſacerdos ſimoniace ꝯfert:aut recte. Si
D de ſacro oꝛdine petas. Reſpõdeo qꝛ exequutio ſu-
D ſpenditur q̃uis per ſolũ oꝛdinantẽ ſimonia ꝯmitta
tur pecuniã pꝛo oꝛdine ſuſcipiendo dari nõ debere
ſed pone is q̃ ſolus nouit aut põt baptizare in odiũ
baptizandi aut parentũ recuſat miniſtrare baptiſ
mum:an licet illum pecunia inducere vt baptizet:⁊
certe maioꝛ difficultas apparet qꝛ paratꝰ nõ eſt ſi-
moniace miniſtrare ſi aũt allectꝰ pecunia miniſtret
ꝓcul dubio ſimoniam ꝯmittit vt aũt foꝛtiꝰ ſtringat
ponatur potius pꝛo iuſto ac rationabili pꝛecio quẽ
cũq; laboꝛem facere:ſed nõ miniſtrare inimico: vel
eius pꝛoli ſalutis remediũ:niſi magna pecunia con
ducatur. Reſpõdeo ſicut liceret ſacerdotẽ illũ cõ-
minatione pene inducere vt baptizet:alioquin ip̃m
atrociter puniri ꝑ ſuperioꝛẽ ꝓcurabimus:tã q̃ ani
me necatoꝛẽ:ita ſimiliter ⁊ pꝛecibus vt ſi ꝓpter de-
um non velit:pꝛopter interceſſoꝝ rogatũ ⁊ pꝛeces
faciat:ita pecunia inducere eundẽ alias nõ facturũ
⁊ miroꝛ cũ bea. Tho.⁊ ceteri doctoꝛes oẽs de com-
minatione pene nõ dubitẽt quo tñ caſu ſcđm eoſdem
ſimoniace confert ſacrũ baptiſma quid eos moueat
dicere pecunie interuentũ nõ licere. Nec obſtat ꝙ
inducet̃ ſimoniace conferre:alias ad hoc nõ paratꝰ.
Quia alias enoꝛmius eſſet exceſſurꝰ:adimẽdo par-
uulo ſalutem ⁊ ita vtilitas tã eius q̃ paruuli ꝑ dã-
tem pecuniã agitur. Quis enĩ dubitet ſi Joannes
furatꝰ eſt a me medicamentũ ſine quo curari nõ po-
tero ſimpliciter:⁊ reddere nolit cũ pecunia ipſum
inducere poſſũ:⁊ dare vt reddat: q̃ tñ redditio pꝛo-
pter pecuniã in eo peccatũ eſt. ¶ Et hoc notare cõ
ſueui ꝯtra friuolã eoꝝ opinionẽ:qui dicũt nõ licere E
vt q̃s alteri cõſulat e duobus malis quoꝝ alterum E
oĩno facere velit:vt minus faciat. ¶ Ad quartã ſi-
cut nõ licet ſpũale pꝛo tꝑali tradere:ita nec ꝓ ſpiri-
tuali:cũ pꝛeceptũ ſit gratis accepiſtis.⁊c. Potiſſi-
ma aũt ratio quare diſtrahi nõ poſſunt ꝓ pꝛecio nõ
eſt qꝛ ineſtimabilia:ſed qꝛ pꝛeceptũ eſt vt gratis mi
niſtret̃:nã curatio vulneris nõ ꝓpterea eſt ineſtima
bilis:qꝛ miraculoſe ſit ⁊ tñ eodẽ pꝛecepto ꝓhiben-
tur miraculoſe curare pꝛo pꝛecio:idẽ aũt eſt ſiue cũ
pacto fiat vel ſine. Simplices autẽ ſacerdotes hoc
mõ paciſcẽtes excuſandos reoꝛ:qꝛ laboꝛẽ vel ope-
ras adinuicẽ ꝯmutare intendũt:⁊ de illis paciſci nõ
ſacramenta ipſa vel ſpiritualia. ¶ Ad tertiũ pꝛinci-
pale Reſpondeo. Seruitiũ diuinũ dupliciter capit̃ F
vno modo pꝛo ſeruitute quacũq; mẽtis vel coꝛpis
que fiat ad piã cauſam:vel ad excitandũ populũ vt
colat deũ:vel aliquid pꝛeparandũ cultu diuino cõ-
gruũ:⁊ ꝑtinẽs ſic ſeruire infirmis in hoſpitali:api-
re eccleſiã:pulſare cãpanas:legere vel cãtare aliq̃d
vñ cõſueuit ad deuotionem populus excitari quod
libet hoꝝ dꝛ diuinũ ſeruitiũ. Et ſic generaliter ac-
cepto diuĩo ſeruitio capere pꝛeciũ ꝓ eo licet. Alio
modo ſumit̃ ſeruitiũ diuinũ ꝓ officio ſpũali: quod
alicui cõuenit ex ſpirituali dono vel oꝛdine ſicut mi
niſtrare ſacramenta:cãtare miſſas.⁊c̃. Et ꝓ diuino
officio ſic accepto nõ põt pecunia capi. Sed põt q̃s
locare opas ſuas:vel aliq̃d capere in ſtipendiũ vite:
vt ſupꝛa dixi in ſimili de teſte q̃ ꝓ deponẽda verita-
te nihil capere põt:⁊ tñ cũ euacuatur extra ciuita-
tem ſue mãſionis licite ſumit ipſe in ſtipẽ vite expẽ
ſas.⁊c̃.⁊ ſi ꝑtes ꝯiunctim ei velint largã ſtipẽ dare
nihil ꝓhibet ipſũ capere:ſi coniunctim ⁊ equaliter
ambe partes (vt aliq̃ñ accidit) faciãt:nec tenet̃ cõ-
tentus eſſe quãtũcũq; tenuibus expẽſis: ita ſacer-
dotibus licet velle ſtipendiũ cõdecens ſue ſuſtenta
tioni expetere ab his:quibꝰ gratis ſunt ſpũalia ad-
miniſtraturi. Seruitus pꝛimo modo põt dupliciter
impẽdi:vt ꝓſit per viã meriti:⁊ tunc ꝓpter deũ ex

charitate vel abſolute ſumit vt alia quecūq̧ corporis operatio. Et q2 pmo modo depēdet ſupnaturaliter a ſpūſctō licet capere pecuniā p ſubſtātia act⁹ ſed nō pro illa qualitate ſeu modo actus: vt ſi intendo mereri: cōduco aliquam que meo nomine ſeruiat infirmis licet illi precium capere abſolute p ſuo ſeruitio ſed nō vt mereatur cōducenti: ⁊ idem eſt de precis peregrinationis ⁊ huiuſmodi. Et niſi ſic dicat homini ſingula ex charitate facienti ⁊ qui omni tēpore ſperat ⁊ vult mereri: nullū opus ſuū licet vendere. Quod valde notandū eſt contra eos qui ex cōnexione inuēdibilis ad vēdibile arguūt neutrū vendi poſſe: vt hic eſt modus elicitionis actus cū ſubſtantia. ¶ Ad confirmationē dicit Joan. An. ⁊ ponitur in glo. in. c. vnico de clericis nō reſidē. li. vj. poſt Hoſtieñ. qui hoc notauit de vſuris. c. olim. q tales principaliter euntes p denario grauiter peccāt ⁊ mētalem ſimoniā cōmittunt: que penitētia abolet de ſimonia. c. fi. ſanctus Bonauē. xxxviij. diſt. ij. mota queſtione: an bone volūtatis poſſūt plures eſſe fines: capit exemplū dū quis vadit ad eccleſiā vt diſtributiones pcipiat poteſt tripliciter accedere. Prio ſolū
B intēdendo diſtributiones: vt finē ſub gloria dei de-
B cernēs eas vcȝ Chriſti pauperibus in dei gloriam donare. Scdo intendēdo ire ad eccleſiā vt ad dei honorem ⁊ gloriam laudes decātet: ſed cū hoc etiā intendo pecuniā acquirere: nō referēs illam in deum ſed nec ſtatuēs vt principalē finē. Tertio poteſt cōtingere duplicata intētione: ita q vniuerſaliter deo placere: ⁊ obtinere pecuniā vt ſuum theſaurum ampliet: ⁊ in eo ppter ſe delectet. Primum eſt meritoriū ⁊ bonum. Secundū nō eſt bone volūtatis q̄uis cum ea ſtare poſſit: eſt eīm veniale peccatū: quo mō dicit Aug. minus te amat qui tecū aliquid amat, qd non ppter te amat. Tertiū vero eſt male volūtatis ⁊ que velit duobus dn̄is ſeruire: de quo Mat. vj. et illud Eſaie. Coangustatū eſt ſtratū neceſſe eſt vt alter decidat. xxviij. c. Et Ozee. xij. diuiſū eſt cor eorum. ⁊c. beatus Tho. quodlibet. vj. ar. xj. queſtione principaliter mota diſtinguit. q2 in venditione qualibȝ pciū accipitur quaſi finis: ſi recepit diſtributiones quaſi finē ſui operis pncipaliter intētū ſimoniā cōmittit: ⁊ peccat mortaliter: ſi aūt habet principalem finem deū in tali actu: ⁊ vt diſtributiones recipiat ſecundario nō quaſi finē: ſed ſicut mediū quod eſt neceſſarium ad ſuā intentionē: cōſtat q nō vendit actum ſpūalem: ⁊ nec ſimoniā cōmittit: nec peccat: ſic enim acceptio diſtributionum nō erit cauſa quare vadit ad eccleſiā ſed pprie hui⁹ determinatio quare nūc vadit ⁊ nō alia vice dn̄s Altiſ. iij. parte ſume: tractatu de ſimonia. q. ij. dicit ſurgere ad matutinas vel currere ad eccleſiam nō eſt ſpūale: vnde licet iſta facere p temporalibus: ſed cātare in eccleſia: vel laudare deū pro tpalibus tanq̄ fine: vel materia mercimoniali ſimonia eſt. ¶ Quo ad hūc articulū difficultas nō eſt quin actus corpaliter viſitādi eccleſiā: ⁊ p decore domus dei illic pſiſtēdi abſolute fieri poſſunt p pecunia ſeu pcio. Sed difficultas eſt an poſſint fieri vt proſint aīab⁹ puta ad redēptionem earū vel pſeruationem aut exceptionem de malo culpe p pecunia: nā ſi huiuſmodi fiāt ad inanē gloriā aut finem alium deturpantē actū: certū eſt apud omnes (cū eo ipſo pctā ſint) nequeunt aīabus pdeſſe: nec via meriti: nec via ſatiſfactionis: pmeretur tn̄ pecuniam ſibi pmiſſam: hoc mō decorās eccleſiam: ſicut pictor paſſionē dn̄i depingēs: vt populus ad deuotionem cōcitet: vt que pauperibus ſeruit in hoſpitali pro nuda mercede: eque pro eodē ſanis ſeruitura. Neſcio an qs dicere auderet q p preſentia ibi exhibita quis diſtributiones iuſte caperet quas certū eſt Chriſti fideles in redemptionem ani-
H marū ſuarū: in ſalutem ⁊ proſperitatē populi toti⁹
H Chriſtiani reliquiſſe. ¶ Pro clariori hui⁹ elucidatione videre oportet: an dans pecuniam eo fine: vt actum ſpūalem pcuret: intelligo ſpūalem: qui rect⁹ eſt ſm oēs circūſtantias: ⁊ poteſt ad redemptionē vel ſalutē prodeſſe. (nō curo an talis dari pōt ſi ſit in ſtatu mortalis culpe vel nō. Inuenio doctores p ſingulari notantes: q licet alium pecunia inuitare ad actū ſue ſaluti neceſſariū: vbi gratia vt baptiſma II.
recipiat: vt fiat Chriſtian⁹: vt deū collat: notat hoc Innocen. Joā. An. ⁊ alij in. c. dilect⁹. ij. de ſimonia idē finaliter glo. in. c. q̄ pio in verbo interuentū. j. q. ij. ⁊ ſequit ibi finaliter glo. Hoſtieñ. ⁊ Archidiaconus dicētes ſec⁹ eſſe quo ad ingreſſum religionis ⁊ alia ſine quib⁹ poteſt hoī eſſe ſal⁹: immo in. c. debet. xxiij. q. iiij. notat glo. q cū pecunia poſſumus alios allicere ad fidē: vt e. q. v. qd autem ⁊. xxv. diſt: q̄ ſincera: ⁊ q ſub tali cōditione poſſumus aliquam ducere vxorem: vt fiat Chriſtiana. xxvj. q. j. caue. Et poſſumus eos grauioribus penſionib⁹ onerare: vt cōuertantur: eadē cauſa. q. vj. iā vero. addens ſatis admitti poteſt vt ſic in talibus ſpūalibus licite fit pactio: vbi agit de cōuerſiōe alicui⁹ ad fidē: ⁊ ſic nō obſtat c. q̄ pio. j. q. j. eandē glo. inuenies d. c. dilectus. ij. de ſimonia dicentē talem cōditionem adiectā in cōtractu matrimonij eſſe bonā: idem tenet ⁊ ſequit cardinalis Alexandrin⁹. iiij. diſt. c. ij. Panor. eadem notat in d. c. dilectus ſub tēperamento tn̄ eorū que dixit in. c. cum in eccleſie de ſymonia: vbi ſic diſtinguit vel habent ppoſitū veniendi ad fidem ſed timēt paupertatē: puta cōgeſſerunt multa ex vſuris ⁊ venientes ad fidem oportet illa reſtituere: hoc caſu (inqt) puto pecuniā eis licite poſſe promitti: vt veniant ad fidem. Sed ſi nō habet propoſitū veniēdi ad fidem niſi ex cupiditate pecunie pmiſſe tunc puto cōtrariū C
q2 talibus parum pdeſſet baptiſmus. xv. q. j. nō eſt immo peccāt qui abutūtur bono: ⁊ dātes nō euaderent peccatū arg. xxiij. q. v. ad fidē: ⁊ ſm primū mēbrum arbitror feciſſe beatū Silueſtrē. Idē extēſi⁹ videtur tenuiſſe Archi. in. d. c. q̄ pio. tā ſcȝ in opere neceſſario: quā ſuperogatiōis: cuiuſmodi eſt ingreſſus religiōis. Recitata eīm opinione doctorū ⁊ gloſa in. c. dilect⁹. ij. Alij inqt dicūt q nec ad fidē: nec ad religionē aliqs trahend⁹ eſt p munera ex pacto Sed ſi aliqs infidelis vellet baptiſari niſi timeret paupertatē inter Chriſtianos: vel ſi quis deſideret ingredi religionem ſi eſſet ſolut⁹ a debitis: aut ſi ſtuduiſſet p aliquot annos ad intelligendū que lectur⁹
D ſit in religione: ⁊ ab aliquo ſciente ei⁹ propoſitū reciperet pecuniā: quo ad primū: vel liberaret a debitis: ⁊ reciperet expenſas in ſcholis quo ad ſecundū caſum: dū tn̄ non p precio rei ſpūalis: ſed adminiculo impedimēti tollēdi daret illud vel reciperet: licitum eſſet. Vacillās tn̄ addit: ſed forte ſm Hoſtiē. pōt dici: q aliud eſt in baptiſmo: aliud in religione. ſed q2 explere actum pcepti ob penā vitādā: vbi ſit impune poſſet: minie pcepto pareret: ⁊ ſimiliter facere actū pcepti ob quātumcūq̧ minimū donū vel pciū: cū alias nō ſit facturus pctm̄ eſt: parū facit di. Panor. cū vtroq̧ mēbro baptiſmū ſuſcipiēs peccet dū pmiſſione pecunie facit. ⁊c. qui aūt religionē

intendit ingredi. ſed nō niſi ſolutis debitis vel ſufficienti doctrina quia ille petit qualificari vt ſine impedimento religionē poſſit ingredi: ⁊ nō alias licite pecuniam capit p debitis perſoluendis: vel expenſis ſtudij tpe intermedio. Et ſi huic ſimile dare velis in his que ſunt neceſſitatis ⁊ pcepti: ponite captiuū detineri apud infideles ⁊ qui nō ſinat abire vt poſſit baptizari talis p amotione impedimēti licite reciperet pecuniam/ ſed certe debet firme voluntatē eſſe ſuſcipiēdi baptiſma dū poterit quālibet penuriā vel egeſtatem ferret. In tanta varietate doctorum po-
K no aliquas ppoſitiones. ¶ Prima/ licet pcio vel mi-
K nis inducere hominem vt faciat actum pcepti: quem alias dignoſcit nō facturus de pena vel minis patȝ xxiij. q. vj. c. fi. ⁊ cū idē iudicium ſit de allectione p pcium vel donum pmiſſum vel datum ſequit vitas totius ppoſitionis. Et ratio eſt/ quia minus peccatū eſt facere pceptū timore pene/ vel allectione muneris q̄ nō facere ergo ⁊c. Nec ſequitur ſi faciens hoc mō peccat/ q ergo peccet inducēs quo medio mot⁹ videt Panor. vt aliorū opinionē tēparet quia vtilit agit cauſā primi cū alias eſſet peccaturus: ⁊ (vt recte Gratia. inqt) q̄ timore inducti aliqua frequēter faciūt ad eadē aſſueſcunt/ vt tādē amore faciant idē qd pcio allecti prius illiberaliter poſt inductam cōſuetudinē operis boni etiā ſine pcio ⁊c. ¶ Obijcies fortaſſe illd cōſilij Toletani. nemini vis inferenda eſt ad credendū vel ſuſcipiendū ſacrū baptiſma. xlv. di. de iudeis. Hic cōtra Petilianū Au. admittit ad fidem neminē cogēdū eſſe. xxiij. ad fidē ergo ⁊c. Dico q ſolum illicitum eſt quia phibitum imo per Siſibutū religioſiſſimū pncipē iudei coacti ſunt qui (vt eodem. cap. dicit) cōpellendi erāt ea que ſunt fidei ſeruare. Etiam procedūt cū alias penam nō pmeruerint. Nūc eīm regulariter cū in facinore deprehēſi mortis ſupplicium meruerunt/ licite eis cōminatur mors niſi baptiſma ſuſcipiāt ⁊ fidē quos tn̄ ob mortis euaſionē ſuſcipientes baptiſma cū alias ſuſcipere nolint: peccare indubitatū eſt an tn̄ licȝ baptiſma miniſtrare vel ſacram cōionem dū noſcuntur ob penam vel pmiū facere puta arcet ab ingreſſu eccl'ie qui in paſcate nō cōicauit/ vel nō eſt confeſſus vt ſibi pena relaxaret vult cōicare/ aut cōfiteri ⁊ nō alias differā ad aliud tempus. Hic ſatis eſt diſcuſſiſſe de actu pcepti q̄ irreuerētiā ſcrorū cōnexā nō habet vt. ſ. tradant canibus. ¶ Secūda ppoſitio
L eſt qui munere vel metu ſolū diſponit ad volendum qd alias nō eſſet voliturus/ ⁊ tn̄ ppter munus acquirēdum vel penam euitādam non vult ſiue ſit volitio pcepti ſiue alias ſupererogatiōis: nō ex hoc peccat aut eſt volitio culpabilis pȝ/ q2 tunc timor vel ſpes aut amor muneris ſolum eſt diſpoſitio ſubiecti ⁊ nihil ponit finis actus quod illū inficiat. Cuius exēplum eſt ferrū ignimus vt ſit malliabile/ ⁊ lignū durū humectam⁹ vt inſtrumētis artificū poſſit ſculpi aliquo genere cauſe ſit pncipiū malliatiōis vel ſculpture. Unde patet nō valere cōſequentiam. Timēs vult alias nō voliturus/ ergo vult ppter penaȝ euitandā. Sic beatus Nicolaus per eleemoſynā ſuauit a ſtupro/ ſicuti cum videmus quendam ex diuite factum ſubito inopē/ donamus eū ⁊ cōſolamur/ ne tedio fractus ſeipſum precipitet: furet/ aut facin⁹ aliud cōmittat. Et hoc mihi ſub nube tetigiſſe videt be. Tho. q ſpes diſtributionū nō ſit cauſa quare vadit ad eccleſiam vel colit deum: ſed cauſa determinationis/ quare. ſ. nunc vadat ⁊ non alia vice. Quod tn̄ addit cauſam eſſe quare nunc vadit/ valde impropriat ſermonē de cauſalitate. nō poteſt eīm eſſe proprie dicta cauſa quare nūc vadat niſi ſit cauſa illius tranſitus ad eccleſiam. Sed intēdit bea. Tho. q ſit diſpoſitio ſubiecti ſub qua procedit volūtas ad volēdum tūc viſitare eccleſiam: non tamē p illis vt fine ſicut nec teſtis vadit p expenſis ad deponēdū ſed tn̄ ſine ſpe aut certitudine expenſarū non iret. Ex hoc ſequitur q lȝ muneribus/ adhortatione/ ⁊ pcibus inducere alios ad opa ſuperogatiōis/ ſicut ad act⁹ pceptorū: dū per illa intendimus eorū aīmos affectos reddere/ vt nobis credant ⁊ perſuadentibus bonum acquieſcāt/ ſic preceptū legim⁹ Matth. v. ſic luceat lux veſtra coram hoibus vt videant opera vr̄a bona ⁊c. Itē Aug. ſic debet hō diligere primum ſuū: vt quem poterit beneficentie cōſolatione/ vel informatione doctrine/ vel coertione adducat ad colendum deum. xxiij. q. iiij. debet: ſic oīm doctorū ſentētia pauperibus eleemoſynas damus: vt pro nobis orēt/ nō quaſi orationis pcium/ ſed vt eorū beneuolentiā nobis cōſiliemus: ⁊ ſic affecti charitatiue p nobis orationē fundāt. Nihil eīm pfutura nobis eēt oro quā paup fūderet p pecunia ex quo oratio talis labe ȝcōtinet ſimonie: intelligo dū pro pecunia fūdit tanq̄ M M
pro precio: ſecus ſi deū precat vt pecuniā donet: ſanitatē largitat ⁊c. tenemur eīm ſpūalia (vt dixi) gratis hoibus exhibere. Sed mirū videt ſi talis oratio ſit pctm̄/ quō ſimoniacū ſit/ aut culpabile ſic orare p pcio: nō ei eſt act⁹ ſpūalis q̄ eſt peccaminoſus ſed ſeruilis ſeruitute pcti ad quā ſpūſſanctus ſupnaturalit ac miraculoſe nō cooperat. Dico q oratio illa ſolū eſt ſpūalis p cauſalitatē quo ad effectum. ſ. ſupernaturaliter cōcedēdū illi p quo fundit oratio: quoad aīm ipſius orātis/ lȝ ad effectū illū nō ptingeret illas ei pces ſordidas nō exaudit deus/ ⁊ ſic ppt opinionē vel aīm īpetrandi p talē ordinationē aliquid ſupnaturaliter ſimonia cōmittit. Sed dubitabis an licet pmittere pecuniā/ vt faciat opus bonū ad qd alias nō tenet: vbi gra: mat pmittit filio veſtē nouā ſi miſſā quolibet die audiat ⁊ feſtis ſmonē aut pauperes viſitādo cōſolet. itē cū nr̄a etate tāta ſit hoim fragilitas dū minis cogūt ad bonū euaſionem pene hn̄t finē opis: an lȝ matri metu pene ples cogere vt miſſas audiāt/ paupes cōſolēt ⁊ opē ferāt. Cū pro co dubiū videt q2 ſtatuētes tpalē finē ſpūalis opis peccare videt. vn̄ Hie. ſi martyriū fecerim⁹ vt nr̄e reliquie ab hoibus honorent ⁊ vulgi opinionē ſectantes ſubſtātiā noſtrā vſq̧ ad mēdacitatē ppriā dederim⁹: huic opi nō tā pmiū q̄ pene debent/ ⁊ pfidie/ magȝ tormenta ſūt q̄ corona victorie. j. q. j. vide etiā N
propt pn̄tē pudorē dat vel vt careat tedio interpellātis nō vt reficiat viſcera indigentiȝ: ⁊ rē ⁊ meritū pdit: vt hȝ gl. ij. ad Cor. ix. in vbo. nō ex triſtitia aut neceſſitate. Hinc videt hoc caſu inducere ad peccatū qd minime licet. Vn̄ Bonifa. d. c. q̄ pio. j. q. ij. dicit q dubitatio monachorū (an. ſ. alteri monaſterio poſſent munera dare vt eis cōcederent ſuū abbatē) eū anxiū reddidit ⁊ ineptū/ q2 nō legimus dn̄i diſcipulos ⁊ eorū miniſterio cōuerſos: quempiā ad dei cultū aliquē muneris interuētu prouocaſſe niſi forte de pauperū alimēto qs in cōi proponat/ quorū nullis cuiuſcūq̧ profeſſiōis eſſȝ victualia negabāt. Scim⁹ equidē q oē datū optimū ⁊ oē donū pfectū deſurſū ē a quo bone volūtatē donū accipit q̄ ſacto deliberationis arbitrio deo ſuire diſpōit: cōcludēs: reſtat ḡ vt q̄ p aliq̄ eccl'ie ſuſceptiōe munus accepit dei donū qd

Universidad de Deusto
Biblioteca

a patre luminũ deſcendere debuit vendat: munus au
tem largiens importunus emat vbi papa ſentire vi-
def illicitũ: vt munus def ꝑ cultu ad quē p̄ceptũ nō
aſtringit/ cum etiã ſit donũ dei/ ꝛ diſcipuli indifferē
ter cuiuſcunq̨ ꝓfeſſionis hominibus alimenta da-
bant. Ex altera parte in oppoſitum adduci pōt/ p̄-
cibus ꝛ muneribus licite impetramus alteri remiſ-
ſione iniurie/ intellige quoad actiõem. Itē nemo ſa
ne mentis dixerit peccare illum qui paſſum iniurias
induxerit vt non ſolũ rãcorem dimittat: ſed/ qđ pfe
ctionis eſt/ beniuolentie ſigna exhibeat: item ꝯpatif
quis pauperi/ nec habet vnde eius neceſſitatē reue-
let nec poteſt mendicãdo illi eleemoſynã impetrare
quare nō poteſt ſociũ hñtem pecuniã/ p̄ce aut mune
ribus vt det eleemoſynã flectere humiliter rogans
ſi non ꝓpter deũ velit/ vt propter ipſũ faciat ſuo tē
pore maius ſeruitiũ ab ipſo ſuſcepturus. ꝛ loquor
in caſu quo alius neceſſitate p̄cepti dare non tenef/
hec oĩa ſunt officia charitatis que pperam nō agit.
M M j. ad Chorin. xiij. ergo ꝛc. ¶ Reſpondeo nō ſemper
actus officio ſeu genere bon⁹ ex hoc induit rationē
culpe q2 fit ꝑ tēporali cauſa/ puta lucro pena: aut
dãno euitando. Patet in directione errãtis per viã
in defenſione opprimēdi per inimicos in cura egro-
tãtis alias neceſſario morituri/ ꝑ quibus oĩbus lꝫ
ab hñte pecuniam capere. Itē imunitas a dedecore
ſiue ſeruatio honoris illius plus valet q̃ pecunia ꝛ
liberatio a moleſtijs eſt res digna precio: q ergo pro
pter eorꝝ alterũ pecuniã dat/ nō pdit eã niſi vtiliter:
magne aũt prudētie eſt ſcire rem ſuã vtiliter perde-
re/ imo cũ fama nr̃a ſit ꝓximis neceſſaria/ ſi ea inten
tione demus/ ne ꝓximi de nobis male edificent/ eſt
actus ꝟtutis materialiter ꝛ formaliter. Secus tñ
qñ ex caſu ꝛ circũſtãtiarꝝ occurſu ꝓpter bonũ ꝟtu-
tis agere oportet/ vel ex charitate ꝓpter deũ/ q tũc
ob aliũ finē agit/ ad min⁹ per omiſſionē peccat. Et
hoc caſu ꝓcedit tex. Philo. iij. Ethico. de Reipub.
defenſione ob fugã dedecoris/ ꝛ ambitũ honoris/ q̃
q̃ Philoſophus dicat illos actus culpabiles/ ſed
tũc non eſſe actus ꝟtutis fortitudinis. Nec eſt idē
de dãtibus eleemoſynã vt videãf ab hoibus q2 cer
te hoc peccatũ nō eſt: ſi velint videri ab hoib⁹ eo quo
faciũt fine/ puta faciũt ad ꝯplacendũ his quib⁹ do-
nãt ſi hoc exprimãt/ ꝛ alijs notũ eſſe velint nihil pec
cati cõtinet: licet eñ mihi ad ꝯſiliãdũ fauorē rē me-
am dare/ ſed vult ſaluator cũ faciũt vt videãf propť
deũ facere ꝛ ipſi inanē gloriã aucupãf nō aũt pro-
pter deũ faciũt qđ eſt hipocriſis/ aliđ ſcꝫ velle appa
O O rere q̃ ꝙ intus ſit. Quidã tñ ſunt actus ob terreni
muneris ꝯpenſationē nullo mō factibiles puta ſub
ire mortē/ exponere corpus periculo ꝛ de illo ꝓce-
dit tex. hic. Ad ꝓpoſitũ nr̃m p̄ce vel munere induce
re aliũ vt bonũ opus officio ſeu gñe faciat nullũ: eſt
pctm̃. Queãdmodũ nec alius peccat hoc opus faci-
ēs vt nob; gratificef: niſi in caſu vt dixi. Et ſic mr̃es
cogũt ſuas ꝓles muneribus/ vt pro cauſa finali al-
liciãt ad ꝯſolãdũ paupes vt miſſe interſint/ vl' hmõi
pauperib⁹ opē ferant/ ꝛ ſic ꝓcedũt argumenta poſt
oppoſitum cũ inducimus ad remittendũ actiones in
iurie/ ꝛ munerib⁹ flectim⁹ ad exhibēdũ inimicis ope
ra ꝛ ſigna beneuolētie/ ꝙ ſi forte vltra intēdãt coge
re vel inducere vt rem agant bene ꝛ meritorie fallit
matres ꝛ alios opinio/ vt de metu pene eſt text. Au.
in. c. ad fidē. xxiij. q. v. Nã benefacere nemo pōt niſi
elegerit niſi amauerit ꝛc. Et idē eſt de munere/ cũ
operis meritorij vt huiuſmodi nequeat abſq̨ vicio
deputari terrena merces cũ illa qualitas ſpecialif
inſit operi ſupnaturaliter a ſpũ ſancto. Et forte ex-
cuſat ſimplicitas a culpa quoad inductionē: vt alij
velint apud deũ mereri ꝑ terrena cõpēſatiõe: ꝛ cer
te raro eſt intentio obſequentiũ: vel etiam eorꝝ qui in
ducunt ad talia opera. Qđ inductũ eſt de. d. c. q̃ pro
ꝓcedit de opere ꝓuilegiato vcꝫ de ſuſcipienda cura
animarũ/ vt puta vt preeſſet tanq̃ abbas. Et ita cur
rit cum textu Hier. de martyrio: poterãt tamē pro
adminiſtrandis temporalibus ſeorſum mercede ali-
quem conduxiſſe: ꝛ alteri monaſterio ex intereſſe lu
cri ceſſantis vel damni emergentis recompenſatio-
nem dare. Nec obſtat. Omne donum perfectum eſ-
ſe a deo/ ꝛ ꝙ nō legimus diſcipulos quempiã prouo
caſſe muneribus ad cultum dei ꝛc. Multa ei egeꝛt
diſcipuli que non ſunt ſcripta. Et certe munere ſa-
nationis ꝛ cõſolationis (legimus) multos prouoca
uerunt: ꝛ de dono a patre luminum nimis generalis
allegatio eſt. Pro eodē eñ actu quo mereor licite p̄
mium capio videlicet vt pauperibus patrociniũ vel
aliam ſeruitutem impendam/ capio ſtipendium a ꝓn
cipe. Sicut medicus a ciuitate/ vt pauperibus gra
tis ſeruiat: ſed vt meritoriũ ineſtimabile eſt: nec poſ-
ſet ꝑ munere in aliũ transferri: ita quoq̨ minime li-
cet velle transferre in aliũ ꝑ munere ea ratione qua
meritoriũ eſt. Vñ prius dictũ eſt licet capere pecu-
niã pro ſubſtãtia actus meritorij: ſed nō ꝑ illa qua
litate/ ſicut calicē ꝯſecratũ vendere poſſumus/ ſed
nō pluris q2 conſecratus eſt. Ex his omnibus de ꝓ
poſita difficultate in accipiendis diſtributionib⁹ di
co/ ſi velit ſeruire deo in redemptionē animarꝝ/ pro
pecunia ſeu obuentione diſtributionum/ ſimoniã cõ
mittit/ nō ꝙ ſpũalem actũ det ꝑ munere/ ſed pro vo
luntate dãdi eo ipſo eñ quo ꝑ munere facit nō eſt
actus a ſupernaturali dono ſpiritualis/ ſed poteſt li
cite moueri ſpe accipiendi diſtributiones ſibi ꝛ con
fr̃ibus relictas vt diſpoſitione ſubiecti quodammō
aptificãte ad volendũ. Vel (ꝛ facilius eſt) in illis ꝑ
labore ſuo diſtributionē capere ꝛ ſpũale meritũ gra
tis velle illi qui bene fecit cõicare. Ex eodē pꝫ rñ-
ſio ad adiectionē de pēſionarijs ad cantum vel alia
officia ſpũalia. ¶ Ad quartum ꝓncipale ad primaꝫ
ꝓbationem ceſſat apud ꝓncipē lex Julia ambitus
quoad penã ꝓpter p̄ſumptionē iuſtitie ꝓncipis: ſa-
crilegij eñ inſtar eſt dubitare an dignus ſit quē ꝓn
ceps elegerit/ xvij. q. iiij. ſi quis ſuadēte poteſt nihil
ominus a ꝓncipe dignitas magiſtrat⁹ ambitioſe pe-
ti/ ꝛ ſcḋm ꝟitatē a ꝓncipe circũuento vel alias ſciēte
nō merito cõferri ſed beneficio iuris/ vt dixi propť
p̄ſumptionē legalitatis ꝓcipis huic ambitioni pe
na eſt adēpta. In ꝓpoſito aũt noſtro ius quoad im-
munitatē pene ſimoniacorũ nihil diſponit: ſiue a ꝓn
cipe ſiue ab alio quouis bñficium ſimoniace aſſeqtur
Nec ſequif/ ꝓnceps ꝯfert bñficiũ ꝑ pecunia: Ergo
ipſo facto cũ acceptante diſpenſaſſet vt bñficiũ ſer-
uare poſſit/ ꝛ penas iuris minime incurrat. Nã (vt
P P notabilr̃ deſcidit Joã. An. in mercurialib⁹ reg. cui
lꝫ) ſi ep̄s ſtatuit penã excõicationis ipſo facto om̃i-
bus ludentibus ad hazardũ/ non ꝓpterea liberaf q
inductus ab ep̄o cũ ip̄o ad hazardũ luſerit/ immo
poſt q̃ ille excõicationē icurrerit ep̄s denuo cũ ip̄o
ludēs maiorē excõicationē incurrit cõicans ipſi cri
minoſo in crimine dãnato/ ꝛ ꝑ p̄ma vice minorē tm̃
niſi iduxerit: tũc eñ cenſef cã curali⁹ ludit ꝛ ſic vt
opans maiorē excõicationē. Queãdmodũ ſi ei⁹ mã-
dato vel ꝯſilio cleric⁹ ꝑcutiaf. c. Mulieres. de ſñia.

excõica. Et hoc nota ꝙ dãns cauſam actui alterius
penã incurrit quã ꝑ actu nō incurreret. quē pſona
lif exerceret. Et in propoſito noſtro efficaciter meo
iudicio ꝓbat Panor. j. c. de ſimonia ꝙ papa ipſe ꝑ
Q Q pecunia beneficiũ conferēs a ſimonia nō eſt imunis
per. c. Ex diligēti eodem titulo: vbi đr ꝙ p̄ſtatio ho
magij vel iuramenti ꝑ bñficio acquirendo diuinis
ꝛ humanis legibus cõtraria eſſe dignoſcif. Idē ad
longũ deducunt Duran. ꝛ poſt eum de Palu. xxv.
diſt. iiij. Verũtñ eſt ꝙ papa penas iuris icurrere nō
pōt. Eſt enim ſolutus legibus/ quia princeps ff. de
legib⁹. l. princeps: ꝛ ita diſſimile eſt de epi copo. licꝫ
eñ ſtatuto ꝓprio nō ligef: vtiq̨ tñ ſentētia iuris.
ſed nec diſpenſare videf cõmunicãs cum alio in cri-
mine niſi exprimat. Queãdmodum ſciēf ꝟbo aut oſ
culo participãs excõicato per hoc abſoluere ipſum
nulla ratiõe cēſef niſi ſe velle exp̃mat illũ ex hoc ꝑ
abſoluto haberi vt eſt text⁹ in cle. ſi ſummus ponti
fex de ſententia excõicationis. Et ſic pꝫ opinionē
de Palu. quo ad hoc iure non eſſe fundatam. Ad ꝓ
bationē inductam ꝙ licet ab alio emere: reſpondeo
ꝙ beneficium. c. j. de vſuris: Nō capitur ꝑ iure pci-
piendi ꝓuentus annexo officio ſpũali/ ſed pro ipſa
poſſeſſione. vel fructibus a laico minus iuſte deten-
tis: ꝛ hoc licite redimi pōt etiã interuentu precij nō
ſolum ꝑ viam mutui: quemadmodum dicit glo. in. c
dilectus. j. decimas de manu layci liceat redimere/
niſi obſtaret prohibitio que illa de cauſa emanauit/
ne traheretur in exēplum ꝛ layci ſe credãt ius in de
cimis habere. c. decimas. xvj. q. vij. nec tñ ep̄s redi-
mens ſimoniam committeret: ſecus de iure annexo
officio vel ordini ſpirituali: q2 hoc in laycum cadere
non poteſt: neq̨ per ipſum de facto occupari. ¶ Ad
primam confirmationē dico ꝟba Auguſt. recte ſũt
omnes volũtates ꝛc. ſicut ꝛ verbũ ſaluatoris ſi ocu
lus tuus ſimplex fuerit nō habere locum in medijs
ex genere malis/ nō eñ ſi furer vt ꝓpter deũ paupe
rum inopiam releuem excuſor a culpa. xiiij. q. v. for
te aut vſuram exercens ꝑ ipendēda pauperibus mi
ſericordia propter deum. xcvj. diſt. ſicut nō ſuo aut
mētiens vt opitulãte mēdacio alium ad eternã ſalu
tem pducã. xxij. q. ij. primũ ꝛc. ſed dare ſpũale ꝑ pre
cio eſt ex genere malũ vt eſt venditio vel emptio q2
cadit ſupra materiam indebitã/ ideo relatio in vlte-
riorem finem bonum/ actum ipſum iuſtificare neq̄t
¶ Ad ſecundam ꝯfirmationē nego ꝯſequentiam: ꝛ
ad ꝓbationem ex. vij. phiſi. dico ꝙ ꝑ duplum mouēs
non intelligitur mouens duple virtutis. Nam hoc
multo velocius ſepe moueret q̃ in duplo/ vt exem-
plariter declarat doctor ꝓfundus tractatu quē edi
dit de ꝓportione motuum in horologio plumbum
deducēs ſignum indicans horas ſi duplef pluſq̃ cē
tuplo citius deducet ip̄m immo ſi augeaf ſolum ad
medium. Sed intelligit ꝑ mouens duplum cuius
ꝟtus ſic excedit/ vt ſit duplo magis motiua: iam ap-
plicãdo hũc intellectum ad extenuationē culpe nō
ſufficit oſtendere finē duplo meliorē ſed ſimul ꝓba
re oportet ꝙ talis vi haberet duplo extenuãdi ꝛ hoc
nō probaf. Huius ſimile eſt egritudo frigida cura-
tur calido/ ergo curaref velocius in duplo ꝑ illđ im
proportionatum eē ad curãdũ: ſtat eñ illđ iproporꝛ
tionatũ eſſe ad curandũ ꝛ ꝙ corpus magis diſtēpa-
ret q̃ diſponeret ad ſanitatem. Cũ aũt dicif: Da op
poſitum ꝛ ſequitur ꝙ finis aliquis minoris bonita
tis eque ꝛc. Nego ſequelã: ꝛ ad ꝓbationē cũ in fini-
bus ꝓcedaf ad alias ſpecies finiũ nō eſt ꝓprie pro-
portio dupli vel tripli in bonitate/ ſed vnus aliũ ex-
cedit in infinitum cũ tñ ſit finite bonitatis admiſſo
tñ in finibus eiuſdē ſpeciei vel diuerſe qđ infinitũ
ꝓcedatur duplãdo nō debet ꝓpterea cum alius fi-
nis in infinitum ꝓcedat deueniri ad aliquã eq̨ atte
nuãtē: ſicut nec per augmētũ ꝛ intēſionem opiniõis
pōt deueniri ad certitudinē ſcientie: que eſt tñ certi
tudinis finite. Ad aliđ de ꝟbo Philoſophi. j. de ce-
lo. ꝛ. viij. phiſi. Reſpõdeo aliđ eſt de cauſa effectiua
aliud de eo qđ ſe tenet ex parte materie vel finis. nã
finis infinite bonitatis. Et efficiens infinitum ſiue
infinite virtutis. Intellige ſi ſit naturaliter agēs ꝛ
imediate ſicut ergo infinitas virtutis effectiue: nō
ſinit finitũ eē ſuũ effectũ: ꝛ finis infinitas admittit
ſuũ effectũ finitũ eſſe/ pariformiter in ꝓpoſito de at
tenuatione culpe daf ſimile ex diſpoſitione materie
aĩa mouet corpus gradiēdo tardius ꝓpter grauita
tem/ tñ ſi tota grauitas auferatur nō propterea am
bulabit hō in inſtãti. Et anima nũc coniũcta corpi
nequit ip̄m alio mō q̃ ambulãdo/ ſaltãdo/ vel mō
ſimili mouere. Secus cũ erit parata ſicut nũc in an-
gelis. Ad tertiam cõfirmatiõem reſpõdeo/ vt nō lꝫ
mortuũ ſuſcitare ꝑ pecunia q̃uis acceptio pecunie
vlterius in releuamē pauperꝝ ꝓpter deũ ordinaref
ſed eſſet ſimoniacum dare ꝛ accipere ita ſimiliter de
quolibet alio ſpũali. Cõmuni eñ precepto mãdatũ
eſt: gratis accepiſtis gratis date ꝛc. Unde nō ſequi
tur: accipio pecuniam ꝑ ſpũali vt pauperes reficiã
pricipaliter/ ergo nō vendo ſpũale/ patet de merca-
tura cuius motiuũ principale vel finis apud chriſti
anos ſepe eſt pietas: dũ ſcilicet mercatur vt de lucro
pauperes ſuſtentēt/ fide tueantur ꝛ miſerabiles ꝑ-
ſonas propter deũ defendant nō minus tñ ſuas mer
ces vendũt: ergo ordinatio ad vlteriorem finē bonũ
nũ releuat quo minus dare ſpũale pro tpali ſit vēdi
tio. Nec ꝯuincit ꝓphete ꝟbum. Inclitaui cor meũ
ꝛc. q2 loquitur de retributione alicuius tēporalita
tis ſed eterne beatitudinis in quã nō actus hos tan
tum vel illos ſed totã vitã ordinare debemus iuxta
ſententiam Aug. xj. de trinitate. c. vj. Nec ꝟbũ Phi
loſophi probat ſuam intentionē. Cũ eñ. iij. thopico
rum ꝑ regula poſuiſſet ꝙ plura bona magis eligen
da q̃ vnum tãtum/ excepit niſi vnum eligatur ꝓpf
alterꝝ. Quia tũc nihil magis vtrũq̨ eligimus q̃ vnũ
tantũ vt ſanum fieri aut ſanitas/ eo ꝙ ſanum fieri
eligim⁹ ꝓpter ſanitatē. Et nō dicit vbi vnum propť
alterꝝ qđ vbi vſt vnum tm̃. Factio enim ſanitatꝭ ſiue
curatio aliud eſt a ſanitate. Et qui merces vēdit vt
de lucro penuriã pauperꝝ releuet/ vere vendit cũ tñ
vlteriorē finem intendit. Sed forſan doctor ille con
ſolatori⁹ intēdebat ꝙ ſpũalia ſic licet exhibere deo
ꝑ tpali ab eodē impetrãdo ꝛ ſic veritatē habet vt ſu
pra dixi quoad hoĩes quib⁹ iubemur gratis ea dare
Ad verbuꝫ Aug. Solum intendit ꝙ tũc nō queriť
gratificatio ſeu cõplacētia hoĩm vt finis pricipa-
lis ſed vt finis ſub fine. Sed nō dicit licitũ baptiza-
re vel certe ſpũalia hominib⁹ dare/ vt placeam⁹ eis
vel grati ſimus hoc eñ non eſſet gratis. Sed opera
exteriora bona licet eis exhibere vt eis grati ſimus/
ſed nō ſub qualitate qua ſupernaturaliter ſũt a ſpũ
ſancto. Sicut nō licet mercatori velle in futurũ ex
charitate mercari pro pecunia: Tunc enim modum
ſupernaturalem actus poneret ſub precio. Ex his
patꝫ qui dat ſacramenta vel beneficium ꝑ pecunia
cõuertenda in eleemoſynas pauperum ꝓpter deuꝫ
alias nullo modo daturus beneficium vel ſacramē-

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

ta pꝛo ꝓcio / quia vere vendit ſpiritualia / nihil rele-
uat cum a ſimonia illa relatio in finem bonū vlterio
rem nec ab vſura ſi dicat / do tibi mutuo vt lucro fe-
nebꝛi paupes alā. Et ſtultum eſt opinari ꝙ mente li
ceat ſic velle ſed nō voce exꝓmere. Nec lucrū merca
ture eſt chꝛiſtianis pꝛo fine pꝛincipali eo modo quo
Bona. loquit tn̄ vendunt non ergo ſufficit canonico
eunti ad eccleſiam velle pꝛo ſpe ſpirituali videlicet
vt valeat ad redemptionem animarum / recipere di-
ſtributiones: intēdendo hoc / vt finem minus ꝓncipa
lem: nec ſufficit ꝙ foꝛte cogitās de deo: pꝛopter ip̄z
vellet idem ſeruitiū ſpūale facere vt videtur Bona.
ꝓtendere a cōtrario / dicēs tūc ſimoniā ꝯmitti quan
do de deo nullo modo foꝛtaſſe vellet facere ſine pꝛe-
cio. Ratio eſt quia opus gratis vel mercemonialit
impendit per reſpectū ad cauſas vt nūc. Nihil enim
minus vēdo Joāni tunicā quāuis vbi aduerterē ꝗ̄
ſit de me bene meritus ei donarem. Impertinenter
etiā adducit illā legem tertiā. ff. de lega. j. vbi caſus
eſt / ꝙ conditio exꝓſſa que alias tacite ineſt: nō facit
legatū conditionale / ꝙ ergo liceat exꝓmere ꝙ actū
ſpūalem homo pꝛo tempali facere intēdat: quia hoc
tacite non ineſt cum debeat gratis miniſtrari / immo
⁊ in mutuo pactio de tempoꝛalitate pꝛo mutuo verā
vſurā inducit vt tenet glo. ⁊ Archidia. in. c. fenera-
ueris. xiiij. q. iij. ⁊ doctoꝛes cōmuniter Theologi ⁊
canoniſte. Nec obſtat ꝙ ſuſcipiens ſpūalia vel mu-
tuū eſt naturaliter obligatus ad anthidoꝛa / ꝙ ergo
liceret explicare / qḋ hō ſpe faciat pꝛopter ſperatā
gratitudinem qꝛ licet ſuſcipiēs obligetur / tn̄ actio
non ineſt vt tacitus finis / immo hoc eſſet ſpūale mi-
niſtrare nō gratis mutuū dare non liberalit cū hoc
ſaltē fuerit finis ꝓncipalis nō opoꝛtet ergo ſi ſuſce
ptioni obligatio talis ineſt: qḋ ergo nobis liceat ꝓ-
pter futurā illā obligationem facere: latius de hoc
dixi tractando materiā vſurarū. ¶ Ad quintum per
mutatio ſpiritualis pꝛo ſpirituali facto partiū verā
cōtinet ſimoniā. hinc eſt ꝙ nullatenus poſſunt par-
tes ſup permutandis beneficijs paciſci de rerū per
mutatione queſitum / ſed poſſunt licite cōcipere int
ſe qḋ a ſuperioꝛe fieri deſiderāt qui ſua auctoꝛitate
trāſfert beneficium vni⁹ in alterū ⁊ econtra / immo
niſi ius ſpecialr pꝛouideret liberū eſſet ſuperioꝛi be
neficiū ad cauſam ꝑmutationis vacans cuicūq; ꝑſo
ne indifferenter conferre. Ad aliud de ſuppletione
inequalitatis ꝑ pecuniā / valde errauit Angelus qꝛ
neq; hoc notat Panoꝛ. neq; textus hoc pꝛobat loq-
tur eīm vterq; ⁊ textus ⁊ Panoꝛ. expꝛeſſe de poſſeſ
ſionibus permutādis: que poſſideātur iure pꝛopꝛie
tario: vt in caſu textus de monaſterijs: ad que mere
ſpectāt ⁊ poſſeſſiones illarū curarū pꝛopꝛietario iu
re quaſ. ſ. vt notat Panoꝛ. habita ſola licentia ſu-
perioꝛū poterāt vendere ⁊ nō ſuperioꝛ habebat illa
vendere. Secus quādo bona aliqua poſſidentur in-
titulum / puta gratia officij ſpūalis cui annectunt
tanq; beneficiū. ⁊ ideo textus in d. c. ad queſtiones.
notanter dicit: ꝙ permutatio eccleſiarum per ſe de-
bent celebꝛari. ⁊ poſſeſſiones etiam commutari ſup
plendo equalitatem ꝑ adiectum pꝛecium: ſic tn̄ ꝙ il
li contractus nequaq; ſibi inuicem permiſceantur.
Quādo autem in nr̄is ꝑmutationibus beneficioꝛū
bona transferunt in alium / hoc ſolum gratia officij
ſpiritualis: ⁊ ſic eſſet cōtractuum permutatio: ideo
ſpecialiter notari debet ille erroꝛ Ang. Ad aliḋ de
officio tempoꝛali hoc non licet. nec pꝛacticatur ſine
ſpeciali licētia ſummi pōtificis / cui iuris oꝛdinatio

ſcilicet ꝙ ꝓbēda ꝯnexa bn̄ficio ſolū ꝯferri habet cō-
comitāter gratia ſpiritualis beneficij ſeu officij ma
nus claudere nequit: immo eius confeſſione poſſent
tēpoꝛalia illa vēdi. Secus de pꝛelatis inferioꝛibus
qui iuris diſpoſitione arctant: ⁊ pꝛīcipis priuilegio
in hoc nō gaudēt. De penſione rndeo qḋ etiam nō li
cet partibus de penſione paciſci ſed tractare ⁊ ſupe
rioꝛis diſpoſitioni committere ſicut in ꝑmutationi-
bus. Nec credo pēſionē redimi poſſe ſine ſummi pō
tific; licentia ⁊ auctoꝛitate cū aſſignet quodāmodo
ſpiritualiter in alimentatiōem ꝑſone: ⁊ ſua auctoꝛi
tate poſſet ab initio interuenire pecunia / quemadmo
dū officiū tempoꝛale pꝛopter cauſam que dicta eſt.
Secus de pꝛelatis inferioꝛibus / ſummo pontifice:
⁊ ſic nō obſtat de ꝓbenda quam eccleſia poteſt laico
vēdere: vel a laico redimere / qꝛ hoc ſolū pꝛocedit cū
non habet ſpiritualiter pauperi in eleemoſynā con-
ferri. De regulis iuris adductis in argumēto dicit
Gerſon tractatu de cōtractibus rationabilē limita
tionē eſſe: qñ factum in ſe pꝛincipalit pꝛohibet: ſec⁹
dū modus ſeu via eſt in pꝛohibitione / vt lucrū de pe
cunia ꝑ viam mutui eſt ꝓhibitū: per viam contract⁹
emptionis nequaq;: ſic in ꝓpoſito de aſſecutione pe
cunie pꝛo tꝑalitate que ꝯnexa eſt ſpūalibus in bn̄fi
cio: ⁊ ergo male infert vlterius ꝙ liceat paciſci de
penſione ꝓ alio expedienda aut quacūq; tempoꝛali
tate minime alteri ꝓſtanda vt ex ſuperioꝛibus liqt.
Ex quibus facile eſt dep̄hēdere quid veritatis ha-
beat opinio dicentiū papam in venditiōe bn̄ficioꝝ
nō cōmittere ſimoniā. Et quid opinio que in altero
extremo eſt / ꝙ vendens bn̄ficium / cōnexam habens
oꝛdinis executionem aut animaꝝ curam / aut huiuſ
modi ſpirituale cōmittit ſimoniam / ⁊ contra ius na
ture ac dei peccat. Pꝛima nāq; pꝛocedit cum papa
ſolum intendit tempoꝛalitatem illam ad vitam ven-
dere ⁊ non medio ſpiritualis officij transferre. Al-
tera vera cum beneficium vendit vt connexum
ſpirituali officio ſeu vt medio eius velit transferre /
ſicut neceſſario habent facere inferioꝛes. Ad ſextū
dico ꝙ quātūcūq; tenuiter eſt fūdatus conuēt⁹ / ſi
pꝛopter tempoꝛalia recipit ꝑſonam minus habilem
⁊ quam alias habita cōpetentia facultatum nō reci
pet ſimoniam cōmittit. Item ſecūdo ſi perſonā ha-
bilem recipit cum ſufficientia facultatum pꝛo ſuo
victu: ſed nō niſi illa etiā monaſterio vellet dimitte-
re poſt moꝛtem vt recte dicit Altiſ. eſt ſimonia. Ter
tio ſi ꝑſonā recipit in fratrem vt aliquid emolumen
ti in eos redundet plus ſcꝫ requirentes ꝗ̄ ad tenuē
victum recipiēdi ſufficiat iterum ſimonia eſt. Quar
to ſi habent ſufficiētes facultates ad plures enutri
endum ſed cupiunt ditare monaſterium aut repone
re in theſaurum pꝛo futuro tēpoꝛe ſi foꝛſan pietas
Chꝛiſti fidelium defecerit quoad eleemoſynaꝝ elar
gitionem in conuentum / ⁊ nolint recipere niſi eū q̄
bonoꝛum ſufficientiam pꝛo ſui alimētatione addu-
cit: non gratis in fratrem recipiunt ⁊ ita ſimoniā cō
mittūt. Quinto ſi eque qualificatoꝛum ⁊ ad mona-
chatum habilium: diuitem pꝛopter facultates reci-
piunt ſpꝛeto paupere: ſimonia ꝗ̄uis vterq; inſtet ⁊
pauperem recepturi eſſent vbi eum ſolummodo in-
ſtare contigiſſet. Quo caſu tamen licuiſſꝫ per ſoꝛtē
dirimere difficultatem: quis alteri ꝓferri debuerit
vt pꝛimo de doctrina chꝛiſtiana Augu. docet faciē-
dum eſſe: cum duobus eque egentibus alteri tantū
per noſtram ſuccurrere poſſumus eleemoſinaꝫ. Sex
to ſi omnino ſint pauperes: et non habent vnde vi-

tra numeꝝ receptoꝛū aliquem alāt nec ſint ex oꝛdi-
nibus mēdicātiū an tūc liceat ceteris parib⁹ recipe
illum qui vñ ſibi victus neceſſaria miniſtrare poſſit
adducit. Dubitāt doctoꝛes ⁊ fouēt ꝯtrarias ſentē-
tias: ſecurius aūt eſſet eo caſu nullum recipere ꝓuſ
ꝗ̄ receptoꝛum aliquis moꝛiatur ⁊ poſſint bona cō-
uēt⁹ ad ſubminiſtrationem vict⁹ ſufficere. Et cū di
citur licet ꝓbēdā victus alicui vendere etiā in mona
ſterio abundanti: ergo poteſt ſimul gratis recipi in
cōfratrē ⁊ mercemonialiter ad ꝓbendā admitti. Di
co aliud eſt ꝓbendā vt cōnexam fraternitati q̄rere
aliḋ querere ip̄am vt in ſe nuda quedā tēpoꝛalitas
eſt. Et in his opoꝛtet fraudē cauere ne vnum fiat /
vt fieri fingatur in locū alterius. Quēadmodū ep̄s
vult libere ⁊ gratis conferre pꝛebendam / ſed illi
dūtaxat q̄ domū ſuā cōparauerit duplo ꝓcio ad iu-
ſtū valoꝛē: vel q̄ ſecū vadium inierit ꝙ ei ꝓuiſum nō
erit de pꝛebēda intra annū pꝛo cētū aureis aut foꝛ-
te qui ei domū vicinā eccleſie vendere voluerit iuſto
ꝓcio: is eīm cōmittit in legem: qui ꝟba legis amplex-
xus cōtrā legis nitit volūtatem. l. non dubium. C.
de legibus. Hinc in. c. tua nos. de ſimonia. poſtquā
dixiſſet papa ſiquis ſine pacto ⁊ cōditione qualiber
eccleſie ſue bona dederit: rogās humiliter vt in cano
nicum recipiat: ⁊ ſua bona ei retinere liceat ꝓpꝛebē
da clerici quoq; eccleſie pure cōſentiā. Huiuſmodi
receptio fieri potuit abſq; ſcrupulo ſimonie: adijcit
in cauda ꝙ licet taliter reſponderit cum ei de mani-
feſtis tātummō datum ſit iudicare: ſi tamen is qui
donationē facit ea intētione ducatur: vt ꝑ tꝑalia bo
na que offert ſpiritualia valeat adipiſci: ⁊ clerici q̄
eum in fratrem admittunt: nō eſſent eum niſi tempo
ralia commoda perciperent admiſſuri: apud deum
vtriq; culpabiles iudicātur. Nec intelligit hoc de
tempoꝛalibus cōmodis ꝑ clericos imburſādis / cū
iuxta caſus poſitionē ſua bona ſit in pꝛebēdam retē
turus: ⁊ certe idē eſt an ſua vel eccleſie cōmoda que
rāt vl̄ etiā pauperū: pꝛo ſpirituali miniſtrādo vt eſt
textus in. c. ex multis. j. q. iij. ¶ Ad ſeptimū quid re
ſpōderi debeat: patet ex his q̄ in coꝛpoꝛe q̄ſtionis
de ſeruitio dicta ſunt. Qḋ autē dicit Hoſtieñ. lici-
tum paciſci de ſeruitio ꝓ certo ſtipendio donec ꝓui
deat de beneficio cū modificatione ꝙ non expꝛimat
ſeruitiū ſpirituale. Illic tremoꝛe trepidat vbi nō eſt
cauſa metuēdi. Nā pꝛo opis ⁊ laboꝛe ſuitutis ſpiri
tualis (vt ſupꝛa dixi) licet paciſci vt paſſim per vni-
uerſam eccleſiam fit cū officialibus ad curas vl̄ ec
cleſias vel ad cātum. Qḋ addit licitā eſſe ꝓmiſſionē
ſtipēdij ſub conditione donec ei ꝓuideat ⁊c̄. extante
quoq; cōditione ꝓmiſſionis obligationē reſolui vex
dicit quoad vltimā clauſulā: vcꝫ ꝙ cōditione extan
te reſoluit ⁊ perit obligatio exoluendi ſtipendiū: ſꝫ
vl̄ illi qui ꝓpterea ꝯfert vt obligatio ceſſet cum cer
tū ſit eo caſu ſpirituale nō gratis ꝯferri. Sed ſi pa-
ctum (vt cōmuniter in ſimilib⁹ paciſci ſolēt hoīes)
fiat ꝙ poſt adeptum bn̄ficium ꝯtinuare debeat ſer-
uitiū eſt ſimonia ꝯuētionalis ex quo tūc cōuētū eſt
vt ex poſt ꝓ bn̄ficio ſuiat. Et ꝗ̄uis hoc foꝛma ꝟbo
rū nō habeat ſatis tn̄ videt in hoc qḋ ꝓmittitur ſala
riū: donec pꝛouideat de beneficio quaſi tunc gratis
⁊c. Et certe ſi aſ̄ ꝓuiſionē de beneficio deſeruire de
ſiſtat: nō erit dn̄s ad ſalarij ſolutionē obligat⁹. In
tētio ergo paciſcētiū videt ꝙ ꝯtinuari debeat ſerui
tiū ſine ſalario in bn̄ficij adoptiōe. Nec. d. c. tua nos
de ſimonia ꝓbat licitū eſſe vt quis intētione minus
pꝛīcipali ꝓ beneficio ſeruiat: qꝛ textus indiſtīcte di-

cit ꝙ ſi ea intētione ducat: vt ꝑ bona tꝑalia ad adipiſ
cat ſpūalia ex hoc reū ꝯſtitui apud ſecretoꝛū cogni
toꝛem deū. Tn̄ ibi ꝓſumitur ꝙ ille ſpūalem ꝓfectū
ſpecialit intēderit ex quo ſolū ſua bona patebat ſibi
dimitti in pꝛebēdam. ¶ Ad octauū reſpondeo: ꝙ lꝫ
illa de quibus in argumēto ſunt actus ſpūales per
cōparationem ad ſpm̄ humanū nō tn̄ ſūt ſpūales ad
ſpiritū increatū: ſic qḋ ab eo miraculoſe ꝓcederent
vel aliquē effectū ꝑ ſe miraculoſe darēt. Addo de ꝑ
ſe / quia per accidēs infoꝛmatio iuſtitie / facit hoīes
iuſte viuere ſicut viſio ip̄ius vie eſt cā recte ābulatio
nis cum tn̄ illā nō efficiat: ideo poti⁹ dꝛ cā ſine q̄ nō
vt multi doctoꝛes etiā dicūt de intellectiōe reſpectu
actuū voluntat; etiā ſuppoſito ꝙ ſit ſpūalis ꝑ ꝯpa
rationē ad ſpm̄ increatū ad hoc lꝫ in illis locare ope
ras vl̄ ſtipēdiū vite accipe qñ alias ad hm̄oi act⁹ gra
tis faciēdos hō nō tenet. ¶ Ad nonū quo ad ꝓmaꝫ
ꝑtē de collatione ſacramētoꝝ vel cogit metu ꝯferre
indigno: ⁊ nullatenus lꝫ ꝓhibente dn̄o ne ſctm̄ de-
mus canibus Matth. vij. in talibus nāq; metus cul
pā eſt alleuiās ſꝫ nō excludit. c. ſacris. de his q̄ vi me
tuſue cā fiūt. vel cogit metu ſacramētū cōferre di-
gnis ⁊ tūc lꝫ diſtīctio de hoc an ne hoc caſu tꝑe quo
miniſtrare debet cogit vl̄ tꝑe ꝓ quo nō tenet ſeruiat
ad ſciēdū an metū īferēs excuſari poſſit a culpa. nō
tn̄ releuat ꝯferentē ꝓpter metū: ex quo grat; nō cō
fert ſꝫ ꝓpt̄ reꝝ aut bonoꝝ foꝛtune aut coꝛpis ꝯſer-
uationē ſimoniace cōfert ſcr̄a. Et ibi notari ꝑt caſ⁹
quo licite q̄s cogit ad factū: ꝑ ſupioꝛem qḋ ꝟiſimilr
ſimoniace explebit. Circa hoc tn̄ aduerte ꝙ metum
paſſus vt ſacramenta ꝯferat ꝑt duplicē habere intē
tiōem. ꝓma ꝙ ꝓ reb⁹ cōſeruādis aut vita vult pꝛo
tūc occupari ⁊ opas ſuas īpendere miniſterio ſcr̄o
rū ⁊ diſtrahi a q̄ete vel alijs q̄bus decreuerat inten
dere ⁊ tn̄ foꝛſitā acq̄ſiturus erat lucrū ⁊ ſic excuſat
a ſimonia. imo ⁊ a pctō ſi alias velit ſcr̄a gratis con
ferre ſic ꝙ nihil ꝓ ſacramēto nec lucrū nec euitatio
nē damni. Aliam aūt habere pōt non eſtimādo ſuas
opas vel impedimētū ab alijs aut intereē lucri ceſ-
ſāt; ſed ſimplr nollet ꝓrimo illū ſpirituale fructū
ſed ꝓpter damni euitationē vult cōferre ſcr̄m: ⁊ tūc
ponit ſacramēta ſub pꝛecio ⁊ pꝛocedit qḋ pꝛius di-
ctum eſt: vcꝫ ꝙ ſimoniace confert ꝓpter metum. Et
idem iudicium eſt ſi actū ip̄ſum aut operationē mini
ſtrādi ꝓpter lucrū vel damni euitationem fecerit cū
ip̄m miniſtrare opoꝛteat gratis fieri: cum hoc nō ſit
gratis dare ip̄m qḋ gratis fieri debet. Quo ad aliḋ
de reſignatione iuris ſpūalis ſeu bn̄ficij diſtinguen
dum eſt / vl̄ cōpellit metu reſignare in vtilitatē he-
retici vl̄ ei⁹ q̄ alias eſt indign⁹: ⁊ nō lꝫ ob quēcunq;
metū hoc ꝓambulū ſue pꝛomotioni dare: vñ Ambꝛ.
cū ſub ꝯminatiōe moꝛtis ei ꝓceptū erat tradere ⁊c̄.
in lib. quē valētiniano impatoꝛi poꝛrexit tunc mihi
dicit a ſacerdotib⁹ nō multū intereſt vtrū volēs re-
linquas an tradas altare Chꝛiſti. Cū eīm reliqueris
trades atq; vtinā mihi liquido pateret ꝙ Arrianis
minime eccl̄ia traderet / ſponte me offerrē tue pieta
tis arbitrio: vt ꝑtꝫ ep̄la eius. xxxij. ⁊ quo ad hoc dif
ferētiā facit inter eccl̄iam ⁊ agros ofone quā in Au
xētiū ꝯpoſuit ⁊ ſuoꝝ ꝯſolationē. Nō faciāt de agr;
inuidiā: tollāt eos ſi libitū eſt nō dono ipatoꝛi: ſꝫ nō
nego: infra tributū ceſaris eſt nō negatur eccl̄ia dei
eſt ceſari vtiq; nō debꝫ addici: qꝛ ius ceſaris eſſe nō
ꝑt dei tēplū. ⁊ ep̄la. xxxiij. mādat trade baſilicā rn̄-
deo nō mihi eſt fas tradere nec tibi accipe impatoꝛ
expedit domū ꝓuati ⁊c̄. vt in. c. cōuenioꝛ. xxiij. q. viij

Universidad de Deusto
Biblioteca

q.x

¶ Decimi argumenti ſolutionē nulla habent exem-
plaria: ſed neqꝫ queſtiunculas habent que pro more
Louanieñ. academie principali queſtioni ſolent an-
necti: cum enī huius de ſimonia queſtionis explica-
tio eſſet longiſſima: nō potuit eā p̄clariſſimus dn̄s
Cācellari⁹ horarū ferme trium ſpacio: quātā erat
meditatus ꝓnunciare. Poſtea ꝟo nihil amplius ꝙ̄
publice dixerat ſcripto collegit: eoqꝫ tumultuario
⁊ ſtudioſorum magnorumqꝫ viroꝝ p̄cibus extorto.
Porro cum hec imp̄merenť commodū illuſtriſſim⁹
Hiſpaniaꝝ p̄nceps archidux Auſt. Burgundie: ce
teroꝝqꝫ dux Carolus paternis ditionibus: qđ felix
fauſtūqꝫ ſit: auſpice deo inaugurabať: atqꝫ ob id Cā
cellarius ipſe (qui alteri Alexādro magno alter ob
tigit Ariſtoteles) cū ad ſingulas ꝓuincias comita
tus vſqꝫ adeo fuit arduiſſimis negotijs veluti obru
tus vt vix magnatibus eius fuerit adeundi collo-
quēdi copia. Quanto minus ei vacare potuit / vt ad
hec ſeſe accōmodare: Preclara quidem illa ac vtiliſ
ſima / ſed patrie / ſed reip. cōmuni oīm ſaluti (que qui
dē ex principe per huius pendet cōſilia atqꝫ inſtitu-
tionē) poſt habēba. Proinde cādide lector quod na
cti ſumus ꝙ̄uiꝙ̄ mutilū / impartimur. Tu vero ne in-
gratus ſis hanc precioſam margaritam ſtudio com-
para / ⁊ letaberis. Finis.

¶ Sequitur de corrupto iudice.

¶ Quodlibetica queſtio decima eiuſdem reuerēdiſ-
ſimi in Chriſto patris domini / ac Magiſtri noſtri
Hadriani Florentij de Traiecto / ſacre Theologie
profeſſoris eruditiſſimi / Epiſcopi darthuceñ. Car
dinalis titulo beatorum Joannis ⁊ Pauli martyꝝ
ac inſignis academie Louanienſ. Cācellarij multo
digniſſimi. Anno a ſalute humana. 1505. in ſcholis
artium eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

Q Utrum leuitatis ⁊ corrupti ani-
mi iuſte culpetur iudex / qui ⁊ ſi
non facit / tamen vbi pecunia of-
ferretur / iuſtitiam pro munere
ſeruaret aut proſtitueret: vel ſal
tem in eum adduceretur affectū
vt cuperet contra iuſtitiam ſen-
tentiam licite ferri poſſe. Hec
queſtio duo ſupponit / ⁊ querit
tertium. Primum ſuppoſitum quod miniſtrare iu-
ſtitiam pro munere ſeu pecunia ſit peccatum. Secū
dum optare vt aliquid liceat / vel ſine peccato cōtra
iuſtitiam fieri poſſit eſt culpabile ⁊ peccatum. Et
tertio querit an is qui ſic diſpoſitus ac affectus in-
uenitur: vt oblato munere in alteram partium illaꝝ
flecteretur / ex hoc culpari debeat leuitatis ⁊ animi
corrupti. ¶ In hac queſtione proteſtationem ſane fi
dei ſuppoſitam habens vtrinqꝫ ea inducam que ma-
gis facere mihi videntur ad perplexitatem. Et pri-
mo quod liceat iudici pro munere ſeu mercede ſer-
uare iuſtitiam ꝙ̄uis non proſtituere. Arguiť pri-
mo: ſine peccato vendit aduocatus iuſtum patroci-
nium: iuriſperitus rectum conſilium vt eſt Augu.
ſententia in. c. nō ſane. xiiij. q. v. ergo licet iudici ⁊c̄.
Conſequentia tenet quia eque venditur per iuriſpe
ritū iuſtitia in recto conſilio ⁊ per aduocatum in iu-
ſto patrocinio ſicut per iudicez in iuſto iudicio. Nec
obſtat diuerſitatis ratio quam pretendere videtur
Aug. quia videlicet iudex teſtis quoqꝫ medij adhi-
benť inter vtrāqꝫ partē / aduocatus vero ⁊ iuriſperi
tus ex vna tantum parte conſiſtūt quia aduocatus
⁊ iuriſconſultus adhibentur ad remonſtrationē iu-
ſtitie / quam vtraqꝫ partiū modo non perperā ⁊ ma
le agere velit querere debet ergo. ¶ Secundo ſic
Aſſeſſor qui adhibetur vt oculus iudicis in quacū
qꝫ cauſa etiam ſpirituali: licite capit ſalarium ꝓ ſuo
miniſterio: iuxta. c. ſtatutū. §. aſſeſſores de reſcriptꝭ
li. vj. ⁊ plus facit ad deciſionez ⁊ ſententiam quā iu
dex ipſe: ergo ſimiliter licet iudici pro ſuo labore et
miniſterio ⁊c̄. Et confirmatur quia cōſulēs eſt cā
effectiua eorum que fiunt in ciuita. ij. Phiſic. ergo
ſi licet aſſeſſori mercedem ſiue ſalarium capere ſue
efficientie nihil videť idem ꝓhibere in iudice. ¶ Ter
tio ſic: quia iuſtum eſt vt illi conſequantur ſtipendiū
qui pro tempore ſuum cōmodare reperiuntur obſe
quium. xij. q. ij. charitatem. Item nemo cogitur de
ſuo beneficium facere. x. q. ij. p̄carie. Item nemo cō-
pellitur ſuis ſtipendijs militare. j. ad chori. ix. ergo
licet iudici ad proportionem ⁊ pro rata laboris ſti-
pendium a partibus capere. Et cōfirmatur q2 oēs
fatentur arbitrium poſſe ſtipēdium capere ita deci
dit ſpect. ti de arbi. §. fi. verſi. ſed nunquid arbiter. ⁊
ſequntur doctores in. c. cum ab omni de vi. ⁊ honeſt.
clerico. nec minus ſententiam dicit ⁊ inter partes
iuſtitiam miniſtrat ꝙ̄ iudex alicuius: ergo. Quarto
per locum a relatiuis quem inter alios tradit philo
ſophus. ij. Rheto. nam ſi vni iuſte ac bene agere iter
eſt ⁊ alteri pati intererit / ⁊ ſi imperaſſe etiam feciſſe
arguit vt Nycomedon publicanoꝝ princeps arguit
ſi vobis locare turpe non eſt nec nobis cōducere: ſꝫ
abſqꝫ peccato poteſt q̄s iudici pecuniā dare vt recte
ac iuſte pronunciet quemadmodū ⁊ preces interpo
nere ſeruitium impendere / cōminationes per ſupe-
riorem vel ſemetipſum aut amicos inferre vt a iuſto
non aberret eſt enī quo ad rectitudinis ſeu iniuſti-
tie cauſam idē de munere a lingua vel obſequio. qđ
de munere a manu ergo. Minor patet: q2 dicit Aug.
in d. c. non ſane. cum iudicia ⁊ teſtimonia falſa ven-
dūtur multo ſceleratius pecunia ſumitur. quia ſce
lerate etiā ꝙ̄uis a volentibus dať / innuens cū ꝓ iu- R
ſta ſnīa q̄s dederit ipſam turpitudinē nullā ꝯtinere
⁊ cōfirmať / licet ꝓ quocūqꝫ bono inducere proxꝫ ad
pctm̄: ad Ro. iij. nō ſicut blaſphemamur ⁊ aiūt nos
q̄dā dicere: faciamus mala vt inde eueniāt bona: ⁊ ad
Ro. j. digni ſunt morte nō ſolū qui faciūt ſed q̄ cō-
ſentiūt facientibus ſed offerēs pecuniā inducit iu-
dicē vt capiat / ergo ſi offerēs ipſe nō peccat nec iu-
dex. ¶ In oppoſitū videť primo q2 ſentētie venales
ſunt ipſo iure nulle vt eſt textus. C. quando ꝓuoca
re nō eſt neceſſe. l. venales. vbi dicitur venales quoqꝫ
ſententias que in mercedem a corruptis iudicibus
proferuntur citra interpoſite prouocationis auxi-
lium infirmas eſſe decretum eſt. idem. ij. q. vj. §. vena
les. Nec obſtat quātumlibet paruum munus acce-
perit quia vilior eſt quo minoris ſe aut iuſtitiam vē-
diderit: vnde volunt docto. ſignanter. Panormi. in
cap. ⁊ ſi queſtiones de ſimonia: ꝙ̄uis ex paruo mune
re non preſumitur ſimonia: nihilominus ſi ordinator
non conſueuit ſine precio ordinare: ⁊ clericus ei of-
fert rem parui precij iudicabitur ſimoniacum: quia
ꝯſuetudo patriſfamilias eſt attēdēda. c. illos nos de
pignoribus ⁊. l. qui ſemiſſe. ff. de vſuris. ⁊ ideo d2 in
textu dici maxime / q2 preter illa tria ſunt quedam
etiā alia attendēda. Et ꝯfirmatur quia nō ſolū ca-
nonica imo ciuilis ſapiētia res ſanctiſſima eſt q̄ pre
cio nummario non ſit eſtimanda nec dehoneſtanda /
cū in iudicio honor petitur / q̄ in ingreſſu ſacramēti

offerri debuit / ſacramēti. i. ſtudij ſm̄ glo. quod res
ſacra eſt. ff. de varijs ⁊ extraordinarijs cogni. l. j. pro
pter qđ ibi decerniť: ne precies poſſeſſoribus ciuilis
iuris dicat: ſecus de preceptoribus ſtudiorum li-
beralium ⁊ medicis: ergo quemadmodum ibi philo-
ſopho diciť etiā oportet iudices mercēnariam opaꝫ
ſpernere. Secūdo q2 Michee. iij. diciť iudices eius
in muneribus iudicabāt ſacerdotes in mercede re-
ſpondebāt ⁊ ꝓphete eius in pecunia diuinabāt: ⁊ ſu
per dn̄m requieſcebant ⁊c̄. ⁊ infra. ꝓpter hoc cauſa
veſtri ſyon quaſi ager arabiť / ⁊ hieruſalē quaſi acer
uus lapidum erit ⁊c̄. quod Hier. etiā ad iudices no
ſtri tp̄is recte trāſferri poſſe oſtendit ſoluēs arg. qđ
ab exemplis veteris teſtamenti ſumi poſſet de quar
ta parte ſicli in manu ſaulis ⁊c̄. j. qu. j. iudices. ⁊ eſt
expreſſa ſentētia Greg. qui recte iudicat ⁊ p̄miū re
munerationis expectat fraudem in deū ꝑpetrat: q2
iuſtitiam quā gratis impartiri debuit acceptiōe pe
cunie vēdidit: bonis male vtunť q̄ ꝓ tēporali lucro
iuſte iudicāt: tales quippe ad veritatē nō iuſtitie de
fenſio ſed amor p̄mij ꝓuocat quibus ſi ſpes nummi
ſubtrahiť: cōfeſtim a iuſtitie confeſſion ex(c)ecedūt: ac
ceptio nūmorū preuaricatio ꝟitatis eſt: vn̄ ⁊ ꝓ iu-
ſto diciť qui excutit manus ſuas ab omni munere /
iſte in excelſis habitabit. xj. q. iij. qui recte ibi gl. no-
tat intētionē corruptam eſſe ſicut in vſura. ſi dicerꝭ
ꝙ iſta ꝓcedunt de munere alliciēte ⁊ puertēte. naꝫ
hoc mō limitat textus in. c. ⁊ ſi queſtiōes de ſimonia
dictā auctoritatē Eſaie. xxxiij. beatus vir qui excu
tit manus ſuas ab omni munere: nō releuat in tot :
quia Pſal. xiiij. indiſtincte diciť qui nō dedit pecu-
niam ſuā ad vſuram ⁊ munera ſup innocētem. i. ad-
uerſus innocentē nō accepit: ⁊ additur in fine pſal-
mi qui facit hec nō ꝯmouebitur in eternum: ergo vt
infert Hier. lib. ij. ꝯtra Rufinū in fine: qui nō facit
hec iam corruit in eternum / ſed p̄ceptum negatiuū
eque cōplectiť paruū vt magnū: vt patet in vſura in
adulterio / homicidio ⁊ hmōi ergo. ¶ Tertio quia p̄
ceptum habemus iuſte exequi quod iuſtū eſt: ⁊ op⁹
dei non facere fraudulenter vnde Deute. xvj. iudici
bus preceptum eſt: nō accipies ꝑſonam nec mune-
ra: quia munera excecāt oculos ſapientū: ⁊ mutant
verba iuſtorū / iuſte qđ iuſtū eſt exequaris vt viuas
⁊c̄. ſup quo Gre. iniuſte qđ iuſtū eſt exequitur qui
ad defenſionem iuſtitie nō virtutis emulatione: ſed
amore p̄mij tp̄alis excitať / ⁊ iuſtitiam quā preten-
dit vendere nō veretur iuſte: ergo iuſtum exequi eſt
in aſſertiōe iuſtitie ipſā iuſtitiā q̄rere: ⁊ Hiere. xlviij
maledict⁹ q̄ facit opus dei fraudulēter ⁊c̄. vbi glo.
fraudē in dei ope ꝑpetrat q̄ ſe inordinate diligēs ꝑ
hoc qđ recte agit ad remunerationis tranſitorie bo
na feſtinat. Tribus autē modis fraus iſta cōmittiť
quia aut tacita cordis humani gratia: aut fauorum
aura: aut res quelibet exterior deſiderať cōtra qđ ꝑ
ꝓphetam diciť beatus qui excutit ⁊c̄. q2 nō ſolum
fraus in acceptione pecunie eſt / nec munus vnū eſt.
Tres enī ſunt acceptiones munerū ad quas ex frau
de feſtinatur mun⁹ eſt enī a corde capta gratia a co-
gitatione / munus ab ore gloria per fauorē / munus
ex manu / p̄miū ꝑ dationē. Juſtus ꝟo ab omni mune
re manus excutit: q2 in eo quod recte agit nec ab hu
mano corde inanem gloriam / nec ab ore laudē / nec a
manu querit recipere dationem: Solus in dei opere
fraudem nū facit qui cum in ſtudio actionis vigilat
nec ad corporalis rei premia / nec ad laudum verba /
nec ad humanam gratiam anhelat. ¶ Quarto ſic vel
iudex accipit munus ne iudicet iniuſte: vel ut iudicet
iuſte: vel tertio vt cōtra iuſtitiam iudicet / ſed qđli-
bet horum fuerit turpiter accipit: ⁊ poteſt ab eo cō
dici: ergo. Prima pars minoris patet q2 accipit ob
id ad qđ alias teneť: ac ſi caperet ne homicidium aut
ſacrilegiū faciat: ⁊ q2 ſolum de parte iudicis turpi
tudo verſať / poteſt qui donauit ab eo cōcedere. l. j.
ij. ⁊ fi. ff. de ꝯdi. ob tur. cauſam / ⁊ eſt textus genera
lis ad literā. l. quoties. C. eo. ti. Scđa pars patet q2
iure nature diuino ⁊ humano obligatur iudicare iu
ſte: ergo turpiter accipit: immo qđ donans poſſit ab
eo ꝯdicere videť ꝑ. ca. nō ſane. xiiij. q. v. vbi hoc tenet
glo. ſoluēs. l. ij. ff. de ꝯdi. ob tur. cauſam. q̄ niſi recte
intelligatur videť cōtra facere. Et Archidia. eo. c.
nō ſane: ſi dat vt iudex tm̄ pro ſe ferat iuſtā ſentētiā
⁊ de hoc ꝓteſtetur pōt repetere. ⁊ illa proteſtatio ex
cludit p̄ſumptionē: quād. l. ij. ff. de cōd. ob tur. cau
ſam inducit. ⁊ hoc plenius tractās Panor. in ca. cū
ab omni ſup glo. poſtꝙ̄ recitauit opinionē Barto.
in autentica nouo iure. C. de penis iudicum qui ma
le iudicauerunt: dicit ſatis puta ex circūſtātijs hāc
queſtionem eſſe decidendam vt ſi veriſimiliter time-
bat grauari habeat locum prima opinio ꝙ poſſit re-
petere: alias ſecus quia prima fronte eſt preſūptio
contra dātem ꝙ voluerit corrumpere iudicē. Et in
hoc dicit notandā gloſam qui dicit niſi manifeſte ꝓ
betur cōtrarium ⁊c̄. ſed vndecūqꝫ ſit pōt cōdici a iu
dice vel per donantem vel ꝑ fiſcum: cuius eſt talia i
iuſte acquiſita excutere iuxta. l. lucius. ff. de iure fiſ
ci ſimiliter in tertio mēbro / q2 ⁊ turpiter dať ⁊ tur-
piter accipit: cōdicendum eſt a iudice ſed ꝑ fiſcum.
Fortaſſe dices iudex turpiter accipit quādo ꝓ mu-
nere principaliť iuſtitiā ſeruare promittit / ſecus ſi
ſolum minus principaliť. Nam vt dicunt doctores
licet pro ſeruitio conferre beneficiū ⁊ ꝓ bn̄ficio ſer
uire dum hac ſpe principaliter non ducať / vt dicit
glo. in. c. cum eſſent in verbo promiſerat. Similiter
licet dare mutuum ſub ſpe ſecūdaria aliquid recipi-
endi / vt de hoc eſt glo. ca. conſuluit de vſuris / q̄ ꝟbū
Saluatoris mutuum date nihil inde ſperantes limi
tat ſperantes ſup. cauſa mutui in ſpe lucri principa
liter poſita ſecundario tamen aliquid ſperare nō pu
to malū vt ⁊ ipſe ſuiat illi. arg. vj. diſtinc. quid pro-
derit. Contra / ſiue fuerit cauſa principalis ſiue mi-
nus principalis ipſe conſtituit ſibi munus tāꝙ̄ pre
cium vel partem precij pro quo iuſtitiā facit ⁊ ſic eā
vendit ſicut ſi vendo domum pro mille reneñ. ⁊ vno
ſtufero: nolens ſtuferum ipſum de precio detrahere
ergo realiter vendo pro illo ſtufero vt parte precij:
ergo ⁊c̄. ¶ In hoc articulo tanguntur tres difficul
tates arguendo vtrinqꝫ. Prima an actus virtutis
poteſt mercenarie exhiberi intendendo lucrum vel
mercedem aliquam. Secunda an pro labore adhibē
do vt iuſtum ab iniuſto ſecernens verum iuſtitie ob
iectum quod iuſtum dicitur decernat / licꝫ mercedē
aliquam ſeu ſtipendium ſumere. Tertia an licet euꝫ
qui alias iuſtitiam miniſtrare non tenetur vel forte
⁊ ſi teneť non ſatis laborauit niſi munere ſit allect⁹
an licet illum munere conducere / vt iuſtitiam ſeu iu
ſtum in pronunciando ſeruet. ¶ Pro horū deciſiōe
pono aliquas propoſitiones. Prima quaſi pream- A
bula eſt hec. impoſſibile eſt opus moraliter bonū ꝙ̄
tūlibꝫ paruam inordinationem continere: ꝙ̄uis idē
homo poteſt ſimul circa eandem materiam bene mo-
raliter agere ⁊ peccare. Prima pars ꝓꝫ / q2 in Dio-
niſio quarto de diuinis nominibus: bonum eſt ex in-

Universidad de Deusto Biblioteca

tegra cauſa malū aūt ex ſingulis defectib⁹ ⁊ ſcḋm
philoſophum .ij. Ethi. poſt deſcriptionē ꝟtutis: bū
agere cōtingit tm̄ vno modo intellige q꞉ actio deb꞉
talis eſſe vt recta ratio requirit / male aūt multifari
am. Eſt eñ virtus ſe hñs ad vitiū ſuperabūdantie /
⁊ defectus ſicut equale ſe habet ad maius ⁊ minus
vt ſi aliquid ſubtrahas vel adieceris adimis bonita-
tem. ergo nulla inordinatio ꝗ̄tūcunq꞉ parua ſtat cū
morali bonitate. Item Gen. iiij. ſcḋm trāſlationē .lxx.
dicit ſi recte offers recte aūt non diuidis peccaſti ꝗ-
eſce. qḋ Aug. tractās .xv. de ciui. dei ca. vij. recte in
quit offert ſacrificiū cū offert deo vero cui vni tm̄-
modo ſacrificandū eſt / non autem recte diuidit dum
non diſcernūtur recte vel loca vel tempora vel res
ipſe que offerunt vel qui offert vel cui offertur / vel
hij quibus ad veſcendū diſtribuitur qḋ oblatum eſt
vt diuiſionem intelligamus hic diſcretiōem ſiue cū
offertur vbi nō oportet: ſiue q͛ alibi nō vbi oport꞉
ſiue cum offert quādo nō oportet: ſiue qḋ nō tūc ſed
alias oportet: ſiue cum id qḋ nuſq̄ ⁊ nūq̄: ſiue cum
electiora ſibi eiuſdem gñis rerꝫ tenet hō ꝗ̄ ſunt ea ꝗ
offert deo: ſiue cum eius rei que oblata eſt ſit parti-
ceps ꝓphanus ⁊c̄ ꝯcludēs ibi illud .j. Joā. iij. nō ſi-
cut Chaim ꝗ ex maligno erat ⁊ occidit fratrē ſuū ⁊
cuius rei gratia occidit fratrē ſuū: q꞉ opera ei⁹ ma-
ligna erāt / fratris aūt bona datur intelligi deū non
reſpexiſſe ad munera Chain: q꞉ hoc ipſe male diuide
bat dās deo aliquid ſuū ſibi autē ſeipſū. Qḋ oēs fa
B ciūt qui nō dei ſed ſuā ſectantes voluntatē nō recto
ſed ꝑuerſo corde viuentes offerūt deo tm̄ mun⁹ quo
putant eum redimi vt eorꝫ non opituleť ſanādis pra
uis cupiditatib⁹ ſeu explendis. Utrāq꞉ ꝑtem dicte
ꝓpoſitionis ſimul exemplarit͛ probo ſi quis velit ſal
uare innocentem ꝑ mendacium officioſum illa volū
tas eſt mala / nec quicq̄ meretur: ſed vbi diſtinctis
volūtatibus voluerit ſaluare innocentē ⁊ cū hoc ſi-
mul velit mētiri officioſe: nihil impedit ṗmā volūta
tem eſſe bonā ⁊ meritoriā: ſimiliter velle op⁹ de gñe
bonū deformatum venialiter ex circūſtantia: eſt vo-
lūtas mala / tamē velle hoc opus de gñe bonum abſo
lute eſt voluntas bona ⁊ non deformatur per coexi-
ſtentiam voluntatis qua optat id qḋ ex circūſtantia
venialiter deformās / nec obſtat de mendacio obſte
tricum: exodi .i. quibus dominus edificabat domos
quia nō edificauit eas illis ꝓ mēdacio: vt habet tex
tus ſed quia timuerunt deum nec videntur voluiſſe
paruulis ſeruare vitā illo mendacio / ſed ſibijpſis ne
gādo ſc꞉ q͛ cōtra regis p̄ceptum fecerant: ⁊ ſi forte
etiā ꝑuulis vt videť ſuppoſuiſſe Greg. dico q͛ abſq꞉
dubio voluntas illa fuit mala nec eſt incōueniēs do
minum remunerare actū temporalit͛ ꝓpter bonitatē
in eo ꝯmixtam malicie: q꞉ vt Aug. opinať regū or-
bis donatum eſt Romanis propter eorū iuſtitiam
quā tamē dicit eoſdem fine honoris īquinaſſe ⁊ mū-
dane glorie referendo in huiuſmōi ſua opera iuſta.
¶ Ex hac propoſitione ſequiť primo qui vult bene
C agere: deo placere: iuſte iudicare: liberalem: fortem:
magnanimum: temperatum ſe exhibere ꝓpter hono
rem corporis ſalutē / hominū gratiam / vel pecuniā:
aut aliam ꝗ̄libet tꝑalem mercedē: ſiue intendat vt
finem totalem ſiue vt finē partialē actu: nec iuſtus
nec liberalis nec magnanim⁹ eſt ſed agit male ⁊ pec
cat. Probať exemplariter expreſſa ſentētia Ariſto.
iij. Ethi. vbi inter quinq꞉ modos falſe ſimilitudinis
ad fortitudinē. Primus eſt dum ꝗs ſubit ꝑicula ꝓ
pter metū. Secūdus dū propter honorē vel fugien

dam vituꝑationem: ſed ṗmi inquit deteriores ſunt /
q͛ nō pudore ſed metu ducti illud agūt. nā p̄fecti re
cedētes a pugna verberibus redire cōpellunt. Terti⁹
q꞉ peritijs rerꝫ iuuatur fortitudo. Quartus cū ira
fortitudo diciť: videntur eñ fortes qui ꝑ iram ceu
fere beſtie in ꝑcuſſores feruntť in quo modo fateť q͛
ꝯcitatio ſeu ira fortes adiuuat ſi faciūt ꝓpter dec⁹
nō ē igiť fortitudo ſi dolore: aut ira cōcitati in ꝑicu
lū deferūť nihil ꝓuidentes eorꝫ ꝗ incurrūt. Nam ſic
aſini quoq꞉ fortes eſſent cū nec verberibus quidem
a pabulo remoueri poſſēt ſed qui ꝑ hec agūt pugnan
tes quidē ſunt ⁊ nō fortes: nō eñ decore nec ratiōe
ſed ꝑturbatiōem animi id agūt. Quintus neq꞉ fidu
cia nā ebrioſi tale aliqḋ faciūt: fidētes eñ fiūt cum
ebrij ſūt / cū ꝟo nō ſūt ebrij ꝑicula fugiūt / vere aūt
fortis eſt ꝗ terribilia hominib⁹ videť ⁊ ſunt ea ſubi-
re / q꞉ decoris eſt ita facere ⁊ turpe non facere. Cō-
cludit: qui que oportet ⁊ cuius gratia quando: ⁊ vt
conuenit ſuſtinet ac metui ⁊ audētis fortis eſt vt ei
dignū ⁊ vt ratio p̄cipit patitur ⁊ agit vir fortis: fi D
nis aūt cuiuſcūq꞉ actionis eſt ſcḋm habitū: forti vero
fortitudo decoris videť: talis igiť ⁊ finis ⁊ ſingula
ad finem terminantur: decoris autē cauſa vir fortis
ſubit atq꞉ agit fortitudinis opera. ⁊ .vj. Ethi. nam ⁊
iuſta agētes quoſdā nōdū iuſtos eſſe dicimus vt eos
qui faciūt ea que legibus ſūt inſtituta inuiti vel ob
ignorationem: vel ob aliud aliquid ⁊ nō ꝓpter ipſa
at qui agūt ea que oportet ⁊ qḋ oportet agere / ſtu-
dioſum ſic vt videť aliqualiter ſe habentē ſingula vt
bonum ſit dico aūt puta per electionē ⁊ ipſorum ꝗ
aguntur gratia. Electione igiť rectam facit virtus
quecunq꞉ aūt illius gratia fieri nata ſunt: ea nō ſūt
virtutis ſed alterius potētie: ergo qui in actu vltra
intēdit ꝗ̄ decorē / venuſtatē / pulchritudinē ſeu de-
centiā virtutis nō agit vt actū virtutis agere cōue
nit ⁊ ꝑ ꝯñs male moraliter. Idē apte tradit Sene-
ca epſa .lxxxj. ad Lucilium oīa agenda ſūt vt ꝗ̄ gra
tiſſimi ſimus: noſtrū eñ hoc bonū eſt queadmodum
iuſtitia nō eſt vt vulgo creditur ad alios ꝑtinens ma
gna ꝑs eius in ſe redit nemo nō cū alteri ꝓdeſt ſibi
ꝓfuit / non eo nomine dico quo. ſ. adiuuare adiutus
protegere defenſus / quod bonū exemplum circuitu
ad facientem reuertiť ſicut mala exempla recedunt
in auctores: nec vlla miſeria cōtingit his qui patiūť
iniurias / quas poſſe fieri faciendo docuerūt / ſed qḋ
virtutū omniū preciū in ipſis eſt: nō ei exerceñť ad
p̄mium recte facti feciſſe merces eſt. gratus ſum nō
vt alius mihi libētius preſtet priori irritat⁹ exēplo
ſed vt rem iucūdiſſimā ac pulcherrimā faciā / grat⁹
ſum nō q꞉ expedit ſed q꞉ iuuat hoc vt ſcias ita eſſe: ſi
gratū eſſe non licebit niſi videar ingratus / ſi redde-
re beneficium non aliter ꝗ̄ ꝑ ſpeciē iniurie potero
equo animo ad honeſtū conſilium per mediam infa-
miā tendā: nemo ei mihi pluris eſtimare videť ꝟtu-
tem: nemo illi magis eſſe deuotus ꝗ̄ qui boni viri ꝑ
didit famā ne conſcientiā ꝑderet. Eiuſdē ſnīe videť
Auguſti. nā epiſtola .liij. ſcribens Macedonio inqt.
nemo eñ poteſt ꝟaciter eſſe amicus hominis niſi fu
erit ipſius primitus virtutis qḋ ſi gratis non fiat.
nullo mō fieri poteſt: idē ꝓbatur ſententia Salua-
toris Mat. vj. attēdite ne iuſtitiā veſtrā faciatis co
ram hominibus vt videamini ab eis. alioqn mercedē
non habebitis. Et ibi / neſciat ſiniſtra tua quid faci-
at dextra tua: vbi ſiniſtra appetitus laudis: dextera
intentio implēdi p̄cepta ſuꝑ quo Augu. multi forꝭ
faciunt: ⁊ intus non faciunt / qui vel ambitione vel

alicui⁹ rei tēporalis gratia: videri volūt miſericor
des in quib⁹ ſola ſiniſtra operari eſtimāda eſt. Itē
alij quaſi mediū inter vtroſq꞉ locū habēt vt ⁊ inten-
tione: que in deū eſt eleemoſinā faciant: ⁊ tm̄ inſerat
ſe huic optime volūtati: nōnulla etiā laudis vel cu-
iuſcūq꞉ tꝑalis rei ⁊ fragilis cupiditas: ſed de⁹ mul-
to vehementi⁹ ꝓhibet in nobis ſolā ſiniſtrā operari
qñ etiā miſceri eā prohibet operib⁹ dextre. Agitur
enim de corde mundādo quod niſi fuerit ſimplex mū
dum nō erit: ſimplex autem quō erit: ſi duobus do-
minis ſeruit: nec vna intētione rerū eternarū purifi
care aciem ſtudet ſed eā mortalium quoq꞉ ⁊ fragi-
liū rerū amore obnubilat. ¶ Scḋo ſequitur ergo iu
ſtitiam actualem que virtuti iuſtitie reſpondet ne-
mo vēdere pōt ꝗ̄tūcūq꞉ velit: ⁊ eſt illud velle mon-
ſtri cuiuſdā impoſſibilis queadmodū ſi hoīem ve-
lis gratis diligere ꝓpter pecuniā. ¶ Pro cui⁹ intel
lectu aduerte ſi iuſtitiā capiam⁹ ꝓ iure ſeu obiecto
iuſtitie que dicit rectitudinē moralē circa opa iuſta
illā pōt quis vēdere ſicut ⁊ veritatē ſed rectitudinē
illā ⁊ decus ipſum ſeu honeſtatem actus non habet:
cum pro pecunia ſeruare intēdit. ¶ Obijcies forte
ſcḋm Aug. .j. lib. de libero arbitrio: bona volūtas eſt
qua appetim⁹ recte honeſteq꞉ viuere ⁊ ad ſummā ſa
pientiā ꝑuenire: qua quid tā in poteſtate volūtatis
ꝗ̄ ipſa volūtas ſua eſt quā quiſq꞉ dū habet: bonū: id
certe habet qḋ terrenis oībus regnis voluptatibuſ
q꞉ oibus corporis longe anteponendū ſit: quiſquis
aūt nō habet: caret ꝑfecto illa re quā p̄ſtantiorē oī-
bus bonis in poteſtate noſtra nō conſtitutis ſola illi
volūtas per ſeipſam daret: itaq꞉ cū ipſe miſerrimū
iudicet: ſi glorioſam amiſerit famā: ingētes opes: ⁊
ꝗlibet corꝑis bona: tu eū nō miſerrimū iudicabis
etiā ſi talibus abundet omnibus cū his inheret que
amittere facillime pōt: neq꞉ dū vult habet: caret aūt
bona volūtate que nec cōparanda eſt cū iſtis: ⁊ cum
ſit tam magnū: bonū velle: ſolū opus eſt vt habeať:
concludit: placet beatū eſſe hominē dilectorem bo-
ne voluntatis ſue ⁊ ꝓ illa ꝯtemnentem quodcunq꞉
aliud bonū: dicitur cui⁹ amiſſio pōt accidere etiam
cū volūtas tenēdi manet. Sed qui vult recte viuere
ꝓpter pecuniā: propter honorē vel fugiendū ꝯſciē
tie remorſū vult recte viuere cū valeat argumentū
a parte in modo ad totum: ergo talis eſt bone volun
tat꞉ ⁊ per ꝯñs iſtud correlariū ſcḋm nō ꝯtinet ꝟitatē
¶ Reſpōdeo breuiter ad minorē ſicut velle aliquid
gratis facere ꝓpter pecuniā: nō eſt gratis facere:
ſic velle recte viuere ꝓpter pecuniā nō eſt velle re-
cte viuere nec velle placere deo mercenaria intētio-
ne ꝓpter terrenas opes eſt velle deo placere: iā cer
tum eſt nō eſſe partem in modo de qua totū non p̄di
cetur vñ ⁊ Aug. ibidē de malis bene admittit q͛ vo
lūt beate viuere: ſed nō q͛ recte viuere: ⁊ ergo miſe
ri homines nō adipiſcūtur: quod volūt. ſ. beatā vi-
tam illud eñ cui comes eſt ⁊ ſine quo nemo dignus
eſt: nemo aſſequitur recte. ſ. viuere nō volunt. Scḋa
ꝓpoſitio peccat qui preciū ſeu munus requirit: vel
oblatū capit pro eo ad quod obligatus exiſtit. Nec
licet ob quācūq꞉ temporalem vtilitatē ſi nō parati
animi fuerit ad capiendū eidē offerre. Pria pars
patet: q꞉ accipiēs vt nō occidat: ne ſacrilegium aut
furtum faciat vt depoſitū reddat. ⁊c. turpiter acce
pit: ⁊ pōt ab eo ꝯdici vt eſt textus. ff. de ꝯdi. ob tur.
cauſam. l. ij. ⁊ l. fi. Preterea qui metu facit id ad qḋ
ex p̄cepto teneť eo ipſo peccat vt qui nō furať q꞉ ti-
met iudicari. de pe. diſt. j. ſi ꝓpterea ⁊ per regulā iu-

ris qui timore: ⁊ per Gra .xxiij. q. vj. c. fi. ad longū.
Itē .xxiij. q. v. ad fidē. Aug. cōtra Petilianū: legi-
bus ꝗ aduerſus nos conſtitute ſūt nō eis bū facere
cogimini ſed male facere ꝓhibimini nā benefacere
nemo pōt niſi elegerit: niſi amauerit qḋ in libera eſt
volūtate ergo ſimiliter peccat dū p̄mio aut munere
facit qḋ ex precepto facere tenetur: ⁊ ad min⁹ vt ſu
pra induxi admiſcet ſe ſiniſtra operi dextre. ¶ Ex B
hoc ſequitur correlarie q͛ ſicut teſtis nihil capere
poteſt ꝓ dicēda veritate ⁊ cauēda falſitate: ita nec
iudex vt iuſte ꝓnunciet vel caueat ab iniuſto: pōt tm̄
pro labore moderatū ſtipēdiū capere niſi ex alia cau
ſa ad iudicandū obligetur. Et ergo iuxta ꝯmunem
doctorꝫ reſolutionē ordinarius nullū pōt ſtipendiū
ꝓ labore iudicādi petere: nec eius delegatus ad vni-
uerſitatem cauſarꝫ ſecus cū ad particularē cauſam
q꞉ ille repreſentat idē tribunal cum ordinario ⁊ ita
ad hoc habet ab ordinario ſtipendiari ⁊ pōt ab eo cō
dici quicqḋ a partib⁹ ꝓ labore iudicādi ſuſceperit
ſed manet ei actio in ordinariū. Cui⁹ ſimile eſt: prin
ceps ſtipēdiatur vt patriā tueať ſubſtituit ⁊ illi ſub
ſtituto qḋ eius oneri eſſe debet noua ſtipendia exol
uuntur ac ſi ṗnceps nihil ⁊c. de hoc vide doc. in. c. cū
ab omni de vi. ⁊ honeſta. cle. ⁊ ſpecu. in ti. de ſalario
ſed delegatus a papa nihil debet capere vt ſic p̄ter
expēſas victualiū qñ ꝓficiſci debet extra domiciliū
c. ſtatutū de reſcri. li. vj. Sed quid ſi tenuiter eſt be-
neficiatus vt inde viuere nequeat honeſte an poſſit
aliquid capere. ⁊c̄. Reſpōdet Pe. de anchora. q͛ nō
q꞉ tenemur principi obedire. Panor. in. d. c. cū ab
omni hoc carpit: q꞉ ſeculari etiā teneť obedire ſuus
delegat⁹ ⁊ tm̄ licite capit. Sed certe obiectio nulla
eſt cum ṗnceps ſpūalis. ſ. papa mandat hic laborem
iudicādi gratis impēdere: quod nō precipit ṗnceps
ſecularis: verū q꞉ hoc mandat ex ſuppoſito ⁊ reſpe-
ctu q͛ beneficia habēt vnde honeſte viuere poſſent
⁊ ceſſāte cā. ⁊c. Fateor cū non ſatis eis ꝓuiſū in be-
neficijs ſit: vt pro gradu ⁊ cōditione ꝑſone honeſte
viuere poſſint: poterūt pro labore iudiciarij oneris
moderatū ſtipendiū capere: ſed pro labore. Nam ſi D
vtanť aſſeſſore ⁊ nihil iudiciarij oneris ꝑferant ſed
preſentiā ꝑſone quaſi ſtatue exhibēt nec ſportulas
nec quicq̄ capere poſſunt: etiā vbi ius ꝑmittēdo eſ-
ſet: nā diuina lege ꝑmiſſum erat Judeis opprimere
vſuris extraneos: ⁊ libello repudij dato aliā vxorē
ducere: vt eſt tex. de .j deute. xxiiij: qḋ tamen eis mi
nime licuit vt eſt ꝯmunior ſnīa doctorꝫ: min⁹ ergo ex
ꝑmiſſione pontificij iuris inferri pōt q͛ licite facit
c. ṗuilegia. iij. diſt. Nō obſtat. c. ꝗ peccat. xxiij. q. iiij
q꞉ ꝓcedit de auctoritate legis diuine ⁊ hoc ꝯceden
tis nō ꝑmittentis ſolū de humanis legibus. Aug.
ſententia eſt ad Macedoniū epiſtola .liiij. Juſtitiā
quippe nemo male habet ⁊ ꝗ nō dilexerit nō habet
pecunia vero ⁊ a malis male habeť: ⁊ a bonis tanto
meli⁹ habeť quāto minus amatur ſed inter hec tole
ratur iniquitas male habentiū: ⁊ quedā inter eos
iura ꝯſtituunť que appellātur ciuilia: nō q͛ hinc fi-
at vt bene vtētes ſint: ſed vt male vtētes min⁹ mole
ſti ſint donec fideles ⁊ pij ⁊c. ¶ Scḋa pars ꝓpoſitio
nis: ſi parati animi nō ſint: q͛ tūc non licet iudici mu
nus offerre: vt iuſtitiā miniſtret vel ab iniuſtitia ab-
ſtineat ⁊ hoc ꝓpter tꝑalem vtilitatē: pꝫ q꞉ non licet
coram fratre offendiculum ponere aut ſcandalum.
Matth. xviij. ⁊ ad Ro. xiiij. Preterea ordinē chari
tatis ꝑuertit qui proximorū ſaluti vtilitatem ſuā
temporalem anteponit. Etiam oblatio illa ex qua

Universidad de Deusto Biblioteca

veriſimiliter ꝓſcim⁹ ruiturū illū in peccatū: cui offertur: fieri nō videt̄ ſine cōſenſu in peccatū. nō ſolum aūt qui peccant digni ſunt morte: ſed ⁊ qui cōſentiunt facientib⁹ ad Ro. i. ſi aūt parati animi ſit licet malo ei⁹ in vtilitate meā temporale vti: vt cōmuniter dicūt doctores de capiēdo mutuū ſub vſura a feneratore ad hoc parato. Sed ꝓpter vtilitatē
I ſpirituale ꝗuis parati animi nō fuerit licet offerre ⁊ inducere precib⁹ ⁊ munerib⁹ vt iudicet iuſte. Cū vtilitas ſpiritualis eſt cauſa quare licet fraternaliter corripere q̄ ad tēp⁹ iraſcet̄: ira etiā mortali qñ v̄iſimile eſt ꝙ poſtea rediturus ad cor ex hoc melior efficiet̄ vt docet Tho. xxiij. diſt. iiij. Sic in ꝓpoſito cū ſcim⁹ aut veriſimile eſt ꝙ minis aduerſarioꝝ cedet ⁊ iudicabit iniuſte ſi nō munera acceperit ꝓ quibus ſit ꝯtent⁹ ꝯminatiōis pericula ſubire: vel indignationem ferre: vel materia intricata eſt ⁊ ſubtilis egēs ſtudio ad qđ niſi mercede quaſi ꝯducatur non intēdet: ⁊ ꝯtra quā iuſtū eſt iudicabit: vel affectu: ⁊ gratia ptis cecat⁹ nō videt qđ iuſtū: niſi gratia muneris affectiōis vim excludat vel attenuauerit. indubie lꝫ muneribus quēadmodū ⁊ p̄cibus ſtimulare ⁊ cū effectu inducere eū vt iudicet recte ⁊ ſimiliter in ꝯſimilib⁹. Si petas cū poſſit ⁊ velit ad ſuperiorem vel collegā cauſā remittere apud quē iuſte cauſe piculū times: an lꝫ munere ipm inducere vt cauſam terminet ⁊ finiat iuſte. Nō ſpecialiter dubitādi eſt: qꝛ vt notāt doct. in. c. dilect⁹. ij. de ſimonia: licet homini pecunia inuitare ad actū ſaluti ſue neceſſariū ſec⁹ de neceſſario cuiuſmodi eſt ingreſſus religionis ⁊ huiuſmodi: vt dicūt Hoſtieñ. ⁊ Joan. An. ⁊ idem notat glo. j. q. ij. ꝗ pio. ⁊. xxiij. q. iiij. c. debet. Card. Alexādrin⁹. xlij. diſt. c. ij. Et Panor. d. c. Dilectus idē tenet de ope neceſſario ad ſalutē ſub temperamento eoꝝ que dixit. c. cū in eccleſie ad que remittit: vbi diſtinguit vel habent ꝓpoſitū veniendi ad fidē ſed timent paupertatē: qꝛ cōgeſta ex vſuris reſtituere deberēt acceptando fidē ⁊ licite eis pecunia pmitteretur: vt veniāt ad fidē: ſed ſi ꝓpoſitū nō habēt veniēdi ad fidē niſi ex cupiditate pecunie promiſſe tūc puto cōtrariū: qꝛ talibus parū prodeſſet baptiſmus. xv. q. j. nō eſt: immo peccāt abutētes bono: ⁊ dātes nō euaderēt peccatū. arg. xxiij. q. v. ad fidem: ⁊ ſm̄ primū membrū arbitror feciſſe Silueſtrē Ubi nota ꝙ dicit dātes nō euaſuros peccatū. Idē extenſius videt̄ tenuiſſe Archidia. in d. c. ꝗ pio: tam in opere ſupererogatiōis vt eſt religionis ingreſſus ꝗ etiam in ope neceſſario: recitata eius opiniōe doc. in d. c. dilectus. ij. Alij inquit dicūt ꝙ nec ad religionem nec ad fidē aliq̄s trahēd⁹ eſt per munera ex pacto. Sed ſi aliquis infidelis vellet baptizari niſi timeret paupertatē inter Chriſtianos: vel ſi quis deſideret ingredi religionē ſi eſſet ſolutus a debitis: aut ſi aliquot annis ſtuduiſſet ad intelligendū q̄ lectur⁹ eſſet in religiōe: ⁊ ab aliquo ſciēte ei⁹ ꝓpoſitū: reciperet pecuniā vel reddit⁹ quo ad primū caſum vel vt liberaret̄ a debitis vel vt reciperet expēſas quo ad caſum ſecundū: licitū eſſet dum tñ nō pro precio rei ſpūalis ſed in adminiculū impedimenti tollendi daret̄ vel reciperet: vacillās tñ addit: ſed forte ſm̄ Hoſtieñ. poſſet dici ꝙ aliud eſt in baptiſmo: aliud in religione: nā ſine baptiſmo nō eſt ſalus. c. firmiter extra de ſum. tri. ⁊ fi. cat. ſine religiōe nō pōt eſſe ſal⁹. xxiij. q. iiij. in fi. ſed in caſu noſtro nō eſt neceſſitatis vt onus iudicature aſſumat ⁊ ponit̄ ſimul nō eē volens: ergo nō licet muneribus ipſū inducere vt on⁹ illud aſſumēs iudicet iuſte. Et videt̄ hoc efficaciter ꝓbari ex. c. ꝗ pio. j. q. ij. vbi cōcluditur qꝛ omne datum optimū ⁊ omne donū perfectū a patre luminū eſt deſcendēs: reſtat ergo qui ꝓ eccleſie ſuſceptione munus acceperit: donū dei quod a patre luminū deſcēdere debuit vendat mun⁹ aūt largiendo importunus emit. Sed nō minus iniuſtitie miniſteriū eſt dei donū. ergo ⁊c. ¶ Pro huius clara deciſione: K.
dico primo ꝗuis illi⁹ ꝓpoſiti nō ſint vt velint ea agere que ſūt neceſſaria ad ſalutē: lꝫ hoīes munerib⁹ inducere vt illa faciāt: pꝫ qꝛ lꝫ metu ⁊ minis ad hoc impellere: xxiij. q. v. c. fi. ſic hoīes ꝯpellunt̄ ſoluere debita: ſeruare iuramēta: ſatiſfacere de iniurijs vel dānis illatis: ſic eccleſia ſub penis multa prohibet: vt quos diuinus timor a malo nō reuocat temporalis ſaltē pena cohibeat a pctō. c. vt clericoꝝ mores de vi. ⁊ honeſt. cle. ergo multo poti⁹ lꝫ p̄mio eos inuitare vt faciāt ad que tenentur cū hoc munus de voluntario habet ⁊ ſic regulariter min⁹ peccat q̄ ſpe premij ꝗ q̄ metu pene id facit ꝙ tenet̄: ꝗuis neutro caſu opus bonū exteri⁹ faciat bene: ⁊ ergo d. c. vt clericoꝝ intelligi debet de pctō exteriori a quo pena cohibet: vel finaliter vt in. c. fi. xxiij. q. vi. vnde ſicut dānatis ad mortē lꝫ vitā donare ſi velint ſacrū baptiſma ſuſcipe: ⁊ venire ad fidē vt regulariter offerri ſolet iudeis ad mortē dānatis: ita licet eis munera vel ſtipēdia offerre vñ honeſte viuere poſſint. Et
licet ex tali cauſa fidē acceptātes peccent min⁹ tñ L
ꝗ ſi oīno fidem ⁊ baptiſma recuſent ⁊ per hoc ceſſat motiuum Panor. ⁊ Archi. ꝗtum cū eo ꝯcordat de operibus neceſſarijs. Et ad c. ꝗ pio reſpōdeo ꝙ hic min⁹ offerēs nō intēdit emere fructū vere conuerſionis qui eſt verū donū ſancti ſpūs ſed pcti minorationē vt ſcꝫ vbi oīno peccare vult min⁹ peccet: ꝙ licere ꝓbatur. c. ſi ꝙ verius. xxxiij. q. ij. Sed qꝛ in ꝓpoſito caſu nō ſolū munere inducitur ad id qđ p̄cepti eſt: vcꝫ iuſtitiam ſeruare in opere: ſed vt miniſteriū ſubeat in quo iuſtitiā ſeruare oportet. Ideo de operibus non neceſſarijs ad ſalutem pono hanc ꝓpoſitionem. Inter opera neceſſaria ad ſalutē quedam ſūt que tenemur mere gratis facere de quibus Mat. x. Gratis accepiſtis gratis date. ⁊ Luce. vi. Mutuū date nihil inde ſperantes. Alia ſūt que nō
obligamur gratis facere vt mercari: edificare: nun- M
cia deferre ⁊ in ꝓpoſito on⁹ iudicature aſſumere ꝓ eo q̄ ad illud minime obligat̄. Et quoad ſecundi generis opera lꝫ munere: p̄ce: ⁊ p̄cio inducere vt opa faciat: ⁊ alteri licet capere: ꝗuis nō pro eo vt recte ſiue iuſte ea faciat: qm̄ illa eſt qualitas quā neceſſitate p̄cepti habet opi dare: vt ſeruitori licite do et ipe licite recipit p̄ciū: vt ipſe mihi mercādo ſeruiat ſed nō vt in mercādo iuſte verſet̄: hoc nāq; turpit̄ accipit ꝓ eo ad qđ dei ⁊ nature p̄ceptū tenetur: ſic mercenario ꝓ diurno labore licet ſtipendiū capere: nō autem ꝓ illo vt conducentē debita opera non fraudet. Et cū de hoc ſcđo genere opeꝝ ſit miniſterium iuſtitie: in eo cui liberū eſt illud acceptare vel nō poteſt laboris moderatū ⁊ iuſtū ſtipendiū capere: ſed hoc ab eo qui ad id on⁹ tenetur: officialis ab ordinario vt ſupra dixi alias a partib⁹. Et hoc niſi ſit delegatus pape ⁊ fuerit ſufficienter beneficiat⁹ vt inde honeſte viuere poſſit: nā ꝗuis illi liberū fuerit ex cauſa remittere vel ſubdelegare actū ei in p̄cepto eſt gratis facere ſi facit. Et in perſona ſua eſt p̄mi generis op⁹ ſicut extra caſum neceſſitatis primi hō ꝓ arbitrio pōt mutuare vel nō: ſed obligat̄ mutuū

dare gratis ſi mutuet̄. Et ergo ob ſolā temporalem vtilitatē puta periculū cauſe nō licet mihi illū munerib⁹ inducere vt miniſteriū cauſe ſiue on⁹ iudicature aſſumat niſi cognouero eū parati aī eſſe ad faciendū ꝓ munere ſicut ꝓ vtilitate tꝑali nō lꝫ inducere eū qui parati aī non eſt vt mihi mutuet mune-
O re ſeu lucro. Ad opera vero p̄mi gñis pōt quis inuitari ſeu induci duob⁹ modis. Primo mō in vim diſpoſitionis materialis: vt ferrū ignimus ⁊ fit malliabile: lignū humectam⁹ ⁊ moleſcit vt poſſit ſculpi ſic timētes vel beneficiati ſeu munerib⁹ p̄uenti in ardore ſpūs ad deum recurrunt vbi alias dei cauſā parū attenderēt. Scđo modo in vim cauſe finalis vt. ſ. inducatur pro munere cōſequēdo facere: vel pro pena euitanda: primo mō abſq; dubio licet: immo ſic de⁹ beneficijs nos trahere ⁊ allicere videt̄ vt aliquid boni ſuperogationis faciamus: ſic pauperē educam⁹ ⁊ noſtris impēſis in ſtudio fouem⁹: vt in ſacerdotio deo miniſtret vel religionē ingredi velit: ſic preuenimus alios bñficijs vt ⁊ ipſi ſtudeāt alijs impēdere pietatē: ſed ſecūdo modo qꝛ peccant: qui ſic op⁹ qđ gratis facere. ⁊c̄. pro munere vel pene euitatione faciūt: nō licet eos per illam viā ad hmōi inducere: regulariter ⁊ de per ſe: qꝛ. ſ. eſt inducere ad peccatum.
P Sed ꝑ accidens licet cū. ſ. timor veriſimilis eſt: ꝙ niſi aſſueſcant ad opera conſilij omittent aliqñ opera precepti vel niſi aſſumant ſtatū religionis vel ſacerdotij perdent̄ in ſtatu alio: ſic matres excuſant̄ que minis vel munerib⁹ ꝓles inducūt: vt extra caſū precepti amicis debet mutuū: vt filia q̄ in ſeculo ſit periclitatura ingrediat̄ religionē: itē ſub ꝓmiſſiōe veſtis vel clenodij vt ſingulis quatuor feſtiuitatib⁹ cōfiteant̄ ⁊ ſic de alijs. Ex his facile eſt ſoluere argumenta q̄ vtrinq; adducta ſūt. Ad ea q̄ ꝓbant indiſtincte licere iudicib⁹ ꝓ munere ſentētiā vel iudiciū ferre. Ad primū ratio quā tāgit Aug. eſt pſuaſius qꝛ arbiter ſeu arbitrator ſimiliter aſſeſſor adhibet̄ medius inter vtrāq; partē: ⁊ nihilomin⁹ licite capit ab vtraq; parte ſtipendiū laboris: ſed ꝓcedit verbū eius in iudice que alias tenetur laborē iudicādi ſubire: vt ordinari⁹ vel officialis eius: vel cum ex precepto ſuperioris qui bonis ſpūalibus ſufficienter dotat⁹ tenet̄ gratis labores ſuos impēdere. Et ꝑ idē pꝫ ad. ij. de aſſeſſore. ¶ Et ad tertiū de ſtipendio qđ debet̄ laboranti: qꝛ in preſuppoſito habent aliunde ſtipendiū: vt id in caſu faciāt. ¶ Ad. iiij. vt docet ibi Ariſt. Loc⁹ ille a relatiuis eſt apparēs: ſed in multis patitur inſtantiā. Nā compellenti me per metū mortis: licite dono vt vitā redimam: ſed ille non licite accipit ſimiliter marit⁹ cū pctō imperat q̄ vxor tenet̄ explere: vt pꝫ Numeri. iij. in tex. ⁊ glo. ⁊ ponit̄ idem. xxxiij. q. v. c. manifeſtū. Sic in propoſito licite redimit vexationem ⁊ damnū: munus dās iudici vt iniuſtitiā non faciat. Et ad confirmationē dico: ꝙ hoc nō inducit eū ad peccatum: ſed ſeruat ne peccet peccato grauiori: vel dicitur non inducit: ſed vtitur malo alteri⁹ qui parati animi eſt ad ſuā vtilitatem
Q ſicut capiens ad vſuram. ¶ Ad argumēta poſt oppoſitum. Ad primum aliud eſt iuſtitiam vēdere ſeu ſententiā: aliud a partibus ſui laboris ſtipendiū capere. Nā ſicut teſtis licite dietas accipit: cū pro ꝓferendo teſtimonio extra locū ꝓficiſcatur: ⁊ nūq; licite vendit teſtimonium: ita in propoſito de ſtipendio laboris quē premittere habet iudex anq; ſententiā ferat: ⁊ per hoc dico ꝗtumcūq; parū quid ceperit ſi capit vt non faciat iniuſtitiā vel vt iuſtitiā ſeruet peccat ſecus ſi pro laboribus. Et ad ꝯfirmationem de. l. j. ff. de va. ⁊ extraor. cog. dico vt text⁹. ibi habet. quedā tam ⁊ ſi honeſte accipiunt̄: inhoneſte petunt̄: ⁊ hoc ſufficit ꝓpoſito noſtro: etiā ex ſtipulato dat̄ in illis actio. ¶ Ad ſcđm ꝓcedit de eo qui munus capit vt iuſtitiam ſeruet: ⁊ ad idē tendit verbū Greg. quod inducit̄: ꝙ dicitur in Pſal. Et munera ſup innocentē nō accepit: intelligit̄ vt vel ꝯtra innocentē faciat: vel iuſtitiam in iudicādo ſeruet: quoꝝ vtrūq; malū eſt. ¶ Ad tertiū: preceptum dñi in Deut. procedit de munere ꝑuertēte quēadmodū ⁊ illud Eſaie Beatus vir qui excutit manus ab oī munere: vt dicitur in. c. ⁊ ſi queſtiōes de ſimonia: ⁊ qđ inducit̄ de glo. Iheri. xlviij. Procedit de anhelante ad munus nō ad ſtipendiū laboris: ſed vt ad premiū qualitatis operum puta rectitudinis ſeruate. Etiā de munere pro labore qñ ex alia cauſa ad laborē illum tenent̄ vt cum ſunt ordinarij vel qualitas perſonaꝝ talis eſt ꝙ teneantur id muneris eis gratis impendere.

¶ Ad quartum: ſicut teſti dum extra locū domicilij ꝓficiſcitur licet expēſas a partib⁹ vel a parte producēte capere: ⁊ nō vt recte deponat: neq; vt inique deponat: nec vt nō deponat inique: ſic iudex qui nō tenet̄ gratis onus iudicature ſubire: poteſt laboris ſtipendium capere: ſed non pro qualitate operis: vt iuſte vel iniuſte vel etiā non iniuſte. ⁊c̄.

SEcundū ſuppoſitum eſt ꝙ etiam peccatum eſt optare: vt aliquid liceat contra iuſtitiā. Cui⁹ ſuppoſiti falſitas videtur quatuor vijs potiſſime poſſe probare.

Prima qꝛ adijciens in actu conditionē que turpitudinem oēm purgat vel excludit videt̄ per conditionē adiectā excuſari a peccato: ergo q̄ cupit vel optat licere aliq̄d ꝯtra iuſtitiā nō peccat. Cōſequētia tenet: qꝛ hoc ipſū qđ eſt licere oēm inordinationē ſeu culpā excludit. Antecedēs pꝫ: qꝛ ſic conſiliū Cōſtantieñ. excuſat ſimplices adorātes hoſtiam non conſecratā: qꝛ tacite implicat̄ conditio ſi cōſecratio ſit recte facta. Et doctores oēs ꝯſentiunt hoīem euitare ꝑplexitatē inter idololatriam ⁊ contemptū inobediētie: qñ diabolus ſic transfiguratus eſt vt credatur Chriſtus ⁊ iubet ſe adorari: ſi ſic adoret: adoro te ſi tu es Chriſtus: cū ergo idē ius cenſeri debeat vbi eſt eadem ratio: vt notat glo. c. j. de tēpo. ordi. in ꝟbo Italie. lib. vi. ⁊ eadem ratio videt̄ ſiue optem aliquid cōtra iuſtitiā ſi liceret ſiue optē aliquid licere cōtra iuſtitiā videt̄ ꝙ vtroq; caſu excuſetur a peccato. ¶ Scđo qui vult actum ſub ea qualitate qua ſine pctō ⁊ inculpabiliter exerceretur nō peccat quātūcūq; iudicet iniuſte: vt notāt doctores ibi. c. j. de ꝯſti. immo dū factū eſt in conflictu ſeu opinione doctoꝝ ⁊ dep̄hendi non pōt que ſit cōmunis opinio: ſed vtrinq; eſt quodammō paritas locus eſt gratificatiōi: ⁊ ſequi poterit quā voluerit ergo licet iudici in fauorem amici velle vt cōis opinio ſit ꝓ eo: vel adminus doctores aliqui aut gloſe ſolēnes: vt poſſet ꝓ eo etiam ꝯtra iuſtitiā iudicare. Maior pꝫ: qꝛ vt recte deducit btūs Tho. j. ij. q. xix art. ij. bonitas voluntatis depēdet ex ſolo obiecto: quod ſi bonum eſt voluntas etiā bona eſt: cum ergo iudicare in iudice ſm̄ communē opinionē etiā contra iuſtitiā ſit bonum: ſequitur ꝙ velle ſeu optare hoc: etiam ſit bonum. Et confirmatur qꝛ licit⁹ eſt conſenſus in carnalē copulā dū additur mod⁹ ſub lege matrimonij: puta volo ⁊ opto ꝙ habeā cū illa carnale ꝯmerciū ⁊ ſit vxor mea: qꝛ coniugiū excu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſaret actum a culpa per bona matrimonij: ergo ſimi
liter lꝫ velle vt iuſto errore decept⁹ ꝯtra iuſtitiā ꝓ
nūciauerit: cū talis error iuſt⁹ nō ſolū facti ſed etiā
iuris iudicē ipſum releuaret a peccato in iudicādo.
¶ Preterea tertio: licet optare vt in qualibet cau
ſa equitas nō ſcripta ꝓualeat: ergo licet optare vt
aliqd ꝯtra iuris ſcripti tenorē ⁊ methas liceat: ꝯſe
quētia tenet qꝛ equitas nō ſcripta nōnūqꝫ aduerſa
tur iuri ſcripto: nec tñ licet iudici ꝓ equitate ſentē
tiā ferre: vt pꝫ. l. j. c de le. ⁊ ꝯſti. ꝓnci. inter equitatē
iuſqꝫ interpoſitā interpretationē nobis ſolis ⁊ opor
tet ⁊ lꝫ inſpicere: vbi reſolutio oim doctoꝝ habet.
B Quoties a iure ſcripto equitas nō ſcripta diſſidet
oportet iudicē ꝑ iure ſcripto ꝯtra equitatē nō ſcri
ptam ſententiā ferre: niſi ſit ꝓnceps q legibus ſolu
tus eſt. Et añcedens pꝫ qꝛ hoc eſt optare vt liceat
iudicium ferre in pōdere ⁊ iuſtitiā in mēſura vt pol
licitus eſt dñs Eſaie. xxviij. ⁊ vt nō ſm viſionē ocu
loꝝ neqꝫ auditū auriū ſed in equitate. ⁊c. vt repro
mittit Eſaie. xj. Etiā lꝫ operā dare ⁊ efficere apud
principē vt ꝑ equitate nō ſcripta cauſam decidat:
ergo licet optare ⁊c. ¶ Quarto nō magis licet repu
gnare diuine diſpoſitioni ⁊ eius volūtati qꝫ iuſtitie
iuxta illud Eſaie. xlv. ve qui cōtradicit factori ſuo
teſta de ſamijs terre: nunquid dicet lutū figulo qd
facis: ⁊ opus tuū ſine manib⁹ eſt: ve qui dicit patri
quid generas ⁊ matri quid parturis ⁊ nihilominus
licet orare vt cōtrarium velit: quemadmodum nos
docuiſſe ſaluator videt Matth. xxvj. Pater ſi fieri
pōt trāſeat a me. ⁊c. ergo ſimiliter licitū eſt optare
vt contrariū ab eo quod nūc iuſtum eſt iiuſtum ſit.
¶ In oppoſitum videtur qꝛ omnis affectus recur
uus eſt ⁊ iniquum deſideriū quo id appetit ꝙ neceſ
ſario includit deformitatē ⁊ diſſonantiā ad rationē
rectā: ſic eſt in propoſito nā licere aliquid ꝯtra iu
ſtitiā eſt iniuſtū eſſe rectum ⁊ bonū: ꝙ manifeſte im
plicat ꝯtradictionē: ſicut nō rectū eſſe rectum ſeu
curuum eſſe rectū. Pro reſponſione ſūt aliqua pre
C mittenda. Primum vt in appetitu ſēſitiuo oīs paſ
ſio deriuat ex amore vel odio: vt declarat bea. Tho.
prima ſcđe. q. xxiij. ar. iij. qꝛ in motibus partis appe
titiue: bonū habet vim attractiuā ⁊ malū repulſiuā
bonū imprimit appetitui quādā qualitatē ſeu apti
tudinem ad ipſum bonum qđ pertinet ad paſſionem
amoris cui ꝑ contrariū reſpōdet odiū ex parte mali
Et ſequitur ex parte amoris motus ad ꝓſequendū
per deſideriū ſi nō habet: ⁊ quies ꝑ delectationē qñ
habetur. Ex parte odij fuga ſeu abhominatio: ⁊ ſi
ꝯtra deſideriū euenerit dolor in iraſcibili ſūt ira: ti
mor: audacia/ ſpes/ ⁊ deſperatio: que preſupponunt
amorē ⁊ odiū in ꝯcupiſcibili. Et reſpectu boni ar
dui nō habiti ſunt ſpes: ⁊ deſpatio: reſpectu mali ar
dui: timor ⁊ audacia reſpectu mali ardui habiti: ira
reſpectu boni ardui habiti nulla paſſio reperit in ira
ſcibili: qꝛ dū habet ceſſat in eo ratio ardui. Conſimi
liter in actib⁹ volūtatis primi ſunt amor ⁊ odiū ſeu
velle ⁊ nolle: vñ alij act⁹ deriuant. Et eſt duplex vel
D le ſeu amor vt ꝓpoſito noſtro ſufficit amor cōplacē
tie ⁊ amor ſeu velle efficiētie ſiue efficax: amor ꝯpla
centie quo aliquid homini eſt gratū ſeu placet vnde
philoſoph⁹ lib. de bona fortuna in aīa ineſt natura
tale quo impetu ferimur ſine ratione ad que vtiqꝫ
bene habem⁹ ⁊ ſi quis interrogaret ſic habentē pro
pter quid placet hoc tibi operari: neſcio inquit: ſed
placet mihi ſimile patiens his qui a deo agunt vt ſit
exemplificatio in luctu vel ludo vt plurimū alteri

partiū fauem⁹ ⁊ ſumus magis beneuoli optātes il
li triumphū qꝫuis nollem⁹ pro illo facere. Et hoc
velle ſiue amor ꝯplacētie eſt impoſſibiliū ſicut ⁊ de
ſiderare ſeu optare volūtatis. Sed velle efficax ſeu
amor efficientie quo volum⁹ aliqd vt finē attingen
dum per operationē vel mediū ad ipſum iſtud nun
quā eſt impoſſibiliū: intellige que eſtimantur talia
ſiue fuerit abſolutum velle ſiue ꝯditionatū. De ab
ſoluto pꝫ qꝛ currit eodē tractu cum electione quā
philoſoph⁹. iij. Ethi. dicit nō eſſe impoſſibiliū qꝫuis
volūtas ſit impoſſibiliū. De ꝯditionato velle patet:
qꝛ dū velle aliquid ſolum ſub ꝯditione: vt primū in
tellexero nō extare ꝯditiōem deſino illud velle: vt ſi
volo Petro dare eleemoſynā ſi eſt pauper qꝫ primū
intellexero eum nō eſſe pauperē nō volo ei dare: ⁊
cum deſidero aliquid ſub conditiōe ſi deo vel patri
meo placet reddit⁹ certior ꝙ deo vel patri nō placet
ſtatim deſino optare illud: ſecus ſi optē vt deo pla
ceat: quia eſt abſolutum ⁊ non conditionatū deſide
riū: ⁊ eſt primi generis velle ſcꝫ ꝯplacētie. Ex quo
ſequit qui vult vel optat aliquid ſi eſt iuſtū vel ſi li
cet qꝫ primū intelligit iuſtū nō eſſe vel non licere: de
ſinit optare illud ⁊ velle. Exemplū pꝫ in mercatore
q vult ⁊ deſiderat merces ſeruare: ſi abſqꝫ eaꝝ eie
ctiōe poſſit periculū euadere: cū primū intelligit ſe
abſqꝫ mercium eiectiōe vitā ſeruare nō poſſe deſinit
velle eas ſeruare. Et ergo impoſſibile eſt aliquē vel
le: qꝫqꝫ ſub conditione ſi licet dū ſcit illud nō licere
qꝫuis eiꝰ ꝯditionalis ſit vera. Ioā. vellet hoc ſi ipm
liceret: tñ cathegorica de ꝯditionato ꝓdicato ē fal
ſa: cū ſignificet eū habere actū volūtatis affectū cō
ditiōe: ⁊ tñ nō habet actū illū. De velle efficaci pro
cedit maxima. Quicūqꝫ vult añcedens ꝯſequentie F
quā ſcit vel credit eſſe bonam: neceſſario vult ⁊ cōſe
quens: alias poſſibile eſſet aliquē efficaciter velle
ſeruare vitā ⁊ nō velle merces eijcere cū nouit ſine
hoc ſe vitā ſeruare non poſſe: velle efficaciter eſſe do
ct⁹ ⁊ nolle ſtudere: velle ſane viuere ⁊ nō velle a ve
nereis exceſſib⁹ abſtinere: velle curari ab egritudīe
⁊ refugere ſumptionem medicine oīno neceſſarie.
Nec poteſt quis odire conſequens efficaciter quin
ſimul odiat añcedēs ſcitū vel creditum eſſe añcedēs
ad illud: vñ nemo efficaciter vult fugere indignatio
nem Ioannis niſi ſimul velit fugere ſeu nolit admit
tere illud vñ ſcit eū prouocandum eſſe. Et ſi effica
citer nolim mergi: neceſſe eſt vt ſimpliciter nolim ſer
uari merces ſine quaꝝ eiectiōe me video ſaluari non
poſſe: vñ Bona diſt. v. ij. bñ appetitur antecedēs ſi
ne conſequēti appetitu deſideratiuo: ſed nō electi
uo: nullus niſi ſtultus vult eſſe abbas quin velit eſſe
monachus. ¶ Sed contra hoc obijcitur primo quia
ſcio hanc ꝯſequentiam eſſe optimā: liberor ab egri
tudine ſeu alteror ad ſanitatem: ergo ſum eger: ⁊ ta
men odio conſequēs ⁊ efficaciter volo añcedēs. Si
militer ſequit remittit mihi adulterium ergo cōmi
ſi adulteriū: ⁊ tñ añcedens volo ⁊ nolo conſequēs.
¶ Preterea ſcđo oīs voluntas dei implebitur: eſt
añcedēs ad hanc: hec dei volūtas Hadrianus dam
nabit: implebit: ſcio cōſequentiā valere ⁊ poſſū vel
le vt ꝯſequētia nō valeat: ⁊ velle añcedēs odiēdo
cōſequēs Similiter oē preſcitū vel ꝓnūciatū a
deo erit: ergo hoc preſcitū Hadrian⁹ peccabit erit
⁊ teneor velle efficaciter ꝙ hoc pctīm meū a deo pre
ſcitum nō erit. Preterea tertio de⁹ vult Ioāni ef
ficaciter ineſſe actū odij qꝛ illū in Ioannē cauſat ad
quod ſequit Io. peccare: ⁊ tñ nō vult Ioā. peccare

ergo. ¶ Reſpōdeo ad primū licet Scot⁹. ix. diſt. ij.
⁊ Wiclef: tractās de potēti dei: limitat maximā
qñ ꝯſequētia eſt volita ⁊ ꝙ alias non ꝓcedit: ſicut
nec oportꝫ ꝯñs eſſe ſcitū ſi añcedēs eſt ſcitū: niſi ſcia
G tur ꝯſequentia eſſe bona: tñ vt dixi de velle efficaci
oportet aliter reſpōdere. Quod maxima ꝓcedit qñ
antecedēs eſt cauſa neceſſaria ꝯſequentis: vel cōſe
quens medium neceſſario prerequiſitū ad cauſatio
nem antecedētis: vel tertio dū ꝯſequens idē impor
tat ad minus particulariter cū antecedēte. Tertiū
membrū fundatur in textu philoſophi. vij. ethicoꝝ.
Si qs dicet oē dulce guſtare oportet: hoc aūt dul
ce. ſ. vinū vel lac: neceſſe eſt eū qui poteſt nec ꝓhibe
tur ꝯfeſtim ⁊ hoc opari. Et primū patꝫ exēplariter
qui vult vulnerare cor ⁊ ſcit ad hoc neceſſario ſequi
mortem qui vult antecedens puta cauſam vult ꝯñs
puta effectū ſimiliter qui ire in angliā: ⁊ ſcit fieri nō
poſſe niſi tranſeundo mare: nō pōt efficaciter velle
añs: ſcꝫ ire in angliā quin velit ꝯñs. ſ. pertrāſire ma
re. Sed in prima obiectione nullū illoꝝ occurit: ſi
militer nec hic Io. viuit in hoc corpe ſuo paſſibili:
ergo morief: ⁊ vult añs tamē pōt ſimpliciter odire
conſequēs. Ad. ij. illa ꝯña nō eſt ſimpliciter neceſſa
ria: oīs volūtas dei implebit ergo hec volūtas ſua
de hoc Io. damnabit implebit. Et ſimiliter de alia
vniuerſali: oē preſcitum. ⁊c. qꝛ vtrobiqꝫ ſingularis
eſt ꝯtingens ⁊ vniuerſalis ſimpliciter neceſſaria: ꝙ
ſi vniuerſali ſubiūxeris ꝑ ſubſūptionē minorē ſin
gularē certe tūc nō totū añs erit volitū. Circa hoc
nota ꝙ poſſū licite velle ⁊ hoc preſcitū a deo. ſ. pec
catum meū non eueniat: ⁊ nō poſſum ſine pctō velle
vt aliqd preſcitū a deo nō eueniat: nā hoc eſt velle
vt deus nō ſcit oim preſci⁹ ergo ꝙ fallat circa reꝝ
futurū euētū ſed de iſto alibi. ¶ Ad tertium dicūt
ꝙ deus nō cōcurrit immediate ad actū pcti cuius
opinionis eſt Durā. ⁊ alij: ſm iſtos negādū eſt añs.
Vel ſuppoſita via ꝯmuni quidā admittūt ꝙ volū
tate beneplaciti vult Ioēm peccare: ſicut vult Ioā
nem illū actū facere quo peccat: Et videt ꝓbabile.
ex duplici capite. Prio qꝛ deus vult oēm veritatē
⁊ in ea ꝯplacet ſibi. Scđo qꝛ ſicut nō poteſt quis ef
ficaciter nolle ꝯñs quin ſimul nolit oē illud vñ cau
ſatur ſiue poſitiue ſiue ꝓuatiue: ita nec velle antece
dēs: qđ aliquo mō eſt conſequentis ſaltem neceſſa
ria cauſa quin velit hoc ꝯñs: vnde in propoſito Ioā
nes odit ꝓrimum ergo Ioānes peccat: nō videt ra
tio ꝙ poſſit velle añcedens ⁊ nō velle ꝯñs: ⁊ tamen
volēdo añcedens nō poſſit nolle ꝯñs. Alijs tñ vide
tur excludi poſſe obiectio: qꝛ añcedens de ea parte
qua eſt a deo cauſatum vel volitū non eſt cauſa cōſe
quētis: nec nō ſequēs medium neceſſariū. ⁊c. Sed
ſolū ex ꝯcurſu ⁊ cauſalitate creature. Et ergo vt li
cite cooperor ⁊ volo Petrū ex metu facere qđ fa
cere tenet: alias minime eſt factur⁹: ⁊ ꝑ cenſuras cō
pello ipſum reddere depoſitū vel mutuū qđ ſemper
facere recuſauit ⁊ tñ volo ipſum peccare qđ ex illo
ſequit: ſed qꝛ ipſum facere ex metu eſt ipſum pecca
re: ⁊ licite hoc volo: paulo diligenti⁹ inquirēdū eſt
ſuo tpe: an deus hoc modo velit ipſū odire Petrū:
quod vtiqꝫ eſt ipſum peccare ⁊ ſic ꝓcederet prior ſo
lutio. Ex his ſequit ꝙ impoſſibile eſt hoiēm ſciēter
peccare qui efficaciter vult recte viuere: ⁊ impoſſi
bile eſt nolle peccare efficaciter: ⁊ nō amplecti oīa
H q neceſſaria exiſtimat ad euitationē pcti. Et ergo
turpiter ſemetipſos decipiūt qui ſe credunt efficaci
ter ꝓponere ꝙ in futuro ab oi mortali abſtinebunt

⁊ nolūt amouere ꝯcubinas: vnde certius eſt eos per
trahēdos eſſe ad mortale pctm: qꝫ in tēpeſtate mer
gi niſi merces eiecerint quibus nauis onuſta ꝓgra
uatur. Et ergo hoc pricipiū. ſ. velle recte viuere nō
ſaluatur niſi in virtuoſo ſine ignorātia actuali coꝝ
que ſūt ad recte viuendū neceſſaria: addo ſine igno
rantia ꝓpter incōtinēs in quibus ſm philoſophum
vij. ethic. vel minor ꝓpoſitio nō habet: vel ſic habe
tur ꝙ nō eſt eā in habēdo intelligere ſeu aduertere
ſicut diſtracti legūt que non aduertūt: in malo aūt
principiū hoc corruptū eſt: vt in ambitioſo q diſcer
nit ſimpliciter honores ⁊ qualitercūqꝫ ꝓſequi intē
peratus voluptatem: auarus pecuniā. ⁊c. ſed ꝓpoſi
tum ꝓſequēdi honores: voluptates: pecunias: ⁊ hu
iuſmodi vt ꝯueniat ac recte: eſt pricipiū mortale qđ
corrūpit malitia de quo. vj. ethic. ¶ His premiſſis
pro reſpōſione pono quatuor ꝓpoſitiōes. ¶ Pria I
eſt: ſicut velle reſiſtere diuīe volūtati: cupere eandē
poſſe impediri: velle equiparari deo: ſubiectiōis iu
gum excutere: velle vt non oīa preſciat vel preſciue
rit: velle vt aliquid ꝯtra preſcientiā vel aliter qꝫ pre
ſciuit aut voluit eueniat: arguit mortale peccatum
ita deſiderare aut velle libidinē ſeu affectū regulam
agendoꝝ eſſe vel virtuti licite ꝓferri poſſe: ſine cul
pa mortali eſſe nō pōt. Prima pars patet per illud
Eſaie. xlv. Ue qui cōtradicit factori ſuo teſta de ſa
mijs terre. De optare vt poſſit volūtas eius impedi
ri: vel vt nō omnia preſciuerit vel aliter eueniat. ⁊c.
qꝛ eſt optare vt nō ſit oīpotēs vel oīſcius. Itē de op
tare de eximi a ſubiectiōe ad deū vel de eqparatiōe
ſeu equalitate pꝫ: qꝛ illud erat luciferi pctm. Eſaie
xiiij. Ponā ſedē meā in aquilōe ⁊ ero ſimilis altiſſi
mo. Nō ꝙ efficaciter voluit qꝛ ſciuit illud impoſſi
bile: ſed qꝛ ꝯplacētie quodā amore optauit hoc ⁊ cō
ſenſū dedit. Scđa pars ptꝫ: qꝛ optare interuentio
nē ordinis nature ⁊ naturalis legis que immutabi
lis eſt ꝓpoſterationē: deteri⁹ eſt quā ſimpliciter con
tra legē nature excedere ſicut min⁹ in ꝓncipē pec
cat q pricipis ꝓceptū per inobedientiā trāſgredit:
qꝫ ſi cupiat eū deſtitui a ꝓncipatu ⁊ auctoritate pre
cipiēdi nudari ⁊ ſpoliari. ¶ Ex quo ſequit ꝙ pecca
catum eſt homini optare aut velle: vt cōtra rationē
cōtra iuſtitiā: contra veritatē vel cuiuſcūqꝫ alteri⁹
virtutis rectitudinem licite agere poſſit. Similiter
optare vt iuſtū ſit: cuius cōtrariū naturali ⁊ immu
tabili iure eſt iuſtū: ſec⁹ ſi poſitiua tm̄ lege iuſtū ſit.
Prima pars correlarij ptꝫ qꝛ hoc eſt optare vt per
perā ⁊ turpiter agere ſit agere recte. Et in effectu
vt ipſa actionis turpitudo ſit rectitudo vt iniqtas
ſit equitas ⁊ ordinis peruerſio honeſtas: hui⁹ gñis
ſunt ſtulta deſideria: velle feciſſe ꝯtra iuſtitiam ſine
peccato: optare vt poſſit intemperanter viuere ſine
offenſa. Scđa pars correlarij ſupponit aliqua eſſe
naturali iure immutabiliter ſeu indiſpēſabiliter bo
na. Et eſt expꝛſſa ſentētia Bernar. lib. de precepto
⁊ diſpenſatiōe vbi diſtinguit triplex neceſſariū. ſ. ſta
bile: inuiolabile: ⁊ incōmutabile. Neceſſariū inquit
incōmutabile accipi velim: qđ diuina ita conſtat et
eterna ratione firmatū: vt nulla ex cauſa poſſit vel
ab ipſo deo aliquaten⁹ immutari ſub illo gñe eſt oīs
illa dñici ſermōis in mōte habiti ſpūalis traditio ⁊
quicquid de dilectione: humilitate: māſuetudine ce
teriſqꝫ virtutibus tā in veteri qꝫ in nouo teſtamēto
ſpūaliter obſeruandū tradit: hec quippe talia ſūt q
nec liceat nec expediat aliqñ nō haberi: eo ſiquidem
immobiliter quo ⁊ naturaliter bona: nūqꝫ niſi inno

center nūꝙ niſi ſalubꝛiter aut imperāter: aut ſeruā
tur oī tempoꝛe oī perſone: moꝛte contēpta: cuſtodi
ta ſalute operantur. Et certe ſtultū ⁊ puerile eſt di
cere diſpēſari poſſe: vt liceat velle imprudēter viue
re vel intēperāter aut ambitioſe honoꝛes q̄rere: cū
exprimāt deformitatē puta aliter ꝙ ſm̄ rationem
viuere ꝯuenit eſt viuere imprudēter: ỽtutis eīm̄ re
ctitudo ſeu oꝛdo eſt: vt fiat exercitium in qualibet
materia vt opoꝛtet: quō opoꝛtet ⁊ ſic de alijs: vnde
ſm̄ Aug. virtꝰ eſt oꝛdo amoꝛis: ⁊ ſm̄ philoſophū in
Rheto. Virtꝰ eſt habitꝰ in mediū nature rei ꝯſen
taneꝰ. Optare ergo ꝙ iuſtū ſit qđ naturali iure iniu
ſtū eſt: vt licite poſſe hoīem priuata auctoꝛitate oc
cidere: poſſe metiri: poſſe innocentem oppꝛimere: ia
cturā ſine ſufficiēti cauſa inferre poſſe fidē ⁊ pacta
nō ſeruare: poſſe peierare: poſſe aliū dolo circumue
nire: ⁊ ſic de alijs eſt optare vt liceat aliter ꝙ natura
li neceſſitate ratio agendū dicat agere: ⁊ ſic contra
L virtutis rectitudine agere. ¶ Scđa propoſitio: vt
nemo pōt ꝓpter quecunqꝫ finē abſqꝫ culpa in aliqđ
peccatū preteritū preſens vel futurum ꝯſentire vel
de illo gaudere: ita nec in id quod ꝯtra virtutis re
ctitudinem eſt actū: licet agens in facto per ignoꝛā
tiā ponaꝛ fuiſſe excuſatꝰ. Pꝛia pars patet ad Ro.
j. Digni ſūt moꝛte nō ſolū qui faciunt: ſed ⁊ qui fa
cientibꝰ ꝯſentiūt. Scđa pars patet ꝑ illud Jere. v.
Pauoꝛ ⁊ hoꝛrēda facta ſūt per terrā ꝓphete ꝓphe
tauerūt iniqua: ⁊ ſacerdotes dederūt plauſū: ⁊ po
pulꝰ meꝰ dilexit ſic. Jtē puer. ij. Qui letanꝛ cū ma
le fecerint ⁊ exultāt in rebꝰ peſſimis: ⁊ de ꝓcedente
aurē detrahētibꝰ. xj. q. iij. nō ſolū. Vltia pars patꝫ
qui naturali ⁊ diuino iure tenemur virtuti ſeu eius
rectitudini illum zelū vt eā erigamus cū iacet etiā
apud ignoꝛātes: vt ꝓ viribꝰ iuuemus vt ſingula re
cte ⁊ iuſte fiant: ꝑ illud Eſaie. lix. Juſtitia lōge ſte
tit: coꝛruit in platea ỽitas: ⁊ equitas nō potuit in
gredi: ⁊ facta veritas in obliuiōe ⁊. q̄ receſſit a malo
pꝛede patuit: ⁊ malum apparuit in oculis dn̄i qꝛ nō
eſt iudicium: ⁊ vidit deꝰ qꝛ non eſt vir: ⁊ apoꝛiatus
eſt: qꝛ non eſt qui occurrat. Jſtud exemplariter ptꝫ
qꝛ non licet alicui velle vt falſum ſeu ꝯtra veritatē
depoſuerit iuſto erroꝛe: vbi ſub ignoꝛantia facti ma
neat diues alienis bonis: immo nec licet permittere
vt alij ꝯtra legē dei faciāt: ꝙuis p̄ſumimꝰ vel ſcia
mus eos in hoc laboꝛe ignoꝛā tia inuincibili diuini
iuris: ſed ꝓ zelo diuīe aut naturalis legis tenemur
illos diuiñe legis veritatē edocere: ⁊ apud ſuperio
rem efficere: vt declarationes erroneas reuocet: vt
in. c. licet de ſponſa duoꝛum. ⁊ in ca. quāto. de diuoꝛ
M tijs. ¶ Cōfoꝛmiter ad hec. Tertia ꝓpoſitio eſt. Qn̄
actus ꝓpter ſurreptionem vel indeliberationē ſeu
ignoꝛantiā excuſaꝛ a moꝛtali: cōſenſus in illum eſt
moꝛtale peccatum. Patet de ſurreptiōe quia vt di
cit Augu. nullū peccatū adeo veniale eſt: qđ non fit
moꝛtale dū placet in glo. j. ad Coꝛ. xj. ⁊. xxv. diſtin.
vnum oꝛariū. §. criminis applicatione: quod verita
tē habet vt tradit Gerſon in libello de ꝯcluſiōe: qn̄
ex circūſtantia ſurreptionis vel hm̄ōi eſt veniale vel
dū placet in ratiōe peccati quod eſt diabolice obſti
nationis. Et ꝯfirmatur qꝛ actus talis ex genere eſt
moꝛtalis: ⁊ excuſaꝛ ſolū a moꝛtali per ſurreptionē
vel imperfectionē: cū qualitas excuſans nō occur
rat in ꝯſenſu ſequiꝛ ꝙ cōſenſus eſt moꝛtalis: vn̄ gl.
Matt. v. in verbo qui iraſcitur: ſubditꝰ moꝛꝰ ad no
cendū ꝓpaſſio eſt: accedente aūt conſenſu paſſio eſt
⁊ moꝛs in domo. Jdem pꝛobatur de ignoꝛantia: qꝛ

illa nō excuſat niſi ſit penitꝰ inuoluntaria: affectata
eīm̄ craſſa ſupina ſeu impꝛobabilis nō excuſat: vt j.
q. iiij. turbatur. §. notandū. Sed dū ꝯſenſus adhibe
tur: vt aliquid ſub ignoꝛātia fiat: ignoꝛantia ipſa in
duit ⁊ habet ratione voluntarij: ergo. Nec releuat
ſi cupis vel optas ſolū ſub ignoꝛātia inuincibili vel
inuolūtaria: qꝛ iā ſponte vel voluntarie fers affectū
in id inuoluntariū: quemadmodū ſi mulier optet ꝓ
ſuo honoꝛe vt quis eam inuitā ⁊ penitus renitentē
ſtupꝛet. Pꝛeterea qui ꝯſentit in actum ꝓximi ſola
ignoꝛātia excuſatum a culpa moꝛtali eo ipſo peccat
moꝛtaliter: ergo magis dū conſentit in actū ꝓpꝛiū
excuſandū per ignoꝛantiam: añs patet in caſu. c. fi.
virgo. ⁊ in. c. in lectū. xxxiiij. q. ij. puta ſcit virū con
iugem habere viuam: ſi nō auiſat virginē que per ig
noꝛātiā eſſet excuſāda peccat moꝛtaliter: ſimiliter
hoſpes ſcit alienam in lecto eſſe: quā maritus putat
ſuā ſi ei nō innoteſcit ⁊ manifeſtat vel pꝛocurat hoc
ipſe ꝑ ꝯſenſū peccat vbi foꝛte excuſanꝛ vel ad minus N
vnꝰ per ignoꝛantiā. Et eſt ratio: qꝛ qualitas excu
ſans actū puta ignoꝛātia non afficit ꝯſenſū: ⁊ ergo
ſicut furioſus peccat dum in lucido interuallo exi
ſtēs cōſentit in homicidiū vel ſtupꝛū quod in furia
fecit: ita ſimiliter ⁊ multo magis ſi deſiderat vt in
furia quempiā occidat: vel virginē ſtupꝛet: ⁊ ſic de
alijs: ⁊ idem iudiciū eſt de alijs modis ignoꝛandi a
furia: puta in ſomno: vel per aliā inuincibilē vel pꝛo
babilē ignoꝛantiam. Ex hoc ptꝫ ꝙ ſancta deſideria
ſint optare vt ꝓbabili iuris vel facti ignoꝛātia quis
poſſit alienis bonis diues eſſe: ⁊ illa ad vitā poſſide
re: velle ꝑcuſſiſſe aliquē in ſomno: optare vt aliquē
occiderit ſine pctō: vel etiā iuxta pꝛioꝛē ſcđam pꝛo
poſitionem optare vt liceat ſic velle. Ex quo ſequiꝛ
coꝛrolarie ꝙ moꝛtale peccatū eſt cōſentire in carna
le ꝯmercium cū non ſua ſub furia vel in ſomno aut
ſub ꝓbabili ignoꝛātia facti ſiue preteritū ſiue futu
rū: ꝙuis inde ponaꝛ ſecutura vel ex hoc ſecuta cau
ſa ꝯuerſionis alicuiꝰ totius regni ad fidē. Et circa
hoc nota qđ dicit de Palu. ix. diſt. iiij. q. iij. de ꝯſēſu O
in pollutionē nocturnā. ¶ Quarta ꝓpoſitio coꝛru
pti aī euidēs argumentū eſt ſi gaudet iudex in fa
uoꝛē amici ꝙ iuſto erroꝛe ꝯtra iuſtitiā ꝓnūciauerit
vel ꝙ actoꝝ qualitas talis fuerit vt contra verita
tem foꝛte cognitam ꝓnunciare debuerit vel aīo de
creuerit: aut foꝛte ꝓmittit ſi vl̓ vnā gloſā cū docto
re habere poſſit ꝓ amico pꝛonūciabit: vel ad minus
in paritate opinionū: ꝙꝙ dubius ꝑmā ſerat hoc fa
ciet: qꝛ in his oībus nō ſatis affectꝰ vere iuſtitie in
uenitur: ſed eſt eiꝰ dextra dextra iniquitatis. Pſal.
cxliiij. cū plꝰ gratie ⁊ fauoꝛis amico habeat ꝙ vere
iuſtitie: immo hoſtis iuſti eſt ſi de oppꝛeſſiōe iuſtitie
que eſt virtutis iuſtitie obiectū gaudet quemadmo
dum hoſtis veritatis cenſeꝛ qui gaudet ſe ꝯtra veri
tatem depoſuiſſe licet deceptus fuerit iuſto erroꝛe:
ſed licite gaudet ꝙ in illis a deo ſeruatꝰ fuerit a pec
cato. Et quia non ſolū agit ꝯtra conſcientiam qui
agit ꝯtra fidem vel opinionem quā habet de agēdo
ſed is etiam qui agit contra dubiū cōſcientie iuxta
verbum apoſtoli. Omne qđ nō eſt ex fide peccatum
eſt: caueat iudex qui dubiꝰ pꝛonūciat de pena ſuſpē
ſionis per annū de qua in. c. cū eterni. de ſē. ⁊ re iudi
cata li. vj. attendat ſi in eius iudicio nihil fauoꝛ ven
dicet aut odiū: ſolū deū ⁊ iuſtitiā pꝛe oculis habeat
vt in ſentētia vitetur coꝛruptio eīm̄ iudicis: quoad
vltimā partem ꝓpoſitionis poteſt exemplariter de
clarari: de medico qui ꝓmittit apotecario vt pꝛimū

occurrerit caſus vbi ſm̄ vnius doctoꝛis ſentētiā il
lud medicamen dicatur valere: ꝙuis alij ꝯtradicāt
dabit egroto: eueniat vt poſſitꝰ vt apotecariꝰ lucre
tur. ¶ Ad argumenta ante oppoſitū. Ad pꝛimū di
co: aliquid licere ꝯtra iuſtitiā implicat ſicut iniuſtū
eſſe iuſtū nam qđ ꝯtra iuſtitiā eſt: iniuſtū eſt: ⁊ ſicut
hoc licet eſt iuſtū: ergo ſicut optare vt aliquid lice
at contra dictamen recte rationis vel vt aliq̄d liceat
cōtra pꝛecepta iuris nature indiſpēſabilia: eſt opta
re contra debita rationis oꝛdinem ⁊ ſic peccare: ita
optare vt aliquid liceat cōtra iuſtitiā. Et cum dici
tur licere excludit oēm deoꝛdinationem: verū eſt ab
obiecto cui pōt ꝯpetere: ſed non ab eo quod eſt eſſe
cōtra iuſtitiā: ꝯtra rectā rationē: ⁊ ſic de alijs: ⁊ cū
dicitur optare aliq̄d iniuſtum ſub cōditione ſi licet
excludit oēm culpā ergo ⁊ optare vt liceat ꝯtra iu
N ſtitiā. Dico ad añs nemo pōt optare iniuſtū ſcienter
ſub ꝯditione ſi licet: qꝛ ſciēs conditionē non extare
ſtatim deſinit velle vel optare quod ſolum ſub cōdi
tione voluit vel optauit. Et in ꝓpoſito ponitur vt
optare liceat ꝯtra iuſtitiā: ſic poniꝛ aduertere iniu
ſtitiā: ſecꝰ ſi optet abſolute vt aliq̄d ſit iniuſtū: qꝛ ſi
oppoſitū nō neceſſario eſt iniuſtū: hoc optare nō po
nit deoꝛdinationē: ⁊ ſic nihil ad pꝛopoſitum de illis
cōditionibus ſi recte facta eſt ꝯſecratio: vt ſi tu es
Chꝛiſtus: vbi ꝯditio nō ſciꝛ nō extare. ¶ Ad ſecun
dum iudex in pꝛonūciando ꝯtra iuſtitiam non excu
O ſatur a pctō niſi per ignoꝛantiā vn̄ ſi ſcit ꝯtrariā opi
nionem eſſe veram vel dubitet: peccat qꝛ nō ex fide
agit: optare aūt vt ſub ꝓbabili ignoꝛantia cōtra iu
ſtitiam faciat quemadmodū optare vt ſub tali igno
rātia cū aliena ꝯcumbat vel in furia aliquē occidat
eſt pctm̄. Et ad maioꝛem ꝙ ꝓcedit qn̄ illa qualitas
afficit ipſū velle ſicut volitū: ⁊ ſic nō eſt in ꝓpoſito
qꝛ iuſta ignoꝛantia afficit factū iudicij ſeu ſenten
tie ꝯtra iuſtitiam: ⁊ nō ipm̄ velle eo ꝙ ſcienter vult
⁊ optat vt ſub iuſta ignoꝛātia pretextu cōis opinio
nis poſſit cōtra iuſtitiā pꝛonūciare: ſicut velle fu
rioſi nō afficitur iuſta ignoꝛātia cū in lucido inter
uallo cupit occidere vl̓ occidiſſe aliquē in furia. Et
ad ꝓbationē ex bea. Tho. dico: vt ibi dicit in ſolutio
ne ad vltimū: ignoꝛātia circūſtātiaꝝ ſe tenet ex par
te obiecti: in ꝓpoſito cū excuſatur iudex: ignoꝛatur
ſententia eſſe cōtra iuſtitiā: ⁊ in caſu argumenti vel
le cadit ſcienter ſuper hoc qđ eſt eſſe ſm̄ opinionem
contra iuſtitiā tunc ignoꝛatam: huius ſimile violen
tia excuſat renitentē a culpa adulterij: ſed nō optā
tem: vt per violentiā ſtupꝛetur. Et ad confirmatio
nem dico ꝙ non eſt ſimile: qꝛ conditio illic releuans
a pctō eque afficit conſenſum ſicut actum puta ſta
tus matrimonialis nō ſic in ꝓpoſito qualitas iuſte
ignoꝛātie: ſicut nec in exēplo dato violētia afficit af
fectū vel deſideriū quo optat ꝑ vim ſtupꝛari a Jo
anne vel Petro quem amat ¶ Ad tertium. Aliud
eſt optare vt aliq̄d liceat ⁊ ſit iuſtū: aliud vt liceat cō
tra iuſtitiā: ⁊ velle vel optare illud eſt deoꝛdinatū ⁊
culpabile: optare aūt vt aliq̄d liceat nullā culpā ar
guit qn̄ nō eſt cōtra ius immutabile: vn̄ vt dixi non
lꝫ optare vt in caſu agere ꝯtra rationē nō ſit malū
ſeu pctm̄. ¶ Ad quartū ſatis pꝫ ex dictꝭ: ſicut nō lꝫ
velle ſeu optare vt deꝰ nō velit hoīēm teneri ad non
peccandū vel ad nō agendū ꝯtra rectitudinē virtu
tis: vel vt velit licentiare hominem ad male agendū:
ad odiendū deū: ad ſpernendam virtutem. ⁊c̄. Sed
de quibuſdā lꝫ optare vt velit: ita vt ex dictis pꝫ de
quibuſdā licet optare vt iuſta ſint nō aūt de oībus.

Tertio petiꝛ ſi iudex ſic nō facit: facturꝰ
tū eſſet: vbi pecunia offerretur: an hoc ar
guit in iudice coꝛruptionem ⁊ peccatum.
⁊ videtur ꝙ ſic pꝛimo: ad hoc vt quis ſtu
dioſe vel bene moꝛaliter agat ſm̄ philoſo
phum ij. ethi. tria requiruntꝛ. Pꝛimū vt ſciēs opere
tur: ſcđm vt eligēs ⁊ ꝓpter hoc. ſ. ꝓpter bonū virtu
tis: tertiū vt firme ⁊ nobiliter: ſed iudex ſic qualifi
catus nō agit firme ⁊ immobiliter: ergo nec bn̄ mo
raliter: ⁊ ꝯfirmaꝛ qꝛ infirmi ⁊ adhuc coꝛrupti aī eſt
qui verbū dei ſup petroſa recipit: ⁊ qꝛ radicem non
habet: oꝛto ſole. i. ingruente aliqua tentatione exa
reſcit: qꝛ nō habet radicem. Matthei. xiij. ¶ Secū
do ſic Eccleſiaſt. xlij. diciꝛ: melioꝛ eſt iniquitas viri:
ꝙ mulier benefaciens: ſed mulier benefaciens vide
tur qui remiſſe ⁊ molliter agit opus ſuum abſqꝫ ze
lo ⁊ feruoꝛe. Vnde Hiero. ſup illud Cāticoꝝ. j. Si
ignoꝛas te o pulcherrima mulierū. ⁊c̄. ſi volueris
indifferenter agere inter ceteras aīas cōmunis vite
hominū: quas hic mulieres appellat inter quas tu
pulchꝛa es: vtpote que iam oſcula verbi dei ſuſcepe
ris ⁊ cubiculi eiꝰ archana perſpexeris: ſi inꝙ te nō
cognoueris ſed indifferēter vt cōmune vulgꝰ agere
voluerꝭ: exi poſt veſtigia gregū: id eſt eſto in reliquo
grege ſi nihil egregiū poſt hec que in te collata ſūt
agis: neqꝫ temetipſam a cōuerſatione gregali ſeque
ſtraueris: ⁊ eris nō ſolū in grege: ſed in veſtigijs gre
gum: vltimus enim fiet ⁊ nouiſſimus: qui pꝛimatꝰ
ſuos non intellexerit. Et confirmatur vt opus fiat
moꝛtaliter bene: opoꝛtet illud facere non ſolū vbi
⁊ quando ſed cui: quomodo ⁊ qualiter opoꝛtet: ſed
talis iudex tam leuis ⁊ facilis nō adhibet neruum
ſeu vim: feruoꝛē ſeu zelum aī vt bene agat: ergo vi
deꝛ ſubiacere ꝓuerbio: qui mollis ⁊ diſſolutꝰ eſt in
opere ſuo: frater eſt ſua opera diſſipantis ꝓuerbio.
viij. ⁊ ꝑ ꝯñs nō agit moꝛtaliter. ¶ Tertio ſic nemo
eſt in ſtatu ſalutis qui nō ſit diſcipulꝰ Chꝛiſti: ſed
nemo eſt diſcipulus Chꝛiſti niſi fuerit parati aī re
linquere oīa pꝛo Chꝛiſto: quod nō conuenit iudici
tāte leuitatis: vt accepto munere cōtra iuſtitiā pꝛo
nunciet: cū ſit multo faciliꝰ munera ſpernere ꝙ ſua
relinquere: minoꝛ ptꝫ per illud Luce. xiiij. Qui nō
renunciauerit oībus que poſſidet. ⁊c̄. quod glo. ex
ponens dicit relinquere oīa eſſe perfectionis: ſed re
nunciare omnibus cōmune ijs qui licite tempoꝛali
bus vtentes ad eterna ꝯtendunt. Et hoc ꝓbare vi
detur clauſula ꝓcedens: qui venit ad me ⁊ nō odit
patrem ſuū. ⁊c̄. amplius ⁊ aīam ſuā nō poteſt meꝰ
eſſe diſcipulus. Pꝛeterea homo tenetur parati aī
eſſe ad oīa ꝯſilia que saluatoꝛ in ſermone dn̄i in mon
te tradidit cū neceſſariū eſſe perſpexerit ad ꝓximo
rum ſalutem. c. paratus. xxiij. q. j. Et eſt ratio quia
teneꝛ q̄libet Chꝛiſtianꝰ fūdamentū habere Chꝛiſtū
qđ non habet tāte leuitatis hō vt pꝛo munere Chꝛi
ſtum deſerat: iuſtitiā vendens vel pꝛoſtituens. ergo.
Quarto ſic: iudex ſic depoſitus ꝙuis nō vēdit actu
iuſtitiam: habitu nihilominus eā venditiōi exponit
⁊ venalem habet: igitur eo ipſo peccat moꝛtaliter ⁊
iuſte culpaꝛ leuitatis: añs ptꝫ qꝛ vt pꝛimū munus
offerꝛ pꝛo ſeruanda vel pꝛoſtituēda iuſtitia caperet
ergo habitualiter. ⁊c. ⁊ ꝯñs tenet: qꝛ ad merendā vi
tā eternā ſufficit habitualis relatio in deū: vt patꝫ
ſm̄ omnes doc. in diſtracto dicente miſſam vel foꝛte
peregrināte: ergo etiā ſufficit ad meritum dānatio
nis eterne: cū ſit multo faciliꝰ peccare ꝙ bn̄ agere
Et confirmatur dicit Cicero lib. de amicitia. Sūt

firmi:ſtabiles:⁊ ↄſtantes eligēdi cuius generis eſt
magna penuria ⁊ iudicare difficile ſane niſi expertū
⁊ infra: quidā ſepe in parua pecunia pſpiciuntur ꝙ
ſint leues:quidā aūt quos parua mouere nō potuit
cognoſcunt in magna. Si vero erūt aliqui reperti
qui pecuniā pferre amicitie ſordidū exiſtimēt: vbi
eos inueniem⁹ qui honores:magiſtrat⁹:imperia:po
teſtates:op⁹ amicitie nō anteponāt: ergo leuis eſt
cū nō ſatis ⁊ ad verū pōdus iuſtitiā diligit. Et ſe-
pe maior eſt infirmitas corporis dū latet: puta dū
morbo victa eſt natura:⁊ moribūdi ſe alleuiatos di-
cunt:ſic in ꝑpoſito. ¶ In oppoſitū arguit̄ qꝛ habiti
A bus non iudicamur a dn̄o:ſed actib⁹ .ij.ad Cor.v.
Oēs nos oportet manifeſtari an̄ tribunal Chriſti:
vt referat vnuſqͥſqꝫ ꝓut geſſit in corpore ſiue bonū
ſiue malū. Et in iudicio diſceptationis. Matth.xxv
pro ſolis actibus mittunt̄ in ignē eternū. Et ↄfir-
mat̄ qꝛ per verā penitentiā non ſtatim exuimus ha-
bitus malos:ſed ⁊ manēt:⁊ Luc.ij.ab angelis decā
tatū legimus:⁊ in terra pax hominibus bone volun
tatis nō bonoꝝ habituum:homo aūt cui⁹ ꝓpoſitū
eſt amare deum ⁊ proximum non ſm̄ hoīem ſed ſm̄
deum ꝓculdubio bone voluntatis dicitur que vſita-
tius in ſcriptura charitas nominat̄ vt dicit Augu.
xiiij.de.ciui.dei.c.vij.ergo leuitas habitualis nihil
videt̄ iudici obeſſe. In hac queſtiōe fuit error Ioā.
Hus:ꝙ nihil boni fit ab hoīe vicioſo:vn̄ inter arti
ci⁹ in ↄſilio Cōſtantien̄.ↄdemnatos.clix.eſt iſte: di-
uiſio immediata humanoꝝ operꝫ eſt ꝙ ſunt ꝟtuoſa
vel vicioſa. Quia ſi hō eſt vicioſus ⁊ agit qͨcqꝫ agit
vicioſe:⁊ ſi hō eſt ꝟtuoſus ⁊ agit qͨcqꝫ agit ꝟtuoſe
qꝛ ſicut vicium qđ crimen dicitur ſeu mortale pec-
catum inficit vniuerſaliter actus hoīs vicioſi:ſic vir
tus viuificat oēs actus hominis virtuoſi:cui erro-
ri valde videt̄ fauere glo. Mat.vij. Nemo pōt duo-
bus dn̄is ſeruire:aut enim vnum.⁊c̄.nihil eſt mediū
quicqͥd facis aut facis ex ſeruitute diaboli:pone er
go peccatorē agere ex naturali pietate ⁊ nō ex amo
re dei oportet ergo iuxta gloſam dictā ipſum illud
agere ex ſeruitute diaboli ⁊ ſic inficit̄ op⁹:⁊ .iij.eth.
dicit Philoſoph⁹:qualis em̄ quiſqꝫ eſt :talis ⁊ ei fi
nis videtur:⁊.vj ethic.deducēs ꝙ tꝑantia eſt cōſer-
uatrix prudētie:qꝛ non totū iudiciū corrumpit aut
ꝑuertit voluptas ⁊ dolor veluti ꝙ triangul⁹ duob⁹
rectis equales tres angulos habet vel nō habet ſed
illud qđ in agendo verſat̄: pͥncipia em̄ rerū agendaꝝ
ſunt quoꝝ gratia illa agūtur. Ei autem qui corru
pt⁹ eſt ob voluptatē vel dolorē:repēte nō apparet
principium:neqꝫ oportere gratia huius neqꝫ ꝓpter
hoc ſuſcepiſſe omnia ⁊ egiſſe. Nā viciū principij cor
ruptiuum eſt:⁊.vij.eth.principiū ipſū virtus cōſer-
uat:viciū corrūpit:illud autem gratia cuius princi
pium eſt in actibus perinde vt ſuppoſitiones ipſe in
mathematicis. Neqꝫ igitur ibi docendoꝝ principio
rum eſt rō:neqꝫ hic ſed virtus aut naturalis aut aſ-
ſuetudine parta cauſa eſt opinādi circa principiū
recte:ſed veritas eſt ꝙ hō ꝙtumcūqꝫ deprauat⁹ ⁊
habitu corrupt⁹ pōt pro tēpore recte iudicare de
agēdis ⁊ moraliter bn̄ agere:vn̄ Philoſo.iij.ethi.
c.de ꝟitate:atqꝫ qualis vnuſqͥſqꝫ eſt talia tā dicit ꝙ
agit:niſi alicuius gratia agat:ergo quis contra in-
clinationē habit⁹ ⁊ ſētire ⁊ agere pōt. Et ptꝫ iſtud
manifeſte de penitentib⁹ qui habituati ſunt ad intē-
perantiā ⁊ hmōi:vn̄ ſicut contingit ſapientē aliquē
B agere inſipienter::male ita ecōtra. Sunt em̄ habit⁹
in anima quod pond⁹ vel leuitas in corporib⁹ amor
meus inqͥt Aug. pōdus meū illuc feror quocūqꝫ fe
ror:⁊ vt pond⁹ impedit̄ in corporib⁹ ne moueat de-
orſum:aliqn̄ per vim aliqn̄ preter naturam:⁊ aliqn̄
ſm̄ naturā:primi vt dū lapidē proijcio ſurſum: ſe-
cundi dum magnes trahit ferrum ſurſum:tertij ſi-
cut ferrū quieſcit in ſupficie terre:ſic dū priuat̄ ho-
mo vſu ratiōis:quaſi per vim impedit̄ habituū vſus
ſecundi cū propter habitū cū triſtitia ⁊ dolore ſeu
reniſu agit ↄtra inclinationem habit⁹: tertij cū vo-
luptate vel dolore preuenit̄:habitus vt nec ↄſidera
tio nec motus ſm̄ habitum fiat ſicut ferrū non reſi
ſtit tractui magnetꝭ:⁊ ideo vt tradūt naturales fer
rum vnius libre ſeu talenti adiectū magneti qͥ ipſū
trahit nihil pōderis addit :ſed reperit̄ tantū pond⁹
corporis magnetis:ſic ꝙ ex corpore magnetis pon-
deris vni⁹ libre ⁊ ferro tractu vni⁹ libre ſolū fit pō
deratio in equali libra vnius talenti ſeu libre tantū
¶ Hoc ſuppoſito pro reſponſione ad queſitū pono
hanc vnicā propoſitionem. Preſūptionis eſt aſſume
re illud muneris ad qđ ferendū vires nō ſuppetūt:
ptꝫ ꝓuerb.xvij. Qui altā facit domū ſuā :petit rui
nam.itē Greg. Quiſqͥs ſacerdotiū nō ad elationis
pompā ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat pri⁹ vi-
res ſuas cū eo quod ſubitur⁹ eſt onere metiat̄ vt ſi
eſt impar abſtineat:⁊ adid cū metu etiā cui ſeſe ſuffi
cere exiſtimat accedat.j.q. Nō eſt. Item Hieremie
xlviij.ſublimitatem Moab:arrogantiā:ſupbiā alti
tudinem cordis ei⁹ :ego ſcio dicit dn̄s iactantiā ei⁹
eo ꝙ nō ſit iuxta illā virtus eius nec iuxta qđ pote-
rat conata eſt facere. Preterea quicūqꝫ exponit ſe
diſcrimini peccati eo ipſo peccat:vt eſt regula magi
ſtralis fūdata in verbo ſapiētis: Eccleſiaſt.iij. Qui
amat periculū peribit in illo. Sed ſic facit iudex tā
lenis animi. Hinc Eccleſiaſt.vij.dicit Sapiēs. Noli
querere fieri iudex niſi ꝟtute potēs ſis irrūpere ini
qͥtates:ne forte extimeſcas faciē potētis ⁊ ponas
ſcandalū in agilitate tua:vn̄ ſi velit vere penitere ne
ceſſe eſt vt onus iudicature deponat iuxta c. falſas
penitētias:de pe diſt.v.nec releuat ſi nūqꝫ ei piculū
occurrerit. ſicut deriſorie dici ſolet : ſola caſta eſt
quā nemo petiuit:qꝛ ſic imperit⁹ medicie ſi egroto
nō nocuerit:⁊ imperit⁹ militie qͥ ducat⁹ officiū aſſū
pſit:qꝛ forte nullis occurentib⁹ inimicis nihil dāni
reip.intulit:nō per hoc excuſat̄ a peccato temerita-
tis exponēs ſe diſcrimini. Et ſicut ille tenet̄ cedere
illi officio vt vere peniteat:ita ⁊ tante leuitatis iu-
dex tenet̄.⁊c̄. Nec reputemus on⁹ iudicature facile
⁊ leue qđ ſctūs Ioſaphat tā graue iudicauerit : vi-
dete inqͥt quid faciatꝭ:nō em̄ hoīs exercetis iudiciū
ſed dn̄i:⁊ quodcunqꝫ iudicaueritis in vos redunda-
bit:ſed timor dn̄i vobiſcū ⁊ cum diligentia cuncta
facite:nō eſt em̄ apud deū noſtrū iniqͥtas nec pſona
rum acceptio:nec cupido muneris:⁊ Moyſi de iu-
dicib⁹ ↄſtituēdis Sethro ſacerdos Madiā pſuaſit
ꝓuideas aūt de oī plebe viros ſapiētes ⁊ timentes
deū in qͥbus ſit veritas ⁊ qͥ oderūt auaritiā. Exodi.
xviij.vt ſciam⁹ ad mun⁹ iudicature idoneos nō eſſe
qͥ eas qualitates nō habuerint. ¶ Ad rōnes ante op
poſitū:ad primā ſicut ↄtingit habitualiter odientē
actu diligere:ita ⁊ illuꝫ qui habitu eſt mollis actu
ſtrēnue agere ⁊ immobiliter ⁊ eū qui timid⁹ eſt actu
ſemetipm̄ vincere ⁊ nature inclinationē:vt nō ſolū
in aliquo ope fortiter agat:vex etiā aliqn̄ audacter
⁊ temere:ſic ↄtingit auarū habitu ⁊ natura aliquā-
do agere ꝓdige. Et ad confirmationem dico ꝙ pe-
troſum ⁊ ſine habitu eſſe virtutis nō ponit actuale

peccatum/⁊ ſic nō impedit quo minus agere poſſit
actu moraliter bene. ¶ Ad ſcđm dico ſapiens actu
literam intēdit qđ min⁹ piculi inducit ↄuerſantib⁹
⁊ qͥ familiarit̄ adherent iniqͥtas viri ⁊c̄. vn̄ ꝓmittit
omni homini noli intēdere in ſpē ⁊ in medio mulierꝭ
noli cōmorari:de veſtimētis em̄ ꝓcedit tinea ⁊ a mu
liere iniquitas viri:melior eſt enim iniquitas viri ꝙ
mulier bn̄faciēs ⁊ ↄfundēs ī opprobriū:ex pͥncipio
em̄ ⁊ cauda apparet ꝙ nō voluit iniquitatē viri dice
re bonā :ſed reſpectiue ſolū minus piculoſamqꝫ cō-
uerſatio cū muliere bona:de miſtica expoſitiōe quā
tāgit argumentū dicā in paruis qͥſtionibus. Et ad
cōfirmationem dico ꝙ pōt actu aliqͥd neruoꝝ zeli ⁊
feruoris adhibere ꝙuis ſit habitu mollis ⁊ natura
remiſſus vt patet in magnis pctōrib⁹ qͥ ↄtra naturā
⁊ habituū inclinationē penitent vehementer. ¶ Ad
tertiū pōt qͥs parati animi eſſe ad renūciādum omi-
bus qͥ poſſidet actu ⁊ ꝓpoſito vbi ⁊ qn̄ oporteret ꝓ
Chriſto vel vt in ↄfirmatione tāgit̄ vbi ⁊ qn̄ neceſſa
riū eſt ad proximi ſalutem vel vt ſeruet̄ a pctō qͥ ha-
bitu ⁊ natura ad hec paratus eſt minime ⁊ ſicut pͥus
dictū eſt iuxta actualē diſpoſitionē nō habitualem
iudicandus eſt. ¶ Ad quartū dico ad ꝓbationē ↄn̄e
ꝙ ad meritū vite eterne non ſufficit habitualis rela
tio ſed ꝟtualis. Cui⁹ exemplū eſt de medico qͥrente
in agro herbas ad ↄponēdū potionē ꝙuis actu non
cogitat de ſanitate: ꝟtualit̄ tn̄ intendit ſanitatē/ qꝛ
intēdit finē ſcđariū quem ꝓſequit̄ ꝓpter ſanitateꝫ
de hoc vide.ſ. Tho.q.de chari.ar.x.i ſolu.ad.ij.⁊.iij.
Et talis relatio ꝟtualis etiam ſufficit ad meritum
dānationis eterne:ſed nō habitualis. Qđ inducitur
de Cice.ſolū arguit ꝙ tales magna ſumma pecunia
rū eſſent peccaturi. Si dicas ergo hmōi leuis iudex
non peccat acceptando onus iudicature. Nego cōſe
quētiā ⁊ eſt rō qꝛ lꝫ ſola habitualis diſpoſitio nō ar
guat in eo pctm̄ tn̄ actu acceptare vel exercere offi-
cium ſeu onus in quo ſibi diſcrimē iminet pctī :hoc
in ipſo ponit actuale pctm̄ ſicut in milite vel negoci
atore.iuxta ſē. Greg.in.c.falſas penitētias de pn̄ia
diſt.v.idē eſt cū lubricus īmiſcet ſe ſocietati mulieꝝ
vn̄ ꝟiſimilit̄ pertrahet̄ ad mortale pctm̄ ꝙuis enim
illius habitus non arguit ſeu ponat in eo pctm̄ tn̄
hoc īmiſcere ſe illi ſocietati ⁊ exponere ſe diſcrimini
⁊c̄.arguit in ipō pctm̄. ¶ Effectualiter p diuerſas
ꝓpoſitiōes ad hāc vnicā cōcluſionē me reſolui: Nō
licet iudici ꝓ ſeruāda iuſtitia qđcūqꝫ munus illi ob
latum capere vel ſperare:ſed laboris ſui pōt modera
tum ſtipendium capere ſi nō ad illū ſit alia ex cauſa
obligatus. Nec licet iudici quoquo mō optare vt in
cuiuſcūqꝫ fauorē licite cōtra iuſtitiam ꝓferre poſſit
igit̄ iudex qui ſue fragilitatis eſt ↄſcius vt in alterā
partē oblato munere flecteret̄ non poteſt officium
iudicature licite appetere: vel iniunctum exercere.
¶ Cōtra correlariū arguit dn̄s quodlibetarius im-
poſſibile eſt hominē inter duo peccata vere eſſe pple
xum iuxta.c.nerui.xiij.diſt.⁊ ibi oēs doctores. Et
eſt rō qꝛ nemo pōt ad īpoſſibile obligari vt eſt regu-
la iuris in.vj.⁊ Aug.nemo peccat in eo qđ vitare nō
pōt. Sed ꝑlatus ꝙtecūqꝫ fragilitatis fuerit tenet̄
pape obedire/⁊ ergo excutiēdo onus iudicature in-
curreret inobedientiam:ergo nō obſtāte fragilitate
pōt onus iudicature exercere. Etiā ꝙ fragilitas nō
obſtet ꝓbatur.qꝛ poteſt quis bona ⁊ optima volun-
tate velle cogi ad obſeruantiam mādatoꝝ dei cū hoc
ſit vnicuiqꝫ vtile ad ſalutē:ergo pōt licite velle mu-
nere allici vt ſeruet iuſtitiā:ꝙ ſub vno mādato cōti-
netur ¶ Reſpōdeo ad pͥmum:cū rationabilis cauſa
ſubeſt poteſt ſe a mādato excuſare iuxta .c.ſi qn̄. de
reſcript. ⁊ euitat periculū inobedientie. Etiā ſi ſub
noīe dignitatꝭ ↄmittit̄ proprio noīe minime expꝛſſo/
pōt ſubdelegare ⁊ patēt multe vie euadēdi inobedi
entiā/ immo ꝙuis de caſu docere non poſſet ſciens
ſibi periculū ſcādali iminere :deberet poti⁹ excōmu
nicationem humilit̄ ferre ꝙ in eo obedire ſicut in ca-
ſu.c.inqͥſitioni.de ſen.excom.nec eſſet vere cōtumax
vel inobediens ꝙꝙ reputaret̄ talis. Ad confirma-
tionem dico ſicut pctm̄ eſt homini facere actum pre
cepti ꝓpter metum ita ⁊ velle in ipſo ſeu conſentire
vel optare vt ipſemet faciat ex metu/ ſed ſanctuꝫ eſt
deſiderium ſeu velle quo velit vt potius agat ex me-
tu ꝙ ſimpliciter omitteret. Finis.

¶ Quodlibetica queſtio.xj. eiuſdem reuerendiſſimi
in Chriſto patris dn̄i ac magiſtri noſtri Hadriani
Florentij de Traiecto:ſacre Theologie profeſſorꝭ
eruditiſſimi Epiſcopi Darthuceñ. Cardinalis titu
lo beatoꝝ Ioannis ⁊ Pauli martyrum. Ac inſig-
nis academie Louanien̄. Cancellarij multo digniſſi
mi Anno a ſalute humana .1506. in ſcholis artium
eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

QUeſtio principalis cum argu
mētis per dn̄m quodlibetariū
mihi ꝓpoſita eſt. Utrū detert⁹
ſit aliū ſceleris notare occulti
vel manifeſti/ an ſic tacentem
alios audire nec ꝓhibere. In
hac qͥſtione ſupponit̄ vtrūqꝫ eſ
ſe malū. Et querit̄ malicie cō-
paratio qua in parte ſit dete-
ſtabilior. Et vt clarius eluciat ꝟitas adducā primo
media qͥbus detrahētiū videt̄ ps defēdi a culpa ꝟita
tē decidendo. Scđo qͥb⁹ auditoꝝ culpa tegit̄: ⁊ ↄpa
bo ſimul vtrūqꝫ. ¶ Et pͥmo videt̄ ꝙ licet occultū cri
men detegere qꝛ nō eſt diſcipul⁹ ſupra magiſtrū/ nec
ſeruus ſupra dn̄ꝫ ſuū: ſufficit diſcipulo ſi ſit ſicut ma
giſter ei⁹. Mat.x.ſꝫ chriſt⁹ detexit pctm̄ occultū iu
de qđ tūc ſolū corde ↄcepat:qꝛ dixit Ioāni:cui itin
ctū panē porrexero ⁊c̄.⁊ tradidit Iude. Ioā.xiij.ꝫ
Et ↄfirmat̄ qꝛ ſi aſtrolog⁹ aliquē eſſe furē dixiſſꝫ qͥ
nō erat nō tenet̄ iniuriaꝝ:lꝫ ↄſtitutiōes eū teneāt vt
eſt tex.in.l.itē apud Labeonē.§.ſi qͥs aſtrologus.ff.
de iiu.vbi gl.in ꝟbo pt:qꝛ non dolo malo.ſꝫ ſue artꝭ
cā fecit:ſed longi⁹ a dolo ⁊ aīo iniuriādi videt̄ eſſe qͥ
ſolū aīo noua acta referendi/ alijs occultū crimē re
fert ꝫ. ¶ Scđo ſic adiuratus dicere ꝟitatē ſup int̄-
rogādis/ tenet̄ dicere ꝟitatem:ꝫ cū ſup occulto int̄
rogat̄ licite deponit ꝟitatē ↄn̄a tenet: qꝛ ſi falſū de
ponit ↄuenit iuramēto ⁊ eſt piurus ꝫ.vex deponen-
do ꝓpt̄ vinculū iuramēti excuſat̄. Nec valet ſi dicat̄
inter illa duo dat̄ mediū.ſ. facere:qꝛ in caſu eque ꝓ
deret vt loquēdo puta ſi non audeat metu mendacij
dicere ꝙ nihil nouit:ſtatim ſcient audiētes ꝙ ille de
quo int̄rogat̄ crimē ↄmiſit.etiā ex iuramento tenet̄
dicere ꝟitatē ⁊ nō tacere. Et ↄfirmat̄ qꝛ de hoc videt̄
text⁹ ad lrām Leui.v.ſi peccauerit aīa ⁊ audierit vo-
cē iurātꝭ teſtiſqꝫ fuerit ꝙ ipē vidit aut cōſci⁹ eſt niſi
iudicauerit portabit iniqͥtatē ſuā vt Ly.in hebreo
haberi ⁊ audierit vocē iurati quo .ſ. adiurat̄ dicere
ꝟitatē:vn̄ ſubdit̄: teſtis fuerit.i.vocat⁹ ad atteſtādū
niſi ipē indicauerit qđ vidit aut cōſci⁹ eſt ipē porta-
bit ⁊c̄. Qđ ex alio confirmat̄/ quia fertur commu-
niter excommunicatio in omnes qui ſciunt impedi-
menta affinitatis vel conſanguineitatis niſi iudica-

Universidad de De[usto] Biblio[teca]

uerint ⁊ aliquoties iudicari nõ põt niſi detegaꝛ oc-
cultũ crimẽ fornicationis ſponſi vel ſponſe quod
cõmiſit cũ aliquo attinẽte infra quartũ gradũ ꝯſan
guinitatis ergo teneꝛ hoc ſacerdoti qui facit bãna
indicare vt manifeſte aſſerit dñs Pe. de palu. xxviij
diſt. iiij. q. ij. art. v. ⁊ xxvij. diſt. q. j. ar. iij. vtrũ is cui
conſilium petendo. ſi forte dicas ꝓcedere vt indicã-
dũ ſit ei qui nouit ꝓdeſſe ⁊ nõ obeſſe vt Aug. limi-
taſſe videꝛ textũ dict. Leuiti. ⁊ inducitꝛ a Gra. xxij.
q. v. hoc videꝛ: vt ĩ excõione lata cõtra nõ detegẽtes
impedimenta mr̃imonij ligeꝛ quis non indicando ſa
cerdoti: nõ ligareꝛ aũt ex hoc ꝙ non intimaret iudi-
ci inquirẽti Cõtra hoc eſt corrumpere textũ Leui.
ille nãqꝫ procedit cũ aliqs in teſtẽ ꝓductus eſt ⁊ ꝑ
iudicem adiuratus. Etiam pro ſcãdalo nõ eſt ꝟitas
omittenda in iudicio ꝯtra regulã qui ſcandaliſaue-
rit. vtilius ſcãdalũ naſci ꝑmittiꝛ: ꝗ̃ ꝟitas vite relin-
quaꝛ. ergo nec pro euitanda infamia hoĩs oportet
omittere tenet ꝯñia a minori. ¶ Tertio principaliꝛ
qð tã in iudicio ꝗ̃ extra liceat detegere probaꝛ ꝑ
textũ apertũ in le. eũ qui nocentem. ff. de iniurijs vbi
dꝛ. eum qui infamauit non eſt bonũ neqꝫ equum ob
eã rem condẽnari: nã crimina nocentum nota eſſe ⁊
oportere ⁊ expedire. Si dicaꝛ hoc procedere de non
penitus occulto ſed approbari põt iudiciario ordĩe
ꝑ. c. ſi ſacerdos de offi. ordi. ibi diciꝛ eñ niſi iudicia-
rio ordine ꝓbare poſſit nõ debet arguere eũ noĩatiꝫ
hoc videꝛ plane corrumpere literã textus qꝛ decer
nit ſuꝑ eo qui nocẽtem infamauit ſeu qui fama ſpo-
liauit ſed qui coram multis crimẽ ꝯmiſit per quos
ꝓbari poteſt: iã ſeipm̃ infamauit infamia facti licꝫ
nõ iuris: ergo oportet intelligere de crimine occul-
to: ⁊ cõfirmaꝛ: nemo peccat id auferens ab hoĩe qð
ei nõ debetur modo debitã cautelã adhibeat qð ſi-
ne ſcandalo aliorũ fiat ad minus iniuſtitiã nõ ꝯmit
tit in illũ vt ei reſtituere teneaꝛ: ſed fama q̃ eſt exiſti
matio integritatis vite nõ debeꝛ nocẽti cũ nulli de
beaꝛ falſa laus aut eſtimatio Ergo nocẽtem infa-
mans ⁊c. Maior pꝫ. qꝛ pctm̃ iniuſtitie ſolum occur-
rit dũ is minus habet cui plus debeꝛ. v. Eti. Et mi
nor patet qꝛ q̃libet error falſum ꝓ vero approbans
inter mala noſtre miſerie deputaꝛ. Enchiridion. c. x
Nec obſtat d. c. ſi ſacerdos qꝛ videꝛ limitandum ad
eos caſus in quibus ex detectione ſcandalum puſil-
loꝝ imminet nec tunc eſt pctm̃ iniuſtitie ꝗ̃ꝗ̃ inter-
currat iniquitas q̃ ambit oẽm violationẽ charitatꝫ
⁊ ſic nõ obligaꝛ reſtituere. ¶ Quarto ſic licet ꝯpel-
lere ꝓximũ vt in publico crimẽ ſuũ occultũ cõfitea
tur ꝗ licet nobis eo inuito illð ꝓpalare: ꝯñia tenet.
qꝛ minus videtur illicitũ aut iniquitatem cõtinere
ꝓdere alterius crimẽ occultũ ꝗ̃ ipſum cõpellere
vt ꝓdat. Añs ꝓbaꝛ de lege zelotipie numeri. v. cum
marito vxor ſuſpecta fuit de adulterio ⁊ nõ põt pro
bare: ſed latet adulteriũ potuit maritus eã adduce
re ad ſacerdotẽ offerẽs ꝑ ea decimã partẽ ſati fari-
ne ordeacee: nec imponi debuit thus neqꝫ oleũ: qꝛ ſa-
crificiũ zelotipie eſt inueſtigãs adulteriũ ac debuit
ſacerdos ſcribere in libro maledictiones in eã ſi pol
luta fuiſſet ⁊ commixta viro alieno vt putreſcat fe-
mur ⁊ tumeſcẽs vterꝰ diſrũpaꝛ: vt ſit in exemplũ po
pulo Iſrael ⁊c. quas maledictiões debuit delere a-
q̃s: q̃ dicebaꝛ amariſſime ⁊ dare mulieri bibere ⁊c.
ergo ꝯpellabaꝛ ſe ꝓdere ⁊ vbi noluit nihilominꝰ de
tegebeꝛ occultũ eius adulteriũ. Et ne forte dicatis
ad tp̃s ſolũ illud fuiſſe ꝯceſſuꝫ populo veteris legꝫ
ob eoꝝ duritiã ſicut libellꝰ repudij cũ ſuꝑinductiõe

alterius coniugis. Adduco conſiliũ ex cõſilio Guar
maciẽ. qꝛ ſepe in monaſterijs furtũ cõmittiꝛ ꝑ abba
tẽ vel aliũ p̃ñtibus fr̃ibus miſſa celebrata: debet ſin
gulis tradi euchariſtia ſub hac forma: Corpus dñi
ſit tibi ad ꝓbationẽ hodie ſed nemini licet dñicum
corpus aſſumere in atteſtationẽ falſitatis: putaꝙ in
nocens ſit cũ eſt nocẽs: ergo teneꝛ ꝓdere crimẽ ſuũ
occultum. Preterea pro crimine occulto q̇s excõi-
caꝛ vt in. c. ſacerdos de offi. ordinarij imo ⁊ ꝓactu in
teriori mentꝫ vt ꝑpulchre deduxit gl. in cle. de here-
ticis in ꝟbo eoĩp̃o: ꝗ cũ teneatur abſolutionẽ ab ex-
cõione petere. neceſſario habet crimẽ ſuũ occultum
excõicanti qui interdũ ſacerdos non eſt exponere.
¶ Quinto ſic freq̃nter teneꝛ hõ de occulto crimine
ſemetipm̃ ꝓdere: ergo in illis caſibus licet etiã alti
ipſum propalare: ꝯñia tenet. qꝛ cũ ſemetipm̃ teneꝛ
conſentit ad minus actu debito ꝗ̃uis non elicito vt
alius faciat qð ſufficere videꝛ vt licite fiat: queãd-
modũ cõſenſus debitꝰ excuſat a pctõ furti ⁊ deten
tiõis alieni etiãſi volũtate elicita ſit nolẽs. añs ꝓba
tur ꝑmo cũ aliũ infamauit de falſo crimĩe teneꝛ hoc
retractãdo vt alteri famã reparet ſemetipſũ infama
re. Et cõfirmaꝛ qꝛ ſi prolem concepit de adulterio:
vel partũ alienũ ſibi ſuppoſuit: vt de hoc ſcðo eſt ca
ſus in. c. officij. de pe. ⁊ remiſ. ſi poſſit impedire dãna
ꝟi heredis ꝑ ſui criminis detectionẽ: ⁊ alias nõ poſ
ſit teneꝛ cũ nõ poſſit ſibi honorẽ ſeruare cũ alꝰius
iactura vel dãno. Scðo confirmaꝛ: qꝛ tenemur natu
rali iure defendere ꝓximũ oppꝛ̃ſſũ iuxta illð prouer.
xxiiij. Erue eos q̇ ducũtur ad mortẽ ⁊ q̇ trahũtur
ad interitũ liberare ne ceſſes: ſi dixeris vires nõ ſuꝑ
petũt: qui ſcrutator eſt oĩm ip̃e intelligit ⁊ ſeruato
rem aĩe tue nihil fallit reddetqꝫ hoĩ iuxta opa ſua.
Ponamus ꝗ ĩnocẽs occideꝛ niſi detexero eũ a quo
crimẽ extitit ꝑpetratũ vl' tota ciuitas forte ĩpereꝛ
ad vindictã vl' forte occidet regẽ: tradet ciuitatẽ in
ficiet multos hereſi vel veneno niſi eius occultũ ꝓ-
poſitũ alijs detexero. Tertio cõfirmaꝛ in caſu quo
q̇s innocenti famã reſtituere nõ p̃t niſi ꝯplicis ſui ſe
cretũ crimen detegat. exẽpli gr̃a cõſpiraui cũ ſocio
meo deponere contra innocentẽ de crimine homici-
dij qð ſcimꝰ ab alio eſſe cõmiſſũ ⁊ ne de ꝑ̃hendamur
ex diuerſitate loci vel tp̃is falſũ depoſuiſſe vt Dani
el conuicit illos ſacerdotes qui Suſannã accuſaue
rũt conuenimꝰ de oĩbꝰ quomodo ⁊ qualiꝛ depoſi-
turi ſumus hic pro liberatione ⁊ reparãda fama in-
nocentꝫ teneor fateri me falſum depoſuiſſe ⁊ hoc re
tractãdo infamo neceſſario etiã ſociũ meũ ergo ⁊c.
Quarto confirmatur ĩ furto teneor furꝫ occultũ
q̃renti poſſeſſori indicare: vñ Hiero. tractãs illð pro
uer. xxvij. qui cũ fure partitur occidit animã ſuam:
adiurãtem audit ⁊ non indicat non ſolum fur inquit
ſed ille reus tenetur furti qui conſcius q̃renti poſ
ſeſſori non indicat. Et ne metu perſone potentioris
ſe excuſet addit q̇ timet hominẽ cito corruet: quiſpe
rat in dño ſubleuabitur. Et quod non ſolum furti-
uã rem ſed furem ipm̃ indicare teneamur qñ ſcꝫ ali
as in dẽnitati fratris conſulere non poſſumus apte
tenet glo. in ca. qui cum fure de furtis: dicẽs ad hoc
teneri nos de iure canonico quãꝗ̃ non de iure ciuili
ergo quoties detractio criminis occulti neceſſaria
eſt ad occurrendum iniuſtitie ⁊ inique oppreſſioni
alioꝝ licitũ videꝛ. ⁊c. ¶ Scðo principaliꝛ arguitur
ꝙ licet alios de manifeſtis peccatis ſeu que probari
poſſunt infamare. Primo ꝑ illud apoſtoli peccan-
tem coram oĩbꝰ argue vt ceteri timorẽ habeãt. j.

adulter... tenet se prodere

ad Thimo. v. ſed frequenter factũ ſeu opus pcti ſit
coram multis qui neſciũt hoc eſſe pctm̃: ergo lꝫ ĩfa
mare hominem de pctõ nõ occulto. Et nihil referre
videꝛ quoad vim vel rõnem infamie: referre alijs qð
ip̃e hoc fecerit quibus conſtat eſſe pctm̃ vel iſtis q̇
facti notitiã hñt remonſtrare facti qualitatem pu-
ta qð ſit peccatum. ⁊ confirmaꝛ exẽplariter. Paulꝰ
videns Petrũ ſubtrahere ſe a cõſortio gentiliũ ſeu
cõuerſatione ꝓpter ſuꝑuenientes iudeos q̇ a Iaco-
bo miſſi erãt in faciẽ ei reſiſtit: ſi tu iudeus cũ ſis gẽ
tiliter ⁊ non iudaice viuis quõ gentes cogis iudai-
ſare remonſtrãs alijs peccatũ Petri qui eius ſimu
lationi cõſenſerãt inter quos dicit Barnabam vnũ
fuiſſe. Scðo videꝛ euidẽter hoc ꝓbari poſſe ex. l. eũ q̇
nocẽtem. ff. de iniurijs q̃ aperte decernit bonum nõ
eſſe nec equum quempiã cõdẽnari ob id quod nocẽ
tẽ infamauerit. qð gl. dicit illic ꝓcedere ſiue in iudi
cio ſiue extra fiat ꝓpter gñalem rationem textus
qꝛ. ſ. crimina nocẽtum nota eſſe oportet ⁊ expedit: ⁊
ſpecu. ti. de iniu. dicit in libello actoris ponẽdũ ⁊ ar
ticulandũ eſſe. Itẽ ꝙ ſum homo honeſtus ⁊ religio
ſus niſi eñ eſſet talis nõ ꝯpeteret hec actio: cõtraue
rũ dicẽtẽ. ff. eo. l. eũ q̇ nocẽ. §. j. C. eo. l. ſi non es nun-
ciator que lex diſponit eum qui nõ eſt nunciator vel
delator falſi criminis: aduerſus eos quos infamãdi
ſiue minuẽde opinionis ſue gratia: aliq̇d feciſſe com
perieꝛ iniuriaꝝ experiri poſſe: ergo a cõtrario daꝛ in
telligi ſi eſt delator falſi criminis ei actio iniuriarũ
non ꝯpetit. Et cõfirmaꝛ qꝛ ſi quis feminã nõ mr̃o-
nali habitu indutã appellauerit vel comitem abdu-
xerit vel adſectatus fuerit: non teneꝛ iniuriarũ vt eſt
textus in. l. Itẽ apud Labeonẽ. §. ſi quis ꝟgines. ff.
eo. Et eſt appellare vt ibidem diciꝛ blãdis ꝟbis ali-
cuius pudicitiã attẽtare comitem abducere puellã
vel ſeruitorem detrahere ⁊ affectari frequenter ſeq̇
ꝗ̃uis vt ibidẽ diciꝛ aſſidua frequentia prebet quaſi
nõnullam infamiam. Sed hec oĩa iniuriaꝫ cõtinerẽt
ſi matronali habitu induta eſſꝫ ⁊ ab iniuria excuſan
tur ꝙ habitu matronã ſe non remonſtrat ergo ſim-
pliciter qui opꝑe ſeſe ꝓbum nõ exhibet nulla ei vide
tur iniuria fieri: ſi vt nocẽs ac improbꝰ per aliũ fa-
meꝛ aut ꝟbis agiteꝛ. ¶ Tertio qꝛ minus videꝛ licitũ
vt de pctõ futuro publico alium infametꝗ̃ de prete
rito ſed de futuro licet exẽplo Chriſti Math. xxvj.
qui diſcipulis ꝑ̃dixit oẽs vos ſcandalũ patiemini
in me iſta nocte: cũqꝫ Petrus ardentioris animi rñ
diſſet ⁊ ſi oĩes ſcãdaliſati fuerint ego nũꝗ̃ in te ſcã
daliſabor: dixit ei palam dñs dico tibi Petre qꝛ in
hac nocte anteꝗ̃ gallus cantet ter me negabis. Et
maior patet qꝛ maiorꝫ opprobrij ꝯfuſiõis ⁊ leuita
tis eſſe videꝛ ꝙ adhuc futuro tp̃e crimẽ cõmittet ꝗ̃
ꝙ aliq̃ñ commiſerit. ¶ Quarto ſic referre crimẽ al-
terius ſolum videꝛ habere rationẽ mali qꝛ ꝓximus
infamatur vel eius honor aufertur ſꝫ q̇ publice pec-
cet infamis eſt ⁊ ſine honore eſt ergo. Minor patet
ne infamia qꝛ nõ eſt illeſe dignitatis peccãdo nãqꝫ
ſuã dignitatẽ leſit. Etiã fama nihil eſt aliud vt ex ſe
q̃ntibus apparebit ꝗ̃ eſtimatio vel opinio integrita
tis vite: quã integritatẽ ꝯſtat ipm̃ non habere: de ho
nore patet: qꝛ honor nihil aliud eſt ꝗ̃ teſtimoniũ et
attẽtio ꝟtutis: ſed ip̃e ꝟtutẽ nõ hꝫ ⁊ de hoc conſtat
ergo nõ debeꝛ ei honor. Si fortaſſe dicas in hoc iniu
riã ei fieri qð apð aliquos habitus ſit integre vite ⁊
inculpate ⁊ aufers ei hoc bonũ: ſeq̃ꝛ hoc incõueniẽs
ꝙ de publice ĩſcalato nõ licebit alijs ignorantibus
referre vel de eo q̇ ꝑ̃ncipalis in ſeditione fuit: vl' pu-

blice in foro mulierẽ ſtuprauit ⁊c. Et confirmaꝛ ſi
q̇s in aliqua parte falſo famaꝛ excellẽtiã habere cu
ius eſt impitus iniuriã illi nõ facio ſi vel ſcriptis ſu
is vel opere demõſtro: illũ ſciam vel artẽ non habe-
re. Siliꝛ ſi quis falſo famaꝛ de ꝟginitate: abſtinẽtia
ſingulari ⁊ erogatione in pauꝑes vſqꝫ ad arctã ne-
ceſſitatem ſeu penuriã nõ pecco attenuãs famã ad
ꝓportionẽ ſcientie artis vel ꝟtutis quã vere habet
alias non liceret remonſtrare ꝙ vxorẽ habuit ⁊ ꝓles
ergo ſiliꝛ licet illi exiſtimationẽ ꝟtutis auferre: qui
ꝟtutem non habꝫ maxime ſi hoc conſtiterit ⁊ ꝓbari
poſſit. ꝯñia tenet ꝑ locũ a ſimili. Cõſiliꝛ eñ ſe hꝫ fa-
ma ꝟtutis ad eũ q̇ virtute caret ſicut fama ſcientie
vel artis expers habeꝛ. etiã in omnibꝰ conſiliꝛ ꝯceſſũ
videꝛ corripere exiſtimationis errorẽ. ¶ In ꝯ̃riũ eſt
vtriuſqꝫ ꝙ detractores ⁊ cõtumelioſi inter eos nũe
ranꝛ qui digni ſunt morte ⁊ nõ ſolũ qui faciũt: ſed ⁊
qui conſentiunt facientibꝰ ⁊c. ad Roma. j. ergo ⁊c.
Pro ſolutione queſiti qꝛ referre crimẽ alicuius oc-
cultũ vel manifeſtũ ex diuerſis rõem culpe vel pcti
hꝫ vel qꝛ ꝯtra charitatẽ quã ꝓximo debemꝰ: vel qꝛ ꝯ̃
iuſtitiã: qꝛ ei. ſ. famã auferimus vel attenuamus ⁊
aliq̃ñ fit detractio aliq̃ñ cõtumelia: ꝑ̃mitto ꝙ crimẽ
diciꝛ occultũ quod manifeſtũ q̇d fama quid honor:
quid detractio q̇d cõtumelia q̇d infamare quid fa
mã attenuare q̇d famã auferre. De occulto manife
ſto ⁊ notorio tradit ſpec. ti. de notorijs criminibus. A
Õino occultũ eſt qð nulla rõe ꝓbari põt. c. vt nr̃m
extra vt eccleſiaſtica bñficia ſine dimunitione ꝯferã
tur occulta eñ ſoli deo reſeruanꝛ. vj. q. j. ſi oĩa: ⁊ tale
occultũ videꝛ ſecretũ. xxxij. di. erubeſcãt: extra de ſi
monia. tua nos. ij. q. j. ſi peccauerit. Pene occultum
dꝛ ꝙ per paucos ꝓbari põt: eſt eñ quaſi occultũ qð
pauci ſciũt: nam ſecretũ dꝛ quod fit in ꝑ̃ſentia quiqꝫ
vt de pe. di. j. §. hoc ſecreta ver. nõ ſunt hoc: hoc dictũ
Spe. fundari videꝛ in glo. de. ver. non ſũt. c. q̇s aliq̃ñ
vide. in ꝟbo ſecreta q̃ ſumit arg. ſecreta eſſe q̃ fiunt ĩ
p̃ñtia quinqꝫ hoĩm. Manifeſtũ eſt publica ſeu famo
ſa ꝓclamatio ex certa ſciẽtia: ⁊ ceteris actoribus ꝑ
ueniẽs. vñ manifeſtũ eſt ꝙ per multos ꝓbari põt nõ
tñ tot quot ꝙ fiat notoriũ. vñ dꝛ lex palã. i. manife-
ſte teſtari diciꝛ q̇ nõ in publicum heredem noĩat ſed
corã teſtibus quot ad ſolẽnitatẽ teſtamẽti ſufficiãt
ff. de teſta. l. heredes in ꝑ̃n. Notoriũ ꝟo vt tradit ibi
dẽ Spe. eſt triplex. ſ. ꝑ̃ſumptionis ſeu ꝑ̃ſumptũ qð B
eſt iuris euidẽtis vehemẽꝛ ꝑ̃ſumpta vt ſi vir ⁊ vxor
aliquẽ infãtem nutriãt ⁊ filium vocent ꝑ̃ſumiꝛ qð
ſit eoꝝ filius extra de ꝓba. ꝑ tuas. Aliud eſt noto-
rium iuris de quo quis in iudicio cõdemnatus eſt
vel ꝯfeſſus. c. vr̃a de cohabitatione cle. ⁊ mul. Terti
um eſt notoriũ facti: quod ꝑ rei euidentiã eſt notũ ⁊
nulla tergiuerſatione celari poſſit ſiue ſit factũ trã
ſiens ĩterpolatum ſiue ꝑmanens vt notat ibi Spec.
decidit etiam ibidem quot hominum preſentia req̇-
raꝛ vt aliquid ſit notorium: de quo etiam Panorm.
di. cap. veſtra. Iuxta hoc aduerte ⁊ non qð notoriũ
poteſt fieri pene occultum vel ſimpliciꝛ occultum.
Exẽplũ totus exercitus vidit Ioannem aliquid fa C
cientẽ ⁊ oĩes illic occiduntꝛ vno ſolũ dẽpto ille iam
hec detegẽs ꝓdit ſecretum. Fama ſm̃ gl. ⁊ doc. in. c.
vr̃a de cohabitati. cle. ⁊ mul. ⁊ ſm̃ ſpe. vbi ſupra eſt
illeſe dignitatis ſtatus vita ⁊ moribus reprobatꝰ vð
eſt deſcriptio fame bone: fama mala eſt leſe dignita
tis ſtatꝰ via ⁊ moribus ꝯp̃robatꝰ: ſꝫ in. l. cognitionũ
§. eſtimatio diffiniꝛ fama ſicq; eſt eſtimatio dignitatꝫ
illeſus ſtatus legibꝰ ac moribꝰ ꝯprobatus q̃ ex deli-

Universidad de Deusto Biblioteca

cto noſtro legū auctoritate minuit̄ aut ꝯſumit̄. Et
diſtinguūt doc. duplicem infamiā iuris ⁊ facti vt in
regula infamibus. de reg. iu. Sed ne ex diffinitione
patiamur calūniam cū ad diffinitiones facilis ſit ar
gumentatio contingit nāqꝫ hominem famā optimā
habere q̄ nō eſt integre ſeu honeſte ⁊ bone vite. Etiā
ꝯtingit manere aliquē ſub infamia iuris qui nunqꝫ
ꝑdidit famā facti ſeu integre eſtimationis nōdū abo
lita iuris īfamia. ideo alit̄ deſcribo famā in noſtro ꝓ
poſito. Fama eſt eſtimatio ītegritatꝫ ſeu honeſte vi
te/ ⁊ hoc vel per omnia vel in aliquo tm̄ ꝓut quidā
adulteri ⁊ ebrioſi ſūt bone fame quoad integritatē
iuſtitie ⁊ quidā iniuſti ſūt bone fame quoad fidē et
cōtinentiam vel hmōi. Sumit̄ etiā qn̄qꝫ fama exten
ſius vt dicit eſtimationem quā homo hꝫ penes aliū
de quacūqꝫ p̄ſtantia artis v̄tutis vel doctrine: quō
dicimus aliquem medicum vel iuriſtā famatiſſimū
qui eſt omnium ſceleratiſſimus. Honor nihil aliud
eſt q̄ꝫ atteſtatio ſeu ſignum virtutis. Et ſumit̄ aliqñ
nomen honor extenſius vt eſt atteſtatio ⁊ ſignū cu-
iuſcunqꝫ preſtātie ſic dicimur honorare medicū quē
ſigno aut voce profitemur ſue artis peritū inſignit̄.
Detractio eſt fame alterius denigratio: addūt doc.
cōiter per v̄ba occulta ſeu in ipſius abſentia de quo
latius vide bea. Tho. ſcđa ſcđe. q. lxxiij. ar. j. ⁊ ſi fiat
p̄nti: eſt contumelia de qua ibidē be. Tho. trac. q. ſu
periore. lxxij. nō inſiſto de vi diffinitionū appello de-
tractionē omnem fame īmunitionem ſeu ſubductio
nem ſiue abſenti fiat ſiue p̄nti: nec eſt inconueniens
cōcurrere detractionē in eodē facto: cū contumelia
ſed diuerſo fine dicit̄ detractio ⁊ ꝯtumelia vt eīm
ordinat̄ ad fame diminutionē vel externaꝝ dicit̄ de
tractio ⁊ vt ordinat̄ ad cōfuſionem illius in queꝫ vl'
de quo dicit̄ aut fit: eſt cōtumelia: ⁊ ſic detractio ꝑ
facta ſeu opera fit ſicut ꝑ verba: vnde quoad ſignifi
cationem nominis ꝯtumelia: Philoſop. ij. rhet. cap.
de ira diſtinguit tres ſpecies cōtemptꝰ deſpectū de
tractionem ⁊ ꝯtumeliā/ ſumit ibi detractionē vt di-
cit detractionem placiti. ſ. cū quis dat impedimētū
ne alterius voluntas fiat hoc intendens ſeu cupiēs
nō aliud ex illo. Cōtumelia eſt dāno atqꝫ dolore af-
ficere in quibꝰ turpe eſt patienti nō vt aliđ quiddā
fiat ſibi q̄ꝫ qđ factū eſt: ſed vt voluptate afficiatur.
¶ Scđo p̄mitto ꝙ aliud eſt proximū infamare: aliđ
eius famā attenuare: aliud famā ſupprimere vel au
ferre ſicut aliud eſt fetorē īmittere: aliud bonū odo
rem remittere vel attenuare: aliud odorē bonū in to
tū ſupprimere vel auferre: vnde minus eſt attenua-
re famā alterius: deterius eſt auferre famā: omniū
deterrimū: mala fama ꝓrimū reſpergere vel notare
Et ne quis decipiat̄ exiſtimās impoſſibile vt alicui
fama auferat̄ quoad ea q̄ ſūt neceſſarie obligatiōis
ſeu neceſſaria ad fugiendum culpā quin ſimul male
famet̄ qm̄ medium dari nō poteſt inter vitā bonā et
malam in homine adulto: ⁊ qui vtitur ratione. Ad-
uertendū eſt ꝙ licet inter illas vitas medium datur
inter credere hoīem adultū eſſe bone vite: ⁊ credere
ſeu opinari ꝙ ſit male vite: nā dubitare vtrū bonus
vel malus ſit neutrū eſt credere ſeu opinari ſed flu-
ctuare inter vtrūqꝫ: vñ ⁊ frequēter inducimꝰ aliuꝫ
ad dubitādū ne hereat neſciens q̄ pars ſit v̄iſimilior
ſeu ꝓbabilior videat̄ cui neutrā partē vt aſſentiat ꝑ
ſuaſam facere poſſumꝰ. Contingit aūt attenuare fa
mam auferre vel in cōtrarium v̄tere multis modis
tacendo/ vitupando/ laudādo/ laudem vituperio cō
miſcendo demum ſolas v̄iſimilitudines ſeu cōiectu

ras ꝯtrarij inducendo: exēplū p̄mi interrogat me
aliquis de vita ⁊ moribꝰ eiꝰ q̄ cōtinue apud me v̄ſa
tur ⁊ cui videor beneuolus eſſe ⁊ fautor vt vehemēs
p̄ſumptio ſit ſi aliq̄d preſtātie ⁊ v̄tutis in eo agnoſ-
cerem id letus p̄dicarem atqꝫ purgarem ab infamia
criminū q̄ illi obijciūtur: ſi eo caſu taceo taciturni-
tas mea ſeu ſilentium quodāmodo probatio eſt ꝙ ſit
virtutis inops ⁊ criminū reus vñ Chriſo. non ſolū
ꝓditor eſt v̄itatis qui tranſgrediens palā ꝓ verita-
te mendaciū loquit̄: ſed etiā ille qui non libere v̄ita
tem ꝓnūciat quam libere ꝓnūciare oportet: aut nō
libere veritatem defendit quā libere defendere con
uenit: ꝓditor eſt veritatis. xj. q. iij. nolite. Vituperā
do fit dū improbitatem remonſtramꝰ remitti in ope
vel feruore ſupra quaꝫ cōuenit incōſtātē impudicū
non ſatis reuerētem eſſe/ ⁊ ſic de alijs īfinitis. Lau
dādo fit calūnia ⁊ derogatio fame tripliciter. Pri-
mo ieiune laudando ⁊ frigide. nā qui infecunde lau-
dat̄ ſegniter deſtitui a cauſa videt̄/ ⁊ amicus credit̄
eius quem laudare vult: ſed nihil poſſe reperire qđ
iure laudet: ꝓpter qđ Phauorinus philoſo. turpiꝰ
eē dicebat exigue laudare atqꝫ frigide/ quē inſectāt̄
⁊ grauiter vitupare/ qm̄ qui maledicit ⁊ vituperat:
quātoꝰ illud acerbi facit ꝓ inimico ducit̄ plerunqꝫ
ꝓpterea fidē non capit/ vt refert Gellius. xix. li. no
ctiū atticarū. ca. iij. Scđo cū is ad cōmendādū ſub
mittit̄ q̄ adeo ſuſpectꝰ eſt de malignitate ⁊ mēdacio
vt nūqꝫ decipiat p̄terqꝫ dum vera narrat/ q; falſa ſē
ꝑ dicere putat̄ vt eius ꝯmēdatio p̄ueniens etiā fide
dignoꝝ ſubſeq̄ntes cōmēdationes ſciāt eſſe ſuſpe-
ctas. Huius ſiľe eſt curialis timens emulū ſuū a p̄n
cipe ꝓmouendum ad aliquod officiū: cū dignus ſit:
nec aliud videat obſtare poſſe: eū ſubmittit ad inter
cedēdū ꝓ emulo: cui ſit principē maxime offenſum
vt cū ꝑpēderit ꝓmotionē illi gratam ei id placitum
fieri nolit: nā Greg. ſnīa. cū is qui diſplicet ad inter
cedēdum mittit̄ irati animꝰ ad deteriora ꝓuocatur.
lix. diſt. in princi. Sic callidi timentes in odiū eorū
ſuos emulos in adminiſtratione q; ſupportat̄ ſurro
gandos: illos ad principē cōmendant: vel ſaltē eam
deſtituēndo gratiā faciat viros ꝙ dignos ⁊ ſibi ami
cos inſtituat/ vt ſic intelligens vel putās eis gratū
eſſe ꝓpoſitū mutet ⁊ volūtatem. ¶ Tertio laudādo
hoīes apud eos de v̄a virtute: qui credūt vitiū eſſe
vel modice de v̄tute minima vt nihil vel paꝝ credāt̄
habere de maxima vel per occaſionē laudis eos pro
mouendo ad legationem vel odioſū miniſteriū: q̄ꝫ vl'
qđ fideliter explere nō potuerūt ſine multoꝝ indi-
gnatione ⁊ ex ꝯñti īfamia ſi p̄mi apđ turcas aliquē
laudē q; ſit chriſto deuotꝰ/ q uō ⁊ q̄dā legūt̄ p̄dicaſ
ſe Chriſtū vt p̄ſſurā ſuſcitarent vinculis Paul. ad
Philip. j. Scđi q; dicens vnū quodāmō multa di-
cit. ij. thopi. q; añs includit oīa q̄ ſequuntur ad ip̄m
ſi quis theologū aliquē ꝯmendet de magna medici
ne vel iuris peritia/ q; pluribꝰ intentꝰ minor eſt ad
ſingula ſenſus: minus exiſtimat̄ de v̄a theologia ha-
bere ſicut q̄ accuratiſſime hūilitati ītēdit minꝰ vide
tur habere de magnificentia: ⁊ alijs q̄ fortaſſe ꝓpi
niōe hoīm magꝰ ꝯuenirent p̄lato. Tertij: vt phariſei
vnū ſubmiſerūt ad tētādū dñm in quo ſi viceret om
nes viciſſe viderent̄: ſi aūt vinceret̄ ſolꝰ ꝯfuſus mane
ret: ſiľe freq̄nter facimꝰ: vt ꝯfūdat̄ in ꝑiculo quē ad
id munꝰ tanqꝫ magis idoneū magna laude efferimus
vel vt nobis pars alia gratior diliguntur/ ⁊ laudis
medio confuſioni et periculo exponimus fratrem:
Unde Polibius nouus quippe modus calumnie/

inuentus eſt non vituperando ſed laudando fame ac
cōmodis hoīm inſidiari/ qđ vitiū in aulis p̄ncipum
ortū vſqꝫ adeo ioleuit vt ea loca tā q̄ꝫ ꝓprias q̄ſdā ſe
des videatur elegiſſe. Quarto fame detrahimus in-
famandi laudando vt auctoritatē ⁊ fidē apđ audi-
entes ea in re nobis vendicemꝰ cū. ſ. ꝓpter ꝯmixtas
laudes amici eius credimur ⁊ beniuoli qui nollemꝰ
ei iniuſte nocere. Et ſic dū parū laudat vt magis vi
tuperet aut multa bona ꝓponit vt vnū qđ ad rem ꝑ
tinet vituperet/ qui (ſm̄ philoſophū. iij. ethi. c. de lo
cis ad diſſoluēdū calūniā) ſunt artificioſi ⁊ iniuſtiſ
ſimi: cū ꝑ bonas res nocere conāt̄: hi blāda facie cau
da pungūt: cū ſcorpione. Quinto fit ſolas coniectu
ras vel veri ſimilitudines contrarij vel repugnātis
inducendo vt q̄ ꝓteſtāt̄ ſe hec de quibꝰ cōtra talem
rumor eſt non poſſe credere/ nec iudicare velle: ſꝫ ra
ro (inquiunt) ſine igne fumū viderꝫ: philoſophi ſnīa
eſt. fama oīs vana nō eſt quā populi multi decantāt
vij. eth. ⁊ Hiero. inq̄t ceſſent vitia ⁊ ceſſabit rumor.
Itē video aliū a Ioāne de quo nō ſperabat̄ eſſe pro
motū: qđ laudi eius aſcribit̄ ⁊ beneuolentie ſtatim
ergo poſſibile eſt ꝙ in confuſionē eius illū ad illa ꝓ-
uexerit: nā q̄ꝫ diu ſedet ſimia eiꝰ verenda non vident̄:
vt p̄mū in altū ſe leuat cūctꝫ detegit: apđ Ariſt. le-
gimꝰ: multis nō ex bñuolentia deꝰ ingentes p̄ſtat ꝓ
ſperitates ſed vt notabiliores. i. magis notabiles fi
ant ſue calamitatis. ij. reth. c. de locis entimematū/
quo ſolo puſillis ſtatiꝫ dubiū ſit beniuolo aīo an ma
ligno fecit: ⁊ nonnūqꝫ deteriorē ꝑtem ſuſpicātes ēt
iudicāt ſaltē incerto euentu. ſ. ꝙ illi ex miniſterio vl'
legatione aduerſe ⁊ ad infamiam ſucceſſerit. Alij
dū nitūt̄ legē circūuenire: vt alios inducāt in ſuſpi-
G tionē mali: priꝰ recitatiue ſibi ipſis ꝓnunciāt talis
hec/ vel ſiľia fecit: ſicut ꝓbātes pennā vel exēplificā
tes de ꝓpoſitione falſa dicūt vl' ſcribūt: deus eſt dia
bolus ⁊ poſt corā alijs dicunt audiſſe ſe a maioribꝰ
vel a ꝑſona graui ⁊ magne auctoritatis ꝙ Ioānes
hoc fecit: quo nō ſolū ſuſpectū illū ſed infamē non-
nunqꝫ faciunt ſtulte exiſtimātes ſe tali circuitione
a vitio detractionis ⁊ obligatione reparationis fame
poſſe defendi nō attendētes ſi hoc mō mutilatiōes
vel dāna hoīs ꝓcurauerint ꝙ cauſalit̄ dāna inferen
tes ad reſtitutionem obligant̄ ⁊ effecti ſunt detracti
ones obnoxij: quocūqꝫ mō qualicūqꝫ ſigno alterius
famā denigrauerint: vñ dicit Scotꝰ. xv. di. iiij. ſnīa-
rū de reſtitutione fame: qđ referēs corā puſillis cri
men alteriꝰ ex auditu ſi fiat animo ledendi nō eſt fa
cile excuſare q̄n ſit ꝯtra charitatē: ⁊ ꝑ ꝯñs mortale
ſi aūt fiat corā talibꝰ puſillis qui vꝫ leuit̄ credūt
ex incōſideratione durū eſt ꝙ exeat genꝰ peccati ve
nialis q; lingua in lubrico poſita eſt ⁊ qui non offen
dit in verbo hic perfectꝰ eſt vir. Et circa hoc aduer
te cōem ſnīam doctoꝝ eſſe teneri hoīem ad om̄is dā
ni reparationē qđ etiā leuiſſima culpa dederit. de iniu.
⁊ dā. dato. ca. fina. q̄ꝫto magis interuenire peccato:
⁊ nō ſolū culpa legali. Vñ dicit ibi tex. nec ignoran-
tia te excuſat: ſi ſcire debuiſti ex facto tuo iniuriam
veriſiľr potuiſſe ꝯtingere vel iacturā. ¶ Iſtꝫ p̄miſſꝫ
occurrūt ſex difficultates decidēde ſubtiles ⁊ maxie
Prima excuſet detegētē crimē occultū ꝙ alijs crimi
nibus palā inſordeſcit q̄ infamatꝰ eſt. Scđa an lap-
ſus anni intra quem iniuriaꝝ experiri potuiſſet libe
rat hoīem ab iniuria ꝓrimo illata ⁊ obligatione re-
parandi famā. Tertia an cōfēſus vl' remiſſio infamati
ad hoc ꝓſit. Quarta an id ꝓſit qđ ꝑ crimis detectio
nē vtilitati ꝯſulit̄ ipſius diffamati vel alioꝝ. Quinta

an releuat ab obligatione famā reſtituendi ꝙ iuſta
neceſſitas detegendi ſubſit: q̄ꝫuis ꝓpter illā nō fiat
ſed odio diffamati. Sexta dū obligatꝰ famā repara-
re nō pōt: an tenet̄ infamato ad aliquā aliā recōpē-
ſam q̄ etiā deſcēdat ad heredē. Quoad p̄mū videtur
ſnīa. di. Pe. de pal. xix. di. iiij. in fine ꝙ ſic: vñ dicit eo
ipſo quo homo vnū crimē hꝫ ꝓpter qđ iuſte iudex
ꝓcedit ꝯtra eū in illo crimine ex hoc ip̄o de alijs p̄t
inq̄rere: q; nō ꝓpter occultationē pcti ſed pctōris
ꝓhibet̄ hō de occultis iudicare: vbi g̃ ꝑ vnū crimē eſt
diffamatꝰ etiā de alijs debet dicere v̄itatē. Et ſimpli
citer ſi ſocij ſui ſunt in illo ſtatu ꝙ cōtra illos agi p̄t
de vnico crimine: etiā de omnibꝰ p̄t ⁊ debet eos ꝓde
re qñ ip̄oꝝ correctionē non ſperat maxime cū pctm̄
eoꝝ eſt in ꝑiculū cōitatis: vt q; ſcit eos fures latro
nes ⁊ īpenitentes. Nā illuꝫ qui iā penituit accuſare
nō debet niſi iuſte noīatim de illo interroget̄ hec ille
Sed hec opinio lōge mihi videt̄ diſtare a v̄itate: q;
eque ꝓditor eſt qui ebrioſi hominis vel eiꝰ qui palā
fornicariꝰ dignoſcit̄ aliđ occultū crimen ꝓpalat ac ſi H
id faceret de alio vite integerrime. Et niſi ſic dicat̄
pauci inter nos ſunt quoꝝ nō liceret occulta crimia
alijs detegere ⁊ ꝓpalare vñ ꝓuer. ij. dicitur: qui am
bulat fraudulent̄ reuelat archana: qui aūt fidelis ē
celat amici commiſſū: ergo infideliť agit qui reuelat
amici cōmiſſum nō obſtāte ꝙ de vno crimine diffa-
matꝰ eſt puta ꝙ vel feſtis mercat̄ vel ieiunia eccleſie
nō ſeruat: aut aliquid hmōi q̄ vix faciūt homineꝫ a
vulgo minꝰ eſtimari: ⁊ Aug. ſi ſolus inquit noſti q;
peccauit: ⁊ vis eū corā om̄ibꝰ arguere non eris corre
ptor erroris ſꝫ ꝓditor: attēde eīm ⁊ quēadmodū iuſtꝰ
Ioſeph tāto flagitio qđ erat de vxore ſuſpicatꝰ tā-
ta benignitate pepcit añqꝫ ſciret vñ illa conceperat
quā grauidā ſenſerat: ⁊ ſe ad illā nō acceſſiſſe noue-
rat q̄d dicit euangeliū. Ioſeph autē cū eſſet vir iu-
ſtꝰ ⁊ nollet eā traducere. i. diuulgare: voluit eā occul
te dimittere. ij. q. j. ſi peccauerit. Nec obſtat ꝙ ſimpli
citer non ſit integre fame: nā q̄ lubricꝰ eſt freq̄nter in-
tegre eſtimationis eſt de religione ⁊ fidelitate ⁊ iu-
ſtitia ꝯtra charitatē eſt ſine neceſſitate ſpoliare illū
hoc bono eſtimationis ſeu fame. Quod aūt tāgit de
Palu. iudicē poſſe inq̄rere contra aliquē de quoli
bet crimine q̄ infamatus eſt vel cōſtat illū reū eſſe I
de vno ſolo: ſalua reuerentia ſua non eſt veꝝ niſi alia
iudicia ꝯcurrāt ⁊ ſuffragent̄ nec tenet̄ ſemetipſum
de talibus ꝓdere: nec ſocium de hmōi minime ſuſpe-
ctū licite ꝓderet niſi vt poſtea dicā neceſſitas ſub-
ſit puta de homicidio/ furto vl' ſtupro alij infamāt̄
aut forte occident̄: tūc eīm ꝑ viā defenſionis innocē
tū licet qđ abſqꝫ illa neceſſitate ineuitabili minime
liceret. Quoad ſcđam difficultatē ſit hec ꝯcluſio la
pſus anni intra quē iniuriaꝝ expiri potuiſſet ⁊ non
poſt iuxta. l. ſi nō ꝯuicij. c. de iniu. liberat hominem a K
pena ad quā iurꝫ auctoritate veniet ꝯdēnādꝰ: ſꝫ nō
ab obligatione reſtituēdi famā. prīa ꝑs pꝫ q; ad pe-
ne ꝑſolutionē nō tenemur etiā in foro ꝯſcīe p̄uſqꝫ ꝑ
iudicē ad hoc fuerimꝰ ꝯdēnati vt eſt textꝰ ī. c. frater
nitas. xij. q. ij. vbi de hoc eſt notabilis gl. quā ſꝑ alle
gāt doct. ſꝫ ꝓſecutioni pene ius certū t̄minū p̄fixit
⁊ actioni iniuriaꝝ puta ānū vnū ꝯtinuū: g̃ lapſꝰ illiꝰ
anni liberat. Scđa pars ꝙ non liberat ab obligatio-
ne reſtituendi famā patet: quia aliud eſt legem non
aſſiſtere aliud legem reſiſtere: nam cum lex reſiſtit/
reſiſtit contractui: obligatiōi/ actioni/ vel execu-
tioni: vt hec late diſtinguit Bartho. in. li. cum lex.
ff. de fideiuſſo. ⁊ manda. ibidē determinās cum ius

ſolū reſiſtit actioni nō impedit̄: nec perimit̄ natura
lis obligatio: imo ſi ſolum reſiſtit actiōi ꝑ hec vel ſi-
milia ṽba ſup tali contractu vel alio: actio nō detur
vel nō audiat̄: ſi illud tale erat ex quo alias de iure
cōi actio oriebat̄: parat̄ ſolū exceptio nō perimitur
actio: vt in velleiano ⁊ macedoniano: ergo ad ꝓpoſi-
tū nr̄m multominus auferr̄ naturalis obligatio: q̄
uis poſt annū actio nō det̄. Et Pau. de caſtro ea. l.
ad ſciendū qñ oritur aliqua obligatio dicit: cum lex
nō reſtitit ꝯtractui dirigendo ṽba in actū hominis:
vel ſcd̄o reſiſtens potentie vt dicendo: nullus foren-
ſis poſſit vēdere: vel mulier aut minor non poterit:
vel tertio reſiſtēdo obligationi: vt dicēdo mulier vel
minor nō poſſit obligare ſine tali ſolēnitate: illis tri
bus caſibus nō oritur aliqua etiā naturalis obliga
tio: qꝛ de iure gentiū oportet ſuperioribꝰ obedire: ꝑ
ut per. l. ſi non ſortē. ff. de condi. indebi. ⁊ l. eos. c. de
vſu. Sed cū reſtitit actioni: ⁊ ſic affectui vt dicit acti
onē nō dabo: ⁊ tunc oritur obligatio ciuilis ⁊ natu-
ralis: ſed obſtat exceptio: vt. l. qꝛ naturalis. ff. ad ma
ce. Preterea actio iniuriarū diſſimulatione abolet̄:
⁊ ideo ſi quis iniuriam dereliquerit. i. ſtatim paſſus
ad animum nō reuocauerit: poſtea ex penitentia re-
miſſam iniuriā non poterit recolere. vt eſt textus in
ſtitu. de iniu. §. fi. ſed ſiue reuocet ad animū ſtatim
vt audierit: ſiue ex manſuetudine nolit vel qd̄cunqꝫ
ſignum impatienter oſtendere: non minus famā illi
obligatur reparare/ quā iniuſte abſtulit: non obſtā-
te ꝙ lex hoc caſu negat actionē. Preterea actio iniu
riarum eſt penalis: ergo nō complectitur principē/
nec pene a legibus ſeu a iure cōſtitute: princeps eñ
legibus ſolutus eſt. l. princeps. ff. de. ll. ⁊ ergo papa
nullam incidit excōicationem iuris: nihilominus pa
pa tenetur famam reſtituere ſeu reparare illi quem
contra ius ⁊ equitatem infamauit: ſic ſilr̄ poſt lapſū
anni manet obligatus reparare famam. Nec liberat
plus lapſus anni q̄ infamantem liberaret tertia ſē-
tentia contra ius partis/ puta infamati lata/ ſenten
tia autem non tollit naturalem obligationē: nec ꝯtri
buit ius parti. l. Julianus. ff. de cōdi. indebiti. Non
currit etiam cōtra hanc obligationē naturalē/ iuris
preſcriptio quemadmodum nec in re vitioſa/ furto
⁊ huiuſmodi: ⁊ eſt infamans ſemper in mala fide: ſed
de hoc alibi. ¶ Quoad tertiā difficultatē. ſ. an cōſen
M ſus vel remiſſio infamati liberet: pono hanc ꝓpoſitio
nem. Conſenſus infamati de crimine falſe impoſito:
nunqꝫ liberat a peccato infamantem de crimine ṽo/
ſed occulto: ſolum his caſibꝰ in quibus licite ſemet-
ipſum prodere poſſet: ſemper tamē conſenſus infa-
mati liberat ab obligatione reparandi famam in vim
reſtitutionis: manet tamē infamans frequēter ad eā
reparationem obligatus in vim charitatiue edifica
tionis. Prima pars patet: qꝛ intercurrit mēdaciuꝫ
quod ſemp malum eſt ⁊ peccatū. Preterea hoc eſt
in ꝓximum dicere falſum teſtimoniū in quo nō rele
uat cōſenſus eius in quē ꝓfertur immo ſcd̄m Aug.
primo de ciuitate dei: eadem prohibitione vetamur
etiam in nos dicere falſum teſtimonium: quia regu-
lam diligendi proximum a ſemetipſo accepit. Scri
ptum enim eſt diliges proximum tuum ſicut teipm̄
Ex quo concludit occiſionem ſuiipſius prohibitā
eſſe in precepto/ non occidente proximum. xxiij. q. v.
ſi non licet. Et intelligo propoſitionem de infaman-
te ſcienter alium per falſi criminis vel veri/ ſed oc-
culti impoſitionem: ſecus ſi ignorans fecerit/ putās
verum vel notorium eſſe propter alterius aſſenſū

vel dictū. Nec obſtat regula: ſcienti ⁊ cōſentiēti nō
fit iniuria neqꝫ dolus: ergo cōſenſus videt̄ liberare
a peccato: qꝛ ꝓcedit in quibus homini licꝫ valide cō
ſentire: vñ q̄uis de expſſo cōſentiat vt ei iniūgatur:
qd̄cūqꝫ facinus vel requirat̄ aut ei perſuadeat̄ ſi qs
facere poſſit ⁊ alliciat: nō releuat faciētem qn̄ tenea-
tur ſm̄ omnes ad boniaie reſtitutionē: ⁊ pro iſto cō
ſueui inducere. c. ſtatutum. de reſcriptis. ⁊ c. exigit.
de cēſi. lib. vj. in q̄bus nō ꝓdeſt remiſſio partis: etiā
q̄ volēs ⁊ ſpōte dederit. Uel dico ꝙ regula ꝓcedit
de iniuria vel dolo q̄ dicit iniuſtitiā fit iuito: vel ter
tio non fit ſciēti ⁊ ꝯſentiēti iniuria qua poſſit agere
vt dicit gloſa. tñ abſolute pōt cōſentiēti aliq̄d ꝯtra
iuſtitiā auferri in cuius ablationē ei vetitū eſt ꝯſen-
tire. Etiā nō ſeq̄tur: nō fit ei iniuria ꝓpter adhibitū
ꝯſenſū: ergo nō peccat: cū eius cōſenſus culpabilis
fuerit ⁊ criminoſus. Scd̄a pars ꝯcluſionis patet qꝛ
magis videt̄ arbitriū habere ſui honoris q̄ alius ex
ſuo cōſenſu/ cū nullus poſſit plus iuris q̄ habeat
in aliū transferre: vt eſt regula iuris in ſexto nemo.
etiā cū nō licet ſua ꝓdigere/ vl̄ ſine vtilitate vaſtare
⁊ perdere ꝑ ſuū aſſenſū nō poteſt alteri facere licitū
⁊ intelligo hanc partē ceteris paribꝰ: nā in diſpari-
tate ſi ex cōfeſſione ꝓpria iminet periculū qd̄ ex al-
teriꝰ detectione q̄ forte gratior eſt nō imminet/ ſepe
etiā ex pñtia eius qui iniuriā fecit ſeu dāna: aīos ir
ritat iniuriatorū ⁊ ad ꝯtumeliā reputat̄ ꝙ cōfeſſiōe
delicti q̄tūlibet humilr̄ dicat iactare ſe videat̄ hoc
caſu ex conſenſu alius licite dicet: qd̄ ipſe ſine culpa
ꝑ ſe illic cōfiteri non poſſet. ſed petas quare nō licꝫ
ſemp hoī ſeipſum de occulto crimine ꝓdere. Rñdeo
qꝛ nobis vita ⁊ ꝓximis nr̄is fama nr̄a eſt neceſſaria:
vñ Aug (crudelis inquit) eſt q̄ famā negligit: ⁊ ita
nō licet homini ꝓdere ſemetipm̄ de occulto crimīe
ſine iuſta neceſſitate vel vtilitate. Etiā nulli ꝯceſſuꝫ N
eſt q̄cūqꝫ bona ſua diſſipare ⁊ ꝓdigere ⁊ ſine cauſa ⁊
vtilitate iactare ⁊ ꝑdere. vñ peccat q̄ ſine neceſſitate
⁊ vtilitate domū ſuā q̄ vſui eſſe poſſit comburit vel
blada in mare ꝓijcit: ⁊ ſic de alijs. cū ergo fama oīa
alia bona excedat nō licet ſine iuſta neceſſitate ⁊ vti-
litate illud bonū deſtruere ⁊ vaſtare. Tertia pars cō
cluſionis patet: qꝛ remiſſio eius cui iniuſte aliquid
ſubtractum eſt regularit̄ liberat debentē. dico regu
lariter: qꝛ illud ſolū excipitur qñ ꝑ ſupiorē ſtatutū
eſt remiſſionem nō prodeſſe: vt in. c. ſtatutū de reſcr.
⁊ c. exigit de cēſi. li. vj. In propoſito autē nō repit̄
irritata remiſſio partis cui debetur vt neq̄at ꝓdeſſe
ergo liberat ab obligatione repationis fame in vim
reſtitutionis fame faciende. Quarta ⁊ vltima pars
ꝓpoſitionis patet: qꝛ infamatio talis freq̄nter cedit
in ſcādalū alioꝝ vñ repħēdit Aug. eos viros ⁊ femi
nas q̄ dū in aliqua negligentia depħēdūt̄ dicūt ſibi
ſufficere corā deo ꝯſcientias ſuas exiſtimationē ho-
minū nō ſolū imprudent̄ ſed crudeliter cōtemnētes
cū occidat aīas alioꝝ ſiue blaſphamantiū viā dei q̄-
bus ſm̄ ſuā ſuſpitionem quaſi turpis que caſta eſt/
diſplicet vita ſanctoꝝ vel etiā cū excuſatione imitā
tiū nō qd̄ vidēt ſed qd̄ videre putant. xj. q. iij. non ſūt
audiendi. Sed ſcādalum alioꝝ non ſolum oportet ꝑ
cauere ne fiat dicente Chriſto: qui ſcandaliſauerit.
⁊c. Math. xviij. ſed pro viribus amouere: vt fratrē
tenemur lege charitatis a morte anime et quocūqꝫ
peccato mortali reuocare: ergo ⁊ homo ipſe cuius
conſenſu factū eſt ⁊ is qui infamauit: vt proximis
amouerat petrā ſcādali ⁊ offenſiōis lapidē tenet̄ eo
caſu q̄tū poſſunt famā leſā vel extinctā reparare.

¶ Quoad quartā difficultatē: an ꝓpter vtilitatem
ipſius diffamati vel alioꝝ licet occultū illiꝰ crimen
detegere ſeu ꝓpalare. Dico ꝙ nō: qꝛ non lꝫ ob ſuā
vel alioꝝ vtilitatē ei auferre alia ſua bona fortune
vt plane vult Aug. c. forte dicit aliq̄s. xxiiij. q. v. et
Gre. nō eſt putāda. j. q. j. ergo nec famā q̄ eſt auro ꝑ
cioſior ꝓuer. xxij. melius eſt nomen bonū q̄ diuitie
multe: ſupra argētum eñ ⁊ auꝝ gratia bona. ⁊ hec
eſt ratio quare. xvij. diſti. iiij. ſentētiaꝝ doctores ꝓ
regula tradūt qd̄ in pctīs occultis confitēs nō de-
bet noīare perſonā compeccātem niſi eius expreſſio
neceſſaria fuerit ad pcti expreſſionē: quoad ſpeciem
culpe: illo eñ caſu plus tenet̄ ſue ꝯſciētie q̄ alterius
fame ⁊ debet exprimere ꝑſonā compeccātem clare ⁊
apte inſinuātes ꝙ ꝓ ſola vtilitate nō licet. Non ob-
ſtat ṽbum Aug. qd̄ cōiter allegāt doctores qd̄ oc-
cultum crimen ꝓximi nō licet indicare ei qui nouit
ꝓdeſſe ⁊ obeſſe. c. hoc videt̄. xxij. qu. v. quia loquitur
in caſu neceſſitatis ⁊ nō vtilitatis tm̄ vcꝫ ad impedi
endū futurū peccatum ꝓximi: ⁊ idem eſt in caſu re-
ductionis a peccato cum. ſ. alias ꝑmanſurus timet̄
in peccato. Et idem iuris eſt ad impediēdū oppſſio
nes vel iniurias alioꝝ. Et debet in iſtis homo caute
lam adhibere: vt minus ledatur fama hoīs q̄tū poſ
ſibile fuerit vt medicoꝝ eſt prouidere vel vt minime
ledatur per medicinas natura vel virtus. ¶ Quoad
O quintam difficultatem ſupponit̄ ꝙ ob iuſtam neceſ
ſitatem licet crimen occultū alterius detegere: ſine
⁊ abſqꝫ hoc ꝙ obligat̄ īfamās ad fame reparationē
⁊ hoc ſuppoſito petitur ⁊c. hoc ſuppoſitum ꝓbo: qꝛ
vt ſupra induxi. c. hoc videt̄. xxij. q. v. cū neceſſariuꝫ
eſt ad impediendū eius futuꝝ peccatum/ vel ad re-
ducēdum ipſum a peccato licet detegere illi qui no
uit prodeſſe nō obeſſe. Et ſimiliter qꝛ naturali iure
tenemur defēdere innocētꝫ oppreſſionem vel mortē
qui ꝓdendo innocentē pōt impedire ⁊ non facit: viā
P charitatis nō tenet: vñ be. Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. vij. ar. j.
in ſolutione ad. ij. q̄ ſub ſecreto hoī ꝯmiſſa fuerint ꝑ
confeſſionem nullo modo poteſt reuelare/ qꝛ ſcit vt
dei miniſter non vt homo: eorū vero q̄ aliter homini
ſub ſecreto committūt̄/ q̄dā ſunt talia ꝙ ſtatim cuꝫ
ad notitiā hoīs venerint tenet̄ ea reuelare/ puta ſi ꝑ
tinent ad corruptionem multitudinis corporalem
vel ſpūalem/ vel graue damnū alicuius perſone aut
huiuſmodi qd̄ quis ꝓpalare tenetur teſtificādo vel
denunciando: ⁊ contra hoc debitum obligari nō po
teſt ꝑ fidei commiſſū vel ſecreti: qꝛ per hoc frāgeret
fidem alteri debitā: hec ille. Immo ſicut iuramētū
obſtare nō poteſt quin teneat̄ homo alteꝝ denūciare
ad penā ſic nec ratio ſecreti quin ob ſpūalem neceſſi
tatē crimē detegi poſſit vel vt iniuſtitie occurrat̄ ⁊
ꝓhibeat̄ inſontiū oppreſſio: ꝓ hoc eſt qd̄ dicit dñs
Pet. de palu. xxj. diſt. iiij. q. ij. ar. iij con. v. ſi quis ali
os accuſat fures ⁊ latrones q̄ ſunt incorrigibiles
⁊ quotidie nouis furtis ⁊ latrocinijs rēp. ledūt bñ
facit: qꝛ iſte eſt caſus in quo occultus peccator pōt
denūciari qñ. ſ. correctio non ſperat̄ ⁊ pctm̄ eſt cōita
ti nociuū. Si autem ſociū de cuius correctione iam
ſibi conſtat proderet peccaret: niſi in caſu vbi ſpecia-
li ordine iuris ſeruato de illo noīatim interrogaret̄
tunc eñ tenetur dicere ṽitatem. Preterea ſicut q̄s
ꝓ ſue fame cuſtodia non ſolū licite pōt immo tenet̄:
ſi eius fama eſt ꝓximo neceſſaria pctm̄ occultum in
famātis prodere vt aliqui mortē obeūt ſup innocē-
tia a crimīe de quo ſūt ꝑ aliquē falſe accuſati: ⁊ Su
ſanna dū conuicta eſſet ꝑ falſos teſtes/ voce magna

exclamauit: deus eterne qui oīm es cōditor qui oīa
noſti añq̄ fiant/ tu ſcis qm̄ falſum teſtimoniū tule
rūt contra me: ⁊ ecce morior cū nihil hoꝝ fecerim q̄
iſti malitioſe compoſuerūt aduerſum me. Danielis
xxxiij. ſic ſi poteſt quis per hoc innocentem a morte Q
ſeruare ⁊ infamia: tenet̄ ꝓdere innocētē de occulto
crimine: qꝛ plus debet apd̄ ipſum valere innocentis
vita q̄ nocentis fama. Nō tñ dico ꝙ ſemp teneatur
in publico ſe opponere illi qui falſo infamat innocē
tem de crimine: etiā ipſe infamans forte cōmiſit: qꝛ
cū ṽiſimiliter ꝑ ſuā reclamationem nihil ꝓfuturus
eſt innocēti: ſed credet̄ carnali affectu ꝓ illius libe-
ratione: iſtū de crimine grauare velle: nō tenetur fa
mā ſuā ꝓ alterius fame incerta obſeruatiōe ſeu ſalu
te periculo: vel exitio exponere ceteris paribꝰ qd̄ fit
dū auditores dubij reddunt̄ cui fides adhibenda ſit
ꝓ̇mo infamāti vel huic excuſanti: tūc eñ vtriuſqꝫ fa
ma in exitiū venit/ q̄ q̄ nondū ꝑ cōtrariū puta ma-
lam famam. Dico ceteris paribus: poteſt eñ tāta ꝑ
tis diſparitas eſſe vt nō ſolum famā ſuā ꝓ alterius
fama ꝓdere teneatur: ſed pro vita alterius ſeruāda
mortem ſubire quō ad Ro. vlt. commēdāt̄ priſca ⁊
Aquila ꝙ ceruices ſuas ꝓ Paulo ſuppoſuerunt.
Obijcies forte illd̄ Sapiētis ꝓ iuſtitia agoniſare
ꝓ aīa tua: ⁊ vſqꝫ ad mortē certa ꝓ iuſtitia ⁊ deus ex R
pugnabit ꝓ te inimicos tuos: Eccle. iiij. Sed facile
excludit̄: ꝓcedit eñ dū de iuſtitia docere poterit/ ⁊
ꝯſtare per documēta legitima/ ⁊ tūc vtiliter quis
ſe murū ꝓ iuſtitia oppoſiturus eſt. ¶ Quoad ſcd̄m
vcꝫ id qd̄ querit̄: an ſubexiſtēte iuſta neceſſitate: ſi q̄s
non ꝓpter illā ſed odio alterius crimē occultū pro-
diderit teneat̄ ad fame reparationē. Pro huius cla
ra deciſione eſt aduertendū ꝙ aliud eſt auferre rē al
teri inique/ aliud iniuſte. Nā oīs iīuſtitia iniq̄tas ē
ſed plurime iniquitates iniuſtitie non ſunt: ſola aūt
iniuſtitia ꝯmutatiua obligat ad reſtitutionē: nō ini
q̄tas alia: q̄ q̄ etiā fuerit iīuſtitia diſtributiua. Ex
emplū: ꝓ̇nceps hꝫ iuſtā cauſā īdicēdi vl̄ inferēdi ali
cui oppido vel patrie bellū ex rācore vl̄ odio: peccat
abſqꝫ dubio ⁊ iniq̄ agit nō tñ ꝯtra iuſtitiā ꝯmutati
uā: īō nō tenet̄ in vi reſtitutionis ad dānoꝝ repatio-
nem. Etiā in bello iuſto ea eſt differētia inter eos q̄
de pte ſūt hñtiū iuſtū bellū ꝙ lꝫ odio ſpoliēt inimi-
cos nō tenēt̄ reſtituere: neutrales ṽo ſi illos ſpoliēt
ſine odio vel alias qꝛ ipſi iuſtā cauſā belli nō hñt/ iñ
eis obligāt̄ ad reſtitutionem. Silr̄ iudex iuxta acta
habet ꝯdemnare Joānem in centū: ſiue in penā vel
alias: ſi facit ex odio inique facit/ ſed qꝛ non iniuſte
ad reſtitutionē nō tenet̄. Qd̄ aūt Gra. notat ſniam
iniuſtā eſſe tripliciter ex cauſa/ ex ordine/ ⁊ ex aīo.
ca. eps. xj. qu. iij. capit large iniuſtitiā vt extendit ſe
ad oēm iniquitatem. Obijcies fortaſſe qui in fundo
ſuo fodiēs vicini fontem auerterit/ nō poteſt cōtra
eum agi: nec dolo actio eſt ſcd̄m Marcelli ſentētiaꝫ
quam probat Juriſcōſultus ſi non animo nocendi:
ſed agrum ſuum meliorem faciēdi fecerit/ vt eſt tex
tus in §. deniqꝫ Marcellus. ff. de aqua pluuiali ar-
cēda. l. j. ex quo textu vel ſaltem eius mente Scotꝰ.
Thomas. Petrus de Pal. ⁊ plures alij tenēt cum
qui animo nocendi aliquē impedit a cōſecutione ali
cuius officij vel prebende: tenetur illi ad reſtitutio S
nem nō q̄dem equiualentis: ſed ad arbitriū boni viri
deducto quantum intereſt inter prope eſſe ⁊ habere
Reſpondeo: cum hoc animo nocendi facit tenetur
de dolo. ſed non cautione ſeu ſtipulatione damni in-
fecti. Et ergo etiam nō ad reſtitutionem. Qui ꝓhi-

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

ber ſolum ⁊ ceſſare facit alium a lucro. dānum autē
nō infert / ⁊ ergo dicit plane. l. ꝓculus. ff. de damno
infecto: ⁊ ibi notat glo. cum aīo nocendi facit / in ver
bo aquam meam: licet ſecus ſit ſi fodiāt tā alte in fū
do meo vt vicini paries ruat / cuius diuerſitatis cau
ſam vide apud doct. in. l. fluminū. §. fi. ff. ei qui tunc
cēſetur damnū īferre. Sed actio de dolo ſolū eſt pe
nalis ⁊ nō rei perſecutoria ita nihil ibi de vi reſtitu
tionis: ſic in ꝓpoſito admitto ꝙ cōtra eū detur actio
iniuriaꝝ qui nocēdi aio crimen occultū detegit: ꝗ̄uis
nīs iuſta neceſſitas ſubijt ꝑ. l. ſi non cōuitij. c. de in
iu. ſed nihil ad reſtitutionem. ¶ De ſexta difficulta
te dico / cū nō poteſt famam vt tenet reparare: tenet
ei ad recōpenſam in alijs ad arbitriū boni viri ⁊ de
ſcēdit ſeu deuoluit obligatio ad heredē primā par
tem ponit expreſſe beatus Tho. ſcda ſcde. q. lxij. ar.
ij. ad. ij. ⁊ eſt cōis omnium doctoꝝ ſentētia. xv. d. iiij
ſentētiarum. quod ſicut in mutilatione cū ablatū re
ſtitui nō poteſt / eſt in obligatione recōpenſa ita ſili
ter in fama ⁊ alij. Quod aūt deſcēdit ad heredem pꝫ
qꝛ ꝯtra naturalem iuſtitiā eſt vt heres capiat ex de
fūcto lucrū repn̄tādo perſonam defūcti / ⁊ non ſatꝫ
faciat de his in quibus erat defunctus obligatus /
⁊ in hoc videtur fūdari. c. fi. de ſepulturis. c. in lrīs
de raptoribus. ⁊. c. a nobis ſm̄. de ſen. excō. in quib⁹
decernit ꝙ heres tenet reparare dāna que defūct⁹
intulit / ꝗ̄uis nihil ad illū de eis ꝑuenerit: ⁊ quāuis
Panoꝛ in. d. c. in literis illa limitare videt / qn̄ defū
H ctus penituit qꝛ tūc ī effectu mādauit reparationē
fieri ꝑ heredem cōfirmās ex ea clauſula textus q̄
mādat papa ſub cōditione ſeu qualitate ſi ita ſe res
habeat referens ſe ad prius narrata qꝛ licet totius
narratiōis ṽitas reqratur ad totius diſpoſitiōis cō
plemētum. ſ. vt corpus defuncti debet in cimiterio
ſepeliri ⁊ heredes ad ſatiſfactionem ꝯpelli tn̄ ad hu
ius vltime partis verificationem ſeu cōſiſtentiam ꝙ
heredes debeāt ad ſatiſfactiōem cōpelli / ſufficit hu
ius narrati veritas / ꝙ defūctus dāna intulit ⁊ ma
nifeſte ꝓbat litera vt habere debet ſm̄ Jo. An. poſt
Uin. vt ſic valeāt a pctō liberari qꝛ ſic apte de here
dibus loquit qui defuncto in vitium ſuccedūt ꝗ̄ diu
illius bona retinent / ⁊ de dānis ꝑ illū cōtra iuſtitiā
illatis iuxta vires facultatis illius nō ſatiſfaciūt: ⁊
ꝙ litera ſic habere debeat ⁊ non cōiter habet: videli
cet vt ſic valeat a pctō liberari pꝫ qꝛ ꝑ nō ſatiſfactio
nem heredis nō detinet in pctō / ⁊ ꝙ glo. videt expo
nere de pena peccati certe aliud eſt liberare a pecca
to / aliud a pena. Etiam innuit a cōtrario ꝙ aliter a
I peccato nō valeat liberari. quod falſum eſt de pena
pctō debita / que ſola paſſione in purgatorio ſoluit
nonnūꝗ̄ ꝑcibus hominū ꝗ̄uis ſolutio ꝑ heredes nō
fiat ideo rōnabilius ⁊ ſubtilius dicit Joā. Fab. iſti
tutis de tꝑalibus ⁊ perpetuis actionib⁹. §. penales
nulla eſt rō quare heredes vnius turce vel iudei eſ
ſent quoad hoc melioris cōditionis imo dicit ꝗ̄uis
nullus canon de hoc cōſtitut⁹ eſſet illud eſt neceſſa
riū ſtante fide catholica ⁊ debet obſeruari etiā in cu
ria laicali ꝓut obſeruare vidit ſuo tꝑe in curia par
lamēti Pariſius. De crimine publico ſeu qd̄ ꝓbari
poteſt diſtiguo vel vt refert cū detrimēto vl' iactura
fame / vel ſine cuiuſcūꝗ̄ fame detrimēto. Si ꝑmum
vel detegit illis iuſta ⁊ rationabili cauſa puta ad pu
blicā vtilitatē vel priuatā vt criminis punitione alij
deterreant: vel vt illius ꝯſortio vel familiaritate īfa
metur vel ei⁹ exemplo vtiꝗ̄ ſimile quid faciat ⁊ eſt
actus charitatꝫ neꝗ̄ peccat / nec ad reſtitutionē ob

ligat / qꝛ hoc nobis diuino ⁊ naturali iure conceſſuꝫ
eſt ob neceſſitatem vel vtilitatē alterius crimen non
occultū poſſe detegere cū fame iactura ⁊ detrimēto
accuſando ad penā: denūciādo ad penitentiā ⁊ simili
ter ob aliam vtilitatem ꝗ̄uis nulla neceſſitas ſubſit
que vt ſupra dixi requirit in crimine occulto dete
gendo. Un̄ Ger. doc. egregius ponit ſex modos re
ferēdi pctā alterius / quatuor primos cōceſſos ⁊ li
citos vltimos culpabiles. Primo poteſt qs alteri⁹
pctā referre ad audientiū inſtructionē / qꝛ ſenſibilia
exempla magis mouēt: Scdo ad audientiū cautelā
ne eius fermento corrūpant. Tertio ad reductionē
eius qui peccauit / ſed ꝑ viam charitatiue ⁊ fraterna
lis correptionis. Quarto ex ꝯpaſſione vt audientes
ꝓuocet orare ꝓ eius reductione vel ſalute: ⁊ hos di
cit conceſſos ⁊ licitos. Quinto ex aſſueta loquacita
te loquendi / et dicit eſſe veniale peccatū: niſi notabi
lit ledat honor ꝓximi. Sexto fit aio denigrādi fa
mā ꝓximi: ⁊ eſt ex gn̄e mortale peccatum vt furari
rapere ⁊ hmōi. Quod aūt Gerſon limitari in ea ꝑte
debeat ad pctm̄ nō occultū pꝫ qꝛ referre ſeu detege
re ex loquacitate crimen occultum ꝗ̄uis honor ei⁹
de quo refert non ledatur / puta credūt illū falſum
dicere vel nullā fidem ei hn̄t / nihilominus detegere
occultū ſeu ſecretū ꝯmiſſum ex genere eſt mortale.
Etiam vt ex ſupradictis pꝫ / occultū reuelare nō li
cet ob neceſſitatem / ⁊ nō ſufficit vtilitatem ſubeſſe.
Uel detegit cū fame iactura vel detrimēto nō ex iu
ſta cauſa. Et hoc cōtingit dupliciter vel ſubeſt iuſta
cauſa / ſed ex illa ⁊ ꝓpter illā nō facit / ſed forte ex
odio vel libidine detrahendi alij. vel ſcdo iuſta cauſa
referēdi alijs nō ſubeſt / ſi primum tenetur illi iniu
riaꝝ: ſed nō ad fame reparationē. Primū patet quia
facit vitij cōſilio: ⁊ ergo iuxta. l. ſi nō conuitij. c. de
iniur. tenet vt poſt deducā: etiā cuꝫ refert ſine detri
mento fame vel iactura. Scdo patet qꝛ ſolū eſt iniq̄
tas ex animo / non iniuſtitia in facto / ⁊ ſola iniuſti
tia facti obligat ad reſtitutionem ꝗ̄tum iuſtitia cō
mutatiua obligat. Circa hoc tn̄ aduerte / vt in facto K
iniurioſo releuet ab iiuſtitia: nō ſufficit iuſtā cauſā
ſubeſſe releuādi niſi ⁊ ſubſit iuſta cauſa detegēdi his
quibus refert: nā ſi refert his qui voluptate paſcūt
de caſu hominum: ⁊ nulla vtilitas ex hoc obueniat /
nihil iuuat eū qd̄ vtile fuiſſet compaſſuris ⁊ prodeſ
ſe valentibus ⁊ volētibus referre. Si ṽo nō ſubeſt
iuſta cauſa tenet ad reſtitutionē: quēadmodū ſi ali
quid capiat in bello iniuſto ex cauſa: ſecus ſi ſolū in
iuſtuꝫ fuerit ex animo: ſemꝑ eī̄ iniuſtum eſt ⁊ ꝯtra
iuſtitiā auferre aliquid ex bonis proximi niſi ſubſit
ſufficiēs cauſa. Et propter hoc limitādū eſt qd̄ dixi
in queſtione de reſtitutione fame: qd̄ rō publica fa
cit / vt nō teneamur ad reſtitutionem fame nō qn̄cū
ꝗ̄ ſed cū ad min⁹ cauſa iuſta vtilitatis ſubeſt / ⁊ illa
nō releuat in occulto ſed ſolū neceſſitas: vel refert
ſine detrimento fame: ⁊ hoc pōt multipliciter ꝯtin B
gere. Prīo qꝛ narrat pctm̄ cū ea qualitatꝫ adiectio A
ne. vt melior. i. eque bon⁹ eſtimet homo ꝗ̄ ſi tacitum
fuiſſet: ṽbi gratia / refero de Joā. ꝙ putās ſibi lice
re ꝙ ex ſuis ꝓprijs denarijs grauiores ⁊ excedētes
in pōdere conflauit in maſſam: vendēs illā: vel forte
formās in vaſa argentea vel aurea: ſed poſt remon
ſtratū fuit ei ꝑ deciſionē rote. 848 in antiquis / ⁊ po
nit. ij. titu. de pactis ingemuit ⁊ de ſalute anxius /
quorꝫ cui reſtituere lucrū deberet inqſiuit ⁊ ſtatī vl
tra omne lucrū reip. reſtituit in hoc caſu vl' ſimilib⁹
neꝗ̄ peccat hō referendo nec ad fame reſtitutionem

obligat: immo fit ſine iniuria. Scdo poteſt fieri ſine
fame detrimēto: qꝛ reficiatur ſcientib⁹: ⁊ ſi fortaſſe
adhuc nō cogitāt: tertio qꝛ ꝑſone quibus refert gra
ues ſūt: vel forte ꝑſona dicētis adeo leuis eſt: ꝙ ei⁹
dicto nec moueant auditores ad dubitandum forte
nec ad ſuſpicandū: vel quarto is cui⁹ crimen refert
tā vilis: adeo infamis ē: ꝙ nullū pōt fame detrimē
tum fieri: qꝛ nullā habet vel plura: credūtur ꝗ̄ iſte
refert. Et quolibꝫ hoꝝ triū modoꝝ fiat in ꝯtume
liā ſeu dedec⁹ illi⁹ de quo refert eſt mortale pctm̄: ⁊
nō obſtāte ṽitate dicti ſeu narrati tenetur iniuriaꝝ.
Primū pꝫ expreſſa ſentētia ſaluatoris Matthei. v
Oīs qui iraſcit fratri ſuo re⁹ eſt iudicio: q̄ dicit ra
cha re⁹ eſt ꝯſilio: ⁊ q̄ dicit fatue re⁹ eſt gehēne ignis
in quo ſm̄ Aug. tangunt tres grad⁹ eterne dānatio
nis: quoꝝ poſterior ſemꝑ addit aliqd acerbitatis ſu
pra priorē: ſicut eſt euocatū eſſe ad iudicium: vbi ad
huc defenſiōi loc⁹ eſt deiñ deteri⁹ cum iā poſt acta
iudicij ꝯſultatur de pena: ⁊ oīm horribiliſſimū iam
certe dānationi addictū. Racha ſm̄ Aug. li. de ſer
mōe dn̄i in mōte: interiectio eſt indignātis: ꝗ̄ꝗ̄ nō
nulli pannoſū interꝑtati ſūt: qꝛ rachos grece pann⁹
dicit. Rabbi Paulus in additiōe ad Nico. de Ly
ra dicit racha idē eſſe qd̄ vanum ⁊ inane: ⁊ hoc vel in
ſubſtātia vt idē ſit qd̄ pauꝑ: vel ſenſu vacuū: vt idē
eſt qd̄ fatuus: ſed referre de alio certū crimen plus
eſt dicere ꝗ̄ racha. ergo. Scdm̄. i. ꝙ non obſtāte ve
ritate dicti teneat iniuriaꝝ: tenet Cy. in. l. ſi nō con
uicij. c. de iniu. in. viij. q. Oldra. ꝯſi. liij. Ludol. de ra
tio. ꝯſilio. xcix. Pe. de Anch. cōſilio. ccxvj. Pa. in
c. cum te. de ſen. ⁊ re. iu. licet aliter ſentire videat in
c. fi. de iniu. hāc opinione tacite videt firmaſſe Bar.
in. d. l. ſi non ꝯuicij. dicēs hanc lege inuenerūt vltra
montani: ⁊ cū hoc trāſit: qꝛ intendere videt ꝙ illā le
gem inuenerūt vltra mōtani ad dictā ſententiā fir
mandū: ⁊ clare in illa lege fundari videt qꝛ decernit
ſi quis ꝓbare poteſt ſe aliquid iniurioſū dixiſſe ꝯui
cij ꝯſilio ſeu aio: fides veri a calūnia illū defēdit: er
go a ꝯtrario fides veri nō releuat ſi ꝓbare nō pōt ꝙ
ſine ꝯuicij ſeu ꝯtumelie aio ſeu conſilio dixerit: ⁊ no
tat glo. in. c. ſi qs iratus. ij. q. v. dū quis iratus ob
ijcit alicui conuiciū: lꝫ pro accuſatiōe habendū non
ſit haberi tn̄ debet ꝓ iniuria: qꝛ non licet alteri⁹ vere
cūdie inſidiari impune. ij. q. iij. ſi qs. ꝑmo vn̄ ꝓ regu
la dico ꝙ ſola ṽitas dicti nō releuat ab iniuria: ſed
oportet vt p̄ter hoc non ſit ex libidine: ſed rationabi
li ⁊ iuſta cauſa relatū. hīc in. l. iuſtiſſimos. C. de off.
pretoris ꝓuincie dꝛ: nā ſi vere voces ſint nec per li
B B bidinē per cliētulos effuſe inueſtigabimus. Etiam
defectus noſtros detegi inhumanū ⁊ inuicioſū eſt. c
qn̄ ⁊ quib⁹ quarta pars de bonis decurio. ⁊. c. l. ij. li.
x. Preterea ſi nō releuet ab iniuria veritas dicti: cū
aliquē appello fatuū: quō rationabile eſt vt releua
re dicat de crimine aliquo obiecto. Et addo theori
cam doc. qui aliqd iniurioſum dicit p̄ſumit aio con
tumelie ſeu ꝯuicij conſilio dixiſſe: ⁊ ergo niſi contra
rium ꝓbet. cōdemnand⁹ eſt iniuriaꝝ. Sed cū ex iu
ſta ſeu rationabili cauſa dixerit: ſiue cū detrimēto ⁊
iactura fame fiat ſiue nō excuſat a pctō: ab iniuria
a fame reſtitutione: vt ſupra determinatū eſt. For
taſſe obijcies de. l. vnica. C. de famoſis libellis vbi
ſufficit ꝓbare veritatē: ⁊ non requiritur vt ꝓbet ſe
ex rationabili cauſa libellum famoſū ſparſiſſe ꝯtra
aliquē. ergo ⁊c. ꝑ. multoꝝ opinio eſt ꝙ lex illa non
liberat eū qui per libellū famoſū prius infamauit:
ſed ſi qd̄ decreuerat ꝑ libellū famoſū in publicū de

ferre: alias accuſando detulit: ita videt ſentire gl. in
l. eū qui. ff. de iniu. Sed Cyn⁹ poſt Petrū dicit ve
rius cū ſemetipm̄ ꝓdit de libelli famoſi editione ⁊
ꝓbauerit: euadit penā. Et ḡ reſpōdeo ꝙ hoc pro
cedit qn̄ ſtatim poſt ꝓcedit ad accuſandū: qꝛ tūc ſi
verū eſſe ꝓbet p̄ſumit nō ꝯuinci ſeu ꝯtumelie ꝯſi
lio feciſſe ac ſi ab initio accuſaſſet: ſec⁹ ergo vbi ſine
rationabili cauſa dixerit: ꝗ̄uis ſine fame detrimen
to. Ex his infero corrolare qui eū defert qui ſemel
eſt punitus vel abolitionē obtinuit criminis: vel de
eo crimine qd̄ non punitur vt eſt ſimplex fornicatio
ebrietas: ⁊ hmōi vbi nō expedit alios de his reddi
auiſatos ad minus iniuriā facit ⁊ tenetur ex ꝯn̄i ad
fame reparationē quantū in fama leſit vnde notat
Bart. ⁊ alij doc. in. d. c. eū qui. ff. de iniu. ꝙ infamās
ſuꝑ his que nō expedit nota eſſe: per excluſionē ra
tionis excuſātis adducte tenet iniuriaꝝ. ¶ Ad ar
gumenta an̄ oppoſitū: ad primū de peccato occulto
reſpondeo priuſꝗ̄ dn̄s hoc diceret bea. Joanni die
priori Judas ꝯuenerat ⁊ pact⁹ erat pro certo dena
rio ꝙ eū traderet: vt pꝫ ex decurſu tex. Luce. xxij. ⁊
ita pctm̄ Jude qd̄ dn̄s releuauit nō erat occultum.
Preterea nō dixit dn̄s: quid Judas iā mente cōce
perat: vel que mala voluntas tūc ei ſurrepſerat: ſed
prenūciauit eius futurū pctm̄ publicū: qꝛ erat eū
publice traditurus: ⁊ de hoc dictū poſt. Ad confir
mationem ex hoc ſi quis aſtrolog⁹: dico illū pro eo
non teneri iniuriarū: qꝛ non ſimpliciter dicit eū eſſe
furē: ſed ſm̄ artis ſue documēta ⁊ ergo nō tenet in
iuriaꝝ: ſed alijs conſtitutionib⁹ ſi arte illicita vſus
fuerit. Prudētiores aſtrologi ſolū iudicarit ſuper
inclinatione vel ꝯiectura veriſimili quantū proba
bilitatis vel apparētie haberi pōt ex hoc ꝙ ꝯmuni
ter homines ſequūtur ſuas inclinationes: ſed certe
occurrunt frequēter cauſe ſecunde in ꝯtrarium in
clinātes: ⁊ ꝑ liberū arbitriū plures reſiſtūt: obediē
tes rationi vel dedecus infamiā vel incōmoda pena
rum vel damnorū que regulariter illa comitant ex
horrētes etiā paꝝ arguit: lex nō dat actionē iniuria
rum ꝙ ergo non peccet vel nō tenet ad fame reſtitu
tionē: nā vt ſupra dixi non ꝯcedit actionē iniuriaꝝ
niſi quis ſtatim cū aduertit iniurias reuocauerit ad
animū: ⁊ nihilominus peccat ⁊ reſtituere obligat.
¶ Ad ſcdm̄ dico poſt Henricū de Gādauo quodli C
bet. j. q. xxxiij. iuramentū de veritate dicēda ſuꝑ in C
terrogādis: ſe nō extēdit ad penit⁹ occulta cū non
poſſit iuramentū eſſe iniquitatis vinculū ꝯtra chari
tatē aūt eſt: vt de occulto aliū vel ſemetipſum ꝓdat
in publico immo ſi ſpeciale iuramentū preſtiterit di
cere veritatē ſuꝑ penit⁹ occulto peccat iurando: ſed
non tenet ſeruare qd̄ iurādo ꝓmiſit: ⁊ cū petit argu
mentū: vel dicet ſe nihil ſcire de illo facto penitus
occulto vel tacebit aut plane veritatē dicet ſi. j. mē
titur: dico ꝙ nō mentit: qꝛ ſolū intelligitur diſtribu
tio fieri pro his que licet alijs pādere: quēadmodū
⁊ ſacerdos licite dicit ſe hoc crimē nō audiſſe ex eo
ꝗ̄ꝗ̄ adderet: etiā ꝙ nō in confeſſione ſacramentali:
ſi loquens ſe reſtringere velit ad ea que licite referū
tur: Et ꝑ hoc euitatur difficultas argumēti ſi dice
ret ſe audiſſe ab eo in ꝯfeſſiōe verū diceret: ergo cō
tradictorij aſſertio eſt falſa: non eī̄ ꝯtradicunt qn̄
in vna reſtrictius loqtur ꝗ̄ in altera: iuxta hoc vide
q̄ ad longū dicit de Pal. xxj. diſt. iiij. q. iij. ar. xiij. cū
ſacerdos ꝓducitur in teſtē: vel ſpōte loquit: preſer
tim cū dicit ſacerdos ſe nullomodo ſciēdi ſcire: ſi lo
quēs quantūlibet gn̄alis ſint ṽba intēdit ſe reſtrin

gere ⁊ audiens ſimiliter debet intelligere nõ eſt mẽ
dacium. Ad primã confirmationem dicit Lyra tex
tũ illũ Leuitici ꝓcedere in foro iudicij cũ alijs pro
ducit̃ in teſtẽ ⁊ ergo debere intelligi de nõ penitus
occulto: nihilominꝰ ſuppoſito ꝙ textꝰ de penitꝰ oc
culto intelligat̃ vt Aug. eũ intelligit ⁊ ponit̃ eiꝰ ſen
tentia ibi in glo. ⁊ inducit eã Grati. de. c. hoc videt̃.
dico ꝙ ꝓcedit in caſu neceſſitatis: puta ad impediẽ
dum piuriũ ꝓximi ⁊ in neceſſitate piculi aĩe corpo
ris vel bonoꝝ: lꝫ: ſed nõ pro ſola vtilitate ad quã ſen
tentiã declinat Pe. de Pa. diſt. xxj. iiij. q. iij. ar. ij.
cõ. ij reſoluẽs ad hoc ꝙ pro neceſſitate ꝯfeſſiõis de
bet aliũ compeccantẽ noiare nõ ꝓ vtilitate: ſi. ſ. ex
primi poſſet ſpecies pctĩ ſine expreſſione tertij: ſed
melius remediũ adhiberet̃ exprimendo: nõ eſt tñ no
minandꝰ: qꝛ ꝯſilia intelliguntur ſaluis preceptis ⁊
DD p̄cepta minora ſaluis maioribꝰ. Per idem ſoluo ar
gumentũ ſeu ꝯfirmationem de excoicatione lata in
eos qui ſciẽtes impedimentũ matrimonij non dete
gũt ⁊c. ꝙ hoc etiã ꝓcedit in caſu neceſſitatis: ad im
pediendũ peccatũ futurũ ſpõſi vel ſponſe cuiꝰ pctõ
ꝯtracta eſt ꝯſãguineitas: nã ille peccaret craſſa ig
norantia vel ſcienter ꝯtrahens cũ affine intra quar
tum gradũ. Fateor tñ ꝙ pro ꝯſeruatione fame eius
debet ſciens affinitatẽ ei prius intimare: vt deſiſtat
propter affinitatẽ ꝯtractam: ſi non credit cõſangui
neitatem eſſe intercognitã per futurũ ſponſum: po
teſt facile de hoc certior reddi per cognatos nõ pro
dendo ſuũ peccatũ: ⁊ ſi vellet abſq; inquiſitione ad
contractũ matrimonij procedere peccaret ad quod
peccatũ impediendũ licet detegere illi qui nouit pro
deſſe ⁊ nõ obeſſe. Ad tertiã cõfirmationẽ: ꝙ p ſcã
dalo nõ eſt ỽitas relinquẽda reſpõdeo ꝙ hoc proce
dit de veritate vite que idẽ eſt qđ rectitudo vite que
non deſerit̃ ſine pctõ: ſed ỽitas dicti bene poteſt ta
ceri: ꝗuis nõ falſum dici pro ſcãdalo euitãdo: vł al
terius dedecore ſeu infamia. ¶ Ad tertiũ principa
le ad legẽ eũ qui. ⁊c. dico ꝙ procedit in crimine non
penitus occulto: ſed qđ ꝓbari põt iudiciario ordie
vt ꝓbaui ex. c. fi. ſacerdos. ⁊ ad improbationẽ dico
prĩo: crimen ꝓbari põt: ꝗuis nõ multis ſed vni tm̃
ꝯſtat ⁊ ſic eſt ſine infamia: ỽbi gratia: ponat; ꝙ ego
ſolus ſciam feminã eſſe que ſe gerit pro ſacerdote: ſi
cut accidit de Joãne ſeptimo immediato ſuceſſore
Leonis. iiij. Qui vt Platina refert poſt Martinũ
⁊ ſimiliter refert faciſculꝰ temporꝫ: mulier fuit: hic
poſſũ probare crimen eiꝰ ⁊ nulla reſpergit̃ infamia
ſimiliter vidi ꝙ paterã in manicã poſuit ⁊ habet: alij
infamant̃ ⁊ fit turbatio: ego per aſpectũ poſſum de
monſtrare illũ habere qui infamatꝰ nõ eſt. Secun
do dico: lꝫ is cuius crimen duobꝰ cognitũ eſt pdidit
famã apud illos. Põt tñ adhuc integre eſtimatio
nis eſſe apud alios: ⁊ ſic infamari: ꝗuis nõ ſit apud
oẽs integre eſtimationis ⁊ fame: nec hoc eſt corrũ
pere textũ vt argumentũ pretẽdit. Et ad confirma
tionẽ dico ꝙ fama eſt in bonis hoĩs ⁊ ei debita ſicut
⁊ bona fortune: ⁊ ꝯtra iuſtitiam eſt ei illam auferre
ſi cauſa ſufficiẽti: que eſt neceſſitatis in crimine oc
culto: vł vtilitatis in crimine nõ occulto. Et cũ dr
nulli debetur falſa laus vel exiſtimatio cũ approba
re falſa ꝓ veris vnũ ſit ex vicijs noſtre miſerie ench.
xx. c. ¶ Reſpõdeo aliud eſt aliquid debere ꝑ ꝯdig
EE nitatẽ: aliud per iuſtitiã. Cape exemplũ: aliquis eſt
in crimine ꝓpter quod poteſt oĩbus bonis priuari:
ille eſt bonis indignꝰ: ſicut ſm Aug. Peccator indi
gnus eſt pane quo veſcit̃: nihilominus qui añ ſentẽ
tiã auferret eius bona ꝯtra iuſtitiam faceret ⁊ obli
garet̃ reſtituere. Clarius exemplũ pone in oppido
vel terra cui iuſte põt bellũ iuduci a quo iniuſte au
ferent̃ bona anteq; bellũ ꝓclamatum ſit: ſic de falſa
exiſtimatiõe qua hõ indignꝰ eſt: nec mirũ ꝙ hoc de
putet̃ inter vicia noſtre miſerie: quia in ſtatu nature
inſtitute ⁊ poſt in beatitudie nihil indigni poſſidebi
mus ſpectat ergo ad noſtrã miſeriã ꝙ indignꝰ iuſte
tñ aliqđ poſſideat. ¶ Ad quartũ p̃ncipale ꝯtra cha
ritatem eſt ꝯpellere vel requirere vt de occulto cri FF
mine quis ſe in publico ꝓdat. Et ad textũ inductũ
Nume. v. dico ꝙ illud pmiſſum erat a deo ꝓpter eui
tationẽ maioris mali ne. ſ. mariti ſpũ zelotipie agita
ti frequẽter vxores occiderent innocẽtes: ideo ꝑ mi
raculũ reas puniuit: vt innocẽtibus vitã ſeruaret ⁊
tutaret̃: ſed vt hoc zelotipos non excuſabat a pecca
to ꝯpellendi vxores innocẽtes ex ſola ⁊ falſa ſuſpi
tiõe ad purgandũ ſuꝑ delicto bibẽdo aquas amariſ
ſimas: in quas ſacerdos maledicta ꝯgeſſerat: ita nec
de nocẽtibus in occulto crimine: p̃ſertim cũ ſola ſu
ſpitione ad hoc faciendũ ſtimulabat̃. Vel dico ꝙ nõ
cogebat̃ mulier illic ſe ꝓdere in crimine occulto: ſed
dñs qui auctor eſt vite ⁊ fame eã puniuit: ſi adulte
rij rea erat. Ad confirmationẽ ex conſilio Guerma
cienſi dicit glo. illi eſſe derogatũ: qꝛ ſuſpectis nõ de
bet dari euchari. de ꝯſecra. diſt. ij. tribus. ⁊ de purg.
vulgari. c. dilecti. Similiter dicit beatus Tho. diſt.
iiij. q. v. ar. ij. ad ſecundũ argumẽtum: qꝛ facere ta
les ꝓbatiões eſt tẽtare deum. Sed in effectu eſt di
cere: ꝙ ꝯſilium hoc ſtatuẽdo errauerit. Jdeo aliter
reſpõdeo ꝙ de crimine occulto nõ tenet̃ ſe prodere:
niſi alijs innocẽtibus vel toti ꝯgregatiõi vel alijs
priuatis perſonis preiudiciũ fame vel corporis vel
membroꝝ imminneret: tũc ei manet in peccato ꝗdiu GG
ſemetipſum vel crimẽ occultum ſuum occultat: et
ꝓpter hũc caſum videtur ꝯſiliũ ſtatuiſſe. Si autẽ
tale qđ nõ occurrat: poteſt occulte penitere ⁊ eucha
riſtiã ſumere: nec quicq; ad eũ: qua mẽte alius ei eu
chariſtiã tradit qñ ipſe ſolũ intẽdit euchariſtiã ad
aĩe ſalutem ſumere ⁊ nõ in ſignũ ſue innocẽtie a cri
mine: niſi forte vt in publico. Ad aliã ꝯfirmationẽ
de excõmunicatione pro peccato occulto: admitto
ꝙ vere excõmunicat etiã pro ſolo actu interiori oc
culto mẽtis: ſed poteſt abſolutionẽ quaſi ꝓ alio pe
tere ⁊ ſic nõ habet ꝓdere ſeipſum. Jtẽ per ſacerdo
tem cui in ꝯfeſſiõe dexerit a quo vult poſt ſacramen
taliter abſolui ⁊ ſic nõ ꝓdit ſe plus ꝗ ſi crimini nõ
eſſet annexa excoĩcatio. ¶ Ad quintũ: ſatis dixi cir
ca quintã difficultatẽ quibus caſibus homo tenet̃
occultum crimẽ proximi ꝓpalare puta via defẽſio
nis: nõ ꝑ modũ inuaſiõis: ⁊ ob neceſſitatẽ vel eiꝰ q̃
crimen ꝯmiſit: vel alioꝝ nõ propter ſolam vel ſpiri
tualẽ vel temporalẽ vtilitatẽ. ¶ Pro materia tñ eo HH
rum que tanguntur in iuramẽto duo ſunt notanda.
Primũ ꝙ nõ valet ꝯñia: iſte tenetur ſuum crimẽ oc
cultũ ꝓpalare alijs vel detegere ergo ꝯſentit actu
debito vt alius faciat: pꝫ in ſimili inſtãtia: iſte diues
tenet̃ huic pauperi de bonis ſuis eleemoſynã ne diu
tius eſuriem patiat̃ dare: ergo conſentit actu debito
ꝙ iſte alius de bonis ſuis faciat: ſtat enim ꝙ vterq;
equaliter obliget̃ ⁊ vno faciẽte alius liberat̃. Etiã
de alienis nõ licet alteri eleemoſinã facere: niſi in ex
trema neceſſitate: ⁊ cũ quis in ꝓprijs nõ habet vñ
faciat. Vñ manifeſte pꝫ: ꝙ lꝫ diues ſit in obligatiõe
vt faciat tñ nõ currit ei obligatio ꝯſentiendi vt eo
nõ faciente faciat de ſuis bonis alter. Sic in ꝓpoſi

to: quia ſtat aliquando detectionẽ occulti peccati
vtilem futuram ad liberationem innocentis a mor
te: ⁊ ab infamia ſi fieret per principalem qui pecca
uit: vbi per aliũ ad ſolã turbationẽ ⁊ infamiam de
tegentis ꝓficeret. Exemplũ: rex imponit iſti homi
cidiũ: quod ipſemet fecit coram vnico familiari mi
nime auctoritatis: familiaris hoc detegendo pona
mus preſcit: quod nihil ex hoc proficeret: ſed ſolam
indignationem aliorum prouocans potius eiuſdẽ
facti cum alio reus eſtimabitur: hic qꝛ rex non obli
gatur cõſentire in quodcũq; peccatum: nõ conſen
tit actu debito vt ille crimen ſuum eo volente pro
dat: verum fateor vt tenemur manũ ꝯtinere ab op
preſſione ꝓximi ⁊ obligamur conſentire vt ꝓhibea
mur ab oppreſſione inuiti: cũ fieri licite poteſt ⁊ ſi
ne peccato: ita obligamur cauſam amouere infamie
⁊ damnorum proximi: ⁊ tenemur conſentire vt no
bis inuitis per aliũ fiat quantũ fieri poteſt ab alio
ſine peccato. Et per hoc excluditur occurſus circũ
ſtantiarum propter quas principali liceret ⁊ nõ al
teri: nec monere debet aliquem quod adduxi de elee
moſina: qꝛ defenſio ab oppreſſiõe ſimiliter currit cũ
releuamine extreme neceſſitatis: vnde poſſum iniu
riarum quantum ſub moderamine inculpate tutele
neceſſariũ offenſioni fuit de bonis proprijs iniuriã
II tis defendere ⁊ tueri. ¶ Secundo aduerte circa il
lud ꝙ adductum fuit de proditione furis: cum res
furtiua demonſtrari non poteſt niſi ſimul innoteſcẽ
do furẽ ſeu eius peccatum furti: tunc furtum illud
non eſt penitus occultum: ſed eo tunc probabile: vt
in caſu: conuiuio finito omnes includũtur propter
pateram deperditam quã ego vidi Petrũ ſub axil
lis ponere ⁊ adhuc habere: hoc facile ꝓbo adducen
do alios vt videant: ſed iminẽte ei periculo vite quo
modo poſſit ſacerdos ipſuꝫ prodere: alia queſtio eſt
forte ſufficeret cautela. c. Prelatis. de homicidio
libro ſexto.

¶ Ad argumenta que adducta ſunt de crimine non
occulto. Ad primum: ſicut crimen nõ occultũ licet
accuſare in publico ad penam ꝓpter vtilitatẽ reipu
blice: ita vt ceteri timorem habeant iuxta ſententiã
apoſtoli licet publice peccantem corã omnibus ar
guere ſimiliter vt a ſimilibus caueãt remonſtrare
facti qualitatẽ: videlicet ꝙ iniquitatẽ continet ſeu
peccatum: prout erat in reprehenſione qua Petrũ
Paulus corripuit: ſecus cum fit in cõtumeliam et
non ex rationabili ⁊ iuſta cauſa.

¶ Ad ſecundum. l. eum procedit cũ expedit crimen
illud notum facere: vt ſupra ex ratione quam ſubin
fert: crimina enim nocẽtiũ notarẽ ⁊ expedire ⁊ opor
tere: ex quo vt dixi notat Berto. ⁊ doctores: ſi non
expedit ea ſuper quibus alium infamat nota eſſe: te
netur iniuriarum: non ſufficit ergo veritas dicti ſed
requiritur iuſta cauſa dicendi. Quod additur ex ſpe
culatore hoc cum pro infamante eſt preſumptio: ꝙ
iuſta ⁊ rationabili cauſa fecerit: vt puta cum pro
ceſſit denunciando: accuſando: vel ſimiliter: tũc eñi
non competit infamato iniuriarum actio: niſi ex di
cti falſitate. Ad. l. ſi non es nunciator. c. de iniur. di
co ꝙ contrarius ſenſus collectus debet intelligi:
cum expedit hoc verum alijs notum fieri iuxta ra
tionem. l. eum qui. ff. de iniu. ⁊ notata doc. ibi etiam
locum habeat ſenſus qui a contrarijs colligitur in
d. l. ſi non conuicij. Ad confirmationẽ nego conſe
quentiam: ⁊ eſt ratio quia excuſatur illic ſolum ab
iniuria qualis in matronam vel virginem committi
tur: qui eam deprehendit in veſte ancillari vel meri
tricia: non autem excuſaretur ſi eandem poſt in ma
tronali habitu appellauerit: ꝗuis aliquando in
matronali habitu fuiſſet. Jn propoſito actus cri
minis tranſit ⁊ non manet homo in eo habitu quaſi
vili. Et ſuppoſito ꝙ ſit crimen continuatum: vt in
detentione alieni: in cõcubinatum vel huiuſmodi: ni
hilominus quia talibus improperando ſua imperfe
cta ⁊ vitia committi poteſt: ⁊ committitur iniuria:
ideo ſolum probat excuſari ⁊ defẽdi hominẽ a par
te iniuriarum: que a talibus adijceretur ex probita
te ſeu integritate vite: quemadmodum minor iniu
ria eſt appellare vel dicere fatuum qui vere eſt fa
tuus: ꝗ eum qui prudens eſt ⁊ non fatuus. ¶ Ad
tertium. Chriſtus iuſta ⁊ rationabili cauſa peccatũ
publicũ futurum predixit: vt diſcipulos premuni
ret: ⁊ in humilitatem efficacius adduceret: nõ in cõ
tumeliam vel opprobrium: ſicut etiã licet peccatũ
preteritum: quod. ſ. probari poteſt ex iuſta ⁊ ratio
nabili cauſa referre. ¶ Ad quartum nego maiorem KK
quia habet etiã rationem peccati: quia ledit pudo
rem ⁊ infert proximo opprobrium vel contumeliã
ſicut ſi quis appellet aliquem gibboſum vel ſpuriũ
apud eos qui eum talem cognoſcunt: vltra hoc ta
men dico eum obligari ad fame reparationem: cum
eius crimen non occultum quibus cognitum erat
detegit: niſi iuſta cauſa ſubſit: vt dixi in deciſiõe que
ſtionis ſicut in damnis proximo illatis in bello: ſi
non ſubeſt iuſta cauſa debellandi. Et cum ex hoc ad
ducitur inconueniens: ꝙ ergo de publice inſcalato
vel primipilo ſeditionis non licebit alijs referre qui
ignorant. Reſpondeo non licet in illius opprobriũ
vel contumeliam: ſicut nec de alijs vitijs notorijs
corporis: vel defectibus natalium: ſed ex cauſa qꝛ
expedit ſimilia referre in notitiam hominum de per
ſonis cognitis vt adducantur in horrorem vitij: et
deteſtationẽ ⁊ ſimilia caueant: vel caueant ne familia
ritate vel fauore: aut laude talium perſonarum fa
me vel bonorum iacturam incurrant: vel animentur
de conſimili etiam crimine iuſtitiam facere: ⁊ ſic de
alijs multis cauſis rationabilibus. Sed an referẽs
non ſubexiſtente cauſa rationabili teneatur ad fa
me reparationem. ¶ Reſpondeo: ſicut in rebus mi LL
nimis niſi animus damnificandi aſſit furtum nõ cõ
mittitur: quia quod modicum eſt ratio apprehendit
quaſi nihil: ⁊ ideo in his que minima ſunt homo non
reputat ſibi nocumentum fieri: ⁊ ille qui accipit po
teſt preſumere non eſſe contra voluntatem eius cu
ius res fit carpendo florem in orto: vel confricãdo
aliquid de ſpica in agro: de quo vide Tho. ij. ij. q. lxvj
arti. vj. ad. iij. Si fama adeo eſt tenuis vel infamis
apud tam multos ꝙ veriſimiliter nihil reputat vel
in ſe minimum eſt: iſtum apud aliquos reputari ad
huc integre fame: non teneo infamantẽ etiam ex li
bidine loquentem obligari ad reſtitutionẽ. Huius
exemplum etiam eſt ſi quis diffamatus eſt de centũ
homicidijs vel latrocinijs: ⁊ etiam adhuc addo vnũ
non occultum: in nullo illi nocere videor vel infama
tum de adulterijs infamo etiam de fornicationibꝰ:
vel infamatum de iniuſtitia: infamo etiam de auari
tia: ſicut in iſtis ⁊ ſimilibus addendo infamiam di
ſtincti criminis: nullum reputatur damnũ: ita nec
fama apud aliquos tollere qui alias eſt notorie in
famatus. ¶ Ad confirmationem dico ꝙ non eſt ſi MM
mile de exiſtimatione ſeu fama: quã homo tenetur
aſpernari ⁊ ſpernere: ac errorẽ exiſtimationis corri

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

gere:vt in falſa laude de ſciētia:arte:⁊ eminēti pꝛe-
ſtantia que in bono ſupererogationis inuenitur:nā
qui illaȝ aufert nec contumeliā illi facit:nec famā
quā alius abijcere tenetur reparare obligat̃ : aliud
de falſa exiſtimatiōe quā homo abijcere ⁊ ꝯtemnere
non tenet̃:nec hoīm errorē ad ſue vtilitatis pꝛopoꝛ-
tionē coꝛrigere:ſed potius ſemetipſum ꝯmutando
exiſtimationē hoīm que erronea ⁊ falſa erat veram
facere. Nam cū in illius ablationē non conſentiat:ſi
etiā non ſubſit rationabilis cauſa:⁊ peccat contu-
melia faciēs auferendo:⁊ reſtituere ſuo modo tene-
tur. Dices foꝛtaſſe nō tenetur facere vt nullum cri-
men ꝯmiſerit:immo videt̃ obligatus ꝯtemnere:abij
cere ⁊ coꝛrigere errorē exiſtimatiōis hoīm qua fal
ſo creditur ſemꝑ fuiſſe integerrime vite. Reſpōdeo
non tenetur erroꝛem illius exiſtimatiōis coꝛrigere
niſi hoc poſſit ſine iactura ⁊ pꝛeiudicio exiſtimatio-
nis quoad integritatē ſeu bonitatē vite ꝓ pꝛeſenti
ꝙ ſi hoc facere poſſet quod difficile ⁊ rarū eſt:ſatis
q̄m ſemel malꝰ: pꝛeſumitur ſemꝑ malus:fateoꝛ nō
obligaberis ad fame reparationē nihilominꝰ a pec-
cato oppꝛobꝛij:ꝯtumelie vel detractiōis nō magis
excuſaberis ꝙ̄ ſi eū fatuum pꝛedicas:mancū: Her-
mofroditā:ſpurium ⁊ ſic de alijs. Intelligo ſine ra-
tionabili cauſa:nā ex cauſa lȝ hmōi etiā hoīm pudē
da detegere:⁊ vtilitatē moꝛum vt dixi pꝛedicare.

Secundo vt clarius videamꝰ quid dāna
bilius ſit:detrahere: aut audire detrahē
tem:inducam pꝛimo media quibꝰ a cul-
pa defendi videat̃ audiens detrahentem.
¶ Pꝛimo qꝛ nemo de opere alieno reddi
turus eſt rationē in die iudicij:ſed de pꝛopꝛio iuxta
illud ſimboli Athanaſij:ad cuiꝰ aduentū oēs hoīes
reſurgere habēt cū coꝛpoꝛibꝰ ſuis:⁊ reddituri ſunt
de factis ꝓpꝛijs rōem:⁊ Apl'us.ij.ad Coꝝ.v. Om-
nes nos manifeſtari opoꝛtet an̄ tribunal Chꝛiſti vt
referat vnuſquiſqȝ ꝓut geſſit in coꝛpe ſuo ſiue ma-
lū ſiue bonū. ¶ Scdo ſic Grego. ſuper Ezechielem
omelia.ix.dicit. Linguas detrahentiū ſicut noſtro
ſtudio nō debemus excitare ne ipſi pereāt: ita ꝑ no
ſtrā malitiā excitatas equanimiter tolerare vt meri
tū nobis creſcat:ergo nō opoꝛtet nobis detrahentē
ꝓhibere:⁊ per ꝯſequens nec detrahentē ꝓximi te-
net vltima ꝯſequētia:qꝛ magis tenemur zelare pꝛo-
pꝛiam famā ꝙ̄ pꝛoximi. Et confirmatur: qꝛ detra
ctio ſepe fit de vero crimine:ſed p̄cipit ſapiens non
contradicas verbo veritatis vllo modo:⁊ de menda
cio ineruditionis tue confundere. Eccleſiaſtici.iiij.
Etiā confirmatur ſecundo:qꝛ ꝑmittit deꝰ in bono
rum detractionē multos pꝛoꝛumpere: vt ſi in coꝛde
eoꝝ aliqua culpa ſit nata ab oꝛe laudantium:ab oꝛe
vituperantiū ſuffocetur.vj.q.j.ſūt plurimi ſed vtili
tatē pꝛoximi impedire nō debemus.ergo. ¶ Tertio
confuſio ⁊ oppꝛobꝛium ⁊ contumelia que in hoīem
excitantur:de pꝛecepto dei ⁊ eius diſpoſitione fiūt
ſed diuine voluntati ⁊ diſpoſitioni in illis reſiſtere
non licet.ergo.antecedens patet.ſecundo. Regum.
xvj. cum Semey maledicentem Dauid Abyſai in-
terficere voluiſſet dicens:quid maledicit canis hic
moꝛiturus dn̄o meo regi:vadā ⁊ amputabo caput
eius:pꝛohibuit eum Dauid dicēs:quid mihi ⁊ vo-
bis filij ſaruie:dimittite eū vt maledicat: dn̄s enim
pꝛecipit ei vt maledicat :Dauid ⁊ quis eſt qui aude
at dicere cur hoc facis.⁊c̄. Non pꝛecepit aūt deus
niſi permittendo.⁊c̄.vt illic habet glo.⁊ coīter om-
nes doct. tenēt:deus enim nemini mandauit impie

viuere. Eccleſiaſtici.xv.ergo nō licet in huiuſmodi
reſiſtere. Et confirmo:qꝛ cum a dn̄o huiuſmodi pla
gis contumelie ⁊ detractionis iudicamur: coꝛripi-
mur vt nō cū hoc mūdo dāmnemur.j.ad Coꝛint.xj.
ergo iuxta ꝯſiliū Gamalielis actuū.v.opoꝛtet attē
dere an hoc ꝯſiliū ſit a deo an ex hoībus:ſi ex hoībus
diſſoluet̃:ſi aūt ex deo ne foꝛte ⁊ deo repugnare vi-
deamur: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝑmittēdo detractionē etiā de pꝛo-
ximo nō peccat. ¶ In contrariū eſt illud Bernard. A
ad Euge.de ꝯſideratione lib.ij. Detrahere an detra
hentē audire quid hoꝛum damnabilius ſit non faci-
le dixerim. ¶ Pꝛo huius deciſione pono tres ꝓpoſi
tiones. Pꝛima quicūqȝ dat cauſam detractioni re-
q̄rēdo:inſtigādo:vel ſigna future gratificatiōis ex
hibendo ꝓpter que detractio veriſimiliter futura
eſt:grauius detrahente peccat:⁊ ad fame reparatio
nem quam cauſaliter abſtulit:eque vel magis ꝙ̄ de-
tractoꝛ obligatur:ꝙ peccat patet ſnīa apoſtoli ad
Rom.j.vbi pꝛemiſſo de contumelioſis ⁊ odibilibus
deo ⁊ detractoꝛibus ꝯcludit:digni ſunt moꝛte non
ſolū qui faciūt:ſed qui cōſentiūt facientibus. Itē
talis deterioꝛ eſt homicida qꝛ ille coꝛpꝰ occidit:iſte
aīam:immo duas aīas.ſ.detrahētis ⁊ ſuā ⁊ Augu.
ſententia eſt de eo qui ꝓuocat ad iurandū : quē ſcit
falſum eſſe iuraturum.xxij.q.v.ca.qui pꝛouocat. ⁊
c.q̄ exigit. Quod grauiꝰ peccat quia nō ſolū errat
ſed alijs erroꝝ offendicula pꝛeparat:qui vtiqȝ dāna
bilioꝛ eſt illo qui errat.xxiiij.q.iij qui alioꝝ. Quod
tenetur reſtituere patet:quia maxima doctoꝝ eſt:
quicūqȝ ꝯtra iuſtitiā cauſaliter aliquid aufert tene B
tur ad reſtitutionē. Foꝛte dices ex ꝯplacētia vel cō
ſenſu ad dānificationem ꝓximi non obligatur quis
damna reparare:non enim homicida vel fur eſt qui
gratū ſibi oſtendit eſſe furtū vel homicidiū. Reſpō-
deo verū eſt niſi per ſigna gratificatiōis future vel
ꝯplacentie dānis huiuſmodi.ſ.furto vel homicidio
cauſā dederit:ſic ꝯplacentia ⁊ gratificatio iudeoꝝ
in hoc ꝙ Herodes occiderat Iacobū fratrem Ioā
nis gladio:cauſā dedit quare voluit appꝛehendere
⁊ Petrū. Actu.xij.ſic pꝛinceps qui libenter audit
verba mendacij:cauſa eſt in miniſtris doli ⁊ menda-
cij.pꝛouer.xxix. Pꝛinceps qui libenter audit v̄ba
mēdacij omnes miniſtros impios habet. Sic ⁊ nos
qui libenter obſcena audimus ⁊ illis delectamur ⁊
paſcimur cauſa ſumꝰ ſcrutilitatis eoꝝ : qui ad men
ſas noſtras lubꝛica afferūt. Et per hoc patȝ pericu
lum ⁊ damnatio eoꝝ qui alios:vt alioꝝ ſecreta cri-
mina referāt inducūt: interdū ſub pollicitatione ꝙ
nulli alteri referent:⁊ de his q̄ mittūt ad ſcrutādū
de occultis:vt per eos ſciant.⁊c̄. ¶ Scda pꝛopoſi-
tio:tenemur infamiā:oppꝛobꝛiū: ⁊ ꝯfuſionem:pꝛo-
ximi pꝛohibere quantum poſſumus:patet:tenemur
damnū pꝛoximi pꝛohibere in rebus foꝛtune minoꝝ
ponderꝝ:vt patet Exo.xxiij. Si occurreris boui ini
mici tui aut aſino erranti reduc ad eū:ſi videris aſi-
num odientis te iacere ſub onere:nō pertrāſibis eū:
ſed ſubleuabis eum:idem de qualibet re fratris pꝛe
cipitur. Deute.xxij. Ex quo cōcludit conſimiliter
bea. Tho.⁊ recte de fama.ij.ij.q.lxxiij.ar.iiij. in ſo-
lu.ad.j.arg. Itē Pſal.xiiij.vbi noſtra trāſlatio hȝ
nec fecit pꝛoximo ſuo malū:⁊ oppꝛobꝛiū non acce-
pit aduerſus pꝛoximos ſuos:tranſlatio Hiero.ſm
Hebꝛaicā v̄itatē habet ⁊ oppꝛobꝛiū aduerſus pꝛo-
ximum non ſuſtinuit. Et ꝯcludit̃ in fine pſal. Qui
facit hec nō ꝯmouebitur internum:patet ergo ma-
nifeſte ꝙ ad hoc obligamur. Itē Eſa.xxxiij. Quis

poterit ex vobis habitare cū igne deuoꝛante:q̄s ha-
bitabit ex vobis cū ardoꝛibus ſempiternis:q̄ ambu
lat in iuſtitijs ⁊ loquit̃ veritatē:qui pꝛoijcit auari-
tiā ex calūnia ⁊ excutit manꝰ ſuas ab oī munere:q̄
obturat aures ſuas ne audiat ſanguinem ⁊ claudit
oculos ſuos ne videat malū iſte in excelſis habitabit
⁊c̄. Sed vt illic glo. dicit:in verbo ſanguinē : omnis
iniquitas:oppꝛeſſio:⁊ iniuſtitia iudiciū ſāguinis eſt
⁊ ſine gladio volūtate interficit:ergo qui nō obtu-
rat aurē ne detractionē audiat in excelſis nō habita
bit.⁊c̄.ſed tenetur quantū pōt pꝛohibere hanc infa
mie oppꝛeſſionē:⁊ ad minus ſignis diſplicentie:iu-
dicare aliq̄d ꝙ nō licet meroꝛe ⁊ triſtitia vultꝰ.pꝛo-
uerb.xxv. Ventꝰ aquilo diſſipat nubes ⁊ facies tri-
ſtis linguā detrahentē. ¶ Tertia ꝓpoſitio: q̄ omit-
tit pꝛohibere detrahentē:ſeu infamantē ne incitatꝰ
grauioꝛa ⁊ deterioꝛa dicat:charitatis ꝯſilio agitur
non occaſione cupiditatis:ſi omittit ne indignetur
ei detrahēs:vel illiꝰ gratiā ꝑdat:ꝙ̄ꝙ̄ ſimul concur
rat ꝙ ꝓhibitus deterioꝛa dicturus eſſet peccat:ſed
nō ꝯtra p̄ceptū defendēdi famā pꝛoximi:ſi ex odio
omittit:⁊ vt ꝓximus infamet̃ nō pꝛo ſua quiete vel
commoditatis ſeruāde aut acquirende gratia fa-
uere ⁊ conſentire videtur:adeo vt in detrahentē la-
ta excoīcatio ipſū inuoluat:ſed ad fame reſtitutio-
nem nō tenetur. Pꝛima pars patȝ:qꝛ ꝯſimili cauſa
licet omittere fraternā coꝛreptionē:vt Aug. habet
pꝛimo de ciuitate dei quo ⁊ dicit conſiliū eſſe chari-
tatis nō occluſionē cupiditatis. Sed pars ꝯcluſio-
nis pȝ ex illi ſi quis nō det medicinā vel eleemoſinā
ei cui obfutura eſſet nō peccat:vt trāſgreſſoꝛ p̄ce-
pti de dādo eleemoſynā neceſſitatē patiētibꝰ : ſi tn̄
adiecerit finē indebitū quare omittit peccat contra
charitatem omiſſionē ipſam in finē indebitū referē-
do:ſicut q̄ omittit furari qđ abſolute eſt in p̄cepto
vt vitet infamiam vel ſuſpendiū.c.ſi ꝓpterea.de pe.
diſt.j. Tertia pars ꝯcluſionis patet:qꝛ licet olim in
ter doc.magna altercatio ⁊ ꝯflictus fuerit an q̄li-
bet teneatur aliū defendere vel ſoli poteſtate ꝯſtitu
ti:vt pȝ in glo.c.erroꝛ.lxxxiij. diſt. c.nō inferenda
⁊ ſequentibꝰ.xxij.q.iij.c.ꝙ̄te.de ſen.excō. Coīs tn̄
doc ſnīa habet:ꝙ quiſqȝ tenetur etiā a ſocio iniuriā
repellere:pꝛo quo ad literā facere videtur tex.c.di-
lecti.de ſen.excō.li.vj.⁊ dicunt eos ſolum laqueari
ſen.excō.late a canone in percutientes clericum:qui
dolo omittunt ꝓhibere clerici percuſſionē:ita notat
Io.An. Panoꝛ.⁊ alij in.d.c.ꝙ̄te.qđ intellige verū
de dolo ꝑcuſſionis ſeu iniurie:vt finis intēte:qꝛ fa-
uere interpꝛetatur illic tex.eos qui cū poſſunt deſi
nūt manifeſto facinoꝛi obuiare:ſi aūt dolo nō vt cle
ricus ꝑcutiatur:ſed ipſe percuſſoꝛ officio pꝛiuet̃:vl'
ꝯfundatur:ſi clericū percutere auſit:vel certe paꝝ
clericū ledens multū ledatur:⁊ ſic de alijs nō inci-
deret ex hoc illā canonis excoīcationē:ergo in ꝓpo
ſito ſent.excō.lata in eū qui in futurum detraxerit
etiam ꝯplectitur eū qui dolo amittit pꝛohibere de
trahentē:vt pꝛoximus detractiōe infamet̃. Quod
tamen ex hoc ad fame reſtitutionem.⁊c̄.patet quia
licet dolo quis dum poſſit furtum dimittit vel rapi
nam pꝛohibere etiam doloſe nō tenetur ꝓpter hoc
ad rei furtiue vel rapte reſtitutionē ad quā ſolū te-
netur qui rem abſtulit vel detinet: vel alteriꝰ illoꝝ
cauſa eſt vel fuit quoꝝ nullā eſt in pꝛopoſito. Nec
obſtat ꝙ in poteſtate ꝯſtituti tenet̃ dānificatis re-
ſtituere:ſi nō pꝛohibēt rapinas:furta:vel huiuſmo-

di dum poſſunt:quia ſtipendio publico adhuc ſunt
conducti ad ciuitatē cuſtodiendā ne permittāt ho-
ſtes ingredi ⁊ ciues dānificari. Secꝰ in alijs qui ſo
la lege charitatis ad hoc noſcūtur obligari. Ex his
patet queſiti pꝛincipalis deciſio vȝ Quod audiens F
detractionē ⁊ nō ꝓhibens minus peccat ceteris pa
ribus ꝙ̄ crimina referēs:niſi detractioni cauſā de-
derit. Et qꝛ frequēter ex circūſtantijs facti dubiū
eſt:an audiendo gaudenter detractionem ſine vultu
triſti:detractiōi cauſā dederit vel nō: ꝓpter hoc du
biū facti videt̃ Bern. dixiſſe. detrahere vel detrahē
tem audire quid hoꝝ damnabilius ſit nō facile dixe-
rim. ¶ Contra hāc reſolutionem arguit dn̄s quodli
betariꝰ hoc medio. Cauſa efficax ⁊ ꝑncipalis facti
ſemꝑ peccat grauius quam cauſa occaſionalis: ſed
qui aliū conſilio inſiguis ꝯplacentie animat ad de-
trahendū ſolū eſt cauſa occaſionalis facti detractio
nis ⁊ nō efficax:⁊ pꝛīcipalis:ergo male innuit pars
exceptiua ꝙ grauiꝰ peccat. Minoꝛ patet quia ſm
Phm̄.iij. Ethi. ridiculū eſt accuſare externa:⁊ non
ſeipſū potiꝰ qui facile ab his capiat̃. Pꝛeterea mi-
nus videtur vti malo alterius etiā pꝛeter neceſſita-
tem ꝙ̄ facere malū. Sed qui ſignis cōplacentie ſeſe
indicat libēter detractionē audire nō facit: ſed vti-
tur malo alterius qui iā mente pꝛecōceperat:ergo
minus peccat ꝙ̄ detrahens. ¶ Ad pꝛimū reſpōdeo G
negando minoꝛem:nā is ꝓpter cuius ꝯſiliū gratifi
cationē vel hoꝛtatum ſit detractio:eſt pꝛincipalis
cauſa nō occaſionalis tantū:illa enim dicitur occa-
ſionalis que ad opus per ſe non inclinat: ſed aliꝰ ex
hoc aſſumit ſibi animū faciendi. Sicut qui coꝛripit
maliuolū eſt occaſio ⁊ nō vera cauſa quare deteriꝰ
facit:⁊ qui dolos varios deteſtatur eſt occaſio:qua
re alius cum oppoꝛtunitas fuerit ei illa ſubtilitate
doli pꝛoximū circūuenit. Et ad ꝓbationē:philoſo-
phus ſolū intēdit nō poſſe ſufficientē excuſationē
afferre q̄ ſic exterius ad peccandū fuit illectus : ſed
nō dicit externa occaſionē ſolū afferre:⁊ nō per ve-
rā cauſā influere ad effectū. Pꝛeterea occaſio data
habet verā rationē cauſe efficiētis:⁊ ſic cauſa occa
ſionalis per occaſionem datā deterius facit: qꝛ occi
dit duas animas ꝙ̄ exequens ſeu faciens opꝰ vt al-
liciens occaſionaliter ad furtū vel adulteriū ꝙ̄ fur
ipſe vel adulter. ¶ Ad ſcdm dico ꝙ nō eſt ſolū malo
alterius vti:ſed cauſam dare ⁊ quodammō induce-
re vt faciat:ſicut pꝛinceps oſtendens ſibi rem gratā
fieri in relatione mendacij ex hoc omnes miniſtros:
quia ei gratificari cupiūt / mēdaces facit ⁊ impios
dicit Gregoꝛi. ſcire debent pꝛelati ꝙ ſi vnꝙ̄ mala
perpetrant tot moꝛtibus digni ſunt quot ad ſub
ditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt.xj.q.
iij pꝛecipue:quāto magis cū per ſcelera gratiā no-
ſtrum pꝛomerendā exponimus. ¶ Ad rationes an-
te oppoſitū. Ad pꝛimā dico ꝙ cū inducamur de hoc
ꝙ detractioni aurē ꝯmodamus vel illā non pꝛohi-
bemꝰ:non iudicamur de opere alieno ſed pꝛopꝛio:
vel commiſſione ꝯmodando aurem vel omiſſione in
non ꝓhibendo:vn̄ Hiero. in epiſtola ad Nepotianū.
Caue ne aut linguam aut aures habeas pꝛuriētes:
id eſt ne aut ipſe alijs detrahas:aut alios audias de
trahentes. Sedens inquit aduerſus fratrem detra
hebas.⁊c̄. Neqȝ vero illa iuſta eſt excuſatio: referē-
tibꝰ alijs iniuriā facere nō poſſum:nemo inuito au-
ditoꝛi libenter refert:ſagitta in lapidē nūꝙ̄ figitur
interdum reſiliens percutit dirigentē:diſcat detra-

Universidad de Deusto Biblioteca

ctoꝛ dum te videt nõ libẽter audire: nõ facile detra
here: cũ detractoribus (ait Salomon) nec ꝯmiſce-
aris qm̃ repente veniet perditio eoꝝ ⁊ ruinam vtri-
uſq; quis nouit: tam vꝫ eius qui detrahit ꝙ̄ illius
B qui ꝯmodat aurẽ detrahẽti: hec Hiero. Ad ſcd̃am
dico: ꝙ fame ꝓpꝛie vt bonoꝝ noſtroꝝ habemus ar-
bitriũ: ⁊ ergo niſi pꝛoximoꝝ neceſſitas vel vtilitas
aliud reqrat: poſſum⁹ infamiã impatiẽter tolerare
vt nobis meritũ creſcat: ſed fame aliene arbitriũ nõ
habemus: ⁊ ideo in culpam nobis vertitur ſi nõ reſi-
ſtimus cum poſſumus eadẽ ratione qua tenetur ali
quis alterius ſubleuare aſinum iacentẽ ſub onere.
vt recte dicit Tho. ij. ij. q. lxxiij. ar. iiij. ad. j. Ad pri-
mã ꝯfirmationẽ pꝛohibẽs detractionẽ facti: etiam
dicit de veris nõ reſiſtit veritati: ſed vicio ꝓnunciã
tis ſeu dicentis veritatẽ aliter ꝙ̄ ꝯuenit: vel vbi nõ
cõuenit ⁊c. Ad ſcd̃am ꝯfirmationẽ lꝫ detractio bo
nis viris quib⁹ detrahit̃ cedat in vtilitatẽ. Scimus
(inq̃t aplus) qm̃ diligẽtib⁹ deũ oia cooperant̃ in bo
nũ: his q̄ ſm̃ ꝓpoſitũ vocati ſũt ſcti. ad Ro. viij. Tñ
detrahẽti ſemꝑ cedit in grauiſſimũ pctm̃: damnũ. ſ.
aie ⁊ alijs in ꝑnicie ẽxẽpli: ac etiã pꝛoximis q̄ odo-
re bone fame edificare debuerãt, in detrimẽtũ. Nec
certũ eſt nobis an illis in vtilitatẽ cedit quibus de-
trahit: quid em̃ ſcim⁹ de fragilitate eoꝝ: ⁊ ſi magni
ſint tñ dei amoꝛe ⁊ validi: q̄d ſcimus an in eoꝝ noti-
ciã veniet: opoꝛtet ergo multiplici rõne detrahentẽ
ꝓhibere ꝙ̄uis pꝛeſcimus hoc iniuriã paſſis vtendũ
in vtilitatẽ ⁊ ꝯmodũ. ¶ Ad tertiũ pꝛincipale rñdeo:
cũ ſatis ꝯſtat vel apparet de volũtate dei ⁊ diſpoſi-
tione: vt quis certo tp̃e vl' ad certũ tẽpus puniatur
nõ lꝫ reſiſtere: ⁊ hoc pꝛobãt tex. inducti. ij. reg. xvj.
⁊ actuũ. v. de ꝯſilio Gamalielis. Sed vbi non ſatis
I apparet neq; ꝯſtat de voluntate aut diſpoſitiõe dei
quo ad futurũ: ꝙ̄uis etiã certi ſumus de volũtate
eius quo ad pñs per exiſtẽtiã facti ſeu ꝯtingentiã
operis: nõ ſolũ licet immo tenemur in multis reſiſte
re ac repugnare ignoꝛãtes: vt pꝫ in medicatiõe coꝛ-
poꝛi adhibẽda ꝓ cura ab egritudine vñ ſumus deceſ
ſuri: pꝛo liberatiõe innocẽtis quẽ deus vult occidi
pꝛo reſeruãda paupeꝝ fame ⁊ neceſſitatib⁹ alijs qui
bus de⁹ nõ ſinit eſſe ſubuentũ. In ꝓpoſito ſi ꝯſtaret
deũ velle vt ad ſuã coꝛruptionẽ: infamiam: ⁊ detra
ctionẽ pateret̃ fruſtra nos opponerem⁹ ad impediẽ
dum: cũ ei⁹ volũtatẽ inexpletã eſſe ſit impoſſibile: ſꝫ
cũ hoc nõ ſatis apparet vel ꝯſtat tenemur ei⁹ dãno
quo ad famã occurrere pꝛo vt in boue: aſino: vel re
bus alijs. ¶ Ad argumentũ quodlibetarij qđ ſic ad
oppoſitũ arguit: videre crimen vel malũ alteri⁹ nõ
inq̃nat videntẽ: alias re⁹ eſſet quicũq; videret homi
cidiũ: ergo ſimiliter audire detractionẽ nullũ argu
it in hoĩe pctm̃ etiã audiẽs nõ obligat̃ infamato ad
aliquã fame reparationẽ: infamãs aũt ſeu detrahẽs
obligat̃: ergo videt̃ graui⁹ pctm̃ infamare vel detra
here ꝙ̄ hoc ipm̃ audire. ¶ Rñdeo ad pꝛimũ: audire
ex ſe nõ ponit pctm̃: ſed audire ⁊ nõ pꝛohibere dum
põt vel libẽter audire ꝯſenſu ꝯplacẽtie: vel cauſam
dare ꝙ dicat̃ ſeu infamatio fiat: ponit pctm̃: ⁊ ſi ean
dẽ qualitatẽ viſioni tribueris in viſione erit pctm̃:
vt enim opoꝛtet obturare aures ne audiãt infamiã
ita ⁊ claudere oculos nõ videant malũ vt pꝫ ſupꝛa
Eſa. xxxiij. c. ¶ Ad ſm̃ dico ꝙ cũ audiẽs dat cauſã
detractioni tenet̃ ad fame reparationẽ: ⁊ in illo caſu
grauius peccat ꝙ̄ infamãs ſeu detrahens.

FINIS.

¶ Quodlibetica queſtio. xij. eiuſdem reuerendiſſi-
mi in Chꝛiſto patris dñi ac magiſtri noſtri Hadꝛia-
ni Floꝛẽtij de Traiecto: ſacre Theologie pꝛofeſſo
ris eruditiſſimi Epiſcopi Carthucẽ: Cardinalis
titulo beatoꝝ Joannis ⁊ Pauli martyꝛum. Ac in-
ſignis academie Louaniẽ. Cancellarij multo dig-
niſſimi. Anno a ſalute humana. 1507. in ſcholis ar-
tium eiuſdem ſtudij ab ipſo diſputata.

Per venerabilẽ virum dñm
quodlibetariũ fuerũt mihi
pꝛopoſite tres queſtiones
quodlibetice: vna cũ argu-
mentis. relique duo ſine ar-
gumẽtis. Queſtio cũ argu-
mẽtis eſt. Vtrũ is pꝛopter
cui⁹ peccatũ populus pla-
ga percutit̃: vel ad peccan-
dũ inducitur: poſſit non re-
parato pꝛi⁹ reꝝ vel aie damno rite penitere. Ad cu-
ius. q. partes arguit ambas vt auditũ eſt. Hec que
ſtio vnum ſupponit. ſ. ꝙ deus aliquoties innocen-
tes fame: peſte: ⁊ bello ꝑcutit, ꝓpter exceſſus ſeu pec
cata alioꝝ. Et duo querit. ¶ Pꝛimũ vtrũ dans cau
ſam plage ⁊ damni in populo teneatur ad illoꝝ re
parationẽ: vt ſine pꝛeuia reſtitutione nequeat peni-
tere. Scd̃m vtrũ is cuius facto alij ſcãdalizati ſũt
ſeu inducti ad peccatũ: modo ꝯſimili teneat̃ ad repa
rationẽ damni aie. ¶ Quo ad materiã ſuppoſiti vi-
detur ꝙ deus nũꝙ̄ innocẽtes damno vel incõmodo
afficit ꝓpter peccata alioꝝ. Pꝛio qꝛ hoc eſt natura
lis iuſtitie: vt pena ſuos teneat auctoꝛes: ⁊ nõ vltra
ꝓgrediatur pena: ꝙ̄ ꝯperta ſit culpa. c. de penis: l.
ſancimus. Vnde Aug. ſuꝑ Geñ. ꝯcludit nõ potuiſ-
ſe demones pꝛeſcios fuiſſe ſui caſus qꝛ nõ pꝛi⁹ de⁹
eſt vltoꝛ: ꝙ̄ aliquis ſit peccatoꝛ. Et ſequitur cum
ſententiaꝝ diſt. iiij. ij. ⁊ oẽs docto. ergo. ⁊c. Et ꝯfir
matur qꝛ deus repꝛehẽdit in hoc filios Iſrael ꝙ pa
rabolã hanc verterũt in ꝓuerbium: patres comede
runt vuã acerbã ⁊ dẽtes filioꝝ obſtupeſcunt. Eze.
xviij. quo innuebãt ꝙ ob pctã parentũ ipſi luebant
penã. Viuo ego dicit dñs: ſi erit vobis vltra para-
bola hec in ꝓuerbiũ: oẽs aie mee ſunt ſicut aia pa-
tris: ita aia filij: aia q̄ peccauerit ipſa moꝛietur: nõ
poꝛtabit fili⁹ iniquitatẽ patris: nec pater filij. Et
circa finẽ: ⁊ dicũt filij Iſrael: nõ eſt equa via dñi: nũ-
quid vie mee nõ ſunt eque domus Iſrael: ⁊ nõ ma-
gis vie veſtre pꝛaue: iccirco vnũquẽq; iuxta vias ſu-
as iudicabo dom⁹ Iſrael: ait dñs de⁹. Preterea ſe-
cũdo ꝓbatur idẽ alijs auctoꝛitatib⁹ ſcripture ſacre
Geñ. xviij. Inſtans apud dñm pꝛo ſalute Sodome
⁊ Gomoꝛre Abꝛahã dixit dño. Nunq̄d ꝑdes iuſtũ
cũ impio: ſi fuerint quinquaginta iuſti: nõ parces lo-
co illi ꝓpter quinquagita iuſtos abſit a te vt rẽ hãc
facias ⁊ occidas iuſtũ cũ impio: nõ eſt hoc tuũ q̄ iu
dicas oẽm terrã. itẽ Hiere. xviij. Ecce ſicut lutũ in
manu figuli ſic vos dom⁹ Iſrael in manu mea: repẽ
te loquar aduerſus gentẽ ⁊ aduerſus regnũ vt era-
dicẽ: ⁊ deſtruã: ⁊ diſperdã illud: ſi penitẽtiã egerit
gẽs illa: de malo ſuo agã ⁊ ego penitẽtiã de malo qđ
cogitaui vt facerẽ eis: ergo nõ infert iuſto malũ pꝛo
pter alios pctõꝛes. Item Malac. iij. Reuertimini
ad me ⁊ reuertar ad vos: ⁊ dixiſt; in quo reuertemur
ſi affigit hõ deũ: qꝛ vos ꝯfigitis me ⁊ dixiſtis in quo
configimus te: in decimis: ⁊ pꝛimitijs: ⁊ in penuria
vos maledicti eſtis: ⁊ me configitis gens tota. ⁊c.

infert oẽm decimã in hoꝛreũ meũ: ⁊ ſit cibus in do-
mo mea: ⁊ ꝓbate me ſuper hoc dicit dñs: ſi nõ appe-
ruero vobis catharactas celi: ⁊ effudero vobis bñdi
ctionẽ vſq; ad abũdantiã. ⁊c. Itẽ Thobie. iiij. Noli
timere fili mi: pauperẽ quidẽ vitã gerim⁹: ſed mul-
ta bona habebim⁹ ſi timuerim⁹ deũ ⁊ receſſerim⁹ ab
oĩ pctõ ⁊ fecerimus bene. Itẽ Eccleſiaſt. xxxiij. Ti
mẽti deũ nõ occurrẽt mala: ſeu in tentatiõe de⁹ cõ-
ſeruabit illũ ⁊ liberabit a malis. ¶ Preterea tertio
vt in pꝛemijs ꝯtra iuſtitiã diſtributiuã eſt: min⁹ da-
re illi q̄ plus meruit: ita pariformiter ꝯtra iuſtitiã
diſtributiuã eſt illi plus dare in penis qui min⁹ me-
ruit: ergo ꝯtra iuſtitiã eſt vt de⁹ inſontẽ puniat ꝓ
alioꝝ crimine ſiue delicto. Añs patet: qꝛ iuſtitia di-
ſtributiua eque reſpicit punitionẽ vt p̄miationẽ: vt
patet. v. Ethicoꝝ. ⁊ idẽ eſt minus in p̄mio tribuere
⁊ pl⁹ de pena: ꝙ̄ ad pꝛopoꝛtionẽ meriti: hinc Deu-
ro. xxv. Scd̃m menſurã delicti erit ⁊ plagaꝝ mod⁹.
Apocal. xviij. Quantũ gloꝛificauit ſe: ⁊ in delicijs
fuit: tantũ date ei toꝛmentũ ⁊ luct⁹. Et ꝯfirmat̃ qꝛ
ſm̃ Apoſtolũ ad Rom̃. ij. In retributiõe p̄mioꝝ ⁊
penaꝝ nõ eſt apud deũ perſonaꝝ acceptio: q̄ reddit
inquit vnicuiq; ſm̃ opa ſua: his quidẽ ſm̃ patientiã
boni operis gloꝛiã: honoꝛẽ ⁊ incoꝛruptionẽ queren
tibus vitã eternã: his vero qui ſunt ex ꝯtentiõe qui
nõ acquieſcũt veritati: credũt aũt iniquitati: ira ⁊
indignatio: tribulatio: ⁊ anguſtia in oẽm animã ope
rãtis malũ. Iudei pꝛimũ ⁊ Greci: gloꝛia aũt ⁊ pax
omni operanti bonũ. Iudeo pꝛimo ⁊ Greco: nõ em̃
eſt perſonaꝝ acceptio apud deũ clare innuens ꝙ ni-
ſi plus puniret magis dotatos ſicut fuiſſent p̄cellẽ
tius p̄miãdi ſi pꝛopoꝛtionabiliter bene egiſſent: eſ-
ſet apud deũ perſonaꝝ acceptio. Nec valet ſi dicas
ꝑſonaꝝ acceptio ſolũ vẽdicat locũ in debitis: nõ aũt
in gratioſis: nã ſi q̄s ſua liberalitate vnũ muneret
⁊ nõ aliũ vel vni remittat debitũ nõ alteri: quãuis
per oĩa pari nõ ex hoc peccat vitio acceptionis ꝑſo-
narũ: ſed deus nulli ad gratiã eſt obligatus: ergo lꝫ
vni ſubtrahat tẽpoꝛalia ſine cauſa vel ꝓpter crimen
alterius: non ex hoc dicit̃ perſonã accipere: hoc ma
gis ꝯfirmat argumentũ: qꝛ per hoc manifeſte ꝯclu
ditur ꝙ Apoſtol⁹ nõ loquit̃ de acceptiõe perſonaꝝ
que nominat viciuꝫ pꝛeferentie vnius perſone pꝛe
alia in debitis: cũ de⁹ nulli ſit debitoꝛ: ſed nudã pꝛe-
acceptionẽ vnius pꝛe alijs ceteris parib⁹ in pꝛemiã
do vel puniẽdo: ⁊ illã negat a deo: ergo nũꝙ̄ punit
vnũ pꝛo alio. Scd̃o ꝯfirmatur: ceſſabit regula pꝛo-
bandi vnũ delictũ altero eſſe graui⁹: ex hoc qꝛ acer
bius eſt a deo vindicatũ: quã tñ Hiero. tradit in re-
gula nõ afferam⁹. xxiiij. q. j. dicẽs afferre opoꝛtere
de theſauris dñicis diuinã ſtaterã: ⁊ in illa quid ſit
grauius appendere tp̃e quo dñs pꝛioꝛa delicta recẽ
tib⁹ penaꝝ exẽpli cauẽda mõſtrauit. Et ſequela pꝫ
quia ſi abſq; culpa põt vnũ pꝛo vlterius crimine pu
nire: vtiq; põt minus crimen graui⁹ aliq̄ñ vindicare
¶ In oppoſitũ arguo pꝛopter peccata parentũ fue
runt in Sodomis ſimul occiſi paruuli innocentes:
vñ dicit glo. Geñ. xix. in verbo reſpiciẽs vxo. Loth
⁊c. pꝛouiſum eſt illis ne diu viuentes ſequãtur exẽ-
pla parentũ ⁊ leuius punirentur: parentes quoq;
tam pꝛo eis ꝙ̄ pꝛo ſe rei ſunt: moꝛs enim filioꝝ cri-
men eſt parentũ: ideo futuri ſũt accuſatoꝛes eoꝛum
ergo non ſolum punit deus aliquos ꝓpter peccata
alioꝝ: ſed interficit. Item. ij. Reg. xij. dixit Nathã
ad Dauid: verumtñ qꝛ feciſti inimicos blaſphema-
re nomen dñi ꝓpter hoc filius qui nat⁹ eſt tibi moꝛ-

te moꝛietur: ⁊ nõ obſtãte quecũq; penitẽtia Dauid
moꝛtuus eſt. Itẽ. ij. Reg. xxiiij. ꝓpter pctm̃ Dauid
in numeratiõe populi: miſit dñs peſtẽ in populũ et
occidit viroꝝ ſeptẽ millia: cũq; videret angelũ cedẽ
tem populũ clamauit Dauid ad dñm. Ego ſum qui
peccaui: ego inique egi: iſti qui oues ſunt quid fece-
runt: vertatur obſecro manus tua in me ⁊ in domũ
patris mei. Itẽ Joſue. vij. quia Achan furat⁹ fue-
rat de anathemate: nõ potuit coꝛã inimicis ſtare Iſ
rael: dedit terga ac ꝑtimuit coꝛ populi: ⁊ inſtar aque
liquefactũ eſt ⁊ ceciderũt ex eis. xxxvj. viri: vnde di-
xit dñs Joſue. Surge cur iaces ꝓnus in terra pec-
cauit Iſrael: ⁊ p̄uaricat⁹ eſt pactũ meũ: tulerũt
de anathemate ⁊ furati ſũt atq; mẽtiti: ⁊ abſconde
rũt inter vaſa ſua: nec poterit Iſrael ſtare añ hoſtes
ſuos coſq; fugiet: qꝛ pollut⁹ eſt anathemate: nõ ero
vltra vobiſcũ donec conteratis eũ: qui huius ſcele- A
ris reus eſt. ¶ Pꝛo huius ſolutione aduertendũ ꝙ
deus nõ ſolũ iuſte poteſt cuilibet hoĩm auferre tp̃a
lia bona ſeu foꝛtune bona q̄ dedit: ſed etiã bona coꝛ
poꝛis: immo vitã ipſã: ipſe em̃ eſt dñs vite ⁊ moꝛtis
plenũ arbitriũ habẽs vniuerſe creature: pꝫ Sapiẽ
tie. xij. Quis dicet tibi q̄d feciſti: aut quis ſtabit cõ
tra iudiciũ tuũ: aut quis in ꝯſpectu tuo veniet vin-
dex iniquoꝝ hoĩm: aut q̄s tibi imputabit ſi perierit
natiões quas tu feciſti vñ vnicuiq; gratioſe quaſi cõ
modat quicquid habet: nullã ergo iniuriã facit au-
ferẽs cũ ablatio ſeu ſubtractio gratie: iniuriã non
ꝯtineat: hinc ſctũs Job cũ diabol⁹ accepta poteſta-
te a dño vaſtaſſet oĩa. Nudus inquit egreſſus ſũ de
vtro matris mee: nud⁹ reuertar illuc: dñs dedit: do
minus abſtulit: ſicut dño placuit ita factũ eſt: ſit no
men dñi bñdictũ. Job. j. ac ſi dicat ſicut liberaliter
⁊ gratioſe dedit: ita poteſt cũ vult ſubtrahere ⁊ in
eandẽ ſentẽtiã. ij. c. Si bona ſuſcepim⁹ de manu do
mini: mala cur nõ ſuſtineam⁹. Ex hoc ſequit̃ ꝙ alio
rũ ſcelere ꝓuocatus deus iuſte aufert nobis q̄cũq;
coꝛpoꝛis vel foꝛtune bona: immo ⁊ vitã ipſã: pꝫ qꝛ
poteſt iuſte quancũq; gratuitã ꝯceſſionẽ auferre ſi
ne motiuo vel cauſa de parte hoĩm data: ergo etiam
ex motiuo ⁊ cauſa põt: nec facit contra iuſtitiam vel
equitatem: quia ſolã gratiã non quodcũq; debitũ
ſubtrahit. Et circa hoc vt cũ tedio ſaltẽ ⁊ quaſi in-
uiti ꝯmiſceamur malis: qui ſunt in odio domini con B
ſtituti: eſt aduertendũ ꝙ deus ꝓpter ſolam commi
xtionẽ ſeu ꝯſoꝛtiũ cũ malis aliq̄ñ percutit innocen-
tes in facultatibus ⁊ ſubſtãtia: aliq̄ñ in coꝛpoꝛe: ali
quando vſq; adeo eſt exacerbatus: vt etiã iuſtoꝛum
pꝛeces petentiũ liberari renuat audire. Exemplũ
pꝛimi. Joſaphat rex vtiq; pius ⁊ iuſtus: qꝛ ſocieta-
tem merciũ ꝯtraxerat cũ Ochoſa rege peſſimo nun-
ciatũ eſt ei ex verbo dñi: ꝙ cõtrite fuerint naues nec
ire potuerũt in tharſis. ſcdi Paralip. xx. Et cauſã
conſimiliũ euentuũ tãgit dñs ꝑ ꝓphetã. ij. Para-
lippo. xix. Quia Joſaphat rex Juda auxiliatus eſt
Achab regi Iſrael pꝛo recuperãda Ramoth Ga-
laad occupata per infideles: redeũti de bello ⁊ mira
culoſe ſeruato ꝑ dominũ dictum eſt ei impio pꝛebes
auxiliũ ⁊ his qui oderũt deũ amicitia iũgeris: pꝛo-
pter quod irã quidẽ dei merebaris: ſed bona opa in-
uenta ſũt in te: ac ſi diceret: niſi obſtitiſſẽt in te opa
quedam deo accepta: obꝛui debuiſſes cum Achab
iraſcente deo. Idem intelligamus ⁊ nobis ſimiliter
futurũ cũ pꝛopter neceſſitatẽ cũ impijs aliquid cõ
mune ſuſcepimus. Et pꝛo illo eſt quod Nume. xiiij.
dicitur. Filij veſtri erunt vagi in deſerto quadra-

Universidad de Deusto Biblioteca

ginta annis: ⁊ poꝛtabunt foꝛnicationē veſtrā donec
ꝯſummanꝰ cadauera patrū in deſerto iuxta numeꝝ
xl. dieꝝ: q̄bus ꝯſideratis terrā annus pꝛo die impu
tabitur. Itē tertij Regū. xj. Propter pctm̄ Salo-
monis dn̄s pꝛedicit ſe ꝑciſurū decē tribꝰ a filio ſuo
parcēs ei ꝓpter Dauid patrē ſuū. De ſcd̄o. ſ. pericu
lo coꝛpoꝛis ⁊ moꝛte: patet: qꝛ nec ſanctus Loth eiꝰ
meriti fuit apud dn̄m quin ſimul cum Sodomitis
abſoꝛptus fuiſſet: niſi in gratiā Abꝛahe fuiſſet libe
ratus: vnde dicitur Gene. xix. Recoꝛdatus eſt dn̄s
Abꝛahe ⁊ liberauit Loth. ſic in Sodomis quidam
alij iuſti periſſe creduntur: qꝛ ad denariū numerū
cū Loth nō ꝑuenerūt: nec vltra denariū Abꝛaham
deſcēdere auſus eſt. Gen̄. xviij. Itē ⁊ illos. xxxvj. q̄
perierunt ꝓpter peccatū Achā. Joſue. vij. ⁊ filios
⁊ filias eius q̄ exterminati ſūt intelligamus a pctō
eius fuiſſe alienos: vt dicit Aug. xix. q. j. Joſue. Itē
Joſue pꝛimo cū pꝛeter ſolitū: mare intumeſceret vt
nauis periclitaretur: ſoꝛte deliberauerūt naute au-
ctoꝛē naufragij inquirere: ⁊ depꝛehenſo Jona ꝯdi-
tionē ⁊ vitā interrogant: quid deo ſuo a quo fugiſſe
ſe dixerat fecit: quicꝗ ei facere deberent ⁊ ceſſaret
mare: tollite inquit me ⁊ mittite in mare ⁊ ceſſabit
mare a vobis: ſcio em̄ ꝙ ꝓpter me venit tēpeſtas hec
grādis ſuper vos. Pꝛo eodē eſt qd̄ ſupꝛa induxi de
moꝛte filij Dauid. ij. Reg. xij. ⁊ de. 7000. peſte oc
ciſis ꝓpter peccatū Dauid regis. ij. Regū. xxiiij.
D Et ne illud ſolū ꝯtigiſſe putemus in veteri teſtamē-
to: ⁊ nihil nobis ſimiliter foꝛmidandū eſſe ſub nouo
teſtamēto ſeu lege gratie: audiamꝰ ſuꝑ hoc Ambꝛo
ſium. Hic cū in quadā villa Thuſcie apud hominē
valde locupletem receptus eſſet: quē ſuper ſtatu in
terrogatus ꝯperiſſet pꝛoſperitate nimia ſubleuatū
nec vnꝗ paſſum fuiſſe aliquid aduerſi: obſtupeſcēs
his qui in comitatu eius erant inquit: ſurgite quan
tociꝰ: fugamꝰ hinc. Dn̄s nō eſt in loco iſto: feſtinate
filij feſtinate nec in fugiēdo moꝛā facite: ne diurna
nos vltio hic depꝛehēdēs pctī illoꝝ ſimul inuoluat
nec longe ꝓceſſerāt ⁊ ſubito ſe terra apperuit ⁊ ho-
minē illū cū oībus que ad illū ſpectabāt abſoꝛbuit
nec vt veſtigiū remaneret. De tertio p3 Job. xxxv.
Ibi clamabūt ⁊ nō exaudiet ꝓpter ſuꝑbiā maloꝝ:
ſuper quo Greg. ibi videlicet in tribulatiōe: acſi di-
ceret reatus oppꝛimentū exaudiri pꝛohibet voces
oppꝛeſſoꝝ: nec eripiuntur viſibiliter iuſti: qꝛ ſaluari
inuiſibiliter nō merentur iniuſti: ⁊ dū in tribulatio-
ne terūtur eoꝝ nequitia cōſummatur. Et ibidē gl.
interli. ſicut aliquādo deus ſuos pꝛopter inimicos
eripit vt illi ꝯuertantur: ita aliquādo ſuos non au-
dit pꝛopter dānationē perſequentium. ¶ Pꝛo ſolu
E tione argumentoꝝ eſt aduertendum: ꝙ duplici via
deus aufert que homini ꝯtulit: puta foꝛtune ⁊ coꝛ
poꝛis bona. Pꝛīa per viā ſubtractiōis gratie. Se-
cūda per viā iuſtitie ꝯmutādo vel diſtribuēdo. Pꝛi
ma nullam cauſam exigit quia ſubtractio gratie in-
iuriā nō ꝯtinet ſic videtur gratiā iuuaminis cōtra
Amalech ſubſtraxiſſe filijs Iſrael: quoties Moy-
ſes paululū remitteret manus. Exodi. xvij. Scd̄a
via requirit cauſam. nam ꝯmutatiua iuſtitia requi-
rit inter punientē ⁊ punitum equalitatē quandā da
ti ⁊ accepti ſuo modo: vt. ſ. non vltra ſe ꝓtendat pe-
na ꝗ extendit ſe malum culpe: ⁊ qꝛ pene inferūtur
ſimul diſtribuēdo vt inter punitos ſit equalitas geo
metrica quo ad receptionē pene ꝓ culpa puta equa
litas ꝓpoꝛtionū: vt quātū quiſꝗ peccauit ꝓpoꝛtio
naliter puniatur. Huius exemplū dari poteſt: ſi res
aliqua mihi eſt debita: ⁊ nolim eam habere niſi titu-
lo ꝯmutatiōis ſeu emptiōis opoꝛtet me tradere iu-
ſtū pꝛeciū: alias nō iuſte via illa agerem. In pꝛeſen-
ti vita deus ſm̄ viam pꝛocedit liberalitatis ⁊ gratie
in futura vero per viam iuſtitie: pietatis tamen dul-
coꝛe tꝑate: ideo in pꝛeſenti vita minꝰ meritis plura
donat ſepe ⁊ tribuit: nō enim eſt in pn̄ti vita tēpus
retributionis: ſed vniuerſa eque eueniūt iuſto ⁊ im-
pio offerenti ſacrificiū: ⁊ ꝯtēnenti victimas. Eccle-
ſiaſtes. ix. ¶ Hoc pꝛetermiſſo rn̄deo ad pꝛimū: quia
diligentibꝰ deum oīa cooperanꝰ in bonū: ad Rom̄. F
viij. nec infert deus electis ac ſāctis ſuis malū pe
ne niſi inquantū ꝯducit ad eoꝝ vtilitatē ſpiritualē:
ij. ad Coꝝ. xij. Sufficit tibi gratia mea: nam virtus
in infirmitate perficitur: magis dicendꝰ eſt deꝰ me-
dicinā in hoc ꝯferre iuſtis: ꝗ eis inferre penā: ſecꝰ
de pena pꝛeciſe futuri caſus: nā illa nō eſt ꝓmotiua
ſpūalis boni ⁊ ꝯducēs ad pꝛofectū. Et ſi oīno ꝯten-
das poſſe ꝓmouere hoīs ſpūale bonū nullū incōue-
niens eſt admittere ꝙ cu3 eo moderamine ⁊ quali-
tate cooperatiōis ad humiliationē ⁊ mētis magis
feruidam erectionē in deum: poſſit deus ſic aliquē
pꝛeſciū facere ſui futuri caſus: nō in penā cuiuſcū-
ꝗ culpe: vt factū videꝰ Petro pꝛenūciante dn̄o fu-
turā eiꝰ negationē nec hoc eſt ꝯtra arg. Etiā doct.
iiij. diſt. ij. ſent. ſ. Bona. Tho. ⁊ alij ponūt differen-
tiam inter reuelationē futuri caſus: angelis cadit
irreparabiliter ⁊ ſic ex reuelatione cogereꝰ deſpera
re: ſecus de hoīe. Ad ꝯfirmationē Hiero. in Ezech.
cōmemoꝛatis duobꝰ teſtimonijs. Exo. xx. ⁊. xxxiiij
c. quibus deus dꝛ viſitare pctā patrū in filijs vſꝗ
ad tertiā. ⁊c̄. Et nos inquit vſꝗ in pn̄tem diē puta-
bamus duo teſtimonia. Exodi que ſupꝛa poſuimꝰ
nō eſſe parabolā ſed ſimplicem explicare ſententiā.
Et ꝗꝗ nō auderemus quippiam dicere: nec vas
factile loqui ꝯtra figulum: quare ita me feciſti: nec
ſcandalū tn̄ patiebamur ꝙ iniuſtitia videretur: dei
alium peccare ⁊ alium luere peccata ſi enim reddit
peccata patrum in filios vſꝗ ad tertiam ⁊ quartā
gn̄ationē iniuſtum videtur vt alius peccet ⁊ aliꝰ pu
niatur. Sed ex eo ꝙ ſequiꝰ in his qui oderūt me: cō
minationis ſiue pꝛecepti ſcandalū ſoluitur: nō enim
ideo puniūtur in. iij. ⁊. iiij. gn̄ationē: qꝛ deliquerūt
patres eoꝝ cū patres potius qui fuerunt pctōꝛes
puniri debuerint: ſed qꝛ patrum fuerunt emulato-
res ⁊ oderūt deū: hereditario malo: ⁊ impietate in
ramos quoꝗ de radice creſcēte. Et ex hoc rn̄det he
reticis q̄ ex hoc deū legis ⁊ ꝓphetaꝝ arguebāt bo-
num nō eſſe. Hāc ſententiā Hieronymi refert ⁊ ſeq̄
tur Magiſter. xxxvj. diſt. ij. ſententiaꝝ. Et gratia-
nus de pe. diſt. iiij. §. fin. ſc3. His auctoꝛibꝰ. ⁊c̄. Au-
guſt. vj. ꝯtra Julianū circa finē ſoluēs argumentū
Julia. ex textu Ezechielis. xviij. qd̄ Achillem re-
putauit ⁊ inſolubile: ad ꝓbandū ꝙ paruuli nō con- G
trahunt oꝛiginale pctm̄: qꝛ filius poꝛtaret iniquita
tē patris. Nō intelligis inq̄t hanc eſſe ꝓmiſſionē no
ui teſtamēti ⁊ ſpūalis hereditatis ad alterū ſeculū
pertinētis. Id enim agit gratia ſaluatoꝛ; vt pater
num cyꝛographū deleat: ⁊ vnuſq̄ꝗ ꝓ ſe rationē red
dat. Qd̄ in veteri teſtamēto filiꝰ tenebaꝰ delicto pa
tris pꝛobat ꝑ multa teſtimonia qꝛ peccante Cayn
in eius filium. ſ. Chanaan vindicta ꝓlata eſt. Gene.
ix. Et ꝓ delicto Salomonis filius eiꝰ diminutiōe
patrimonij eſt punitꝰ tertij Re. xj. Itē humilitate
Achas a dn̄o impetrauit vt ſui pctī penam in poſte
ros differretur. iij. Regū. xxj. Item ſcriptum eſt:

reddis peccata patrū in filios ⁊c̄. Sed carnalis ge-
neratio etiam populi dei pertinens ad teſtamentum
vetus parētum peccatis obligat filios: ſpiritualis
autem generatio ſicut hereditatem ita penarum at
ꝗ pꝛemioꝛum commutationes pꝛomiſſioneſꝗ mu-
tauit: quod pꝛophete in ſpiritu pꝛeuidentes ita dixe
runt. ſed apertius Hieremias in diebus illis nō di-
cent vltra patres comederunt vuam acerbam: ⁊ dē-
tes filioꝛum obſtupuerunt. Sed vnuſquiſꝗ in iniq̄
tate ſua moꝛietur / omnis homo qui comederit vua3
acerbam ⁊c̄. Hieremi. xxxj. Deniꝗ ne nos mouerēt
que ſupꝛa memoꝛata ſunt / ⁊ huiuſmodi de redden-
dis in filios peccatis parentum ne huic pꝛophete cō
traria viderenꝰ: ſoluit iſtam queſtiōem moleſtiſſimā
coniungendo ⁊ dicendo: Ecce dies venient dicit do-
minus: ⁊ conſummabo domui Iſrael ⁊ domui Iu-
da teſtamentum nouum nō ſecūdum ⁊c̄. In hoc igi
tur teſtamento nouo deleto per ſanguinem mediato
ris cirographo: incipit homo paternis debitis non
eſſe obnoxius renaſcēdo: quibus naſcēdo fuerat ob
ligatus. hec Aug. vbi ſupꝛa planius ſoluit. lj. q. Jo
ſue. q. viij. dicens homini pꝛeceptum currere nō oc-
cidetur filius pꝛo patre. Deuteron. xxiiij. ſed longe
ſecretioꝛe iuſtitia iudicat deus qui potens eſt etiam
poſt moꝛtem / quod homo non poteſt liberare / vel ꝑ-
dere: viſibiles igitur afflictiones ſeu moꝛtes: quoni
am his quibus ingeruntur ⁊ obeſſe ⁊ pꝛodeſſe poſ-
ſunt nouit dominus in occulto pꝛouidentie ſue quē
admodum iuſte quibuſꝗ diſpenſet etiam cum alioꝝ
peccata in alijs videtur vlciſci / penas vero inuiſibi-
les: que non niſi nocent ⁊ pꝛodeſſe non poſſunt / ita
nullus deo iudice pꝛo alienis peccatis luit: ſicut ho
mine iudice luere nullus niſi pꝛo ſua culpa iſtas viſi
biles deberet: hoc enim pꝛecipit homini iudici deus
in his que ad iudicium humanum pertinent vīdicā-
do. Et ergo eodem lib. q. ix. dicit Joſue non huma-
no ſed pꝛophetico ſpiritu interpꝛetatum: filios qui
patris peccato immunes erant: etiam debere occidi.
Nec ideo ſane credendum eſt eos pꝛo peccato patris
a quo innocentes erant etiam poſt moꝛtem ſuppli-
cijs inferni ignis incenſos. Quo ergo iudicio dei vl'
miſericoꝛdia fuerit moꝛs irrogata vel filijs huius
vel illis. 56. viris: cū oēs ab eo peccato alieni fuerint
latet apud eum apud quem non eſt iniquitas. Ex
I his Alexander de Ha. iij. parte. xliij. memb. iiij. ar. j
diſtinguit duplicem penam: quedam eſt nocēs ⁊ nō
conferens: alia conferens ⁊ non nocens: ſecunda pu-
nitur vnus pꝛo alio / non pꝛima. Item Gregoꝛi. xv.
moꝛalium. c. lxxxj. qui pꝛaui parentis iniquitatem
imitatur etiam ex eius delicto conſtringitur / vt nō
ſolum ſua que addidit / ſed etiam patris peccata per
ſoluat / cum vijs patrum quibus iratum dominum
nō ignoꝛat: etiam ſuam malitiam adiungere nō foꝛ-
midat. Et iuſtum eſt vt qui vias iniqui parētis non
timet imitari cogatur in vita pꝛeſenti etiam culpas
parētis iniqui exoluere. vnde ⁊ illud dictum: anima
patris mea eſt: ⁊ aīa filij mea eſt: anima que pec-
cauerit ipſa moꝛietur: quia in carne nōnūꝗ etia3 ex
patris peccato perimūtur: deleto aute3 oꝛigīali pec
cato / ex parentum nequitia in anima non tenetur.
Quid enim eſt ꝙ paruuli plerūque a demonibus ar
ripiūtur: niſi ꝙ caro filij ex patris pena mulctatur
⁊c̄. Cum vero pꝛouectioꝛes filij ex parētū culpa fe
riūtur quid aliud aperte datur ītelligi: niſi qd̄ illoꝝ
etiam penas luūt quoꝛum facta ſecuti ſunt: vnde ⁊
recte dicitur vſꝗ ad tertiam ⁊c̄. ¶ Ex his omnibus
quamuis multum varie ſenſiſſe videātur doctoꝛ. ſan-
cti ⁊ beatus Hiero. occultum ſcādalum paſſus: do
nec verbū dn̄i de viſitandis parētum peccatis in fi-
lios ⁊c̄. intelligeret eſſe parabolam quod meo iudi-
cio nō ſatis pꝛobat paſſus ille Ezechie. cum ſolum
dicat parabolam eſſe illud dictum populi Iſrael pa
rētes comederūt vuam acerbam ⁊c̄. Colligo nihilo K
minus hanc ſolutiōem qd̄ dominus nō punit quē-
quā iuſtū pena gehēnali vel ſpirituali pꝛo alio poſt
noui teſtamēti ꝯfirmationem ꝑ moꝛtē ſeu ſāguinē
chꝛiſti. Et hoc ꝓmiſiſſe videꝰ Ezech. xviij. ⁊ Hiere-
mie. xxxj. ante hoc oēs ad minus pena damni puni
ebātur pꝛo peccato Ade in limbo donec pꝛeciū re-
dēptiōis eſſet exolutū. Et dico notāter iuſtū: vt ex-
cludā paruulos recēter natos qui oꝛigīale ex pecca
tū pꝛimi parētis ꝯtrahūt. Sed pena tempoꝛali huiꝰ
vite frequēter punit inocētem ⁊ iuſtū ꝓ alteriꝰ pec
cato. nā ſicut ad ꝓbatiōem nō ſubſiſtēte alia cauſa /
q̄ penalia ſūt iuſtis ſepe infert ita ſubexiſtēte moti-
uo videlicet alioꝝ īiquitate quibus ſāguinem leco
vel fauoꝛe iūgimur nos pena ſimul inuoluit. ¶ Ad
ſcd̄m / ⁊ pꝛimo ad v̄bū Abꝛahe nō eſt tuū hoc q̄ iu-
dicas omnem terrā vt perdas iuſtū cum impio: intē-
dit Abꝛahā hoc nō eſſe dei ſm̄ abūdātē gratiā qua
regulariꝰ tractat hoīes vtiꝗ tn̄ eſt dei ſm̄ iuſtitiam
⁊ ideo vltra denariū iuſtoꝝ nō deſcendit: cū tn̄ alias
eque īcōueniret deo ſm̄ iuſtitiā vnicū iuſtū ꝑdere cū
impijs ſicut decē: immo vt p3 ex. c. ſeq. nec liberaſſet
deus vtiꝗ iuſtū Loth nō recoꝛdatꝰ Abꝛahe. i. ī gra-
tiā eiꝰ. Ad v̄bū Hiere. ⁊ Malachie ꝓcedit de popu
lo ⁊ regulariter cū. ſ. deus ꝓ culpa pꝛioꝛe nō decre-
uit certam penā inferre in pn̄ti tꝑe. Secus qn̄ pena
eſt decreta nō ſolū ꝯminata. ſic Numeri. xiiij penam
paterne idolatrie debebāt ferre filij eoꝝ vagādo in
deſerto. xl. annis donec cōſumerētur cadauera pa-
rētum ſic ꝯtra Moyſen pꝛo pctō diffidētie ad pe-
trā ī Oꝛeb decreta fuit penaꝙ terrā ꝓmiſſiōis īgre
di nō potuit. Nume. xx. de hoc in ca. Nabuchodono
ſoꝛ. §. cū ſuꝑna īdignatio. xxiij. q. iiij. ad verbū Tho- L
bie. ⁊ Eccleſia dico hoc regulariter niſi ſaluti noſtre
aliter expediat ſicut Paulo ſtimulus carnis. ij. ad
Choꝛin. xij. ⁊ ſm̄ aplm̄ ad hebꝛe. xj. alij diſtenti ſūt
nō recipiētes redēptiōem vt meliorem inuenirēt re
ſurrectiōem. Ad tertiū fateoꝛ ꝙ apl's loquitur de
acceptione ꝑſonarū cōiter dicta / q̄ dicit vnius pſōe
acceptiōem pꝛe alia in remiſſiōe penarū vel retribu-
tiōe pꝛemioꝛū ⁊ nō de acceptiōe ſpecialiter dicta
q̄ dicit pꝛe acceptiōem ꝯtra debitū deus aūt quia ſo
lus pꝛīceps ⁊ dn̄s oīm / nulli de aliquo debitoꝛ niſi
ex ꝓmiſſo: poſſet vni remittere penā nō alteri ſine in
iuria ſicut pꝛīceps terrenus ſine vitio acceptiōis ꝑ
ſonarū poteſt vni remittere penā quāuis nō oībꝰ
ſecus in iudice inferioꝛe qui ſubditus eſt legibus /
maxime cum pena eſt ipſi applicāda / oīs autem pe
na gehēnalis debetur deo / ergo ⁊c̄. ſed vult ſolum
Apoſtolus nō eſſe talem acceptionem perſonarū
apud deum in retributione poſt hāc vitam / Secus
in hac vita vbi ex eque perdite viuentibus vnum cō
uertit nō alium vnum acriter flagellat nō alium et
hoc volūt ſancti ꝙ hic nō eſt tempus retributionis
vt ſcilicet ad ꝓpoꝛtiōem meritoꝛum dona largiaꝰ
vel īferat penas. Et cū in effectu ꝯtra hoc replicaꝰ
qd̄ ſic perit via iudicandi ſuper gratuitate delicti
ex acerbitate pene contra Hieronymum in dicto ca-

pite non afferamus/ dico cū iuriſperitis ꝙ exceptio firmat regulam/ regulariter delictum ſiue commiſſum eſt grauius quod eſt acerbius vindicatum: ſed fallit in ſola pena preſentis tēporis quam deus nōnūꝗ ad exercitium virtutis ſuis electis infert aliquando ad purgationem aliquādo ad manifeſtationem glorie dei: vt patet. iiij. ſententiarum. diſtin. xv.

Secundo inquirēdum eſt an is ob cuius offenſam plaga populum obruit teneatur populo innocenti ad damnorum reparationem. Et arguo qđ ſic. Primo q̄cunque cauſaliter aufert rem proximi/ detinet/ vel detinere facit: niſi iuſta cauſa faciat: tenetur ad reſtitutionem: vt eſt omnium doctorum ſātentia. xv. diſtinctione quarta. limitantium: ex hoc ſentētiam ſuper hos verſus explicatam. Iuſſio: cōſilium: conſenſus: palpo: recurſus. Participans mutus: non obſtans: non manifeſtans. Currere cum fure faciunt: fur timꝗ reatum qđ videlicet faciūt furti reatum quoad participium criminis qualitercunꝗ: ſed non inducunt reſtitutionis obligationem: niſi cauſa fuerint detentionis vel ablatiōis: ergo Preterea conſules ſeu rectores qui alieno principi recuſant reddere quod per iniuriam eſt ablatum/ vel vindicare negligant quod a ſuis improbe actū eſt: dant ipſi principi iuſtam cauſam bellādi ſeu inuadēdi. vigeſima tertia. queſti. ij. capite. dominus. ⁊ tenētur ciuibus qui propter offenſam eorum patiūtur ad omnis damni reparationem: Ergo ſimiliter cum dāt deo cauſam percutiendi quacūque plaga populum tenētur ⁊c̄. Et confirmatur quia talis cauſaliter ledit proximum ⁊ aufert dādo cauſam ablationi: magis ꝙ̄ ſi bouem cornupetam ab heri ⁊ nudiuſtertius nō recluſerit: ⁊ ille quempiam interfecerit vel ſi ciſtarnam foderit ⁊ nō operuerit: qui abſꝗ dubio tenetur ad damni reparatiōem. Exodi vigeſimo primo. Secundo confirmatur/ quia talis peccat in omnes qui propter ipſum damnificantur: ⁊ non ſolum cōtra charitatem/ quia ſic etiam peccat quicūque damnificationem prohibere potens non prohibet. Ergo cōtra iuſtitiam ⁊ nō ſolum ex omiſſione quia nō impendit miſericordiam/ ⁊ per conſequens tenetur ad reſtitutionem. Tertio confirmatur is propter cuius offenſam damnum datum eſt: occaſionem damni dedit. Sed qui occaſionem damni dedit ⁊ damnum dediſſe videtur de iniurijs. capite. ſi. Ergo tenetur damna data reparare. In oppoſitum arguo. nulli tenemur ad reſtitutionem ex ablatione niſi ſit iniurioſa: ſed blaſphemum eſt ſuſpicari vel dicere: ꝙ deus auferendo facit alicui iniuriam: Ergo ex ablatiōe quam facit deus nemo obligatur ad reſtitutionem. Et confirmatur/ quia ſcienti ⁊ cōſētienti nō ſit fraus neꝗ dolus vt eſt Reg. Iu. libro ſexto. Sed in ablationem quam facit deus quiſque cōſentire tenetur: ⁊ conſentit actu elicito vel debito/ cum teneamur velle: vt domini voluntas in omnibus fiat iuxta orationem dominicam: ergo. Et pōt ex eodem fūdamēto ſic argui: omnis ablatio q̄ ineq̄litatem iuſtitie ꝯtinet furti nomine comprehēdit/ ⁊ furtum ꝯmittitur dn̄o inuito: ergo cum in ablationem quam deus facit nemo poſſit ſaltem licite eſſe inuitus: ſequitur ꝙ ablatio a deo facta nō eſt cōtra equalitatem iuſtitie ſeu iniurioſa. ¶ In hac queſtione duo ſunt/ que perplexam videntur facere materiam ⁊ intricatam/ cum in contrarias partes apparentiam magnam inducant. Primum pro parte negatiua faciens eſt/ quantumlibet quis dederit cauſam ſubtractionis gratie. non facit illi cui ſubtrahitur iniuſtitiam. patet quia ſubtractio gratie iniuſtitiam nō continet: alias gratia eſſet debitum. Unde ſiue ex odio ſeu quocunque reſpectu ſubtraho Ioāni gratiam quam hucuſꝗ ei feci/ peccare poſſum in eum contra charitatem: ſed iniuſtitiam non facio. ⁊ idem videtur quōcunꝗ apud principem perſuaſero vel effecero/ vt gratiam in Ioanne non continuet/ ſed quicquid habemus gratia dei eſt. Ergo dando cauſam vt deus auferat non obligamur ad reſtitutionem. ¶ In contrarium eſt quia dās cauſam damnificationi apud deum iniuſte damnificare videtur/ quemadmodum dans per offenſam ſuam principi terreno cauſam inferendi bellum iniuſte dānificat/ non obſtante quod princeps ille ex iuſta cauſa damna inferat ſine iniuria. Unde ſicut ibi manu damnū inferens ad reſtitutionem nō tenetur: ſed alius tenetur qui dat cauſam: ſic in propoſito/ Deus iuſte infert ⁊ qui dat cauſam iniuſte/ ſimiliter omnis depredatio fit a deo principaliter ⁊ iuſtiſſime. Iuxta illđ ſi eſt malum in ciuitate quod non fecerit dominus. Amos tertio. ſi pro non. ſicut ibi. ſi introibunt in requiem meam. Unde gloſa ſicut ea que ſuperius memorata ſunt non fient: niſi certe cauſa extiterit/ ita non erit tribulatio niſi a domino venerit. Hinc Eſa. quadrageſimo quinto. Ego dominus ⁊ nō alter formans lucem ⁊ creans tenebras/ faciens pacem ⁊ creans malum/ ⁊ nihilominus alius manualiter depredationem faciens reſtituere obligatur/ ⁊ iniuſtitiā facit. ¶ Pro huius ſolutione eſt aduertendum qđ duplex eſt cauſa damnificatiōis ſcꝫ priuatiua ſicut nauta per ſuam abſentiam eſt cauſa periclitationis nauis/ ⁊ quedam eſt poſitiua/ ſicut is q̄ manu auertit nauem. Quoad primum: ſicut is qui adhibita medela ſanari potuiſſet/ mori dicitur ex defectu iuuaminis ⁊ tn̄ a cauſa intranea moritur/ ſic de ſeuiēte manu domini in nos que per hominis interceſſioneꝫ auerti poſſet/ ſi murmur ſe erigeret pro domo Iſrael dicimur percuti ex defectu iuuaminis ⁊ p cauſaꝫ quandam priuatiuam ⁊ contingit hoc tripliciter. Primo non preſtante eo opem qui ad hoc minime tenetur vt ſi in ſodomis facte fuiſſent virtutes que in Capharnaum facte fuerūt fortaſſe māſiſſent in hāc diem ⁊cet. Matthei vndecimo. Perierūt ergo ex defectu iuuaminis ꝙ deus gratioſe adhibere potuiſſet/ ſed vt non tenebatur etiam non adhibuit. Item pugnāte Iſrael contra Amalech. Exodi decimo ſeptimo. Remittente paululum manus Moyſe vincebat Amalech/ ⁊ vincebatur Iſrael/ quamdiu vero manus extēſas habuit Moyſes ad deum vīcebat Iſrael. Moyſes nō dicitur peccaſſe prefatigatione remittēs manus ita vincebatur Iſrael ex defectu iuuaminis per Moyſen adhibendi ad quod ſaltem pro tūc nō obligabatur priuſquam ſciret ex manuum remiſſione Iſrael in tale detrimētum eſſe obuenturum. Secundo fit quando is omittit ferre opem/ qui ad hoc tenetur ſola lege charitatis. vnde ſicut in fame vel alia neceſſitate tenemur ad corporalem eleemoſynam nō minus cum plagam graſſari videmus in populo: ⁊ bello atteri patriam ⁊ incendio vaſtari: tenemur ad eleemoſynam ſpiritualem p releuamine pauperum populi. ¶ Tertio contingit

quando is omittit qui ſpeciali lege puta ex officio/ vel ſtipendio ad defenſionem populi/ per arma ſpiritualia tenetur. C ¶ Iuxta hoc ad ſciendum quis horum ad reſtitutionem obligatur. pono tres propoſitiones. Prima qui primo modo eſt cauſa priuatiua plage neꝗ peccat neque obligatur ad reſtitutiōem patet quia qui ſic poſſit obſiſtere damnificationi alterius in temporalibus/ ⁊ nō facit ſi tempus eſt ſeu caſus. Pro quo ſeu in quo non tenetur neque peccat neque ad reſtitutionem tenetur. Immo nec proprie dicitur cauſa priuatiua/ niſi cum debet ſeu obligatur impedire ⁊ nō facit/ vt quātumcunque peritus nauta potuiſſet ſeruare nauem: que perijt in mari Hiſpanico/ ſi nō ſit eius cure commiſſa nō propē dicimus ipſum ſua abſētia cauſam fuiſſe ſubmerſionis illius. ¶ Secūda propoſitio. Qui ſecūdo modo eſt cauſa priuatiua plage peccat non impediens/ ſed reſtituere nō tenetur: quod peccat patet quia p caſum omittit in neceſſitate proximorum dare eleemoſynam quādo propter neceſſitatem ad hoc tenetur/ de quo ſeruit illud Matthei vigeſimo quinto. Eſuriui ⁊ nō dediſtis mihi manducare ⁊cet. Unde colligitur manifeſte: quod nō ſolū tenemur ad eleemoſynam in extrema neceſſitate corporis cum vtiꝗ ſine illo imminet mortis periculum ſed etiam in neceſſitate arcta. vt recte tradit dominus Petrus de Palude. diſtictiōe. decima quita. quart. Et ꝙ non teneatur reſtituere patꝫ ex ſimili de eleemoſyna corporali. Nam qui in neceſſitate recuſat mutuum tradere indigenti: nō propterea tenetur damna reparare que alius ex defectu pecunie incurrit. Similiter qui in neceſſitate nō dat cibum fame morienti peccat quidem ⁊ interpretatiue ſiue priuatiue occidit. Non tamen tenetur ad reſtitutionem ac ſi manu vel cōſilio aut alias cauſaliter ⁊ poſitiue occidiſſet. immo vt deduxi in materia reſtitutionum quamuis dolo quis deſiſtat obuiare damnis aliorum: nō propterea obligatur ad reſtitutionem. D ¶ Tertia propoſitio qui tertio modo eſt priuatiua cauſa plage: vel damnorum in populo nō ſolum peccat cōtra charitatem ſed etiam cōtra iuſtitiam. et tenetur damna reparare que populo inferuntur ob carētiam debite defēſionis. ¶ Patet manifeſte quia milites cōducti ad defenſionem tenentur reſarcire oīa damna que cōducentibus per eorum negligentiam vel nō debitaꝫ defēſionem obueniūt. Unde nauta cōductus ducere nauem ad certum locum ſi per eius abſentiam/ vl' negligētiam nauis periclitetur/ tenetur de mercibꝰ ⁊ naue perdita ad reparationem. Similiter quia regis officium eſt patriam ab inuaſoribus defēdere/ furta cohibere ⁊c̄. capite. Regum officium. et capi. Rex debet. vigeſima quinta. queſtiōe quinta. Ideo damna que in talibus contingunt ex regis negligētia tenetur reparare. Ex hoc ſequitur corrolarie ꝙ E aliquoties vir eccleſiaſticus tenetur laicis reparare damna que pro ſuis peccatis eis infert deus: puta requiritur ad tēporalem penam pro culpis dimiſſis vel in quibus adhuc ſūt quam deus nō inferret niſi vir eccleſiaſticus iuxta officij ſui debitum neglīgēret populum defēdere patet exemplariter de milite cōducto ad defēſiōem ab eo qui inuaditur bello iuſto: is enim ſi operas debitas impēdere neglexerit tenetur de damno. Eccleſiaſticorum autem beneficia ſunt ſtipēdia propter que obligātur ad defenſioneꝫ populi et portare eorum peccata apud dominum. Numeri decimo octauo. Filijs Leui dedi oēs decimas pro miniſterio quo ſeruiunt mihi in tabernaculo federis/ vt non accedant vltra filij Iſrael ad tabernaculum/ nec committant peccatum mortiferum ſolis filijs Leui mihi in tabernaculo ſeruientibus ⁊ portantibus peccata populi. Et quid eſt domini quod nos laici de mammona iniquitatis amicos faciunt/ niſi vt eos cum defecerint recipiamus in eterna tabernacula noſtra. Luce decimoſexto. Cō ſimiliter propter defenſionem vt ſepem obijciamus diuine iracundie/ ⁊ impediat plaga percuti populum. Ezechielis vigeſimo ſecundo. Et queſiui de eis virum qui interponeret ſepem/ ⁊ ſtaret oppoſitus contra me pro terra ne diſſiparem eam: ⁊ non inueni ⁊ effudi ſuper eos indignationem meam. F Ecce quomodo beneficium datur propter officium de reſcriptis capite. ſi. libro ſexto. Non quidem vt putamus verbale tantum/ ⁊ quod ex Eccleſie inſtitutione ore pronunciamus: ſed propter officium taliter factum vt ſcilicet valeat ad ſupportandum peccata populi/ ⁊ eos contra diuinam iracundiam defendendam ¶ Si ſit cauſa poſitiua operans ſeu faciēs ad punitionem aliorum. Hoc contingit tripliciter/ vel dat cauſam vt puniantur pro ſuis proprijs ſceleribus/ vel pro ſcelere alieno: ſic qđ peccatum vnius inuoluat ſimul alium ad penam. vel tertio vt mixtim puniantur pro iniquitate propria ⁊ ſimul aliena. Si primum hoc contingit quadrupliciter. ¶ Primo dando etiam cauſam ſceleribus: ⁊ ex conſequenti flagello ſeu pene: ſicut inducens alium ad furtum eſt cauſa ſtipendij eiuſdem. Et de hoc in tertio articulo. ¶ Secundo remouendo prohibenſ ſicut tollens aſſeres ſuper quos lapis quieſcebat eſt cauſa deſcenſus lapidis. Sicut qui enormitate criminum ⁊ multiplicitate tollit a ciuitate vel loco pſidia angelorum eſt cauſa depredationis ⁊ plage ciuitatis. De hoc Hieremie quinquageſimo primo. Curauimus Babylonem ⁊ non eſt ſanata: relinquamus eam ⁊ eamus vnuſquiſꝗ in terram ſuam quoniam peruenit vſque ad celum iudicium eius: ⁊cet. Et Eſaie quinto. de vinea expectata vt faceret fructum: fecit labruſcas: aufer (inquit) ab ea ſepem: ⁊ erit in conculcationem: ſepem (Gloſa) id eſt preſidia angelorum. Similiter quoniam viri iuſti placentes deo ſeruant locum ab excidio. De quo Ambroſius libro de Abraham Patriarcha tractans illud Geneſis decimo octauo. De precibus Abrahe pro ſodomis. Hic diſcimus quantus murus ſit patrie vir iuſtus: ⁊ quemadmodum non debeamus inuidere. vel temere derogare bonis: quorum nos fides ſeruat: iuſtitia ab excidio defendit. Idem Hieremie quinquageſimo. Circuite vias Hieruſalem ⁊ querite in plateis eius: ſi inueniatis virum facientem iudicium ⁊ querentem fidem: ⁊ propicius ero ei. Hieronymus exponit ei ſcilicet ciuitati Hieruſalem. Item Ezechielis vigeſimo ſecundo. Et queſiui de eis virum qui interponeret ſepem ⁊ ſtaret oppoſitꝰ contra me pro terra: ne diſſiparem eam ⁊ non inueni et effudi ⁊cet. Qui ergo pellit viros tales: vt religioſos reformatos vel impedit correctiones debitas: que homines iuſtos et bonos faciunt. Ille p viam remouendi prohibens eſt cauſa omnium malorum: que per eos fuiſſent impedita. ¶ Tertio fit dando cauſam ſine qua non. Verbi gratia: Si complet numerum ſcelerum vl' tra quem non decreuit parcere deus. de quo Geneſis decimo quinto. Dixit enim dominus Abrahe: quod peregrinum foret ge

nus ſuum in terra non ſua/ ⁊ ſubijcient eos ſeruitu
ti ⁊ affligent eos quadraginta annis. Uerumtamē
gentem cui ſeruituri ſunt/ ego iudicabo: ⁊ cetera.
Generatione autem quarta reuertentur huc/ nec-
dum enim implete ſunt iniquitates Amorreorum vſ-
que ad preſens tempus/ id eſt nondum peruentum
eſt ad eam ſcelerum multitudinem poſtquam decre
uit eos de terra ſua deijcere. Sic Amos primo ſu-
per tribus ſceleribus Damaſci/ ⁊ ſuper quatuor nō
conuertam eum. De quo Hieronymus in prologo.
ſuper tribus ſceleribus/ ⁊ ſuper quatuor non con-
uertam eum tertio/ peccatorum indulgentiam deū
poſſe dare ſignificat/ quem quarto eadem peccata
admittentibus nec indulgentiam/ nec penitentiam
daturum annunciat. Nam per ignis ſimilitudinem
quem in predictas gentes immittendum predixit/
grauem atque irreuocabilem dei iram/ ad euerſio-
nem earundem ciuitatum proceſſuram voluit demō
ſtrari. Quarto fit orando/ imprecando/ ſeu maledi-
cendo vel arte nigromantica vel alias demonum ad-
iutorium inuocando. Quod autem deus ad impre-
cationem/ ſeu maledictionem alterius/ aliquando
alium punit pro ſuis peccatis/ quem alias non eſſꝫ
puniturus. Patet Eccleſiaſtici quarto. Ab inope
ne auertas oculos tuos propter iram/ ⁊ non relin-
quas querentibus tibi retro maledicere/ Maledi-
centis enim tibi in amaritudine anime exaudietꝛ de-
precatio illius/ exaudiet enim eum qui fecit illum.
Et Eccleſiaſtici triceſimo quinto. Nō accipiet do-
minus perſonam pauperem ⁊ perſonā leſi exaudiet
⁊ infra. Nonne lachryme vidue ad maxillam deſcē-
dunt/ ⁊ exclamatio eius ſuper deducentē eas: a ma
xilla enim aſcendunt vſque ad celum. Et dominus
exauditor non delectabitur in illis. Et planius Ec
cleſiaſtici tertio. Benedictio patris firmat domos
filiorum/ maledictio enim matris eradicat funda-
menta. Unde ⁊ diuinus ille Plato vndecimo. de le-
gibus Edipus contemptus a filijs ea illis imp̄-
catus eſt que exaudita effectaque a dijs ab omnib⁹
feruntur ⁊ cetera. Quibus apertiſſimū factum eſt/
a dijs preces parentum aduerſos filios exaudiri: ni
hil enim imprecatione parentum non iniuria perni-
nitioſius filio ⁊ contrario bene fieri eis cum paren-
tes honorant ⁊ eiſdem obediunt: maledicere autem
peccantibus zelo iuſtitie licet: non autē zelo vindi-
cte. De quo per Gratianum vigeſima quarta queſtio-
ne tertia. cum ergo. in fi. Sic preceptum erat filijs
Iſrael vt ſex tribus ſtarent in monte Gariſim vltra
Iordanem ad benedicendum obſeruantibus legem:
ſex vera ad maledicēdum non obſeruantibus in mō
te gebal. Deuteronom. vigeſimo ſeptimo. Sed quā
do ſine cauſa maledicit procedit illud Prouerbiorꝝ
vigeſimo ſexto. ſicut auis ⁊c. Sic maledictum fru-
ſtra prolatum in quempiam ſuperueniet/ puta in eū
G qui maledicit. ¶ Iſtis premiſſis pono hanc propoſi-
tionem qualitercunqꝫ quis dederit cauſam vt deus
populum puniat ſolum pro proprijs peccatis: non
tenetur ad reſtitutionem/ quamuis zelo vindicte vł
alias animo nocendi id prouocans ⁊ faciens in cha
ritatem ⁊ contra proximum peccet/ ſecus cum im-
mediate procurat a diabolo illum puniri quanquā
in nullo homini nocere poſſit/ niſi a deo ad id accepe
rit poteſtatem. Prima pars patet: quocunque ani-
mo quis procurauerit iuſtitiam punitiōis fidei nō
tenetur ex hoc ad reſtitutionem/ ſicut nec iudex ip
ſe malo zelo iuſtitiam punitionis faciēs/ executio
enim iuſtitie iniuriam non continet. Uide circa hoc
de ſententia iniuſta ex animo que tamen eſt iuſta ex
cauſa ⁊ ordine. Undecima queſtione tertia. Epiſco
pus. Sed deus eſt iudex omnium cauſarum ⁊ rerū:
Ergo qui procurat vel dat cauſam vt alios puniat:
pro ſuis peccatis ⁊ non pro alienis: quamuis iniquo
animo id facit/ ⁊ contra charitatem non tenetur ex
hoc ad reſtitutionem: De eodem exemplificari po-
teſt. Si quis odio gentis inducat regem vt illi bel-
lum moueat ex iuſta cauſa quam contra illum habꝫ
peccat contra charitatem ſed non obligatur illi gē-
ti ad reſtitutionem damnorum. ¶ Secunda pars pa H
tet/ Quia ſicut priuatus iniuſte punit hominem pro
peccato/ eadem etiam pena quam infert iudex et in
iuſte ex illa cauſa iniurie depredatur patriam ex qua
hoc iuſte ⁊ licite facit princeps. Ita conſimiliter pro
curans hoc fieri iniuſtitiam facit ⁊ tenetur repara
re totum damnum ſic qui immediate procurant per
demonem damna inferri. Nec obſtat quod demon
non poteſt/ niſi permittente deo ⁊ coagente/ qui ſic
nec homo poteſt cuiquam nocere vel damnum infer
re/ niſi deo permittente/ ⁊ eodem principaliter agē-
te. Ex hoc patet/ quod ſubtrahentes per malefi-
cia lac vaccarum/ vel inficientes blada ⁊ huiuſmo-
di/ tenentur reparare damna que intulerunt: perin-
de ac ſi medio hominis damna intuliſſent. Sed con-
tra iſtud videtur qui pellit milites cōductos ad de
fenſionem eorum qui inuaduntur bello iuſto/ tene-
tur ad reſtitutionem damnorum eque vel magis quam
milites conductitij/ cum per eorum negligentiam
damna inferuntur. Et ille ſolum eſt cauſa damno-
rum que iuſte inferuntur ⁊ tanquam remouens pro
hibens: Ergo conſimiliter qui pellit ſanctos viros
de patria vel preſidia angelorum qui nos peccato-
res tuerentur contra diuinam iracundiam conſimi-
liter tenetur de damnis que tamen deus iuſte pro pec
catis noſtris infert. Preterea non ſolum qui iniu-
riam fecit principi pro quo eſt ei iuſta cauſa inferen
di bellum: Sed etiam qui impedit correctionem vel
ſatiſfactionem iniurie vnde princeps placeretur ne
bellum inferret/ tenetur ad damnorum reparatio-
nem ⁊ talis remouet prohibens: Ergo conſimiliter
qui impedit correctiōem peccatorum fieri vnde pa
caretur deus ne ſaltem plagam inferret quamuis
pro peccatis ipſius populi videtur obligatus ad re
ſtitutionem. Nec releuare videtur ſi dicatur hec p̄-
ſidia angelorum ⁊ iuſtorum hominum ſunt preſi-
dia gratioſa non conductitia iam repellens ſolam
gratiam non videtur facere iniuriam tum quia au-
ferendo alteri gratiam tertij bene ago contra iuſti-
tiam vt ſi aufero quod eſt eius ſine prefixione termi
ni vel cum prefixione termini commodatum facio/
⁊ domino rei ⁊ commodatario iniuſtitiam. Reſpon-
deo Aliud eſt pellere immediate ſeu remouere prohi
bens: Aliud perditionis merito/ vel imprecatione
efficere apud deum vt ipſe remoueat. Primo ca-
ſu admitto ipſum teneri ad reſtitutionem. Secun-
do non: Quia ſolum eſt cauſa/ vt deus ſubtrahat
ſuam gratiam preſidij: Et ergo ad reſtitutionem
non magis obligatur quam ſi impetrem odio Io-
annis/ vt Petrus ab eo repetat mutuum vel com-
modatum/ Uel ſi ego qui ſum ſocius Ioannis pro
uoco Petrum/ Et ex hoc moueatur Petrus re-
uocare illam. Ergo etiam a Ioanne/ Unde iſto ſe-
cundo modo remoueo ſeu pello prohibens per ini-
quitatem cum malo animo impetro ſed non per in-

iuſtitiam et ſola iuſtitia obligat ad reſtitutionem.
¶ Si ſecundum principale puta ſi dat cauſam qua
re punitur populus pro ſcelere alieno: vt peccatum
vnius etiam alios ad penam inuoluat: hoc tn̄ dupli
citer: vꝫ per viam meriti quia vꝫ diuinam maieſta
tē offendens prouocat ſicut iniuriam faciens terre-
no principi: illum prouocat ⁊ inducit bello patriaꝫ
impetere: ſic offenſam patris vindicat in filijs ⁊ ini-
quitatem vnius ſociorum in re cōmuni vtriuſqꝫ hoc
modo vaſtate ſunt merces ⁊ naues cōmunes. Ioſa-
phat propter ſocij ſcelera vꝫ Ochoſie. ij. Paralip.
xx. Secūdo fit per viam iniuſtitie/ ⁊ precum ſeu im-
petrationis. Et hoc iterum dupliciter. Primo im-
petrādo ⁊ petēdo id in quo populus damnificabiꝛ
nō tamē ex intētione damni alterius. De hoc p̄mo:
Re. viij. petētibus regem predixit dominus ius re
gis. ius inqꝫ vſurpatiuum ſeu ius cogēdi: quo tol-
let filias ⁊ filios: agros: vineas: ⁊ oliueta vr̄a tollet
⁊ dabit ſeruis ſuis: in qua obiectione dn̄i ⁊ p̄fectio-
ne regis gēs tota damnificata fuit: ⁊ videntur talia
orantes teneri ſicut medicus Antidotū conſulens
per imperitiam vnde corpus vel membrum leditur
⁊ iuriſperitus in quo cauſa perditur. Secūdo ex in-
tentiōe ⁊ animo damnificādi ⁊ maledicendi alteri/
I vel orādo q̄ dn̄s ei aduerſetur et infortunet. Circa
hoc membrum pono hanc cōcluſionē. Is pro cuius
peccato innocēs a deo percutiꝛ: ſiue per viam meriti
ſiue per viam inſtātie/ ⁊ precum tenetur de omni dam
no q̄ deus pro eius peccato innocentibus ſeu inno-
xijs infert. Probatur qꝛ ille pro cuius offenſa popu-
lus innocēs bello impetiꝛ: tenetur de omni dāno po
puli innocētis. Naꝫ populus innocēs iniuſte patiꝛ
quamuis princeps populum talem iuſte inuadat pro
offenſa rectoris vel forte p̄ncipis ſeu ducis eorꝫ. et
quia iniuſte patitur oportet aſſignare a quo iniuſte
patiatur. ⁊ non eſt ille qui ex cauſa iuſta bellum mo
uet. Sed is qui cauſam dedit pro qua bellum infer-
tur. Ergo ſimiliter is pro cuius culpa innocēs po-
pulus a deo damnificatur ⁊ plagis atteritur: teneꝛ
populo innocēti de omni damno. ¶ Preterea qui ca
nem irritat ⁊ efficit vt alium mordeat quamuis ta-
mē ad manum non tenuerit: ad minus tenetur in fa-
ctum actione immo a domino illius ſerui qui mor-
ſus eſt teneꝛ. l. aquilia vt eſt textus in. l. Itē mela. ff.
ad. l. aquiliam. ergo qui irritat deum ⁊ prouocat vt
eius peccato etiam innoxi⁹ puniatur tenetur de dā-
no innocenti illato. Quod autē maledicēdo vel orando/
aliquoties impetremus innoxijs damna inferre vi-
detur: quia deus ad probam ſeu pro virtutis exerci
tio nōnunquam aufert ſanctis hominibus tempo-
ralia bona ad conſecrationem humilitatis/ vel meri
torum augmentum. Ergo nihil prohibere videtur/
quin aliquoties id faciat audiens malorum petitio-
nem ⁊ imprecationem ſeu maledictionem: ſicut ⁊ pro
offenſa malorum iuſtos damnificat: ſemper tamen
ad iuſtorum vtilitatem ſpiritualem. Et iſtud exem-
plariter contigiſſe videtur. Iob primo q̄ ad petitio
nem demonis Iob in ſubſtantia fuit percuſſus. Et
matthe. octauo. Demonibus petētibus conceſſit ire
in gregem porcorum: ſuper quo dicit Gloſa. niſi q̄s
more porci vixerit diabolus non accipit in eum po-
teſtatem niſi forte ad probandum. Ergo ad proban
dum bene accipit ⁊c̄. Sed q̄d non teneatur ad reſti-
tutionem qualitercūqꝫ quis effecerit apud deū cau
ſam dederit punitioni ſeu damnis iuſtorum: fortiſſi-
me probaꝛ hoc medio. Qualitercūqꝫ quis effecerit
apud tertium vt ſolam gratiam ſubtrahat non obli-
gatur ad reſtitutionem vt patet quocunqꝫ animo ef-
fecero apud Petrum vt referat a Ioanne mutuuꝫ
vel commodatum non obligor Ioanni ad aliquam
reſtitutionem. Sed a deo vt ſupra argui/ omnia ad
gratiam poſſidemus/ et quaſi mutuum nobis credi
tum: ergo. Et confirmatur charitatis eſt ſi quis ſci-
at deum innocentibus penam ſeu damnum decreuiſ
ſe orare ⁊ velle vt in hec dei voluntas fiat: iuxta do-
ctrinam ſaluatoris in oratione dominica: fiat volun
tas tua ⁊c̄. Matthei ſexto. Huius exemplum habe
mus. Actuum. xxi. prophetāte Agabo. hec dicit ſpi
ritusſanctus. virum cuius eſt zona hec ſic alligabūt
in Hieruſalem Iudei: ⁊ tradent in manus gētium/
cunqꝫ rogarent Paulum diſcipuli ne in Hieruſa-
lem aſcenderet/ quid facitis (inquit) flentes ⁊ affli-
gentes cor meum/ nō ſolum alligari in Hieruſalem
ſed mori paratus ſum pro nomine domini mei Ieſu
hoc audito quieuerunt dicentes: domini volūtas fiat
Sed que predeſtinata ſūt precibus futura: ſiue an-
te prenūciationem fuit preces fuerint/ ſiue poſt fun
dātur eque deus illa propter preces facit. xxiij. qu.
quarta. obtineri. Ergo licet orādo procurare vt in
nocēs qualis erat Paulus plagis afficiatur ⁊ dam
no: ⁊ per cōſequens ex hoc ad reſtitutionem non ob-
ligatur. Secundo confirmatur quia angelus prin-
ceps Perſarum reſtitit apud dominum angelo di-
rectori plebis Iſraelitice viginti diebus: ⁊ tam va-
lide vt nullus ei aſſiſteret ex principibus quam Micha
el princeps Iudeorum ſolus. Danielis decimo. Er
go licet impedire apud dominum relaxationem po-
puli innocentis iniuſta captiuitate detenti. Et pari
modo licet captiuitatem procurare ⁊ damna. ¶ Re
ſpondeo. Ad primum dico primo q̄ regulariter do- K
minus punit peccata plagam per homines inferēdo
qui damna ⁊ mortem iniuſte inferunt/ Ut patet in
bellis innumeris quibus attriuit populum Iſrael
⁊ ſeruitute qua illum preſſit in Egypto tādem viſi
tās ſuper his quorum miniſterio vſus populum per-
cuſſit ⁊ attriuit. De hoc Eſaie. quinquageſimo p̄mo
in fi. ⁊ Geñ. xv. quamquam igiꝛ deus per ſe auferēdo cēſe-
reꝛ ſolam gratiam auferre: nihilominus quib⁹ vt mi
niſtris vtiꝛ/ cōtra iuſtitiam quod innocētum eſt au-
ferunt ⁊ ſic peccato noſtro damus in hoc cauſam in
iuſte damnificatiōi. Et idem eſt cum a diabolo fit do
mino nō mādante ſed permittēte. Et ē intelligēduꝫ
quod deus ſic adducendo oppreſſores ad vindican-
dum alterius gentis peccata non immittit eis pro-
poſitum ſeu voluntatem malam. Sed magis infle-
ctit vt cum propoſuerint ſibi velle ſubiugare alios.
Faciāt hoc de populo cui eſt infēſus. vt quoad pri-
mam volūtatem malam ſit permiſſiua cauſa tātum
Sed quoad inflexꝫ poſitiua/ quemadmodum ſi ego
hoiem q̄ pp̄oſuit īterficere vnū aliquā panē ſumat/
aut potum/ ego oremvt laycum nō ſacerdotem occi
dat/ aut turcam ⁊ non Chriſtianum. ¶ Secundo di
co/ ſupponamus deum per ſemetipſum damna infer
re. Ut videtur dum cōtinet pluuiam vel bladorum
modicum germen concedit. Uel quia parum farine
continet modici valoris eſt/ quanquam ⁊ hoc demo
num miniſterio frequēter fiat quomodo ⁊ Iob a de
mone in tota ſubſtātia leſus eſt. Hoc ſuppoſito di-
co q̄ deus infert iuſtis damna per ſeipſum duobus
modis. Primo propter ſolam vtilitatem ipſoruꝫ ad
probādū vel humiliandū/ ⁊ fit per viam ſubſtractio
nis gratie qui orādo daret cauſam apō deum vt ſic

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

fieret nō obligaretur reſtituere. Secundo modo fit
M per viam cōmutationis vel per modū punitionis ⁊
vindicte puniendo videlicet in eis peccatum conſo-
cij vel cognati: aut ſuperioris vel alias affectu vel lo
co cōiuncti. ⁊ poſſumus hūc modum appellare viā
belli: ⁊ ſic perinde eſt ac ſi terreno principi cauſā bel
li dediſſet: vñ innocētes grauāꝛ ⁊ de hoc ſecūdo mō
ꝓcedit cōcluſio. Et conſimiliter dicēdum eſt: pona
tur deum per alios facere de ſuo mandato: vt ꝑ ſā
ctos angelos vel hoīes bonos. immo de primo mō
multi dubitarent. Sunt eñ bea. Tho. Scotus Ri-
chardus. de Palude. ⁊ plures alij in ea ſententia:
ꝙ impediēs aliū a ꝓmotiōe ad beneficiū vel officiū
ſi faciat animo nocendi tenetur ad reſtitutionem/ ſe
cus ſi animo cōſulēdi ſue vtilitati vł indēnitati/ ſed
de hoc dixi alibi in materia reſtitutionū: ſatis eſt ꝓ-
poſito noſtro cū aufert nō quaſi gratiā ſed in vindi-
ctam ꝓ pctō ꝙ perinde teneꝛ ac ſi gratia nō eſſet ⁊ ꝑ
rarū eſt ꝙ in tali dānificatione nō vtaꝛ medio demo
nū vel hoīm iniuſte dāna inferentiū de ꝑmiſſiōe dei
⁊ nō mandato. ¶ Ad primā ꝯfirmationem dico qđ
aliud eſt ꝑnūciationem vel etiā poſt dare cauſam
quare velit deus innocētē affligere ſeu damno affi-
cere: ꝙ nō licet ſicut nec manu ſine dei mādato dāna
ipſa vna cū deo inferre/ aliđ eſt orare vel potius aſſē
ſum adhibere ⁊ hoc expetere vt volūtas dei in omni
bus fiat. ¶ Forte obijcies de Helya qui orōe effecit
vt nō plueret ſup terram annos tres ⁊ mēſes ſex in
quo plures iuſti pro alieno ſcelere vcꝫ ipſius dom⁹
Achab puniti ſunt/ de hoc Jac. vlt. ⁊. iij. Reg. xvij.
ſimiliter orauit: ſi homo dei ſum deſcēdat ignis de
celo ⁊ deuoret te ⁊ quinquaginta tuos qđ ⁊ vſqꝫ in
ſecūdā vicem factū eſt: donec tertia veniens curua-
ret genua ſua ante Helyā/ ⁊ peteret vt miſereretur
aīe ſue: in quo videnꝛ innocētes etiā aliqui ꝯſumpti
de quo .iiij. Reg. j. ⁊. ij. Reg. xxiiij. pro pctō nūera-
tionis populi qđ dauid ꝯmiſerat data eſt Dauid op
tio triū penaꝝ vel vt ſeptem annis eſſet fames in ter
ra/ vel tribus mēſibus fugeret aduerſarios: nec poſ
ſet reſiſtere: aut tribus dieb⁹ angelus dñi peſte ce-
deret populū/ ⁊ qđ illoꝝ eligeret/ fieret: ⁊ elegit ter
tiū in quo multos innocētes fuiſſe occiſos apparet/
ex hoc quod orans dñm dixit. Ego ſum qui peccaui
iſti qui oues ſunt quid fecerūt vertatur obſecro ma
nus tua contra me ⁊c̄. ergo licet orōne dare cauſam
diuine volūtati ⁊ nō ſolū cōcomitāter ſed añcedēꝛ
per viam cauſalitatis qꝫqꝫ tpe ſemper poſterius qꝫ
N innocētes damnificētur. Rñdeo hec ſolū probāt ꝙ
de voluntate ⁊ aſſenſu domini licet orando dare cau
ſam dāni vel mortis innocētū/ immo ſic liceret velle
⁊ manu iterficere vt in exemplo Abrahe qui iuſſus
fuit offerre Jſaac. Geñ. xxij. ſecus ſi oratione pecca
minoſa vel maledictiōe nitamur innocētis ꝓcurare
damnū vel mortem ⁊ nō fūdimus ex iuſta cauſa pu-
ta qꝛ videmus deū velle vt oremus. Uel qꝛ veriſilr ti
memus/ niſi innocēs in malorū ſocietate fuerit tem
poraliter coercitus/ ſeductus eorū ſuaſiōi acquieſ-
cet ad malū/ quo caſu licet mihi orare: id eſt nō ma-
nu inferre ſine ſpeciali aſſenſu dei vel mandato. Sed
difficultas noſtri articuli de hoc eſt quādo deus in-
nocentem punit pro alterius peccato: an is qui deuꝫ
offendēs ꝓuocat teneaꝛ dānorū q̄ innocētes patiū-
O tur ꝑ eius pctō. Ad ſecūdam ꝯfirmationē de ange-
lis vt hꝫ magiſter ſniarum. xliiij. d. iiij. Adeo ſūt ſup
ne veritati addicti vt nihil abſolute velle queant qđ
nō prius diuina didicerunt voluntate implendum/
Eorū ergo reſiſtere eſt merita plebis hinc inde in cō
ſpectu dei adducere ⁊ ſuper adductis diuinā volū-
tatē ⁊ bonitatē quid debeat fieri ꝯſulere. Etiā licꝫ
in illa captiuitate iniuſta quidā innocētes detinerē
tur vt Daniel ⁊ alij quia videbāt illis eſſe ad augmē
tum meriti: iuſta ⁊ vera charitate poterāt orare/ vt
ſic detēti glorioſius triūpharēt/ ⁊ ſic nō tangit p̄ſē
tem difficultatem que eſt dū quis ſuo pctō aliū ad
penam inuoluit. Etiā qui iuſta ⁊ licita rōe dat cau-
ſam dānis aliorū etiā q̄ iniuſte per alios malos vel
demones inferunꝛ quia ipſe nō iniuſte dānificat/ nō
tenetur dānorum ſecus cum dat iniuſtam cauſam/
ſed cum alios innocētes ipſe damnificat iniuſte. Si
tertio mō puta ſcelere ſuo eſt cauſa quare mixti
punitur populus pro alieno ⁊ proprijs peccatis cō
iūctim ſcꝫ pro vtriſqꝫ. Et videbiꝛ fortaſſe inſolidum
populo ad damnorū reparationē teneri. Quia nō eſt
diſtinguere aliquam partē dānorū cuius ſuū pctm̄
nō ſit cauſa: ſicut in tractu nauis nō eſt aſſignare ali
quā partem motus quin procedat cauſaliter a quo
libet trahētiū licet vt partiali cauſa. Jam cum ali- P
quis eſt cauſa totius damni tenetur inſolidū de dā-
no etiā ſi ſit cauſa partialis tantum. vnde ſi vnus cō
mittat primo offenſam in pricipem q̄ ſit iuſta cauſa
belli ⁊ deīde alijs ꝯſimilem ⁊ atteritur vtriuſqꝫ offē
ſa populus: quilibet inſolidū teneꝛ de omī dāno: vñ
in lege vulgarū in. §. ſi duo. ff. de furtis diciꝛ qꝫuis ſi
guli ſignū tollere nō potuerūt: quia pro parte ſingu
loꝝ furtū feciſſe dici nō poteſt prius furti ſingulos
reos teneri. hic in. c. ſicut dignū de homicidio doc. tra
dūt theoricā. Quia ꝯſiliū ꝑuagatur oēm ptē dāni.
nō aūt cooperatiōis qui cōſulit tenetur de omni dā
no/ cooperās aūt de ea pte damni ſolum quam intu
lit/ Ergo ſimiliter in propoſito/ quia crimen iſtius
ſua cauſalitate peruagatur omnem partem dam-
ni ſequitur quod inſolidum de toto tenetur pro eo
dem facit ꝙ ſi plures trabem deiecerit ⁊ illa aliquē
oppſſerit omēs tenēt. l. aquilia. l. itē Mela. §. ſi plu
res. ff. ad legē aquiliā. Nec obſtaꝛ ſi dicas hoc in iu-
re ciuili ꝯtra ratiōem ꝓ cōi vtilitate receptum vt de
hoc eſt textus in. l. ita vulneratus. §. ſi illud vnicum
pro exemplo tradent cū plures trabem alienā furā-
di cauſa ſuſtulerit quā ſinguli ferre nō poſſent/ fur
ti actiōe omnes teneri. Quamuis ſubtili ratiōe dici
poſſet neminem eorum teneri: Quia neminem ve-
rū ſit eam ſuſtuliſſe: iam qđ contra ratiōem pro cōi
vtilitate receptum eſt in aliquo caſu nō debet maxi-
me in foro conſciētie vltra proprios terminos ex-
tendi: vt hic fieret extendendo ad ablationem boni
anime quod efficaciter nō aufertur maxime cum ſo
lum pernicie exempli aufertur. Primo quia multi
videretur Julianus nō recte exemplificaſſe/ cuꝫ ali
ud ſit ſuſtuliſſe ſeu abſtuliſſe/ aliud ſolum abſtuliſſe
ſicut aliud eſt dictum. Joannes trahit vel pellit na
uem/ ⁊ ſolus trahit vel pellit/ alias nullus equorū
diceretur trahere currum ſed tantum omnes ſimul
Sed iſtud eſt non ſatis reuerenter ſentire de iuris
prudentibus. Jdeo aliter dico ꝙ in penalibus ad ri- R
gorem ⁊ ſubtilem rationem inueſtigādi ſtrictior de
bet fieri interpretatio tāquam in odioſis qꝫ in alijs
iuxta regulā odia ī ſexto/ ⁊ notata doctorum ibidē.
iam actio furti eſt penalis. ⁊ ergo licꝫ vnus ſuffecit
alius non liberaꝛ: vt ſilr in actione legis aqlie. l. itē
Mela. §. ſꝫ ⁊ ſi ſeru⁹: ſec⁹ in actione rei perſecutoria
vt in conditione furtiua. C. de cōdi. fur. l. ſ. ⁊ ibi vi-
de Cynū. Jn ꝓpoſito autem loquimur in caſu per

ſecutionis rei puta damni illati/ ita videretur inſoli
dum teneri is qui cauſa eſt vt mixtim populus ꝓſu
is ꝓprijs peccatis puniatur ⁊ cum hoc pro ſcelere
illius. Sed ſubtilius intuenti facile eſt deprehende
re ꝙ iſtud in caſu noſtro nō ꝓcedat/ quia licet ſocij
ſimul auferētes trabem quilibet inſolidum teneaꝛ
damnificator tñ reſtitutione facta per vnum alij cō
plices non tenentur illi qui reſtituit totum reddere
ſed vnuſquiſque pro rata: ſi fuerint ſex quilibet ſex-
tam partem. ſi tantum duo quilibet medietatem.
S Sed in propoſito ſunt ſocij in cauſalitate damni il-
lati. Jdeo non tenetur illi inſolidum ſed ꝓ rata cau
ſalitatis ſi fuerit medius cauſādo obligatur ad me
dium reſtituendum. Quod ſic deduco/ quia ponam⁹
eum reſtituiſſe totum damnum/ ⁊ alius recipiens
fuit media cauſa tenetur medium illi reddere/ Er-
go ab initio non obligabatur naturali iure niſi medi
um reſtituere. Jtem ponamus ꝙ vtrūqꝫ deus equa
liter puniat pro ſuo ⁊ alterius ſcelere neuter alteri
tenetur ⁊ iuxta naturalem equitatem ſi ſcelus vni⁹
ſit potior cauſa damni/ id eſt plus ad hoc faciens te-
netur ad proportionem illius quāto plus dedit cau
ſam alteri reparare: Uerbi gratia totius damni vtri
uſqꝫ ſcelus Joānis eſt cauſa vt duo: ⁊ ſcelus Petri
vt vnum. Joānes tenetur Petro reparare vnam ter
tiam partem ſui damni. vnde ſicut qui forti⁹ trahit
quātum duo alij iuxta naturalem equitatem mere-
tur ⁊ debet habere mercedeꝫ duorum/ ſic is qui cau
ſa eſt damni duplo comparatione ad ſocium tenetur
duplo plus qꝫ ſocius/ ita ꝙ contribuēdo ad reſtitu
tionem cum ſocio ipſe deberet plus dare qꝫ ſocius.
Ex his pꝫ ꝙ is q̇ ſcelere ſuo dat cauſam vt popul⁹
mixtim puniaꝛ/ nō tñ ꝓ ſcelere eius qđ eſt populo
alienum ſed vna ꝓ ꝓprijs criminibus tenetur popu
lo reparare partem damni proportiōabiliter ad gra
dū cauſalitatis ſi peccatū ſuū fuit media cauſa/ me-
dium: ⁊ ſic proportionabiliter. Et hoc procedit qñ
nō fit reciprocatio/ vt ipſe etiam puniatur ſeu dam
nificetur pro peccatis populi. Quia ſi mixtim duo
ſint inuicem cauſe plage ſeu damnificatiōis ⁊ equa
liter neuter alteri teneꝛ/ ſi vnus plus altero iuxta
hoc proportionabiliter ad aliquam reparationem
teneꝛ. Et poſſent ex dictis pulcherrime propoſitio-
nes ⁊ varie inferri/ ſꝫ trāſeo properās ad alia. Sꝫ
obijciet fortaſſe aliquis ſtat illum pro cuius ſcelere
populus plaga percutitur mixtim vel ſolitarie pec-
caſſe vnico peccato puta blaſphemie: ſodomie vel hu
iuſmodi: Ergo non obligatur populo ad aliquam
reſtitutionem. Cōſequētia tenet quia ſola iniuſtitia
obligat ad reſtitutionem/ ⁊ ſic preter peccatum blaſ
phemie vel huiuſmodi debuiſſet etiam committere
culpam iniuſtitie. Et confirmatur quia ſi obligare-
tur reſtituere eſſet ex eo quia cauſam dediſſet dānis
populi ſed hoc non: quia ſancti angeli ſepe inſtant/
ad dominum vt puniantur indiſtincte homines pro
peccatis malorum qui palam ⁊ quaſi ad ſpectaculū
peccare non verentur/ Et idem in ſanctis hominib⁹
ſed illi non tenentur ad reſtitutionem. Et dant cau
ſam illis damnis/ ſicut conſulentes vel precauētes
nec obligātur/ ergo nec ſcelus vel peccatum admit-
tens. Jdem poteſt perſuadere de inflectente animuꝫ
eius qui vult ſubiugare ſue ditioni populum vt pri
us vel potius frācos iuadat qꝫ noſtrates qui ex hoc
nō videtur obligari ad reſtitutionem quod orando
vel ex aliqua cauſa ⁊ ratione ad hoc perſuadendo in
duxerit ſeu inflexerit: etiam ſi prius ferme propoſue
rit noſtrates inuadere: ergo ſimiliter nec is pro cui⁹
ſcelere. Preterea ſi ex hoc obligareꝛ aliquis ad repa
rationē dānorū: quia pro eius ſcelere mixtim vel ſo-
litarie populus plagatur/ ſequereꝛ hec abſurditas
ꝙ quicūqꝫ peccauit aliqñ mortaliter: deberet cogi-
tare an eſſet obligatus ad damnorū reparationem/
ſequela probaꝛ/ quia incertum eſt an pro illo pecca-
to ſolitarie vel mixtim deus plagam illam infert: et
abſurditas probatur quia ſic nullus talium vere pe
niteret ſine reſtitutione/ quia in probabili dubione
mo poteſt ſine diſcrimine partem illam que certa eſt
dimittere partem dubiam amplectēdo. Nam iuxta
maximam doc. qui ſe exponit diſcrimini peccati mor
talis eo ipſo peccat mortaliter. Et cōfirmatur/ qꝛ
conſtabat Dauid plagā graſſari in populo pro pctō
quod commiſit in numerando populum vt patet. ij.
Reg. xiiij. ⁊ nō legiꝛ quācūqꝫ de hoc populo feciſſe
reſtitutionem. qꝫuis tamē cōfiteretur populum in-
ſontem eſſe/ petēs propterea manum domini in ſe cō
uerti ⁊ domum patris ſui/ ergo ⁊c̄. Secūdo confir-
matur quia ſic quilibet peccatorū in tēpore belli vł
alterius plage tenereꝛ propter dubiū alteri ad repa
rationem damnorū. Preterea cum populus mixtiꝫ
pro alieno ⁊ ꝓprijs peccatis percutiꝛ p̄ceſſerūt ſuf
ficiētia peccata ꝓ quibus eadem damna populo in-
tuliſſet qꝫuis prius ſuum ſcelus nō admiſiſſet: ergo
tūc nō obligatur ad reſtitutionē: Cōſequētia tenet
qꝛ tūc eadē damna equaliter pplo obueniſſent ſicut
fur eque ſuſpēſus fuiſſet qꝫuis nō adieciſſet ſextū
furtū. Ad iſta rñdeo/ ad primū nego cōſequētiā ad
ꝓbationē cōſeqñtie dico ꝙ ad ꝯtrahēdū obligatio-
nē reſtitutiōis nō requiriꝛ pctm̄ iniuſtitie/ imo pōt
cōtrahi ſine quocūqꝫ pctō: vt pꝫ in ꝯmodatario q̄ te
neꝛ: rē ꝯmodatā q̄ ſua leuiſſima culpa perijt vel per
dita eſt reſtituere ⁊ illa leuis culpa ciuilis ſepe eſt ſi
ne peccato: cū ſit deuiatio ab ea diligētia quā dilige
tiſſimus adhibuiſſet eiuſdem cōditionis ⁊ ꝓfeſſiōis
vñ ad cōtrahēdū obligatiōem reſtituēdi nō reqriꝛ
peccaſſe ꝑ iniuſtitiā ſꝫ ſufficit dediſſe cauſā leſiōi quā
ius facere nō habuit. Ad cōfirmationē dico ꝙ dare
cauſā leſiōi ſeu dānificatiōi etiā iniuſte eo mō quo
ius faciēdi hꝫ ei lꝫ: nō īducit reſtituēdi obligationē
vt ſi volētē paupem ⁊ iuſtū ſpoliare induco ⁊ cū p̄-
ce vel ſuaſu hortor: vt potius tñdē a diuite auaro/
abutēte diuitijs capiat: ⁊ ſi oīno bellū mouere mo-
ueat his q̇ deū nō timēt: ⁊ paſſim alios opprimūt/ fe-
dera nō tenēt ⁊c̄. ſilr vult hoīem interficere: ⁊ ſic fa
cultates ei⁹ rapere: ego illi porrigo funes: ⁊ iuuo li
gare vt ſic viu⁹ dephēdeꝛ ⁊ nō moriaꝛ: ſꝫ dare cām
dānificationi vł leſiōi. vbi vł qñ vel ꝑ q̄ ius faciēdi nō
hꝫ obligationē reſtituēdi īducit ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito
vt is q̇ ſuo pctō vel offēſa dat p̄ncipi cauſā mouēdi
bellū in patriā. Ad ſcđam nego ſeqlā ⁊ ad ꝓbationē
rñdeo qꝫuis nō certū ē certitudīe euidētie: bñ pt tñ
hō de hoc certus eſſe certitudīe ꝓbabilis ꝯiecture:
⁊ ſufficit vt ſine pctō omittat reſtituere q̄ vere alie-
na ſūt ſic reptis in domo vel hereditate eius cui ſuc
cedim⁹ nihil dubitam⁹: ⁊ tñ frequēter multa aliena
illic inter alia detineꝛ: immo interdū hereditas tota
fuit nobis inſcijs a patre iniuſte occupata: ⁊ tñ ſine
pctō illa nec reſtituēdo nec dubitādo an ſint reſtitu-
tioni obnoxia tenemus. Et per hoc excluſum eſt fū
damentum argumenti de maxima doctorum quoad
diſcrimen propter dubium. Sed qui committūt gra
uiora blaſphemias/ ſodomiam/ homicidia innocen-
tum/ ⁊ oppreſſiones viduarum ⁊ pupilloꝝ propter

que manus domini conſueuit mundum plaga tange
re: vt in auctentico vt non luxurient hominescon
tra naturam debent ſibi formidare ac dubitare qꝺ
cauſa ſint damnoꝛum quando alij iniuſte patiantur
Similiter qui negligenter exercet malitiam marie
qui paſtoꝛ eſt conſtitutus poteſt v̄iſimaliter certus
eſſe vel ꝓbabilr̄ dubius ꝙ plaga graſſat̄ in populū
quia eſt indefenſus quia ſtipendiati diligētiā defen
ſionis nō adhibēt. Fateoꝛ tn̄ ꝙ in dubio ꝓbabili nō
ſtatim teneat̄ totum reſtituere vt in ꝓpoſito omne
damnū illatū ſed deberet ad minus rē gratioſe cōpo
nere quemadmodum ſi aliqua certo cōtractu acqui
ſierit de quo poteſt intelligi ꝓbabile dubiū eſſe ⁊ foꝛ
taſſe ꝓbabile neutrū an ſit ꝯtractus vſurarius vel
dubitat ex ꝓbabili cauſa an pater bello iuſto vel in
iuſto aliqua cōquiſierit: vel alias per oppſſionē iniu
ſtitiam vel concuſſionē: ꝗ̄quam ſine cauſa de parentū
conquiſitione nullꝰ dubitare debeat. Ad cōfirmatio
nem de Dauid quamuis reparationem populo fecif
A ſe nō legit̄ non tamē credendus eſt eā omiſiſſe ſicut
nec de Vria iniuſte occiſo parentibus vel pꝛolibus
per moꝛtem eius damnificatis. ¶ Ad ſecundā con
firmationē pꝫ ex dictis ꝙ nō q̄libet hꝫ ſibi dubium
foꝛmare ꝙ ſuo peccato ſit cauſa belli vel alterius pla
ge in populo. ¶ Ad tertiū nihil refert an ꝓpter alia
peccata populus paſſurus fuiſſet eadem damna qn̄
etiā nūc ꝓpter ſcelus Petri: vt ſi duo offenderint
regē ꝓpter quoꝛuꝫ offenſas bellum erat moturus.
⁊ quia ego tertius ꝯſimiliter offendo ꝓpter tres of
fenſas facit: ego teneoꝛ eque vt pꝛimi: exemplū duo
habebāt trabem furtiuā i humeris: ego etiam appo
no manum ⁊ teneoꝛ vt alij de furto.

Tertio inquirendū eſt an is cuius pecca
to alij ſūt ſcandaliſati ſeu ad peccatum in
ducti poſſint nō reparato pꝛius anime dā
no vere penitere. Et videtur ꝙ ſic. Pꝛimo
quia obligamur ſolū ad reſtitutionem ei
cui ſubtractū eſt aliquid iuito. Nā ex hoc peccamꝰ
per iniuſtitiā auferendo vel detinēdo bona foꝛtune
alterius qꝛ id facimus eo inuito: qꝛ de eius aſſenſu
⁊ voluntate capiens vel detinens nullam iniuſti
tiā facit ſed q̄cūqꝫ peccat: volēs peccat ⁊ nō inuitꝰ.
Vn̄ Ambꝛo. de vita beata pꝛobat nō poſſe hominez
culpā ſuā alteri aſſcribere qꝛ nemo noſtrum tenetur
ad culpā niſi ꝓpꝛia voluntate deflexerit. non habēt
crimen que inferūtur reluctātibꝰ volūtaria tm̄ cō
miſſa ſequit̄ delictoꝝ inuidia ⁊ c. xv. q. j. nō eſt. ⁊ ſm̄
philo. ij Ethi. Ridiculū eſt accuſare externa ⁊ nō ſe
ipſum potius q̄ ab his facile capiat̄ Etiā Chꝛiſoſt.
ſnīa eſt ꝙ nemo ledit̄ niſi a ſeipſo. Adamas (inquit)
malleis ceſus nō infringitur / ita qui a ſemetipſo nō
leditur etiā ſi tūdeat̄ ab alijs nō pōt ledi. ¶ Pꝛeter
ea ſcienti ⁊ ꝯſentienti nō fit fraus neqꝫ dolus vt eſt
regula iuris lib. vj. ergo nec iniuria: tunc vltra. Non
obligamur reſtituere alteri niſi ꝑ iiuſtitiā leſo ⁊ cui
iniuria fit nō reſtituēdo. nā ſi aliū inducam p̄ce / vel
p̄cio vt amputet ſibijpſi manū: nō teneoꝛ illi ad ali
quam reſtitutionem / Ergo non obligamur ad reſti
tutionem illi quem exemplo peccati ad peccanduꝫ
induximus ex quo volēs ſibijpſi nocuit. ¶ Pꝛeter
ea tertio. Nemo tenet̄ de hoc qꝺ occaſiōe accepta nō
data actū ſuū ſeu factū ꝯſeq̄tur ſed ꝙ publice peccā
tē qn̄ alios nō hoꝛtat̄. neqꝫ laboꝛat ad peccādū indu
cere alij imitentur peccādo eſt ꝑ occaſionē acceptā
ab alijs ⁊ nō datam a peccāte: ergo. Maioꝛ patet ꝑ
illꝺ Apſi. ij. ad co. v. xp̄i bonꝰ odoꝛ ſumꝰ in his q̄ pe
reūt ⁊ i his q̄ ſalui fiūt: alijs odoꝛ vite in vitā alijs

odoꝛ moꝛtis in moꝛtē. nō eſſet aūt Apoſt. in hoc xp̄i
bonus odoꝛ / ſi rn̄dere deberet de his q̄ ꝑ occaſionē
acceptā ſequūt̄ etiam ad Ro. vij. Occaſiōe accepta
pctm̄ ꝑ mādatū opatū eſt in me oēm ꝯcupiſcētiā. et
de xp̄o dꝛ Eſa. viij. ꝙ erit in lapidē offenſionis ⁊ in
petrā ſcandali / ⁊ in ruinā ⁊ laqueum habitantibus
in Hieruſalem. Et minoꝛ pꝛobatur qꝛ niſi per occa
ſionē acceptā ⁊ nō datā quis imitaretur alioꝝ pecca
ta: non liceret hiſtoꝛias facinoꝛoſoꝛum hominum cō
ſcribendo poſteritati memoꝛanda tradere: ex quo il
loꝛum eque vt viuoꝛum hominum imitātur exempla
quod ineptum ⁊ blaſphematum eſt de ſcriptura ſa
cra ſuſpicari vel ſentire. Pꝛeterea quarto cōſulēs
alteri facinus ſeu pctm̄ ad nullam obligatur reſti
tutiōem: ergo multo minus is cuius exemplo foꝛte
cōtra eiꝰ volūtatē vel p̄ter alius iducit̄ ad peccādū.
Antecedens patet / quia ex conſilio nemo obligatur
niſi ſit fraudalentum / vt eſt regula iuris libꝛo ſex
to. Nullus ex cōſilio. Et quamuis ex conſilio frau
dulento ſuper contractu conſulens tenetur cōtra
henti / tamen conſulens maleficium nō tenetur faci
enti ſeu cui conſulit: ſed ei cōtra quē conſilium de
dit vt ſuper dicta regula dicit gloſa / ⁊ ſequūtur om
nes doctoꝛes. Pꝛimo qꝛ ſcire debebat id ſibi nō ex
pedire. iuxta. l. ij. in fine. ff. mandati. Secundo quia
ex impꝛobitate ſua nullus conſequitur actionem. ff.
de furtis. l. itaqꝫ fullo. Pꝛeterea quinto pꝛobatur
hoc deducendo ad duo incōuenientia. Pꝛimum qꝛ
ſi teneretur ad reſtitutiōem illi / quem exemplo pec
cati traxit ad culpā / teneretur illum reducere a pec
cato / ⁊ ſi nō poſſet teneretur ei in alijs recōpenſare.
nā ſi tibiā alterius rupi: quia reſtituere nō poſſum
teneoꝛ ad aliā recōpenſam ſed de hoc eſt abſurdiſſi
mū / vt ei pꝛopter obſtinationem ⁊ quia reduci nō po
teſt obligarer in bonis foꝛtune recompenſa ei ſatiſ
fieri: Etiam non videtur qua recompenſa ei ſatiſfie
ri deberet. Secundum inconueniens eſt / quod aliq̄s
poſt moꝛtem ⁊ veram penitentiam poſſet incipere eſ
ſe obligatus ad reſtituendum. ſi tunc pꝛimum inci
piant peccando eum imitari. ¶ In oppoſitum eſt il
lud Anacleti: deterioꝛes ſunt qui doctoꝛum moꝛes
vitāqꝫ coꝛrumpūt his qui ſubſtantiam alioꝛum pꝛe
diaqꝫ deripiunt quia illi qui extra nos ſunt auferūt
iſti nosipſos decipiunt ⁊ coꝛrumpūt. vj. q. j. deterio
res. ¶ Pꝛo huius ſolutione pono duas pꝛopoſitio
nes. Pꝛima eſt. Exemplo efficacius alios coꝛrum A
pimus q̄ꝫ doctrina vel cōſilio / patet. Nam vt refert
Phil. decimo. Ethic. quidam opinati ſunt vtile ad
vitam docere qꝺ omnis voluptas pꝛaua ſit / Quia
plerique ad voluptatem inclinātur / ⁊ voluptatibꝰ
inſeruiunt / ⁊ hos opoꝛtere in cōtrarium ducere. nā
ſic erit ad medium deuenire. Philoſophus pꝛobat
hanc doctrinam nō eſſe vtilem ad vitam ſeu moꝛes
bonos / nam qui de affectibus ⁊ actibus habentur
ſermones minoꝛem fidem quam opera qn̄ igitur diſ
coꝛdant ab his que ſecundum ſenſum ſunt ſpꝛeti / at
qꝫ reiecti / etiam verum inſuper interimūt. Qui em̄
voluptatem vituperat ſi quando depꝛehendatur il
lius appetens / ad illam inclinari videtur quaſi talē
omnem exiſtentem. Nam diffinire id eſt diſcernere /
nō eſt multoꝛum concludens qꝺ ſermones qui veri
ſunt nō ſolum ad ſciendum ſunt vtiles ſed etiam ad
viuendum: quia cōſentanei operibus fidem habent
quapꝛopter ꝓuocant intelligentes viuere ſecundū
illos: ergo exemplū facti efficacius docet ⁊ inducit
q̄ꝫ doctrina vel cōſiliū. hinc Matth. xxiij. ve vobis
ſcribe ⁊ phariſei ſaluatoꝛ inquit qui circuitis mare

⁊ aridā vt faciatis vnū pꝛoſelitum: ⁊ cum factꝰ fue
rit: facitis em̄ filiū gehēne duplo plus q̄ꝫ eſtis vos:
gl. interli. dū viderit vicia veſtra factus ꝓſelitus re
uertitur ad gētilitatis erroꝛē ꝑ pꝛeuaricatiōe maio
ri pena dignꝰ. ⁊ Hie. cū eos videt ope deſtruere qꝺ
v̄bo docebāt reuertit̄ ad vomitū: ⁊ fit duplo gehen
ne filius: cū fuerit tm̄ ſemel. ⁊ Sene. ſeptima epiſto
la ad Lucillū docet ꝓ ꝯſeruanda v̄tute ⁊ acquirēda
turbā ſeu multitudinē hoīm fugiendā eſſe: nā quod
egris euenit quos lōga imbecillitas vſqꝫ adeo affe
cit vt nuſq̄ꝫ ſine offenſa p̄ferantur hoc accidit nobis
quoꝛum animi ex lōgo moꝛbo inficiunt̄ inimica eſt
multoꝝ ꝯuerſatio. Nemo nō aliquod nobis vitium
aut accōmodat: aut impꝛimit: aut inſcientibꝰ allinit
vtiqꝫ quo maioꝛ eſt populus cui ꝯmiſcemur: hoc pe
riculi plus eſt nihil em̄ tā damnoſū bonis moꝛibus
q̄ꝫ in aliquo ſpectaculo reſidere: tūc em̄ ꝑ volupta
tem facilꝰ vicia ſurrepunt q̄d me exiſtimas dicere
auarioꝛ redeo: ambitioſioꝛ: luxurioſioꝛ: immo vero
crudelioꝛ ⁊ inhūanioꝛ: qꝛ inter hoīes fui: infra: ſub
ducendꝰ eſt populo tener aīmus ⁊ parū tenax recti
facile tranſit̄ ad plures Socrati: Catoni: ⁊ Lelio
excutere mentē ſuā diſſimilis multitudo potuiſ
ſet: adeo nemo noſtrū q̄ maxime ꝯcinamus ingeniū:
ferre impetū vicioꝝ tam magno comitatu veniētiū
pōt vnū exemplū aut luxurie aut auaritie multum
mali facit: ꝯuictoꝛ delicatꝰ: paulatim eneruat ⁊ mol
lit: vicinꝰ diues cupiditatē irritat: malignꝰ comes
q̄ꝫuis cādido ⁊ ſimplici habitu rubiginē ſuā affri
cuit quid tu accidere his moꝛibꝰ credis in quos pu
blice factꝰ eſt impetꝰ: ecce efficaciā exēpli: q̄ꝫ mag
na vi trahit ad imitandū: vt etiā Cathoni mentē ſuā
diſſimilis multitudo excutere potuiſſet: hic Hiero.
ad agonē iā tendēs id fratribus dixiſſe legitur nil
tā nocet homini q̄ꝫ mala ſocietas talis hō efficitur
qualiū ſocietate fruit̄ nūq̄ꝫ agnus cū lupo habitat:
vir viro caſtus ſocietatē luxurioſi fugit pluſq̄ꝫ im
poſſibile puto virū diutiꝰ in bonis permanere ope
ribus q̄ mala aſſidue ꝯuerſatiōe vtitur cū ſancto ſā
ctus eris: ait Pſalmiſta. Certe vere dicā: ꝑ raro hō
vel bonꝰ vel malus efficit̄ niſi ob ſocietatis cauſam
pueri coꝛ tāq̄ꝫ tabula in qua nihil depictū eſt foꝛe dꝛ
illud ergo ꝙ a ſocietate recepit vſqꝫ in ſenectutē re
tinet ſiue bonū ſiue malū ſit: hec ille: ꝓ eodē ſeruit
illud Eccleſiaſt. x. Scdm̄ iudicē populi ſic ⁊ mini
ſtri eiꝰ: ⁊ qualis eſt rectoꝛ ciuitatis tales inhabitā
tes in ea. Itē ꝓuer. xxj. Pꝛinceps q̄ libēter audit
v̄ba mēdacij omnes miniſtros habet impios. ¶ Ex
B hoc ſequit̄ doctoꝛ: vel ſacerdos: vl̄ magiſter publice
peccās adiūgit pctō circūſtantiā trahentē in aliam
ſpeciē peccati ſic duplici peccato peccat: qꝛ hoc nō
ſolū eſt peccare: ſed pctī peſte ⁊ fetoꝛe inficere alios
⁊ coꝛrūpere ac ꝯtra beatitudinis fundamēta in ca
thedra ſedere peſtilentie: patet per gloſā ſuꝑ verbo
Eſaie. iij. Pctm̄ ſu quaſi zodoma p̄dicauerūt nec
abſcōderūt: pctm̄ ſuum quaſi zodoma pꝛedicat nec
abſcondit: qui pctī ſuo exemplo tanq̄ꝫ fetoꝛe alios
coꝛrūpit. Itē Hiero. exponēs illud Mat. xxiij. Ve
vobis ſcribe: ⁊ phariſei: ypocrite qui clauditꝭ regnū
celoꝝ ante homines: voſipſi nō introitis ⁊ introeun
tes nō ſiniſtis intrare: oīs magiſter qui ſcandalizat
malis opibꝰ diſcipulos ſuos claudit an̄ eos regnū
celoꝛum. Pꝛeterea ratione ꝓbo: qꝛ ſi opere alias li
cito minus caute facto coꝛrūperet ꝓximum ſiue in
duceret ad peccatū peccaret moꝛtaliter: ergo mul
to magis ſi id facit ope dānato. Añs patet qꝛ ſcdm̄

Aug. qui ꝑ aliquā negligentiā in malā venit ſuſpi
tionem: vnde ſcit vitā ſuam lōge abeſſe dicat coꝛam
deo ſufficere ſibi ꝯſcientiā ſuā eſtimationē hominū
non ſolū impꝛudenter ſed crudeliter ꝯtemnit: occi
dens aīas alioꝝ ſiue blaſphemantiū viam dei: quibꝰ
ſm̄ ſuā ſuſpitionem tanq̄ꝫ turpis que caſta eſt diſpli
cet: ſed cū accuſatione imitant̄: non qꝺ vidēt: ſed qꝺ
putāt. xj. q. iij. non ſunt audiēdi. De eodē eſt expreſ
ſa ſentētia apoſt. j. ad Coꝝ. viij. Videte ne hec licen
tia veſtra offendiculū fiat infirmis. Si enim viderit
eū qui habet ſcientiā in idolio recumbentem frater
nōne ꝯſcientia eius cū ſit infirma edificabitur. i. in
ducetur ad māducandū ydolothita: ⁊ peribit infir
mus in tua ſciētia frater ꝓpter quē moꝛtuꝰ eſt Chꝛi
ſtus: ſic aūt peccātes in fratres ⁊ ꝑcutiētes ꝯſcien
tiā coꝝ infirmā in Chꝛiſtū peccatis quapꝛopter ſi
eſca ſcādaliſet fratrē meū nō manducabo carnē ine
ternū. Et ad Ro. iiij. Si ꝓpter cibū frater tuꝰ con
triſtatur iā non ſm̄ charitatē ambulas: noli tuo ci
bo illū perdere: ꝓ quo moꝛtuus eſt Chꝛiſtꝰ. ⁊ infra.
Itaqꝫ que pacis ſūt ſectemur: ⁊ q̄ edificatiōis ſunt
inuicē cuſtodiamꝰ: noli ꝓpter eſcā deſtruere opus
dei: omnia quidē ſunt munda mūdis: ſed malū eſt ho
mini qui per offēdiculū māducat de eodē eſt exēpla
ris ſnīa Eleazari. ⁊ Macha. vj. hic dū cogeret̄ car
nes poꝛcinas comedere: aſtātes iniqua miſeratione
ꝯmoti ꝓpter antiquā viri amicitiā attulerūt ei ſe
crete carnes de quibꝰ ei comedere licebat: vt ſimula
retur māducaſſe de carnibꝰ poꝛcinis vt rex māda
uerat: vt ſic a moꝛte liberaretur. Ille aūt vt dicit tex
tus ſm̄ ſcē ⁊ a deo cōdite legis ꝯſtituta reſpondit
p̄mitti ſe malle in eternū: nō em̄ etatis noſtre dignū
eſt fingere: vt adoleſcētes arbitrātes Eleazarū no
naginta annoꝝ trāſijſſe ad vitā alienigenaꝝ: ipſi pꝛo
pter meā ſimulationē decipiātur. Ex quibꝰ mani
feſte ptꝫ: ꝙ nō ſolū ope pꝛauo: ſed qꝺ ſpeciem habet
mali alios ſcādalizātes coꝝ animas occidimꝰ ⁊ in
Chꝛiſtū peccamus. Eſt ergo duplicata iniq̄tas qn̄
coꝛā alijs peccans eos trahit ad imitandū. Et dixi
notāter: doctoꝛ: ſacerdos: vel magiſter: qꝛ efficacīꝰ
coꝛrūpunt exēpla illoꝝ ſubditoꝝ animos vel diſci
puloꝝ: velocius em̄ ⁊ citiꝰ (vt ſatiricus habet) nos
coꝛrūpunt exēpla domeſtica: magnis cum ſubeant
animos authoꝛibus. ¶ Scda ꝓpoſitio. Qui exēpli
pernicie alios ad peccandū inducit: obligat̄ in vim
reſtitutiōis ad reparationē dāni anime: ꝓbo ſic: qui
cūqꝫ ꝯſilio / ſuaſu / adulatiōe / vel quicūqꝫ ſpecie in
ductiōis eſt cauſa ablationis bonoꝝ foꝛtune: tenet̄
ad reſtitutionem eoꝝ que ablata ſunt: vt eſt maxima
oīm doctoꝝ. xv. diſt. iiij. ſententiarū: ergo multo ma
gis in bonis aīe obligat̄ reſtituere: cū illa incōpara
biliter excedat bona foꝛtune. Nec obſtat ſi bona aīe
efficaciter ⁊ per vim pꝛeciſam auferri nō poſſūt: qꝛ
ad inducendū obligationē reſtitutionis ſufficit cau
ſam dediſſe ablationi: vt ſi metu aliquē ꝯpello vt rē
ꝓpꝛiā mittat in mare: nō minꝰ ei obligoꝛ reſtitue
re q̄ꝫ ſi metu ꝯpulſus mihi donaſſet: ſi lr̄ cum do cau
ſam p̄ncipi cui iniurioꝛ vel quē offendo: vt moueat
bellū populo: ſū ſolū cauſa diſpoſitiua nō efficax: ⁊
teneoꝛ de oī dāno populi ſi lr̄ ſi ꝯſulo: vel ſuadeo: vel
p̄cibus inſto vt moueat bellū: qꝺ iniuſtū eſt: q̄ꝫuis
ſum ſola cauſa diſpoſitiua vel ꝑſuaſiua non efficax
teneoꝛ de omni dāno. ¶ Pꝛeterea ꝙ exēpli pernicie
alios seducēs ⁊ ꝓuocans ad peccandū: teneat̄ reſti
tuere: videt̄ pꝛobari ex illa ſentētia Hiero. q̄ de ſer
uitoꝛibus ſuis aliquos oꝛdinant: vitā eoꝝ in ſcāda

Universidad de Deusto Biblioteca

lum populi exponētes:rei ſunt infidelitatis eoꝝ ꝙ
ſcādalizātur .l.q.j. hi quoſcūq; de aſſeclis:ergo ma
gis ille cuius exēplo populus ſcādalizatur ſi ille ꝙ
talem ꝑficit eſt obligatꝰ:vñ Gerſon doctor egregi
us in ſermone quē de penitentia in cena dñi habuit:
quatuor ponit ſordidas tranſgreſſiones que vix ad
fundū extergi poſſūt. Pria corruptio alioꝝ in mo
ribus ſup quo inquit:accipite quid Berengarius
moriēs dixerat:hodie apparebit mihi dñs meus Je
ſus Chriſtus:vel ad gloriam ſicut ſpero propter pe
nitentiā meā:vel ad dānationē ſicut formido ꝓpter
alioꝝ corruptionem:quos ad vitā ꝟitatis reducere
nō potui:horreant ⁊ caueāt qui ad ſimilitudinē de
monū gaudēt trahere alios ad interitū:ꝑſertim iu
uenes ⁊ pueros:neſcio tales ſi poterūt vnq̄ ſatis pe
nitere:ſufficere eis debuerat dānatio ꝓpria: q̄d de
malis exemplis literatoꝝ viroꝝ ⁊ magiſtroꝝ ⁊c.
Scdā eſt apud eum cauſam dare bello iniuſto ma
nu vel ꝯſilio.⁊c̄. Tertia iniuſta patrocinatio vel dif
famatio qua tollunt̄ hereditates vl' honores. Quar
ta iniuſta ad dignitates ꝓmotio ꝑ ſimoniā vel alias
Quantū periculi ſit in hmōi ſeductione doctor ſub
tilis.xv.iiij.q.iij.planius exprimit. Quia inquit fa
cilius eſt ꝑuertere q̄ ꝯuertere:tenet̄ per ſe orando
⁊ alioꝝ orationes ꝓcurando ⁊ alios efficaciores per
ſuaſores adhibere:dum tñ illis nō prodat occultum
alterius pctm̄:quod intellige:niſi ob neceſſitatē ſa
lutis:que ꝟiſimiliter alia ꝓcreari nō poſſet. Recte
igitur Seneca epiſtola ſeptima ad Lucillū inquit
agite dijs immortalibus gratias:ꝙ eū docetis cru
delē eſſe qui nō pōt diſcere. Sed quid ſi homini re
ſoluto facere malū:demōſtro quēadmodū facturꝰ
ſit vel adulādo laudator ſum ꝓpoſiti. Itē ei qui oi
no facturꝰ eſt ſuadeo:vel eundem oro ac hortor: vt
ſciat nō mutans voluntatē:ſaltē quo ad ſpeciem fa
cti:ſed qđ prius voluit: iā ex alia ꝑtiali cauſa etiā
velle incipit:puta ꝓpter preces vl' ſuaſū meū. Si
cut ſi prius volui ire Mechliniam ad recipiendū pe
cuniā:⁊ poſtea intelligo illic libros ſingulares expo
E nēdos venditioi incipio velle ire ꝓpter vtrāq; cau
ſā ſimul. Preterea aliquoties abſq; dolo:luſus gra
tia ſuadeo vl' hortor vt virū ſe exhibeat:etiā capiēs
preter vxorē pulchrā concubinā vel vt non ferat a
magiſtro correctionē:ſed ꝯfidenter eū ꝑcutiat ⁊ il
le facit:an in his oibus teneor ei ad reſtitutionem.
¶ Pro huius dubij reſolutiōe eſt aduertendū. Cū
homo eſt firmi ꝓpoſiti aliq̄d facere ⁊ poſt incipit ex
noua cauſa idē velle ſiue cā pertineat ad genus cau
ſe efficientis ſeu cauſe finalis:adminus eſt alia volū
tas ſeu volitio nūero cuiꝰ eſt hec noua cauſa:vñ per
hoc ꝓbat' viij. phiſi. philoſophus:ꝙ motus ꝓiectio
nis nō eſt vnus numero. Idē patet auctoritate Fa
biani pape vt patet ex yſidoro lib. de ſynodis epiſto
la Fabiani tertia hec vos inq̄t authore deo oīa face
re nō ambigo:ſed occaſione admonitionis exorta bo
nis veſtris deſiderijs ⁊ opibus me furtim ſubiūgo:
vt qđ non admoniti facitis qñ vobis ⁊ admonēs ad
ditur:iā nō ſoli faciatis:ergo in ꝓpoſito cū priꝰ ſo
lus fuiſſet facturꝰ qñ velle incipit ꝓpter ꝯſiliū vel
laudem vel preces adhibitas:iā non ſolus facit ſeu
cauſat illā voluntatē eſt ergo alia a volūtate prius
concepta. Nā quantumcūq; parū pōderi adieceris
quo horologium voluit̄:adiectū eſt cauſa totiꝰ mo
tus horologij:idē in tractu nauis:nec eſt diſtingue
re:ꝙ aliqua pars ab vno ⁊ nō ab altero trahatur:ſic
ꝯſiliū:laus:vel adulatio:vel preces ac cōſimilis cā
ſupueniens incipit ꝑtialis cauſa eſſe totiꝰ affectꝰ
ſeu volitiōis:que nūc eſt:ergo differt a priꝰ exiſtēte
vñ etiā ſeruū corripuiſſe dr:⁊ tenet̄ edicto ſerui cor
rupti:quod penale eſt qui ſeruo malo demōſtrauit:
quemadmodū delinqueret:immo ſi erat ſeruꝰ oino
fugiturus vel furtū facturꝰ qui laudator huiꝰ pro
poſiti extitit tenet̄:nō enim laudādo augere oportꝫ
maliciā ſed ſiue bonū ſeruū fecerit malū ſiue malū
deteriorē corrupiſſe videt̄ vt eſt textus in l. j. ff. de
ſeruo corrupto. Et q̄uis cū luſus gratia ſine dolo
malo:cū malū fecerit:vel deteriorē:nō tenet̄ edicto
ſerui corrupti:tenet̄ tñ de dāno actione in factū cū
in aīa deteriorē facit vel malū:ſicut dū ſic ioco ꝯſu
lit:vñ in corpore deterioratur tenet̄ vtili.l.aquilia.
vt eſt tex.in.l.dolo malo iūcta.l.ſed ꝯmodatū.eſt.ff.
de ſeruo corrupto. Nec pōt tex.inductꝰ limitari ad
laudem qua ſeruus vel plura mala velit q̄ priꝰ:vel
idē intenſius ⁊ maiori zelo ꝓpter hoc qꝛ tex. dicit
nō eñ oportet laudādo augere malitiā:ratio eſt:qꝛ
textus ꝑſumit ex ſola laude auctā malitiā ⁊ ſeruū
factū deteriorem:ꝙ ſolū procedere videt̄ illo capi
te qꝛ laude vel ꝯſilio eſt cauſa partialis cōtinuatio
nis malitie in actu ⁊ cōtinuando culpā ſemꝑ eſt de
terior:q̄uis nec intenſius nec plus q̄ prius velit ⁊
ſic nihil releuat ꝙ laude nō adhibita vel ꝯſilio eque
ſeipm̄ feciſſet ꝯtinuādo deteriorē ſicut furē nihil re F
leuat ꝙ alius fuiſſet idez ſubſtracturus. His pre
miſſis dico ad dubiū motū ꝙ in quolꝫ illoꝝ caſuum
quis peccat in deū cū ſe cauſā exhibeat pcti:⁊ iuxta
metas humani iuris tenet̄ deo ſerui corrupti qñ do
lo malo facit vtile.aq̄lia qñ ludo ſeu ioco facit ſine
dolo quāto ſeruum dei viliorē fecerit. Sed in vim
reſtitutionis qua damnū ſeu detrimentū illarū re
parari habet nō pena exeuti vel exſolui:non tenetur
edicto de ſeruo corrupto vel edicto.l.aquilie vtrūq;
eñ penale eſt ⁊ ideo dū cū vno eſt actum ceteri non
liberant̄.vt.l. Item Mel.§.ſed ⁊ ſi ſeruū.ff.ad aqui
liā. Sed ſolū tenet̄ quantū damni intulit. Et qꝛ ſo
lum auxit dñationē ⁊ culpā per continuationē pri
ma facie videret̄ ſatiſfacere retrahendo eū a culpa
conſimili vel grauiore nā tunc tantū diminuit quā
tum auxit. Et nō videt̄ obligatꝰ reducere ad veram
penitentiā:qꝛ hoc eſt reponere ad vitā ſpiritualem
quā iſte nō ademit. Sed qꝛ ratione inducēs fornicā
tem vt faciat homicidiū:qꝛ non ademit illi vitam ſpi
ritualē ſed dānationē auget nō teneretur illum ad
contritionē ſeu vitā ſpiritualem adducere. Nec eſt
ſatis obligato ad dāni alicuius reparationē Petro
vt ipſum alio tpe a dāno ꝯſimili vl' maiori ſeruet: nā
ſic qui cauſaliter vl' manu furtū fecit:in vim reſtitu
tionis ſatiſfaceret ꝓhibendo:ne Petrus alius ad
huc tantundē quantū ipſe furatus fuit furet̄ vel re
ſtituēdo furtū illius tertij liberaret̄ ab obligatiōe
furti ſui ꝓprij. Ideo ꝓbabiliter videt̄:ꝙ tenet̄ illū
ad mentis ꝯuerſionem deducere:⁊ vitam ſpiritualē G
qꝛ obligatur reparare damnū aīe quod intulit:aufe
rēdo reatū pcti:puta obligationē dānationis ⁊ cul
pā pcti:puta quoꝝ cauſa fuit: ⁊ qꝛ hoc fieri nō pōt
ſine ꝯtritione ⁊ vera penitētia:oportet fateri ꝙ ad
hoc obligetur. Unde nō releuat ꝙ alias idē factu
rus erat:⁊ erat eius animi ſeu propoſiti reſoluti.
Nam ſi rex qui iā decreuit Brabātie inferre bellū
iniuſtum:adhibito ꝯſilio meo:prece:adulatione: vel
hortatu iā incipiat ꝓpter conſiliū meū/preces/adu
lationē vel hortatū:idē velle ⁊ ex illa volūtate bel
lum ⁊ damna inferat:ergo teneor omnium damnoꝝ

Sicut furti teneor cū furtū aſportari iuuo:qđ ali
H as Petrꝰ ſolꝰ ſimiliter inceperat ⁊ aſportaturus
erat. Et cū in effectu arguit̄:nō adimit vitā ſpūa
lem inueniēs eū mortuū:ergo nec illā tenet̄ reſtitue
re. Eſt duplex reſpōſio. Prio licet illam nō adimit
tñ cauſaliter culpā ⁊ reatū dānationis intulit: que
auferre tenet̄ ⁊ hoc fieri nō pōt ſine vite ſpūalis re
ductione. Jā quicūq; tenet̄ ad aliq̄d tenet̄ ad omne
illud ſine quo hoc haberi nō pōt. Scdā rñſio eſt: ꝙ
licet vitā ſpūalem nō adimit actu:hoc eſt ꝑ accidēs
qꝛ eā non inuenit:nihilominus virtute. Qua nouā
mortē ſpūalem inducit:⁊ aīam in eo ſtatu reponit
quo vitam ipſam ꝑderet niſi alia etiam morte ſpi
rituali ꝑuenta eſſet. Cuius ſimile eſt cū quis ſecun
do vel tertio excōmunicatur:quo ad ſeparationem
a ſacramētis ⁊ ꝯmuniōe fideliū. ¶ Ex his patet q̄
I periculoſū ſit apud alios obſcena referre q̄uis ſo
lū vt riſum concitemus:non vt aīos audientium ad
alicuius mali deſiderium inflāmemus:qꝛ regulari
ter ad minus ꝯplacentiā quandā de turpi opere in
gerit vel etiā ad ꝯſenſum adducit ⁊ obligamur re
parare damnū aīe quod intulimus. Hinc periculū
eſt docere vel legere figmēta poetaꝝ:qꝛ vt habet yſi
dorus oblectamēta fabulaꝝ nimiū excitāt ad incē
tiua libidinū. Nec thura ſolū offerēdo demonibus
immolat̄:ſed etiā dicta libentius capiēdo.xvij.diſt.
ideo ꝓhibentur. Scdō ſequit̄ non ſolū qui crimine
publico:ſed etiā qui ſpecie mali alioꝝ aīos corrū
pit ſeu ad lapſum pcti inclinat ⁊ adducit:peccat q̄
diu ſcandaliſat:vt ſacerdos tenēs in domo ſuſpectā
quā forte nūq; cognouit:vel forte cognouit vltra
tꝑa:ſed nō a multis annis:qꝛ iuxta Aug. ſententiā
quā prius induxi.xj.q.j.nō ſunt audiēdi nō ſolū im
prudēter:ſed crudeliter ſuam exiſtimationē contē
nens occidit ꝓximorum animas. ¶ Tertio ſequit̄:
ꝙ amato lapide offenſiōis ſeu facto quo alij ſūt ſcā
daliſati ꝯtinuo tamen is qui ꝟbis ſcurrilibus ⁊ ob
ſcenis crimine publico ſeu alias exēplo malo alioꝝ
animos corruit manet in pctō q̄diu reducti nō fue
rint qui per illū ſic corrupti fuerūt ⁊ ſcādaliſati in
telligo ſi eos reducere ſeu reuocare pōt ⁊ negligit:
pꝫ qꝛ manet in pctō detentiōis alieni donec damnū
aīe repar[a]uerit:ac ſi alterius vrnā precioſā vel mar
garitam rupiſſet vel deieciſſet in mare. ¶ Quarto
ſequit̄ ꝙ ſatiſfaciēs ad preſcriptionē ſeu ſniam le
gis aquilie vel legis ſerui corrupti nō liberat̄ ꝑ hoc
in foro ꝯſcientie ab onere reſtitutionis dāni anime:
pꝫ quia per illas ſolū condemnatur ad reſtitutionē
aliquā exoluendā perſone cuiꝰ intereſt puta.l.ſer
ui corrupti directa domino vtili:etiā patrifamilias
de corruptione liberoꝝ.l.vt tm̄ eo. ti.⁊ quāto dete
rior factꝰ minus valet:in duplū iudiciū datur.eo.ti.
l.j.⁊ datur illud edictum ſolū in eo qui dolo fecerit
.i.de induſtria ſeu ex aīo fecit corpore aut aīo dete
riorē:ſeu dño minus vtilē. Aquilia aūt directa dat̄
in eū qui dolo vel culpa corpore ſuo in aliud corpꝰ
damnū dedit. Utilis in eū qui in corpore damnū de
dit:ſed non ſuo corpore qñ aūt nec ſuo corpore nec
in corpus datur actio in factū:vt ſi quis miſericor
dia ſoluerit ſeruū ꝯpeditum vt fugeret.inſtit.de.l.
aquilia in fine:⁊ iū vide quo ex.c.j.l.aquilie fit eſti
matio quāti plurimi valuit toto anno.⁊.c.iij.quāti
plurimi fuerit a xxx.ꝓximis diebꝰ. Sed poſtq̄ de
his ſatiſfecerit nihilominus tenet̄ reparare corrup
to damnū anime eundē in viam iuſtitie reducendo.
¶ Quinto ſequit̄ q̄uis corrupto: puta inducto ad
luxuriā:ebrietatem:vel aliud peccatū nulla detur
de iure actio in ſeu aduerſus corrūpentē:nō minus
diuino iure tenetur ei ad reparationē damni aīe nec
ſatiſfacere pōt quacūq; eſtimatione pecuniaria nec
corrupti remiſſiōe liberat̄:ſed in hoc ꝯſimiliter alijs
extinguitur obligatio qñcunq; alius ⁊ per quemcū
q; reductus fuerit ſicut ſi rem furtim ablatā ꝑ quē
cūq; recuperauerit. ¶ Sexto ſequit̄ ꝙ licet exēplo
corrūpans ſeu ſcandaliſans ⁊ inducēs ad pctm̄: iu K
xta iuris diſpoſitionē nō teneat̄ ſerui corrupti vel
l.aquilia ad dāni reparationē:niſi exemplo alteri re
mōſtret ⁊ ipſum docere velit quō ſcelus debeat ꝑfi
cere vel ꝯſimiliter aliquid plus ſit q̄ ſuū peccatum
palam ſeu publicū ponere nō minus tenet̄ deo ſerui
corrupti nec ſolū deo:ſed etiā corrupto ad dāni re
parationē ⁊ ergo vt vere peniteat nō ſufficit alium
etiā deteriorē forte lucrificare vt ſic deo ſatiſfaciat
⁊ aliquid lucretur:ſed oportet eundē quem exem
pli ꝑnicie vel alias ſeduximus ad viā adducere ꝟita
tis. Ecōtra aūt non ſtat hoiem.l.aquilia vel.l.ſerui
corrupti teneri ex peccaminoſa deterioratiōe cuiuſ
cūq; hois quin teneatur ⁊ deo ⁊ illi deteriorato per
labem pcti ad reparationē dāni anime:nā ſi ſic maxi
me eſſet qñ per culpā ciuilē ſine pctō eſſet hoc dam
num datum:ſed hoc nō:qꝛ ſi ratio illa.ſ. ꝙ ſolū in
terceſſerit vel interuenerit culpa ciuilis ⁊ nō pctm̄
ſiue offenſa nō releuat quo minus ꝯtrahit homo ob
ligationem reparandi damnū tꝑale immo ⁊ cū aug
mento iuxta diſpoſitionē.l.aquilie. quāti plurimi
fuerit ꝓximo anno vel ꝓximis.xxx.diebus:⁊ ꝙ in
ficiēs ſeu negās ꝯdemnari debeat in duplū. ff.ad.l.
aquiliā.j.ij.⁊.l.inde neratius.§.hanc actionē:multo
minus releuat in damno pcti ꝙ eſt verū damnū aīe.
Ex hoc pꝫ:cū aliquoties noſtro veniali ꝑ inaduer
tentiā ⁊ incōſiderationē aliquā alios ſcādaliſamus
inducēdo ad aliqđ mortale tenemur ad reparatio
nē eoſdē ad ꝯtritionē ſeu ſtatū gratie reducēdo ſic
forte erat de Petro qñ indiſcrete a ꝯmunione gen
tiū ꝓpter iudeos ſe ſubtrahēs:gentes cogebat iu
daiſare ad Gala.ij. ¶ Septimo:his dictis eſt anno
tandū:ꝙ licet impoſſibilitas reſtitutiōis ablati ex L
bonis corporis fortune vel fame pariat obligatio
nē alicuiꝰ qđ poſſibile eſt ei qui abſtulit ſic ꝙ nō pu
re ac in totū extiguat obligationē:ſed obligatio ta
lis deſcēdit in heredē:vt deduxi in qđlibeto de de
tractiōe circa ſextā difficultatē. Et facile ꝯfirmat̄
ex hoc ꝙ actio.l.aquilie ꝯtra heredē daret̄:ſed ſolū
tanti;quiſq; obligaretur quantū dederit dāni inſti.
de.l.aquilia.§.qua ratione.⁊.ff.ad.l.aquiliā.l. inde
neratius.§.hanc actionē.ergo naturaliter ſeu natu
rali ratione obligat̄ heres ꝓ rata damni dati. Sed
in caſu dāni aīe:impoſſibilitas reſtituēdi ablatū ſꝑ
ueniēs puta ꝑ mortē ſcādaliſati nō facit reſolui ob
ligationē in aliā aliquā tꝑalis poſſibilis: nec deſcē
dit in heredē ſed pure extinguitur per ſuperuenien
tem impoſſibilitatem:ſicut in eo qui vouit ieiunare
per ſuperuenientē impoſſibilitatē extinguit̄ obli
gatio ieiunādi:vñ filiꝰ in hoc nō portat iniquitatē
patrꝫ:ſi pater viuēs multos exēplo:hortatu:māda
to:vel metu inducit ad peccatū:vt propter hoc filiꝰ
reducere teneat̄ in vim reſtitutiōis illos ſeductos
ad frugē melioris vite:q̄uis dāna alia que dedit pa
ter reparare teneat̄. Uerūtñ pater nō ſufficiēter ac
vere penitet niſi vidēs mortē ſibi imminere: q̄tū in
ſe fuerit:ꝓcuret ꝑ alios reduci:quos per ſeipm̄ nō
poſſe reduci iā videt. Sed etiā illud pro ꝯſolatiōe

peccatoꝝ eſt aduertendũ ꝙ vnũcũq; reducti fuerint
ad frugem melioris vite quos homo ſcãdaliſauerit
perinde ſeu equaliter tolliť obligatio acſi ipſe redu
xiſſet in damnis pecuniarijs niſi aliꝰ noſtro noĩe re-
pararet nos minime releuat:vt ſi dẽ Petro pecuniã
quantã Joannes abſtulit:non minus obligať Joã-
nes an autẽ ſufficiat ſemel reductos eſſe ad mentẽ
bonã vel oporteat adduxiſſe ad eã ſtabilitatem ſeu
mẽtis immobilitatẽ a bono qua erãt priuſq; ſeduce
retur pro nũc breuitatis cauſa tranſeo. ¶ Ad ratio
nes aň oppoſitũ. Ad primã qui per ignorãtiã addu
citur ad pctm̃ peccat ⁊ dãnificatur inuitꝰ: ſũt eñ
quedã pctã nolentiũ que ſunt ~ neſcientiũ. xv.q.j.
merito.⁊ ad ꝓbatiões quibꝰ deducit ꝙ nemo peccat
inuitꝰ verũ eſt quo ad factũ:qꝛ omiſſio vel cõmiſſio
qua peccať neceſſario eſt volũtaria:peccat tñ homo
inuitus quo ad incurſionẽ pcti vel dãni anime:ſed
qꝛ hec ſolutio nõ releuat in caſu pcti ſciẽter admiſ-
R ſi opus eſt ſolutione gñaliori. Et dico prio:ꝙ lꝫ for
te ſeruus nõ ſit inuitus tamen dñs eius deꝰ eſt in-
uitus:ſicut in materia ſerui corrupti:cui volẽti de-
monſtrať:quemadmodũ ꝓpoſitũ malũ deducere
debeat in opus vel laude aut ꝯſilio propoſitum ma-
lum in eo firmať. Et ſi tũc inferas:ergo deo tene-
mur ad reſtitutionẽ:ſed nõ ſeruo puta hoĩ ſcandali
ſato:dico ꝙ ſufficienter inuitus eſt cuius ꝯſenſus
a ſuperiore eſt reprobatꝰ:vt pꝫ ex.c.ſtatutum de re
ſcriptis:⁊.c.exigit de cenſi.lib.vj.vbi nec ꝓdeſt con
ſenſus dãtis:nec poſt factũ remiſſio quin teneatur
dãti reſtituere. In ꝓpoſito ⁊ ꝯſenſus reprobať a
ſuperiore puta deo:⁊ remiſſio ſecꝰ cũ conſenſus ſo-
lum eſt peccaminoſus ſeu culpabilis ⁊ ꝯtra dei p̃ce
ptum:qñ non eſt irritus ⁊ reprobatꝰ:vt cũ ꝯtraiu
ramentũ vel votũ aliquid donat:matrimoniũ con-
trahit ⁊ ſic de alijs. ¶ Ad ſcdam dico ꝙ regula ꝓce
dit de ꝯſenſu nõ irritato ⁊ reprobato a ſupiore: nã
in caſu.c.ſtatutũ ⁊.c.exigit fit iniuria:immo pctm̃
furti dãti ⁊ cõſentiẽti. Et iã in ꝓpoſito licet ſeruꝰ
ꝯſentiat dominꝰ inuitus eſt:vt dixi. Et ad ꝓbatio-
nem exemplarẽ:cũ dicitur inducens hominẽ vt ſibi
ipſi manũ vel pedẽ amputet:nõ tenetur illi ad reſti-
tutionem:⁊ tamen non eſt dñs membroꝝ ſuoꝝ: vt
l.liber hõ.ff.ad.l.aquileã. Et pꝫ idẽ ex verbo Apo.
ad Gal.iiij.teſtimoniũ phibeo vobis qm̃ ſi fieri poſ
ſet oculos veſtros eruiſſetis:⁊ eos dediſſetis mihi.
Rñdeo aliud eſt ibi:qꝛ licet non ſit dñs membroꝝ
eſt tñ dominus eius obligationis pecuniarie:que ei
quereret ex delicto amputãdi illius membrũ:⁊ qñ
conſenſu eiꝰ fit per ſeipſũ vel aliũ nõ oriť illa obli-
gatio. In propoſito aũt nulliꝰ dominiũ vel arbitriũ
habet qð patiatur ex hoc ꝙ per aliũ dãno peccati le
ditur. Ex his põt aliter regula limitari: ꝙ ꝓcedit
S de ꝯſentiẽte in his quoꝝ arbitriũ vel dñium habet
homo aut nõ habet arbitriũ ⁊ dominiũ anime lon-
ge minus:q̃ ſuoꝝ membroꝝ. Vel ſoluiť ꝙ conſen-
tienti nõ fit iniuria que dicit iniuſtitiã factã inuito
nihilominus põt ei iniuria fieri que dicit nudã iniu
ſtitiam ſeu inequalitatẽ iuſtitie oppoſitã. Nam quã
tũcũq; quis velit dare vſurã pro mutuo:⁊ nolit for
te gratis mutuũ capere:nihilominꝰ fenerator iniu-
ſte facit fenus capiẽs:⁊ teneť ei reſtituere: niſi for-
te liberali animo remittat vt incipiat gratis habere
⁊ nõ pro mutuo. Altiſ.in tertia pte dicit ſoluentẽ,
vſuras ſolũ volentẽ ꝯditionata voluntate: non ab
ſoluta ⁊ diſcreta:vide quomodo intelligi debeat.
¶ Ad tertiam nego minorẽ:qꝛ exempla non ſolum

per occaſionem acceptã:ſed datam inclinãt animos
hominũ ad imitandũ: vñ Paulus dicebat Petrð
ad Gala.ij. Gentes cogis iudaiſare:⁊ in hoc ipſum
dicebat reprehenſibiliter ambulare notãs eũ de ſo-
lo exẽplo ſubſtractionis a ꝯuerſatiõe gentiũ. Itẽ
j.ad Cor.viij. Sic peccãtes in fratres ⁊ pcutiẽtes
eoꝝ conſciẽtiã infirmã:in Chriſtũ peccatis. Et ad
ꝓbationẽ:non eque inclinãt hoĩm animos ad imitã
dum facta mortuorum narrata: vt exempla viua.
Et item aliud eſt cũ ſuggillatione ⁊ reprehenſione
alioꝝ facinora referre: quod ſcriptura ſacra facit
aliud cum quadã admiratione:laude:vel delectatio
ne:ſeu gaudio:vt poete faciant:quod vtiq; diabolo
eſt thurificare ⁊ ad conſimiliter agendũ animos au
dientium vel legentiũ inuitare. ¶ Ad quartam: ꝙ
licet in foro iudicij nõ conceditur actio ei qui ꝯſilio
alterius maleficium fecit:vt in dicta regula glo.,⁊
doct. habent:nihilominus in foro aĩe obligatur ei
reparare damnum eque acſi metu ad maleficiũ per
petrandũ ipſum impuliſſet. ¶ Ad quintũ nego ali-
quas abſurditates ſequi. Et cũ primo inducitur:ꝙ
ſic ex impoſſibilitate reducendi obligareť ad pecu-
niariã recompenſã ⁊ ſic ex ſua obſtinatiõe.⁊c̃. Dico
ꝙ per obſtinationẽ in hac vita nõ debet preſumi im-
poſſibilitas:qꝛ de nemine deſperandum eſt in hac vi
ta. Etiam impoſſibilitas ſupueniens ſicut ſupra di T
xi nõ mutat ſeu transfert in aliã rei pecuniarie obli
gationem. Ad deductionẽ ſcði inconuenientis ſiue
abſurditatis:nõ eſt incõueniẽs aliquẽ poſt mortem
incipere obligari ad aliquã reſtitutionem:qñ cauſã
dedit in vita:pꝫ de eo qui poſuit in vino toxicũ vel
in domo cauſã incendij:quod ad menſem poſt habe-
bit prio effectũ. Sed in ꝓpoſito noſtro:hoc nõ pro-
cedit:qꝛ vt dixi impoſſibilitas reductiõis ꝑ vtriuſ-
uis illoꝝ mortem ſeducentis vel ſeducti diminuit
obligationẽ q̃to magis p̃cedens impedit eã naſci.
¶ Cõtra ſecundã propoſitionẽ tactã in.iij.art.j.q̀
exẽpli ꝑnicie alios ad peccandũ inducit obligať ad
reparandũ: Arguit dñs quodlibetariꝰ ſic. Is cuiꝰ
pctõ alius ad peccandũ inducit:nõ efficit in anima
ſcandaliſati pctm̃:ergo nõ teneť reparare damnum
aĩe:ꝯñа tenet:qꝛ nulla alia ratione tenetur damnũ
reparare niſi cauſaliter intulit. Et aňs probatur:qꝛ
exemplar non efficit exemplatũ:ſed is q̀ exemplar
ad ꝯformiter effigiendũ exemplatũ:refert Seneca
lxv.epl'a ad Luci.vñ ⁊ Plato videť cauſam exempla
rem diſtinxiſſe a cauſa effectiua. Et cõfirmať:qꝛ ni
hil efficit qñ nõ eſt:ſed pctm̃ hoĩs vt plurimũ tran-
ſijt priuſq; alij imitentur:ergo nõ efficit imitari pec
cata. Reſpõdeo ad primũ nego aňs ⁊ ad probatio-
nem dico:ꝙ cauſa exemplaris qꝛ iuuat ⁊ dirigit effi
cientẽ ſicut doctrina vel ꝯſilium ꝯprehenditur ſub
cauſa effectiua. Et ſupponamus Platonẽ voluiſſe
ꝙ exẽplaris ſit ſpecies cauſe diſtincta cõtra efficien
tem:nihilominus exemplar inducens ad imitandũ
eſt efficiens ratione inductionis quemadmodũ pre
ces vel conſiliũ:nõ enim tũc habet rationẽ nudi exẽ V
plaris ſed ꝑſuadẽtis ⁊ qð inducit. ¶ Ad confirma-
tionẽ dico ſicut ꝯſiliũ:preces aut mine ſũt cauſa ef-
fectus:⁊ ſepe tranſierũt priuſq; ſequať effectꝰ: ſed
ſatis eſt manere ṽtualiter ac ꝓut ſunt in memoria:
ita ſimiliter de exemplari facinore ſeu pctõ. ¶ Con
tra is qui aliũ imitãdo peccat: ſeipſũ ſpũaliter occi
dit ⁊ exanimat ergo is cuiꝰ peccato ſcandaliſantur
poteſt teneri hoĩs ſpũaliter vulnerati ſed non occi-
ſi: ⁊ per ꝯñs non teneť eũ ad vitã ſpũalem reponere,

Aňs ꝓbatur qꝛ ſm̃ iura hũana qui ſolũ mortiferũ
vulnꝰ intulerit:ſi aliꝰ euidẽter exaiauerit:primꝰ nõ
teneť hoĩs occiſi:ſed tñ hoĩs vulnerati vt eſt tex. in
l.itẽ Mela.§.ſed ⁊ ſi ſeruũ.ff.ad.l.aqliã. Et ꝯfir-
mať:qꝛ vt plurimũ ſunt in pctõ mortali anq̃ ſcan-
daliſanť iã qui mortuꝰ eſt nõ vltra occideť. Etiã fre
quenter eſſẽt deteriꝰ acturi:qui noſtro exẽplo mi-
nora ꝯmittunt:ergo illo caſu ſcãdaliſans nõ nocet
eis ſed ſeruit eoꝝ vtilitati: ⁊ per ꝯñs non teneť ex
hoc aliquã reparationẽ:vltima ꝯña tenet qꝛ nõ ob-
ligať eis dãna reparare qui ꝓfuit nec dãnificauit.
Ad primũ nego ꝯñam ⁊ rõ eſt qꝛ dũ induciť ad pec
candũ vel ſcandaliſať: ſimul occidiť ab inducẽte ⁊ a
X ſeipſo vt vtroq;.ſ.vt a cã ꝑtiali:ſicut ſi plures trabẽ
deiecerint ⁊ hoĩem oppreſſerint oẽs.l.aqlia teneňť
hoĩs occiſi.l.itẽ mela.§.ſi plures trab.ff ad.l.aqui
liã. Et cũ dꝛ in ꝓbatiõe aňcedentis ex ea.l.eũ ſolũ
teneri hoĩs vulnerati ſi poſtq̃ vulnus mortiferũ in
tulerit aliꝰ illũ exaiauerit:hoc ꝓcedit qñ vulnus a
prio ictu dꝛ mortiferꝝ:qꝛ potẽs inferre mortẽ: ſed
tñ incertũ eſt an medicina curari poſſit:ſi aũt certũ
fuerit:ꝙ ex vulnere eſſet vita exceſſurꝰ:vterq; teneť
hoĩs occiſi ſed extimatio diuerſa fiet:quo ad primũ
quãti plurimi fuit in anno p̃ore a die vulneris dati
retrogradiẽdo quo ad ſcðm quanti plurimi venire
poterit in anno ꝓximo quo vita exceſſit:vt eſt tex.in
l.ita vulneratꝰ eo.ti.⁊ ſic illas incõcordat.gl.in ver
bo teneri.ſil'r Bert.⁊ alij doc.ſed caſũ noſtrũ nõ tã
git:qꝛ hic ſimul ab vtroq; occidiť. Ad ꝯfirmationẽ
Y dico ꝙ aĩa ſpũaliter moriť quoties peccat mortali-
ter:⁊ ita qui eſt cauſa mortalis culpe occidit aĩam.
Nec eſt incõueniẽs mortuã ſpũaliter adhuc occidi
⁊ pluries mori. Etiã vt ex dict; pꝫ quicũq; infert
mortiferꝝ vulnꝰ vñ neceſſe ſit hoĩem mori teneť hoĩs
occiſi q̃d ergo mirũ ſi in ꝓpoſito dicať pluries occi
di qñ mortiferꝝ vulnꝰ dať ex quo neceſſe ſit ipm̃ mo
ri. Etiã ſi loq̃mur de morte dãnatiõis:adhuc mor-
tuꝰ nõ ẽ q̃diu vita naturali viuit: ſꝫ vulnꝰ hꝫ vñ ne
ceſſe ſit ſic mori:quãtũ ad hoĩes attinet ſi reſuſciteť
eſt miraculũ ⁊ ſpũalis grã dei. Ad alið ꝙ frequẽter
deteriꝰ.⁊c. nõ excuſať ab iniuria amputãs manũ: q̃
uis al's fuiſſet ab alijs occidẽdꝰ q̀ iã illa pena ſatiã
tur ⁊ preterejt vel q̀ ſpoliat domũ vtenſilibꝰ ⁊ alij
hoc vidẽtes putãt oĩa ſublata:al's ſil'r luſtraturi an-
gulos in quibꝰ theſauri ſũt recõditi:ſic in ꝓpoſito
ſatiꝰ nobis eſt nõ nocuiſſe exẽpli pernicie in modico
q̃uis alias deteriora paſſurꝰ fuiſſet a ſeipõ qꝛ illoꝝ
nos nõ fuiſſemꝰ cã:falſũ ẽ aſſumiť ꝙ nõ nocuimus
vl' dãnificamꝰ q̃uis nr̃o dãno occaſiõal'r a grauiore
dãno ṗuatꝰ ſit. Circa hec tñ aduerte cũ certi ſumꝰ
aliquẽ deteriꝰ actuꝝ:niſi vel demõſtramꝰ modũ quo
minꝰ facere poſſit:vel ꝯſulamꝰ ⁊ hortemur ſi alteꝝ
facturꝰ ſit:faciat ꝙ eſt minꝰ:vtiq; lꝫ hoc demõſtrare
ꝯſulere:vel hortari iuxta doc. Aug.33.q.ij.ſi qð ve
riꝰ eſt:ſꝫ nõ tãgit difficultatẽ quã pre manibꝰ habe
mus:cũ hic nec certi ſimꝰ ꝙ al's deteriꝰ ageret: nec
ꝓpter euitãdũ facinꝰ lꝫ occaſional'r ad hoc ꝓſit ſi-
cut pctm̃ ad hũiliationẽ ⁊ vt q̃s fortiꝰ ſurgat. Nec
ſub ꝯditiõe inuitamꝰ ad minꝰ pctm̃:ſi vꝫ alias gra-
uiora admittere oĩno vellet:ſed abſolute ad pctm̃
minus:noſtro exemplo inuitamus ⁊ allicimus.

Ropter q̃d dicit Sapiẽs: q̀ delinq̃t in
ꝯſpectu eiꝰ q̀ fecit eũ incidet in manus
medici ſcriptũ ſit vniuerſa eq̃ eueniũt
iuſto ⁊ impio. Pria ſnia habeť eccl'.38
⁊.ij.eccl'.ix.nec inuicẽ aduerſaňť q̃uis
videať volẽs nãq; deducere ſapiẽs nullã in pñti vi-

ta certitudinẽ eẽ hoĩ:an amore vl' odio dei dignꝰ ſit
adiũgit:ſꝫ oĩa in futuꝝ ṗuanť in certa:hoc ꝓbat eo
ꝙ vniuerſa eq̃ eueniũt iuſto ⁊ impio:bono ⁊ malo:mũ
do:⁊ immũdo:immolãti victias ⁊ ſacrificia ꝯtẽnẽti
⁊c.quo nõ vult nihil regulariť diſcriminis eẽ bonis a
malis quo ad ꝓſpa ⁊ aduerſa:ſꝫ ſolũ ꝙ nullũ ſignũ
ꝓſperitat;:vl' ſucceſſus aduerſi ſufficiẽter arguit ⁊
neceſſario aliquẽ iuſtũ:vl' demõſtret eẽ impiũ. Re-
gul'r tñ ⁊ plurimũ bonis ꝓſpera largiť malis vero
ꝯria. Pria pars pꝫ illo pſal.j.⁊ erit tanq̃ lignũ ꝙ
plãtatũ eſt ſecꝰ decurſus aquaꝝ ⁊ oĩa q̃cũq; faciet
ꝓſperabunť. Itẽ pſal. Bti oẽs q̀ timẽt dñm q̀ am-
bulãt ĩ vijs eiꝰ:labores manuũ tuaꝝ qꝛ mãducabis
⁊c. Itẽ puer.xvj. Cũ vie hoĩs deo placuerit:inimi
cos quoq; eiꝰ ꝯuertet ad pacẽ. Itẽ eccl.4. ꝓ iuſtitia
agoniſare ꝓ aĩa tua:⁊ vſq; ad mortẽ certa ꝓ iuſtitia
⁊ deꝰ expugnabit ꝓ te inimicos tuos:itẽ Aug. Sp
deꝰ patus ẽ bñfacere:ſꝫ malicia hoĩꝫ ꝓhibeť.xvj.q.j
ðcie. Silr̃ malos reguliť plagis pcutit:⁊ aduerſãti-
bus inuoluit. Eſa.j. Si me audierit; bona terre cõe
detis:ſi me nõ audierit; deuorabit vos gladiꝰ:qꝛ os
dñi locutũ eſt:nã ⁊ orbis terraꝝ pugnat cũ dño ꝯ̃
inſẽſatos. Sapiẽ.v.⁊ Leui.x.ꝙ ſi nõ audierit; viſitã
bo vos velociť in egeſtate ⁊ ardore q̀ ꝯficiat oculos
vr̃os ⁊ ꝯſũmat aĩas vr̃as:ponã faciẽ meã ꝯtra vos ⁊
corruet; corã hoſtibꝰ ⁊ ſubijciemini his q̀ oderť vos
fugietis nemine ꝑſequẽte: ſi aũt nec ſic obedieritis
mihi:addã correptiões vr̃as ſeptuplũ ꝓpter pctã
veſtra:⁊ ꝯſummã ſupbiã duricie vr̃e: daboq; vobis
deſup celũ ſicut ferrũ:⁊ terrã eneã: ꝯſumeť incaſſũ
labor veſter:⁊ nõ ꝓferet germẽ:nec arbores poma
prebebũt:mittãq; in vos beſtias ⁊c. Itẽ Deu.xxviij
nũerat bñdictiões quibꝰ ꝓſequiť deus bonos:⁊ ex
aduerſo maledictiões que manẽt malos : rebellibꝰ
nãq; qui nõ obediũt:euenire ſolet qꝛ aggei.j.ſcribiť
ſeminaſtis multũ ⁊ intuliſtis paꝝ:comediſtis ⁊ nõ
eſtis ſatiati:bibiſtis ⁊ nõ eſt; inebriati:opuiſtis vos
⁊ nõ eſtis calefacti:⁊ q̀ mercedẽ ꝯgregabat miſit eã
in ſacculũ ꝑtuſũ:⁊ infra. Reſpexiſt; ad amplꝰ ⁊ fa-
ctũ ẽ minꝰ ⁊ ĩtuliſt; in domũ ⁊ exſufflaui illð: ꝓpter
hoc ꝓhibiti ſũt ſup vos celi:ne darẽt rorẽ ⁊ terra ꝓ-
hibita ẽ ne daret germẽ ſuũ:ſꝫ extra regulã ad ſpũa
lẽ vtilitatẽ aliquoties bonis aduerſa immittit ⁊ ma
lis iratꝰ ꝓſpera nõ ex bñuolẽtia:ſed vt poſt acriꝰ pu
niat Eze.xvj. Receſſit zel' meꝰ a te iã nõ iraſcar ti-
bi amplꝰ vel vt in pñti ꝓſperis detractis nobilio-
res ſue calamitates fiãt vt habet Philo.ij.rhet.c.
de locis enthimematũ. ¶ Scða queſtio ſine argu.

Ropter q̃d dꝛ ſapiẽs Noli ſtultꝰ eſſe
ne moriar; in tpe nõ tuo:qñ apð Job
termĩos hoĩ ꝯſtitutos legimꝰ:q̀ p̃teri
ri nõ poterũt huiꝰ difficultatis ſolu-
tio ꝑpẽdiť facile ſi aduertamꝰ natu-
re ꝑiodũ plurimũ differre ab ea q̃ iu
xta meritoꝝ nr̃oꝝ futurã qualitatẽ nobis p̃fixit
deꝰ:nã vt deꝰ falli nõ põt nec fallere:ita t'mini quos
vite nr̃e p̃ſcripſit p̃teriri nõ poterũt ⁊ nũerꝰ menſiũ
vite nr̃e apð eũ certiſſimꝰ ẽ. Job.xiiij. Nũeꝝ ṽo die
rũ ⁊ mẽſiũ ad quos naturalis ꝑiodꝰ ſe ꝓtẽdit:quos
ſm̃ curſũ nature victuri eſſemꝰ:frequẽter deꝰ erigẽ
tibꝰ ꝑditis moribꝰ ⁊ ꝑuerſitatibꝰ nr̃is breuiat p̃ma
ture nos rapiẽs de medio qm̃ ſumꝰ vita indigni ⁊
hoc voluit ſapiẽs eccl.vij.ne ĩpie agas multũ ⁊ noli
ſtultꝰ eẽ ne moriar; ĩ tpe nõ tuo:vñ ſcriptũ ẽ viri ſã
guinũ ⁊ doloſi nõ dimidiabũt dies ſuos.pſal.liiij.⁊
ꝓphe. Ne reuoces me in dimidio dieꝝ meoꝝ.pſal.cj.
¶ Laus Deo. Finis

Uniuerſidad de Deuſto Biblioteca

¶ Quæſtio Quodlibetica prima Magnifici viri artium & ſacræ Theologiæ profeſſoris eruditiſſimi Magiſtri Ioannis Briaert de Aeth, clariſſimæ Academiæ Louanienſis Vicecancellarij digniſſimi. Anno Domini M.D.Viij.

Verũ confitens oĩa
ſua mortalia peccata
omittens ꝯfiteri vo
lũtarias occaſiones
per quas in foueam
pcti incidit : teneaṫ.
cõfeſſionem iterare.
¶ Pro deciſiõe huiꝰ
queſtionis erũt duo
articuli. Primꝰ an
peccator poſt lapſũ
mox teneatur per cõ
tritionẽ ſeu peniten-
tiã reſurgere a pctõ.
Scd̃us an volũtarie occaſiones per quas in pctm̃
cecidit ſint neceſſario ꝯfitende. Quo ad primũ arti-
culũ a dducã in primis tria motiua: quibꝰ pars af-
firmatiua apparẽtiſſime ꝓbari videṫ: vt illis ſolutꝫ
nõ facile iudicemus ex ſola tpis mora multiplicari
pctã. Primũ fundaṫ in lege charitatis deo debite.
Scd̃m in lege dilectiõis: quã quiſqꝫ teneṫ ad ſe ha-
bere. Tertiũ in lege naturali: qua qſqꝫ vitare teneṫ
periculũ mortalis pcti. Ex prio fundamẽto ſic ar-
gumẽtor. Omni p̃cepto affirmatiuo implicite pro-
hibeṫ ꝯtrariũ eiꝰ: qđ cadit ſub obligatiõe precepti af
firmatiui: quo fit vt p̃cepto quo dei amicitia p̃cipiṫ
ipſiꝰ inimicitia intelligatur ꝓhibita: ⁊ per ꝯñs per-
manẽtia in mortali pctõ ex quibꝰ ſequiṫ ꝙ peccator
poſt lapſũ mox obligaṫ per ꝯtritionẽ a pctõ reſur-
gere. Añs ptꝫ exẽplariter in ſingulis p̃ceptis affir
matiuis p̃cepto nãqꝫ de honorãdo parẽtes ꝓhibeṫ
irreuerẽtia ad eoſdẽ precepto de ſanctificando ſab-
batum ꝓhibetur pollutio ſabbati: ꝑpter qđ docto-
res multi dicũt fornicantẽ: ſiue aliud pctm̃ in die
feſto aut dñica die perpetrantẽ: duobꝰ mortalibus
pctis manere obnoxiũ. Primã ꝯſequentiã probo.
Quia amicitia ⁊ inimicitia circa idẽ ſunt contraria
Scd̃am ꝓbo: qꝛ ꝑmanere in mortali pctõ eſt ꝑmane
re in odio ⁊ inimicitia dei: qm̃ ſimiliter odio ſũt deo
impiꝰ ⁊ impietas eiꝰ: ſapiẽtie. ix. Cõfirmo idẽ ex-
cludẽdo ſolutionẽ que dari põt: peccator non odit
deũ. ⁊ ſic nõ exercet ꝯtrariũ actũ dilectiõis debite
q̃uis toto tpe quo in ſtatu mortalis culpe eſt: ſit a
deo oditus: ⁊ ideo paſſiue in odio ⁊ inimicitia dei.
¶ Hanc ſolutionẽ improbo p̃cepto diligẽdi deũ te-
nemur ea qualitate ⁊ gradu dilectionis eũ diligere
vt ſimul ab eo diligamur: ergo in ꝓhibitione eſt nõ
ſolũ odire: ſed etiã talẽ ſe exhibere: vt odio habeaṫ.
Ex ſcd̃o fundamento dilectiõis ad ſeipſũ arguiṫ.
Mortẽ languentibꝰ cenſeṫ inferre: qui hãc cũ põt
non excludit: ⁊ hoc vigore: ⁊ in vim p̃cepti dilectio-
nis quã ꝓximo debemꝰ: cũ igiṫ nõ minꝰ obliget nos
preceptũ diligẽdi noſipſos ſequiṫ ꝙ nobis mortem
anime inferre cẽſemur: quoties cũ poſſumꝰ: illã nõ
excludimus. Añs eſt Symachi pape: diſt. lxxxiij. in
principio. Nõ eſt grãdis differẽtia letũ inferas: vel
admittas. Mortẽ eñ languentibꝰ. ⁊c. Et Ambr.
lxxxvj. diſt. Pa ce fame morientẽ: ſi nõ paueris oc-
cidiſti. Cũ igiṫ poſt lapſũ ſtatim poſſumꝰ morte ſpi
ritualẽ a nobis excludere: ſi nõ facimꝰ cenſemur il-
lã tunc nobis inferre: qđ eſt ꝯtra legẽ dilectionis
quã ad nos habere debemꝰ. Cõfirmo obligationẽ
indeterminatã p̃cepti affirmatiui facit ꝓ determi-
nato tpe currere neceſſitas occurrẽs: ſed nõ põt eſſe
maior neceſſitas q̃ actualis mortis ſpũalis: ergo ꝓ
tpe quo eſt: ſiue imminet illa neceſſitas tenemur illi
occurrere: ⁊ per ꝯñs. ⁊c. Añs patet in p̃ceptis elee-
moſinaꝝ tã corporaliũ q̃ ſpũalium reſpectu ꝓximi
vt dicaṫ precepti trãſgreſſor: qui neceſſitatẽ ꝓximi
vidẽs ab eo clauſerit pietatꝫ viſcera. j. Jo. iij Qui ha
bet ſubſtantiã huiꝰ mũdi: ⁊ viderit ꝓximũ ſuũ neceſ
ſitatẽ: patiẽtẽꝫ: ⁊ clauſerit viſcera ſua ab eo. ⁊c. Hic
preceptũ eſt Deute. xxij. Non videbis bouẽ vel ouẽ
fratris tui errantẽ: ⁊ preteribis: ſed reduces fratri
tuo. Et Exo. xxiij. Si videris aſinũ odientis te: ia-
centẽ ſub onere: nõ pertrãſibis ſed ſubleuabis. ⁊c̃.
Ex. iij. fũdamẽto ſic arguo. quiſqꝫ obligaṫ quantũ
põt ꝟiſimile ꝑiculũ mortalis pcti vitare vt in ſcd̃o
articulo oſtendeṫ: ſed niſi peccator mox a pctõ re-
ſurgat poſt lapſũ ꝟiſimile alteriꝰ pcti periculũ im-
minet: ergo poſt lapſũ obligaṫ quantũ põt breu ſſi-
me a pctõ per penitentiã verã reſurgere. Minorẽ
ꝓbo per Grego. ſup Ezechielẽ Omelia. xj. Pctm̃
quippe qđ per penitentiã cuiꝰ non deleṫ: aut pctm̃
eſt aut cauſa pcti. Omne eñ qđ priꝰ ꝯmittitur pec
catũ eſt: ſed ſi citiꝰ penitẽdo nõ tergiṫ: iuſto iudicio
omnipotens deus obligatã peccatis mentem etiã
in culpã alterã ꝑmittit cadere: vt qui flẽdo ⁊ corri
gendo noluit mundare qđ fecit: pctm̃ incipiat pctõ
cumulare. Ad partem oppoſitã adduco vnã ratio-
nẽ hanc. Peccator poſt lapſum in mortale peccatũ
non obligatur ſemper ſtatim ꝯfiteri: ergo nec ꝑ con
tritionẽ reſurgere a pctõ: tenet ꝯña: qꝛ in quocũqꝫ
caſu quis obligaṫ ⁊ ꝯfiteri: ſi adſit oportunitas cõ
fitẽdi. Añs probo. Non magis obligatur peccator
poſt pctm̃ mox ꝯfiteri q̃ non baptiſatus ſuſcipere
baptiſma: ſed nõ baptizatus: nõ obligaṫ ſtatim ſu-
ſcipere baptiſma. Ergo nec peccator mox poſt la-
pſum in pctm̃ ꝯfiteri. Minorẽ huius ꝓbatiõis pro
bo. Quia ſi nõ baptizatus obligareṫ ſtatim ſuſcipe-
re ſacramentũ baptiſmatis: nũq̃ in primitiua eccle
ſia fuiſſet per ſanctos patres ꝓhibitũ ꝯferri illud
ſacramentũ preterq̃ in feſto paſche ⁊ penthecoſtes
quod tñ fuiſſe prohibitũ patet de conſecratiõe diſt.
iiij. c. Non ratione: ⁊ pluribꝰ ſequentibus licet illa
ꝓhibitio ſit poſtea per eccleſiã relaxata: Pro reſo
lutione materie huius articuli p̃mitto vnã pecca-
toꝝ diſtinctionẽ. Inueniũtur nãqꝫ in triplici gene-
re ſiue differentia. Quedã ſunt pctã a quibꝰ non ceſ
ſamus niſi per ꝯtrariũ actũ: vt qui damnũ in bonis
fortune: corporis: fame: vel anime: alicui intulit: cẽ-
ſetur ꝯtinue detinere ⁊ continuare pctm̃ iniuſtitie:
quoadūſqꝫ velit q̃tum in eo eſt damnũ reparare: ⁊
alienũ non detinere: ſcd̃i gñis pctã ſũt quibus iniu-
riamur: ſed nullũ damnũ inferimus: vt ſi blaſphema
mus: periuriũ facimus ⁊ ſic de alijs: ſine hoc quod
aliqui ſcãdaliſenṫ ⁊ impactionis labem ꝯtrahant.
In quibus trãſeunte actu non amplius actu pecca
mus: ſaltẽ eodem gñe peccati. Tertij generis pecca
ta ſunt quibus ab obedientia deo debita diſcedimꝰ:
ſed damnum ei nullũ (niſi proprie aĩe) facimus: nec
iniuriam ꝯtumelie ſeu ꝯtemptus inferimus: vt cũ

fragilitate nos impellẽte vel infirmitate paſſionis
ſeu occaſionis oblate: aut per ignorantiã in aliquo
peccamus. His p̃miſſis ꝓ deciſiõe preſẽtis articuli
pono aliquas ꝓpoſitiones. Pria. In pctis a quibꝰ
ceſſare nõ poteſt homo niſi ꝯtrariã voluntatem ha-
bendo: tenetur peccator ſtatim penitere. i. nolle pec-
care: ſed non immediate ꝑ ꝯtritionẽ a peccato reſur
gere. Primã partem huiꝰ propoſitionis probo tali
medio: homo tenetur nũq̃ actualiter peccare: ergo
in quibus ab actualiter peccãdo ceſſare non poteſt
niſi peniteat obligatur mox penitere. Sed fortaſſis
obijciet aliquis. Obligatio de penitendo eſt ꝑcepti
affirmatiui ⁊ oĩm doctoꝝ etiã ſanctoꝝ ſentẽtia eſt:
ꝙ precepta affirmatiua obligãt ſemper nõ ad ſemꝑ
ergo non obligamur ſtatim penitere. Confirmatur
idẽ eſt in detentione alieni quod deo debetur ⁊ in
detentione alieni qđ homini eſt debitũ: maxime cum
mitius agat deus q̃ homo ſed non tenemur ſtatim
homini qđ illi debemꝰ ſoluere: ſed cum tpis aliquo
temperamẽto. l. quod dicimus. ff. de ſolutionibus.
ergo non obligamur ſtatim penitere. Scd̃o: poteſt
quis in p̃dictis peccatis ceſſare a pctõ abſqꝫ hoc ꝙ
peniteat: ergo fundamentũ aſſumptũ corruit: ꝙ. ſ.
in iſtis nõ põt ceſſare a peccato niſi penitẽdo. Añce
dens ꝓbo qꝛ ſtãt ſimul: ꝙ nolo ꝯtinuare peccatũ: ⁊
ꝙ nõ doleo feciſſe. Exẽpli gratia: cepi ⁊ detinui ali
quid alterius: vt hoĩem irritarẽ ⁊ gaudeo ꝓuocaſſe
ſed nolo amplius detinere: hic ceſſo a pctõ detentio-
nis ⁊ non peniteo. Confirmaṫ: quia poteſt nolle am
plius detinere: vt dedecus infamie fugiat: vel ne pe
nas inferni cumulet: vel in ſeculo aduerſitatem ex
pctõ patiaṫ: quocũqꝫ iſtoꝝ modoꝝ ceſſet a peccato
non penitet: cũ penitentia ſit actus virtutis: ⁊ iſti
ſunt actus vicioſi: ⁊ peccaminoſi: ſicut facere opus
de genere bonũ ꝑpter inanẽ gloriã: ergo in iſtis pec
catis nõ obligatur quis ſtatim penitere. Reſpõdeo
ad primã nõ ſequiṫ: nullũ preceptũ affirmatiuũ ob-
ligat ſemꝑ ergo nullũ obligat ſtatim. Cõmittiṫ eñ
fallacia ꝯñtis arguẽdo a nõ ſemꝑ ad nõ ſtatim: ſicut
arguẽdo a nõ ſemꝑ ad nõ nũc. Et pro materia dico
ꝙ p̃cepta affirmatiua obligãt ſtatim qñ ſtatim eſt
neceſſitas: nulla aũt eſt maior neceſſitas: q̃ ceſſandi
a pctõ. Ad ꝯfirmationẽ dico: aliud eſt de actuali ſo
lutione: aliud de voluntate ſoluendi q̃diu non aſſu-
mit voluntatẽ ſoluẽdi intelligo poſt terminũ quo
cepit debere manet in pctõ detentiõis. In ꝓpoſito
loquitur de mutatione volũtatis. Ad ſecundũ dico
ꝙ tenetur penitere: nõ detentiõis priꝰ facte: ſed ſic
ꝙ nolit amplius detinere ⁊ hoc ꝓpoſito noſtro ſuffi
cit. Ad confirmationẽ dico: ꝙ ceſſat a peccato detẽ
tionis in caſu poſito: ſed non bene ceſſat: cum ceſſet
peccaminoſe: ⁊ tenetur ceſſare non de nouo peccãdo
⁊ ideo teneṫ penitere: vt dicit nolle peccare. Nec mi
retur quiſq̃ ꝙ ſic accipio penitere: cũ aliqñ in ſcri-
pturis accipiaṫ ꝓ actu vicioſo: ſicut Sapiẽ. v. Pe-
nitentiã agẽtes. ⁊c. Scd̃am partẽ ꝯcluſionis: vide-
licet ꝙ nõ obligatur quis per ꝯtritionẽ ſtatim ab
illis peccatis reſurgere. Probo: qꝛ ſi ſic ſequiṫ pria
hec abſurditas: ꝙ nullꝰ poſſit per integrã horã ma
nere in vnico pctõ mortali: puta in pctõ voluntatis
fornicãdi vel in pctõ furti. ⁊c̃. Sequela ptꝫ qꝛ pro
ſcd̃a medietate hore currit preceptũ ꝯtritionis et
ita peccat duobus pctis ⁊ nõ vno tm̃. Si dixeris: ꝙ
teneṫ immediate ꝯteri: poſtq̃ pctm̃ tranſijt nõ cũ
illud habet. Cõtra nõ excuſaṫ magis a trãſgreſſio-
ne p̃cepti ꝯtritiõis: qꝛ vnico actu manet volẽs for-
nicationẽ q̃ ſi diſtinctis actibus: ſine tamen inter-
ruptione per tempus vel inſtans mediũ: ſed ſi in pri-
ma medietate hore vellet fornicari cũ Bertha: ⁊ in
ſcd̃a cum Catharina: ſine intermiſſione voluntatis
fornicandi: tunc pro ſecunda medietate hore curriṫ
ei preceptum ꝯtritionis ergo. ⁊c. Preterea nõ pec-
cat qui immediate attriṫ de pctõ: ⁊ ſe diſponit ad
ꝯtritionẽ: ergo nõ obligatur quis ſtatim cõteri: te-
net ꝯña: qꝛ pro tpe attritiõis: ⁊ quo ſe ad contritio-
nem diſponit: nõ eſt adhuc ꝯtritus. Cõfirmo: qꝛ in
nullo paſſu ſcripture habeṫ ꝙ preceptũ ſit hoĩ ad ſta
tum de peccato ꝯteri: modo teſte Hieronymo: qđ
non ex ſcripturis ſacris habet fundamentũ: eadẽ fa
cilitate ꝯtemniṫ: qua dꝛ. Secũda propoſitio. Quo
ties peccatum tale fuerit: vel talis ſtatus peccato-
ris ꝙ veriſimiliter deus vel criminibus indignitatẽ
offenſe ſtatim ſit vindicaturus: vel populũ propter
eius offenſã percuſſurꝰ: tenetur ſtatim de peccato
ꝯteri ⁊ penitere. Prima pars pꝫ: qꝛ de tali pctõ in-
telligit Greg. Peccatũ qđ per penitentiã nõ diluiṫ
mox ſuo põdere in aliud trahit: quo fit vt non ſolũ
pctm̃ ſed ⁊ cauſa pcti fit: cũ ergo nemo ab euentu
peccare iudicãdus ſit: neceſſe eſt fateri: quoties hoc
ꝟiſimiliter imminet: niſi ſtatim ꝯuertaṫ: ⁊ peniteat:
ꝙ de nouo peccat. Confirmatur quia hoc eſt expo-
nere ſe diſcrimini ſeu ꝑiculo pcti: quicũqꝫ vero ſe ta
li ꝑiculo exponit peccat. Scd̃a pars pꝫ: qꝛ qui oc-
caſionẽ damni dat damnũ dediſſe videtur: de iniu. ⁊
dam. dato. c. finali. Nec releuat vt ibi diciṫ: ignorã-
tia qñ ex facto ſuo ſcire debuit iniuriã vel damnũ ve
riſimiliter poſſe ꝯtingere: ſed pctã ʒodomiaca ſeu
contra naturã ſũt hmõi: vt pꝫ Geñ. xix. ſimile eſt de
blaſphemijs in iuramẽtis ⁊ alijs: propter que dñs
non ſolũ ꝑſonas: ſed ⁊ ciuitates abſorberi facit: fa-
mẽ: plagas in terrã immittit: in auct ẽ. vt nõ luxuri
entur hoĩes contra naturã colla. vj. Preterea Exo.
xxij. Si bos cornupeta fuerit ab heri ⁊ nudiuſtertiꝰ
⁊ conteſtati ſunt dñm: nec recluſerit: occideritqꝫ vi-
rum aut mulierem: ⁊ bos lapidibꝰ obruetur: ⁊ do
minũ eiꝰ occidẽt: ſed ſatis ꝯteſtatus videṫ: qñ bouẽ
cognouerit cornupetã: vel cognoſcere ſeu aduerte-
re deberet: ergo non recludẽs ſeu potiꝰ occludens
pctm̃ penitentia dei iram placẽdo: ne in alios ſeuiat
in plaga ⁊ aduerſitate alioꝝ ſe reum mortis ꝯſtituit
Ex his ſequiṫ tertia ꝓpoſitio: habẽs nũc opportuni
tatẽ impetrãde abſolutionis: quã ꝟiſimiliter intra
annũ amplius habere nõ poterit: obligaṫ non differ
re: neqꝫ penitẽtiã: ſiue ꝯtritionem: neqꝫ cõfeſſioneꝫ.
Probatur exemplariter habens caſũ reſeruatũ ſe-
di apoſtolice: ſi nũc habet preſentẽ eum qui põt ab
ſoluere: nec eſt ꝟiſimile: ꝙ intra annũ talem habere
poterit: a quo abſolui valeat differẽdo penitentiam
⁊ ꝯfeſſionẽ: vel contẽnit preceptũ eccleſie de ꝯfitea
do ſemel in anno vel adminus periculo trãſgredien
di illud preceptũ ſe ꝯmittit: ergo peccat: nec põt ſi-
ne pctõ differre ꝯfeſſionẽ ⁊ penitentiã. Quarta pro
poſitio ſequitur: non licet differre penitentiam con-
tritionẽ vel item ꝯfeſſionem illi qui ſe articulo ſeu
dubio ꝓbabili mortis exponit: ſimiliter ſacramẽta
pertractaturo: aut ſuſcepturo neceſſe eſt ad minus
lamẽta penitẽtie ꝯtritionis aſſumere. Omnia enim
ſacramẽta obſunt indigne tractãtibus: lꝫ ꝓſint per
eos indigne ſumentibus. j. q. j. Omnia ſacramenta.
Quinta ꝓpoſitio: certioratus vel releuatione vel
coniectura ꝓbabili: ꝙ offenſam admiſſam in terris
vindicare nec velit deus criminibꝰ nec flagello pla-

Universidad de Deusto Biblioteca

ge punire in alijs monitus vt de iniuria dei ſatiſfa-
ciat per dei vicariū: tenetur ſtatim poſt monitionē
de pctō ꝯtineri: ⁊ vere penitere. Et loquor in caſu:
quo non tenet̃ ad aliquā reſtitutionē ꝑpter leſionē
diuini honoris: vel corruptionem ſuorum ſeruorū
Chriſti fideliū: vt plane differat a pria propoſitiōe
⁊ in materia pcti: vt in genere actus adhibēdi: quia
hic de actu placāte deū: ibi de actu ſolū intermiſſio
nem pcti inducente: hāc propoſitionē ꝓbo. Precce-
pti eſt reddere oībus debita: cui tributum tributū:
cui vectigal vectigal: cui honorē honorē: cui timorē
timorem: vt nulli quicꝙ debeamus: niſi vt inuicem
diligamus. ad Ro. xiij. quod ꝓcedit qn̄ vel dies in-
terpellat pro hoīe: vel homo ipſe creditor per ſe: vel
procuratorem legitimū ſolutionē requirit ⁊ exigit
ſed prelati ſunt Chriſti vicarij in terris: ⁊ eius pro-
curatores legitimi ergo per illos moniti: vt deo in-
iuriā illatam ꝯpenſemus: quod ſolum cōtritionis
placatione facere poſſumus: ſequit̃ quod ſic moniti
ad ꝯtritionē ſiue penitētiā ſtatim obligamur. Pro
quo videt̃ eſſe ſnīa Grego. c. Si is qui prelatus eſt
xxiij. q. iiij. Si is qui prelatus eſt debitori dn̄ico cul
pas impune dimittit: nō mediocriter profecto offen
dit: qui debita celeſtis regis ⁊ dn̄i ſua preſumptiōe
reſoluit: q̄to magis monere tenet̃ ⁊ exigere ſatiſfa-
ctionē. Huius ſimile eſt de ꝓcuratore terreni pnci-
pis vel ciuitatis: ſi nomine dn̄i ſui de iniuria illata
etiā ſi nullū damnū ſequutū eſt: requirit ſatiſfactio
nem. Aduertendū tn̄ eſt: ꝙ aliud eſt monere credito
rem remōſtrādo ei obligationē ſiue illud ad qđ tene
tur ⁊ exigere vel requirere monendo ſolutionē: nam
primū nō obligat in vim p̄cepti: ſed ſecūdo factum
monitionis adhibēs currere facit p̄ceptū: ita ꝙ nō
ſtatim ſatiſfaciēs ꝯſtituitur in mora. Sexta ꝓpoſi
tio. Et ſi ſpecialiter monēdo poſſit eccleſia ꝯſtringe
re hominem vt deū de offenſis commiſſis placet: nō
tn̄ per ſabbati ſctificationē. Pro huius ꝓbatione
eſt aduertendū: ꝙ Alexāder de Halis: ⁊ plures alij
doctores ꝓbatiſſimi: in hac ſentētia fuerūt: ꝙ maxi
mū preceptū legis: qđ eſt diligēdo deū ſup omnia
ſiue ex toto corde: tota anima ⁊c̄. ꝑpter indetermi
nationem tēporis a paucis recte obſeruaret̃. Ideo
eccleſia ꝑpter confuſionē que fomentū dilatatiōis
⁊ ex ꝯſequenti tranſgreſſiōis parē videbat̃: limita-
uerit ipſum ad certū ⁊ determinatū tempus: vide-
licet ad diem dn̄icum. Et quoniā actus dilectiōis
dei ſuper oīa adminus pro ſtatu nature corrupte: ſi
ne charitate ſeu gratia haberi nō pōt: dicūt quemlꝫ
hominē obligari: vt ſemꝑ die dominica charitatem
habeat: ſe ad ſtatum gratie reponat. Sed hec opinio
nec veritatē attingit: ⁊ multis peccatorib⁹ laqueū
inijcit. Quod veritatē nō attingit ꝓbo. Preceptū
ſanctificādi diē dn̄icam ſuccedit p̄cepto ſanctificā-
di ſabbatū in lege veteri: vt oēs ꝯcedūt: nec arctius
ligat: immo multo min⁹ q̄ p̄ceptū illud de ſabbato
ꝓ tempore veteris legis: quoad vacationē a ſeruili
opere ſaltem ſeruitute corporis. Sed precepto ſan
ctificādi ſabbatū: nō obligabātur iudei ad dilectio
nem dei ſuper oīa habendā: alias primum ⁊ maximū
eius mandatum eſſet pars tertij precepti decalogi
⁊ incōparabiliter maius ⁊ difficili⁹ erit in lege illa
ſanctificādi ſabbatū implicatū q̄ expreſſū: ꝯtra ra-
tionem ⁊ naturā legis que lucida ⁊ clara eſſe debet
ſm Iſidorum. c. erit aūt lex. iiij. diſt. Confirmat̃: q̄
poteſtas data eſt eccleſie a deo in edificationem non
in deſtructionem. ij. ad Cor. vlt. Sed p̄cepto ſancti
ficādi diem dominicū nō pōt precipere Chriſti fide
libus oībus actū dilectiōis dei ſuꝑ omnia ſine gra-
ui diſpēdio ⁊ iactura ſalutis animaꝝ: quia plures
ex illo p̄cepto ꝯſtituerent̃ trāſgreſſores: cum pau-
ciſſimi aut nulli ad cauſā illi⁹ precepti ſe diſponāt
ad elic endū actum dilectionis dei ſuper omnia: er-
go in deſtructionem fuiſſet ſua poteſtate abuſa ec-
cleſia: qđ nephas eſt ſentire: nec valet coꝝ motiuum
q̄ licet indeterminatio quibuſdam: poſſit eſſe tranſ-
greſſionis accepta occaſio: nō tn̄ data. Item reſtri-
ctio ad certum ⁊ frequenter occurrens temp⁹ mul-
to magis eſſet occaſio tranſgreſſionis. Ideo magis
eſſet in laqueū q̄ in remediū. Preterea p̄ceptū con
fitēdi ſemel in anno oīa ſua peccata ſacerdoti: non
aſtringit eos qui poſt nouiſſimā ꝯfeſſionem nullum
mortale admiſerunt. Illis em̄ vt eſt communis do
ctorum ſentētia: p̄ſertim theologoꝝ ſufficit in hoc
paſtori vultum agnoſcendū offerre: dicēdo a nouiſ-
ſima ꝯfeſſiōe nullius mortalis pcti ſe eſſe ꝯſcios: er
go preceptū ſāctificādi ſabbatū non obligat hoīem
dominico die ad dei amorē ſuper oīa: qn̄ alias diui-
no precepto dilectionē illā elicere minime obligat̃:
ꝯn̄a tenet: q̄ min⁹ difficultatis habet ⁊ oneris ſecū
do eadē pctā cōfiteri in fine vnius anni: q̄ ſingulis
diebus dominicis ad actum eminētiſſime bonitatis
aſtringi qui eſt deū ſuper omnia amare. In hui⁹ cō-
firmationem accidit declaratio Benedicti in decre
tali extra uag. que incipit inter cunctas: ꝙ abſurdi-
tas eſt dicere ꝯfeſſum rite fratribus ꝑpter decreta
lem omnis vtriuſq̄ ſexus: ſi alia peccata non habet
eadē debere ꝯfiteri ꝓprio ſacerdoti: immo mādat pa
pa Sixt⁹: vt ꝯtra illos ꝓcedatur de hereſi. Ex quo
infero ꝙ hereſis eſt ⁊ ꝯtra fidē dicere: ꝙ eccl'ia hoc
poſſit per ſuū preceptū inducere: ꝯn̄am probo: quia
error circa diſpoſitionem actualem eccleſie: in quib⁹
tn̄ poteſtatem habet a deo nō eſt hereſis ex quo ni-
hil ad fidē catholicā: vtrū eccleſia fecerit an nō fece
rit: qđ faciendi habet poteſtatē. Ex quo vlterius ſe-
quit̃: ſi hoc nō pōt p̄cipere: vt q̄s eadē pctā que ſe-
mel rite confeſſus eſt ab illis abſolutus: iterū cōfi-
teatur: vtputa ꝙ iteret in mortis articulo: in quorū
memoriam deuenire poteſt: vel ſemel in gn̄ali ꝯfeſ-
ſiōe: aut dū alia nō habet: ꝙ etiā non pōt hominem
obligare ad illud qđ incomparabiliter eſt difficili⁹
vꝫ quolibet dominico die diligere deū ſuper omnia.
Fortaſſis obijciet aliquis. Sūmus pontifex eſt vi-
carius Chriſti cū plenitudine poteſtatis alias nō re
liquiſſet Chriſtus eccleſiam ſufficiēter ordinatā ⁊
ꝓuiſam in neceſſarijs: ergo pōt p̄cepta dei ampliare
interp̄tari ⁊ reſtringere: ⁊ ꝑ ꝯn̄s preceptū diligēdi
deum ſuper oīa: quod indeterminate ⁊ ꝯfuſe obli-
gat vt aliquo tp̄e illud faciam⁹: ad certa tp̄a reſtrin
gere ⁊ limitare vtputa quoq̄ die dominico ⁊c. Con
firmatur: q̄ ſic limitauit preceptū ꝯfitēdi ⁊ prece-
ptū ſumēdi corp⁹ Chriſti q̄ indeterminate ⁊ abſq̄
certi tp̄is p̄fixiōe obligabāt vt circa feſtū Paſche
illa explere teneamur. Ex quo ſic argumentor.
Qui circa feſtū Paſche nō ꝯfitet̃ neq̄ ſumit eucha
riſtiā eſt trāſgreſſor diuini p̄cepti: ergo eccleſie limi
tatio circa dei p̄cepta eandē vim habet cum diuina
ordinatione: tenet ꝯn̄a: q̄ alias talis nō diceret̃ pri-
uaricator diuini mādati ſꝫ poſitiui p̄cepti hūani qđ
valde ꝯfirmare videt̃. c. ſic oēs. xix. diſt. Sic ſanctio
nes ap̄lice ſedis accipiēde ſunt: tanq̄ ipſius diuina
voce Petri firmate. Preterea nemo dubitat qn̄ die
bus feſtꝫ teneamur deo cultū latrie exhibere vt ip̄m

creatorem ⁊ dominum omnium agnoſcamus ad qđ
dei lege ſolum indeterminate ⁊ abſq̄ omni tēporis
p̄fixione obligamur ſed cultus latrie conſiſtit in re
cognitione affectus quo nos deo ſubdimus: vt patri
creatori ⁊ domino omnium: quod ſolū fit ꝑ amorem
dei ſuꝑ omnia: ergo ad illū obligamur quolibet die
dominico ⁊c̄. Pro clara iſtorum ſolutione p̄mitto/
ꝙ ſicut ab obligatione diuini precepti eccleſia nemi
nem eximere poteſt. Ita nec obligationem diuini p̄-
cepti ſtrictiorē vel largiorem facere poteſt. Sed ex
cauſa illud quod de p̄cepto diuino eſt in obligatiōe
indeterminata poteſt ſub obligatione limitata ⁊ de
terminata ponere/ ſed illi⁹ determiationis trāſgreſ
ſor nū ex hoc dicit̃ diuini mandati violator: hoc pꝫ
in exemplis de ꝯfeſſione faciēda de ſcr̄o euchariſtie
ſumendo. Primo: q̄ pōt papa ab illa lege hoīeꝫ exi
mere/ ⁊ ꝙ teneat̃ ſolum q̄tū ius diuinū ip̄m aſtrin-
git. Scđo q̄ princeps legib⁹ ſolutus eſt. l. princeps
ff. de legib⁹. ergo papa illo iure ſuo non ligat̃: ligare
tur aūt ſi eſſet iurꝫ diuini: cū nullo diuino iure ſolu-
tus habeat̃. Ex hoc pꝫ verus intellect⁹ ſnīe docto-
rum dicentiū p̄ncipem: immo ⁊ ꝯſuetudinē poſſe ius
diuinum limitare. Nō em̄ fieri pōt vt limitatio illa
diuini iuris fiat alias papa nō maneret exempt⁹: ſꝫ
peccaret ſicut quis alius tranſgrediēdo/ ſed ponit̃
aliquid ſub obligatione humana circa diuinum p̄ce
ptum/ quod alias ⁊ de iure diuino nō ligat. Hoc ex-
emplariter declarari poteſt in preceptis legis natu
re. Nā multa illoꝝ iure ciuili reperiunt̃ limitata cu
ius limitationis trāſgreſſio nō eſt ex hoc naturalis
iuris p̄uaricatio: aliter etiā p̄nceps ſua ꝯſtitutione
teneret̃. Hoc p̄miſſo/ rn̄deo ad obiectiōes. Ad p̄mā
licet papa ſit vicarius Chriſti in terris cum plenitu
dine poteſtatis circa neceſſariū ſtabile: qđ humana
traditione obligationis vim habet/ in neceſſario tn̄
inuiolabili qđ diuina inſtitutione eſt poſitum imu-
tare nihil poteſt q̄madmodum nec de⁹ ipſe circa ne-
ceſſarium incōmutabile vt ꝓlixe declarat Bernar.
lib. de p̄cepto ⁊ diſpēſatione in prin. ⁊ ideo non pōt
facere vt aliquid ſit diuini iuris qđ non inſtituit/ nec
efficere quod a deo inſtitutum fuit: hoīem vel ſemet
ipſum non obliget. Ad ſcđm patet ex nūc dictis qui
circa feſtum paſche nō ꝯfitetur nō p̄t ex hoc dici di-
uini ſed tm̄ humani iuris tranſgreſſor/ aliter papa il
la ꝯſtitutione quaſi diuino iure ligaretur/ poſſit tn̄
accidere ꝙ tunc humanum ius tranſgrediēs etiam
diuini iuris eſſet tranſgreſſor/ vt ſi illo tempore cur
reret caſus ſecunde aut tertie vel quarte ꝓpoſitio-
nis prius poſite/ ſed de hoc nihil ad ꝓpoſitum. Ad
tertiū dico ꝙ cultus latrie non ſolū ꝯſiſtit in exhibi
tione ſummi amoris/ ſed in omnibus quibus de⁹ vt
deus agnoſcitur omniſci⁹ oīpotens/ ⁊ ſic de alijs:
Unde iuramentum eſt cultus latrie/ ſimiliter ſacri-
ficatio: immo proteſtatio omnipotētie ⁊c̄. que tamē
deo frequenter fiunt/ ſine illa ſummi amoris exhibi
tione ⁊ ſacrificio. Si quis replicet ſaltem poſſet ec-
cleſia limitando ſm intellectum doctorum obligare
homines/ vt quolibet die dominico teneantur elice-
re actum dilectionis dei ſuper omnia. Dico primo/
ꝙ hoc non fecit/ ſed tantum ad cultum ⁊ recognitio
nem omnipotentis dei nos aſtrinxit. Secundo dico
ꝙ hoc non poſſet ſicut nec virginitatem hominibus
indicere. xxxij. q. j. integritas ⁊ erit poteſtate ad de-
ſtructionē abuti laqueum peccati infinitis homini
b⁹ inijciēdo qđ ſumme cauere oportet ad Ro. xiiij.
Hoc iudicate magis/ ne ponatis offendiculū fratri
vel ſcādalum ⁊ infra. Que pacis ſunt ſectemur ⁊ q̄
edificationis ſunt inuicē cuſtodiam⁹. Ad rationes
an̄ oppoſitum ad an̄s prime rationis dico ꝙ p̄cepto
affirmatiuo ꝓhibet̃ ꝯtrariū poſitiuum eidē ꝙ cadit
ſub obligatione illius p̄cepti nō aūt ꝯtrarium nega
tiuū ⁊ ꝑ hoc ad improbationē ſolutionis dicendū q̄
uis teneamur deū diligere ea qualitate ⁊ eo gradu
dilectionis vt ſimul ab eo diligamur/ ad illā tn̄ qua
litatem ſiue diſpoſitionem hn̄dā ſolū obligamur p̄-
cepto affirmatiuo/ vcꝫ pro tp̄e quo ad actū dilectio
nis ſumus obligati: ⁊ ideo negatio illius non eſt ſim
pliciter in ꝓhibitione ſed actus tm̄ illi repugnās ꝑ
quem illa diſpoſitio perdit̃. Ad ſcđam rationem di-
co ꝙ aliud eſt mortem corporalē vel ſpiritualē a ſe
vel a ꝓximo excludere ne adueniat aut inſit. Aliud
poſtq̄ ineſt ſe vel ꝓximo ab ea reſuſcitare: nam p̄mū
eſt neceſſitatis/ q̄ ſemper affert ꝓximo vel ſibi dam
num niſi ſtatim repellat̃. Scđm vero nō ſemꝑ affert
nouū damnū corporale aut ſpirituale. Sicut ſi medi
cus haberet poteſtatem reſuſcitandi mortuū corpo
ral'r non obligaretur ſtatim illū reſuſcitare: ſed poſ
ſet ad tempus differre/ obligat̃ aūt mortem ab egro
to repellere q̄tū poteſt ſi immineat ita ſimiliter licꝫ
viuentē ſpūal'r teneamur a ſpirituali morte/ quā ad
ducit pctm̄/ p̄ſeruare a nobis tn̄ iā ſpūal'r mortuis
non obligamur ſtatī illā expellere pena noui pecca-
ti ſicut nec a ꝓximo/ p̄ſertiꝫ cū maiorē opportunita
tem id faciendi expectam⁹. Hinc Aug. j. de ciu. c. ix
ait. Si ꝓpterea q̄ſquis obiurgādis ⁊ corripientib⁹
pcit q̄ opportuni⁹ tp̄s inq̄rit vel eidem ip̄is metu-
it ne ex hoc deteriores efficiant̃ ad bonā vitam ⁊ piā
erudiēdos impediāt infirmos alios ⁊ premant atq̄
auertant a fide non videt̃ eſſe cupiditatis occaſio ſꝫ
ꝯſiliū charitatis v̄ba aūt Exodi ſil'r ⁊ Deut. allega
tata in telligūtur in caſu in quo ꝓximo imminet dā
nū niſi eius aſin⁹ ſubleuet̃/ aut ei⁹ bos vel ouis er-
rās ei reducat̃: ſed pctōri non ſemꝑ imminet dānum
noui pcti ſi nō penitet. Ad tertiā rōem negat̃ mīor
ad ei⁹ ꝓbationē dico v̄bum Gre. eſſe intelligendū in
caſu. j. ꝑtis. ij. ꝓpoſitionis. vt ibidē dixi vel itē dici
pōt ꝙ v̄bum Greg. v̄itatē hꝫ de eo q̇ expectat⁹ a deo
vt peniteat/ ꝯtemnit penitere ſm illđ Apo. ad ro. ij.
An diuitias bonitatꝫ ei⁹ ⁊ patientie ⁊ lōganimita
tis contemnis. Ignoras qm̄ benignitas dei ad peni
tentiam te adducit ſm aūt duritiā tuā ⁊ īpenitens
cor theſaurizas tibi irā ⁊c̄. Un̄ Ezec. iij. in v̄bo. Si
ꝯuerſus iuſtus fecerit iniq̄tatē ſoluens q̄ſtionē. cur
deus oīpotens offendiculū ponit ei quē cecidiſſe iā
ꝯſpicit ⁊ feciſſe iniquitatem: ſic inquit. Deſtructa
ſunt oīpotentis dei iudicia/ q̇ pctōrē diu expectat
vt redeat non redeunti ⁊ ꝯtemnenti ponit offendicu
lū vbi graui⁹ īpingat. Scđo ſar. An volūtarie occaſi
ones ꝑ quas in pctm̄ q̄s lapſus eſt ſint neceſſario cō
fitende itaq̄ ꝑpter eaꝝ amiſſionē oporteat ꝯfeſſio
nē iterare. Et p̄mū oñdo nullas pctōꝝ occaſiones
eſſe ꝯfitēdas neceſſario/ nulla occaſio pcti eſt pctm̄
mortale/ ſed ſolū mortale pctm̄ eſt materia confeſſi
onis vt patet ex. c. Oīs vtriuſq̄ le. de pe. ⁊ re. vbi iu
bemur ſemel in anno oīa noſtra peccata cōfiteri qđ
intelligi debet de mortalibus/ ſm communē docto
rum ſententiam. Nam venialia ꝑ orationem dn̄icam
delent̃ ⁊ ꝑ aquā benedictā. de peni. diſt. iij. de quoti-
dianis ⁊ diſt. vj. qui vult/ ergo nullas pctōrū occa-
ſiones neceſſe eſt confiteri/ ⁊ ita propter eaꝝ omiſſio
nem non oportet ⁊c̄. Maiorem ꝓbo/ quia ſicut vo-
luntas ⁊ hō non ſunt peccatū/ ſed ſolum cauſa pcti

Universidad de Deusto Biblioteca

multominꝰ videtur occaſio peccati eſſe peccatum ſed eſt illud vñ hõ impingit ⁊ labitur in peccatum. Sed qꝛ turpe eſt dialectico inſtare ad nomen .j. Topi. Ideo ad rẽ ſeu intellectum doctoꝝ oſtendo ꝙ nõ oportet cõfiteri hoc ꝙ occaſiones peccatoꝝ nõ vitauimus/ ſeu ꝙ illis nos imiſcuimus/ ſeu voluntarie ſubmiſimus. Primo ſic. Nemo peccat occaſionibꝰ pctõrum ſe immiſcẽs. ergo nõ oportet hoc ɔfiteri/ antecedẽs ꝓbo: ad impoſſibile nemo obligari poteſt vt patet ꝑ Hiero. de expoſitiõe fidei ad Damaſum papã dicẽtem. Execramus eorũ blaſphemiam/ qui dicũt homini impoſſibile aliquod a deo p̃ceptum/ ſꝫ impoſſibile eſt vt oẽs pctõrum occaſiones vitemus/ ergo nemo peccat illorum occaſiõibus ſe imiſcens. Minor pꝫ prĩo qꝛ ille ſũt neceſſitates huius erũnoſe vite: a quibus ꝓpheta petit liberari dicẽs: a neceſſitabus meis erue me dñe. pſal. xxiiij. ⁊ heu mihi qꝛ incolatus meus ꝓlongatus eſt: pſal. cxix. Cõfirmo ꝑ illð Apoſt. j. ad Co. v. ſcripſi vobis in ep̃la/ nõ cõmiſcere fornicarijs: addiꝉ: nõ vtiqꝫ fornicarijs huiꝰ mũdi alioquin debuiſſetis de hoc mũdo exiſſe multo magis de hoc mũdo exire oporteret ſi oẽs pcti occaſiones deberemus vitare. Etiã ſm apoſt. ad Ro. vij. quiſqꝫ ex corpore ſuo habet incitamẽta ⁊ occaſiões que ipſum inuoluũt ⁊ implicant ad pctm̃. Scio (inꝙt) qꝛ nõ habitat in me/ hoc eſt in carne mea bonum. Nã velle adiacet mihi pficere aũt bonũ nõ inuenio. Nõ eñi qð volo bonũ hoc ago: ſed qð odi malũ illð facio ⁊c̃. Sed qꝛ hec oĩa ſolui poſſent dicendo qð ꝓcedũt de occaſionibus venialium peccatorum de quibus nihil ad ꝓpoſitum cũ venialia nõ ſint neceſſario ɔfitenda/ vt ſtatim dictum eſt/ ⁊ per ɔñs nec illud qð eſt voluntarie ſe occaſiõibus illoꝝ immiſcere. qm̃ exponere ſe periculo pcti non excedit in grauitate peccatũ cuius periculi ſe quis exponit. Ideo ſecundo ꝓbo ꝓpoſitum: de occaſiõibus peccatorum mortaliũ nũ tenemur occaſiones mortalium peccatorũ vitare: Ergo nec confiteri ſi voluntarie illis nos immiſcuimus. Añcedens ꝓbo: qꝛ ſi ſic nõ liceret militare vel negociari: nõ liceret p̃laturam aſſumere: nõ miniſterium cure animaꝝ/ vel audiendi ɔfeſſionem petere vel exercere/ nõ ad doctrine ſiue ſcientie gradum eminentẽ tendere: ſed hec videnꝉ falſa ⁊ abſurda: ergo ⁊ illud ex quo ſequiꝉ. Sequela quoad militiam pꝫ/ qꝛ ad recte militandũ oportet neminẽ cõcutere vltra ſtipendiũ querere. Luce. iij. Deĩde ꝓpter ſalutem reipu. nõ ꝓ gloria triumphi/ nõ pro preda pugnare aut ꝓ huiuſmodi periculo mortis ſe exponere que ſupra hominẽ eſſe videtur ⁊ lõge a militantibus noſtri tẽporis/ ⁊ ideo qui militant multis peccatoꝝ occaſiõibus ſe ſubdũt. Hinc de peni. diſt. v. c. ɔtrariũ dicit Leo papa. Nõ eſt liber a laqueis diaboli/ qui ſe militie mũdane obtulerit ĩplicare. De negotiatione patet idẽ. c. qualitas eadẽ diſtinct. vbi dicitur difficile inter ementis vendentiſqꝫ commerciũ nõ interuenire pctm̃. Qð ſi gloſetur de veniali peccato adduco verbum ꝓphete pſal. lxx. Quoniã nõ cognoui literaturam/ alia tranſlatio habet negociationem introibo in potentias domini. ergo qui nouit id eſt negociationem facit nõ introibit: ⁊ pro hoc eſt ſententia Chriſoſtomi in. c. eijciens. lxxxviij. diſticti. De prelatura patet per illud ꝓuerbiorũ xvij. Qui altam facit domum ſuam querit ruinam. De miniſterio cure animarum ⁊ audientia cõfeſſionum probo idem per Aug. ad Ualerium: ⁊ poniturꝉ. xl. diſti. ante omnia dicẽtem. Nihil eſt in hac vita ⁊ maxime in hoc tp̃e difficilius ⁊ laborioſius ⁊ periculoſius epiſcopi/ preſbyteri/ aut diaconi officio. Hinc Chriſoſtomus. c. multi eadem diſti. Qui primatum deſiderat ɔfuſionemque inuenit in celo. De eminentia ſciẽtie idem patet. j. ad Chor. viij. Scientia inflat/ charitas edificat/ ſi quis exiſtimat ſe ſcire aliquid: nõdũ cognouit quemadmodum oporteat eum ſcire/ ergo querẽs ſcientiam regulariter peccat: vel de ea ſupbiẽdo/ vel in modo ſciendi vt verificetur illð Eccle. j. In multa ſapiẽtia multa ⁊ indignatio. De eminẽtia virtutum idem oſtendo per Aug. in expoſitione pſalmi. lxxiij. tractatu. ij. Omnia vicia in malefactis timẽda ſunt/ ſuperbia in benefactis plus metuẽda eſt. Falſitas ſequele patet: qꝛ hoc eſſet vniuerſũ mũdum damnare ſeu damnabilẽ predicare. Tertio adduco fortiorem rõnem. Frequenter ad vtrunqꝫ cõtradictoriorum occurrũt homini equaliter laquei occaſionum trahentium ad peccatũ/ ergo nõ tenemur illas occaſiões ꝟiſimiles etiam mortalium pctõrum vitare: tenet ɔñia: qꝛ ſic eſſemus ad impoſſibile obligati: cũ neceſſario nos habeamus ɔmittere alteri ꝑti ɔtradictoriorum. Antecedens ꝓbo de ɔtrahendo matrimoniũ. nam ex nõ ɔ̃hendo ĩminet homini fornicatiõis occaſio ⁊ adulterij/ ex ɔtrahẽdo occaſio cognoſcendi vxorem tẽpore menſtruoꝝ/ itẽ zelotipie ad vxorem/ ac etiã immoderate libidinis/ ⁊ nõnunquã extictionis fetus. Itẽ quibuſdã ex ſolitudie eſt male voluntatis ⁊ prauoruꝫ deſideriorũ occaſio. Hinc apud Senecã epiſto. x. ad Lucil. Crates Stilbonis auditor cũ vidiſſet adoleſcentẽ ſecreto ambulantem interrogauit quid illic ſolus faceret/ cui rñdẽti mecũ loquor/ dixit Crates caue rogo ⁊ diligenter attẽde ne cũ homine malo loquaris. Et ex ſocietate hominum duco hanc rõnem efficacem ⁊ vnicam. Qui ſe exponit occaſiõi mortis corporalis niſi ex iuſta cauſa qua aliquid prefert corpi quod licite plus amat quã corpus/ peccat ergo exponens animam occaſioni ⁊ periculo interitus ſpiritualis peccat: Tenet ɔſequẽtia quia nihil licite preferri poteſt ſpirituali vite anime/ que ex coniunctione ad deum. Pro reſponſione ad hunc articulum premitto primo: quod vt dicit Cancellarius Pariſieñ Gerſon in compendio ſuo theologie tractatu de tertia parte penitẽtie. Occaſiones peccatorum ſunt duplices quedam ſunt ꝓpinque ⁊ he ſunt in noſtra poteſtate/ ⁊ eas poſſumus amouere ſiue repellere/ quemadmodum cena ſiue refectio delicata ⁊ exceſſiua eſt cauſa propinqua luxurie ſm illud prouerbiorum vigeſimo. luxurioſa res vinum ⁊ tumultuoſa ebrietas quicũque his delectatur nõ erit ſapiẽs. ⁊ xliiij. diſtinctione in ſũma/ ventris namque ingluuies ad luxuriam prouocat facile: ⁊ omne opus bonum diſſoluit/ alie ſũt occaſiones peccatorum remote que in noſtra poteſtate nõ ſunt vt ſuggeſtio diabolica vel alicuius rei delectabilis oculis noſtris facta oblatio. nec eſt in noſtra poteſtate arcere diabolum quin talia noſtre mẽti offerat/ ab illis tamen auertere intellectum quantum poſſumus tenemur. Secundo premitto/ quod occaſiões ꝓpinque peccatorum ſunt in duplici differẽtia quedam accepte/ quedã date. Occaſio accepta eſt cum factũ vel res ex ſua natura nõ ĩducit ad illud cuius occaſio dꝛ/ quõ dicit Apoſt. ad Ro. vij. Occaſione accepta peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem ɔcupiſcentiam/ lex nãqꝫ de ſui natura cohibet appetitũ a pctõ ſed eſt noſtre carnalitatis cõditio vt ardentius deſideret ꝓhibita qbus

nõ memoratis iaceret quaſi ſopita/ vt dicit glo. ſup ꝟbo Ap̃li nũc allegato/ ſimiliter ratio de ſui natura ſedatiua eſt ire/ ſed ea eſt maleuoli ɔditio vt ratione magis irritetur: inquit Chriſoſt. ſuper Mat. Sicut fieri nõ poteſt vt ligna mittendo ignem extinguas/ ita fieri nequit vt rationẽ reddẽdo places hominem malum. Occaſio data dicitur q̃ de ſui natura ĩductiua eſt ad illud cuius occaſio dꝛ: licet nõ ſit eius cauſa efficax. i. neceſſaria illud ponẽs in eſſe hoc mõ ventris ingluuies aut vẽter mero eſtuãs eſt occaſio peccati luxurie. His p̃miſſis pono aliquas ꝓpoſitiões. Prĩa de neceſſitate ſalutis obligamur vitare omnẽ occaſiõem ꝓximam mortalis culpe q̃ per ſe ĩductiua ⁊ implicatiua eſt ad pctm̃: ꝓbo per illud Mat. v. ⁊ xviij. Si oculus tuus ſcandalizat te/ erue eũ ⁊ ꝓijce abs te/ bonũ eſt tibi vnũ oculũ habentem vitam intrare ꝙ̃ duos oculos habentem mitti in gehennã ignis. Eccleſiaſtici. vij. Noli querere fieri iudex niſi ꝟtute potẽs ſis irrumpere iniquitates ne forte extimeſcas faciem potẽtis: ⁊ ponas ſcãdalũ in agilitate tua. i. in leuitate affectus ſiue actus tui ſm gloſ. Secunda ꝓpoſitio/ idem cenſendum eſt de occaſiõibus acceptis/ quando veriſimiliter ex illis aduertimus nos declinaturos in pctm̃. probo prĩo ꝑ. c. falſitas de penitentia. diſt. vj. vbi dicit textus Gregor. Miles: negociator vel alicui officio deditus qð ſine pctõ exerceri non poſſit (ꝑ qð denotaꝉ difficultas nõ ĩpoſſibilitas ſm gl.) recognoſcat ſe verã penitentiã facere nõ poſſe/ ꝑ quam ad eternam vitam peruenire valeat/ niſi negotiũ relinquat vel officium deſerat: ⁊ eadẽ ſnĩa habetur ꝑ plura capitula ibi poſita. Preterea qui amat periculũ peribit in illo. Eccleſiaſtici. iij ſed qui nõ fugit quãtum poteſt huiuſmodi occaſiones exponit ſe ꝑiculo mortalis culpe: Ergo peccat/ ⁊ ꝑ ɔñs obligatur eas vitare. Tertio ꝓbo idem. Qui adminiſtrat gladium ei qui ꝑ occaſiõem acceptã prenoſcitur illo abuſurus peccat: ergo nõ minus peccat cum ſibi exhibet quo ꝟiſimiliter ꝓuidet ſe abuſurũ. Item ꝑinde eſt hominẽ occidere per occaſiõem datam vel acceptã: ergo ꝑinde eſt occaſioni occidendi ſe ĩgerere date vel accepte. Quarto ꝓbo idem ſic. Scãdalũ paſſiuũ nõ minus vitandũ eſt/ ꝙ̃ actiuum ſed quiſqꝫ ꝙ̃tum poteſt obligatur ſcandalum actiuum vitare vt patet ex ꝟbo Saluatoris Matthe. xviij. ve homini per quem ſcandalum venit ⁊c̃. Ergo ⁊ ſcandalum paſſiuum obligamur vitare. Maior patet. xvj. q. j. vbi dicit textus Hieronymi. cap. Si cupis. Non multum diſtat in vitio/ aut decipere poſſe vel decipi Chriſtianum qð etiam dicit gl. Matthei. xviij. propter qð Saluator Matthei. x. precipit nobis habere ſimplicitatem colũbinam et ſerpentis aſtutiam/ ſimplicitatem/ ne cuiqꝫ machinemur dolos/ ſerpentis aſtutiã/ ne alioꝝ ſupplantemur inſidijs: ſm Auguſt. exponentem illð pſal. lvij Furor illis ſm ſimilitudinẽ ſerpentis ⁊c̃. Aſtutia ſerpẽtis eſt vt cũ ceperit pati incãtatorem ſuũ marſum qui eam quibuſdã carminibus ꝓprijs euocat ſicut ſunt multa magica. Illa amando tenebras ſuas quibus ſe inuoluta occultare dꝛ: cuꝫ exire latebras noluerit recuſans audire illas voces q̃bus ſe cogi ſentit allidit vnam aurẽ terre ⁊ de cauſa obturat alteram atqꝫ illas voces quãtum poteſt euitãs nõ exit ad incãtãtem/ ſimiles nos eſſe opꝫ cõtra diaboli inſidias id eſt peccatorum occaſiones. Hinc philoſophus circa finẽ. ij. Ethic. tria documẽta aſſequendi ꝟtutẽ tradẽs. Primũ dicit eſſe. Ante oĩa abire longius a magis ɔ̃trario vt Calipſo monebat dicens. Extra fumũ ⁊ vndã cuſtodi nauem. Scðm. Conſiderandũ eſſe ad que nos ꝓniores ſumus/ nã alij ad alia natura ferũtur in ɔtrarium aũt noſmetipſos retrahere ac reniti oportet. Tertiũ In oĩbꝰ cauendũ eſſe a voluptate: nõ eñi interrupti de illa iudicamꝰ. Qð igiꝉ ſeniores populi paſſi ſunt erga Helenã hoc pati nos cõuenit erga voluptatẽ ⁊ illoꝝ ꝑ omnia dicere vocẽ. Tertia ꝓpoſitio nõ cenſeꝉ peccare q̃ neceſſitate ſiue inuolũtarie in diſcrimine etiã mortalis peccati eſt: ſed qui voluntarie tali diſcrimini ſe ſubdit. Primã partẽ ꝓbo per Aug. in de vera religione vſqꝫ adeo pctm̃ volũtariũ malũ eſt vt niſi ſit volũtarium nullo mõ pctm̃ ſit/ ⁊ hoc quidẽ adeo manifeſtũ eſt/ vt nulla hũc doctoꝝ paucitas/ nulla indoctorum turba diſſentiat: quare aut negandum eſt pctm̃ ɔmitti aut fatendum eſt cum volũtate committi/ ex qua ꝓpoſitione ſequiꝉ alia. Cũ ad vtranqꝫ partem equales ſiue eqꝫ fortes pcti occaſiones imminẽt: nõ peccat in alteram partem occaſioni etiã multũ forti ſe ɔmittẽs. Ex his ꝓpoſitionibus infero hoc corrolarium. Confiteri oportet quoties ſponte occaſioni mortalis culpe q̃s ſe ſubmiſit etiã ſi ex ea deductꝰ nõ fuerit in aliud pctm̃. Et ideo hoc omittẽs ɔfiteri/ obligaꝉ ɔfeſſionẽ reiterare. Probo hoc corrolariũ ſponte ſe ɔmittere ſiue ingerere occaſioni mortalis culpe eſt mortale pctm̃/ vt pꝫ ex ratione poſt oppoſitũ adducta: ⁊ ex his que adducta ſunt pro ꝓbationibus p̃me ⁊ ſcðe ꝓpoſitionũ: ſꝫ omnia peccata mortalia ſunt neceſſario ɔfitẽda. ergo ſi quis omittat ɔfiteri quoties occaſioni mortalis culpe ſe cõmiſit obligatur ɔfeſſionẽ reiterare. Minorem ꝓbo qꝛ ɔfeſſio oris correſpondere debet contritioni: vt pꝫ ex. c. agite penitentiam. de peni. diſt. j. ſed contritio eſſe debet de oĩbus pctĩs ſaltẽ mortalibꝰ: ergo ⁊ cõfeſſio ⁊ ꝑ ɔñs. Minorem ꝓbo ꝑ Aug. in lib. de vera ⁊ falſa peni. ⁊ poniꝉ de penitẽtia diſt. iij. ſunt plures/ dicẽteꝫ/ nunqꝫ aliquem ſanauit dominus quẽ omnino non liberauit/ totum eñi hominem ſanauit ĩ ſabbato qꝛ ⁊ corpus ab infirmitate: ⁊ animã ab omni ɔtagione liberauit iudicãs penitẽtes oportere ſimul dolere de oĩ crimine orto in anima ⁊ corpe. Quedã eñi ĩpietas infidelitatis eſt/ ab illo q̃ iuſtu ⁊/ ĩiuſtitia eſt dimidiã ſperare veniã. Cũ igiꝉ ſm Aug. confeſſio ſit ꝑ quã aperiꝉ morbꝰ in ſpe venie ſequiꝉ ꝙ oportet cõfitẽtẽ oĩa mortalia ſua pctã in ɔfeſſione detegere ⁊ nullũ p̃termittere qð etiã ex p̃ſſe p̃cipiꝉ ĩ. c. oĩs vtriuſqꝫ ſexus de pe. ⁊ re. ex hoc corrolario ſeq̃tur alia ꝓpoſitio: Qñ aliq̃s ɔfitẽs inferiori ab eo remittiꝉ ad ſuperiorẽ: ꝓpter caſus reſeruatos ſi ɔfiteꝉ ſuperiori ſolũ pctã reſeruata nõ abſoluiꝉ ab eo ſcr̃aliter: ſꝫ ſolũ a vinculo eccl̃ie: qð reſeruationis dicimꝰ poſtꝙ̃ inferior auditis omnibꝰ pctĩs etiã reſeruatis/ ſacramẽtalẽ abſolutionẽ de oĩbus p̃t ĩpendere. Probo nõ p̃t quis abſolui ſacramẽtalr̃ niſi ab oĩbus peccatis ſuis ſaltẽ mortalibus abſoluaꝉ ſed nõ p̃t ſacerdos q̃cunqꝫ ſacramentaliter abſoluere a pctĩs ei ꝑ ɔfeſſionẽ ſciẽter aut ex negligẽtia nõ detectis: ꝙ̃ vbi ſuperior ſolũ audit pctã reſeruata ſi ɔfitens hꝫ alia mortalia confitẽda non p̃t eum ſcr̃aliter abſoluere/ maiorem ꝓbo: abſolutio ſacramẽtalis a dei miniſtro impẽtita conformis eſſe debet dei abſolutioni vt pꝫ eo dicto magiſtri. di. xviij. iiij. ſed deꝰ neminẽ abſoluit niſi ab oĩbus pctĩs abſoluat ſimul: vt declaratũ eſt in ꝓbatione p̃cedentis corrolarij. minor ab oĩbus ɔcediꝉ ⁊ pꝫ ex his q̃ adducũtur a Gratiano de peni. diſt. vj. c.

Universidad de Deusto Biblioteca

Qui vult. Iudiciaria eñ poteſtas hoc poſtulat/ vt quod debet iudicare diſcernat diligẽs igitur inqſitor ſapienter ⁊ ꝙ̃ aſtute interroget a pctõre qđ forſan ignorat/ vel verecundia velit occultare. Seqtur alia ꝓpoſitio. Sine ſufficienti cõſcientie examine ꝑuio cõfitens: etiãſi omnia ꝑora pctã cõfiteatur non abſoluitur ſacramental'r ⁊ tenetur confeſſionẽ iterare. Idẽ eſt ſi de aliquo mortali nõ atterit: vel ſi cõfitet non hñs actuale ꝓpoſitum vitandi oĩa mortalia pctã. Primã partem ꝓbo: qꝛ talis ſe committit diſcrimini diuidende confeſſionis/ ſiue nõ faciẽdi integram ꝯfeſſionem. Vñ ſm doctorem ſubtilẽ in. iiij volens rite cõfiteri ⁊ ſacramental'r abſolui adhibere debet tãtam diligentiam examinandi ſuam conſcientiam: quãtam adhibere circa aliud multum arduũ ⁊ difficile. quod ſibi eſſet cordi. Secũdam ꝑtem ꝓbo: ad veram cõfeſſionem requirit dolor de pctis: cũ actuali ꝓpoſito vitandi omnia mortalia peccata Ergo qui hec non habet tenetur cõfeſſionẽ iterare. Antecedens patet per Bernardũ de modo viuendi. ad ſororem cap. xxvij. Nihil aũt peius ꝙ̃ culpã cognoſcere nec deflere. Idem ꝓbo/ nõ eſt vera confeſſio ſine penitentia. vt patet ex ca. quod quidem ⁊ ca. deꝰ qui eccleſiam. de penitentia. ⁊ c. Sed penitentia vt dicit magiſter in quarta diſt. xiiij. eſt virtus q̃ cõmiſſa mala cum emendationis ꝓpoſito plangimꝰ ⁊ odimus ⁊c̃. Tertio fundo illud efficacius in ſcriptura ſacra/ ad hoc ꝙ quis reſtituat ad ſtatũ ſalutꝫ nõ ſufficit malũ deteſtari: ſed oportet etiã adherere bono vt patet per prophetã. pſal. xxxiij. Declina a malo ⁊ fac bonũ: inqre pacẽ ⁊ ꝑſequere eã. Que ṽba allegant. j. Petri. iij. ⁊ ꝑ Aplm ad Ro. xij. Odiẽtes malũ: adherentes bono. ⁊ Eſaie. j. Quieſcite agere perverſe: diſcite bñfacere/ ſed nemo adheret bono: niſi ꝓponat bene agere: non ꝓponit aũt quis efficaciter bñagere/ niſi velit vitare omne impediens qđ eſt mortale pctm̃ ergo ⁊c̃. De alijs caſibus eſt iteranda cõfeſſio remitto ad doctores in. iiij. nõ tñ credo veruꝫ qđ a multis dr iterãdam cõfeſſionem qñ penitentia ꝓ pctis iniũcta omittit impleri/ vt ſatis haberi põt ex priꝰ dictis: qꝛ rite confeſſus ⁊ abſolutus nõ tenetur eadẽ pctã iterꝫ ꝯfiteri. Ad rõnes ante oppoſitũ ad primã ſolũ ꝓcedit de occaſionibꝰ venialiũ pctõꝝ ⁊ cõcedo nõ eſſe nos obligatos illas cõfiteri: neque quoties volũtarie illis nos ingeſſimus aut volũtarie ſubmiſimꝰ. Quis volũtarie illis ſe ſubmittens venialiter peccet/ ⁊ coget hic vel in futuro de hoc ſatiſfacere penã ſuſtinendo. Ad ſecũdam ꝓcedit de occaſionibus acceptis/ ⁊ illas qſqꝫ vitare tenet q̃ ſue fragilitatis cõſcius ꝓ qualitate ꝑſone aduertit ſiue ꝓbabil'r credit ſe in pctm̃ declinatuꝝ ex ipſis/ ſi aũt poſſit ⁊ velit a p̃dictis amputare. qđ ſibi erat occaſio ꝑtrahẽs ad pctm̃: vel ſi cõſtantior ⁊ firmior factus ꝓpoſuerit ⁊ ſe cõſeruaturũ credat ꝙ occaſiõe taliũ amplius nõ ruet in pctm̃/ nõ peccat ſe talibꝰ miſcendo/ cũ nõ ſint de ſe pctã/ vel ſi etiam aduertat ṽiſimiliter hec vitãdo: maiores ⁊ periculoſiores peccati occaſiones ſibi iminere. nõ peccat his ſe imiſcẽdo cũ oẽs pcti occaſiones vitare non poſſit: ſequens doctrinã Toletani cõſilij in. c. duo mala poſitã. xiij. diſt. Duo mala licet oĩno cautiſſime ſint p̃cauenda/ tñ ſi ꝑiculi neceſſitas vnũ ex his ꝑpetrare ꝯpulerit: id debemus reſoluere: qđ minori nexu noſcit obligari. Ad tertiã rõnem ſolũ cõcludit qđ ad vtrãqꝫ partẽ ꝯ̃dictionis quis aduertit equaliter iminere pcti occaſiones/ alias ſi volũtarie quis ſe ꝯmittit vnius ꝑtis occaſionibus: nõ cõſiderato alterius partis periculo peccat/ quantum ad animum/ periculo peccati ſponte ſe exponens.

¶ Argumenta quodlibetarij.

¶ Contra duas primas ꝓpoſitiones argumẽtor. nemo tenetur vitare aliquod opus ſuperogatiõis ſeu cõſilij euangelici: ſꝫ nõ tenet vitare omnes pcti occaſiões. Añs ꝓbat ſm Berna. in lib. de diſ. ⁊ pre. circa principium. Omnia per dñm tradita in ſermone dñi in mõte q̃ incipit Mat. v. ⁊ ꝑtendit vſqꝫ in finẽ. vij. ca. nũꝙ̃ niſi innocent: nũꝙ̃ niſi ſalubriter aut imperant aut obſeruanter. In quibus capi. dñs ſuadet opera cõſilij ⁊ perfectionis: ſi qs te angariauerit ⁊ voluerit tunicã tollere dimitte ei ⁊ palliũ ⁊c̃. ꝯſeqntia tenet: qꝛ illa opera conſilij multis ſũt occaſio ſcãdali ſiue pcti: vt ſi dimiſerint ſua raptoribꝰ/ paupꝑtate cõpulſi furant: ⁊ alia crimina fornicatiõis adulterij ꝓ ſubleuãda paupertate ⁊ tollẽda fame ꝯmittũt. ¶ Rñdeo: ad ꝓbationem añcedentis dico ꝙ Bern. intẽdit/ ꝙ illa opera cõſilij vt ſunt actus ṽtutũ nũꝙ̃ niſi innocenter aut ſalubriter precipiũtur: aut fiunt: ſed vt ſint actus virtutum nõ ſatis eſt vt ꝓpter deum fiant quod eſt recte offerre/ ſed etiam oportet cõgruentes circũſtantias adhibere. Iuxta illđ Gene. iiij. ſm trãſlationem. lxx. ſi recte offers: recte aũt non diuidis/ peccaſti. Sic eſt in ꝓpoſito: qñ preſciꝰ ſue fragilitatis veriſimiliter aduertit ꝙ tale erit ei peccati occaſio. ¶ Cõtra. Laudabile videtur ⁊ fortitudinis actus ob pericula ſeu diſcrimina deficiendi a ꝑſecutione conſilioꝝ Chriſti minime deterreri: ergo nõ eſt pctm̃ ſponte ingerere ſe occaſionibus peccatorũ in ſpe ſalutem euitandi peccatum. Añs patꝫ quia niſi ſic nulli liceret penitus abdicare proprietatem/ vt faciunt fratres minores/ cũ hoc ſit exponere corpus diſcrimini/ ⁊ animã multis periculis/ ad que mẽdicitas ſeu extrema illa paupertas inducit/ ꝓpter qđ orauit ſapiẽs. mẽdicitatẽ ⁊ diuitias ne dederis mihi ne egeſtate cõpulſus furer ⁊c̃. ꝓuer. iij. ſed hoc eſt falſum: vt pꝫ ex determinatione eccl'ie. c. exijt qui ſeminat. in cle. exiui de verboruꝫ ſigni. Rñdeo ad añs qñ homini ṽiſimile eſt vel ꝓbabile dubiũ ꝙ ex ſtatu cõſilij pctã incurret temeritatis eſt/ nõ fortitudinis illũ ſtatũ aſſumere vel ſubire cũ periculo aĩe: ⁊ tũc ꝓcedit illud ſapiẽtꝫ. Qui altã facit domũ ſuam petit ruinã: ſecus qñ de dñi adiutorio cõfiſus ſperat imaculato calle iter cõſilij tranſire. Et ad ꝯfirmationẽ ſtatꝰ ille ꝑfectiõis ex ſe nõ eſt iplicãs ad pctm̃ tñ ab iꝑfectꝫ poteſt aliqñ temere aſſumi ſicut ſi p̃ter neceſſitatẽ offerrẽt ſe martyrio p̃ſcientes ṽiſil'r aut dubitantes ꝙ ſub tormentis a xp̃o deficerẽt. ¶ Cõtra corrolariũ rñſiuũ argumentor. Si oporteret ꝯfiteri quoties ſpõte nos ſubmiſimꝰ occaſionibꝰ mortaliũ pctõꝝ: ſequeret ꝙ aliqñ oporteret nos cõfiteri de neceſſitate venialia peccata: hoc falſũ eſt vt tenet cõis doctoꝝ ſententia ſꝫ ⁊c̃. Sequela pꝫ. qꝛ cũ venialia peccata ſaltẽ multiplicata ſũt occaſio lapſus in mortalia vt colligi p̃t ex his q̃ adducit Gratianꝰ de pe. diſt. j. c. tres actiones oporteret cõfiteri/ ꝙ illa nõ vitauimꝰ: ſed hoc nõ eſt niſi veniale pctm̃. ſꝫ ⁊c̃. Dico ꝙ qñ aliqs aduertit ex peccatis q̃ de gñe nõ ſũt niſi venialia iminere ſibi periculum mortalis pcti niſi ab illis tũc abſtineat peccat mortal'r quare tunc ꝯfiteri hꝫ ꝙ illa non vitauit: nec eſt hoc magꝫ abſurdũ ꝙ̃ ꝙ ꝯfiteri habeat ſe nõ vitaſſe res i ſe licitas/ vtputa malitiã/ aut negociationẽ qñ ex illis aduertit ſibi iminere mortalis pcti ꝑiculũ.

¶ Contra. Ex quolibet veniali imminet mortalis peccati periculum ſiue occaſio/ ſi ergo ꝓpter hoc nõ vitare veniale pctm̃ eſſet mortale ſequeret ꝙ de quolibet veniali oporteret cõfiteri ꝙ illud nõ vitauimꝰ Añs patet Eccl'. xix. Qui ſpernit modica paulatim decidit. Dico negãdo añs: ad ꝓbationẽ dico ꝙ verbum ſapientis ſolum concludit pctm̃ veniale diſponere quodammõ ad mortale: nõ quidẽ de directo: ſꝫ per quãdã cõſequentiã aut ſicut remouẽs ꝓhibẽs vt declarat doctor ſanctus. j. ij. q. lxxxviij. art. iij. ex quo nõ ſequit quodlibet eſſe occaſio mortalis: cũ occaſio pcti: vt in ꝓpoſito de ea loquor: habeat periculũ annexum. Periculum/ vt dicit Philoſ. ij. Rhetorice: eſt timende rei appropinquatio/ quod non cõuenit cuilibet peccato veniali.

¶ Prior queſtio ſine argu.

PRopter quod Saluator Matthei. vij. dicit/ anguſta porta ⁊ arcta via eſt q̃ ducit ad vitã: cũ ꝓpheta de hac via ſermonẽ faciẽs. pſal. cxviij. dicat. Ambulaui in latitudine qꝛ mãdata tua exq̃ſiui. ¶ Pro ſolutiõe huius q̃ſtiũcule p̃mitto. ꝙ virtutes tã morales ꝙ̃ theologice ſunt via ſiue iter ꝑducens rõnaleꝫ creaturã ad vitã/ eternã que iuxta certiſſimum ſaluatoris teſtimoniũ ꝯſiſtit in clara dei viſione. Hec ẽ aũt vita eterna vt cognoſcãt te ſolũ verũ deũ ⁊ quẽ miſiſti Ieſum Chriſtum. Ioan. xvij. Prima pars huius p̃ambuli ꝓbatur. pſal. lxxxiij. Ibũt de ṽtute in virtutẽ videbit deus deoꝝ in Syon/ qđ ṽbum pertractãs Augu. inquit virtutes agende vite nr̃e quatuor deſcribunt a multis/ ⁊ in ſcriptura iueniũtur: prudentia/ qua dignoſcimꝰ inter bonũ ⁊ maluꝫ iuſtitia/ qua ſua cuiqꝫ tribuimus: nemini quicꝙ̃ debentes ſed oẽs diligentes: tẽperantia/ qua libidĩes refrenamꝰ: fortitudo/ qua oĩa moleſta toleramus. Iſte ṽtutes nunc in conualle plorationis ꝑ gratiã dei donant nobis: a quibus imus in illã ṽtuteꝫ q̃ eſt ſolius contẽplationis dei. Idem ſentit Amb. in vno ſermone de martyribus exponens illđ pſal. xv. Notas mihi feciſti vias vite. Ipſe dñs notas fecit mihi vias vite/ cũ me docuit fidem/ miſericordiã: iuſtitiã caſtitatẽ/ his eñ itineribus peruenitur ad ſalutem. Hinc Aug. libro de beata vita circa finẽ tertie diſputationis: approbat ſententiam matris dicentis/ ad beatã vitã q̃ vita ꝑfecta eſt nos feſtinãt poſſe ꝑduci ſolida fide: alacri ſpe: flagrante charitate p̃ſumẽdum eſt. Secũdo p̃mitto ꝙ carentibus habitu ṽtutis/ via virtutũ difficilis ⁊ anguſta apparet ꝓpter tres cauſas quas pulchre ꝑtractat Buridanus. ij. Ethi. q. xiij. Prima ſe tenet ex parte intellectꝰ: qñ ſcilicet notitiam agendorum nõ habet. Cum eñ ſm Dionyſium bonum ſit ex integra cauſa/ malũ autẽ ex defectu cuiuſlibet. ⁊ vt ait philoſophus. ij. Eth. Delinquere multipharíam eſt. Nam malum quideꝫ infiniti eſt/ vt Pythagorici putãt: bonuꝫ aũt finiti ſequit vt ibidẽ cõcludit: facile quidẽ non cõtingere ſignũ. i. opus ṽtutis quod in medio conſiſtit. Difficile autem contingere/ preſertim nõ habentem illiꝰ notitiam de quo. vij. Ethicorum dicitur. Quemadmodum corpori forti ſine viſione moto/ accidit falli fortius ꝓpter non habere viſum/ ſic ⁊ hic. Si aũt accipiat intellectum in operari differt. Secũda cauſa eſt ex parte appetitus hominis/ que vel ratione fomitis pcti vel vicioſi habitus ex prauis actibꝰ acqſiti fortiter inclinat ⁊ impellit ad operationes ꝯtrarias actionibꝰ ṽtutũ/ de primo ſcribitur Gen. viij. Senſus ⁊ cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ꝓpter quam ꝓnitatem difficicile eſt homini recte operari. Hinc Apoſt. ad Rom. vij. video aliam legem in mẽbris meis repugnãtem legi mentis mee. Et Phil. circa finem. j. Ethicoꝝ vt reſolute corporis partes ſi ad dextrã mouere velis in ſiniſtram ferunt: ſic ⁊ ĩ animo ferunt incõtinẽtium appetitus. De difficultate operandi bonũ ꝓueniente ex vicioſo habitu ſiue ex praua cõſuetudĩe dicit Hiere. xiij. Si mutare põt ethiops pelleꝫ ſuã aut pardus varietates ſuas/ ⁊ vos poteritis benefacere cũ didiceritis malũ. Tertia cauſa ꝓuenit aliqñ ex parte corporis aut membrorum corporis/ que quia non ſunt aſſueta ad exteriores actiones virtutum ſepenumero in illis laſſantur: ⁊ eas difficulter exercent queadmodum ad voluptuoſam vitã aſſueto difficile eſt dura penitentie opa aſſumere. His p̃miſſis ad queſtionẽ reſpondeo. Amatoribus ſeculi ⁊ voluptatum carnalium via ꝑducens ad vitã anguſta ⁊ arcta videtur/ q̃ tamen virtutes ⁊ dei dilectionem habentibꝰ latiſſima ⁊ facillima pꝫ. Prima pars huius queſtionis euidenter ſequit: ex his que nũc in ſecũdo p̃ambulo dicta ſunt. Hinc Chriſtus Matt. xix. ait. Facilꝰ eſt camelũ per foramẽ acus trãſire/ ꝙ̃ diuitẽ intrare in regnũ celorũ. i. diuitias amantẽ vt vult gl. Lu. xvij. Oibus eñ manibꝰ lapis offenſionis eſt Chriſtus: q̃cquid dicit chriſtus amarũ eſt illis: teſte Aug. in epiſtolã Ioãnis tractatu. iij. nõ põt quis deo ſeruire ⁊ mammone. matthei. vl. Coãguſtatum eſt eñ ſtratum, ita vt alter decidat/ ⁊ palliũ breue: vtrũqꝫ operire non põt Eſaie. xxviij. Coãguſtatum ſtratũ dicit cor hominis: quod amorẽ dei cum amore mũdi ſimul capere nõ põt. Vñ chriſoſt. ſuper Matt. Omnis iuſtitie introitus ad vitã eternam anguſtus eſt viuenti in carne: ꝓpter aduerſitateꝫ nature carnalis: cui graue eſt ⁊ difficile a ſua natura carnales paſſiões p̃cidere: p̃ſertimq̃ ſunt circa delectationes guſtus ⁊ tactus: aſſumendo laborioſa penitentie opera. Scđa pars cõcluſionis ꝓbatur ꝑ Aug. tractãtem illud pſal. xxx. ſtatuiſti in loco ſpacioſo pedes meos ⁊c̃. id eſt facilem mihi feciſti iuſtitiam que mihi aliquãdo erat difficilis: via iuſtitie laboranti anguſta eſt/ amãti lata ⁊ facilis ⁊ ad ianuarium ſicut corpus ſuo põdere facile nitit vel deorſũ ſi graue vel ſurſum ſi leue: ita anime in id qđ amant facile ferunt amore: ſicut eñ ſunt põdera ⁊ collocationes corpoꝝ: ſic amores ⁊ delectationes aĩarum. vj. de trinitate. c. vlti. Hinc in ſermone de/ charitate ait idẽ Aug. Diuinarũ ſcripturarũ multiplicẽ abũdantiam latiſſimamqꝫ doctrinam fratres chariſſimi ſine vllo errore comprehendit: ⁊ ſine vllo labore cuſtodit: cuius cor plenum eſt charitate dicente Aplo plenitudo legis eſt dilectio. ad Roma. xiij.

¶ Secunda queſtio ſine argu.

PRopter quod ſapiẽs ꝓuerb. xvij. dicit q̃ euitat diſcere incidit in malũ cũ idẽ eccl. j. dicat qui apponit ſcientiã apponit ⁊ dolorem. Partes huiꝰ q̃ſtiũcule repugnare iõ vident/ qꝛ p̃me ꝑtis ṽba innuũt eũ q̃ diſcit vitare malũ/ in qđ eũdẽ icidere affirmãt ṽba ij. ꝑtis dicendo apponentẽ ſciam apponere dolorẽ q̃ eſt qđdã malũ. Pro huiꝰ q̃ſtiõis ſolutione/ ⁊ eiꝰ ꝑtiũ apparentẽ repugnãtiũ ꝯcordia p̃mitto ꝙ ſm Au. ſapiẽs ꝑ ſcientiã hic intelligit notitiã: qua qs ſuã infirmitatẽ ⁊ iꝑfectionẽ attendit ⁊ cognoſcit ꝙ̃ cuiꝰ alij p̃ponendã dt Aug. in ꝓlo. iiij. li. de tri. ſic inqẽs,

Universidad de Deusto Biblioteca

Scientiam terreſtrium celeſtiumq́ʒ rerū magni eſtimare ſolet genus humanū/ in quo ꝓfecto meliores ſunt/ qui huic ſcientie ꝓponūt noſcere ſemetipſos/ laudabiliorqʒ eſt animus/ cui nota eſt vel infirmitas ſua: ꝗ̄ qui ea non reſpecta vias ſyderum ſcrutať etiam cogniturus: aut qui iaʒ cognitas tenet: ignorās ipē viā qua ingrediať ad ſalutē/ ac infirmitatē ſuā. hāc ſciāʒ q̄ apponit: apponit ⁊ dolorē. dolorē ſcilicet peregrinationis ſue ex deſiderio patrie ſue: ⁊ conditoris eius beati dei. Unde Bern. ſuꝑ cantica ſermone. xxxvj. Quomodo non vere contriſtabitur homo ex vera ſua cognitione/ cum ſe perceperit oneratum peccatis: mole huius mortalis corporis aggrauatum: terrenis intricatum curis: carnalium deſideriorum fece infectū: cecū: curuum: infirmū: implicitū multis erroribus: expoſitum mille periculis: mille timoribꝰ trepidū: mille difficultatibus anxiū: mille ſuſpitionibꝰ obnoxium: mille neceſſitatibus erūnoſuʒ: procliuem ad vitia: inualidū ad virtutes: ꝓpter quorum cōſiderationem cogitur cum propheta exclamare. Quare miſero data eſt lux: ⁊ vita his qui in amaritudine animi ſunt. Hanc ſententiam qui euitat diſcere incidet in malū. Eſaie quinto. Propterea captiuus ductus eſt populus meus/ quia non habuit ſcientiam: nobiles eius interierūt fame: ⁊ multitudo eius ſiti exaruit: in captiuitatem videlicʒ carceris infernalis. Ideo ibidē ſubditur: propter hoc dilatauit infernus animam ſuā: ⁊ aperuit os ſuum/ abſqʒ vllo termino. in malū hoc incidūt/ qui ſe ignorant. Primo qꝛ in deteſtabile preſumptionis vitiū facile labuntur teſte Lactantio. Hec eñ prauitatis eſt cauſa ignoratio ſui/ quo fit vt tales ceteros quoſqʒ leuiter diſpiciāt/ nihil rectum putātes niſi quod ipſi fecerint feſtucā que in oculo fratris eſt ꝯſiderať ſed trabē in oculo nō vident ꝓprio. Cōtra quos in ꝑſona iuſtorꝝ dicit ſcriptura neemie. iiij Audi deus noſter/ qꝛ facti ſumꝰ deſpectui. Cōuerte opprobrium ſuꝑ caput eorū ⁊ da eos in deſpectionē in terra captiuitatis. Secundo in malum incidūt: quia volētes plus ſapere ꝗ̄ oportet/ atqʒ naturalem imperfectionem noſtri intellectus non attendentes/ omniū cognoſcibiliū ab homine notitiam virtute naturalis luminis intellectus poſſe attingere contēdunt/ ⁊ ideo diuinam ſapientiam in cuius obſequiū oportet captiuare intellectū: ſtultitiā arbitrātur ab eius ſtudio ſe ⁊ alios auertētes: ⁊ hoc eſt vnū genus pctī qđ deus ſtatim alijs criminibꝰ vīdicat/ ad Ro. j. Sicut nō probauerūt deum habere in notitia: tradidit eos in reprobum ſenſum/ vt faciant ea que non conueniunt repletos omni iniquitate ⁊ malitia ⁊c. propter qđ etiam deus populum ꝑcutit. Eſaie. v. abiecerūt legem dñi exercituuʒ/ ⁊ eloquiū ſancti Iſrael blaſphemauerūt: ideo iratus eſt furor domini in populum ſuū/ ⁊ extendit manū ſuam ſuper eum/ ⁊ percuſſit eū. Tertio ſuā perfectionē nō cōſiderantes in malum incidūt: quia nūꝗ̄ vere ſe humiliant/ ⁊ ideo de ſuis pctīs ꝑfecte non penitēt cum teſte Chryſoſtomo pefecta penitentia cogit peccatorem omnia libenter ſufferre in corde contritio/ in ore confeſſio/ in opere tota humilitas/ quibꝰ hoc malum ſaluator predicit futurum/ ꝙ omnes ſimul peribunt/ ſicut illi decem ⁊ octo ſuper quos cecidit turris in ſyloa ⁊ occidit eos Luce. xiij.

¶ Secunda quodlibetica queſtio eiuſdem magnifici viri artium ⁊ ſacre Theologie profeſſoris eximij. M. Joannis Briaert de Ath. Anno. 1501.

VTrum damnabilius ſit curam animarum appetere/ illam ve in ſtatu mortalis peccati ſeruare/ An propter religionem vel maius bonum deſerere et reſignare. Pro deciſione huius queſtionis. Iuxta quartā. que in ea tanguntur/ erūt quatuor articuli. Primus/ Utrum appetere curam animarum ſit damnabile. Secundus/ vtrum exercere miniſterium cure in ſtatu mortalis culpe. p̄ſertim; quoad orationes ⁊ ſuffragia: ſine quibꝰ a nullo animarum cura licite tenetur ſit etiaʒ damnabile. Tertius/ an damnabile ſit ob frugem melioris vite ſeu propter religionis ingreſſum/ eam deſerere/ et reſignare: intellige cū digne adminiſtrauerit ⁊ gregi aliunde ꝓuiſum non erit. Quartus/ quodnā horꝝ damnabilius eſſe videatur. Quoad primū/ videtur in primis illicitū ⁊ damnabile curam animarꝝ appetere. Primo ex ꝟbo Apoſt. ad Heb. v. nec quiſꝗ̄ ſumit ſibi honorem/ ſed qui vocať a deo tāquā Aaron ſicut nec Chriſtus ſemetipſum clarificauit/ vt pōtifex fieret ſed qui locutus eſt ad eū filiꝰ meus es tu. Hinc Aug. xix. de ciui. dei. c. xix. dicit. locus ſuperior/ ſine quo populus regi non poteſt ⁊ ſi ita adminiſtretur atqʒ teneatur vt decet/ indecenter tñ appetitur. Cōfirmatur ex verbo Saluatoris. Mat. xxiij. vbi ſcribas ⁊ phariſeos arguit dicens/ amāt p̄mos recubitꝰ in cenis ⁊ primas cathedras in ſynagogis: ⁊c. Secundo non licet animarꝝ curā niſi digniori ceteris ꝯmittere. c. licet. ⁊ alijs capit. viij. q. j. Sed nemo ſine temeritate poteſt eſtimare ⁊ credere ſe alijs digniorem ⁊ magis idoneuʒ: ergo nullus pōt licite curā animarū appetere. Minor pʒ ex verbo Saluatoris. Luce. xviij. Omnis q̄ ſe exultat humiliabitur ⁊ qui ſe humiliat exaltabiť. Tertio ad idē arguitur ex. c. ſicut. j. q. vi. Sicut is qui inuitatus renuit q̄ſitus refugit: ſacris altaribus eſt admouendus: ſic q̄ vltro ambit vel importunum ſe ingerit/ eſt ꝓculdubio repellendus. Cōfirmať ex. l. ſi quēꝗ̄. C. de epiſcopis ⁊ cle. que ſic habet antiſtes tm̄ ab ambitu debet eſſe ſepoſitꝰ: vt querať cogendus: rogatus recedat: inuitatꝰ effugiat: ſola ſibi ſuffragetur neceſſitas excuſandi. Profecto enim indignꝰ eſt ſacerdotio niſi fuerit ordinatus inuitus. In contrariū eſt illđ Eccle. vij. noli querere fieri iudex. niſi ꝟtute potēs ſis irrumpere iniqtitates: ergo ab exceptiua ad partem exceptā argumētando: cōceſſum: immo conſultum intelligiť: vt dū q̄s virtute potens eſt irrumpere iniqtates vt q̄rat fieri iudex/ ſed idē iudiciū videť de q̄rēda ⁊ appetēda aiarꝝ cura: ḡ nō eſt illicitū querere aiarꝝ curā/ ⁊ appetere. Ad idē etiā eſt practica cancellarie aplīce que in conceſſionibꝰ gratiarꝝ etiā ad curas vtiť hac forma p̄cibus tuis inclinati ⁊c. Pro ſolutione huius q̄ſtiōis p̄mitto: qđ exigente proximorum neceſſitate non ſolum licʒ: immo neceſſe eſt/ vt homo eruditus ſe ingerat ad fratrum directionē ⁊ nonnunꝗ̄ vt ſcientiam miniſtret: ꝗ̄uis curatꝰ eorum non ſit. Patet ex precepto fraterne correptionis. Patet etiam: quia parum refert ad mortem anime eam inferre vel admittere: cum poſſis prohibere. lxxxiij. diſtinctione in principio: ⁊ in diuina lege fundatum. Exodi. vigeſimo tertio. ⁊ Deutero. vigeſimo ſecūdo de oue ⁊ boue proximi errantibus reducēdis ⁊ ſeruādis: donec primus iā abſens redierit. Nam ſicut in tꝑalibus eā curam adhibere tenemur

vt proximi ꝓhibeamus damnum multo magis curare ⁊ occurrere tenemur/ etiam ſi inuiti ſint/ vt dānū anime impediamꝰ. vt recte infert Aug. ſcribens Bonifacio. xxiij. q. iiij. ipſa pietas. Quoad miniſtrāda ſacramēta pʒ: quod dixi in artic. neceſſitatis. Ergo curatꝰ abeſt vel miniſtrare recuſat/ aut forte neſcit ꝓ qua videtur eſſe tex. xxv. q. vj. c. Si preſbyter. c. agnouimus. Secūdo p̄mitto aliud eſſe aliquē aſſumere ſibi honorē aliud inſtare: vt ſm̄ merita dignitatis honor tribuať. Un̄ Mat. ix. Saluator miſertus turbe. q̄ vero paſtore carebat: diſcipulis q̄ paſtores deſtinādi erant inquit. Meſſis quidem multa operarij ꝟo pauci: rogate ergo dñm meſſis vt mittat operarios in meſſem ſuam. quid aūt aliud in diſcipulis futurū erat rogare dominum vt operarios mitteret ⁊ vt eos paſtores deſignaret/ qui curam gregis habituri eſſent. Et quis dubitat ſine peccato fieri: vt ſi quis deū roget vt ſibi de cura ꝓuideat: in qua populū ꝟbo ⁊ exemplo ſit edificaturus: ſic eñ Eſaiam ſe ſe obtuliſſe vt mittereť legimus dicentem: ecce ego mitte me. Sed aſſumere honorē/ temeritatē notat/ cū videlicet p̄ter aut ſupra merita ſeu alijs vijs illicitis ꝯtendit q̄s ad honorē/ de quo ⁊ ſimilibꝰ Oſee viij. ſcribiť. Ipſi regnauerūt ⁊ nō ex me: p̄ncipes extiterūt ⁊ nō cognoui. Unde Aug. cuius verbis et nō ſentētia quidā moti iudicāt illicitū: ꝗ̄tūlibʒ doctis ⁊ bonis appetere curam aiarꝝ/ qui epiſcopatuʒ (inquit) deſiderat/ bonum opus deſiderat/ deducēs licitum appetere/ modo illum quis vt proſit non ſolum vt preſit deſiderat. ⁊ Gre. quiſq̄s ergo ſacerdotium nō ad elationis pompam: ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat: priꝰ vires ſuas cum eo quod eſt ſubiturus onere metiatur. j. q. j. nō eſt putanda. Et vt vrbanus papa. Ad preſbyterij faſtigiū talis accedat/ vt ⁊ nomen etas impleat/ ⁊ meritum probitatis ſtipendia ante acta teſtentur/ inde ſummi pontificis iure locum ſperare debebit. lix. diſt. Si officia. Idē habetur in. lxxvij. diſt. in ſingulis. immo ⁊ hoc ꝓbabiľr arguendo quēadmodum prelatus regimē animarum ꝯmittens indignis diſcrimē auget ⁊ grauiſſime peccat: ſubditorꝝ animas ſub tali paſtore ꝑditionis periculo exponens. Ita ⁊ is qui idoneum ſe cognoſcēs ꝗ̄tum humana fragilitas noſſe ſe permittit ſi illud nō ꝓhibet vbi inſtando ⁊ preces fūdendo ꝑ ſe ꝓhibere poſſet: ꝗ̄uis pauci hoc tempore tā ſcrupuloſi ſint. vt petere metuētes locū cedāt lupis. Ex q̄bus ꝑ rñſione ad queſtionem huius articuli hāc cōcluſionem infero. Uiro digno ⁊ ſufficienter erudito appetere: immo ⁊ ſollicitare curam animarꝝ nō eſt damnabile: immo licitū ⁊ laudabile/ que etiam ſatis pʒ ex Amb. j. ad Thi. iij. ſuꝑ illo ꝟbo Aplī. Oportʒ epiſcopum eſſe irreprehenſibilem ⁊c. Dicente qualis debeat eſſe epiſcopus: deſcribit vt nemo epiſcopatum niſi qui fuerit fidus appetat/ ⁊ qui ab omnibus ꝯtrarijs ſeſe abſtinere pōt. Ex quo ſequitur argumētādo ab exceptiua ad partē exceptā: ꝙ q̄ ſētit ſe fidum ⁊ idoneum pōt appetere/ his tñ hoc moderamē addi dicit ne quis facile ac temere ſe idoneum vel ex ſola doctrina vel ex vite puritate credat cum ad digne preeſſendū vtrumqʒ noſcatur neceſſarium. Preceptum eñ legimus nō plus ſapere ꝗ̄ oportet ſed ad ſobrietatem ⁊ vnicuiqʒ ſicut deus diuiſit menſurā fidei. ad Ro. xij. ¶ Ad rationes ad oppoſitum dico ad primā. Nemo aſſumit ſibi honorem cum medijs opportunis ⁊ licitis honorē ꝑtingit vt patet ex dictis in ſecundo p̄ambulo/ ⁊ ſatis vocať a deo qui nō pompam appetat/ nō de p̄latione gaudet: ſed neceſſitas aut vtilitas fratrum trahit: fructum q̄rit ⁊ eccleſie vtilitatē expetit. Ad cōfirmationē ex Au. ſolū vult Aug. nō eſſe appetendū locū ſuperiorē ad elationis pōpā. ¶ Ad ſcdam rationē dico. Licet q̄ſqʒ debet ex humilitate: ꝯſtat de ſtultitia vel improbitate ſe alijs inferioreʒ putare vite cōditione/ aut merito nō tñ quoad directionē aliorꝝ ꝟbo doctrine ⁊ exēplaritate vite: ⁊ hoc p̄ncipaliter attēdi debet in cura aiarꝝ: pōt etiā ſine temeritate quis iudicare: ꝙ magis idoneus nollet acceptari: aut ꝙ alteri minus idoneo ꝓuidebitur. ¶ Ad tertiā rationē dico/ ꝙ ambire eſt ſupra dignitatiſ ꝓportionem honorem querere: nō aūt ſi q̄s querat iuxta ꝓportionem meritorꝝ ⁊ ꝟtutum: hoc eñ licitū eſt: modo referatur ad aliorꝝ ſalutem ⁊ eccleſie edificationē ꝓcurādā. Ad ꝯfirmationē dico Leonem imperatorem hoc cōſtituiſſe eo tꝑe quo magis idonei exq̄rebāť ⁊ ꝯpellebātur ſuſcipe p̄lationes: ſed hoc tꝑe calamitoſo cū digni negliguntť/ nec aiabꝰ ꝓuideť. ſm̄ neceſſitas exegit vt digni ſe ingerant ⁊ opportune/ iportune p̄lationes petāt ⁊ aiarꝝ curas. ¶ Scđus articulus eſt. An exercere miniſteriū cure animarꝝ in ſtatu mortalis culpe: p̄ſertim quoad orōnes ⁊ ſuffragia: ſine q̄bus a nullo aīarum cura licite teneť/ ſit etiā dānabile. ita ꝙ cōtinuo quis peccet: qui ex officio vel alias obligatus orare: orat in ſtatu mortalis culpe. Ad huius articuli ꝟitatem inq̄rēdā inducā ad vtrāqʒ ꝑtem argumenta. q̄ plus difficultatis afferre videnť. Ad partē affirmatiuā ſic argumētor. Nullus ſoluendo pecuniā q̄ ſit nullius valoris aut pōderis ſatiſfacit/ ſed orō eius q̄ eſt in ſtatu mortalis culpe caret ⁊ pondere ⁊ valore: cū pondus ⁊ valorē accipiat ex charitate: ḡ obligatꝰ orare ſi i ſtatu mortalis culpe oret. nō ſatiſfacit. Cōfirmať/ nullꝰ ſatiſfacit deo ea re qua illū ꝓuocat ⁊ offendit: ſed q̄ in ſtatu mortalis culpe orať orōne offendit deum: ⁊ irritat: ḡ ſic orās ſatiſfacit. Minor pʒ ex ꝟbo Greg. iij. q. vij. c. in gradibꝰ. Cūctis liq̄t: cū is q̄ diſplicet ad intercedendū mittitiť irati animꝰ ad deteriora ꝓuocať/ ſcriptū q̄ppe eſt victime impiorꝝ abominabiles ſunt deo neqʒ ei oīpotētiſ dei iudicio q̄d ſed a quo dať inſpiciť: hic ſcriptū eſt. deꝰ reſpexit ad Abel ⁊ ad munera eiꝰ: ad Caym ⁊ ad mūera eiꝰ nō reſpexit. Scđo arguiť ad idē. Actus reddiť vitioſus ſeu moraliť malus nō ex debita circūſtātia finis tm̄: ſʒ etiā ꝑſone q̄ actū facit/ itē ⁊ modi ⁊ qualitatiſ qua agiť/ ſed dū orat pctōr: eſt idebita circūſtātia ꝑſone: ḡ pctōr in ſtatu mortalis pctī orās non ſatiſfacit obligationi de orādo. Añs pʒ ex Philo. iij. Ethi. Item etiā ꝑ illud Gen. iiij. ſm̄ trāſlationē. lxx. ſi recte offers recte aūt non diuidis: peccaſti. qđ Aug. tractās in. xv de ciui. dei dicit cū recte offerre: qui videlʒ vero domīo cui vtiqʒ offerendū dignoſciť/ offert. Sed recte nō diuidit ſi nō oēm circūſtantiā debitā adiūgit cōcludēs Caym peccaſſe: qꝛ in ſtatu mortalis culpe obtulit ſacrificiū altiſſimo/ nō obſeruās circūſtantiā debitā ꝑſone. Minor pʒ: qꝛ orō eſt ſacrificiū labiorꝝ: ſm̄ illđ pſal. cxl dirigať orō mea ſicut incenſuʒ in ꝯſpectu tuo. ⁊ ad Heb. vlt. Offeramus hoſtiā laudū ſemꝑ deo. i. fructū labiorꝝ ꝯfitentiū nomini eius ⁊ idē habetur in cle. j. de celeb. miſſarꝝ circa p̄ncipiū. Eſt eñ orō actus latrie vt cōiter doctores ſentiūt. Tertio arguitur ad idem ex ꝟbo ſapientis prouerbi. xxviij. dicētis/ q̄ declinat aures ſuas ne audiat legē/ oratio eius erit execrabilis/ ſed peccator a lege

Universidad de Deusto Biblioteca

declinat aures/ ergo ⁊c. Confirmatur ꝑ Apoſtolū .1.ad Corinthios.xiij. Si diſtribuero in cibos pauperū omnes facultates meas/ ⁊ ſi tradidero corp⁹ meum ita vt ardeam: charitatem aūt nō habuero: nihil mihi ꝓdeſt. In oppoſitum arguit ꝑ Aug. ſup Ioā. tractatu.xliiij. ꝑtractantem v̾bū ceci Ioā.ix. Scimus quia pctōres deus non exaudit/ ⁊ vbi dicit: qꝛ cecus hoc dicens adhuc iunctus loquit. Nā ⁊ pctōres exaudit deus. Si eñ peccatores deus non exaudiret fruſtra ille publicanus oculos in terrā dimittens ⁊ pect⁹ ſuū percutiens diceret. Deus ꝓpicius eſto mihi pctōri. ¶ Pro diciſione huius articuli p̄mitto ꝙ nemo ſoluit ſeu ſatiſfacit obligatiōi orās cū voluntaria vagatione diſtrahendo.ſ.mentē a deo ad terrena cōuertendo. Probatur: orō ſm̄ Damaſcenum eſt aſcenſus mentis in deum: ⁊ petitio decentiū a deo: ſed homini aſcenſus mentis ſtare nō pōt: niſi orans deū attenderit ꝗ̄tūcūq; ꝓferens v̾ba labia mouerit. ergo ꝓpoſitum. Hinc Hugo de ſancto Victore/ ſi cū oratione fūdimus: qđlibet aliđ in corde v̾ſamus: etiam ſi illđ bonum ſit a culpa liberi nō ſumus. Et Chryſoſtomus in omelia de oratione/ que incipit: magnum vero bonū eſt oratio (inquit) ſi corpore humi ꝓſtrato/ ⁊ ore incaſſum nugāte: mēs totā domū ⁊ forꝫ circūeat: quō talis dicere poterit: qđ in ꝯſpectu dei p̄catus ſit: Nam orat in dei cōſpectu totā colligens animā ſuā: ⁊ nihil habens cum terra cōe. Nec eñ tā voce opus eſt ꝗ̄ cogitatione/ neque manuum extenſione ꝗ̄ animi intenſione/ neq; figura ſed itellectu. Cōfirmat̃ ex .c. dolētes. de cel. miſ. vbi p̄latis ⁊ minoribus clericis in v̾tute obedientie p̄cipitur vt diuinū officiū nocturnū pariter ⁊ diurnum: ꝗ̄tum eis dominus dederit: ſtudioſe celebrent pariter ⁊ deuote. Ex quibus patet ꝗ̄ ſit preter rōnem ⁊ inopinabilis quorūdā doctoꝝ opinio dicentium/ ꝙ legens horas canonicas aut intentione ſiniſtra: vtputa ad vanā gloriā: aut abſq; attentiōe abſoluit ſe a p̄cepto eccleſie de legendis horis: licet apud deum de negligentia ⁊ ꝑuerſa intentione culpetur/ cui opinioni Gerſon in ſuis concluſionib⁹ adherere videt̃. ſimiliter ⁊ dñs Petr⁹ de Palude. in. iiij. diſt. xv. q. v. arti. ij. ꝯcluſione. iiij. dicēs ꝗ̄ euagatio mētꝭ deliberatiua ſine exteriori occupatione in oratiōe q̄ eſt diuini p̄cepti eſt mortalis. ⁊ arguit p̄cepti trāſgreſſionem: nō autem in illa oratione que eſt humani precepti ſeu eccleſie/ innitens huic fundamēto ꝙ actus interior nō pōt cadere ſub humano precepto cuius fundamenti falſitatem pulchre ⁊ admodum erudite declarauit ſuperiorib⁹ annis dominus ⁊ p̄ceptor meus decanus ſancti Petri Louanien. in vna q. quodlibetica. Pro intellectu tñ nunc dictoꝝ aduertendum eſt ꝙ triplex eſt attentio que vocali orationi adhiberi pōt vt dicit Tho. ſecūda ſcđe queſti. lxxxiij. art. Vna qua orans attendit ad verba: ne in illis erret/ ⁊ hec nō eſt ſimpliciter neceſſaria/ quoad omnes: licet fortaſſis ſit neceſſaria in miniſtris eccleſie quoad orationes quas tenent̃ in eccleſia publice facere. vt patet ex ca. dolentes: ſuperius allegato ⁊ cle. graui eo. titulo. Secunda attentio eſt ad ſēſum verboꝝ: ⁊ hec nō eſt neceſſaria niſi ꝓpter quandam refectionem mentis ſpiritualem ſeu delectationem quam ex ſententia verborum mēs orantis concipit ſine qua tñ pōt orans orationis effectum conſequi. Tertia eſt attentio ad finē orationis videlicet ad deum ⁊ rem que petitur a deo/ ⁊ hec neceſſaria eſt cuilibꝫ vtiliter volenti orare: que aliquādo tanta eſt vt omnium alioꝝ mens orantis obliuiſcatur: dicente Hugone de ſancto Victore: pura eſt oratio: quādo ex abundantia intentionis mens ita accenditur/ vt cum ad deum ſe cōuertit etiaꝫ ſue petitiōis obliuiſcatur. Ad valorem tamē ſeu efficaciam orōnis non requiritur de neceſſitate/ vt hec attētio comitet̃ totā oratiōem: ſed ſufficit vis prime intentionis/ qua aliquis ad orandum accedit mō per contrariam intentionem nō interrumpat̃. Interrumpitur aūt per voluntariam mētis euagationem. Secundo p̄mitto ꝙ accedere peccatorem ad orōnem imparatū/ videlicet ſine diſplicentia pctōrum: ⁊ forte cū propoſito peccandi/ vel opportunitate ſeu ꝓſperitate ipetrādi ad peccandum: eſt facto tentare deum: vtputa effectualiter velle experiri eius ſcientiam aut bonitatem ſeu v̾tutem videlicet an etiā videat occulta noſtri dedecoris: ⁊ quales mente in abſcondito ſumus vel certe an etiā vitijs noſtris aliquādo faueat: ⁊ mala ac dānabilia nr̃a ꝓpoſita nō execretur neq; exhorreat. Hinc eccl̃. xviij. p̄ceptum legemus/ añ orationem p̄para animā tuam/ ⁊ noli eſſe quaſi vir tentās deum. Sed accedere in ſpiritu humili aut ſaltem attrito/ ſeu cū peccatorū diſplicentia/ ob id orans/ vt in veram cōtritionem ⁊ peccatorum remiſſioneꝫ adducat: v̾tutis opus eſt: nec deū prouocat: ſed mouet potius ad miſerandū. Tertio p̄mitto: oportet recte orantem parati animi ſe exhibere/ vt diuine cedat voluntati: neq; remurmurare velit aut reniti: ſi contra ꝗ̄ petim⁹ ipſe diſpoſuerit. Probatur ex verbo Cypriani in. c. ꝗ̄ p̄poſteꝝ. xiij. q. ij. ꝗ̄ p̄poſterum: quāq; peruerſum vt cum dei voluntatem fieri poſtulem⁹ quādo vocat nos ⁊ accerſit de hoc mūdo: non ſtatim voluntatꝫ eius imperio pareamus/ obnitimur ⁊ reluctamur/ ⁊ pertinacium more ſeruorum ad conſpectum domini cum triſtitia ⁊ merore ꝑducimur: exeūtes hinc neceſſitatis vinculo nō voluntatis obſequio ⁊ volumus ab eo p̄mijs celeſtibus honorari/ ad quē venim⁹ inuiti. Quāuis igit̃ nō ſumus obligati oīa velle que ſcimus aut ſupponim⁹ deum velle nequaꝗ̄ tamē repugnare licet/ neq; contrarium ei⁹ velle aut petere/ quod ipſum velle ſcimus aut credimus/ niſi p̄cepto ⁊ ſua voluntate ad hoc obligemur. Itaq; in omni oratione oportet totum diuino arbitrio actu virtute vel habitu cōmittere. Nec vltra aut citra quicꝗ̄ orare aut abſolute petere. Ideo ſaluator inter oratiōes cōtentas in oratiōe dominica hāc appoſuit. Fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in terra.

His p̄miſſis pono aliquas ꝓpoſitiones. Prima: inficiēs orōnem ſuam per ſubtractionem attentiōis/ vel commixtionem praue intentionis/ non ſatiſfacit precepto eccleſie ſeu obligationi aliunde ꝯtracte. de orando/ probatur: precepta tam dei ꝗ̄ eccleſie ſunt de actibus moraliter bonis/ propter quod audiens miſſam die dominica propter vanam gloriam nō ſatiſfacit precepto eccleſie de audiendo miſſam. Et iō Augu. in regula iuris dicit. Qui ex timore implet preceptum/ aliter ꝗ̄ debet facit: ⁊ ideo iam non implet: quia talis oratio non eſt moraliter bona ſed vitioſa/ vt patet ex primo preambulo: ergo ſic orans non ſatiſfacit. Sed contra hanc arguitur/ deus ſic oranti ſepe concedit quod petit: ergo talis oratio videtur licita ⁊ per conſequens ſatiſfactoria. Antecedens patet. quia ſic habet̃ Iob primo ⁊ ſecundo/ ſathane petēti facultatē Iob flagellādi ⁊ affligēdi deus petitū ꝯceſſit: ſi l̃r legiōi demonū petēti itroire ī porcos/ id eis annuit. Vt habet̃ Mat. viij. ⁊ Mar. v.

Item populo Iſrael petenti regē ꝯtra Samuelem ⁊ dei voluntatē: etiā ad votū annuit: vt ſcribitur primi Regū octauo. Secundo arguitur ꝯtra probationem concluſionis: actu peccaminoſo ſeu mortaliter malo aliquis ſatiſfacit precepto legis nature ⁊ diuine: ergo ſimili actu ꝯtingit ſatiſfieri p̄cepto eccleſie. Añs patet in caſu quo quis obligatur: ⁊ poteſt innocentē liberare a morte: ſi mendacio eū liberet videtur ſatiſfeciſſe huic p̄cepto. Erue eos qui ducuntur ad mortem: ⁊ qui trahūtur ad interitū liberare ne ceſſes. Ad primū dico cū gloſa Ioannis decimoquarto: ſicut deus quedā ꝯcedit propicius: que nō ꝯcederet irat⁹. Ita quedā ꝯcederet iratus: que nō ꝯcedit ꝓpitius: in malum ipſius petentis. Hoc modo ſathane petenti poteſtatē flagellandi ſanctū Iob ⁊ legioni demonū petenti introire in porcos ꝯceſſit petita in coꝝ malum ⁊ horribilis dānationis penā. Et ſimile accidit populo Iſrael petenti regē. Vnde ibidē ſubditur: hoc erit ius regis: qui imperabit vobis: filios veſtros tollet: ⁊ ponet in currib⁹ ſuis: facietq; ſibi equites ⁊ precurſores. ⁊c. Ad ſcđm nego antecedēs. Ad probationē nego talem ſatiſfeciſſe huic precepto. Erue eos. ⁊c. Nec valet conſequētia: ammodo non manet obligatus illum eruere: ergo adimpleuit preceptum: quia obligatio ad factū ex recta volūtate extinguitur facti exhibitiōe: quāꝗ̄ in hoc obligationi nō ſatiſfiat: vt qui iurauit vel vouit deo donare centū florenos: ſi dederit mala intentione vt in nequitia proſperetur: vel ſolo metu pene non manet obligatus alios centū donare: ⁊ tñ precepto reddendi votum vel iuramentū deo nō ſatiſfecit. Vnde in multis poſſumus obligationē precepti extinguere: p̄cepto nō ſatiſfaciendo vt ſi occido illum quē tenebar docere vel alere: dirimo obligationē tamen precepto nō ſatiſfacio. Item quandocūq; reddo id mihi impoſſibile ad quod erā obligatus. Fortaſſis obijcies: preceptū obligat tranſgreſſorem ad mortale peccatū: ſed qui per actum venialiter culpabilē implet actum precepti peccat ſolū venialiter: vt ptꝫ ſi quis mendacio officioſo liberet innocentē a morte: ergo talis videt̃ ſatiſfeciſſe precepto. Reſpondeo preceptū obligat ad actum moraliter bonū ⁊ recte ſeu debito modo faciendū tamē qui paulo remiſſius ꝗ̄ ꝯuenit vel paulo feruētius: aut cum aliquali indiſcretione facit: nō ſtatim mortaliter peccat: ſicut etiam ſurreptio a mortali trāſgreſſiōe excuſat. Sed q̄ illud omittit qđ principale eſt in precepto: vel qđ principale eſt in ꝓhibitione mortaliter peccat: ⁊ ideo qui ſciēter orationē ad quā obligatur inficit veniali culpa: peccat mortaliter ꝓpter omiſſionē orōnis debite: licet ꝯmiſſiue ſeu peccato ꝯmiſſionis ſolum venialiter peccat. Aduertit enim vel aduertere debet ſic orans talem orationem quantū in ſe eſt prodeſſe nō poſſe. Et his infero ſecundā propoſitionem. Qui ratione bn̄ficij aut eleemoſine accepte obligatur orare mortaliter peccat nō minus ꝗ̄ ſi orationē omitteret: ſi oret aut horas canonicas legat cū ꝓpoſito peccandi ſeu perſeuerandi in peccato. Probatur: talis tenetur quātum in ſe eſt ſua oratione prodeſſe ⁊ deum laudare. Principale enim de quo preceptum orandi fertur: ſeu quod eſt materia precepti eſt prodeſſe quantum in homine eſt: ſicut in correptione fraterna: ſed q̄ ſic orat de directo ponit impedimentum ne ſua oratio ꝓſit: ergo nō implet preceptū de orādo. Minor ptꝫ qꝛ iuxta verbū Iſidori quē allegat magiſter diſtinctione decima quarta quarti ſententiaꝝ talis videt̃ deum non poſcere ſubditus: ſed ſubſannare ſuperb⁹ Hinc Eſaie primo: ad tales dicit dñs: cum multiplicaueritis orationes veſtras non exaudiā. Manus enim veſtre plene ſanguine ſunt. vbi dicit gloſa hoc teſtimonio vtendū eſt contra eos qui cum quotidianis operibus ſanguineas manus habeāt in oratiōe noctes dieſq; inuigilant. ⁊ Trenoꝝ tertio ſup illud oppoſuiſti nubem ſcilicet peccati ne tranſeat oratio dicit gloſa. Qui enim preterita peccata non plangūt: ⁊ nouis peccatis prouocāt deū: quotidie delinquendo deū reddunt inexorabilē. Ideoq; in ꝯmentarijs Amos prophete a beato Hieronymo credo dictū odit de⁹ ſacrificia hereticoꝝ: ⁊ a ſe proijcit ⁊ quotieſcūq; ꝯgregati ſūt in noīe ei⁹ deteſtat̃ fetorē coꝝ: ⁊ a ſe ꝓijcit. j. q. j. odit de⁹. opinor eñ de talib⁹ regulariter accidere ꝙ coꝝ opera nō ſolū mala ſed etiā ex gn̄e bona: deus deteſtatur: reſpuit: ⁊ frequēter in coꝝ malū vertit: ſm̄ illud Aggei ſcđo: ſic populus iſte ⁊ ſic gens iſta in faciem meā dicit dñs ꝙ omne opus manuū coꝝ: ⁊ omnia que obtulerūt cōtaminata erunt. vbi dicit Hierony. omne quod fecerint: omne quod mihi obtulerint vel vota: vel ꝑ ſalute: vel pacifica: vel pro peccato vel holocauſta: vel eleemoſynas ſiue ieiunia vel corporis caſtitatē contaminata erunt. Tertia propoſitio: peccator ſi oret cum reuerētia debita ⁊ peccatoꝝ diſplicētia ꝗ̄uis non ſit tanta ꝙ cum ad ſtatum gratie reſtituat licite orat ⁊ ſatiſfacit obligatione de orando: ſi ſolū ſit obligatus orare vt proſit quantū eſt in ſe: ſec⁹ ſi obligatur orādo ⁊ alias ſatiſfacere pro alijs: vt in obligatis ad orandum ex beneficio ſeu eleemoſyna: hi ſm̄ coēm ⁊ veriorē doctoꝝ ſententiā: ꝙ ſatiſfactio non ſit extra ſtatum gratie: ⁊ hoc maxime pro alio omittunt orare quemadmodū tenentur: ⁊ ideo obligationi non ſatiſfaciunt: ⁊ ideo executores teſtamētorum volentes vt tenentur ſuffragijs aliorum animas defunctoꝝ a penis purgatorij redimi: maxime curare debēt illa per ſanctiſſimos hoīes fieri. Illi vero de quibus loquitur p̄ia pars huius propoſitiōis ſatiſfaciūt obligationi qñ orationē nō inficiunt ſeu mortaliter malā non reddūt. Hic enim credendum eſt ꝙ talis peccatoris oratio per viam gratie ſepe impetrat a deo quod petit etiam pro defunctis purgatorie pene relaxationem licet nō per viā ſatiſfactionis. Huius etiā veritas clare patet ex ſententia Auguſt. adducta in ratione poſt oppoſitum. Quarta ꝓpoſitio: ſicut multis laborātibus inedia non ſatis eſt homini vt ſecundū facultates quas habet eleemoſynam diſtribuat: ſed procurare tenetur ac manuū labore querere vt eorū releuet neceſſitates ſic deſeuiente in populum maxime chriſtianum ira dei neceſſe eſt eos maxime: qui propugnatores ⁊ medij inter deū ⁊ populū dati ſūt: vehemēti⁹ feruorem deuotiōis intēdere ⁊ preclarā ac deſideratam vim quandā deo inferre/ manus eius tenere ne indignationem ſuam in populum effundat. Patet exēplo Moſi: qui deo volente perdere populū eius directioni commiſſū: precibus oppoſuit: ⁊ dei irā placauit: vt habetur Exo. xxxiij. Numeri. xj. probatur Eſaie lix: conuerſū eſt retrorſum iudiciū ⁊ iuſtitia longe ſtetit: quia corruit in platea veritas: ⁊ eq̄tas non potuit ingredi: ⁊ facta eſt veritas in obliuione: ⁊ qui receſſit a malo: prede patuit: ⁊ dicit dñs malū apparuit in oculis eius: quia non eſt iudicium: ⁊ vidit deus quia non eſt vir: ⁊ aporiatus eſt: quia non

Universidad de Deusto Biblioteca

eſt qui occurrat. Quibus verbis notatur zelo diſru
ptus ⁊ fruſtratim ꝯciſus dñs pre nimietate dolo
ris ac diſplicētie: dū ꝯſpicit tātis malis nullū cura
re vt remediū ferat. Hinc Ezechielis. xiij. damnan
tur a dño ꝓphete: qui non aſcenderunt ex aduerſo:
nec oppoſuerunt ſe murum pro domo Iſrael vt
ſtarent in prelio in die dñi. ¶ Ad queſtionē igitur
huius articuli. An tenere aīarum curā in ſtatu mor
talis culpe ſit damnabile: reſpondeo ſub diſtinctiōe
vel ad momentū ſolum: ⁊ breuiſſimū tempus: inter
quod nec miniſtrare tenetur nec pro ſubditis ſatiſfa
cere: ⁊ tunc nō peccat nouo peccato tenens curam
animarum ſeu beneficiū curatum: vel ad tantū tem
pus infra quod obligatur vel miniſtrare vel ſatiſfa
cere pro animabus ſubditoꝝ: qui vel in humanis ad
huc degunt vel defuncti ſunt: ⁊ tūc peccat: quē ad
modū voluntarie ſe impediēs a miniſtrio: qꝺ alijs
tenetur impendere ratione officij villicatus aut al
terius qꝺ tenet. Habendū eīm eſt ꝓ regula ꝙ ſacer
dotes ⁊ alij eccleſie miniſtri ea que ſunt ordinis vel
officij a Chriſto inſtituti exercentes peccant: ſi ſint
in ſtatu mortalis culpe. Probatur ex hoc qꝺ ſcribi
tur Leuitici. xxij. Omnis qui habuerit maculam
de ſemine ſacerdotis nō accedet offerre hoſtias dño
nec panes deo ſuo. vbi dicit glo. hoc ſm̄ literam acci
pere nimis videtur abſurdū: qm̄ macule corporum
non ſunt in hominum poteſtate vel voluntate. Per
maculas ergo corporum: vitia animorū deſcribit:
cū enim cauſā populi preſul ſuſcipit: quaſi ad egrū
medicus accedit: qui ſi eger eſt qua preſumptione
vult mederi. Ille ergo ad exemplū vult pertrahi: q̄
cunctis paſſionibus moratus ſpiritualiter viuit.
Secundo oſtendo principale ex hoc quod habetur
Malachie. ij. Et nunc ad vos mādatū o ſacerdotes
ſi nolueritis audire: ⁊ ſi nolueritis ponere ſuper cor
vt detis gloriā nomini meo: mittam in vos egeſtatē
⁊ maledicam benedictionibus veſtris: ⁊ maledicam
illis: quoniā non poſuiſtis ſuper cor. Ecce ego ꝓij
ciam vobis brachium: ⁊ diſperdā ſuper vultum ve
ſtrum ſtercus ſolemnitatū veſtrarū ⁊ aſſumet vos
ſecum. Recte igitur vobis ſacerdotibus illud pro
phete dixerim. Intelligite hec qui obliuiſcimini deū
nequando rapiat ⁊ nō ſit qui eripiat. Pſalmo. xlix.
¶ Ad rationes ante oppoſitū. Prima cum aſſumit
ꝙ peccatoris oratio caret valore ⁊ pōdere veritatē
habet quo ad ſatiſfaciendū pro redēptione animaꝝ
viuorum aut mortuorum: pro penis ad quas ꝓpter
peccata dimiſſa obligātur: ſed nō de valore oratio
nis que eſt ad impetrandū: pōt enim peccator orās
ſibi aut alijs a deo impetrare quod petit: ſaltē de cō
gruo modo oret ſm̄ tenorē ⁊ ſententiā. iij. ꝓpoſitio
nis nūc poſite. Secunda ratio ⁊ verbū ſapientis ad
ductū pro tertia ratione procedūt de peccatore orā
te ſm̄ modū aut tenorē prime aut ſecunde ꝓpoſitio
nis: de quo etiā debet intelligi verbū Gregorij ad
ductum in ꝯfirmatione prime rationis. Similiter ⁊
illud ꝓphete: peccatori aūt dixit deꝰ: quare tu enar
ras iuſtitias meas ⁊ aſſumis teſtamentū meum per
os tuū. Item illud Gregorij decimo moraliū: ora
tio fit execrabilis: cū a cenſura auertitur legis: qꝛ
dignū profecto ei vt ab eius beneficijs ſit quiſqꝫ ex
traneus: qui nimirum paſſionibus nō vult eſſe ſub
iectus. ¶ Tertius articulꝰ eſt: an damnabile ſit ob
frugē melioris vite: ſeu ꝓpter religionis ingreſſū
curam animaꝝ relinquere: ⁊ primo oſtendo hoc nū
q̄ eſſe damnabile: quia nulla ratio exigit: qui priua
ta lege ducitur vt publica reſtringatur lege. xix. q.
ij. due ſūt leges: ſed ſpeciali lege ſpiritus ſcti ducit
quiſquis ad eminentiora ac magis bona mouetur.
ergo ſequitur nunq̄ eſſe damnabile ob frugē melio
ris vite curam animarum relinquere. Confirmatur
qꝛ hec ſola eſt cauſa quare profeſſus laxiorē regulā
vel religionē pōt de ſola licentia petita etiā non ob
tenta ad religionē ſtrictiorem ſe transferre. c. licet
de regularibꝰ. Secūdo oſtendo idem inter ceteras
obligationes: obligatio voti ex maximis videt̃ eſſe
ſed non obſtante obligatione voti ad illud qꝺ eſt mi
nus: poteſt quis ab illa obligatione ſe eximere vouē
do quod eſt maius propter qꝺ non poteſt dici voti
tranſgreſſor: qui temporale obſequium quod vouit
dignoſcitur in perpetuā religionis obſeruantiā cō
mutaſſe. c. ſcripture de voto ⁊ voti redēptione: ergo
nūq̄ damnabile eſt. ⁊c. Tertio arguitur ad idē. Cō
ſilia euangelica in oī caſu ſunt honeſta: ⁊ licita: ſed
ingredi religionē eſt vnum de conſilijs euangelicis:
vt patet Matthei. xix Si vis perfectus eſſe: vade ⁊
vende omnia que habes: ⁊ da pauperibus: ergo nun
q̄ damnabile eſt. ⁊c. Maior patet per Bernardum
libro de diſpenſatione ⁊ precepto de huiuſmodi con
ſilijs dicentem. Hec quippe talia ſūt: que nec liceat
nec expediat aliquando non habere: eo ſiquidem im
mobiliter quo ⁊ naturaliter bona nunq̄ niſi innocē
ter: nunq̄ niſi ſalubriter aut impetrātur aut obſer
uantur omni tempore: oī perſone mortē cōtempta
ſalutem cuſtodita operantur. Hinc Hieronymꝰ in
epiſtola ad Heliodorū hortans eū ad religionis in
greſſum dicit. Licet paruulus ex collo pendeat ne
pos: licet ſparſo crine ⁊ ſciſſis veſtibus vbera quibꝰ
te nutrierat oſtendat mater: licet in limine pater ia
ceat: per calcatū perge patrē: ſiccis oculis ad vexil
lum crucis euola: ſummū genus pietatis eſt in hac
re fuiſſe crudelē ¶ Ad oppoſitū arguo ex textu Grā
greñ. conſilij. trigeſima diſtinctiōe poſito. Si q̄ filij
parētes maxie fideles deſeruerint occaſiōe dei cul
tus: hoc iuſtū eſſe iudicantes: ⁊ nō potius debitum
honorē parentibus reddiderint: vt hoc ipſum in eis
venerentur: ꝙ fideles ſunt: anathema ſint. Et videt̃
fundari in eo quod ſcribitur Matthei decimo quin
to: ⁊ Marci ſeptimo: vbi Chriſtus reprehēdēs ſcri
bas ⁊ phariſeos dicit: vos aūt dicitis: quicunqꝫ di
xerit patri vel matri minus quodcūqꝫ eſt ex me tibi
ꝓderit: ⁊ nō honorificauerit patrem ſuum ⁊ matrē
ſuam: ⁊ irritum feciſtis mandatū dei propter tradi
tionem veſtram. Ibi dicit Hierony. preceperat dñs
vel imbecillitates: vel etates vel penurias parentū
conſiderans: vt filij honorarent etiam in vite neceſ
ſarijs miniſtrandis parentes ſuos prouidētiſſimā
hanc dei legē volentes ſcribe ⁊ phariſei ſubuertere:
vt impietatem ſub nomine pietatis inducerent do
cuerunt filios: vt ſi quis ea parentibꝰ offerenda ſūt
deo vouere voluerit qui verus eſt pater: oblatio do
mini preponatur parentum muneribus. Secūdo ar
guo ad idē ex. §. illa ſemper. de regul. ⁊ tranſe. ad re
ligionē vbi dicitur: ſicut maius bonum minori bono
preponitur: ita coīs vtilitas ſpeciali vtilitate prefer
tur: ⁊ in hoc caſu recte preponit̃ doctrina ſilentio:
ſollicitudo ꝯtēplatiōi: ⁊ labor quieti. propter quod
in fi. huius. §. concluditur: ꝙ quando poteſt epiſco
pus prodeſſe pariter: ⁊ preeſſe non debet cedendi li
centiam poſtulare aut obtinere: ſtando aūt in limiti
bus iuris diuini aut nature: idem iudiciū videt̃ eſſe
de ipſo curato: ergo ꝓpter religionis ingreſſū non

ſemper licet curam aīarum relinquere ⁊ reſignare.
Pro ſolutiōe huius arti. premitto ꝙ obligatus al
teri ad ſeruitiū non pōt dño inuito religionē ꝓfite
ri. Probat̃. xvij. q. ij. c. fin. vbi dicit tex. ſi quis inco
gnitus monaſteriū ingredi voluerit: ante trienniū:
monachi habitus non preſtetur: ⁊ ſi infra tres an
nos: aut ſeruus: aut liber: aut colonus queraꝛ̃ a do
mino ſuo reddatur ei cū oībus que attulit: ⁊ clariꝰ
patet idem. liiij. diſt. c. generalis. ⁊. c. ſeruus: ⁊ licet
negligentia domini puniatur ſi ſeruū permiſerit tri
enniū ſtare in monaſterio vt illū vendicare non poſ
ſit: exceptio tamē eſt ſi tam lōge dñs abfuerit: ꝙ ſer
uus ab eo inueniri nō poſſit: vt eſt textus in dicto. c.
fin. ⁊ gloſa huius capituli ſup verbo infra trienniū
in hac ſententia videtur eſſe ꝙ ſerui ꝓfeſſi poſt tri
enniū debeat per eccleſiā vero dño fieri damni recō
penſatio. Scꝺo premitto ꝙ obligatꝰ alteri in pecu
niario debito: qꝺ niſi laborando in ſeculo ſoluere nō
pōt: obligatur in ſeculo remanere: ⁊ pecuniarij de
biti ſolutionē laborādo procurare Hoc ponit Ger
ſon expreſſe in opuſculo ſuo an licet grauato debi
tis religionē ingredi aſſerens facientē oppoſitū pec
cātē ꝯtra legē naturalē: diuinā ⁊ hūanā de ablato
rum aut debitoꝝ ſolutione: de reddendo vnicuiqꝫ
qꝺ ſuū eſt: de nō faciēdo alteri quod ſibi nollet fieri
nec valet allegatio ꝙ ad frugē melioris ſeu altioris
vite aſpirat: qm̄ nemo ditādus eſt cū iactura aliena
nō obſtat etiā ꝙ pro ꝯtraria ſententia dñs Petrus
de Palu. inducit de ceſſione bonoꝝ ad quam alieno
ere grauatus pōt ꝯfugere: qꝛ ⁊ ſi quolibet caſu hoc
poſſit iure fori nō tamen iure poli immo quicūqꝫ la
bore manuū pōt debitū extiguere obligatur illo iu
ris remedio creditores nō fraudare: qꝺ oſtendo ex
verbo domini. Ezechielis. xxxiij. vbi demōſtrās im
pio viā qua poſſit viuere dicit: ſi egerit penitentiam
a peccato ſuo feceritqꝫ iudiciū ⁊ iuſtitiā pignus re
ſtituerit: rapināqꝫ reddiderit: in mādatis vite ambu
lauerit: nec fecerit quicqꝫ iniuſtū vita viuet: ⁊ Apo
ſtolus ad Rom. xiij. reddet omnibus debita. ⁊c. ne
mini quicq̄ debeatis niſi vt inuicē diligatis. Tertio
p̄mitto: ſi alicuiꝰ parētes neceſſitatē patiunt̃ in ſecu
lo quibꝰ ſine manuali labore aut alio modo in ſeculo
manens filius ſubuenire nequit: pro ꝯditione ⁊ ſta
tu ſi derelictis parentibus in religione ſe deo offert
imprudens de rapina holocauſtū offerre videtur: pa
tet veritas huius preambuli ex prima ratione poſt
oppoſitum facta: ⁊ etiā ex Ambroſio in. c. ceterum.
lxxxvj. diſt. vbi dicitur dei traditio eſt: vt prius pa
ſcas parentes: nā ſi iuxta diuinū oraculū cōtume
lia parentis morte luitur: quāto magis fames que
multo grauior eſt. Quarto premitto ꝙ magis obli
gamur deo ⁊ reip. Chriſtiane aut patrie q̄ priuatis
parētibus: hoc patet per Ambroſiū primo officioꝝ
c. xxvij. dicentē. iuſtitie primā pietatē eſſe in deum
ſcꝺam in patriam: tertiā in parentes. Hinc eſt ꝙ ad
Roma. xvj. laudātur Priſca ⁊ Aquila: ⁊ eis grati
as agunt eccleſie gentiū: ꝙ pro Pauli apoſtoli ani
ma ſuas ceruices ſuppoſuerint: ⁊ Philoſophꝰ pri
mo Ethic. ⁊ ſi eīm idē eſt bonū vni ⁊ ciuitati maiꝰ tm̄
⁊ perfectius ciuitatis videtur: ⁊ in capiendo ⁊ in cō
ſeruando: amabile quidem ⁊ vni ſoli pulchrius ta
men ⁊ diuinius genti ciuitatibuſqꝫ. Ex his pream
bulis pro deciſiōe huiꝰ articuli infero aliquas pro
poſitiōes. Pria eſt qn̄ veriſimiliter gregi deſerēdo
imminet periculū ſubuerſionis fidei aut moꝝ: do
nec illi ſufficienter prouiſū fuerit: obligat̃ paſtor
differre religionis ingreſſū: nec ſinere curā vacare
ad manꝰ collatoris: qui vt nunc regulariter fit: fa
uore carnali aut magnatū precibus impulſus veri
ſimiliter ſine defectu illā cōferet non ſatis idoneo:
Hanc propoſitionē probo: ſtando in limitibꝰ iuris
nature aut diuini nō videt̃ magis licere paſtori aīa
rum relinquere ſeu reſignare curā quā liceat epiſ
copo petere licentiam cedendi: ⁊ ad frugē melioris
vite ſe transferendi a ſede Apoſtolica. ſed iuxta ca.
niſi cum pridē de renū. non licet epiſcopo petere ce
dendi facultatē ⁊ ad frugē melioris vite ſe transfer
re: niſi ꝓpter aliquā illaꝝ ſex cauſarum que ibi enu
merantur videlicet propter ꝯſcientiā criminis: cor
poris debilitatē: defectum ſcientie: malitiā plebis:
graue ſcandalum: aut irregularitatem perſone: vbi
in. §. verum dicitur ꝙ ſi ꝓpter alias cauſas quis ceſ
ſionē affectet: nō eſt in hoc taliter poſtulāti fauēdū
cum huiuſmodi poſtulatio videat̃ non eſſe diſcreta
ergo cū queritur vtrū liceat curā aīarum reliquere
ſeu reſignare an non: reſolui debeat recurrendo ad
apices iuris nature vel diuini: ꝯcludendū eſt ꝓpter
religionis ingreſſum nō eſſe licitū cedere: niſi gregi
aliunde prouiſum fuerit: vbi precipue gregi deſerē
do imminet periculum ſubuerſionis fidei aut moꝝ.
Scꝺo patet veritas huius propoſitionis: qꝛ magis
obligamur deo ⁊ populo Chriſtiano: q̄ priuatis pa
rentibus noſtris: vt patet ex quarto preambulo: ſed
propter neceſſitatē parentū licet religiōis ingreſſū
differre aut omittere: vt patet ex tertio preambulo
ergo multo magis hoc licet quādo gregi deſerēdo
imminet periculū in ſubuerſione fidei aut moꝝ. Se
cunda propoſitio que ſequitur eſt. Cū fides nutat
apud plurimos: vt timeo nūc tēporis accidit: tum
ꝓpter raritatē excellenter doctoꝝ in ſacris literis:
tū etiā propter gentiliū ⁊ hereticoꝝ libros qui nūc
in lucē prodeūt: obligātur qui ſūt acutiori ingenio
⁊ tenaciori memoria: ſupra q̄ ſūt ꝯmunes hoīes: q̄
nō cenſent̃ hebetes: ſacris literis diligentiꝰ poſſint
operā dare: vt habeant vñ ꝯmunem populi neceſſita
tem in doctrina aut moribꝰ releuare ⁊ catholicā ve
ritatē defendere. Probatur. Lex erat populo Iſ
rael a deo data ꝑ Moſen: vt qui fratri premortuo
nollet ſuſcitare ſemen: diſcalciaretur vno pede ac ei
in faciē ꝯſpueret̃. viij. q. j. olim. ad quod faciendum
quo ad Chriſtū pro nobis mortuū naturalis ratio
ligat: ſed q̄ valet ingenio ⁊ tenacitate memorie poſ
ſunt Chriſto premortuo ſuſcitare ſemē: ſi velint di
ligētiſſime ſacris literis operā dare. Igit̃ ſi ad que
ſtuoſas artes ſeſe ꝯferant negligentes agrū domi
nicū colere nō vident̃ poſſe a pctō excuſari. Prete
rea exactio lucri fit a quolibet ad proportionē com
miſſi talenti: ſed ſtante caſu dicte ꝓpoſitionis hi ho
mines nō afferūt lucrū ſm̄ talenti eis ꝯmiſſi ꝓpor
tionē niſi ſacris literis diligētiſſime operā dederint
ad vtilitatē populi Chriſtiani: ergo ſequitur qꝺ
ad hoc obligantur. Minorē probo: huiuſcemodi ho
mines nō afferūt lucrū ad proportionē talenti: niſi
excellentiſſimo operi intellectus ⁊ memorie operā
dederint: hoc aūt opus eſt ſacras literas explanare
⁊ interpretari: vt patet ex Apoſtolo. j. ad Corinth.
xiiij. Sectamini charitatem: emulamini ſpiritualia:
magis aūt vt prophetetis: eſt aūt prophetare vt di
cit interlinearis gloſa ſacras ſcripturas interpreta
ri: que multis ſunt occulte. Maiorē ꝓbo per Au
guſtinū de fide ad Petrū: ⁊ ponitur. xv. q. j. in cap.
firmiſſime. §. ex eo vbi dicitur homines qꝛ rationabi

Universidad de Deusto Biblioteca

les ſūt facti: ⁊ de ſe oībus quas in vſū preſentis vite acceperunt: ratione͂ reddituri ſunt deo: ⁊ pro ſuorū actuū qualitate recipient aut gloriā aut penā. Secūdo euidenti⁹ pbo eande͂ maiore͂ ex verbo Greg. Omelia nona euangelioꝝ: vbi pertractās illud euāgelij. Matth. xxv. Homo quidā peregre pficiſcēs ⁊c. dicit: lectio ſancti euāgelij nos admonet: ne nos qui plus ceteris in hoc mūdo accepiſſe aliquid cernimur: ab auctore mundi graui⁹ inde iudicemur: cum enim augentur dona: rationes etiā creſcunt donoꝝ. Et Amb. lib. j. de dignitate ſacerdotali. c. iij. ait. cui plus creditur ab eo plus exigitur: aliud eſt em̄ qđ ab epiſcopo reqrit deus: aliud qđ a presbytero. ⁊c. ſubdit licet omniū hoīm opera deus in ſuo examinat iudicio: plus tamen ab eo exigitur cui plus cōmittitur. Tertio patet huius ppoſitionis veritas ex ſtatuto Lateranēſis ꝯſilij in capitulo qꝛ nōnullis de magiſtris: vbi ſtatutum habetur: q̈ quelibet metropolis eccleſia habeat magiſtrū in Theologia: q̈ ſacerdotes ⁊ alios in ſacra pagina doceat: atq̧ in his p̄cipue informet: que ad curā aīarum ſpectare noſcuntur: ⁊ ne aliqui propter raritate͂ magiſtroꝝ ab obſeruatiōe huius ſtatuti ſe excuſarēt: precipit in capitulo ſup ſpecula. co. ti. q̈ aliqui dociles iuuenes ad ſtudia generalia mittantur literis ſacris daturi operā: qui poſtea alios docere valeāt. Hinc gl. in cle. ij. de magiſtris ſuper v̄bo honorem. dicit honore͂ hūc ſcꝫ magiſterij aut doctoratus ſine peccato quis poſtulat: in quacūq̧ ſcientia: ſi eſt dign⁹: qꝛ ex hoc petit opportunitate͂ coīcādi: qđ habet qđ laudabile eſt ⁊ ad charitate͂ ptinēs. Obijcies fortaſſis nemo obligatur ad ea que ſunt conſilij. xiiij. q. j. duobus. c. finalib⁹: ſed ꝯſiliū eſt eminentiori ſciētie operam dare ⁊ eam eminenter proſequi: qꝛ vt dicit in. c. niſi cū pride͂. de renū. §. pro defectu. ⁊ ſi eminēs ſcie͂tia ſit deſideranda in paſtore: mediocris tame͂ eſt toleranda: ergo ſalte͂ male dictū eſt predictos hoīes obligari ſacris literꝫ diligētiſſimā operā impe͂dere. Preterea ſatis videtur cuiq̧ bene agere: quāq̄ nō optime agat: ergo tales nō obligant diligentiſſime ſacris literis operā dare: aut ad eminentem ſcientie gradū niti. Ad primū dico: ſicut dicit doctor ſctūs ij. ij. q. cxxxiij. art. iij. poſt Augu. in lib. de adulterinis ꝯiugijs: nihil eſt adeo conſilij quin aliquo caſu ſit precepti: ſic ⁊ in ppoſito neceſſitas eccleſiarum aut animaꝝ que directione egēt: ⁊ defenſoribus in his que ad fide͂ ⁊ mores pertinēt: ſeu que agenda neceſſaria ad eterne beatitudinis ꝯſecutionem cōcernunt: facit quo ad dare operā eminentiori ſcientie ⁊ in eminenti gradu eā proſequi: id eſſe precepti: qđ alias eſſet cōſilij: ſicut enim peccare cōuincitur qui vel habet vel ſibi pcurare poteſt facultate͂ qua tueri poteſt Chriſtianū populū ab inuaſione infideliū niſi cū effectu pcurauerit ⁊ fecerit: ſic peccare ꝯuinciuntur: qui facultate͂ ſibi colligere poſſūt: vt populū ab errore ac alijs diaboli laqueis ſeruare poſſint niſi ad hoc operā oēm impendant: neglecta vtilitate ⁊c. Ad ſcđm dico: ſicut collator beneficij ſm̄ veriſimiliore͂ multoꝝ doctoꝝ opinione͂ non bene agit ſi ſcienter pretereūdo magis idoneū ꝯferat minus idoneo: vt fūdari ſolet in. c. vnico. vt bn̄ficia eccle. ſine diui. ꝯſe. Ita in propoſito: niſi huiuſcemodi homines ad eminente͂ ſcientie gradū nitātur: ſed ꝯtenti mediocritate quadā circa ardua ⁊ nondū ſatis explorata torpeant: nō bene agunt immo peccant: non nego tamen quin poſſent ide͂ opus modo minus cōuenienti facere ⁊ excuſari a peccato. Ex quib⁹ ptꝫ q̄ male mereant de religione Chriſtiana: qui pretextu religionis aut alterius priuate vtilitatis: tales iuuenes a ſtudijs generalib⁹ retrahūt: ⁊ ne ad eminente͂ ſcientie gradū pertingant: impediūt: ſed ⁊ alios paralogiſantes ob dictū apoſtoli: ſcientia inflat charitas vero edificat. Tertia ppoſitio que ſequit ex ſcđa nunc poſita eſt huiuſcemodi hoīes de quib⁹ loquitur ſecūda propoſitio: ſi aliqn̄ vt homines peccent ceteris paribus grauius peccāt hebetib⁹ ⁊ eodem genere peccati nūc magis cū Chriſti fidelib⁹ eoꝝ lumen eſt neceſſariū: ⁊ ad eccleſie edificatione͂ obligantur pportionabiliter ad talentū operari q̄ alio tp̄e dū tāta neceſſitas nō occurrit. Prīa pars huius ppoſitionis probat: predicti homines magis dei beneficiū q̄ alij acceperūt: ergo eodem genere peccati alij grauius peccant: tenet conſequentia: qꝛ ſicut tradit Thomas. j. ij. queſtione. lxvij. arti. vlti. quelibet maioritas etiam de bonis tēporalib⁹ peccatum aggrauat. ⁊ Chriſoſtomus: homo Chriſtian⁹ fortiter cadit in pctm̄ ppter duas cauſas: aut propter magnitudine͂ peccati aut ppter altitudine͂ dignitatis. xl. diſt. c. homo. Deinde ſcđam parte͂ ſimul ⁊ primā pbo ſic: quiſq̧ obligatur gratias ſiue naturales ſiue alias a deo collatas p ꝯditione ſue vocationis ad ſpūales vſuras ponere: ⁊ ad hoc faciendū ſe deteriore͂ aut inhabile͂ nō reddere: qui em̄ ſeruum deteriore͂ reddit de ſeruo corrupto tenet. ff. de ſeruo corrupto. l. j. Sed ex pctō lumen etiam intellectus obtenebratur: ⁊ deteriorat: ⁊ hebetatur quo ad intuendas ⁊ contēplandas multas veritates: ergo tales hoīes eode͂ genere pcti grauius peccāt q̄ alij: ⁊ magis eo tēpore quo eoꝝ lumen eſt neceſſariū q̄ alio tp̄e. Minore͂ hui⁹ rationis oſtēdo: ⁊ p̄cipue q̈ circa diuinas veritates maxime obtenebratur intellectus p peccatū: primo ex hoc quod ſcribit zophonie. i. ambulabūt vt ceci: qꝛ dn̄o peccauerūt. Et ex glo. ad Ro. xj. ſup illud cecitas ex parte contigit in Iſrael: que dicit cecitas cōtingit non natura ſed culpa. vbi dicit Amb. zelo enim excecati: ſunt putātes lege͂ factoꝝ nunq̄ debere ceſſare: offenſione em̄ obtuſi ſūt: vt p incredulitate ſua cruciarent. Hinc glo. ſup illud Iob. Ipſe (ſcꝫ) deus cognouit decipientem: ⁊ eum qui decipitur adducit ꝯſiliarios in ſtultū fine͂: ait quoniam ſepe committunt homines que ſciunt: pmittuntur decipi vt cadāt in mala que neſciunt. Scđa probo ide͂ ex verbo pphete Ezechielis. xiiij. vbi habetur. hec dicit dn̄s Deus. homo de domo Iſrael: qui poſuerit immūdicias in corde ſuo ⁊ ſcandalum iniquitatis ſue ſtatuerit ꝯtra faciem ſuā: ⁊ venerit ad prophetā interrogans per eū me: ego dn̄s reſpōdebo ei in multitudie iniqtatū ſuaꝝ: ſubdit infra ppheta: cū errauerit: ⁊ locutus fuerit verbū: ego dn̄s decepi pphetā illū: iuxta iniquitate͂ interrogantis: ſic iniquitas pphete erit. Tertio patet idem: quia Socrates ſicut narrat Augu. viij. de ciuitate dei. c. iij. cauſas rerum primas atq̧ ſūmas putabat: nō niſi munda mēte poſſe ꝯprehēdi: ⁊ ideo purgāde moribus bonis vite cenſebat inſtandū: vt deprimentibus libidinibus exoneratus animus naturali vigore in eterna ſe attolleret naturāq̧ incorporei ⁊ incōmutabilis luminis: vbi cauſe omniū factarū naturarū ſtabiliter viuunt: intelligentie puritate ꝯſpiceret. Et tertio de ciui. c. vij. dicit cauſam erroris multoꝝ philoſophoꝝ fuiſſe eoꝝ ſuperbiam ſm̄ illud Apoſt. ad Rom. j. qꝛ cū cognouiſſent deū

nō ſicut deū glorificauerūt: obſcuratū eſt em̄ inſipiens cor eoꝝ. Quarta propoſitio que ſequitur eſt. Magis piū eſt ⁊ plus merentur diuites: qui hoc tēpore tenebricoſo a lumine doctrine ⁊ fidei fouēt ⁊ nutriunt predictos homines tanq̄ futuras columnas ⁊ baſes eccleſie: q̄ ſi bn̄ficia erigāt: vel ad monaſterij erectione͂ contribuāt: immo ad hoc p̄cipue obligantur diuites prelati: qui inicis Chriſti facinati neglecta Chriſti ⁊ fidei cauſa in edificioꝝ ſolēnitate͂ organoꝝ pompā: ⁊ menſe ſplēdore͂: inumeras pecunias expendunt ⁊ conſumunt ad quos Chriſtus dicere intelligit: ppter diſpēſatione͂ eccleſie ſue: que vtilitas in ſanguie meo: dū deſcēdo in corruptione͂. Ite͂ ⁊ illđ Eſa. v. Cithara: ⁊ lyra: ⁊ timpanū: ⁊ tibia ⁊ vinū in conuiuijs veſtris: ⁊ opus dn̄i nō reſpicitꝫ: nec opa manuū ei⁹ ꝯſideraſtis. Prīa pars hui⁹ ppoſitiōis patet ex quarto p̄ambulo: ⁊ ei⁹ pbationib⁹ ⁊ certe ſicut ingenio ⁊ memoria vigētes obligātur colligere ⁊ ediſcere doctrinas: quibus hominū illuſtrent tenebras: ꝯſimiliter ⁊ alij illis quaſi lucernis miniſtrare oleū obligant: ne lume͂ pereat ſeu extinguat deficiēte oleo. Hoc ptꝫ ex glo. Ioſue. xiij. vbi habet q̈ quib⁹ ꝯmittit ⁊ iniunctū eſt: vt v̄bo dei ⁊ legi ei⁹ operā tribuant: ⁊ abſq̧ vlla vacēt ſollicitudie laicoꝝ ⁊ alioꝝ miniſterijs ſuſtētari debēt: ſi ei neceſſaria nō p̄buerint: min⁹ legi dei vacabūt: occupati corporalibus curis: ⁊ periclitabunt laici: obſcurabit enim lux ſcie: q̄ in illis eſt: te nō miniſtrāte oleū lucerne: ⁊ culpa tua cec⁹ ceco ducatū p̄bēs in foueā cadet cū eo. Ad rōes ad oppoſitū. Ad primā dico: q̈ nūq̄ priuata lege ſpūs ſcti quis ducit vl' inclinat ad malū: put in ppoſito ſi grege͂ deſerat periturū: peccaret multo magis: q̄ ſi q̄s vxore͂ deſereret inuitā p religionis ingreſſu: ⁊ cū in minore aſſumit q̈ lege priuata ducit quiſq̄s ad eminētiora ⁊ magis bona mouetur: v̄itate͂ habet cū eminētiora bona ⁊ maiora ꝯueniunt: ⁊ meliora ſunt ei. Alias dicendū eſſet q̈ ſacerdoti liceret p̄terire ⁊ nō leuare eū qui in puteū mergit: ne a miſſa illo die celebrāda impediat. Ex hoc ad ꝯfirmatione͂: illo caſu nihil arctat quare arctiore͂ religione͂ nō poſſit adire: ſed ſi ponamus tale͂ habere curā aīaꝝ fratrū laxioris ordis: q̄ veriſil'r eo dicēte ſint in errore͂ deducēdi: vel in manifeſtū vitiū. Dico q̈ tenet oues Chriſti nō pdere: ſed paſcere: manēdo in laxiori religiōe. Vn̄ Bernar. epl'a. iiij. que eſt ad abbate͂ moribundū: eū arguēs q̈ relinquere voluerit fratres: quib⁹ prefect⁹ erat ait ſcribēs ad eū: nōne ſi recte offers ⁊ nō recte diuidis peccas. Recte em̄ forte diuidere dices le͂ ſoli ſaluti tue ꝯſulere: ⁊ filios tuos quos orphanos relinquis ꝯſilio paterno deſtituere. Hinc glo. Matthei. xxv. Multi hac ſibi blādiunt pueſitate dicētes: ſufficit mihi de me rōem reddere: qđ op⁹ eſt alijs miniſtrare vt de his cogar roēm reddere. Ad ſcđam roēm pcedit ſolū de obſequio ad quod quis alias non obligatur: niſi ex voto: aliud cū ad illud ex alia cauſa quis obligat: vt patet ex dictis in. j. preābulo. ⁊. ij. de obligatiōe ſeruitutis ⁊ debiti pecuniarij. Ad tertiā: verbū Bernar. pcedit: cū ſeruare ꝯſilia euāgelica eſt liberi arbitrij: ⁊ obligatiōe ſpeciali quis p̄uent⁹ nō eſt: cui repugnet exceptio cōſilij. Quarto reſtat ꝯparare quodnā hoꝝ dānabili⁹ ſit: vtꝝ vcꝫ ſeruare curā aīarum in ſtatu mortalis culpe: an eā reſignare ob fruge͂ melioris vite currēte caſu: quo vtrūq̧ eſt dānabile. Et ſine inuolutiōe breuitati ꝯſulēs dico. Cū ex ſtatu mortalis culpe ſolum fraudent aīe tēporali ſubuentiōe: quo ad expiatione͂ pene purgatorij: ⁊ quo ad deſertione͂ cure paſtoralis: veriſimiliter ſinunt pdi aīe in dānatione͂ eternā: graui⁹ aūt ⁊ dānabili⁹ eſt nō ſuccurrere ſeu eripere a damnis maiorib⁹: dānabili⁹ eſt ob fruge͂ melioꝝ vite curā aīarum relinquere caſu quo ex deſertiōe veriſil'r pdent multe aīe: q̄ eā tenere in ſtatu mortalis culpe. Verū ſi ponamus in ſtatu mortalis culpe: p talem ſacramēta ſcienter ꝯtingi ⁊ miniſtrari augebit ꝯtemptū dei: ſed nō quantū ad hoc: qđ eſt ſcienter permittere animas perire Chriſti ſanguie emptas ⁊ ſic in effectu admittere vt precioſus ſāguis in corruptionem deſcendat.

¶ Argumenta Quodlibetarij.

¶ Iuris auctoritate pmittitur cuilibet clerico nō epiſcopo ad religione͂ ꝯuolare: ergo illud nō eſt dānabile: quo fit nō eſſe damnabilius ppter religiōis ingreſſū curā aīarum relinquere: q̄ eā in ſtatu mortalis culpe tenere. Añs patet. xix. q. j. c. vnico. Clerici q̄ monachoꝝ ppoſitū appetūt: qꝛ meliore͂ vitā ſequi incipiunt liberos eis ab epiſcopis in monaſterijs largiri oportet ingreſſus. ⁊c. Rn̄deo añs ⁊ ei⁹ pbatione͂ veritate͂ habere de clerico qui nō eſt lege diuia aut naturali ad aliquid incōpatibile ſtatui religionis queadmodū paſtor aīarum ligat⁹ eſt ſuis ouibus: vbi ex deſertiōe veriſimiliter incurrent notabile damnū aīe. Replica. Nihil prodeſt homini: ſi totū mundū lucret: anime vero ſue detrimentū patiat: vt habetur Mathei. xvj. ergo nō eſt paſtori dānabilius: curā aīarum relinquere ppter religionis ingreſſum: q̄ eā in ſtatu mortali culpe tenere: tenet ꝯſequentia: qꝛ tenendo curā aīarum in ſtatu mortalis peccati ꝯſequitur detrimentū anime: vt patet ex dictis in ſcđo articulo. Dico negādo ꝯſequentiam ad eius pbatione͂: q̈ licet talis detrimentū aīe: proprie ex hoc aſſequatur: lōge tn̄ maius aſſequitur relinquendo oues ſine paſtore a lupis deuorandas.

¶ Prima queſtio ſine argumentis.

PRopter quid ſaluator Matt. vj. nos phibeat eſſe ſolicitos de craſtino: cū ſapiēs puer. vj. nos hortetur inſtar formice ꝯgregare in eſtate: qđ comedamus in hyeme. Multi verba ſaluatoris puerſe intelligētes crediderūt eū phibuiſſe q̄uis curā ſeu ſollicitudine͂ de tpalibus habendā nihil a quocūq̧ p̄ſertim eccleſiaſtico ſeu ſpūali viro in futurū ſeruandū: ⁊ ob id ſapiētis verbū nūc in mediū adductū: nō queadmodū ſonat litera: ſed ſpūaliter ſeu miſtice intelligēdū: nec hoc quide͂ ſolū: veꝝ etiā ⁊ illud apoſtolicū preceptū. Si quis nō vult operari nec māducet. ij. ad Theſſaloni. vltimo. aſſerētes ſic debere intelligi vt nemo paſcat verbo dei niſi inde alioꝝ edificatione͂ operetur. Illud vero ſapientis hūc habere intellectū q̈ in eſtate hoc eſt tēpore hui⁹ vite fructus bonoꝝ operū nos colligere oportet: quibus in die iudicij ad eternā deputemur vitam. Preſens enim vita teſte Hieronymo) meſſi ⁊ eſtati ꝯparatur: qđ nunc inter ardores tentationū temp⁹ eſt colligēdi futuroꝝ merita premioꝝ. Dies vero iudicij: hyemis ſimilat rigoribus quia tunc nulla relinquitur facultas p vita laborādi: ſed tantū cogitur quiſq̧ de horreo priſce actiōis quod recōdidit pferre. Sed hūc errore͂ aperte ꝯfutat Auguſt. libro de operibus monachoꝝ fere per totum. c. xxvj. dicens ſaluatore͂ predictis v̄bis nō prohibere q̄uis ſollicitudine͂ de temporalibus: vel

Universidad de Deusto Biblioteca

acquirēdis vel conſeruādis q̄ꝫ tum huius vite neceſſitati ſatis eſt: ſed vt nō iſta intueantur homines: et ꝓpter iſta faciant quicq̄d in euāgelij ꝑconio facere iubent̄: hoc eſt ſuꝑfluā ⁊ illicitā ſollicitudinē ꝓhibet. Reddit̄ aūt hoꝝ ſollicitudo trib⁹ modis illicita. Uno modo ex parte timoris ſuꝑflui illa ꝑdēdi: qñ vcꝫ aliq̇s timet ne faciēdo qđ debet: neceſſaria ſibi deficiāt. Et ideo illud ad qđ obligat̄ agere omittit qꝫ tepide agit. Scđo modo fit illicita ꝓpter nimiū ſtudiū adhibitū in ꝯparandis aut ꝯſeruandis temporalibus: vtputa qñ ſolicitudine circa ſpūalia ⁊ ſalutaria adhibendā omittit aut negligit ꝓpter ſtudiū ad tēporalia adhibitū: aut ſi eo tempore de illis ſit ſolicitus: quo vacare debet ⁊ intentus eſſe ſpūalibus. Tertio modo qñ quis tēporalia ſic amat: ⁊ de illis ſollicit⁹ eſt: ꝙ ꝓpter hec deo principaliter ſeruit ⁊ eius mandata facit: qđ certe illicitū ⁊ peccaminoſuꝫ eſt. Dicēte Bernardo de diligēdo deo. Et ſi ſine p̄mio nō diligitur deus: ſine tñ premij intuitu diligendus eſt. Et Auguſti. de vera innocentia ꝓpoſitione. xx. dicit. Hoc affectu ⁊ deſiderio colendus eſt deus: vt ſui cultus ipſe ſit merces. Nā qui deum colit vt aliud magis q̄ꝫ ipm̄ promereat̄: non deum colit ſed illud quod aſſequi concupiſcit.

¶ Secunda queſtio ſine argumentis.

Quare quidā ꝓpter virtutē ⁊ ſapientiā adipiſcēdas: diuitias abijciūt cū ſapiēs dicat Eccleſiaſtes. vij. vtiliorē eſſe ſapiētiā cū diuitijs ⁊ magis ꝓdeſſe videtib⁹ ſolē. Pro reſolutione hui⁹ queſtiōis. Pono aliquas propoſitiones. Pria eſt. Sapientia ⁊ virtus p̄ſtātiores ſūt ⁊ magis optande atq̄ꝫ eligende: q̄ꝫ diuitie. Probatur: quia ſūt bona aīe atq̄ꝫ interna: diuitie externa ſunt bona. Verū vt inq̄t Ariſt. j. Ethicoꝝ lib. bona aīe principaliſſima ſūt ⁊ maxime bona. Ideo ibidem ⁊ in. x. Ethic. ponit in operatiōe que eſt ſecundū virtutem ⁊ ſecundum ſapientiā ꝯſiſtere humanā felicitatē. Scđo patet idem ꝓuer. viij. vbi đr. Melior eſt ſapiētia cūctis opibus p̄cioſiſſimis: ⁊ oē deſiderabile ei nō pōt ꝯparari. Et infra loquēs ſapiētia inquit. Melior eſt fructus me⁹ auro ⁊ lapide p̄cioſo ⁊ genimina mea argēto electo. Scđa propoſitio eſt. Ad p̄clara opera v̄tutis ⁊ ſapiētie exercēda: multū ꝯferunt diuitie: ptꝫ ex Philoſopho prīo Ethicoꝝ dicente: impoſſibile eſt aut certe nō facile p̄clara ab eo agi cui deſūt facultates. Multa eñ per amicos per diuitias: ꝑ ciuilē potētiā quaſi per inſtrumēta quedā fiūt: Et Hiero. tractās illud ſapiētis in queſtione poſitū: vtilior eſt ſapiētia ⁊c̄. dicit. Maioris eſt glorie ſapiens cū diuitijs: q̄ꝫ tantū ſapiēs. Qui ſapiēs eſt ⁊ nō diues pōt quidē docere qđ bonū eſt ſed interdū nō pōt p̄ſtare qđ petitur. Hinc dñs Salomoni ſolā poſtulāti ſapientiā: nō ſolū ſapientiā. ſed ⁊ ampliſſimas ꝯceſſit diuitias. tertij Regū. iij. Tertia ꝓpoſitio eſt. Acquiſitio diuitiarū ſepe nūero impedimēto eſt acquiſitiōi ſapientie ⁊ virtutis. Veritas huius propoſitiōis patet. Acquiſitio diuitiarū regulariter multas ⁊ graues habet ſollicitudines annexas atq̄ꝫ diſtractiones ⁊ inquietudines. Sapientie vero ac v̄tutis acquiſitio aīm requirit liberū ſoli veritatis ꝯtemplationi intentū: igit̄. ⁊c̄. Prima huius ſyllogiſmi ꝓpoſitio patet ex parabola ſaluatoris. Mat. xiij. vbi in expoſitione illius Saluator ſollicitudinē ſeculi ⁊ diuitiaꝝ ꝯparat ſpinis ſuffocātibus ſemen: hoc eſt verbū dei: quod eſt vere ſapientie verbū. Hinc Eccleſiaſtes ſcđo dicit Sapiēs. Peccatori dedit deus afflictionē ⁊ curā ſuꝑfluā: vt addat: ⁊ ꝯgreget: ⁊ tradat ei qui placuit deo: innuēs ſollicitudinē ⁊ curā acquirēdi tꝑales diuitias nō ꝑtinere ad eū qui ſapientie ⁊ v̄tutibus acquirendis dat operā. Secunda ꝓpoſitio patet ex Philoſopho. vij. phyſicoꝝ: vbi dicit. Inquieſcendo ⁊ ſedēdo anima fit ſciēs ⁊ prudēs. Et in ꝓlogo metaphyſice inquit. Quod ſuꝑma ſapientia inquiri cepit omnibus exiſtentibus: que ſunt ad vitā ⁊ eruditionē neceſſaria. Ex his ſequitur. Quarta propoſitio reſponſiua ad q̄ſtionē. Qñ acquiſitio atq̄ꝫ poſſeſſio diuitiaꝝ impedimentū preſtant acquiſitioni et poſſeſſioni virtutis ⁊ ſapiētie recte fecit velut rex verus ac iuſtus eſtimator: qui ꝓpter virtutē ⁊ ſapientiā habēdas atq̄ꝫ ſeruandas diuitias abijcit ac cōtemnit. Quando aūt nullū impedimētū afferūt perfectioni virtutis ⁊ ſapiētie: ſtultū eſt illas abijcere ac ꝯtemnere: niſi ſaltē hoc fiat: ꝓpter altiorē finē cōſequendū: quē Chriſtus Mat. xix. conſuluit adoleſcenti: vade vende oīa que habes ⁊ da pauperibus. Prima pars huius ꝓpoſitionis patet ex prīa propoſitione. Recte enim ⁊ iuſte facit: qui ꝓpter mai⁹ bonū ꝯtemnit ⁊ abijcit minus bonū: qñ vtrūq̄ꝫ aſſequi nequit. Scđa pars ſequitur ex ſecunda ꝓpoſitione: in quo caſu veritatē habet allegatum verbū ſapientis. Eccleſiaſtes ſeptimo. FINIS.

¶ Tertia quodlibetica queſtio eiuſdē magnifici viri artium ⁊ ſacre Theologie profeſſoris eximij. M. Joannis Briaert de Aeth.

Utrū lege charitatis obligemur proximo etiā nolentem ab oppreſſione: infamia vł morte liberare: q̄ꝫuis id efficere non poſſimus ſine noſtro dāno aut ꝑiculo. Pro deciſione hui⁹ q̄ſtionis ponētur tres articuli. Prim⁹ an cōtra charitatis legē peccet q̇ pro viribus a proximo dāna reꝝ fame aut corpis nō ꝓhibet. Scđus erit: an illud charitatis officiū obligemur proximo inuito ſeu nolenti exhibere. Terti⁹: an etiā ad illud obligemur: dū nobis vel reꝝ vł corpis periculū imminet. Pro deductiōe pri articuli argumētor ad partē negatiuā tribus medijs. Primū eſt: null⁹ aſtringit̄ ꝓpriā iniuriā repellere: ergo nec iniuriā proximi tenet ꝯñā: q2 nemo tenet̄ lege charitatis magis diligere proximū q̄ꝫ ſeipm̄: vt apte declarat magiſter diſt. xxix. de ordīe diligendoꝝ ex charitate differēs. ¶ Añs ptꝫ: q2 pōt quiſq̄ꝫ amplecti ꝯſiliū Saluatoris Mat. v. ſcriptū. Ego aūt dico vobis nō reſiſtere malo: ſed ſi quis te ꝑcuſſerit in dexterā maxillā tuā: p̄be ei ⁊ alterā. ⁊c̄. Et Apoſt ad Ro. xij. Nō voſmetipſos defendētes chariſſimi: ſꝫ date locū ire. Scđo argumētor ad idē. Si nō pōt ſubueniri alteri: niſi alter ledat̄ cōmodi⁹ eſt neutrū iuuari: q̄ꝫ alteꝝ grauari: vt hꝫ tex. Amb. xxiij. q. v. c. deniq̄ꝫ. Sed regulariter nō pōt a proximo ſeu ſocio repelli iniuria: niſi iniuriās ledat̄: igit̄ ad eā repellendā nō ſum⁹ lege charitatꝭ obligati. Minor ptꝫ: q2 adminus leditur iniurians in honore: cū repellēs iniuriā oſtendat facto ipſum iniuſte agere

Tertio oſtendo id nunq̄ꝫ licere: ſaltē priuate ꝑſone occidēdo aut mutilādo iniuriātē: ex Auguſtino ad publicolā: ⁊ ponitur. xxiij. q. v. de occidendis: vbi dicit de occidendis hoībus: ne ab eis quiſq̄ꝫ occidatur nō mihi placet ꝯſilium: niſi forte ſit miles aut publica functione teneatur: vt nō pro ſe hoc faciat: ſed ꝓ alijs: vel pro ciuitate: vbi etiā ipſe eſt: legitima acceꝑta poteſtate ſi eius ꝯgruit perſone. Pro veritate partis affirmatiue argumētor ex Ambroſio lib. officiorū dicente: nō inferēda ſed depellēda iniuria: lex virtutis eſt. Qui eñ nō repellit iniuriā a ſocio ſi poteſt: tā in vitio eſt q̄ꝫ ille qui facit. Hinc ſctūs Moyſes prius orſus eſt tentamēta imbecillis fortitudīs Nā cū vidiſſet Hebreū ab Egyptio iniuriā accipiētem defendit: ita vt Egyptiū ꝓſterneret: ⁊ in arena abſcōderet. xxiij. q. iij. nō inferenda. Et Simachus papa mortē infligere ꝓbatur: qui hanc cū poteſt nō excludit. lxxxiij. diſt. in principio. Quantū ad materiā huius articuli varie ⁊ multū ꝯfuſe atq̄ꝫ ꝑplexe inueniunt̄ opiniones doctoꝝ. Nā vt dicit gloſa in ſūma. xxiij. q. j. Quidā vim dicūt nulli licere repellere repercutiendo. Alij dicunt laicis id eſſe licitū: non clericis. Alij vero aſſerūt clericis licere dicētes: ſicut refert gl. eadē cā. q. viij. in ſūma ꝙ clerici poſſūt vti armis impugnationis: ad ſui defenſionē: non ad alioꝝ ꝓtectionē: dū tamen illud incōtinenti fiat: ⁊ ꝓ ſe tantū: non ꝓ alijs: ⁊ in neceſſitate ineuitabili: vt extra de homicidio. c. ij. ſꝫ ſi alias poſſūt euadere nō ſumāt arma extra de homici. ſuſcepim⁹. Gratia. dicta cā. q. viij. §. His ita reſpōdet̄: determīat ꝙ ſacerdotes ꝓpria manu arma arripere nō debēt: ſꝫ alios ad arripiendū hortari poſſūt ad oppreſſoꝝ defenſionem ⁊ inimicoꝝ dei expugnationē. Cui⁹ opiniōis fuit Tho. ij. ij. q. xl. arti. ij. accipiēs fundamentū ex illo verbo ſaluatoris qđ Matthei. xxvj. in perſona eccleſiaſticoꝝ dixit dñs Petro Cōuerte gladiū tuū in vaginā: vnde in corpore queſtionis reſoluēdo dicit: ad bonū ſocietatis humane plura ſūt neceſſaria diuerſa vero a diuerſis melius ⁊ expediti⁹ q̄ꝫ ab vno peragunt̄: vt ptꝫ per Philophū in libris Politicorum: hinc lex ꝯſulta diualia. C. de teſta. ait abſurdū eſt ſi ꝓmiſcuis actib⁹ rerū turbent̄ officia: ⁊ vni creditū alius ſubſtrahat ac p̄cipue clericis quibus opprobriū eſt: ſi peritos ſe velint diſceptatiōe eſſe forenſiū. Bellica aūt exercitia vt dicit idē doctor maxime repugnāt illis officijs: in quib⁹ epiſcopi ⁊ clerici aſcribūtur ꝓpter duo. Primum q2 bellica exercitia maximas inquietudines habēt diſtrahentes aīm a contēplatione diuinoꝝ: ⁊ orationibus ꝓ populo faciēdis: que ad eccleſiaſticaꝝ ꝑſonaꝝ officiū pertinēt. Hinc Ambroſi⁹: nō pila querūt ferrea nō arma Chriſti milites: coact⁹ repugnare nō noui: ſꝫ dolor: fletus: oratiōes: lachryme fuerūt mihi arma aduerſus milites: talia enim ſunt munimenta ſacerdotis: aliter nec debeo nec poſſum reſiſtere. xxiij. q. viij. c. non pila. ¶ Secundum propter quod bellica exercitia incompatibilia ſunt officio clericoꝝ eſt: ꝙ omnes clericoꝝ ordines ordinantur ad altaris miniſteriū: ſub cuius ſacramēto paſſio Chriſti repſ̄entatur: ſcḋm illud. j. ad Corin. xj. Quotieſcunq̄ꝫ manducabitis panē hunc ⁊ calicē bibetis: mortē dñi annūciabitis donec veniat. Et ideo eis nō ꝯpetit occidere vel effundere ſanguinem: ſed magis paratos eſſe ad ꝓpriā ſanguinis effuſionē pro Chriſto: vt imitētur opere qđ gerūt miniſterio/ ſed hec opinio generaliter intellecta pro oī caſu qui pōt ſcḋm curſū humanaꝝ reꝝ accidere videt̄ vera: ſicuti ex ſequētibus patebit. Itaq̄ꝫ ꝓ deciſiōe materie hui⁹ articuli premitto duo p̄ambula. Primū eſt: ſicut dicitur diſt. v Decretoꝝ ius naturale inter omnia p̄matū obtinet tempore ⁊ dignitate: cepit enim ab exordio rationalis nature: quod nec variat̄ tꝑe: ſed immutabile permanet: preſertim quantum ad prima eius principia ⁊ ꝯcluſiones immediate ex illis ſequētes que nulla hūana vel diuina lege vel ordinatiōe immutari poſſunt. Naturalia eñ iura que apud oēs gentes pereque obſeruant̄ diuina quadā ꝓuidentia ꝯſtituta ſꝑ firma atq̄ꝫ immutabilia permanent. Ea vero que ipſe quecq̄ꝫ ciuitas ſibi ꝯſtituit ſepe mutari ſolēt vel tacito cōſenſu populi: vel alia poſtea lege lata. Inſti. de iure natu. gētiū ⁊ ciuili. §. Sed naturalia. Ad ius aūt naturale pertinet defenſio cum moderamine inculpate tutele: vt patꝫ in decretis diſt. j. c. ius naturale: vbi inter cetera ad hoc ius ꝑtinētia ponit̄ violētie per vim repulſio. Et idem habetur in. l. vt vim. ff. de iuſtitia ⁊ iure. Et in primo capitulo: ſi vero de ſentē. excōica. dicitur: ꝙ vim vi repellere oēs leges omniaq̄ꝫ iura ꝑmittunt. Secundū preambulum eſt. Ex charitate tenemur erga proximos eſſe etiā inimicos: ꝙ ſi vires nobis ſuppetant: eoꝝ dāna prohibere debemus: hoc patet Exo. xxiij. vbi p̄ceptū habem⁹. Si occurreris boui inimici tui aut aſino erranti/ reduc ad eum. Item ſi videris aſinū odientis te iacere ſub onere: nō pertranſibis ſed ſubleuabis cum eo: ⁊ Deut. xxij. Nō videbis bouē fratris tui aut ouē errantē ⁊ preteribis: ſed reduces fratri tuo: etiā ſi nō eſt propinquus frater tuus nec noſti eum: duces in domum tuā: ⁊ erunt apud te: q̄ꝫdiu querat ea frater tuus ⁊ recipiat: ſimiliter facies de aſino ⁊ de veſtimento: ⁊ de omni re fratris tui que perierit: ſi inueneris eam negligas quaſi alienā. ⁊c̄. Nomine autē fratris ſeu propinqui inimicū etiam ꝯprehendi: nulli ſacrarum literarū perito dubium eſt: ſicuti aperte probat Auguſtinus. j. de doctrina Chriſtiana. His premiſſis tanq̄ꝫ ex ipſis ſequētes pono aliquas propoſitiones. Prima eſt. Cuiq̄ꝫ licet non ſolum laico verum etiā clerico vim vi repellere cū moderamine inculpate tutele. Patet veritas huius propoſitionis ex primo preambulo. Item ex. c. dilecto. de ſen. excō. in. vj. vbi dicitur. Cum omnes leges oīaq̄ꝫ iura vim vi repellere: cunctiſq̄ꝫ ſeſe defenſare permittant: licuit vtiq̄ꝫ ipſi decano: ſi predict⁹ baliuus cū bonis ſuis mundanis iniurio ſe ſpoliare vel ea violēter occupare preſumpſerit: contra illius violentiam iniuriā ſe tueri. Sed pro intellectu vltime partis huius propoſitionis aduertendū eſt: ꝙ non eſt inculpata tutela: ſi ſcandalum puſillis afferat: vel ſi modum iuſte defenſionis excedat. Primum oſtēdo: quia lege charitatis obligatur quiſq̄ꝫ potius quelibet tormenta ⁊ mala ſubire q̄ꝫ proximum ſcandalizare: iuxta doctrinā Saluatoris Matthei. xviij. Qui ſcādaliſauerit vnuꝫ ex puſillis iſtis q̇ in me credūt expedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo ei⁹: ⁊ demergatur in profunduꝫ maris. Et Apoſtolus prime ad Corinth. octauo tractans quomodo licet idolotitis veſci: limitando ſubiungit: videte ne forte hec licentia veſtra offendiculum fiat infirmis. Si eñ quis viderit eum qui habet ſcientiā in idolio recumbentem: nonne conſcientia eius cum ſit infirma edificabitur ad manducandum idolothita: ⁊ peribit infirmus in tua conſcientia frater: ꝓpter quē Chriſtus mortuus eſt. Sic autem peccātes in fratres: ⁊

percutientes eorum conſcientiam infirmā in Chriſtū peccatis. Quapropter ſi eſca ſcādaliſet fratrē meū nō mādūcabo carnes internū ne fratrē meū ſcādaliſem. Hinc Eleazarus vir etate ꝓuectus: potiꝰ elegit glorioſam mortē ꝙ̄ ſimulare ſe comedere de ſacrificij carnibꝰ: iuxta regis imperiū. Nā cū quidā iniqua miſeratiōe moti carnes illi attuliſſent quibꝰ viro Iudeo veſci licitū erat: vt ſic ſimularetur comediſſe de ſacrificij carnibꝰ dixit nō eñ etati noſtre dignum eſt fingere: vt multi adoleſcētes arbitrantes Eleazarū .xc. annoꝝ trāſiſſe ad vitam alienigenarū ⁊ ipſi ꝓpter meā ſimulationē ⁊ ꝓpter modicū corruptibilis vite tēpus decipiantur: ⁊ ꝑ hoc maculā atqꝫ execrationē mee ſenectuti conquirā .ij. Mathei .vi. Pro intellectu .ij. vt appareat nō eſſe inculpata tutela ſi modus iuſte defenſiōis excedatur. Uidendū eſt quid ſit moderamē inculpate tutele ſeu modꝰ iuſte defenſiōis. Panor. in .c. olim. j. de reſti. ſpo. dicit de hoc nō poſſe dari certā reg. ſed ꝙ bonus iudex arbitrari habeat: virū vi repellens iniuriā ſteterit in limitibus more defenſiōis an modū exceſſerit ꝯſiderādo qualitatē ꝑſonaꝝ: ⁊ actuū veriſimilē timorē imminentē. Pro informādo aūt boni iudicis arbitrio dicit idē Pano. poſt plures alios doc. eē aduertēdū. Quod aūt vis infertur ꝑſonis aut rebꝰ. Prio caſu anteꝙ̄ q̄s ꝑcutiatur pōt incōtinenti inuadēte ꝑcutere: ad effectū euadēdi ꝑcuſſionē ſeu iniuriā: ⁊ tūc dicitur potius repellere iniuriā ꝙ̄ inferre: ſed ſi iniuria iā facta eſt ꝑſone: nō eſt licitū repercutere etiā incōtinēti: qꝛ nō eſſet defenſio: ſed vindicta que non eſt ꝑmiſſa priuatis ꝑſonis: ſed iudici. vt. l. nō eſt ſingulis. ff. de regu. iuris. hoc verū: niſi timeatur geminata percuſſio. Ex quo ſequitur: ꝙ ꝑcuſſus nō debet inſequi percuſſorē: cū amplius nolit ꝑcutere tamē ſi de facto inſeqtur ⁊ eū vulnerat: nō debet puniri: vt doloſus. ſed vt culpabilis: qꝛ inconſultꝰ calor vitio calūnie caret. ij. q. iij. c. Si quē penituerit. §. notandū. Si vero vis infertur rebus debet repelli incōtinenti. i. ꝙ̄ primum poterit: licet iniuria ſit facta: qꝛ illa nō eſt vindicta ſed potiꝰ quedā defenſio. Sed dimiſſis multis ⁊ varijs doctoꝝ ſententijs qui hāc materiā ꝙ̄ perplexā ⁊ intricatiſſimā faciūt: dico inculpatā tutelam ⁊ moderamen iuſte defenſionis eſſe qñ nil vltra ad repellendū vel defendendū adhibetur: ꝙ̄ veriſimiliter ad violentie ſeu iniurie illate prohibitionē ſufficit. Quod ſi vltra ꝓceditur: ad vindictā ſeu inuaſionē accedit: dico veriſimiliter qꝛ in incertis ⁊ dubijs vti oportet coniecturis ⁊ veriſimilitudinibus. Quāuis enim minus ꝙ̄ qđ fit: ſit neceſſariū ad defenſionē: ſi tamē iniuriā repellens moderetur actum ſm id qđ veriſimiliter apparet neceſſarium ad defenſionē excuſatur a culpa: nō ſolū ciuili ſeu in foro ꝯtentioſo: verū etiā a peccato in foro ꝯſcientie: qꝛ debitū ordinē virtutis ſeruat: neqꝫ etiā ab ea diligētia quā quiſqꝫ diligentiſſimꝰ eiuſdē profeſſionis ⁊ ꝯditionis adhibiturus eſſet quod requiritur vt culpe leuiſſime argui nō poſſit. Sed qm̄ ſermones vniuerſaliores de actibꝰ ſūt magis inanes quatuor particularius inquirēda decreui. Primū ſi ad defenſionē ſeu ꝯſeruationē vite neceſſaria ſit inuadentis occiſio: an licet inuadentē iniurioſe occidere. Secundum an etiam liceat inuadentem occidere ſi hoc appareat neceſſarium pro conſeruatione membri: videlicet pedis aut brachij. Tertium an hoc etiā ſit licitū pro conſeruatione honoris aut fame. Quartū vtrū ꝓ tuendis fortune bonis peccatum ſit inuadentem ſeu ea auferre volentem occidere: aut mutilare. Pro primi abſolutione pono aliquas propoſitiones. Prima eſt. Dū quis vel ſe vel proximum hanc neceſſitatē incidiſſe viderit: ꝙ niſi inuadēs occidatur: ipſe vel proximꝰ iniurioſā mortem euadere nō poterit: licitum eſt nō ſolū laico: verum etiā clerico ⁊ ſacerdoti ꝓ ſua vel proximi vita ſeruāda occidere inuadentē: veritas huiꝰ ꝓpoſitionis patet ex textu Amb. allegato poſt oppoſitū: pꝫ etiā ex. c. Quia te. l. diſt. vbi Stephanus papa ſcribens cuidā epiſcopo dicit: qꝛ te quaſi obnoxiū iudicas eo ꝙ a Saracenis captus: homines interfeciſſe videris bñ facis: ſed qm̄ nō tua ſponte id feciſſe cognoſceris inde canonice nullo modo iudicaris. Dico notanter de vi iniurioſa: qꝛ vim que iure infertur ab habente poteſtatem etſi fugiendo aut alio modo ſimili fortaſſis liceat vitare. Nō tñ lꝫ hmōi vim inferenti reſiſtere eū ledēdo aut quouis modo nocumētum inferendo: vt pulchre declarat doctor ſctūs. ij. ij. q. lxix. arti. vi. Etiā ſm doctores ea eſt differētia inter eū qui occidit ſui inuaſorē ⁊ inuaſorē proximi: ꝙ occidens ſui inuaſorē ſm caſū dicte ꝓpoſitionis excuſatur ab irregularitate: ſed ꝓ proximi vita ꝯſeruanda occidēs inuaſorē fit irregularis (qđ verū verū ſit nūc indiſcuſſū relinquo. Primū pꝫ ex cle. vnica de homici. vbi dr̄. Si furioſus aut infans ſeu dormiens hoiem mutilet aut occidat: nullā ex hoc irregularitatem incurrit. Et idē de illo cenſemus qui mortem aliter vitare nō valēs ſuum occidit vel mutilat inuaſorē. Sed ꝯtra hāc ꝓpoſitionē videntur eſſe alique pregnātes obiectiōes. Pria eſt ex. c. de his clericis. j. diſt. vbi Nicolaꝰ papa ſic dicit de his clericis ꝓ quibꝰ ꝯſuluiſtis: ſcꝫ qui ſe defendēdo paganū occiderunt: ſi poſtea per penitentiā emēdati poſſint ad gradū priſtinū redire aut ad altiorē aſcendere: ſcito nos nullā occaſionem dare: nec vllam retribuere eis licentiā quemlibet hoim quolibet modo occidendi. Ex quo apparet nō licere alicui ꝓ ſui defenſiōe aliū occidere. Scđa obiectio eſt ex. c. interfeciſti. de homi. §. ſi aūt. vbi dicit textus. Si aūt ſine odij meditatione te tuaqꝫ liberādo hmōi diaboli membra interfeciſti loquitur de furibus ⁊ latronibꝰ ſm indulgentiā dico: ꝓpter imaginem dei: ſi aliquid ieiunare volueris bonū eſt tibi: ⁊ eleemoſynā fac largiter: ſi preſbyter eadem fecerit non deponatur: tñ quādiu viuit penitentiā agat: ſed penitentia nō imponitur alicui niſi ꝓpter peccatū: ergo ſaltem nō videtur licitū preſbytero ꝓ ſui defenſiōe aliū occidere. Tertio ꝯtra hāc ꝓpoſitionem videtur eſſe manifeſta Augu. ſnīa primo de libero arbitrio. c. v. vbi loquens de lege que ꝯcedit viatori poteſtatem occidendi latronem ne ab eo ipſe occidatur: vel viro aut femine vt violenter irruentem ſtupratorē ante illatū ſtuprum ſi poſſit interimat. Qui homines inculpata lege quomodo inculpati queant eſſe dicit ſe nō videre. Non enim lex cogit eos occidere: ſed reliquit in poteſtate: ſubdit. Quomodo enim apud diuinā prudentiā ſunt iſti peccato liberi: qui ꝓ his rebꝰ quas ꝯtemni oportet humana cede polluti ſunt. Ad idem etiam eius ſententia in ca. de occidendo: vt patet in tertia ratione ante oppoſitum. Cōfirmatur per Amb. iij. lib. officioꝝ. c. iiij. vbi reſpōdens quorūdam queſtioni. Si ſapiens in naufragio poſitꝰ inſipienti naufrago tabulam extorquere poſſit an debeat: dicit. Mihi quidem ⁊ ſi preſtabiliꝰ communi videatur vſui ſapientē de naufragio: ꝙ̄ inſipientem euadere: tamen

nō videtur ꝙ vir Chriſtianus: ⁊ iuſtꝰ: ⁊ ſapiēs querere ſibi vitam aliena morte debeat: vtpote qui etiā ſi latronem armatum incidat ferientem: referire nō poſſit: nec dum ſalutem defendit: pietatem cōtaminet. Hinc Apoſtolus primo ad Thimotheū tertio ⁊ ad Titum primo dicit. Oportet epiſcopū nō eſſe iracundum: non percuſſorem. ⁊c̄. Ad primam obiectionem dico cum gloſa illius capit. ſuper verbo defendenda: ꝙ textus loquitur in caſu quo quis ſe defendeno incaute ⁊ ſine moderamie inculpate tutele alium occidit: non quando ſeruato hoc moderamine ⁊ in neceſſitate ineuitabili. Ad ſecundā dico cū ſecundo intellectu quem dat Panor. ad clauſulam textus dicti capituli allegatū: ꝙ tali ſacerdoti imponitur penitentia: non quia peccauerat ſe ⁊ ſua liberans latronem occidendo: ſed imponitur ei penitentia ad cautelam propter aliorum ſcandalum vitandū: aut ſi forte aliquid vltionis aut vindicte admixtū fuiſſet in huiuſmodi defenſione: ne diſciplina eccleſie in opinione vulgi videatur deſeri: ſicut in ſimili dicit glo. fi. in. c. in lectum. xxxiij. queſtione ſecunda. Ad tertiam reſpondet doctor ſanctus ſcđa ſecunde: queſtiōe quadrageſimaquarta: articulo ſeptimo. ꝙ ſententia Auguſtini intelligitur eo caſu quo quis pro ſui defenſione intendit occidere hominem. Noſtra autem deciſio quando ſolū intendit ſui defenſionem: ad quam forte veriſimiliter ſequetur mors quam ipſe non intendit. Sicut medicus dans fortem medicinam neceſſariam in caſu ad curā que fortaſſis mortē accelerat. Aliter (ſaluo meliore iudicio) ad auctoritates Auguſtini ⁊ Ambroſij reſpōdeo ꝙ veritatem habent: qñ iniuſte inuaſus probabili coniectura ſcit aut ſperat vt de communi lege ſciri poteſt: ꝙ ſit in ſtatu gratie ⁊ ſalutis: ⁊ inuaſor in mortali peccato: tunc enim debet ex charitate potius mortem patienter ferre: ꝙ̄ proximo in ſtatu dānationis exiſtenti auferre tempus penitendi: ſecꝰ cū ſibi timet aut fortaſſis ſcit ſe nō eſſe in ſtatu ſalutis quo caſu pietatem non contaminat: ſi vtriuſqꝫ ſaluti ſpirituali conſulere non valens primum ſibi cōſulat. Unde pro maiore declaratione pono hanc aliam propoſitionem. Quamuis in caſu precedentis ꝓpoſitionis poſſit quis pro ſui defenſione inuaſorem occidere: tamen ad hoc faciendū non obligatur: immo meritoriū eſt non repugnare mortem inferenti: ⁊ vt dixi ſciens ꝓbabiliter ſe in ſtatu ſalutis ad hoc obligatur magis ꝙ̄ inuadentem occidere: qui iniurioſe inuadens mortaliter peccat ⁊ ideo in ſtatu dānationis: probatur. Nullus ſequēs conſiliū Chriſti peccat: immo maius quidā adipiſcitur. xiiij. q. j. quiſqs. ſed ꝯſiliū Chriſti eſt de iniurijs ⁊ dānis ꝓprijs patiēter ferendū: ergo mortē iniurioſā patiēter tolerare eſt meritoriū: minor pꝫ Mat. v. Ego aūt dico vobis nō reſiſtere malo. ſup quo verbo dicit glo. malū tpale dicit ꝙ tribꝰ modis fit: cruciatu corpoꝝ: dāno reꝝ: angarijs operū. Tria ponit ſaluator in tex. qꝛ in hoc nūero notatur perfectio. vt q̇ hoc impleuerit (vcꝫ hec manſuete ⁊ patiēter ferēs) ꝑfectā iuſtitiā ſe habere nouerit. Cōfirmatur per expreſſā Hiero. ſētētiā. in. c. nō eſt noſtrū. xxiij. q. v. ſic dicētis. Nō eſt noſtrū mortē arripe: ſꝫ illatā ab alijs libēter accipe vñ ⁊ in ꝑſecutoribꝰ non lꝫ mihi ꝓpria perire manu: ſed ꝑcutiēti colla ſubmittere. Et Au. in epl'a. cxxvij dicit de manſuetudine eccleſiaſticorū hoc eſſe vt potius eligant a ſceleratis hominibus occidi ꝙ̄ eos occidēdos iudicibus ingerant. Hinc Antoninꝰ. iij. parte ſumme. ti. iiij. ante. §. dicit poſt Thom. ꝙ licet quis poſſit ꝓ ſue vite defenſione in inuaſione occidere: nullus tñ ad hoc tenetur: ſed maioris ꝑfectiōis eſſet ſi potius ꝑmitteret ſe occidi qñ aliter euadere nequit. Tertia ꝓpoſitio. Quantū ad defenſionē proximi ceteris paribus in arbitrio defendentis eſt inuaſum iniuſte defendere aut ſinere eum occidi quādo defēdi nō poteſt niſi inuaſor occidatur. Probatur quia ceteris paribus eque obligatur potens defendere ſaluti vtriuſqꝫ ꝯſulere: ergo poteſt vt libet ſinere inuaſum occidi: aut cū iniuria inuadētē occidere. Dico notanter ceteris paribus: quia poſſet qui inuaditur iniuſte eſſe tam vtilis ⁊ neceſſarius eccl'ie vt potens eum defendere obligaretur pro eius liberatione potius mortem ſubire ꝙ̄ eum indefenſum relinquere: quō Priſca ⁊ Aquila ſuppoſuerūt ceruices ꝓ anima Pauli. vt habetur ad Roma. vlt. Etiā ſi inuaſus ſit pater aut filius obligamur eum defēdere a morte etiam interficiendo inuaſorem. Dico etiam notanter quando defendi non poteſt. ⁊ ceter. quia ſi inuaſus iniurioſe aut queſitus ad mortem poſſit ſine occiſione inuaſoris defendi: obligamur illum quouis mō licitum liberare ſecundum illud ſapiētis Prouer. xxiiij. Erue eos qui ducuntur ad mortem: ⁊ qui ducuntur ad interitum liberare ne ceſſes. Sed ꝯtra has ꝓpoſitiones preſertim ꝯtra precedētem videntur eſſe alique obiectiōes fortes. Prima eſt ſicut patet ex primo pambulo ſuperius poſito: aut ad ius naturale ſpectat ꝓprie vite conſeruatio ⁊ illius defenſio cum moderamine inculpate tutele: ſꝫ que ſunt iuris naturalis nunquā licet preterire: cū illud ius ſimpliciter ſit immutabile: ergo nūꝙ̄ licꝫ ſinere ſe occidi vbi quis pōt mortem ſine pctō euadere. Secunda obiectio. Nemo pōt pro ſalute vite alteriꝰ membrum ſui corꝑis exponere ergo nec totum corpus: ⁊ per ꝯſequēs nec vitam. Antecedens patꝫ quia nemo videtur dñs membroꝝ ſuoꝝ. l. liber hō. ff. ad. l. aq̄l. Cōfirmatur ꝑ Apoſto. ad Gala. iiij. dicētem. teſtimonium eñ ꝑhibeo vobis: quia ſi fieri poſſet oculos veſtros eruiſſetis ⁊ dediſſetis mihi: vbi glo. ſup ꝟbo ſi fieri poſſet (inquit) nō poteſt fieri qđ iuſte nō fit. Tertia obiectio. Famā negligēs cū eam ſeruare pōt peccat in ſe ⁊ in proximos: Ergo multo magis vitā negligēs: tenet ꝯſequētia qꝛ vita corporis eſt preferēda fame. Añs patet ex. c. nō ſūt audiendi. xj. q. iij. vbi dicit Auguſt. ꝙ fama ſeu eſtimatio hoim nō ſolum impudenter: ſed etiam crudeliter cōtemnitur. Quarta ſi dicta ꝓpoſitio eſſet vera ſequeretur qđ qui iuraſſet redire ad carcerem iniurioſū ex quo ſibi imminet periculum mortis teneretur ad illū redire: ſed hoc videtur falſum ⁊ cōtra cōmunem doctoꝝ ſententiā: ergo ⁊c̄. ſequela tenet: qꝛ omne iuramētum eſt obligatorium ⁊ ſeruandum. qđ ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis eterne vt pꝫ ex. c. ſi vero de iureiurā. Quinta ratio talis eſt: ꝑmittēs ſe occidi videtur tētare deum: periculo damnationis ſe exponens: qđ nūꝙ̄ licet ergo ⁊c̄. Sexta rō eſt contra tertiā ꝓpoſitionē nūc poſitā. Iniurioſe aliū inuadēs ꝯmittit manifeſtū facinus. ergo nūꝙ̄ eſt in arbitrio eiꝰ q̇ pōt defendere ſinere inuaſum occidi aut occidere inuadentē. ſꝫ tenetur inuadēti reſiſtere tenet ꝯñia: qꝛ nō caret vitio ſocietatis occulte: q̇ manifeſto facinori deſinit obuiare. lxxxiij. diſt. erro. Et in cap. quante de ſentent. excōmunicatio. dicit papa eos interpretamur peccātibus fauere: qui cū poſſunt manifeſto facinori deſinūt obuiare. Ad primam iſtarū

Universidad de Deusto
Biblioteca

obiectionum dico ꝙ duobus modis aliqua pertinēt
ad ius naturale: vno mō q: ſunt in ꝑcepto vel in ꝓhi
bitione iuris nature. Alio modo quia ſunt iure na⸗
ture ſic permiſſa ⁊ conceſſa: ꝙ nunq̄ alicui inuito ni
ſi ob aliqua demerita prohiberi poſſunt: ſed ferme
ſemper equitatem continent: aut ſaltem iniquitatē
excludunt: quomodo cōtrahere matrimonium iure
nature cuiq̄ potenti eſt cōceſſum: tamen non con⸗
trahere non eſt peccatum: immo melius iuxta doctri
nam Apoſt. j. ad Corint. vij. ſolutus es ab vxore no
li querere vxorem: mō vim vi repellere eſt de iure na
ture hoc ſecundo modo non primo. Ad ſecundã ob
iectionem nego antecedens / ad probationem dico:
ꝙ verum eſt neminem eſſe dn̄m membrorum ſuorũ
quoad hoc ꝙ poſſit ea a ſe abdicare amputando aut
procurando eorum amputationem / ſeu negligentia
aut in curia ſinendo ea perire / vtiq̄ tamē quoad hoc
poteſtatem habet: vt poſſit patiēter tolerare iniurio
ſam illorum oblationem / ſicut propter nulla deme⸗
rita licitum eſt alicui vt ſibi mortem infligat: atta⸗
men poteſt tolerare ⁊ debet: vt ei a iudice ſm ordinē
iuris infligat̄. Ad tertiam dico ad antecedens ꝙ in
caſu contemnere famam pro bono virtutis nō ſolū
licet ſed meritoriū ⁊ laudabile eſt. Hic Seneca epi⸗
ſtola. lxxxj. Nemo videtur mihi plus eſtimare virtu
tem: nemo magis illi eſſe deuotus: q̄ qui famam bo
ni viri perdit: ne conſcientiam perderet. Et Augu⸗
ſtin⁹ ad Secundinum manicheum / Senti de Augu
ſtino quicq̄d volueris: ſola me in oculis dei ꝯſciētia
non accuſet vndecima queſtione tertia ſenti. Atta⸗
men ſine cauſa prodigere famam nō licet / quo caſu
intelligitur verbũ Auguſtini in dicto capitulo nō
ſunt audiendi. Sic etiam ſine cauſa permittere ſe oc
cidi magne dementie eſt: ſecus cum ad exercitiū pa⸗
tientie vel illius exemplum mōſtrandū alijs aut in⸗
uadēti ſeruetur tempus penitētie. Ad quartam ra
tiōem admitto ſequelam. Nec valent motiua docto
rum aſſerentium contrarium. quorum vnum tangit
Panormitanus in dicto ca. ſi vero in tertia oppoſi⸗
tione. Iuramentum quod vergit in interitum vite
ꝓximi non eſt ſeruandum. vigeſima ſecunda queſtio
ne quarta capitulo primo. cum quatuor ſequētibus
ergo nec iuramentum quod vergit in detrimentum
ſeu perniciem proprie vite. Secundum motiuum eſt
ex glo. in cle. paſtoralis. de ſenten. ⁊ re iudi. dicente
ꝙ ſi captiuus ad penam vel periculum mortis rela⸗
xatur iuramento ſuo mediante de redeundo ad car⸗
cerem. ſi mors eſt iniurioſa non tenetur: fundat in te
tu qui dicit: qua enim ratione aliquis teneretur con
ſiſtorij talis ſubire iudicium: ⁊ in hoſtium ſinu repo
nere: ac ad mortem per violentam iniuriam vltroneū
ſe offerre. Ad primum iſtorum dico conſequentiam
non valere: cum enim aliquis ſit magis dominus eo
rum que ad ſe pertinent q̄ que ad alios: poteſt licite
multa pati aut ſinere ſibi inferri: que ei nō licet alte
ri inferre aut ſinere īferri. Ad ſecundum dico ꝙ tex
tus in quo ſe fundat illa gloſa nihil facit ꝓ ſua opi
nione: ſed ſolum ꝙ ex citatione aut alio vinculo ſa⸗
cramenti in generali preſtito nemo obligatur ſe ex⸗
ponere iniurioſe mortis periculo: q: virtute talis
iuramēti non obligatur ad quod noluiſſet veriſimi⸗
liter ſe obligare ſi in ſpeciali de illo precogitaſſet: iu
xta theoricam docto. in capitulo veniens. ⁊ in capi⸗
tulo quinta vallis. extra de iureiurando. Ad quintã
rationem dico: ꝙ periculo damnationis non ſe expo⸗
nit: qui confeſſus ⁊ ſacra communiōe refectus aut
contritus de peccatis: vt meritum proprie patiētie
augeat ⁊ alios ad voluntariā temporalis mali per
peſſionem adhortetur libenter mortē tolerat iniu⸗
rioſam: immo pie credendum eſt: ꝙ hoc caſu ipſa ſui
ſanguinis effuſio eū a peccatis expurget ſi opus ſit
ex purgatiōe. Ad ſextā rationem nego conſequen⸗
tiam: ad probationem dico ꝙ textus illi ⁊ ſimiles in
telligendi ſunt quādo quis temere ⁊ ſine rationabi⸗
li cauſa deſint facinori obuiare ⁊ maxime quādo do
lo hoc omittit: vt Innoceñ. dicit. d. c. quante. Unde
qui non prohibet adulteriū: vt non perpetretur ho⸗
micidium: non propter hoc cenſetur fautor adulte⸗
rij. arg. xxxiij. q. ij. ſi quod verius. Ita qui non pro⸗
hibet facinus inuadentis: vt eius vitam ſaluet: quã
do non magis tenetur ſaluare vitam inuaſi ꝙ inua⸗
dentis non cenſetur peccare neq̄ ei fauere niſi ei ad
inuadendum alium opem ferret. Secundo inqui⸗
rendum eſt an pro tuitione membri licitum eſt occi⸗
dere inuadentem volentem iniurioſe brachium vel
pedem aut aliud ſimile membrū amputare. Et vide
tur ꝙ non: quia ſecundū ordinem charitatis obliga
mur magis vitam proximi diligere q̄ ſalutē parti⸗
cularis membri noſtri corporis: ſine quo vita nobis
ſeruari poteſt. ergo ⁊c. Pro huius ſolutiōe premit
to ꝙ ſi preuiderem venientem ad me: vt manum vel
pedem mihi amputet in ipſo itinere precipitandum
ex quo mortē incurret nō teneor illi occurrere ma⸗
num amputandā offerendo ne ſeipſum precipitet.
Similiter ſi tirannus offerat mihi: ꝙ ſi velim ꝑmit⸗
tere brachium amputari dimittet liberum quē ali⸗
ter iniuria occidet: non teneor illi brachium offerre
quia pie motus poſſū velle illud ſeruare: vt plures
alios ab iniuſta morte liberem. Ex quo infero hanc
propoſitionem reſponſiuam. Eo caſu quo licet (vt
dictum eſt) pro conſeruatione vite proximo vitam
adimere: ſimiliter licet pro conſeruatione mēbri cor
poris: patet: quia ſecundum curſum rerum humana
rum nullum eſt membrū ſaltē ex principalib⁹: qđ
non probabiliter timere poſſumus fore in caſu no⸗
bis neceſſarium ad cōſeruationem proprie vite aut
plurium aliorum: vt manus ad defenſionem: ⁊ pes
ad fugiendum hoſtem. Ad rationē dico: ꝙ licet ab
ſolute magis obligemur vitam proximi diligere q̄
ſalutem particularis membri: non tamen tenemur
ſtatim illud perditioni exponere pro vita proximi:
qui ſuam vitam tam vilem habet vt eam venalē aut
periculo exponat pro iniquo deſiderio explendo.
Etiam in hoc caſu defendens nō tam cenſetur inua
dentem occidere q̄ ipſe iniurioſe inuadens ſeipſum.
Tertio videndum eſt an pro conſeruatione honoris
⁊ fame licitum etiam ſit an non iniuria inuadentem
occidere. Pro deciſione huius queſiti preſuppono:
ꝙ fama eſt illeſe dignitatis ſtatus legibus ⁊ morib⁹
comprobatus. l. cognitionem. §. extimatio. ff. de va.
⁊ extraor. cog. Ex quo ſequitur: non omnis opinio
vulgi temere concepta eſſe fama: cum inſtar ſtulto⸗
rum frequenter laudat reprobanda: ⁊ laudanda re⸗
probet. Secundo preſuppono: ſicut hoſtem aggre⸗
di aut eundem expectare eſt aliquando actus forti⸗
tudinis: ita ſimiliter ⁊ hoſtē fugere: vt tertio Ethi⸗
corum tractatu de fortitudine morales philoſophi
tractare ſolent: cum enim homo etiam miles poteſt
fuga vitam ſuam ſeruare: ſi ſua mors nullā vtilita⸗
tē neq̄ ſibi: neq̄ alijs: neq̄ reip. ꝓ qua militat affert
nō ſolū pōt verũ etiā tenet̄ vitā ſuam fuga ſeruare.
Ex his ſequitur ꝓpoſitio reſpōſiua: ꝙ pro ꝯſerua⸗

tione honoris aut fame apud ſtultam vulgi imperi⸗
titi opiniōem nō licet neq̄ ſe periculo mortis expo⸗
nere: neq̄ inuadentem proximum occidere: quāuis
Bartho. (quem doc. cōmuniter ſequūtur) oppoſitū
ſenſerit in. l. vt vim. ff. de iuſti. ⁊ iure. nec valet dice⸗
re ꝙ famam negligens in ſeipſum eſt impius ⁊ in ꝓ⸗
ximos crudelis qui inde ſcandalizantur. Quia hic
nō eſt infamia magis quam ſi peritus miles contra
vulgi opiniōem pericula declinet. Poteſt etiam hāc
infamiam abolere armorum exercitio: aut alijs dicē
do ꝙ fugerit de proximo vitam adimendo viam ſa⸗
lutis adimeret / propter quod (ſicut dixi) pōt in ca⸗
ſu ſalutem ꝓprie vite contemnere / ita etiam poſſet
in caſu iacturā aut detrimentum vere fame patien⸗
ter ſuſtinere. Quarto inquirendū eſt / an pro tuen⸗
dis fortune rebus / quando aliter ſeruari nō poſſūt
liceat auferre volentem occidere. Quod ſic apparet
Exodi vegeſimo ſecūdo vbi dicitur ſi effringēs fur
domum ſiue ſuffodiens fuerit inuēt⁹: ⁊ accepto vul
nere mortuus / percuſſor nō erit reus ſāguinis. hoc
autem tantum cōceſſum videtur ob ſolam cuſtodiā
rerum: ergo pro cōſeruatione rerum licet inuaſorē
occidere / qualiter ſeruari nequeunt / cui conſonat. l.
furem. ff. ad. l. cor. de ſica. que ſic habet furē noctur⸗
num ſi quis occiderit: ita demū impune foret: ſi par
cere ei ſine ſuo periculo nō poterit. In oppoſitū eſt
textus in capitulo ſuſcepimus. extra de homicidio /
vbi dicitur / ꝙ expedit potius poſt tunicam relinque⸗
re pallium / q̄ pro cōſeruandis rebus ⁊ tranſitorijs
eam acriter in alios exardeſcere / vt ꝓ illarum rerũ
cōſeruatione occidantur. Quantum ad preſentem
queſtionem inueniuntur varie ſenſiſſe doctores. Nā
Bartho. quem ſequuntur plures legiſte / ⁊ etiā qui
dam ſummiſte / in dicta lege / furem tenēt eſſe licitũ
pro tuitione bonorum fortune occidere inuaſorem.
Doctores canoniſte in dict. capite. ſuſcepimus. ⁊ in
capitulo interfeciſti. de homicidio. ⁊ etiam theologi
cōmuniter dicunt nō licere niſi ſaltem pro cōſerua⸗
tiōe rerum ſimpliciter neceſſariaꝝ ad vitaꝫ. Immo
Scotus doct. ſubtilis in iiij. diſtincti. xv. (q̄uis mi
nus recte) dicit nō eſſe licitum principibus ſeu cō⸗
munitatibus occidere furem ꝓ ſolo furto ſeu abla⸗
tiōe reꝝ fortune. Itaq̄ horum opiniōem tanquam
veram ſequens pro ſolutione huius queſtiōis pono
hanc ꝓpoſitionem. Nō licet priuate perſone ꝓ ſola
tuitiōe bonorum fortune inuaſorem occidere. Pro
bo ſecūdum Auguſtinum primo de doctrina Chri⸗
ſtiana. Ille iuſte ⁊ ſancte viuit qui eſt rerũ integer
eſtimator / Is vero eſt qui ordinem diligendorũ ſer
uat: vt in dilectione nō preferat qđ poſtponendum
eſt ſed vita proximi preferenda eſt bonis fortune.
ergo ⁊c̄. Minor patet per magiſtrum diſti. xxix. iij.
ſentē. vbi ordinem diligendorum ex charitate hunc
eſſe dicit / vt prius ⁊ magis diligatur qđ ſupra nos
eſt / qđ eſt deus. Secundo quod nos ſumus. Tertio
quod iuxta nos eſt / vtputa ꝓximus: Quarto quod
infra nos eſt / vcꝫ corpus ⁊ externa bona. Secundo
probo idem / extra articulum neceſſarie defenſiōis /
pro perſonali ſuiꝑſius vel ꝓximi iniuria repellēda
niſi priuate perſone licet alium occidere / niſi in ca⸗
ſu ſpecialiter a iure nō ſolum permiſſo / ſed etiam cō
ceſſo. Sed pro cōſeruatione rerum ius non cōcedit
alium occidere / licet in aliquib⁹ caſibus permittat.
ergo ⁊ cetera. Minor patet: quia. l. furem allegata /
que magis cōcedere videtur quā aliqua alia dicit ꝙ
furem nocturnū occidens ita demum impune feret:
ſi parcere ei ſine periculo nō potuit / nō dicit ſine rei
ſue periculo: quamuis cōmuniter doctores ſic intel
ligant ſaltem legiſte. Nec valet conſequentia. Lex
permittit hoc fieri: ſeu facientibus nullam irrogat
penam: ergo hoc eſt licitum. Sicut occidenti turpi⸗
ter inuentum cum vxore: filia: aut ſorore: vel matre
nullam infligit lex penam: vt patet ex. l. qđ ait lex. §.
qđ ait. ff. de adulterijs: neq̄ etiam canon ſi fuerit ſic
inuentus clericus penam excommunicatiōis vt pa
tet ex capitulo ſi vero. j. de ſententia excommunica⸗
tiōis. Et tamen vt etiam ſentit Panormitanus in
hoc capi. talem ſic inuentum occidens peccat / ſicut
aperte videtur dicere textum in capitulo admone⸗
re. ⁊ in capitulo inter hec. trigeſima tertia queſtiōe
ſecunda. Sed pro ꝓprie iniurie repulſione aut vice
defenſione nō ſolum permittit lex / ſed etiam conce⸗
dit expreſſe in certis caſibus extra articulum neceſ
ſitatis inuaſorem occidere: vt patet de aſſaſinis iam
diſſidatis ⁊ reipu. inimicis. de homi. in ſexto capite.
pro humani. Sic etiam de nocturna agrorum depo
pulatore / ⁊ latrone publico ac deſertore militie con
ceſſum videtur. C. quādo vnicuiq̄ vindicare ſine iu
dice licꝫ. Et licet titulus vtatur verbo vindicare im
proprie vtitur / quia lex prima ⁊ ſecūda nō loquun⸗
tur de vindicta priuate perſone / ſed quam nomine
reipublice cōuenit inferre. Ad rationem ante oppo
ſitum dico cuꝫ Auguſtino ꝙ furem nocturnū: ideo
licuit occidere / quia nō poteſt diſcerni ꝙ ad furan⸗
dum tantum nō ad occidendum venit. Quod in fu⸗
re diurno cognoſci poteſt / propter quod talem non
licuit occcidere. vt patet Exodi vegeſimo ſecundo.
vbi dicitur. Quod ſi orto ſole hoc fecerit homicidiū
perpetrauit / ⁊ ipſe moriatur: vel dici poteſt / ꝙ in
lege Moyſi ex ſpeciali legis cōmiſſione ſeu cōceſſio
ne licuit furem nocturnum occidere / quemadmodū
nunc licet nocturnum populatorem agrorum: vt di
ctum eſt. Nō eſt igitur ratio diuerſitatis quam aſſi⸗
gnant multi doctores poſt gloſam dicte. l. furem. vi
delicet ꝙ fur nocturnus nō poteſt ꝯgnoſci. Et ideo
ab eo nō poſſent iudicialiter reperi furto ablata di⸗
urnus vero noſci poteſt propter qđ poterit per iu⸗
dicem compelli ad reſtitutionem ablatorum. Ad ra
tiones ante oppoſitum. Ad primam dico / ꝙ ſicut te
netur a ſe repellere iniuriam cum vult pro exercitio
patientie illam tolerare. Ita ſi ſciat ꝓximum ſimi⸗
liter velle pati iniuriā nō obligatur eū liberare: qđ in
telligo de priuata perſona / quia poteſtas ſeu conſu⸗
latus: obligatur etiam volentem iniuriam pati libe⸗
rare. Quod ſi quis contra hoc adducat textum ca⸗
pitulo finali. vigeſima tertia queſtione tertia. Ubi
Auguſtinus peccaſſe dicit Iudeorum populum ꝙ
nō liberauerit Chriſtum a morte quem tamen con⸗
ſtat voluiſſe pro redeptione generis humani pati.
Dico ꝙ Auguſtinus ſi loquat̄ de populo apud quē
auctoritas publica nō fuit vult ꝙ peccauerit / quia
nō ſciuit Chriſtum omnino velle pati neq̄ inq̄ſiuit
an iuuari vellet: vnde populus qui nō liberauit bea
tū Andreā a paſſiōe iniuſte illata a pctō excuſatur
q: rogauit pplm bea. Andreas / vt nō impediret ei⁹
paſſionem. Ad ſcđam rōem dico ꝙ dictū Ambroſij.
veritatē habet qñ nō cōſtat de iniuria patientis: vel
dico ꝙ nō nocetur ei qui ab iniuria inferenda ꝓhibe
tur cū docuerit Amb. a ꝓximo repellēdā eē iniuriā
in cap. nō inferenda ſuperius allegato. Ad tertiā pꝫ
rñſio in ſolutiōe ad tertiā rōem poſita cōtra primā
ꝓpoſitiōem primi inq̄rendi; vel dico ꝙ Aug. loquit̄

Univerſidad de Deuſto Biblioteca

extra caſum ineuitabilis neceſſitatis cum faciat dif ferentiam inter militem qui auctoritate publica fũgiť: ⁊ priuatam perſonam. ¶ Secundus articulꝰ eſt. An p̄dicta pietatꝫ officia obligemur exhibere ꝓximo inuito ſeu nolẽti. Q̃d nõ/ oſtẽdo tribꝰ medijs. Primum eſt ꝑfectio nr̃a ꝯſiſtit in imitatione chriſti iuxta illd ſaluatoris Luce. vj. Nõ eſt diſcipulus ſupra mgr̃m: perfectꝰ aũt om̃is erit: ſi ſit ſicut magiſter eiꝰ ⁊ Matt. v. Eſtote perfecti ſicut ⁊ pater veſter celeſtis ꝑfectus eſt: ſed deus inuitis beneficia nõ p̄ſtat: ergo ⁊c̃. minor pꝫ Ezec. iij. vbi dñs ꝓphete dicebat. Adherere faciã linguã tuã palato tuo: qꝛ domus exaſperans eſt. Et Apo. actuũ. xiij: iudeis dixit: vobis oportebat primũ loqui v̾bum dei: ſed qꝛ repellitis illud ecce ꝯuertimur ad gentes. Secũdo arguo ad idẽ. Nõ obligamur ꝓximũ defendere: niſi ꝓpter iniurie repulſiõem: ſed quando nõ vult defendi nulla fit ei iniuria ergo ⁊c̃. minor patet: qꝛ videť ꝯſentire in nocumẽti illatione. Jã ſcienti ⁊ ꝯſentienti nõ fit iniuria neqꝫ dolus: vt habet regula iuris in ſexto. Etiã bñficiũ nõ ꝯfertur inuito. l. inuito. ff. de reg. iur. Tertio ad idẽ. Ex ordine charitatis quiſqꝫ magis obligať ſibi q̃ꝫ alteri: qꝛ vt dicit Phũs. ix. Eth. Amicabilia que ſunt ad alterũ ſunt ex amicabilibꝰ que ſunt ad ſe: ſed patiẽs iniuriã ſi nolit/ põt ſe nõ defendere: ergo alter nõ obligatur cũ nolẽtem defẽdere. Ad oppoſitũ eſt ſentẽtia Aug. xxiij. q. iiij. Jpſa pietas. Pro ſolutione huius articuli. Sicuti ſũt quatuor bonorũ genera: vtputa fortune: fame: corporis ⁊ anime: pono quatuor ꝓpoſitiões. Prima ẽ Priuata ꝑſona nõ obligatur ꝓximo iuito bñficiũ defenſionis rer̃ ſeu bonorum fortune exhibere niſi in caſu imminẽtis ſcandali. Patet veritas huius ꝓpoſitiõis: qꝛ obligatio tuendi bona ꝓximi ſolũ currit in fauorem ipſius: cui fauori qñ eſt dolens defendi videtur renunciare. Cũ vnicuiqꝫ renũciare liceat qđ in eius fauorem eſt introductũ. cap. ad apoſtolicam. extra de regula. Dico notãter priuata ꝑſona/ qꝛ poteſtas ſeu qui publica auctoritate fungiť: oĩa crimina etiam nõ requiſitus cohibere tenetur. xxiij q. v. ca. regum officiũ. Dico etiã cũ in caſu imminentis ſcandali: qꝛ ſi ex ablatione rer̃ iniurioſa veriſilr̃ aliorum ſcandalum imminet/ videlicet ꝙ is cui auferuntur bona habet filias que ob penuriam v̾iſimiliter ꝓſtituerentur: quia tunc talis peccat nolens defendi ſi nõ poſſit per ſe ſua tueri obligamur ei inuito beneficiũ defenſionis p̄ſtare in fauorem alior̃. Secũda ꝓpoſitio. Obligamur ꝓximi nolẽtis ſeu inuiti famã defendere: quemadmodũ ⁊ ipſe obligatur ne ꝓximos ſcãdalizet: pꝫ/ qꝛ ex iactura fame/ vt in pluribus ſequiť alior̃ ſcandalũ: ſed illud prohibere tenemur quantum poſſumus: ergo ⁊c̃. Hinc ꝓpheta pſal. c. dicit detrahẽtem ſecrete proximo ſuo hũc perſequebar. Tertia ꝓpoſitio. Nos obligamur mẽbrorũ ⁊ vite ꝓximi ſalutem tueri ſiue volens fuerit ſiue inuitus/ quando ſine cauſa rationabili vtputa ſine ꝓfectu virtutis ipſe vel alius ei membra aut vitam auferret. Dico ſine ꝓfectu virtutis quoniam ſi propter martyrij palmã aut patientie profectum nollet defendi nõ obligaretur priuata perſona eum defendere: ſecus de eo qui publica fungitur auctoritate vt dictum eſt. Veritas huius ꝓpoſitionis pꝫ ex Auguſtino in ca. ipſa pietas. xxiij. q. iiij. vbi dicit ſi duo aliqui in vna domo ſimul habitarent quaꝫ certiſſime ſciremus ruituram: nobiſqꝫ id prenunciantibus nollent credere: atqꝫ in eadẽ manere ꝑſiſterent/ ſi eos inde poſſumus eruere/ vt alterius redire ſub eius periculum non auderent puto niſi faceremus non immerito crudeles iudicaremur. Confirmatur per gloſam. octuageſima tertia diſtinctione in principio dicentem: ꝙ medicus tenetur curare diuitem infirmum ei nolentem aliquid dare etiam ſuis expẽſis: ſed ſi cõualuerit repetet expenſas. Jdem ſentit ſpeculator titulo de ſalarijs. §. quarto. Quarta ꝓpoſitio/ obligamur ꝓximum etiam inuitũ a detrimentis bonorum anime tueri. Veritas huius propoſitionis ſequitur ex precedente propoſitione: vt pꝫ per Auguſtinum in dicto capitulo Jpſa pietas ſic dicentem. Quid igitur de opere miſericordie/ qđ pro vita eterna adipiſcenda ⁊ pena eterna vitanda/ hominibus debemus impendere iudicãdum eſt: ſi ꝓ ſalute iſta non ſolum temporali: verum etiam breui ⁊ ad tempus exiguum duratura/ ſic nos ſubuenire hominibus ratio vera ⁊ benigna compellit. ¶ Ad rationes ante oppoſitum: ad primã dico ad maiorem/ ꝙ ſicut ibidem dicit ſimilitudinem pro ſua conditione ⁊ modo: videlicet homo ſeruet que ad eius officiũ pertinet: ſicut deus ſemper ſeruat que ipſum decẽt ⁊ ſue maieſtati conueniunt: quam ſimilitudinem dicit ſicut in illo quod dicit chriſtus Joannis decimo ſeptimo. Rogo pater vt omnes credituri ſint vnum ſicut tu pater in me ⁊ ego in te: vt patet ex capitulo damnamus. extra de ſumma trinitate ⁊ fide catholica. ¶ Ad ſecundam dico ⁊ ad probationem minoris ꝙ nolens defendi non ſemper conſentit vt ei inferatur iniuria. Jtem nos obligamur inuitum defendere nõ tantum propter iniurie repulſionem/ ſed propter aliorum ſcandalum vitandum/ aut quia inutiliter pateretur: vt dictum eſt. Et ita maior illius rationis generaliter accepta nõ eſt vera. ¶ Ad tertiam dico ꝙ minor eſt vera: quando is cui iniuria infertur vtiliter/ aut propter maioris mali vitationem pati vult: quo caſu poſſumus ei beneficiũ defenſionis nõ impendere. Tertius articulus eſt. vtrum dicta charitatis officia obligemur impendere proximo dum nobis rerum aut corporis periculuꝫ imminet. Pro deciſione materie preſentis articuli occurrunt tria dubia diſſoluenda. Primum. An pro ſaluanda proximi vita oporteat bona fortune/ diuitias ⁊ facultates perditioni exponere. ¶ Secundum. Vtrum ꝓ eius vita ſeruanda liceat ⁊ etiam oporteat vite periculum ſubire. ¶ Tertium. Vtrum pro vita noſtri ꝓximi ſeruanda aut etiam procuranda oportet nos non ſolum periculo vite exponere: ver̃ etiam ipſam mortem obire. Pro diſſolutione horum dubiorum pono tres propoſitiones ſeu queſtiones. Prima eſt Pro redimenda ꝓximi vita a periculo mortis/ propter eius demerita/ per iudicẽ ei infligende nõ obligamur pecunias ſeu noſtras facultates expendere: quod tamen facere tenemur ſi per iniuriam: aut ſine eius demeritis vel ex naturali cauſa ei mors immineret: niſi potior aliqua cauſa occurrens nos excuſet. Prima pars huius propoſitionis patet/ quia vt coerceantur atqꝫ deterreantur malefactores non ſolum expedit/ verum etiam neceſſe eſt crimina eſſe punita/ immo longe ſanctius eſt ſinere iuſtitiaꝫ fieri in terrorem aliorum/ q̃ꝫ prece aut precio homicidam aut latronem redimere preſertim in locis vbi cõmuniter talia perpetrantur. Secunda pars patet/ per illud Ambroſij. Si tempore periculi quo iuſtus rapitur ad mortẽ plus apud te pecunia tua valeat: q̃ꝫ vita morituri: nõ eſt leue peccatum. lxxxvj. diſt. Nõ eſt ſatis. Patet etiã ex hoc qđ ſuperius allegaui ꝓuerbi. xxiiij. Erue eos qui ducunť ad mortem ⁊ q̃ trahũtur ad interitũ liberare ne ceſſes. Dixi in fine niſi aliqua potior cauſe nos excuſet/ qꝛ in cauſa poſſet ſeruari pecunia ſi nobis aut alijs ſãguine magꝫ cõiunctis aut reipubli. vtilibus eſſet neceſſaria/ ſed videat quiſqꝫ ne mẽtiatur ſibi iniquitas ⁊ neceſſitatem fingat/ qñ vix inuenitur eſſe vtilitas. Similiter ſi eum qui neceſſitatem etiã extremam patitur/ aut cui mors per iniuriam infligẽda eſt/ ſciam eſſe alijs aut reipublice pernicioſum/ vt puta occultum hereticum alios ſeducẽt: in blaſphemum/ ſodonitã/ latronem (vt apparet incorrigibilem/ nõ teneor illum iuuare) ſed licite permitto eũ perire/ quo caſu intelligẽdum eſt illud Auguſti. Vtilius eſuriẽti panis tollitur: ſi de cibo ſecurus iuſtitiam negligat q̃ꝫ eſuriẽti frãgatur: vt iniuſtitie ſeductꝰ acquieſcat. v. q. v nõ omnis. Silr̃ ⁊ illud qđ ſecũdi Paralipomenon xix. diciť de Joſaphat q̃ regi Achab impio in cauſa tñ iuſta p̄bebat auxiliũ/ cui ibidẽ diciť a dño ꝑ ꝓphetã. Jmpio p̄bes auxiliũ/ ⁊ his qui oderũt dñm amicitia iungeris. ⁊ iccirco irã dñi merebaris ⁊c̃. ¶ Secũda ꝓpoſitio. Propter ꝓximũ liberandũ a morte nõ obligamur nos morti aut periculo mortis exponere/ niſi vel ei vel alijs vita ſua ſit neceſſaria ad penitẽtiã/ aut ad impediẽdũ grauẽ aliquã ſcãdali ſeu turbatiõis occaſiõeꝫ: tñ ꝓpter pietatẽ in ꝓximum exercendam hoc nobis licitũ eſt. Pria pꝫ huiꝰ ꝓpõnis patet/ qꝛ regulariter p̄ſertim ceteris paribus licitũ eſt nobis ꝓpriã vitã vite ꝓximor̃ preferre/ vt patet ex ꝓpoſitionibus ⁊ ear̃ declaratiõibꝰ q̃ poſite ſunt in. j. artic. Primã exceptiõem videlicet niſi vita fuerit eis vel alijs ad penitentiã neceſſaria. Probo quia obligamur magis ſalutẽ ꝓximi diligere q̃ꝫ nr̃am corporalem vitaꝫ: vt patet ex ordine diligendorum ex charitate quã ponit Aug. j. de doctrina chriſtiana: ⁊ magiſter in iij. diſt. xxix. Et prime Joannis iij. in hoc cognouimꝰ charitatẽ dei: qm̃ ille ꝓ nobis aiam ſuam poſuit/ ⁊ nos debemus fratribꝰ animas ponere. Secũdam exceptiõem declaro ⁊ oſtendo videlicet ant ad impediendũ grauẽ ſcãdali aut turbatiõis occaſionem ⁊c̃. Quia ꝓ publica vtilitate ſeu reipu. pace ꝯſeruanda ſe morti exponere ad officiuꝫ virtutis fortitudinis pertinet. Sicut patet per philo. iij. Ethicorum. cap. de fortitudine. Vnde ſi quis ſciret ex occiſione principis etiã iniuſti/ ſeu tiranni aut alicuius quem multũ amat graue periculũ reipu. aut multis innocentibꝰ imminere deberet ꝓ eiꝰ liberatione ab iniurioſa morte ſeſe periculo mortis exponere. Vltima pars predicte ꝓpoſitiõis patet/ quia precipuus fortitudinis actus: qui eſt morti ſe exponere nõ ſolum exerceri poteſt licite/ dum cadit ſub precepto/ verum etiam dum eſt cõſilij/ obidexcuſantur a peccato/ ⁊ maxime laudandi ſunt qui ꝓpter aliquam exhibẽdam pietatem/ vtpote viſitationis/ cõſolatiõis/ ac ſalutaris admonitiõis infectos peſte/ aut alio contagioſo morbo laborãtes viſitant cum veriſimili periculo infectionis/ aut qui eos cuſtodiunt/ ſeu ipſis ſeruiũt/ aut ad hoc faciendũ voto vel ſacramento ſeſe aſtringunt/ attamen ob nullam vtilitatem ſeu ꝓ p̄cio aut pecunia ſe periculo mortꝫ aut infectiõis exponere/ maxime eſt ſtultitie ⁊ graue peccatũ/ vt patet ex textu Hierony. in capi. vide j. queſt. j. Vnde Cicero libr. officiorum pri. Fugiendum illud eſt: ne nos offeramus periculis ſine cauſa quo nihil poteſt eſſe ſtultius. Jn his tamen caſibus poteſt ſine peccato vite ſtipendium recipi/ ⁊ opus ipſum pietatis gratia exhiberi: vt ĩ teſte depoſituro extra ciuitatem ſeu locum habitatiõis. Neqꝫ etiam illicitum eſt ꝓ augmento tolerantie laborum/ fetorũ ⁊ huiuſmodi ſtipendij augmentum petere/ ſed nõ ob id qđ vite periculo ſe exponit/ cũ vita nõ ſit res eſtimabilis precio. Tertia ꝓpoſitio. Pro reuocatione proximi a peccato aut preſeruatiõe a ſcandali ſiue peccati periculo nõ tantum poſſumus/ ſed etiam obligamur ⁊ ipſam mortem ⁊ illius periculum ſubire Patet veritas huius ꝓpoſitionis/ quia magis tenemur diligere ſalutem ꝓximi: quam noſtram corporalem vitam/ vt nunc pluries dixi. Jtem per Auguſtinum primo cõfeſſionum dicentem eos peccare/ q̃ ob metum infamie aut cruciatus corporum corripere nolunt. Ex his propoſitionibus infero. Et ſi medicus aduocatus a peſtifero: vt eum preſentialiter viſitet ⁊ curet ſi poſſit: nõ obligatur eum viſitare niſi velit cum veriſimili periculo infectionis mortalis tamen ſacerdos etiam nõ curatus ab eodem vocatus vt eius ꝯfeſſioneꝫ audiat: nõ obſtante periculo infectionis/ adire tenetur: caſu quo paſtor: ſeu curatus abfuerit: aut preſens (quãuis illicite) adire noluerit. Patet veritas ſecũde partꝫ quia currit caſus quo talis ſacerdos obligatur ex talento clauis ſeu ordinis ſibi credito operari. Nec releuat talem preſbyterum ꝙ ſic laborans via cõtritionis ſine ꝯfeſſione ſaluari poteſt: quia fortaſſis hoc nõ faciet Secundo. via ꝯtritionis nõ eſt tam certa ꝓ conſecutione ſalutis: ſicut remedium ſacramenti ꝯfeſſionis. Demum ex omnibus predictis hanc cõcluſiõeꝫ reſponſiuam infero. Et ſi non ſemper: tamen in plurimis caſibus obligamur ꝓximum etiam nolentem aut inuitum ab oppreſſione iniurie: aut morte liberare: quamuis id efficere non poſſumus ſine nr̃o dãno: aut ꝓprie vite periculo. Sed contra hanc ꝯcluſionem arguit dñs quodlibetariꝰ. Ad veritatem vite que omnibus eſt neceſſaria ad ſalutem requiritur vt homo ſupra ſe deũ diligat: proximum vero infra ſe: aut ſaltem non ſupra. Ergo nũquaꝫ tenetur quiſqꝫ liberare ſeu tueri ꝓximum cum ꝓprie vite periculo. Tenet ꝯſequentia: quia hoc faciens videtur diligere ꝓximum pluſq̃ꝫ ſeipſum. Solutio. Non diligit ꝓximum ſupra ſe qui ob pietatem quam poteſt proprie vite preferre/ ſe morti offert aut eius periculo ſeſe exponit:

Prima queſtio ſine argumẽtis.

PRopter quid Job. xxj. ca. domus impiorũ dicuntur eſſe ſecure ⁊ pacate cũ Eſai. lvij. dicat dñs. Non eſt pax impijs. Difficultas huius queſtionis duos diuine legis p̄cones ſapientiſſimos: pariter ⁊ ſanctiſſimos in tantum olim perplexos fecit: vt curſuꝫ rerum humanarum attendentes de equitate viarũ dñi mutare viſi ſunt. vñ Pſal. lxxij: inquit ꝓpheta. Mei autem pene moti ſunt pedes: pene effuſi ſunt greſſus mei Quia zelaui ſup iniquos pacẽ pctõr̃ vidẽs in labore hoim nõ ſunt: ⁊ cũ hoibus nõ flagellabunť. ⁊ Hiere. xij. magna cũ admiratiõe inquit propheta loquẽs ad oſtẽdendum. Quare impiorum ꝓſperatur via: bene eſt omnibus qui preuaricantur: ⁊ inique agunt: plantaſti eos ⁊ radicẽ miſerunt ꝓficiunt ⁊ faciunt fructũ. Pro breui huius queſtiuncule reſolutiõe: p̄mitto ꝙ ſicut dicit Tho. ſecũda ſcđe.

Universidad de Deusto Biblioteca

que. xxix. par. ꝓprie dicta ⁊ cõcordia differũt: ſicut
magis commune ⁊ minus cõe. Omnis pax eſt ꝯcor
dia: ſed nõ omnis ꝯcordia eſt pax. Nam cõcordia eſt
diuerſorum cordium cõformitas electionis vt eadẽ
velint/ eadem reſpuant. Pax vero eſt ordinata con
cordia ſeu conſenſio hominis nõ ſolum cũ alijs/ verũ
etiam apud ſemetipſum: ita ꝙ eius appetitus ratio
nalis videlicet ⁊ ſenſualis in eadem recto ordine fe
rantur/ nõ in diuerſa aut ꝯtraria. Nam ſi rationi ſen
ſualitas/ viro mulier/ ſapienti ſtultus/ ſumma cum
conſentione imperet/ concordia eſt nõ pax: quoniam
rectitudo ordinis rerum nõ ſeruatur. Hinc ab Au
guſtin. xix. de ciuitate dei capit. xiij. definitur pax.
Que eſt omnium rerum tranquillitas ordinis. Hoc
premiſſo reſpondeo ad queſtionem ponendo aliquas
ꝓpoſitiones. Prima eſt/ In ſolis iuſtis ineſt pax/
patet quia ſicut queſtiõe pretacta. articulo. iij decla
rat Thomas. Pax eſt effectus charitatis/ ſecundũ
illud Pſalmiſte. Pax multa diligentibus legẽ tuã
ſed charitas in ſolis iuſtis ineſt igitur ⁊ pax. Ob id
Sapiens Prouerbiorũ. xvj. inquit. Cum placuerit
dño vie hominis inimicos quoque eius cõuerteret
ad pacem. Et ad Roma. xiiij. Non eſt regnum dei
eſca/ ⁊ potus/ ſed iuſtitia ⁊ pax ⁊ gaudium in ſpiri
tu ſancto. Secundo patet idem: quia vt habet Eſaie
lvij. Cor impij eſt quaſi mare feruens: quod quieſce
re non poteſt ſed redundant fluctus eius in concul
cationem ⁊ lutum. Unde Philoſophus nono Ethi
corum de impijs ſermonem faciens/ ait/ diſſident ſe
cum ⁊ alia volunt/ alia cupiunt/ neqꝫ ſecum ipſi con
gaudent neqꝫ condolent. Eſt enim in ſeditione eorũ
animus: cum interdum propter improbitatem dole
at ſi ſcandalum ſe abſtineat: interdum vero letetur
⁊ modo huc modo illuc rapiatur. ¶ Secunda ꝓpo
ſitio eſt. Cõcordia que eſt pax generaliter dicta: ali
quãdo inter impios inuenitur: ſed momentanea. iſta
bilis ⁊ admodum rara. Probatur/ ex hoc quod ſcri
bitur Job. xxj. c. de impijs. Ducũt in bonis dies ſu
os ⁊ in puncto deſcendunt ad inferna. Et Pſalmo
xxxvj. Uidi impiũ ſuperexaltatum ⁊ eleuatũ ſicut
cedros libani. Et tranſiui/ ⁊ ecce nõ erat/ ⁊ non eſt
inuentus locus eius. Cauſam autem propter quã
aliquantula ⁊ momentanea donantur temporali pa
ce/ aut proſperitate ſignat Propheta ſupradicto
pſalmo dicendo. Quiã non eſt reſpectus morti eorũ
⁊ firmamentum in plaga eorum. hoc eſt (vt exponit
Auguſtinus quia poſt hanc vitã mors eterna a qua
declinare non poterunt: item ⁊ cruciatus gehenne/
certus firmus/ ⁊ ꝑpetuus eos manent. ¶ Secũdo
dico ꝙ hec pax quam ſolam concordiam hominis cũ
alijs appellamus rara inuenitur in impijs in poten
tatu conſtitutis. Nam vt quidam ait/ rara concor
dia apud de imperio certãtes. Et prouerbiorum de
cimo tertio. Inter ſuperbos ſemper ſunt iurgia.
Apud Xenophontem de tirannide inquit Hierony
mus. tirannus ad Symonidem. Tantum boni eſt in
amicitia: vt ad eam rem perficiendam: deorum atqꝫ
hominum munera videantur occurrere. Ad huius
rei tam bene tamqꝫ preclare nemo magis eſt expers
quam tirannus. Nam cum inter parentes: ⁊ liberos
⁊ fratres adinuicem: viroſqꝫ ⁊ vxores: omnium fir
miſſime arctiſſimeqꝫ ſint amicitie: eaſqꝫ priuati homi
nes diligentiſſime colant: adeo tamen ne he quidem
amicitie valent apud tirannos: vt ſepe filius a patre
⁊ pater a filio: ⁊ coniunx a coniuge: ⁊ frater a fra
tre meretur:

¶ Secũda queſtio ſine argumentis.

PRopter quod ſapiẽs Prouer. xvij. dicit.
Qui in ruina gaudet alteriꝰ nõ erit impu
nitus. cũ pſal. lvij. dicit ꝓpheta. Letabit
iuſtus cũ viderit vindictã. Ex hoc dicto
ꝓphete dogmatiſarũt quidam heretici/ qꝺ
homo iuſtꝰ deſiderare debet punitionẽ ſeu malũ ⁊ vĩ
dictã hoim pctõꝝ ⁊ deoꝝ aduerſitate ⁊ malo ſeu pu
nitione tam tpali ꝙ̃ ſpũali gaudere ⁊ letari: qꝺ apte
repugnat verbo dñi. Ezech. xxxiij. Nolo mortẽ pec
catoris ſed magis vt ꝯuertat ⁊ viuat. Scꝺo pꝫ falſi
tas huiꝰ hereſis: qꝛ apte repugnat p̄cepto diligendi
ꝓximũ quod iuxta doctrinã ſaluatoris. Matte. v. ⁊
Luce. vj. iubemur diligere nõ ſolum amicos: ſꝫ etiã
inimicos: eiſqꝫ bñfacere. ſed letari de eoꝝ malo/ ſeu
aduerſitate pertinet ad odiũ eoꝝ: igit nunꝙ̃ licet.
Pro reſponſione ad hãc queſtionẽ p̄mitto: ꝙ cũ ſm
doctrinã ſapientiꝫ Prou. xiij. deſideriũ ſi ꝯpleat dele
ctat aĩam. Nõ magis licet de bono aut malo ꝓximi
(ꝙ̃uis inimici) letari aut gaudere ꝙ̃ liceat ei malũ
optare/ imp̄cari aut cupere. hoc p̄miſſo pono aliq̃s
ꝓpoſitiones. Prima: Gaudere de ruina alterius in
malum culpe qꝺ eſt pctm̃. ſemꝑ eſt peccaminoſũ pꝫ:
qꝛ hoc ꝑtinet ad inuidentiã fraterne gratie q̃ eſt gra
ue pctm̃: vt puta in ſpm̃ ſanctũ: vt magiſter ⁊ cõiter
doct. dicũt. diſt. xliij. ij. ſententiaꝝ. Scꝺo pꝫ idem qꝛ
malum culpe ſemꝑ excludit rectitudinẽ ⁊ equitatẽ
diuine legis ſeu volũtatis/ de cuius excluſione gau
dere diabolicum eſt. Scꝺa ꝓpoſitio eſt/ de ruina ſeu
malo pene ꝓximi: vcꝫ de morte/ aduerſitate/ egritu
dine/ infamia/ in ꝙ̃tum eſt illius malũ/ ſeu nocumẽ
tũ nũꝙ̃ licet gaudere: ꝓbatur. Quia hoc mõ nemini
licet optare alteri malum/ cũ ſic velle alteri malum
nõ ſit aliud ꝙ̃ odire qꝺ ſimpliciter eſt in ꝓhibitione: er
go nunꝙ̃ licet gaudere de malo alteriꝰ inꝙ̃tũ hmõi
tenet ꝯña ex p̄ambulo p̄miſſo. Scꝺo ꝓbatur: qꝛ hoc
mõ gaudere de malo alterius pertinet ad nocendi ⁊
vlciſcendi crudelitatem q̃ nulli licet. Quamuis em̃
princeps iuſtam ⁊ rationabilem cauſam habeat infe
rendi alijs bellũ ſi tñ aĩo vlciſcens hoc faciat iniuſtũ
eſt bellũ vt no. glo. in ſumma. xxiij. q. ij. nocẽdi cupi
ditas/ vlciſcendi crudelitas/ impacatꝰ atqꝫ implaca
bilis animus/ libido dñandi ſunt q̃ in bellis iure cul
pant inquit Aug. eadẽ cã. q. j. c. quid culpat. Tertia
ꝓpõ eſt. Licitũ eſt gaudere de ruina ſeu malo pene
alterius: inꝙ̃tũ implet ex hoc ordo diuine iuſtitie
punientis pctã aut inꝙ̃tũ hoc malũ eſt ꝓuocatiuũ
ꝓximi pctõris ad penitentiã ſeu impediens faculta
tẽ nocẽdi ſiue ledendi innocentes. Ideo Jac. j. dicit
ſcriptura: oẽ gaudiũ exiſtimate fratres mei cũ in tẽ
tatiões varias incideritis: ſciẽtes ꝙ ꝓbatio fidei ve
ſtre patientiã operatur. ⁊ Aplꝰs. ij. ad Coꝝ. vij. ſcri
bẽs Corinthijs ait. Gaudete nõ qꝛ ꝯtriſtati eſtis: ſꝫ
qꝛ ꝯtriſtati ad penitentiã. In hũc em̃ modũ letabit
iuſtꝰ cũ viderit vindictã: ſed attẽdat q̃ſqꝫ qꝺ ſequit
manus tuas lauabit in ſanguine pctõris ſm Aug.
lauat q̃s manus ſuas in ſanguine pctõris qñ vidẽs
pctõris penã ſeu dei irã ſuꝑ impiũ: ꝯfugiẽdo ad dei
auxilium ſeſe preſeruat atqꝫ corrigit a peccatis/ ne
⁊ ipſe parem aut maiorem dei iram incurrat: alioq̃n
qui vel audiens vel videns aliorum ruinam ſeu affli
ctionem geſtit aut exultat/ aduertat formidandam
ſemper Saluatoris ſententiam. Luce decimo tertio
cuicum quidã nunciaret de Galileis quorũ ſangui
nẽ Pilatus miſcuerat cũ ſacrificijs eoꝝ reſpõdẽs
dixit illis. Putatis ꝙ hi Galilei pre oĩbꝰ Galileis

peccatores fuerint/ quia talia paſſi ſunt? Nõ dico vo
bis/ ſed niſi penitentiam habueritis oẽs ſimiliter pi
bitis/ ſicut illi decem ⁊ octo/ ſupra quos cecidit tur
ris in Syloe ⁊ occidit eos. Finis.

¶ Alia queſtio per eũdem eximiũ ſacre Theologie
profeſſorem Louanij prelecta.

QUeritur vtrum ſtudentes be
neficiati propter ſtudiũ excu
ſentur a lectione horarũ: ⁊ ap
paret ꝙ ſic tali medio ſicut di
citur. c. vnico. de cle. nõ reſidẽ
lib. vj. ꝓpter euidentẽ eccleſie
vtilitatẽ aliquis excuſatur ab
intereſſendo diuinis officijs in
eccleſia ſic ꝙ licite recipiunt:
⁊ poſſunt retinere diſtributiones: q̃ ſolis reſidẽtibꝰ
⁊ diuino intereſſentibus officio diſtribui ſolent/ q̃s
aliter recipere non poſſent: vt patet ex cõſtitutione
illius capi. Sed ſtudiũ maxime ſacraꝝ literaꝝ eccle
ſie videt ſumme vtile: quia ſicut dicit in. ca. cũ ex eo.
de elec. ⁊ ele. ꝑtãte. libro. vj. vniuerſalis eccleſia ad
ſui regimẽ viris literatis ꝙ̃ maxime noſcitur indige
re. Ergo clerici ſtudentes nõ ſimulate: ſed vere/ vi
dent ꝓpter vtilitatem ſtudij excuſari a lectione ho
raꝝ canonicaꝝ etiã ſi fructus ſuorũ bñficiorũ reci
piãt. ¶ Scꝺo arguit ad idẽ. aliquibꝰ laicis dant ab
eccleſia decime aut alia ſtipendia ex patrimonio cru
cifixi: ꝓpter aliqua ſeruitia per eos eccleſie exhibi
ta: ⁊ tamen nullus dicit eos obligatos/ ad horas ca
nonicas legẽdas: ergo ſilr veri ſtudẽteſq̃ fructꝰ bñ
ficioꝝ ſuoꝝ in ſtipẽdium laboꝝ ſuoꝝ recipiũt: vidẽ
tur poſſe excuſari ꝓpter laborem ⁊ vtilitatẽ ſtudij
a lectione horaꝝ canonicaꝝ. ¶ Ad oppoſitũ videtur
eſſe Aplꝰs. j. ad Corin. ix. Neſcitis qm̃ qui in ſacra
rio operant que de ſacrario ſunt edunt. ⁊ q̃ altario de
ſeruiũt cum altario participant/ in quo v̓bo apl̃i fũ
dat. ca. cũ ſm apl̃m de p̄ben. ⁊ dignita. ¶ In hac que
ſtione eſt op. quorũdã ꝙ omnes clerici/ ſiue in mino
ribꝰ ſiue in ſacris ordinibus ꝯſtituti obligant omni
die legere horas canonicas. Quã opinionẽ videt
ſequi gloſa fi. in. c. j. de celeb. miſ. ⁊ Inno. ibidẽ circa
principiũ cuius opinionis fundamenta ſunt aliqua.
Primũ ex. c. clerici. xcj. diſt. clerici. q̃ ad opus ſctm̃
adeſſe cõtẽpſerint: ſm arbitriũ epĩ eccleſiaſticã ſuſci
piãt diſciplinã ⁊. xcij. diſt. c. ſi. dicit textus. ſi quis p̄ſ
byter aut diaconus: vel quilibet clericus eccleſie de
putatus in quolibet loco fuerit/ in quo eccleſia eſt/
⁊ ad quotidianũ pſallendi officiũ matutinis vel veſ
pertinis horis ad eccl̃iam nõ cõuenerit deponatur a
clero: ſi tñ caſtigatus veniã ab epõ p ſatiſfactionem
noluerit ꝓmereri. Secundum fũdamẽtũ tãgit Pa
nor. c. j. de cele. miſ. credens illud eſſe de mente iuris
diuini ⁊ humani: ꝙ eo ipſo quo quis promouetur ad
ordines etiã nõ ſacros in ſortem dñi aſſumit ⁊ trã
fert ſe in deũ ⁊ eccleſiam: nã ſicut dicit. xxj. di. c. cle
ros ⁊ clericos. Cleros grece ſors eſt latine vel here
ditas/ ꝓpterea ergo dicti ſũt clerici: qꝛ de ſorte dñi
ſunt vel qꝛ dñi partẽ habẽt. generaliter autẽ clerici
nũcupant oẽs qui in eccl̃ia Chriſti deſeruiũt/ quoꝝ
gradus ⁊ noĩa ſunt hec: hoſtiarius: pſalmiſta: lector
exorciſta/ accolitus/ ſubdiaconus/ diaconus/ p̄ſbi
ter: epũs. ⁊. xij. q. j. ca. clericus qui inquit textus Hie
ron. clerici dicuntur: qꝛ de ſorte dñi ſunt/ vel qꝛ ipſe
dominꝰ ſors. i. pars clericoꝝ eſt/ ꝓpterea talẽ ſe ex
hibere debet clericus: vt ipſe poſſideat dñm: ⁊ ipſe
poſſideat a dño. ⁊. c. ſeq. cui. portio deus eſt. nihil de
bet curare niſi deũ: ne alterius impediat neceſſitas
munere: ⁊ hec videt eſſe cauſa ꝓpter quã priuilegia
immunitatis ⁊ libertatis eccleſijs ⁊ eccleſiaſticis ꝑ
ſonis ſunt cõceſſa. vñ. C. de ſacroſan. eccl̃e. l. placet
§. primo vbi prima quippe illius vſurpatiõis ꝯtume
lia depellẽda eſt ne p̄dia vſibus celeſtiũ ſecretorum
dedicata ſordidoꝝ muneꝝ fece verentur. ⁊ de epĩs ⁊
cle. l. p̄ſbiteros. dicit textus preſbiteros/ diaconos/
ſubdiaconos/ atqꝫ exorciſtas/ ⁊ lectores/ ⁊ hoſtiari
os ꝑſonaliũ muneꝝ expertes eſſe percipimus. Idẽ
ex p̄ſſe tenet noua ꝯſtitutio Federici imꝑatoris. Itẽ
nulla cõitas q̃ codẽ titulo inſeritur: ꝓpter eandem
cauſã etiã de iure clerici a poteſtate iudicis ſecular
eximũtur in. c. cũ nõ ab hoĩe. de iudi. ⁊ ideo in recom
penſam hoꝝ bñficioꝝ dicũt p̄dicti doctores quoſdã
clericos etiam in minoribꝰ ꝯſtitutos eſſe obligatos
ad ſeptẽ horas canonicas: nõ ſolũ humano iure ſiue
poſitiuo/ ſed etiã diuino/ qꝺ fundant ex v̓bo prophe
te/ pſal. cxviij dicentis: ſepties in die dixi laudem ti
bi ⁊c. dicunt tñ iure diuino eos ſolos eſſe aſtrictos
ad ſeptem horas canonicas: hoc eſt ad ſepties in die
orandũ/ ⁊ ad deũ laudandũ: ſed ad modũ hunc deter
minatũ legendi horas qui eſt in vſu ⁊ conſuetudine
eccl̃iaꝝ ſolo iure poſitiuo obligari: qñ talis modus
legendi horas vtputa ꝙ tales: aut tales pſalmi aut
orões legant accidit ex inſtitutione p̄latoꝝ eccl̃ie.
Sed qꝛ hec opinio in ſua generalitate cõiter nõ reci
pitur nec tenetur: neqꝫ etiam eius veritas officacit
cõcluditur ex motiuis ſeu fundamentis ꝓ ea addu
ctis/ ſicut in ſequenti declarabit. Ideo pro reſpõſio
ne ad queſtionẽ ⁊ illius declaratione pono aliquas
ꝓpoſitiones ſeu cõcluſiões. Prima. Clerici ſacris
ordinibꝰ ſiue aliq̊ ſacro ordĩe inſigniti/ vt puta ordĩe
ſubdiaconatus: diaconatus: aut preſbiteratus: ſilr
⁊ clerici beneficiati: ex ſtatuto ⁊ ordinatiõe eccleſie
obligantur ad horas canonicas. Hec ꝓpoſitio ꝓbat
ex. c. j. de cele. miſſa. qꝺ ſm archidiaconũ ⁊ ſi. xcj. di.
ponat ꝓ palea/ tamen in titulo. de celebrati. ⁊ de di
uinis officijs ponit ꝓ grano vbi tex. ſic dicit/ p̄ſbit
mane matutinali officio expleto penſum ſeruitutis
ſue: vcꝫ primã/ tertiã/ ſextã/ nonã/ veſperamqꝫ per
ſoluat: ita tamẽ qꝺ in horis cõpetentibus iuxta poſ
ſibilitatẽ aut a ſe: aut a ſcholaribus publice ꝯpleant
Et qꝛ aliquis ꝓteruire volens dicere poſſet hoc. c.
loqui de p̄ſbitero nõ de alijs clericis nõ p̄ſbiteris.
In ꝯfirmationẽ poſite huius ꝓpoſitiõis adducit. c.
dolentes. codẽ titulo. qꝺ ſic habet dolentes referi
mus: ꝙ nõ ſolum quidam minores clerici verũ etiam
aliqui eccleſiarum prelati circa comeſſationes ſuꝑ
fluas ⁊ confabulationes illicitas: vt de alijs tacea
mus fere medietatem noctis expendunt/ ⁊ ſomno
reſiduum relinquentes vix ad diurnum cõcentũ ⁊c.
In fine vero ponitur hec clauſula. hec igitur ⁊ ſimi
lia ſub pena ſuſpenſionis penitꝰ inhibemus diſtricte
p̄cipientes in virtute diuine obedientie: vt diuinũ
officiũ nocturnum pariter ⁊ diurnum: ꝙ̃tum eis de
derit deus ſtudioſe celebrẽt pariter ⁊ deuote ex qua
particula textus finali ad primã relata: vt debet ma
nifeſte ſequitur/ ꝙ non ſolum preſbiteri. ſed etiam
alij clerici preſertim beneficiati obligãtur ad horas
canonicas deuote legendas. Ideo etiam patet ex. c.
Eleuterius. nonageſima prima diſtinctio. vbi Pe
lagius papa Eleuterio fratri mandat: vt coepõ: cle
ricos ſuos ꝯtra canones ſuperbiẽtes debita obiurga
tione compeſcat ⁊ modis omnibus vigilijs ⁊ eccle
ſiaſticis officijs: vt exponit gloſa vacare ꝯpellat. Et

Universidad de Deusto Biblioteca

manifeſte apparet veritas dicte ꝓpoſitionis ex cap. finali. nonageſima ſcd̃a diſt. ſupra allega. Sed q̄ꝛ aliq̄s q̄rens excuſatiões in ꝑctis dicere poſſet hos tex. loqui de horis canonicis dicendis in eccleſia: ⁊ de clericis ⁊ p̄ſbyteris q̇ ad horas canonicas obligantur rõe ſtipẽdij qđ recipiũt: aut rõne bñficioꝝ in q̇bus reſident: nõ aũt videnť ꝯcludere eos eſſe obligatos q̇ ex legitima cã ſunt abſẽtes quoꝝ noĩe officiũ in eccleſia fieri debitũ ꝑ alios fit ⁊ ſuppleť. ideo cõtra hãc ſolutionẽ pono hãc ſecundã ꝓpoſitionem. Q̄đ p̄dicte ꝯſtitutiões iuris ⁊ alie nõ ſolũ obligãt clericos de quibꝰ loquiť prima ꝓpoſitio ad legẽdũ ſeu canendũ horas canonicas in eccleſia / veꝝ etiam ad priuate eas legendum / ſi in eccleſia eas nõ legãt / ſuppoſito etiam ꝙ ex cauſa legitima ſint abſentes. Ueritas huius ꝓpoſitionis ſicut etiã ſentit Pan. pꝫ ex ca. j. de cele. miſſa. vbi in p̄ncipio concediť clerico ſeu p̄ſbytero vt poſſit de mane dicere officiũ vſqꝫ ad veſperas incluſiue: qđ intelligi debet in priuato: quãdo ꝓpter occupationes officio in eccleſia canẽdo intereſſe nõ poteſt: q̄ꝛ de officio horaꝝ publice in eccleſia faciendo / ſubdiť ibidem ꝙ horis ꝯpetentibꝰ iuxta poſſibilitatẽ aut a ſe aut a clericis publice cõpleatur. Idem etiam videť ſatis efficaciter oſtendi ex cle. ſecũda de cele. miſſa. vbi papa vna cũ conſilio Uienneñ. clericis tam religioſis q̄ꝫ alijs domeſticis cardinalium ſacroſancte Romane eccleſie ac quorũcũqꝫ pontificũ gratiã ⁊ cõionem apoſtolice ſedis habẽtium indulget ex ſpeciali gratia / vt illud idẽ officiũ: qđ ibidẽ cardinales ſeu pontifices dicerent licite dicere valeant: nec ad dicendum aliq̇d aliđ teneantur. Ex quo manifeſte ſequiť ꝙ papa ⁊ conſilium p̄ſupponũt ⁊ tenent p̄dictos clericos qui regulariter abſunt ab eccleſijs in quibus officiare deberent eſſe obligatos ad legendũ in priuato horas canonicas / aliter nõ eſſet opus eis concedere ex ſpeciali gratia tale priuilegium / q̄ꝛ ſi non eſſent obligati ſicut poſſint nõ legere licite ita poſſint vbi legere vellent ſe conformare in officio cui vellent / ſine quocunqꝫ priuilegio. Idẽ ꝓfecto ſenſit ⁊ tenuit ſacroſancta ſinodus Baſilieñ. que ſeſſione. xxj. de modo legendi horas canonicas extra choꝝ ſic ſtatuit: quoſcũqꝫ bñficiatos ſeu ĩ ſacris ꝯſtitutos cũ ad horas canonicas teneantur: admonet hec ſancta ſinodus ſi oratiões deo acceptas fore cupiunt / vt non in gutture vel inter dentes ſeu deglutiendo aut ſincopando dictiões nec colloquia nec riſus intermiſcendo: ſed ſiue ſoli ſiue aſſociati diurnũ nocturnũqꝫ officiuꝫ reuerenter ꝟbis diſtictis peragãt ⁊ tali in loco / vnde a deuotione nõ retrahanť / ad quam ſe diſponere ⁊ preparare debent. Ex quo aperte habeť: ꝙ hec ſinodus tenuit p̄dictos clericos ab eccleſijs ſuis abſentes / eſſe obligatos ad legendum in priuato horas canonicas.

¶ Tertia ꝓpõ clerici nõ bñficiati neqꝫ aliquo ordine ſacro inſigniti ſꝫ ſola ſimplici tonſura aut minoribus ordinibꝰ / nõ obliganť ad horas canonicas. Ueritas huiꝰ ꝓpõnis pꝫ ex ꝯſtitu. Baſili. ſinodo mõ allegata / q̄ ſpecialiter dicit quoſcũqꝫ bñficiatos vel ĩ ſacris ꝯſtitutos teneri ad horas canonicas ꝑ qđ innuit alios ad eas nõ eſſe de iure obligatos. Nã ſicut tex. c. q̄lis hinc quiſqꝫ. xxv. diſt. qđ de vno negatur cõſeq̄ns intellectꝰ eſt: vt de q̇buſdã cõcediť: ita vt notat glo. illiꝰ cũ ſuis ꝯcordãtijs: qđ in iure de aliquo aut aliq̇bus đr ſeu aſſeriť: videť de alijs negari p̄ſertim qñ ſunt ꝯſtitutiões penales: ſeu oneroſe: q̄ non ſunt extra ꝓprios terminos trahẽde / ⁊ leniter extendende. vt notat glo. in c. ſciãt cũcti in ꝟbo alios de elec. pote. li. vj. Itẽ gñalis ꝯſtitutio eccl'ie hoc habet vt hmõi clerici nõ reputenť obligati ad horas canonicas ꝓpter quaꝫ Panor. c. l. de celeb. miſſ. credit eos poſſe excuſari arg. c. cũ dilectus. de ꝯſue. Nã ꝯſuetudis vſuſqꝫ lõgeui nõ eſt vtilis auctoritas. c. ſeq. ⁊ xi. di. c. cõſuetudinis. ⁊ in his rebus in q̇bus vel ſtatuit diuina ſcriptura mos populi dei ⁊ iſtituta maioꝝ ꝓ lege tenẽda ſũt ibidẽ. c. in his rebꝰ. Manifeſtũ eſt etiã eccleſiã nõ voluiſſe clericos rõe ſimplicis tõſure eſſe aſtrictos ad lectionẽ horaꝝ canonicaꝝ quia admittit pueros q̇ ſeptimũ etatꝭ annũ attigerũt poſſe tõſurari: vt notat gl. ſuꝑ ꝟbo infanti in. c. nullus eṕs. de tẽpo. ord. lib. vj. ⁊ fundat in. c. de his. xxviij. diſt. certũ aũt eſt in illa etate paucos aũt nullos inueniri idoneos ad lectionem horaꝝ canonicarũ ergo

¶ Quarta ꝓpõ. Clerici bñficiati q̇ nõ ſũt in ſacris ꝯſtituti ordinibꝰ: ſi nullos fructꝰ aut nulla emolimẽta ſuos bñficioꝝ recipiãt: nõ obliganť ad horas canonicas: ſꝫ ſolũ qñ aliq̇d ex fructibꝰ bñficioꝝ ſuorũ recipiũt: aut incipit eis currere tṕs ꝓ quo in fine anni ſunt ex hmõi fructibus aliq̇d recepturi. Scd̃a pars huius ꝓpõnis patet ex his q̄ adducta ſunt in ꝯfirmationẽ prime ꝓpõnis. Uñ Hoſtieñ. in ſumma in titul. de celeb. miſſ. dicit ꝙ oẽs teneñť: etiã ſi ab eccleſia tenuẽ habeãt ſuſtentationẽ ⁊ ſibi imputent ꝙ tale bñficiũ acceperũt fundat in. c. horrẽdus. xxxij. q. v. cuius. c. textus nihil ad ꝓpoſitũ facit: ſed meliꝰ ⁊ efficacius huius dicti veritas fundať in cap. clericus victũ. xc. di. vbi dicit textus: loquẽs de clericorũ quẽ fructus ſui bñficij alere nõ poſſunt. Clericꝰ victũ ⁊ veſtitũ ſibi artificiolo vel agricultura abſqꝫ officij ſui dũtaxat detrimẽto p̄paret. Ex quo text. ſeq̇tur ꝙ clericus tenues fructꝰ bñficij recipiens: vt ex eis viuere nõ poſſit obligatꝰ manet ad lectionem horaꝝ canonicaꝝ. ⁊ ſimile haberi põt ex ca. j. de cele. miſſa. Prima pars huius ꝓpoſitionis oſtenſtitur / quia tota rõ propter quam eccleſia voluit beneficiatum ad legendũ horas canonicas eſſe obligatũ accipitur ex Apoſtolo prime ad Corinthios. ix. qui altario deſeruiũt / cum altario participant / ⁊ ecõtra: ſicut apparet ex capitu. cum ſecundum Apl'm de p̄ben. ⁊ digni. vbi ſic habet textus in prin. cum ſcd̃m Apl'm qui altari ſeruit viuere debeat de altari / ⁊ q̇ ad onus eligiť repelli nõ debeat a mercede: pꝫ a ſimili vt clerici viuere debeãt de patrimonio crucifixi cuius obſequio deputantur ⁊c̃. Ideꝫ habeť ex. c. extirpãde eodẽ tit. Scd̃o oſtẽdiť eadẽ ꝟitas ex reg. iur. in. s. qui ſentit onus ſentire debet ⁊ cõmodum ⁊ ꝯ. q̄ ex regu. iur. in ciui. eſt ſumpta. l. ſcḋm naturã. ff. de re. iur. que ſic dicit ſcḋm naturã eſt ꝯmoda cuiuſqꝫ rei cũ ſeq̇ que ſequunť icõmoda. Tertio apte videť idẽ aſſerere Aplꝰs. j. ad Corin. ix. vbi dicit illud nõ alligabis os boui trituranti ſcriptum eſſe ꝓpter nos: qm̄ debet in ſpe qui arat arare: ⁊ qui triturat in ſpe ꝑcipiẽdi fructus: vbi dicit Ambr. ſuper verbo / ita ⁊ dominus ordinauit his qui euangelium annunciãt: de Euangelio viuere: ipſa naturalis rõ hoc habet / vt quis inde: viuat vbi laborat / quam ratiõem deus nature ⁊ cõuerſatiõi humane decreuit. Hinc Numeri decimo octa. Dicit dominus ad Aaron. Filijs Leui dedi omnes decimas Iſrael in poſſeſſionem ꝓ miniſterio quo ſeruiunt mihi in tabernaculo federis ⁊ ſecundo Paralip. xxxj. Rex Ezechias precepit populo habitanti Hieruſalem vt daret partẽ ſacerdotibus ⁊ leuitis vt poſſent vacare legi dei. Et mi

rum eſt Petrũ de Palu. in. iiij. diſtinc. xv. q. v. arti. j. generaliter aſſeruiſſe quoſcunqꝫ beneficiatos exiſtentes in pacifica poſſeſſione aut ſi non ſint: ſed eorum negligentia accidit eſſe obligatos ad horas canonicas ſiue aliquid recipiãt ex fructibꝰ beneficiorum ſuorum ſiue non: quod ſicut ex premiſſis patet non videtur veritatem habere: niſi ſaltem quãdo habenti poſſeſſionem beneficij fructus debentur de iure ſeu conſuetudine ſic ꝙ ſine eius ꝯſenſu nõ poſſẽt alteri applicari: ſi vero habens beneficiũ ſolum poſſit percipere fructꝰ beneficij ex gratia aut preuilegio: ⁊ ideo nullos fructus beneficij accipit nõ credo eum obligatum ad horas canonicas legendum. Nec eſt neceſſarium ſequi ſententias doctorũ multorum: vbi rationes efficaces ant multum probabiles non habent vt docet Aug. in. c. ego ſolis eis ſcripturis ix. diſt. ⁊ ad contrariũ rationes probabiles adducti poſſint. Quinta propoſitio. Clericus beneficiatus excommunicatus ſi non ſit in ſacris ordinibus conſtitutus: pro tempore quo manet excõmunicatus non videtur eſſe obligatus ad legendum horas canonicas: patet ex precedenti propoſitione et eius probarionibus: q̄ꝛ talis pro rata tẽporis quo manet excõmunicatꝰ ⁊ irregularis: q̄ꝫuis nõ ſit beneficio priuatus: eſt tamẽ perceptione fructuũ ſeu emolimentorũ beneficij ipſo iure priuatꝰ ⁊ ſi quos fructus recipiat pro rata illius temporis obligať illos reſtituere: vt eſt ꝯmunis ſententia multorum doctorum fundata extra de appel. in. c. paſtoralis: ibi dicit tex. in fine ꝙ illi ꝓuentꝰ eccleſie merito ſubſtrahuuntur. gl. rationem aſſignans illius dicit. cũ extra eccleſiam eſt: nihil nomine eccleſie poteſt poſſidere. xxxiij. q. vij. c. quicũqꝫ. ⁊ ca. ſi de rebus. ⁊c̃. vñ poſt longam diſceptationem dicit gloſa in fine: ego credo: licet depoſito prouideatur: ne in cleri opprobrium: mendicare cogatur: ꝙ excõmunicato in nullo ſit prouidendum: qui ꝯtemnit claues eccleſie: niſi forte fame periret. Hanc opinionem gloſe ſequũtur Panor. Ioan. Andree. ⁊ plures alij doc. in dic. c. paſtoralis. ſcḋm quorum opinionem ꝓpoſitio nunc dicta veritatem habere videtur: non ſcḋm aliorũ opinionem qui ponunt excõmunicatum nõ eſſe ipſo facto priuatum fructibus ſuorũ beneficioꝝ: ſed textus videtur magis fauere alteri opinioni: ſi bñ ꝯſideretur ⁊ ponderetur. Nã textus illius capituli reſpõdens ad ſcd̃am queſtionem dicit ꝙ cum excõmunicatio executionem ſecum trahat ⁊ per denunciationem excõmunicatus non amplius ligetur nõ obſtante appellatione poſt ſententiã excõmunicatiõis latam ante illius denunciationẽ interpoſita põt iudex qui tulit ſententiã excõmunicationis ipſum excommunicatũ denũciare: vt ab alijs deuitetur ⁊ illi excõmunicato merito ſubtrahũtur fructus eccleſiaſtici: cui eccleſie ꝯmunio negatur. Ex quo concludit Panor. ꝙ ſubſtractio fructuũ ideo nõ ſuſpẽdiť per appellationem: quia omninò ſequitur ipſam excõmunicationẽ. Notanter dictum eſt in dicta ꝓpoſitione de beneficiato excõmunicato qui nõ eſt in ſacris: q̄ꝛ excõmunicatus: irregularis: ſuſpẽſus: aut depoſitus habens aliquẽ ſacroꝝ ordinũ propter ordinem quem retinet lꝫ ſit illius ordinis miniſterio ſeu executione priuatus: obligatur ad horas canonicas vt videť eſſe ꝯmunis theorica doctoꝝ priuate tñ eas dicere debet nõ cum alijs publice in eccleſia motiuum angeli in ſumma tit. de horis canonicis q̇ cum alijs publicis doctoribus videtur tenere oppoſitum predicte cõcluſionis: cũ non ſit multũ efficax: licet ab eius opiniõe recedere: adducit eñi primam gl. c. legi. xvj. q. j. que dicit nullum criminoſũ ex ſuo crimine ꝯmodum debere reportare: quod q̄ꝫ friuolum ſit: cuilibet mediocriter docto facile eſt videre. Sexta ꝓpoſitio. Clericus qui nõ eſt in ſacris conſtitutꝰ: nec habens beneficium: ex quo aliq̇d recipiat ſed ſolum in recompenſam beneficioꝝ dimiſſorum aut alio licito modo habet penſionẽ aut penſiones aſſignatas ad fructus beneficiorum aut monaſteriorum: non obligatur propter illas pẽſiones ad horas cano. patet veritas huius ꝓpoſitionis ex p̄dictis: quia onus legẽdi horas cano. inuenitur ex ꝯſtitutionibus ⁊ conſuetudine eccleſie tantũ impoſitum alicui ratione ordinis ſacri aut beneficij cuiꝰ fructus percipit. Sed contra hanc probationem videtur militare verbũ apoſtoli ſupra allegatũ: qui de altario viuit. ⁊c. cũ igitur predicti viuant de patrimonio crucifixi videtur ꝙ etiam ſeruire debent per lectionẽ horaꝝ ſicut bñficiati teneñť. Dicendũ ꝙ ex illo verbo apoſtoli: neqꝫ ex alio paſſu ſcripture ſacre cõcludi poteſt aliquos eccleſiaſticos eſſe obligatos ad horas canonicas: ſed ſolũ ꝙ ſunt obligati ad orandũ vel alio modo deo ⁊ eius eccleſie in ſpiritualibus ſeruiendũ quam obligationẽ ad oranduꝫ quantũ ad aliquos videlicet bñficiatos ⁊ in ſacris ꝯſtitutos eccleſia limitauit ⁊ ſpecificauit ad ſeptẽ horas canonicas quotidie legẽdas deuote: alios relinquens ſub generalitate: ⁊ ideo illos de quibus loquitur ꝓpoſitio concedo eſſe obligatos ad orandũ ꝓ illis qui eccleſie fructus ⁊ emolimenta qui percipiũt: ⁊ patrimoniũ ⁊ redditus ꝯtulerunt pro remedio peccatorum vel pro ſalute ac quiete animarum ſuaꝝ: vt diciť in. c. indigne. xij. q. ij. ſed non obliganť ad illũ ſpecialẽ modum orandi: qui eſt per horas canonicas. Septima ꝓpoſitio: laborantes aliquo morbo ſimiliter ſenes impotentes quos lectio horarũ canonicaruꝫ notabiliter grauat aut ledit ꝓpter corporis aut ſenſuum diſpoſitionẽ non propter tediũ aut deuotionis defectum excuſanť a lectione horarum canonicaꝝ: nec obliganť per alios facere legi: ſi tamen ꝯmode poſſunt in recompenſam alias orationes dicere: debent / ꝙ ſi tãta ſit infirmitas: vt ſine notabili leſione nihil legere poſſunt: ſimpliciter liberãtur: vt eſt ꝯmunis ſententia doctorum: qui hãc materiã pertractãt argumẽto. c. ſignificatũ de prebẽ. ⁊ digni. ⁊ habetur expreſſe. c. j. xcj. diſt. ⁊ etiam. c. clericus victũ. ibi diciť in fine clericis qui abſqꝫ corpuſculi ſui inequalitate vigilijs deeſt. i. horis canonicis que dicuntur vigilie ſcḋm Franciſcum de zaba: q̄ꝛ cũ vigilia ⁊ attentione dici debent: ſtipendio priuatus excoĩcetur. Ex quo ſequiť arg. ab exceptiua ad alteram exponentium ꝙ propter egritudinẽ aut corporalem impotentiã clericꝰ excuſatur ab officio diuino: ⁊ q̄ꝫuis textus loquiť de vigilijs ⁊ diuino officio quod fit in eccleſia ſimilis tñ ratio eſt de horis legendis priuatim extra eccleſiã qm̄ lex debet eſſe iuſta: honeſta: poſſibilis. ⁊c. iiij. diſt. erit autem lex. Octaua ꝓpoſitio ſtudientes bñficiati aut in ſacris ordinibus conſtituti ꝓpter ſtudiũ non excuſantur a lectione horaꝝ canonicaꝝ. Hanc propoſitionẽ ponit virtualiter beatus Tho. quodli. vj. arti. viij. vbi querit: vtrum clericus beneficiatꝰ in ſcolis exiſtẽs teneatur dicere officium mortuorum. Ad quã queſtionem reſpondens dicit: clericus beneficiatꝰ in aliqua eccleſia tenetur dicere officiũ: ſcḋm illiꝰ eccleſie

moduꝫ. Et conſiderandū ꝙ officium mortuoꝝ quan-
do in eccleſia dicitur ſicut ordinarie pertinēs ad ec-
cleſie officium: ſicut in tota eccleſia in die aīarum di
citur officium pro mortuis ⁊ in qualibet eccleſia eſt
aliqua ſuper hoc ſpecialis conſuetudo: vt ꝙ dicaᵗ
ordinarie officium mortuorum ſemel in ſeptimana
vel qualitercūqꝫ aliter ſm certum tempus ⁊ ad hu-
iuſmodi officium mortuorum tenetur cleric⁹ bene-
ficiatus in aliqua eccleſia in ſcolis exiſtens per qđ
ſatiſfaciat mortuis quorum recipiat bona. Ali-
qn̄ dicitur officium mortuorum in eccleſia extraor-
dinarie in aliqua eccleſia propter aliquam cauſam
ſpecialiter emergentem ad preces: ſcilicet alicuius
perſone vel propter aliquid huiuſmodi: ⁊ ad huiuſ-
modi officium mortuorū non tenetur exiſtēs in ſco-
lis. Hāc opinionem ſequitur Petrus de palude in
iiij. diſtinctione. xv. de huiuſmodi clericis dicendo ſi
non habent breuiarium nec habere poſſunt emendo
aut ↄmendando excuſantur. Sed ſi emant libros le-
legales: medicinales: ⁊ philoſophicos: immo etiam
theologicos: non excuſantur: quia potius breuia-
rium q̄ bibliam emere debent ſi vtrūqꝫ habere non
poſſunt: ⁊ plus addiſcere debent pſalterium ⁊ offi-
cium q̄ philoſophū. In hac ſentētia eſt ſanior pars
doctorum iuris vt Hoſtienſis: paſſu ſupra allegato
in ſumma Panor. ⁊ Joannes And. in. ca. j. de cele-
bra. miſſa. Itē Franciſcus de zaba in cle. prima eo-
dem titulo queſtione quinta ⁊ in cle. prima de magi
ſtris: queſtione ſeptima. Quorum ſententiam ſe-
quuntur Antoninus: Angelus: ⁊ plures alij ſum
miſte: quorum opinio videtur hac ratione poſſe con
firmari. Que largitione fidelium ſunt ad certum
vſum deputata ſalua ſedis apoſtolice auctoritate
non poſſunt ad aliū vſum applicari: vt patet ex cle.
quia contingit de relig. domibus: nihil enim eſt qđ
hominibus magis debeatur: q̄ vt ſupreme volunta
tis poſtq̄ iam aliud velle non poſſunt: liber ſit ſtil⁹
id eſt diſpoſitio. C. de ſacroſāc. eccleſia. l. prima. Sed
redditus a laicis dati ſunt eccleſijs: vt earum cleri-
rici orationibus ſeu officio vices eorum ſuppleant
⁊ de ſuꝑfluo pauperes iñ alant: ⁊ ideo de reſcrip. li.
vi. c. fina. dicitᵗ: ꝙ propter officium datur beneficiū:
quare recipiens fructus beneficij: ⁊ non ſciens offi
cium: contrectat rem alienam fraudulenter inuito
domino: ⁊ ſacrilegium committit: vt patet ex capi-
tulo indigne: ſuperius allegato. xij. queſt. ſcđa: vbi
dicit textus valde iniquum ⁊ ingens ſacrilegium
eſt: vt quecunqꝫ vel pro remedio peccatorum vel ꝓ
ſalute ac requie animarum ſuarum vnuſquiſqꝫ ve-
nerabili eccleſie ↄtulerit aut certe reliq̄rit ab his
quibus maxime ſeruari conuenit in aliud transferri
aut conuerti permittatur: propterea qui predia ec-
cleſie aliter q̄ tradita ſūt petierit vel acceperit: aut
poſſederit: quo iratus deus animas percutit anathe
mate feriatur: cum igitur ex diſpoſitione iuris: aut
aliquo preuilegio non conſtet eccleſiam aut ſummū
pontificem relaxaſſe aut ↄmutaſſe illud onus legē-
di horas canonicas propter ſtudium literarum: ſe-
quitur ꝙ ſtudentes beneficiati recipientes fructus
beneficiorum portionem etiaꝫ quamuis tenuiſſimā
licet non ſint in ſacris ordinibus conſtituti non ex-
cuſantur a quotidiana lectione horarum canonica-
rum quinimo omittentes nō faciunt fructus ſuos
ſed ſi quos receperint illos reſtituere tenentur: cu-
ius probationem ⁊ deductionem cauſa breuitatis
nunc omitto. Motiua Henrici Boyc tenentis cō-
trarium in cap. primo de cele. videntur parui momē
ti. j. ex glo. capitulo cum omnes de conſtitutionib⁹:
quam pro ſe allegat non plus habetur q̄ quod con
ſuetudo valet ꝙ clericus abſens percipiat fructus
beneficij: nunq̄ a electione horarum excuſetur. eti
am ex capitulo cum ex lib. vj. ⁊ ex capi. relatum. de
cle. non reſi. nihil aliud concludi poteſt q̄ ꝙ benefi-
ciati propter ſtudium licite abeſſe poſſunt a ſuis be
neficijs: habita diſpenſatione ſuperioris: vt patꝫ in
ſpicienti tex. illorum capit. Nona ⁊ vltima propo-
ſitio. Obligati ratione beneficij aut ordinis ad legē
dum horas canonicas: ſi faciunt legi per alium non
liberantur: probatur quia hoc onus eſt mere perſo-
nale perſonis ratione beneficij aut ſacri ordinis im
poſitum: quale eſt onus ſeu preceptum de quadrage
ſimali ieiunio: ſicut ergo obligatus ad quadrageſi-
male ieiunium non liberatur: ſi alius pro eo ieiunat
ita nec obligatus ad horas canonicas: ſi alius ꝓ eo
legat. Similiter etiam fructus labiorum quē ipſi
tenentur perſoluere: vt dicitur in clemēti. graui. de
celebra. miſſ. ad cuius perſolutionem induſtria per
ſone videtur electa: que aūt alicui committūtur ſeu
iniunguntur propter induſtriā perſone nō poſſunt
per alium impleri iuxta textum ⁊ notata doctorū.
in cap. fina. de offi. iud. de leg. niſi forma ↄmiſſionis
expreſſe habeat: vt id per alium expediri valeat: vt
habetur in. c. is cui. eodem titulo lib. vj. Et hec ſunt
probabiliter dicta ſub correctione melius ſentien-
tium. Nec contra hanc propoſitionem facit cap. per
uenit. ſm ꝙ Boyc pro ſe allegat ſentiens contrariū
quia illud in cap. loquitur ſolum de officio publice
in eccleſia faciendo: non de illo ad quod clericus ob
ligatur etiam in priuato dum rationabiliter ab ec-
cleſia abeſt. ¶ Ad rationes ad oppoſitum. Ad pri-
mam dicitur ꝙ licet ſecundum caſum illius capitu.
aliquis reſidens: excuſetur ab intereſſendo diuinis
officijs in eccleſia propter euidentē eccleſie vtilita-
tatem: que non cōpatitur ſimul actualem preſentiā
in eccleſia tempore: quo fit diuinū officium non ex-
cuſatur tamen ab officio horarum canonicarum ex-
trachorū dicendarum: immo vt dicit Antoninus
in ſūma tenetur legere horas vel equitando vel ſtā
do: aut in camera ſedendo. Studium vero literarū
propter vtilitateꝫ eccleſie bene excuſat a reſidētia
ſaltem ad tempus ab eccleſia in qua bñficiatus ali-
ter reſidere tenetur: vt patet ex ca. cum ex eo ibidem
allegato: non tamen excuſat a lectione horarum ca-
nonicarum in priuato: quia non eſt ſtudio incompa-
tibilis. Pauci enim ſtudentes inueniuntur: qui in
ocio ⁊ vanitate non impendāt plus temporis: q̄ re-
quiratur ad lectionem horarum canonicarum. Ad
ſecundam rationem negāda eſt etiam conſequentia
quia ſicut dictū eſt in ſexta propoſitione onus legē
di horas canonicas non eſt impoſitum omnib⁹ ſu-
ſtentationem vite in toto vel in parte percipienti-
bus ab eccleſia: ſed ſolis beneficiatis: aut aliquo ſa-
crorum ordinum inſignitis: ob quam autem cauſā
decime alique ſunt conceſſe laicis: ⁊ ab eis licite te-
neri poſſunt alterius eſt ſpeculationis ideo nūc trā
ſeo. Ad motiua ſeu fundamenta adducta ꝓ opinio-
ne illorum qui dicunt omnes clericos eſſe obliga-
tos ad horas canonicas reſpondendum: qꝛ non con-
cludunt neqꝫ efficaciter oſtendunt veritatem illius
opinionis. Et ad primum fundamentū patet quod
textus adducti loquuntur de clericis beneficiatis:
ſiue eccleſijs aſcriptis ſiue in ſacris ↄſtitutis: q̄ obli

gantur propter ſtipendiuꝫ ab eccleſia preceptum
aut ratione ſacri ordinis in eccleſia officiare ⁊ diui-
na celebrare: quod ſatis patet in cap. fi. lxxxiij. diſt.
allegata vbi dicitur: ſi quis preſbyter aut diacon⁹
vel quilibet clericus eccleſie deputat⁹: ad quotidia
num pſallendi officiū matutinis vel veſpertinis ho
ris non conuenerit deponatur a clero: vbi Archidi.
dicit hanc particulam eccleſie deputatus determi-
nare particulam quilibet clericus ſupple in minori
bus ↄſtitutus: non aūt illam ſi quis preſbyter aut
diaconus ex quo ſecundum cum innuitur ꝙ cleric⁹
in minoribus conſtitutus niſi ſit eccleſie deputat⁹
hoc eſt beneficiatus non tenetur ad illud pſallendi
officium de quo loquitur textus illi⁹ capituli. Ad
ſecundum fundamentum dico cum Palude in. iiij.
diſtinctione decima quinta ꝙ clerici. qꝛ ratione cle-
ricalis tonſure aut minorū ordinum diuino cultui
aſſcribuntur: vt oſtendunt textus ibidem allegati:
⁊ etiam cap. de his. vigeſimaſeptima diſtinctione ⁊
etiam quia gaudent preuilegio clericali: quāto tem
pore illo gaudent: debent recompenſare aliquo ſpi
rituali officio: quare bene decet: vt epiſcopus aliqđ
ſpirituale eis iniungat: propter quod infantem aut
illiteratum tonſurare non debet: vt in capitulo nul
lus: de tempori. ordinan. lib. ſexto. Sed maiorem in
fantē qui aliquid deuote dicere ſeu orare poſſit: nec
[illegible] illud pſalmiſte: ſepties in die laudem. ⁊c. in
fert aliquem eſſe obligatum ad ſeptem horas cano-
nicas: quia ſicut eſt dictum ille modus orādi eſt ex
inſtitutione iuris humani non iuris diuini neqꝫ con
cludit aliquem clericum beneficiatum aut nō bene
ficiatum ad ſepties quolibet die orandum eſſe obli-
gatum. Pro cuius intellectu notandū: ꝙ ſicut di-
cit An. in expoſitiōe pſal. cxviij pertractans illud
verbum prophete: numerus ſeptenarius vniuerſita
tis indicium eſt. Unde dicit in illo verbo ſapientis
poſito prouerbiorum vigeſimoquarto ſepties in die
cadit iuſtus ⁊ reſurgit: dictum eſt ſepties cadit pro
omni genere tribulatiōis qua in conſpectu hominū
deijcitur iuſtus: ⁊ pro eo quod ipſis omnibus tribu
lationibus proficit: poſitum eſt reſurgit. Hinc Caſ
ſiodorus ſi ſpiritualiter intendas continuationem
magis dictam ſapiēter aduertis: vt eſt illud benedi
cat dominum in omni tempore. Semꝑ laus eius in
ore meo. ⁊ Amb tractans illud prophete in expoſi-
tione predicti pſal. dicit: puto magis ꝙ pur⁹ ⁊ quie
tus ⁊ vacuus omni onere delictorum declareᵗ affe-
ctus: vt ſine illis verecundie imprecationibus aut
flagitioſe cupiditatis incendio deſeraᵗ oratio. Ex
quibus patet ex predicto verbo ſolum ↄcludi poſ-
ſe efficaciter deū oratiōe aut alio ſancto opere eſſe
laudandum quantum oportet ⁊ neceſſariū eſt cui-
q̄ conditione ſui ſtatus non ꝙ ſeptem vicibus ſit in
die a quolibet etiam eccleſiaſtico orationib diſtin-
ctis laudandus ⁊ q̄uis tex. in princ. de celebr. miſſ.
videatur inniti illi prophete verbo dicens ſeptē ho-
ras canonicas a preſbytero eſſe quotidie perſoluē-
das non tamen innititur tanq̄ principio concludē-
ti preſbyterum ad illum ſeptenariū horarum ⁊ ora
tionum iure diuino eſſe aſtrictum: ſed tanq̄ princi-
pio ex quo accipit rationem congruitatis propter
quā ſcti patres cōſtituerūt ſeptē diſtinctis vicib⁹
ꝑ ſeptē horas canonicas: quoqꝫ a clerico beneficia
to aut in ſacris conſtituto deum eſſe laudandum: ſi-
cut in cap. non debent de conſang. ⁊ affi. rationē con
gruitatis prohibitionis matrimonij carnalis: vſqꝫ
ad quartum gradum incluſiue ⁊ non vltra conſiliū
accipi: ex hoc ꝙ. iiij. ſunt humores in corpore: vt pa
tet inſpicienti textum illius capituli.

FINIS.

¶ Utrum brauium ſeu ſummam pecuniariam Bru
gis vel alibi conquiſitam per ſortes: quem quidam
vocant ludum olle: vulgo in de lotinge poſſit quis
bona conſcientia poſſidere: ⁊ tanq̄ iuſtum lucrum
retinere.

Pro deciſiōe huius queſtio
nis prio premitto. Lucrū
aliquod ex hoc nō debet cē
ſeri illicitum: prohibitum
ſeu reſtitutioni obnoxium
ꝙ fortune innititur ſeu ex
fortuna proueniat: non ex
hominis induſtria aut la-
bore. Ueritas huius preā-
buli patet: quia ſi lucrum
aliquod deberet cenſeri prohibitum ⁊ reſtituendū:
quia fortune innititur: ſequeretur ꝙ omne lucrum
conquiſitum ex diuiſoria ſorte eſſet illicitum ⁊ tan-
q̄ iuſtum reſtituendū ſed hoc eſt falſum: ergo ⁊c.
Sequela patꝫ quia omne tale lucrū innititur fortu
ne. Falſitas patet ex dictis ferme oīm doctorum:
de hac materia loquentiū. vnde ſanctus Tho. ij. ij. q.
xcv. articulo octauo inquit: ſi ſortialiū effectuū ex
pectetur euentus a fortuna: quod ſolum locum ha-
bet in diuiſoriis ſorte: non videtur habere viciū niſi
forte vanitatis: ſicut ſi aliqui non valentes aliquid
concorditer diuidere velint ſortibus ad diuiſionem
vti: quaſi fortune exponētes quis quam partē acci
piat: iam indubitatum eſt: ſolum vanitatis viciū nō
facere reſtitutioni obnoxium aliquod lucrum niſi
iniuſtitia concurrat. Idem ſentit Alexā. de Halis
ſecunde parte ſumme. q. clxxxv. memb ij. ⁊ Aug. in
ſumma: in verbo ſors. §. ij. poſt glo in ſumma. xxvj.
queſtione ſecunda. Idem etiam dicit Antonin⁹ ſe-
cunda parte. titu. xij. c. j. §. ix. ¶ Secundo premitto
lucrum aliquod ſeu diuitie ex eo non ſunt cenſende
iniuſte ⁊ reſtitutiōi obnoxie: ꝙ ſine labore aut indu
ſtria poſſidentis ſint conquiſite vel habite neqꝫ etiā
eſt ſemper optare aliqua temporalia aſſequi bona
ſine labore ad illa ordinato: ſeu qui ſit illorum iuſtū
precium. Patet veritas huius preambuli: qꝛ alias
diuitie ex ſucceſſione parentum: maiorum aut late
ralium conſanguineorum obuenientes eſſent iniu-
ſte ⁊ obnoxie reſtitutioni: cum ſepe contingat illas
obuenire ſine aliquo labore ⁊ induſtria poſſidentis:
⁊ tamen nullus doctus illas damnat: aut reſtituen
das aſſerit: immo oīs lex talis diuitias probat: ↄce-
dit ac ratificat. Similiter nullus dicit bona ↄquiſi-
ta titulo liberalis donatiōis facte ab aliquo diuite
potente ſua donare eſſe iniuſta aut reſtitutioni ob-
noxia: que tamē ſepe ſine labore ⁊ induſtria donata-
rij parta ſunt. Neqꝫ etiā quiſqꝫ perit⁹ diceret eſſe
peccatum: ſi quis optet vel a deo: vel a fortuna: vel
titulo liberalis donationis: ſibi obuenire aliqua tē-
poralia ad vitam ⁊ honeſtatem ſtatus conducentia
vt ſine ſollicitudine illorum acquiſitioni adhibēda
poſſit liberius deo inſeruire aut alteri pio operi in-
tendere. Tertio premitto: ꝙ lucrum aliquod ex eo
non debet cenſeri iniuſtum ⁊ de neceſſitate reſtituen
dum ꝙ ex cupiditate auaritia negociatione prohibi
ta vel opere peccaminoſo ſic acquiſitum: ſi non inter
uenerit fraus: dolus: deceptio: extorſio: metus: vis

aut aliud ſimile reddens lucrum illud iniuſtū iniu-
ſtitia oppoſita iuſtitie ꝯmutatiue: vnde qui ex aua-
ritia iuſta neceſſitate excluſa negociatur in die feſto
aut facit opus mechanicum tunc prohibitū: non te-
netur lucrum iuſtum inde prouenies reſtituere: ſed
tenere poteſt ſicut dicit dominus Petrꝰ de Palu.
in. iiij. diſt. xv. queſt. iij. conclu. quarta. de lucro pro-
ueniēte ex meretricio: lenocinio: ⁊ hiſtrionatu. Idē
ſentit Angelus in ſumma reſtitutio. j. §. vj. ꝟ. turpe
lucrum. Et ratio huius eſt: quia ſicut pulchre de-
clarat Thomas. ij. ij. q. lxij. art. j. reſtitutio eſt actꝰ
iuſtitie commutatiue: ita ꝙ obligatio ad reſtituen-
dū oritur ex leſiōe illiꝰ iuſtitie: ſed qui negociatiōe
prohibita ſeu actu vetito: mercando aut titulo do-
nationis aliquid conſequitur: nihil agit contra iu-
ſtitiam commutatiuam: ergo nō obligatur reſtitue-
re. Et quamuis Innocen. in capi. Quia plerique de
immunitate eccleſiarū videātur ſenſiſſe: ꝙ ſic acqui-
ſita debeant reſtitui ſaltem pauperibus cuius ſen-
tentiam plures doctores ſequuntur: preſertim ca-
noniſte: illorum opinioni non eſt ſtandum: cum non
ſit iure fundata neque aliqua efficaci ratione proba-
ta: neque pro iſtoruum opinione ⁊ contra predicta
faciunt. ca. cum ſit. ⁊c. Ad liberandam de Iudeis
⁊c. In quorum primo ſtatuitur: ꝙ iudeus aut pa-
ganus in Chriſtianos vim poteſtatis ſeu prefectu-
re exercens: quia tale officium eſt ei interdictum te-
netur quicquid ratione illius officij a Chriſtianis
accepit reſtituere ⁊ pauperibus diſtribuere. In ſe-
cundo vero ſtatuitur: ꝙ qui arma: galeas: naues. ⁊c̄
infidelibus inimicis crucis Chriſti vendunt ſeu ad
eos deferunt: debent totum ꝙ ex illis perceperint
⁊ tantundem de ſuo tranſmittere in ſubſidium ſan-
cte terre: quia talis venditio eſt eis vetita: quia con-
ſtitutiones illorum capitulorum ſunt penales tan-
tum: ⁊ ideo cum ſint odioſe ad alias negotiationes
illicitas: que ſine dolo: fraude: aut calumnia fiūt ex-
tendi nō debent: iuxta regulam iuris. Odia reſtrin-
gi oportet. ⁊c̄. Quarto premitto factum ſeu opus
aliquod ſi publicam ſiue communem afferat vtilita-
tem ſpiritualem aut temporalem: ex hoc non debēt
cenſeri illicitum aut peccaminoſum: ꝙ ex illo ali-
qui aut plures prouocantur ad peccatū: preſertim
occaſione magis accepta q̃ data. Veritas huius
preambuli patet: quia alias illicitum eſſet fabrica-
re gladios ⁊ arma ⁊ ea venalia offerre: cum ex illis
accipiant occcaſionem contra iuſtitiā alijs nocendi
ſimiliter illicitum eſſet principi: aut alicui ꝯmuni-
tati iuſtum bellum gerenti offerre ſeu proponere
omnibus volentibus ei in militia ſeu exercitio belli-
co ſeruire amplum ſtipendiū propter quod multi
veroſimiliter non amore iuſtitie: ſed magis ſpe obti-
nendi ſtipendij alliciantur illi ſeruire ſuam vitā ve-
lut venalem offerentes in quo grauiſſime peccant.
Nam vt inquit Cancellarius Pariſiēſis in ſuis re-
gulis moralibus. In guerris faciendis: que malis
innumeris plene ſunt ſola vtilitas reip. eos excuſat
a peccato: que vtilitas eſt conſeruatio patrie: aut
euitatio damni publici notabiliter peioris q̃ ſit dā-
num particulare ex guerra proueniēs. His premiſ-
ſis ponuntur alique propoſitiones. Prima eſt. Lu-
dus olle: de quo in queſtione fit mentio nō eſt ex ſe
illicitus: iniuſtus: ſeu prohibitus. Probatur. Ille
ludus nulla lege prohibetur: neque naturali: neque
diuīa neque hūana poſitiua: ergo nō debeť cenſeri illi-
citus ſeu iniuſtus: ꝯſequentia nota eſt. Antecedēs
patet: ꝙ non lege diuina: neque humana: quia neque in
ſcriptura ſacra neque codicibus iuris humani inueni-
tur aliqua lex hunc ludum prohibens: niſi dicatur
illa lege eſſe prohibitus: qua prohibetur ludꝰ alea-
rum aut taxillorum: propter ſimilitudinem vnius
ad alterū: ſed hoc dici non pōt: vt infra declarabitur
ergo. ⁊c̄. Non etiam lege naturali qua prohibetur
omnis iniquitas: poteſt intelligi prohibitus: qꝛ vel
hoc eſſet ex eo ꝙ innititur fortune aut ꝙ aliqui pro-
uocantur ad aliquod lucrum auare ſeu inordinate
querendum: aut ꝙ ſit ex re vanus et inutilis. Neu-
trum duorum primorum dici poteſt: vt patet ex pri-
mo ⁊ quarto preambulis. Neque etiam tertium: qꝛ
vt preſupponitur: ludus ille practicatur: vt cōmu-
nitas Brugēſis: aut alia aliquid acquirat vnde ſol-
uat communia debita: ſeu alleuietur in communibꝰ
oneribus quo poſſint ciues quo velint liberiꝰ profi-
ciſci. Ex cuius communitatis ſalute: ⁊ proſperitate
multorum ſalus ⁊ proſperitas pendent: quare non
videtur illicitum homines tardos ad piam ſubuen-
tionem faciendam allicere ſpe alicuius brauij aſſe-
quendi vt illam faciant. Eſt enim opus maxime pi-
um ſubuenire alicui deſolate patrie: ciuitati: aut cō-
munitati fideliū. argumēto. l. Ad inſtructiones iti-
nerum. C. de ſacro ſanctis eccleſijs. Secunda propo-
ſitio: legibus humanis prohibentibus ludum alear
aut taxillorum non eſt cenſendus prohibitus ludꝰ
olle: probatur: leges prohibentes ludum alearum:
aut taxillorum: nullam faciunt mentionem de ludo
olle: neque a paritate rationis poſſunt intelligi exten-
ſe ad ludum olle cum ratio prohibitionis ludi alea-
rum locum non habeat in ludo olle. Nam cauſa pro-
pter quam ludus alee legibus fuit ꝓhibitus nō eſt
quia fortune innititur: quoniam ſic omnis ludꝰ alee
eſſet prohibitus: quod tamen falſum eſt: quia leges
non prohibent ludere pro modico ſeu cauſa conui-
uij: vt patet ex. l. Quod in ꝯuiuio. ff. de aleatoribus
ſed cauſa prohibitionis eſt vel fuit: vt dicit Petrꝰ
de Palu. in. iiij. diſtinctione. xv. queſtione. iij. arti. v
ꝙ perdens in illo ludo ſolet blaſphemare: vel homi-
nes in ludo alearum aut taxillorum ſolent totam
eorum ſubſtantiam breui tempore conſumere ⁊ de-
pauperari que regulariter non ꝯtingūt in ludo olle
qui magis eſt ſimilis ſorti diuiſorie q̃ ludo alee. Et
ideo Angelus in ſumma in verbo ludus. §. iiij. dicit
hos ludos nō eſſe prohibitos: qꝛ mali ſunt: ſed ideo
malos eſſe quia prohibiti ſunt: ⁊ ꝙ cauſa prohibitio-
nis ſunt mala que communiter ex ipſis ſequuntur
que quia communiter non eueniunt in raro ludenti-
bus ſicut in ſpe ludentibus: ideo dicit ꝙ prohibitio
extēditur niſi ad deſeruiētes talibus ludis: hoc eſt
ad frequenter ludentes: vt etiā videtur ſentire glo-
ſa in cap. Epiſcopus. xxxv. diſtinctiōe ſuper verbo
deſeruiēs. Et ꝙ dicit Angelꝰ de cauſa prohibitio-
nis: expreſſe fundatur in ꝯſtitutione greca que ha-
betur. l. fi. C. de relig. ⁊ ſumpt. fu. hec autem prohi-
tio legum ciuilium vt communiter dicūt doctores
abrogari poteſt per contrariam conſuetudinē: im-
mo vbi non eſſent ſic abrogata non tamen ligant niſi
ſubiectos legibus imperialibꝰ quales fortaſſis ho-
die pauci aut nulli ſunt: vt dicit doctor ſubtilis in
iiij. diſtin. xv. articu. iij. cū ferme omnes nunc variā-
tur legibus municipalibus: quare ex prohibitione
ludi alearum facta per leges ciuiles aut canones
pure humanos parum aut nihil cōcludi poteſt pro
prohibitione ludi olle. Ex his ſequiť ꝙ Conrardus

in libello ſuo de contractibus. q. lxxj nō recte equi-
parat predictum ludum olle ludo alearū aut taxil-
lorum: cum plures ſint circunſtantie ſepe deprauan-
tes ludum alearum: que non concurrūt in ludo olle
Nam ludus alearum aut taxillorꝫ ludentes in ocio
detinet ⁊ diſtrahit a conſideratione vtiliū ⁊ lauda-
biliū operum: quod non facit ludus olle ex ſui natu-
ra. Etiam ex ludo alee nunq̃ vel raro poteſt procu-
rari vtilitas communis quemadmodum poteſt ex
ludo olle vt ſupra dictum eſt. Tertia propoſitio: lu-
dus olle ex hoc non debet cenſeri illicitus ſeu prohi-
bitus: ꝙ fiat ſpe lucri conſequendi: preſertim ſi lu-
crum illud ordinetur ad communem vtilitatē: aut
priuatam pro honeſta obſeruatione vite ⁊ ſtatꝰ ho-
minis: patet veritas huius propoſitionis: qꝛ ſi ſpes
ſeu deſiderium lucri deprauaret ludū olle: etiā de-
prauaret omnē negociationem: ⁊ omne opus mecha-
nicum: item ⁊ omnem ludū quantumlibet artificio-
ſum: quod tn̄ communiter negant doctores. Pauci
enim ſunt aut nulli qui negociationē: aut opus me-
chanicum exerceant: niſi propter lucrum aſſequen-
dum: ſepius ad priuatam vtilitatem relatum: q̃ ad
communem. Quod ſi dicatur ſpes lucri expectati
a fortuna deprauare illum ludum. Hoc falſum eſt:
qꝛ lucrum aliquod nō eſt ideo illicitum: ꝙ expectať
a fortuna: vt patet ex primo preambulo. Etiam cō-
m[illegible] Brugenſis autem alia lucrū quod expe-
ctat ex ludo olle: non habet a fortuna: ſed ex impoſi-
tionibus diuerſarum ſummarum pecunie per homi-
nes facitis allectos ad illas impoſitiones faciēdas
ſpem alicuius premij aut brauij aſſequēdi fortuna
ſeu ex ſorte diuiſoriam. Quarta propoſitio. Ludus
olle: ſicut ab antiquibus ciuitatibus aut communi-
tatibus interdum practicatur iniuſtitiā ſeu iniqui-
tatem videtur habere annexam: quando creditores
illius ciuitatis ſeu communitatis cōpellūtur inui-
ti credita exponere ſorti metu illa aut illorū partē
perdendi: ſeu nunq̃ illorum ſolutionem aſſequendi
veritas huius propoſitionis patet: quia ſicut dicit
doct. ſanctus. prima ſecunde. q. cxvj. artic. quarto.
Lex eſt iniuſta: quando onera communia non equa-
liter ſm̄ proportionem geometricā imponit ſubdi-
tis: ſed nulla apparet ratio quare creditores alicuiꝰ
ciuitatis debeāt magis ferre onera illius ciuitatis
q̃ alij non creditores: ergo irrationabile ⁊ iniuſtū
videtur illos compellere metu perdēdi ſua credita
ſeu nunq̃ ſolutionē aſſequendi: vt ſua credita ſorti
exponāt ſeu ludo olle: qui (vt preſupponitur) pra-
cticatur propter alleuianda onera communitatis.
Quinta propoſitio. Lucrum ex ludo olle: ꝯquiſitū
non debet cenſeri illicitum: iniuſtum: ſeu reſtitutio-
ni obnoxium: ꝙ ſpe lucri conſequendi quis certam
ſummā pecunie ad ſortem ſeu ludum olle impoſuit
etiam ſi ex ſola auaritia ſeu cupiditate inordiata il-
lud lucrum. Prima pars huiꝰ propoſitionis patet
declaratione. iij. ꝓpoſitionis ſuperiꝰ poſite. Nam
vt declarat Tho. ſecūda ſecūde. q. cxviij. arti. j. non
omnis appetitus lucri aut diuitiarum eſt illicitꝰ: vt
puta quando homo eas ſolum querit inquantū ſūt
ei neceſſarie ad vitam ſm̄ conditionem ſui ſtatus.
Idem ſentit Ariſt. iiij. Ethicorꝫ circa principium
tractans de liberalitate Et Cicero j. lib. officiorū.
dicit Nec vero rei familiaris ampliatio nemini no-
cens vituperāda eſt: neque dici poteſt lucrū illud illi-
citū aut ſpes illiꝰ lucri illicita: qꝛ expectať ex medio
illicito: quia vt patet ex predictis ludus olle nō eſt
ex ſe illicitus: neque aliqua lege prohibitus Secūda
pars propoſitiōis patet ex tertio preābulo ſuperiꝰ
poſito. Non enim omne lucrum ex auaritia queſitū
eſt iniuſtum aut reſtitutioni obnoxiuꝫ: vt ſi quis ex
ſola auaritia aut cupiditate inordinata acquirēdi
diuitias exerceat negociationem: aut aliquod opus
mechanicum: non ꝓpter hoc tenetur iuſtū lucrum
inde preceptū reſtituere vt omnes admittūt docto-
res. Sexta propoſitio. Lucrum ex ludo olle com-
paratum ex eo non debet reputari illicitū: iniuſtum
aut reſtituendum: ꝙ ſine induſtria ⁊ labore illiꝰ qui
ad ludū impoſuit ſit ꝯquiſitū. Veritas huius pro-
poſitionis patet ex ſecūdo preambulo prius poſito
Contra predicta adducūt aliqui qui ſunt contrarie
opinionis aliquas rationes: ⁊ doctorum auctorita-
tes. Primo ꝯtra nunc dicta adducūtur Conrardꝰ
in libro ſuo de contractibꝰ tractatu. iij. q. lxxj. ꝯclu-
ſione ſecunda: qui dicit ludū olle poſſe reprobari ex
ſimilibus fundamentis: quibꝰ reprobatur ludꝰ for-
tune taxillornm aut alearum. Secundo ad idem eſt
Gabriel in. iiij. diſt. xv. q. xiij. arti. j. ⁊ conſequenter
in dubio. viij. volens lucrum illud eſſe turpe lucrū:
quod ab eccleſia debet eſſe alienum. xxj. q. j. c. cleri-
cus: ⁊. xiiij. q. iiij. quoniam multi. Oportet enim ab
omni ſpecie mala abſtinere. j. ad Theſſa. v. Preterea
ſi laico non licet mercari: niſi propter neceſſitatem
aut pietatem: vt Alexā. de Halis. iij. parte. q. l. Ne-
ſcitur quam cauſam allegabunt impotentes ad lu-
dum olle: niſi ſolam auaritiam Secundo adducitur
hec ratio. Lucrum proueniens ex ludo olle inniti-
tur fortune ⁊ euentui fortuito ſine aliqua opera: in-
duſtria: aut ſolertia lucrātis: ergo lucrans nihil ha-
bet iuris aut iuſti tituli in illo lucro nō ampliꝰ q̃ in
eo quod quid lucratur ludo alearum: cui ludus olle
omnino ꝯparandus eſt. Et ideo quecūque dicit An-
gelus de ludo alee quem vocat diabolicum dici poſ-
ſent de ludo olle ⁊ illi applicari. Tenet ꝯſequentia
quia lucrum ocio comparatū eſt illicitum: iure diui-
no prohibitū. Gene. iij. In ſudore vultꝰ tui veſce-
ris pane tuo. Confirmatur. Male fidei poſſeſſor di-
citur: qui ꝯtra legum interdicta mercatur: ſed ludꝰ
olle per omnia ſimilis eſt ludo alee omni iure prohi-
bito. ergo. ⁊c̄. Ad has rationes reſpōdeo: primo ad
illud quod adducitur ex Conrardo libro ſuo de cō-
tractibus: dico ꝙ de eius opinione ſeu ſententia pa-
rum curandū eſt: qui in hac materia ⁊ pluribꝰ alijs
ſeipſum ⁊ alios ſepe paralogiſat argumentando ex
principijs male intellectis. Secundo dico: ꝙ ludꝰ
olle non eſt omnino ſimilis ludo alearuꝫ aut taxillo-
rum: neque ex ſimilibus fundamentis poteſt reproba-
ri. Non enim ludus alearum eſt prohibitus: qꝛ inni-
titur fortune: vt patet ex primo preambulo: ſed pro-
pter circunſtantias malas ꝯmuniter illum ludū cō-
comitātes: que non ſic comitatur ludum olle: vt pa-
tet ex declaratione ſecunde ꝓpoſitionis ſupra poſi-
te. Etiam ipſe Conrardus expreſſe aſſerit ludū for-
tune poſſe fieri ſine peccato: ſecuſis malis circunſtā-
tijs: ⁊ prohibitione iuris poſitiui: que ꝓhibitio lo-
cum nō habet in ludo olle: vt patet ex dicta ſecūda
propoſitione. Tertio dico ad id quod adducitur ex
Gabriele Biel: ꝙ in primo articulo illiꝰ queſtiōis
xiij. nihil aſſerit ſed ſolum recitat contrarias docto-
rum opiniones de hoc: vtrum acquiſitū per ludum
alearum extra caſus premiſſos ⁊ cōceſſos poſſit re-
tinere: ⁊ non oporteat reſtituere: aut erogare pau-
peribus ſiue in pios vſus: immo ibidē in. iiij. Nota

Universidad de Deusto Biblioteca

bili videtur tandem magis declinare in partem negatiuam: videlicet ꝙ non ſit de neceſſitate ſalutis reſtituendnm: preſertim vbi leges imperiales nō obligant cum ibidem ſoluat motiua contrarium opinantium. Bonauenture ⁊ alioꝝ. Unde in. ij que. ij. art. dicit ꝙ ꝗuis aleator lucrans aliquid notabile lucratur ab aliquo quem non attraxit: ⁊ qui ſua donare poteſt etiam ſine dolo ⁊ fraude peccet mortaliter: ipſum tamen ad lucri reſtitutionem de neceſſitate ſalutis teneri nō eſt certum euidēter. Et in octauo dubio tertij art. expreſſe magis ꝓ noſtra opinione loquitur: ꝗ̃ ꝓ ꝯtraria opiniōe vt patet illius dubij reſolutionē intuenti. Quarto dico ꝙ ludus olle ex ſe non habet ſpeciem mali: licet aliqui occaſione magis accepta ꝗ̃ data ex illo ruant in pecatū: propter quod tamen non eſt ſimpliciter dānādus: vt patet ex. iiij. preābulo predicto. Et ꝗuis haberet ſpeciem mali vt pretenditur hoc tamen ſolū arguit ludum ipſum eſſe prohibitum nō lucrū ex ipſo proueniens eſſe iniuſtum prohibitū: aut reſtitutioni obnoxium: vt patet ex. iij. preambulo. Quarto dico ad illud quod adducitur ex Alex. de Halis ꝙ imponētes ad ludū olle: poſſunt rationabiles cauſas habere illius impoſitionis: videlicet vt habeant aliquid erogandū in pios vſus: vt habeāt aliquid ei neceſſarium ſeu cōducens ad vitam: ⁊ honeſtatem ſtatus pro cuius acquiſitione nō diſtrahātur ſeu impediantur ab alio opere pio vtili aut honeſto. ⁊c̄. Ad ſecūdum adductum in contrariū nego conſequentiam ad probationem dico ꝙ ex illo motiuo probaret̄ ꝙ illicitū eſſet pro ſe ⁊ ſucceſſoribus emere reddit⁹: cū illi multis eos habentibus preſtēt occaſionem ocij. Secundo dico ꝙ licet ociū ſeu ocioſa vita proprie loquendo de ocio lege naturali ⁊ diuina ꝓhibeatur nulla tamen lege prohibetur quodcūqꝫ lucrū ocio ⁊ ſine labore ⁊ induſtria lucrantis ad hoc ordinatis conquiſitum: vt patet ex tertio preambulo. Nec valet dicere ꝙ prohibetur Gē̄. iij. In ſudore vultus ⁊c̄. quia ibi non precipitur omnis conquiſitio panis neceſſarij ad vitā debere fieri labore ⁊ induſtria hominis: ſed predicitur futura pena inflicta generi humano propter peccatū primi parentis: ita ꝙ ſine labore alicuius: aut aliquorum ex cōmunitate hominum non dabit terra hominibus alimēta neceſſaria ſicut cum ibidem dicitur mulieri. In dolore pares filios tuos: nō ei precipitur vt dolores partus procuret: ſed predicitur ei futura pena inflicta generi feminarum. Non enim credo aliquis doct⁹ diceret mulierem peccare contra aliquod preceptum: ſi vel a deo ſupernaturaliter: vel arte medicine vbi naturaliter fieri poſſet: procuraret partum fieri ſine dolore. Ad confirmationē dico ꝙ impotentes ad ludum olle nihil mercantur contra legum interdicta. Primum ſicut patet ex ſecunda propoſitione: ludus olle non eſt legibus interdictus. Secundo ſuppoſito ꝙ ludus ille eſſet legibus interdict⁹: vt lud⁹ alearum vel taxilloꝝ: tamen ſicut Gab paſſu preallegato reſpondēdo ad motiuum Bonauē̄. lucrū non eſt interdictum: ⁊ ideo lucrans non poſſidet cōtra legū interdicta. Et ſi queratur quo titulo poſſidet: reſpondeo cum eodem poſt Alexan. de Halis ꝙ titulo interuenientis pacti ⁊ obligationis conditi vtriqꝫ parti placentis.

F I N I S.

Excuſſum eſt hoc pręclarum opus in alma Pariſiorum academia apud Nicolaum Sauetier calcographum, commorantem in vico Carmelitarum ſub Homine ſylueſtri. Anno a partu virgineo. 1527. Menſe Nouembri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca